

కృష్ణావతారిక

6

కాశీమజిలీ కథలు

1 వ భాగము	వక్త్రహరుల కథ	20-00
2 వ భాగము	అపృష్టదీపుని కథ	20-00
3 వ భాగము	మంచారవల్లి కథ	20-00
4 వ భాగము	విజయభాస్కరుని కథ	20-00
5 వ భాగము	శంకరుని కథ	20-00
	కాశంబరీ మహాశ్వేతల కథ	
6 వ భాగము	భోజుని కథ	20-00
7 వ భాగము	విభీషణుని కథ	20-00
8 వ భాగము	జుత్తికాదుల కథ	20-00
9 వ భాగము	దిక్మూర్ఖుని కథ	20-00
10 వ భాగము	నారదుని కథ	20-00
11 వ భాగము	బ్రహ్మోదయ కథ	20-00
12 వ భాగము	పుండరీకుని కథ	20-00

కెనీమీలే కథలు

అ ఐ వ భా గ ము

ఇది గోదావరి తీరసింహులు

రాజమహేంద్రవరంబున నివసించియున్న

బ్రహ్మశ్రీ మధిర సుబ్బన్న దీక్షితకవిచే

రచింపబడినది

వైట్టగుంట వీరయ్య చౌదరి

అరండల్ పేట : : విజయవాడ - 2

దే ప్రచురింపబడినది

కాశీమణి కథలు
ఆంధ్ర జాగము

డా॥ జాని శంధ

రచన :

బ్రహ్మశ్రీ మదిర సుబ్బన్న దీక్షితకు

ముద్రితం :

కాశీ

ప్రచురణ :

జనవరి : 1988

ముద్రణ :

శ్రీ శోభనాచల ప్రెస్

విజయవాడ - 1.

ప్రతులు :

డిలక్స్ పబ్లికేషన్స్

విజయవాడ-2

వెల : రూ. 20-00

నా సహాధ్యాయి మరిది సుబ్బన్న దీక్షితకవి సర్వవిధముం భక్త్యుదయి వ్రాయుటకు మిగుల సంకసించుచున్నాను అతడు నాతో మును మున్ను కొన్ని గ్రంథములు గొరచి మాహాత్మ్యము లోనగుచు, వ్రాసియుండియు నిపుడు కాలాను సారముగా గదలు వ్రాయుటకు బ్రారంభించినాడు. దెన్నకనములో నలుమపాకకుఁ జెప్పకొను కథలను బుచ్చకొని "కాశీవణిలు" అను పేరుతో జనుకొనిరి కథా సంవిధానముం జాతముల మొదటి భాగవచ్చొత్తిరి ప్రకటించినాడు. అది ప్రజల మరులనాకర్షించినది. ద్వితీయ తృతీయాది భాగములు వ్రాయుటకు బ్రోత్సాహము గలిగించినది. ఇప్పటికి వచ్చెందు భాగములైనవి. నేటి కథలను పూర్వముగఁ జరువ లేదు గాని యే భాగములోనో యొకటి రెండు కథలు మాత్రము చదివెతిని. అది వదిలివచ్చుదు బాలో నాకే మహాత్మ్యము గలిగినది. నా సహాధ్యాయి చెన్నయము నేను జెప్పుట కొంతవరకు దగదేమోతాని పింగళ సూరనాథ్యుని కూపూర్తదగు కథకుం బోలే మనోహరత్వముం గలిగించినది. ఇటు నాబోటు వ్రాయుటకుం బూని కృత కృత్యులుగా లేదనియే నా సవ్యయాచి పాయము. ఒక్కొక్క పురుషున కొక్కొక్క రానిదో బ్రాపిల్లము గలుగుననుట నిత్యయము. నాని కథ బువ్వతంత్రోగూడి యొక పెదగొలుసువలె మనోహరములె యుండును. ఆ కథలలో ననేక నీతులు, ధర్మములు, అధారములు, శృంగారాదీనములు, అర్థాత్మావలోకక ప్రదర్శనములెవ్వో యుండును. ఇవి సర్వజనాదర పాత్రములగుటయే నా రెన్నెవ మాటలు సత్యములను టకుఁ దార్కాణముగచున్నవి. గవ్యకైలియు నుబోరిమై పండితపామర వృద్ధులెగురు చున్నయది ఈ కథలు బృహత్కథాదులవలె జగద్రీత్యాది గాంధూకయని కోరు చున్నాను.

శ్రీపాద కృష్ణమూర్తికావ్యే

బహుశ్రీ పండిత మరిది సుబ్బన్న దీక్షిత కవిగారిదే రచియింపబడిన కాశీవణి కథలు చదివి యానందించిని. మృదుమధుర కైలిగలిగి నీతిబోధకములగు వద్యములతో నొప్పయ బండితపామరజన మనోహరమై తగు నీ కథల విషయమై యథిపాయమియ మే మనన్తరమువచ్చు దత్త-భావన సంజాత పార్వతీకాయమే యట్లు వ్రాయుటకుఁ బ్రోత్సాహపరచినది.

ఈ కథలు ప్రారంభించిన తరువాత వెంక మనోమన్నను పెరవరేకు చదివివంగాని విరువకపోవుటయే యందలి రసాధిక్యము ప్రత్యాకమగు చున్నది. ఇందులకు లోకమే ప్రమాణము. వీని కథలని పామాన్యముగాఁ దలంపరాదు. శంకరా చార్యుని మహాపురుషుం చరిత్రములందు వర్ణింపబడుటచే నదియొక పూజాగారా కోశ మని చెప్పుట సమంజసము. ఈ కథ లాంధ్రయోవకు సూక్ష్మభాషా విశేషములై బుచ్చబుచ్చమై రూఢిగా రెప్పుచున్నాను.

కవ్యవిధి శ్రీ చెలికాని లచ్చారావు

కొండి దినులువాడు దయాపూర్వకముగ నొసంగిన కాశీమఠీలు అను పేరుగల తనదొరతత గ్రంథము వాకొసంగుచు నీనిది అదివి యల్లిపాయమును రెలువలసివడియని నెంచివీయున్నాడు. తదేకర్పవర్తిలో రమగ్రంథము నందలి కొన్ని కథలను అదివీక్షిం. అపి కేరంసు కథలవందేవేకాక వ్యాకరణాదికాస్త్ర పాంక్ష ధాయము నందేమి యంకారాదుం యందేమి మన ప్రాచీనకావ్యముల కిండుకయుఁ దీసిపోక పాఠకులకు మంచి నాపాత్యజ్ఞాన మలవలుచుండుగఁడుంగడుఁ దగియున్నట్లు గ్రహంపఁగల్గితిమి

అట్లు,

కథావిని చెక్కవిల్లి వెంకటాస్త్రి

"కథావినిదమీయని మహర్షులు దాని అశుష్టస్థి నిర్మలలో అరిగఁజంది యనఁజొనింది అశుష్టస్థి పరిచితి. అట్టి కథావినిదము వినిదమౌత నలలునకముగాఁ తర్వాతిపాదనోపాయ మహత్తరంబగుట సర్వజనదేద్యమే.

కాశీమఠీకథా వినిధనము సర్వజన రిక్తాకర్షకంబునకును సందియము లేదు. దీనిలో రసాభావ ఘష్టియు గదాసంధాన కేశరి ముల్లంబ అశుష్టధ పురుషార్థ తంబులగు మహాశివి చాక్రయములోని నవరత్నముల సాధారణ కథా కథనధోరతిలో పెడఱ్ఱబడి యుండుననే విని పండితులకును, గాఢ్యకర్తలకును గూడ బ్రతిరోషేషజ వహించులని నిష్పంకయముగాఁ జెప్పవచ్చును. ఇందు బారమార్థికంబు దప్ప సామాన్యంబు రుచింపని కంకరార్య చరిత్రము లతిరవంతిములుగా బరమార్థధోరకంబు లుగ కథాధోరతిగా గూర్చుతిమి."

విక్రాంతి వింశావినిదులకు అన్వేషివన తదజోపాయంబగు రీయనియోవ ధంబువలె నుండు నీ గ్రంథరాజమెంత పెద్దదీగిమ్మను వినుగులేక యత్తరోత్తర సంపుటిముల కెల్లరును వేరిఁజుందురని నొకసంయముగా జెప్పవచ్చును.

అట్లు,

మానవల్లి రామకృష్ణకవి M.A.

“శ్రీమత్సంహిత పుణ్య సూక్ష్మ దీక్షకుల బానిసే రచించబడిన “శా-
 మంతికథ” లను పేర నొప్పు కలాపమూహ మింత బాంధవదేశమంతయుఁ జక్కగా
 నిత్యంగినదే కావున వేరు బ్రాహ్మసంపదలనిన యావత్కథ లేదు, ■ గ్రంథముల కిదిగ
 కేవలవాచము సహితము మనముఁ బెచ్చితమైన రావమును హృదయమున నుద్ధాసించు
 జేయుటయేకాక పూర్వకాలమున బాకపోకలకు మనకువలె సౌంధ్యములు లేకుండియుఁ
 గ్లేకపరియైన మన పెద్దలు కాలిపదకతో పుష్కలమైన కాశీని దర్శించి వాఁగలంత
 భక్తికర్తలు వహించి యుండిరను నాశ్చర్యము గలిగించుచున్నది. అనుమూహముల
 వాస్తవించుజేయుటకుఁ గదాకథనము మన హిందూదేశములో నత్తిపాదిన విద్యయే.
 దానికి రెండునిరముల ప్రయోజనము గలదు. ఈ కథలు భర్తృసర్వాకమఃసుం తత్త్వ
 ప్రభావముల నువదేశించుటయేకాక అప్పటి దీర్ఘకాల మార్గాయానమును యాత్రికసంక్లే-
 శమును భొంగించుచుండును. మతవిషయమునను ఆధ్యాత్మిక విషయమునను విశ్వా-
 సములేక శంకాకళంకితమగు నేదికాదున స్వభావతో సంభక్తిలి వ్రాయఁబడిన
 యీ కథలు హిందూదేశమున వాదయగు పేదకావ్య పురాణాది విద్యాప్రపంచమున
 వేడియేడి శ్రేష్ఠమో కాక్యర స్మరణీయమో దానియెల్ల భక్తక బునరుక్తీనము లేయు
 చున్నవి. ఇవి యననయాచిని వినోదకథలతోని రమ్యశ్శక్తి ప్రభావము రూపుదున్నను
 శబ్దారచనయందును, భావముల యందును అగ్లింధర్మపాఠకర్మాది భోషములు లేక
 భాసిల్లుచున్నవి. కథలకిచ్చిన పేరను, సంవిధాన భోరణియు సమప్రవిషయ సంగ్రా-
 హకమగుటలే యిట్లే కొన్నిగుఱుండున యెడల విధి తప్పక హిందూపురాణ గదా-
 కోశమై సర్వవాక్యయమున భార్యమై మొప్పుననుచి యుపార్జయింపఁగాదు.

జడ్డు,

బ్రహ్మశ్రీ శ్రీమాన్ యమ్. కృష్ణమూచారి

M. A. M. L. P. H. D.

సూచిక

జాబీవరకు వచ్చు కథలు

26. వీరసేనుని కథ	176
27. ఒక్కరిమూడి కథ	182
28. కామందకుని కథ	183
29. రత్నపాదుని కథ	192
30. తొమ్మిది కళావతుల కథ	197
31. పుటవేళ్ళు కథ	203
32. సరోజిని కథ	209
33. సుపేధుని కథ	217
34. స్థూపతి కథ	221
35. సుమయ్యని కథ	238
36. ఇంద్రదత్త కథ	238
37. మంజరి కథ	250
38. వసుంధరకౌశేయుని కథ	257
39. ముంజుని కథ	271
40. అయ్యంగుని కథ	277
41. లీలావతి కథ	282
42. భోజకుసుమిని కథ	284
43. సులోచన కథ	292
44. చంద్రమతి కథ	293
45. కమల కథ	300
46. భోజనిరాజ్యపాలనము కథ	316
47. కాకిదాసు కథ	320
48. యువశర్మ కథ	327
49. దుర్గ కథ	334

శ్రీ కృష్ణు.

శుభమస్తు అభిషుమస్తు

కాళీ మణి లీ కథలు

ఆరు పాదా గము

—:—

ఏ బ ది యే డ న ను జ లి.

క. శ్రీ కాళీదేవతా

లోకమున నమ్మెద మనదలో బలియన్ ను

శోకుడు మణిసిద్ధుం డ

యోకాంతవ్యాకులౌ నేనును గదమున్.

ఏబదియేడవ మణిలియందు సమాచరిత సయత్కరియో పరాభుండై తత్కృత్యో
పశేషములం జూరఁబోయిన గోపకుమారున్ యోగమనం బలింపించుచున్నంత
సయ్యంతేవాసి యా ప్రాంతమువందలి కంఠ బిడ్డియు నరసివాడు తనకేదియుఁ
బ్రాహ్మచర్యాంబునకుఁ దగిన విషయంబు పొడగట్ట బుట్టెట్టు చూచుచున్న లాగు
ననించిన మతముకుక్కమువందలి లిపి విశేషములం నన్నియలం బయ్యెను.

గి. పెం దిశూరనమరు లిగియించుకొనియున్న

ముగదఁ గోరికాపెం ముగద మగద

నెంతకుల వకంబు నిట్టిపై జేవారు

గారి గదలు దీపకక సూరె.

అస యొకదెస వ్రామఁబడియున్న పక్కమాఁ జదివి యున్నాఁడు నంత
రణగమంత సయ్యవారి కత్తిరం గెఱంగించి దాని చుట్టలం బెప్పనెనిగొప్ప నదిగ
నూ పెంపొందె చదువంతఘట్ట మహామంబువం పలిసికొని ముచ్చిర్చు గొంక
పద నొద్దయందు పుత్తనరసపుండై యున్న కమ్మని జాకర యిట్లని చెప్పె.
బిహిలంబు.

స్వయంప్రభకథ

గిరిచరణంబును బట్టదాంబును నింపెన్మీశుడును రాజ మహాహరిదే యను
 బాధ్యుడోఁ బ్రజల బ్రజలదోలినం జూచుచు భర్తృమనఁ దొందె పృథకుఁడోలి
 రాజ్యంబు సేయుచుండెను. అమృతహాఠా ప్రాయశఃపాత వచనృరహితుండగుఁ
 సామ్రాజ్యములును సంతోష వివిధ లంబై శ్రవణంబున వివసంబులై యొప్పుదుండఁ
 ద్రాప్తిపైకై పత్నితోఁగూడ నెప్పయేని రానులు, వ్రలంబులు, యాగంబులం
 గావించియుఁ గృతార్థక వచయవయ్యెను. కనుకన నెప్పు వచ్చుచున్న విషంబున
 ప్రభును నావలించుచు, పిప్పిన రానులులం గాంచుచు యాతని కరిగి, నడుల
 మునిగి, తీర్థములు దిగియు సార్వభౌమగాఢక మనకుఁడో చివ్వరకధరదేవతి వర్తం
 బును నిందింప దొందెను. ప్రతంబుల జేవగింఁ మొదలుపెట్టెను. యాగంబుల
 నిరసంపఁ బ్రారంభించెను. పుష్కరాకృతంబుల రంపిద్దెమారిం బట్టికొని కిందింప
 భదంబెను. ముత్యము,

ఉ. కా పిం నెవ్వఁ దెల్లి నియత్యయవెవఁ బాచి నాకు పం
 తానము గలుగెనె ముదంబున నాతని వరనామకుం గా
 నొనరింతుఁ దప్పి యెటుగాక వృధా నను భేద పెట్టెవన్
 వాని కిరంబు ద్రెంచి పులివ ప్రమాణంబును గట్ట బాడ్చెదన్.

అని యొకశాపము ప్రాయాంచి యాదియెల్లఁ జూచునట్లు గోవుర
 ద్వారంబునం గట్టించెను. ఆ ప్రభురము పని యెవ్వఁడును నెప్పకై బానికొనఁ
 దయ్యెను.

కొంతకాల మదిగవించి నొక వసంతకాలంబున రాజుపత్ని పుష్కరిణియను
 పరిచారికం గూడికొని దేవుష్కరిణియను ఈశ్వరంబున దిగి యందు తీర్థం దాకి
 కొంతదనుక గురువతుంబును మంత్రంబు జపించి మేరల పెండితెం బోవునమయం
 బునుఁ బరిచారిక యయదెంచి యిట్లు పిన్నపించెనది. దేవ మువ్వరి గెనెతియారంబున
 రత్న కూటంబును గిరివరంబు గొందు. అన్నగరవిభరంబున తివరలు విహరింతురను
 నాడుతి యున్నది. రామాయణకథయందు హనుమదాది వాసులు ప్రవేశించిన స్వయం
 ప్రభాదేవకందర మం దున్నదన్ పెరలు వక్కాడెరును. అందులకు పిదగ్గునయ్యా
 నుగిరిపారంబున స్వయంప్రభాదేవ దేవ మొకటి విరాజిల్లుచుండెను. అది
 ప్రభావం బాశ్చర్యకరమని వినుకలి గందు. ఒకరేయి యొప్పకంబున చంపకు
 లువనసించి వాగరము తేసి యర్పించిన నట్టి వానిర పిదేయనట అవ్వార్త నే సంతకు
 మున్నె పని యందలి వెళివలంబుల తెలిసికొను వచరకుంబు సంతోష ముపెరిసి.
 వాడును పచ్చియున్నారట. ముదలయేసే యెదురకు దప్పించుననుము మహాహరిదే
 నవుడు పిట్టయెను.

ఓనీ పుష్కరిణి: నీటివెల్లి యిందకు బోలేదా? రాలుతాను. నాకీ అన్నమువకు సంతతి గలుగదు. ఇంతకుమున్ను మనమాధింపిన వేల్పులకన్న నీదేవి విన్న దెనరా? మనప్రకారము చేరికరితి నుండ వేల్పు లేమిచేయగలదు? పోనమ్మ. ఆ ప్రయత్నములింజేయఁ దుండకొవలెదు. నియమముల మూలఁ బరిపెట్టిన నయ్యగారి కెట్టికోపము వచ్చుదున్నది? దూచుచుండలేదా? పాప మాయన యేపాప మెటుంగక సంతతి గలుగనని మనము చెప్పిన నియమము లన్నియుఁ జేసి కరీరమాయాన వరదొక్కరిగదా! అక్కటా! చాత్రీపతి నాటి కింతా! ఇ. గాంకంతునిగదిలో నాడుదాని వలె పాదాలారమువడిన తెలుగుఁ బరమహంస పరమ పురుషున్నది. అర్చకులకఁ జాలితోషిత మిచ్చి యుండుము. అని చెప్పిన విని ఫణిచారిక నెండియు నిట్లనియె.

దేవి నీ వనినమూ సత్యమే: కాని సేనముయమున తెలుజులుగనో యెవరు నిర్వయింపగలదు. ఒకసారి దేవిన ప్రయత్నములు నివ్వంబైను మణియొకప్పుడు దేవిన సతంపుగలదును. దళభటున కెచ్చియేరితకు సంతతిఁ గలిగినది: కావున నావిషయ ముచారవేయమైనది దీక్షమనున వచ్చినకొదవ లేదు. వారిననుఁ దర్పగ్గిత మెట్టిదీయో విని పిమ్మటఁ గరవ్వపెనియో విచారించుముగాక యని చెప్పబయి నవ్వడతి యద్వాంశీకారముగా మారకొనెను. పిమ్మట వాకొమ్మ నేదొక వరిచారిన బంపి యాయకృతుల రప్పించినది. వారి వికారహావములు జూచి నవ్వెడు రాజపత్ని యర్చకులారితో నిట్లు సంభాషించెను.

రాజపత్ని—ఓనీ! నీ పేరేమి?

అర్చకురాలు—అమ్మా: నా పేరు దుర్దల.

రాజ—(నవ్వుకొనుచు) అది యేమిపేరు?

అర్చ—అమ్మా: సంపల్పపేరు.

రాజ—వాడు నీ కేమి భవలయును?

అర్చ—ఒకడు.

రాజ—(నవ్వుచు మగవానితో) అది నీ పేరేమి?

మగ—నా పేరు బరగడు.

రాజ—అది నీ కేమును?

మగ—ఈ దుర్దల నాకు పెంకంము.

పుష్క—(నవ్వుచు) దుర్దలకంవకుగాని పెంకంయివకుండుగదా

మగ—అయ్యో! పోనీ ఇది నా బిడ్డమ్మ.

రాజ—(పుష్కరిణితో) విగమములు నీకేమైన తెలిసినవియ?

పుష్క—(నవ్వుచు) తెలిసినవి. తెలిసినవి. కేల దాటవలసిగలదు గమ్మదాద గ్రహము జక్కగా మార్చలేదు. దుర్దలయనుగా దుర్దల సంపల్పపేరన పుష్కరంబుల

దేరిపోయి, అకడనగా మగడు, అడగ తన భర్తడు. పెండ్లియైన పెండ్లాను, బ్లద యన వాళ్ళు. పీరి మూడు దిన నెట్టివారికిని వచ్చు రాకమానదు కదా

రాజు — నదీపరీ: ఇదియో! ఈ మాటలకే యంత న్యాయానము కావలసి వచ్చినది. ఇంక పండుమగులసిన విషయము తెలు తెలిసికొనవలసి. నీవే తెలిసికొని నాకుం చెప్పుము. నెమ్మొంగియున్నప్పుడు పుచ్చుచేతి యప్పకృతభావతోనే రాచిదిగి స్వయంప్రదానము చేయవలయునని తెలిసికొని పారిపోయితి. మిచ్చి గుంపినది. తరువాత రాజవత్సితో నమ్మకము చేసి నమ్మకము వచ్చి ప్రభావమున దెలిపె నది. అది యనుభవముకాదు. నీవు మగవితో నొకరియ నాగుడిలో రాగరము సేయవలె తప్పక కామిత మిదేకగలదు అని నిర్ణయించెను. వల్లెయని యప్పులవపాదయు నింటికిపోయి పల్లవసితో సంకతి గురించి ముచ్చటించుచుండ ప్రసంగవశమున నతంబామెతో కాండా సంకతివిషయమే నీవు గావించు కృత్యమునన్నియు ముగిసి నవియో? ఇంక నేమినిగలరా? ప్రభావమునను జేసి వెట్టి ప్రభుత్వముల చేసితిని అని పరిహాసించుచును నాను మగవ కిట్లనెయి.

ప్రాప్తా: వేమ పుష్పించుచుండె కడు బలజేసితినిని జెలుచుంటి. ఇతర గడవటి యెచిరాన మొక్కలేగలదు. అదియుం దీర్చిన నిక మిమ్మెప్పుడును నెవ్వెట్లుపోదు. అది స్వయంప్రదానము వచ్చి తమంతయుం జెప్పినది. అతండును. నత్కార్యంబును దేవకు ఏకాదశము లేకున్నను భార్య నాగ్నానించు తండ్రితో జేటనెంచున నొకరేయి సుదీరమరివారములు సేవించ భార్యతో స్వయంప్రదానము యాయుంబున వదిలి భార్యచెప్పినట్లువచ్చునందు నిడుచుంబుం గావించి యెరు చియుంగకుండ నిండిరింజు. యింతో వెలంబున బ్రాహ్మణవంశరహి గావించెను.

అప్పుడొకటి క్రమించునదిలో వెంటనే యవ్వారింటికి గర్భిణీరొప్పు ములు పొవచూపినవి సహజభావజ్యభార్యంబు ముగించున వింతకాంతి యొప్పునుండ నొండు రెండు దినంబులు పరిసరించి మిండు పోయింబు దొప్పవలగడంబునని విరూపించెరి. అప్పుడువలనం బాలింట్లపై పు జిరపవనం బుంబునిపెనుచో నతైన ముచి యుకనాంబు కుంబునె చింతించుచుంబుం బలియొడుదు సత్తెంబ గెజెంగించి మనోహరుని సంకోచసాగరమున ముగించుననది.

ఇంతటి యెదు దేవతం నెండించిన నోటిలోదనే సులియుంపును స్వయం ప్రభాదేయాయు ప్రాసారమంబుసామంబ గాంవన మయమంబు నిర్మించి చంద్రో దయమునకు సమ్మించుకుపోయి యులదయంబున కెదురు చూచుటంబెను. అంత సమమాంసాంకమున మనోహరచే యాడుకొనవుం గవివత్తి. అప్పుడంతము విని ధరణిభాంతుం దగ్ధసంబోషంబుచో నుంబు కరంబులు బందిపెట్టించెను. సూరికాగ్నాం బున రత్నదీపింపె మెలయుచున్న యత్సారికం బాచి పోబోయింబుంబుం బింబుం బిర్చి. కరువత నాభూనేత కూతుయు జాతకర్మావంతరము స్వయంప్రభాదేయము

వానకరయము పెట్టి యేర్పరయందుఁ ద్రవకుఁ గల భయభక్తివిశ్వాసముం వెల్లఱకుఁ నెల్లముఁ జేసెను.

ఆ పాపము కలిసేవలె దినదిన వనరమానయగుచు మాత్మను చనివడు విశేషములం బొందుపొందుచుండెను. కలిసెం దులు సంకర మా ఫల తొకాత్తుముపై ప్రాణములు పెట్టుకొన బోషించుచుఁ బ్రయాపాతికయిమలకుం దగిలుద్య యుంక వలయునను తరంపుతో నుపాధ్యాయుఁ బెక్కం క విడుచింది విద్యాభ్యాసము సేయించుచుండిరి. మరియు సంతియ ప్రాయుఁగల హేమయ్య బాలికను స్వయం ప్రభకు నబుగలిగెను. సహాధ్యాయునిగను, పరదారికగను నియమించె. ఆబాలిక తిరువురు వేర దేహమున పొలిక నత్యంత ప్రియవాక్యములతో నాహార కయ్య విచారముం మెలంగుచుండిరి.

గురువు నా బాలికలకుఁ గ్రమంబున కావ్యములను, హలకములను, పురాణ ములను పాఠములెప్పి కాస్త్రములందునుఁ బ్రవేశముఁ గలుగఁజేసిరి. స్వయంప్రభ యుపాధ్యాయులవలనఁ బాను స్వయంప్రభ దేవతలవలనఁ బుట్టివట్టు తెలిసికొని రామాయణమసంపత్తి యా కథన మలచుచు చదువుచు హేమయ్య ముచ్చటించుచు స్వయంప్రభదేవి మహాత్మ్యమును గొనియాడుచు సామర్థ్యము నగ్నించుచు నీమలయుం నులఁజేయుచుఁ దిలకములయందును నక్కతయే పాఠాయం సేయించుచుండెను.

ఆరనాడు పూవులు గోయుచున్న సమయమున హేమయ్య స్వయంప్రభకు నిట్లు సంవాదము జరిగినది.

హేమ—అక్కా! నీవు సంకరము స్వయంప్రభదేవి కరిగితమే చదువు చుందువని గురువులు కోవము జేయుచున్నారు. చదువరంపించి పెక్కులున్నవిగదా!

స్వయం—హేమా! ఇద మనము చదువవలసిన వేమియున్నది? కావ్య నాటకాలంకార గంథములు చదివి విరచితిమి కాస్త్రముం నెఱింగితిమి. పురాణ గారం నాంకించితిమి. ఎన్నిచదివిన వేమి? వ్రాగ్మ్యవస్తుత్తి గలుగవలయును గదా!

హేమ—అయ్యో! కావ్యములు జూచి విరచితిమిని హేమగూ! బలుకు చుంటివి! ఎన్ని యేండ్లు చదివినను జరుగవలసివదె! వానికి బర్యవసాన మెక్కడు!

స్వయం—సఖి! కావ్యనాటకాలయందు నాకవియి యేమియును లేదు.

హేమ—వానిభావము నీకుఁ దెలియక యట్లుచుచున్నావు. అయ్య! తద్రస మాదుర్భయు సురసు మరపించును గదా!

స్వయం—హేమా! తద్రసము నేను వదిలివదిలి కాదు. నాకా రసము విరసముగా నున్నది.

హేమ—అమృతము నేవగించువా రుందురా?

స్వయం—అమృతమో విషమో నాకుఁదెలియదు. కావ్య నాటకముల నుండు చ్చంద్రగారరసము రసపార్యభావముని కొనియోడుచు, చూత పురిపాదులచే

నిండిపడుచున్న వర్షకర్మిణి నుండగాను బొమ్మలని పొగడుచు తత్సంగములకు చేరిపోని కల్పవలను జేయుచున్నాడు. అది వామదీ తెక్కడు. వినుము.

ఉ. అయ్యవ నీరిచందము, యౌనవ ముచ్చడినోరించంః పు
పొయ్యధకేఁజ్జునతి మనీర, మధము వాంఛవోరి నా
పొయ్యము, పి. పు త్తియపురిపు పునానించునో
పొయ్యము : అపొరించనము కాయో సేయ్యదు సునోర్తముల్.
అని మరల వదిల వర్ణనా శ్లాఘనంబు చేసికొనెను.

మహా—మఱ మఱ, నీ వాచారక కోరికయిచ్చియున్నది ఇప్పుడే నీ కి
నేరారంభమంగ మెచిటికి?

స్వయం—సుఖి! నీకో నిర్లభము వర్ణనలందెడ వినుము. ఆ స్వయం
ప్రభవని దివ్యాలక్ష్మ మొందు బల్పించుకొని యోగిపీఠముతో తపముఁ జేసికొను
చుండవలెనని వాడు మిక్కిలి యతిరావ యొన్నది సుమీ!

హేమ—తాగుతాగు సుమీ ఇందుఁదా నీ తెల్లవృక్షు నానుండరిచరితమానే
దగుచుండువు? ఇనీకో! నీతిర్జివ్యులు యతిరావగలిగిన దేమి.

స్వయం—ఏమియో చెప్పుకొను. నా కామిక మీదేమి?

అని వారు సంభాషించుకొనుచున్న సమయంబున నొక కరిదానిక వర్షి
కర్మదానికా : అయ్యగాయను అయ్యగాయను వర్షి తోటలోని బ్రహ్మసోపానమున
వసించుచు యున్నాడు. ఏమియు నడిగాఁ దీసికొనిరమ్మని పెంచిర్చి రమణయు
రామపుత్రిక తెచ్చుచు హేమ! పమయంబున తరించు కు లిక్కడకు రానే! మన
విషయమై గురువు లేవని నేరములు చెప్పియుండలేదుగదా? అని పలికిన హేమ సవ్యయ
నిల నియే, కాంకా! నీవీంత యెఱుగనిదాన నైతివేమి! నీ తలిదండ్రులకు నియంజెట్టి
ప్రేమం నడియో తెలిపికోనలేవు. లేక లేక కలిగిదానమగలుఁ జనుప్రాబంధంబు
నియం దుంచికొనియున్నాడు. “అత్యంత ప్రేమ, పాపాంకి” యను వాల్మీకి
వినియుండలేదా? నిన్ను జూచుకే వర్షియుండరని చెప్పినది.

అప్పుడు సంకపించుచు మమ్మిఱుఁబోదే పూవులఁ గోయలఁ జాలించి
హేమతోఁ గూడ కలిదండ్రులయొద్ద జరిగెను. వాడువచ్చి సమ్మోద్ధియను కొదపె
నిడికొని దద్దయం దీగితి ముర్తు చెట్టికొనుచు పెద్దకరవు గారించిరి. అటుని రావున
నియవంబున హేమ జూచి లాలిగా మీరు క్రద్దగాఁ జదువుకోనుచున్నారా యని
యడుగులయ నాణేయ ప్రోకునె వినయముఁ గనవరచుచు నయ్యగాయ! మేము
క్రద్దగానే చదువుకొనుచుంటిమి. మా యుపార్జాయం నడిగి తెలిసికొనుదు అని
యంతరము నెప్పినది. రామాదుల ప మిక్కిలి సంకపింపుడు వకండు హేమ! నీ
నలుకారి వివాహముఁ జేయవలసియున్నది. పురమిగంబాపు యం రి కనంకము
తెల్లఁ తెప్పించితిని. వానిని నీవు తక్కుగా విమర్శించి నీవయస్కు కే రామమాయం

దనుకలుండు యేరికొనుము. అవి పలుకఁజేరఁ దా రెన్నవ చ్చిత్రవంతుల నూరింబి
రానియెడల మనసుగా నిలఁజెల్లించెను.

చాలవారిని తాంతుల రన్నయ నావలను లక్షకన్న నే నాయఁ బరియున్నది.
అప్పుడు హేమా చావెం సాంతుముగాఁ బరికించి చచ్చి తాంతులనుండునదిని
ఁబట్టివచ్చుచు లేసికో నిట్లనెను. దేవా! తఁదూరంబుననులలో నొక్కవేరును
నానయన్ము వరింపఁదగినవాడు కాదని నిరూపవహార్యకముగాఁ దప్పలు వట్టివని.
అప్పుడు చాలా మక్కిలి వెలఁగువడుడు భార్యతో రమించి ఇదియేమిది తమ! ఇప్పుడు
రాజ్యము సేయయన్ము రక్షవయ్యలత్తుకుం చ్చిత్రవంతులన్నయిం దెప్పించి
ఁబాపితిమి. ఈ పాప మింకెవరు? దప్పలు వట్టివని తూమంతులను రాజ్యార్థం
కై న మరియొక రాజకమాయం దెన్నఁడును లేదు ఇంకఁమఁడు అనించుచారి యిట్టి
వేముదమాయేమి? అంపలుకుదు మరిల పానుతో చోటి పిఠాటలు గడుపంతులుగా
నిన్ను. నీవు చూచిన చారఁదరూ యవనాళులు. వంతు రాజ్యములు వీరికి సంగ
మింపఁగలవు. ఎవ్వఁడును బాకిరాని నెరసెంపఁదగిదు వీరిలో మంచివాని నేరికొనుము.
బ్రహ్మసృష్టిలో రోషములేనివాయుండురా? నిరాసంచి మరలఁజూడుమని పరికిన పని
యీ కలిగి మరలంపఁచించి చూచి దేవా? తమ కేమనివను దెన్నయేగాని నావయన్ము
వీరిలో నొక్కరిని వరింపదని చెప్పినది

అప్పుడు చాలా మక్కిలి యక్కఱఁజుడుచు ముక్కుతవ్వలారని దాని
సిద్ధిరికొమ్మునులు వాదియే తవ్వ. కానెమ్మని మదికొన్ని వంతులు దెప్పించి
చూపుచు పిరింగుతఁ జూడును. వీరు రాజ్యార్థము గాను, రాజవంతులనాతులు.
వీరిలో నెవ్వఁడని నిరవయ్యవేతా చూడుమని పలుకుచు మదికొన్ని పలుములిచ్చెను.
అప్పుడు హేమ యా ప్రతిమాంస్మయ నేరి చూచి దదియొకరి కడవచ్చె గుడుతులెట్లు
చూడఁజే చా నలురాలు వరింపఁదగిన రాజ్యములదని పరికినది

అ మా! విని సాక్షిపముగా నా పిరిపరి యపకేమము గానించుచు వీరు
భూర్భ్రవుఁడను న్యవరికి నానాగనకుమారుడు. పనికెప్పటిని రాజ్యార్థవంతులను
గలుగఁజేరు. ఇట్టివానింజేపట్టి వావట్టిసామాన్యవంతు గవ్వముల బడగఁదా? సామాన్య
పట్టర్థునికొని నామడు పట్టిం బెంకి సేయను సంపదలేనివా డెట్టివావంతుఁ
డనను కురూపియగు ఎట్టి విద్యాంసుఁడెవను యదాకాతఁ దనివెంచుకొనును. దన
వంతుఁడే కుడిగడు. కాగ్యంతుఁడే వేదితుఁడని గెన్నియో వ్యప్తాంతములు సెప్పి
నానాని ముండుకుండు జేసెను. అతని మాటలు తనకు దృష్టికరముగా లేనన్నవి
నానాని తలంచి మారు మాట చెప్పినదికాదు. ఆ సంపదము బయటపట్టు
నానాని మన కేప్పులు మూసికొని యెట్టియో ద్యాసించుచుండెను. అప్పుడు చాలా
పురుషుల చ్చి దప్పలు మూసికొనెదన వెంటికి? సేనలవారి యను
మరియే సేనలములియో యేమి? దెప్పవని యెంతయో లాలించి యడిగెనుగాని

యేమియు పరమాధానముఁ జెప్పినదికాదు. కన్నులెత్తి యాద్వితీయతనుం జూచినది కాదు. అతడు మనియుఁబ్రాజ్ఞునియై యుండుననుచు వారించుచు వాచపత్ని పోయెను. ఇప్పుడు వచ్చిన తొందరయేమి? నువమిప్పుడే పెండ్లి చేసితిమా? దీనికి మొదటినుండియు నీగు ఁండు. నాతోనెన్నను భరియైతి మాటాడదు. అని వలికన విని యప్పురపతి, నరసింహుఁడ అట్లయిన నీవు పురిగా తోరించి దీని వాంఛితమెదియో తెలిసికొనుము అపగిరి గాఁచుచువారను దెప్పి యతంకు విచారార్థమై యుగైచు.

ఏమృతి వాచపత్ని పృథివీను బుంగతుల లాలించియు, బుల్లగించియు, తోరించియు, బ్రతిమాలియు, ముంధలించియుఁ గోపించియు నెరిగినది. అదిన్నటి యేమియు మాటాడవలెకాదు. అప్పు తప్పింపకు హాస్య వినికి పేమతో ఓసిఁ నీయత్తి పాయపే నీనలులాలి యల్లిరావ కాటోదునుఁ దానితో రంధ్ర వివరత ముగాఁ జల్కిరని మాటాడకున్నది. దానికింక కోపమె? అతఁడే యిచ్చమెనతో వానినే పెండ్లి పేయదుమని చెప్పుచు. పోయింట్లు. వానికి వాఙ్మూలేకున్న మా వాఙ్మయే లోలికొనఁగలదు. ఇంకెప్పుడు సంకల్పముండిన అనుభవము పామ సంకసించును అమ్మఁ అమాటయే నిష్కలము. ఆ వాఙ్మూలమునందు విద్యార్థులపాలు ప్రిత ప్పాతములై యున్నవి. అయ్యగారు హాస్య వాఙ్మూలేరని సంకలించుచున్నాడు. పెద్దలకు పేమెదురాన గలమా? అందులకే వా సఖులైన పేమలకు కత్తరము పెట్టవలె యిది. అని నలుకుతుండ విని స్వయంప్రభ కనులొజ్జిపి పామపే వేదీయాడ్కులు నెలయొజ్జెయిచు మూఁడువారాఁ బట్టిమాఁ చెవ్వరు చెప్పనుమిది? పోయెందు. నాకెక్కడి పెండ్లి? అని వలిక యలకతోఁ జిరారుఁ లేచిపోయెదది.

అప్పుడు పామ వాచపత్నితో అమ్మఁ స్వయంప్రభకు పెండ్లి యందే యున్నను లేదు. స్వయంప్రభవలె నొరయ్యాశమునుఁ గల్పించుకొని యాగినివేషముతోఁ దపసిం దేసికొనవలయునని యల్లిరావ నున్నచట. అకోరన నాతోఁ బామయే చెప్పుదురని తగదని మందలించుదురని. ఇప్పు డయ్యగారు చెప్పినమాటలవలన మతియుం గినునఁ బండినది. వేమ పుల్లిగాఁజెప్పి యుండి కోరఁ జినిసింపెను. పిరిప్పులుబడితి ననుచును సుడుపులయై వాచపత్ని సంకసించుచు పరిచారిలతోఁగూడఁ జూరవలెను గలిగినది.

తరువాత పామ స్వయంప్రభకు గలిసిపోయి నకుఁ అద్వితీయతనుం నిపు దూరమిహిమి? అందు వేనూపించెను వాచపత్నుడు తడు సుంపచుడును. అప్పుట్లుఁ బది పామనే దెనుఁగూర్చిన కడుమోతపాక్షాత్తుడుగదా వానికి ప్రాయమానము నుండు పెండ్లి. నుండు పెండ్లికి నున్నదిగదా నివేషాని యతకుని వసంపను గల్గెనఁ బుట్టు నుండును. వాఙ్మయేమియుం దానమది విద్యానిమి గోత్రనిమి. అని యేమిమా చెప్పుచుండ వినియు వినియు పెద్దతన పుతరాని పేమిహియై విగుడింపుచు గోత్ర కడవలెను పామ కిట్లనియె.

అని తదివిన నీతిపద్ధతులు స్వచ్ఛములైన వట్లు దెప్పువుగదా: యని యాక్షేపించినది.

అంతటితో వామనంగము ముగించి పాపము యితర ప్రేమాచిక్షింపఁబఁగఁగిరి. గాఢముగా గావించినది. అని యుచుండఁగఁగిరి. తేజఃవర్షి కవించుచున్న మఱి నీర్మలము రచననంతరేంద్రంశంశులీమణిరీయించిరి. తేజఃప్రభావంగెను.

వలది యెనిమిదవ ముద్ర.

వీణా వ త్తి క థ

౧. వీణాచందము నీకతంశులగదా నిర్వాంశులెల్ల ననున
వాదేతుల్య యుటయ నెల్లతపం స్వర్ణంశు లే నయ్యుయో
ప్రాణంబులెల్ల చూచితిండు నెను నీ పాదంబులికి స్వర్ణే న
య్యోదతోచన ము తున్న యతఁడు నాదేవం దిక్కెచ్చిదన.

హా: పరిరత్నమూ: తరతరంబులండి నీవు మాయంబుగృహజీవితవలన
జూజింపుదునుచుంటియెగదా నీకతంశులగదా మనంగతమంబు వారెల్ల సంగీతపద్ధతు
వీణారచనలెరుదములు బదిసరి. అయ్యూ: వేదతో నీయంబు నెల్ల ప్రేమాచిక్షింపఁగఁగిరి.
అహా: వచనీయ తంశులీమణి మాయుర్య చున్న వన్నారదాయంబు సకలము రాకున్నది.
నారదమీ మహాతింన్న నెన్నెక్కులురానిగ మునియునుంటి. అంగశీఘ్రస్వర్ణ
మాత్రంబున మెలచినట్లు వీయంబు స్వరము యున్నట్లు మునియుంటి. అక్కటా:
నిన్ను సకతము విడువకుండుటం బుట్టియే నా నీ వీణాచియని యభిప్రాయపడ్చినది.
ఇప్పుడా పేరెల్ల దెల్లమో నీవంటి సాధనరత్న సేవంబులంబు మరియొకటి యున్న
దియో? అ రాజపుత్రుల నిన్ను ప్రార్థన నున్న గర్భిణిగర్భ వివరము సంతకంబు
యందుకపోవునో యని విచికిచ యుట వీల ముందరుకొని పద్యంబులంబు గాయమఱి
యుంటె గిరిదుర్లభులంబున నొకయింటికి పద్యంబులంబు.

అంతలో రానితల్లి వీణాచి యమవదివచ్చి యద్విగ్రహతోడితోపట్టి నీవు
నిన్నటిరానిమండియు నీర్మల చింతించుచుంటి. తానం ప్రమాణమేమి? ఇతఁ
గంతయు రాజుగాని విజంగులెత్తి. ఆయన చిక్కిరి మనకపించుచు నిన్నెదావ్వుల
శివు శివుణికి వచ్చుచున్నాడు కన్నీడు దుకిచికినము. అలకం ముడిగిరినము.
అని భావించుచున్నప్పుడు మునియునుంటి. అయ్యో: ప్రాణములలో
ప్రాణములంబు అని ముని ప్రాణములంబులంబు మునియునుంటి. పుణ్యమేమి? తత్తది
పట్టి. అయ్యో: తత్తది తత్తది.

బీదావతి యెదురుచూచి యిట్లా అనినది. దీనికొప్పున నది సందర్భమునకు బీదావతి నమస్కరించి యెదురు నెలువించినది. పీతాపర్వతంబై యా భూపాలంపు బీదావతిని పిలువని నీటిని మాన్యుచున్నవని యెఱుంగుకొన్నవనట! యేమిటికి! అక్కడకు! అని పిలువబడినది. అదిగల విశేషము లన్నియు సాంకముగా నడుపుచునుటయు నక్కటేదారక యందలా సవరించబోయినది. అట్లుగా దురికిపోసి యట్లుని చెప్పబోయెను.

అట్లు చేసినది. అది సందర్భము పాదసమీప మమ్మక కాని చెలికత్తయి పామయను దిన్నది నన్నయదానినను సోదములోనికి దీసికొని పోయినది. నేను కర్తవ్యదాంబం గాంచి నమస్కరించి యెదురు నెలువించినంత నన్నా వెలంత నేతాంతంబులుంటామను నీ వెవ్వతే నీమిటికి వచ్చితిని? యని యడిగినది. ఏ నెట్టియో తెప్పగోవును నామాట కర్తమనచ్చి పామ ఇందుముడి తాకుందరదన వారముందరి టనుచు బీదావతి ఈ గాయపిమ్మని గాంధర్వంబులో సరస్వతి యపరావతారమని చెప్పుచున్నాను. దీని సంగతమువిని మన మానందిండు నిమిత్తమయ్యె గాను దీని నివృద్ధికి నింపిరి. పాట కన్జయత్తుచే యని యడిగినది.

అమాట విని యాపాలంగంబి యెదురు యాలోచించి కండ్లిగారి యావతి కిత్తవచ్చినో! యట్లై పాదసమీపమి వచ్చును. సర్వాంశసమీపారాధనై బయలు వెడలుటయు పామ వన్నుఁజూచి బీదావతి: ఏ మిప్పుడే రాగిండుము. ఇంకలో! దంకలు మోగించుకొనుచుండుము. అని చెప్పి యాంబుపతి నమగనింపి యరిగినది. నేనందు గూర్చుండి వివంది నారాపించుచుండ నయ్యుండునాయన తిరువడ: భక్త్యంబు దెలికత్తయలు పరివేష్టించ వచ్చి యిట్లుంటావనినంగం పీతంబులు గూర్చుండిరి.

పిమ్మట రాజపుత్రిక నామగము చూచుచు నెఱుఁజెంది యెసదాచుని యడుగులయు పక్కరించుచును బయలుపడెనుగాని చంపి మురియుచు కనయముతో బేలి నేను వెండియాకలేదు. మాకుంబును బెక్కంట: గవ్వలగానే యందురచి యుత్తరము నెప్పితిని. అప్పుడా మగవ పిగఁబాస సంబంధ ముఖనంబును స్త్రీలలో జెంది యాదనవారే యుండగల: నచని పంపినదో! గలంబులో తెలి పేయుచుంట: నాకు లోకానందము లేదుట: ఈ పామ వెండి గూడుమని నన్నూరక నిర్వందించుచున్నది. నీకడఁబెప్పి దాని కొకసారి పట్టికట్టుము. నీకనుంచి పొరిపోవీక మిమ్మందు ననుటయు పామ పక్కుప నవ్వినది.

అప్పుడా యందులోనే యందుక యెదుర మెగం. నంబంక హేతువి గలంబు జూచి తగఁబాచుచు నామమ్మ. నామాటనిన్నియు పిమ్మ వెళ్లనక్కఱుగా నున్నయవిల అని పలికినది. రిడనగవులో హేతు నాకు పాదము నీనునన్నుఁ గనినది. అప్పుడు నేను దర్శనంబి రాగమాపించి—

అతనిని యాజ్ఞాపతి యపరిమిత పరిజ్ఞానము వొందును. పూత్రోపా-
 ప్తినింకెమి? పతివీర్య సంపాదించుకొనవచ్చు పాపవృత్తంబు చిత్తము ముగిసినదియను.
 ఎంతవెప్పినను వివరు వైరాగ్యముఁ జెంది యున్నది. అందులకు నెవ్వరక్కడి
 కుంపెనది. కార్యముదీరినదియను పోవచ్చు. నీపదకంఠగిరవలెం దిచ్చిండునటలే
 విదారించును మనీ పలుకుచు నా రాజు గుఱ్ఱమెక్కి యుంటినిం జూచెను.

ఏమృదు వీదానతి కలితో నమ్మా! రాజారావు మన పిలువలెని యుండునో
 దొనకుననుచున్నవారలు. దీని గుఱ్ఱదోషంబునున్నది వాడేనియోమనము?
 బ్రహ్మచర్యము యునువంటివీరి సంపాదించగలమా? గ్రహదారముదాంబు చూచుచు
 వచ్చితిమి. ఈ కానుకదాచును. మదియెడ యూరేని బోధనము చెప్పెను. అని
 పలుకుచుండగా వొక పరిచారిక అరువెంచి వాటిని సేవచేసి పోయెను. అని పిలిచి
 నది. అమాట విని రీవాపతి వాటినివచ్చి నీ వెవ్వతెవు? అని యడిగెను నేను
 స్వయంప్రభాదేశ్వారి పరచారిను. అమె వీదానతినిఁ దీసికొని రమ్మని నమ్మంపినది.
 అని పలుకుటయు, వీదానతి రాణికాదు. కుంతకజరిగిన రిద్దరాంధా? మనీ యింత
 వేమి చేయంగలదు? అని ముడలకొండ నమ్మద్రుతి తరుణిఁ బిచ్చియ్యచు పండినది.
 మూడవపల్లి నీవీటి విలుంగు గొట్టెనందులకు చిక్కిరి పూర్వప్రావము చెందుచున్నది.
 నీకు మంఃపాఠితోషిక మీయఁగలదు వది రారమ్మ. అనుటయు కల్లి వెళ్ళుమని
 గొంధరపెట్ట వీదానతి యాపరిచారికతోఁగూడ బండియెక్కి యుర్భాసవన సోదమున
 కదిగినది.

అప్పుడు స్వయంప్రభయే హేమము నెదిమో మార్లుచికొనుచుండిరి. హేమ
 వీదానతింబూచి యాదరభూకరముగా యదానతి కృత్యులు గురువునైనం జంపునను
 సాపేత యున్నదిగదా ఈ జాలిక తత్కాలంబునం బుట్టిన కోపంబున నీ వీరి
 విలుంగుగొట్టినది. అందులకు జింకిల్లుచున్నది. దానిని నీవు ప్రాణవదనముగా
 జూచుకొనుచున్న దానిని వినిమరియొం ధరితపించుచున్నది. కయాలియను కారణముడే
 గొర్కర్యమును పొందినను సమాజగుణంబుల విరువనుగదా? పోయినవీరికు మేమేమియుం
 జేయఁజాలము. నీవు పెక్కునవలకుం బోధనచుందువు. పెక్కుకన్నెనను మా
 రాజపుత్రిక యిట్టిదని వక్కాణంపకునుమే అమె ముగిసెను. నీకు జూచిగా
 తెలియకపోవుటలే నింత జెప్పవలసివచ్చినది. అని పలుకుచుండ స్వయంప్రభ
 రాణికాదు నీ స్తోత్రములతో బుడేను. దీక్షకుండుమని ముండరించుచు దన
 పెకలనీ రత్నహార మొకటితీసి హేమతోప్పెనది. హేమయదాని దేలులు నగరించుచు
 వీదానతి. ఇది యమూల్యమైనది. నీ దీక్షతమఃతో నెట్టి పాఠితోషిక ముండునోవు. మా
 గాజపు తి నీకుఁ జేసిననుచో పతారమునకుఁగాను యాపరిచారి నంతసేపు నిలిచును
 నది నీచిచ్చుచున్నది. మా పెద్దలకుఁ తెలియకుండ నత్యంతముగా నీ భోధు
 లును పొందు. అని పలుకుచు నా మణిహార మా వాడెను. నీవితో వైదగి.

వీణావతి యాభూషణముఁ బాల్చి వీణావిద్యేరస సంజాతపరికావలంబు కొంత మరుగుపర నున్నును నప్పించోకవతుం యనుచుతి పడసి గొప్పైన లస కిరిగి యమ్ముఁ నావీణ తాను విశేషియను వాడెల్ల పాఠశోషక మిప్పించినచో యాచితిచో అని రత్నమాలఁ జూపుచు నాచిత్రాంత మంతయుం తెప్పించి. వీణావతి యామె యాచిత్రము మిక్కిలి కౌసుయాడుచు నాచిత్రాంతియే యందు లెఱుంగకుండ వయనము సాగించి మఱి యొకకంఠము కడిగిరి.

వీణావతి ప్రసిద్ధిపఱసిన గాథాసీమలేమగుట నా యా రాజరాములు కరిగి యందుగల వీణం బుచ్చుకొని పొందుచు కాక కల వందురుండునది. తనకు సరిపడిన వీణ తొరకడదను చిత్రమాత్రము పెడిచివడితాడు.

ఆ వెళ్ళుంగన లట్లు కొన్నిదినములు దేశాటనముచేసి యొకవాడు సాయం కాలమునకుఁ గాళిగుప్తమును మట్టమునకరిగి యంతొక స్త్రీతలయల బహుజేసిరి. ఆ న కము మిక్కిలి వెళుండుగా మన్నుచి. నావాచక్రములయెదురు వేరువేర వండు కొనుటకును బండుకొనుటకును విహరించుటకుండగిన గడు లనేకములు గలవు. అం దొక చిత్రకాంతయున్నది. అది రాజకుటుంబంబారి చిత్రవంశము లెనే నలంక రింపబడి నానారేక పెనులవస్తు విషయములే నొప్పున వెంటేని దర్శనీయమైనది.

మఱుకా దుదయమునఁ గాంక్షకృణులు వివర్ణింతుకొని వీణావతియం దలియు వారిచిత్రంబ కరిగి యందుగల విశేషములన్నియుం జూచిరి. వారు పలు రేకములు తిరిగి చిత్రకాంతం బెక్కు చూచినవారగుట నందలిచింతలా కొన్నిచిత్రమే వారికి సంతకము గలుగఁజేసినవి. ఒకవోరి వీణ వాయించుచున్నట్లు వ్రాఁదూరిన యోమకృతమని చిత్రవంశముం జూచి విష్ణుయముఁ బెందుచు వీణావతి యందు నిలువంబడి సాత్వికముగా విమర్శించి అమ్మాః ఈ చిత్రమున్న జూచితిచో ఈ వీణ నా వీణవలె పెడదీసిమీఁ జెడివీణ వాకు లందించిన మిక్కిలి యనుమోరింతుమగదా? ఇది చిత్రకాయుడు వివోదముగా వ్రాసెనని తలంపెద. యాదుమనుటయు వీణావతి పరిశీలించి బెను. ఇది తమరాజురముగా వ్రాసినదే. కాపివో వీణమూఁ యుంబ నిమ్ము. ఇట్లు ఘండరముగం పురుషుడు పురచాయం దక్కడనై న గంఠముగి అని కడు విద్వితముని పలికినది.

విష్ణుల వీణావతి యందున్న రాజకుటుంబావని విధేయింబి యా చిత్రవంశ మెవ్వరు వ్రాసినదని యడిగినది. ఆ పడుం దిది మారాజుగారి వారపడమోదడు నహతేష్ఠుని చిత్రవంశము. ఎవ్వరు వ్రాసిరోవాకుం దెలియదని యుత్తరీయం బెప్పెను. ఆమాట విని యాబోదేవతాపాటకొ యా నీతిగావించి తాదపరముమో పెడకవడదు త రితో నమ్మాః నీవరిగి యాచిత్ర మూచుని వృత్తాంతము సాంతముగాఁ బెలిసికొని తమ్మి. అతండు గావచ్చియుంకని దెల్లమగుచున్నది గావంబున వాని మిప్పించి యావీణ గానుకూ నందుకొనియెడమి యెప్పుడే తల్లిం బెడినది.

దీవాపతియు ఏమదవ తమముం గైకొని వగము కదిలి నమదేవుని గృహ-
 మిదిగి యుకనిగొని వమస్కరించినది. అప్పుడా రాజకుమారుం తోవీడియ నుండికు
 గొని పొదుకొనుడు దీవాపతిం గాంచి నీ వెన్నత చెవిటికి వచ్చితిను యదీగను.
 అదియుఁ దనకూతురు దీవాపతి సంగీతము పాఠఁగదనయి నుం జేయుచువలయు
 ననియును గోరికొనిన సంతసించుచు వతం దానియిమే వారికిఁ బాడుట కనుజ
 యిచ్చెను. దీవాపతి యట్టి ముత్యము గొని సత్వరముగ బర కదిగి దీవాపతిం గాంచి
 పుత్రః మనము చిత్రపతకములోఁ జూచిన రాజపుత్రుం గనుఁగొందె. తాని యంచుము
 క్తయ్యనం దున్నదానికిన్న మిన్నగా నున్నది. అతండు పిదఁ బాడుటయేగాక విన్నా
 డముగా నిండు జేయఁగదెట అతం దాలాపించెడి విషయం నీవల్లకిం బురదించి
 యున్నది. ఆనంగీత విద్యాపిఁగదనుడెదుట నీవుపాడి పెప్పునదయఁగదా? తీర
 యని సందియమందుచుందె. ఈ రాత్రియే పాడుటకు సెలవందికొనవచ్చుతి. తరువాత
 నీ యిచ్చవచ్చినట్లు జేయుము. నీకు పిదదేదవి చెంతయక్కరలే తన పిదపిఁదఁ
 బాదినవారికిఁ బాఠితోనిక మిత్రుని యతండు ప్రకటించియున్నవాడట. అని తాని
 మృతాంతమంతయుఁ చెప్పుటయు వారింబి యమ్మించుకోడె యిట్లనియె.

అమ్మా! పోవెమ్మ. పాక్షివా కానుచుండెను. ఓడితివా? మృతాం దె విశేష
 ముం గ్రహించెదను. దీన మనకువచ్చినకోరువయేని యని యుచ్చాయ నాపగరాది
 రాత్రి యెప్పుడు వరుసవి కొందరవరుమందెను. అంతలోఁ బరిసీకాంతుం దపరదిగంత
 పిఁగంత పిఁగంతి తె యుగెదోయన న నమించెను దీవాపతియు వ్యూహాక్షణమాల్యాను
 లేనవాదిననువిశేషముం నలంకరించుకొని యాపివందీ కంఠప బలంబుకొని తల్లితోఁ
 గూడ బండియెక్కి సహదేవుని నివాస సాధుంచున కదిగినది.

రాజకుమారుం తంతకుమున్నే సంగీతసలాభవనము మనోహర దీవమాలికా
 విశేషములదే నలంకరింపజేసి తానినాక కెమరుచూచుచుండెను. పిదపక్షయ్యఁ కర్తికో
 తిరిపాదఁ నెర్పిష్టమార్గమున సరాభవమునను వచ్చి తదీయ భావ విలాస
 విగ్రహములకు ప్రమతెందుదెందముతో నత వికి నమస్కరించి కద్యా
 పురితప్రాసంబునం గూర్చుండి మాతృ పీఠాభర్యమం దాంసయై యుండెను.

అంతలోఁ గింతకు రావల్లకిం దెచ్చి మెల్లగా నమఁ బుపాచి మ్రోలుం దెదరి,
 అట్లుం బాటి యాహ్వానోడె యురమున జేయియిడుకొని ముమ్మకపెల్లఁ జే
 పునుఁపుదాననుండు నానిపదంఁ గాంచి దీనిం గావించెనా? లేదో? తాని
 నుండిగొ నీవెన వెట్లు జేయఁ గలదు. ఇది కడు బోధ్యము, ఇది విచిత్రమని తలపో
 చుచు తన పితాభింపములకుఁ బోతుర మమస్కరించి మిమ్మట నావల్లకిఁబట్టి చక్కగా
 చూచుచు నీ రాజా జావెదె. భాగముపుర్యము స్వరకల్పనయ్య అంగుల విన్నాన
 రాజు నుండుట నీ సాధనముకనవన, ముగించుచు, వే. జాధివంధును తోడున విషయము
 చెప్పుచుం దానిమారుచు మెద్యలి మిమ్మయిముకలగోరె నననవి గానావసానంబున వా

వృషభాసుండు నిలువంటి గాయనీమణి: వివాహశిరుషుడు పితరుడు పితరైనా, నానీడు పితరు మేళగించి పాదనవారి వింతకుమారులు బారి యెఱుంగ. నీశకము పురు మిక్కిలి యాపించును గలుగఁజేసినది.

అని కొనియాడిన వచ్చేరియ తెలంగుడు లేచి యాత్మ: నా గాంధర్వము మహాహరముగా నున్నదని పేరు కొనియాడుటలందు నీవు ధమ్మరాంబని పర పత్తు నేనే! అహార్యవివాహాద్భుతమైనమీయక్షిత ప్రధానము 2వోళ్ళం గొనియాడ వలయున్నదిగదా? వేపు భూమివంశమునకుఁ బిరిగి చూచితినిగాని యిట్టిపేరు నందునుండుచి యెలుంగను, నాపేరుయే రోకాశితమైనదని మిచ్చుకొనదావ దాని కన్న నిది మహాహరధ్వమం తెలయంపుచున్నది. అని పెద్దగా నుచున్నసించినది

అట్టి సమయమున రాసకంఠమునందలి రత్నమూముల్ ప్రసరు బుప్పు గుడ్డుపూనుట చుటయును నా సతాశ్రమ మందఱుఁ గిమ్మిరకాయల వెఱుఁగేసి రాజప్యంతుని నే కమలకు మెదిమెట్లు గొల్చిసవి. అప్పు రకండు వెఱుగువరులంద నయ్యుండఁగిమను పువనమందఁ: ఎట్టి మహావంతుల కెవరు పాధనములు పుంచి యెట్టి ప్రకాశము కలుగనేరదుగదా? ఏదంతరమయింపి మామూల: బాహ్యతలు యున్న నా పేరు నానందుడు కన్న మెపోయినది. నాటంగోరి జాకేలిం గిరింపందగిస పల్లికి యెండునం దొరకలే దుండును నానాత్మ తుండు వెంకియి నిట్టియె.

పోల్చి పేరు మేమిదికి పరిగెడి? నీ వెక్కరికావు? నీమెడలో మియిలు తున్న రత్నహరము నీకెట్లువచ్చినది? నీవృత్తాంతము గొంత వివరములు జెప్పుదు మనిన యెదిగిగ నమ్మకఁగి నాని కిట్టియె.

ప్రకాశమైన మువ్వత్తార మడుగకపోయినను రెవ్వరందికొనియో యున్నదానను వినుండు. మాకాత్మర ముజ్జామివృథల ముద్రదీపించియు ముండు ములో సంగతిపెట్టి యరవర్కపు యున్నది. వికమారిత్యునికాంతుండు మహావతి యును బాహ్యరత్న మున్నుపో రానిగను ప్రేమావృద్ధయెయుండునది యట. సంగతి సాహిత్యములు తెలిసి పరిపరిచగమగను పొమ్మ రెయిందె ననుచు నివృద్ధి కప్పట్లుక ననును రివ్వలొనమునను. పువనూర్కవృత్తవర్తి యుత్తమ్యుడి పేరు దువోరము నుండు రానివృద్ధి కప్పట్లుక మను గావనవృద్ధు మెచ్చికోనుడు కాదుగదా రాని కిట్టియె. ఈ మువ్వత్తార రత్న మున్ను. ఈ పేరుపై వర్తకయ్యకగానను ఎగ యా గాని యాదు. నీవృద్ధి సంగతిరెండు కమలంబులం దుండునాదుక మ్మిమ్మనో. మువ్వత్తారమందలి.

గొల్లెరా: వాన కమలంబులు వానవేలొ జేసిపె మేల పసిమండల గొల్లెలంబులైన వేలవేలము రెవ్వగలను. వానంబుయే మేలమమి. నానము నానంబు. నేన ప్రకాశికిగదా? ప్రకాశమునాన ముంబు. గాని రెవండు ప్రకాశముకొనదుగాదు, చూచిన యాప్తావమనందల మంచిపేర వలెవాదించుకొందని.

దేవతముగా నీవనుచు గరిమరొప్పుచున్నవని కలిగితిని. తత్త్వజ్ఞానమునందు యంద్ర ప్రాశస్త్యము లేకలేక దుష్టాపహేయమున స్వయంభవమున హేతుడు కలిగినది. అప్పుడునుతోటి క్రొత్తవినిలిన నృప్తినిగూడ గాని పాపమును నృప్తిలోనిదిగాదు. ఇహి 4 మోహనాలో సౌందర్య మున్నయందు చూచినచో చుట్ట పరమగుదా; అను రిస్తుచితి చూచిన మాట్లాడిన మాచోలులకే చూచి నుంచిన నుండినంత సంకోచము గలిగినది.

4. గోవతమును కాంచనపు అంధ్రపుష్పములిగి వాగ్వివాసమున
వారక నేర్పురత్నపుకాక తిరులంక రూపుజెందు రొ
రూపులుంగు చివకళ గాంచిన చి తరుచొమ్మయోవ శృం
గాదిదయో మధానదనీగా నుతిఁ జేయఁగవచ్చు నచ్చెలిస.

5. వింధను మేల రలు సునపటి హరిమోముతోయి లంగరుం
గిండ్లకు మీదేసాటి తులించు చనుంగవ లేవతమ్మి పూ
చూడకకు మన్నయన్న చిగ్గొక్కెడు చేతులు లోకముందు పూ
చొంద్రుడు గావమో విచ్చి హేలవ తచ్చతి పాదగోచరము.

6. తొడలందఱు చరిరంచము
ననుగుంచుచుండుచుండు వానములందన
జడరకు నెరకుయి
నవనెనునూర నామననన పువనన.

7. కంచరమా తెలిపొక్కి
కంచరమా పిలవనలంక చరము రుద్రుల
కుంచరమా నమములు నా
కుం చరమా పొగవనంకు కుంచర సుచరి.

8. చిన్న పేరుల మనుకారు తెలువచూడ
కదనకాంచములమీదు కాంచయూరు
అందములు చిందు రతిగన నుచిసగారు
దాని తెవయెనూర లిద్దరద లేరు.

కావునా! రాత్రీతలంబునం బుష్పాతిరవనన వారంబుం నేవరం
బులించుచు. మాట్లాడితిని. మచ్చుకంటే గాని నా సుందర రత్నములంగి
లులది మందలంకి వెక్కయన లేదు. లేదు. లేదు. పుకడలంగాదు లేదు. నా
నీతి పుకడలంక నుం గాని చరిగ నిట్లుండునది గానిచిత్త పుకడలకడ లోపము
గానిచిత్త పుకడలంక కే పుకడలంక లేదు. అందుచేమియున్నయు పుకడలంక
గానిచిత్త పుకడలంక లేదు. అందుచేమియున్నయు పుకడలంక లేదు.

లానబ్బామా: కులవంశునకైన నల్లి నవ్వుయన్నదియో? అవేమో! ఆ మూలోనా సోంపర్కమున రహసానము యూరవ పొగడుమన నాచోటి మూల కిద్దముపర్చి యి ద్దుడుగుండు పిదాపతి: ఆ యువకిరీ పెండ్లి యెందో? యని యడిగెను.

ఆ బిడ్డని నవ్వుచు నుపమానా: చెప్పెను వినుము. ఇంక ప్రస్తుతము పుడునాపర్కంపాతుం దగుటంజేసి అపొక్తరాభిలషున వినుముగోని తానల్లి పుట్టినదిగోని పిదాపతి మునుగ్గుమఁ జేయుచుండును. తాన యామనసిమని యేమిదో కోరిత్రాచుండుననే విరలిఁజింపి పండ్లయూదము వియ్యముఁ జేసికొనియన్నది కృంగారదనమనిన మెదనద్యంబుగా నేర్పించుకొనెనును ఆ మెదనచోడు రంజించు కొరకే నన్ను సంసారము పొడవైతి యీ దేశయముద్ధ కనమి. కృంగారదన ప్రవీణులగు శ్లోకములు నే నామునుద్ధ చరితవంక కృణాంరతిహృదయంబోలే నితాంశము లందు నవ్వదే వాచిల నుండు ప్రాప్తిపది. తందులచే చక్కారానము నందుచు పిదారము నామఁ గానుగా విచ్చివచ్చి యా మృతాంక మంకుయి నామూల చూరముగా చక్కాఁచి యి క్కుచూచుచి దొనానముచ్రములో ముంచెనునది.

అప్పుడారావృత్తిక చర్చితము వినునయంక యతని స్వాంతకము చేరించి వంచకముడు లోనం బ్రవేశించెను. ఆ వికారము తెలియనీయక ముదితా: ఏదీ నీవీల నెటు రెమ్మ. ఎట్లు నీగినదో చూచెదంగాక యని నలుతులయు వచ్చునీ కలుకుదు కొడుగుదాక్కి యా రెండు లంకలల పకవిదంబ విడిచి. ఆ విద్వాద చారిగలిగి పడించి విష్ణుయ మవివయాయును సునసన నా విలయకు దీక్షిం జాలతాగము పోలిక యున్నది. ఇది మంచె పంపెదయే యని యింక నగు త్రిప్పి యాచో అక్కలిం యి నయన బ్రాప్తిమనెన యారక సంధించికినిగాదో ఇది పియగలేదు. మనము నమము గోరి గున్నది. చానంపని మృతపరాంపరాంబ విడిచింబునది గాని విడులెదు. నీ నామ గుం బని శివదానంజిం జరిగింబు నాన. నా శేమి పాచిగోర పాత్తము యువకు నా ప్రవీణ యువకు.

అనా: కుదాన నా దేవతామునము పోలివది నా నుంచి వివరకు నమగ్నించుచోనుండు గాన ప్రవితాంకంబుననుచి వాసుదాన్లు మీ వాదనను గోగు మందు నమలయు వతం దాదానముల రెండిగొనెన యా నానంబి పంపించి బ్రహ్మ వేసెను మలయు సహదేవుడా కాతియెల్ల బ్రహ్మసే కోరతంబు మంపింబుల నంబుండించి యతులనగలిపి గీతాంశింబి తీసింపవలించి పండ్లనమలించి రంపింపి చిరగుండునె తెల నగునగి నా మగిది చుద్దాని నమూంబి పలింపెనుమంబు.

అంతలో నాచోని యువకునవనంతో పానంబు కలుగింబున పని రెంపెను. అంతలో ముదితా: అదిగో నీ యిది పండ్లయూదము నీ నవ్వులదాగ యేదో ఇది నావీలదే! వాప్రాణమి! నా పుత్రయే! యని బ్రవించితిరా? కిరా? ఏదీ నీ సామగంబు! అచూరే! ఏమి మీ నేమిదము అని యేదో మోరంబుం.

నుతియించుచు నా వినుచుం గొంగరిండుకొని ముడుపెట్టుకొని సారలు వదలించి తిగిలు
నొగియించి నీలంబు ద్రిప్పి వలికించి మీరు పులించి లేచి యా రాజపుత్రుని పాదములకు
సాష్టాంగనమస్కరించుటలు గావించి తన మెకలోని ముగినరమం దీసి దేహి నా
యావత్తన నీచ పాక్షిపుటెరి వొయత మీ నా మును న్మలించుచుండెను. మునియు
నా ప్తాభరము చిత్ర మిడిగో యా మరలము మీ కిచ్చుమన్నరాన గ్రోమునకు ముక్కు
టయి ముం వాసము సేయుచు నా న్మవదలచుం దిట్లనియె.

తోడి మాటవనున క్కలందెవిగాని యిది మాకుఁ జాలయినా న్నతియు
లొరుంముద్దఁ గాన్ము గొందురా? నీ సావాసమునకు పంతునిందిలిసి. నీవే
యంచుకొనుము. ఆ రాజపుత్రక ప్రేమగా నేజిచ్చినది. దీని నీ వాచుంకితువేని
యనారద నూతనగాదా యని పలికిన ముగివే యిట్లనియె. అర్జుఁ జివరమైన
లోషముకంటె పక్షి గదాలోషము పెద్దదికాదు. మిథుగోమం గొనదేని యిరువురము
ననుకూళుడు మగుడుమని యేమేమో చెప్పి పక్కగహంపమయ్యనని. అంతంత పెట్టు
చుండెను. అందు మందని క్రికొపియెయ్యుండెను. ఆ సంతాపమునకును చెని
యనని నాలోచరి సాక్షియను చెప్పిది. నాలో పక్కచునియు యిట్లు చెప్పినది.

వీణావతిఁ క్షత్రియుడు మౌళ్యవంశుఁ గానంతంబిరిగహించిన ధర్మవంశన
యగును. వేళయుఁ దిగవె యిదిఁ గావించిన నిండుకాల్గును. దీనికి దగిన
వెల యిచ్చి కొనుట దికినెయ్యవ ననివదిన రచనలేదు. కావున నదనియెడ్డమన్న
ధనముంతయు నీర్చియ్యఁడు. నీ నీ మోర మకుని పోనమాయును. తిరిగియు యిచ్చి
నట్లు సంతసించి యతంకది యందు కొనుగద. దీని సేతువుర కపరములు కొన
సొగొగింపని చెప్పి రా రెనువురను పంతున్నపెడదది. నూదేవుడు కండ్లి తన
కావత్తరములో నచ్చిన పతివల నిష్కము అప్పుడే యా గదెకారక్కనని దిచ్చి
యా మోరముఁ గెకొనెను.

వీణావతియు నావీణంబు గైకొని సూర్యుని యనుమతి వదసి ద్రుణంబు
బల్లించుకొని సక్రంబునకుఁబోయి అతి కావత్తాంతమంతయుఁ చెప్పినది. అదేకామోర
పెనుకూతమువలె బొట్టులిడుచు నోసి : డున్నారా? నాలో : పక్క న్మవదలం గునాదై
యామందన మాతనిలేమిటికెచ్చితిని? రావలె మొదల నీ పోయిండుమా? అతి
యమకాల్కముని రాజపుత్రుల చెప్పినమాటలు నీవల ముట్టెడిమా? ఈమొట్టెల లేక
పోయిన కొడుకేమి? అయ్యో! నేను గాదచోపుటలే నంతకునున్న చెచ్చి పెద్దకిరీ? నీవు
పోగముదాని వెలుపుటికివోకాని యొక్క గడమన మెరిపెదరాది. గదా! అతంకా చనువ
వందని ముగిసితిరని సెకలో చెకొని రావత్తాంతరపుమాట లేమిటి కావలయును.
నీవు పుట్టినది మొదలు మ్మయమేకాని రావమేమియు లేను రచనంతులు. నూర యిచ్చి
కొప్పు పంపులు మరచి నిచ్చగాల్గుడు చేతును ధనమందింపక పోకవమని పేదలెడ్డ
యూరకఁ జంపుచుండి విరగిన ముట్టె ప్రయాణమునకెరి. మనుషుని చెప్పినముగా

వచ్చిన పి.సి.నందం పులిలో సెయ్యాలముజేసితిది. సెయ్యనాకు మామరపు గావు యిది
యాదిని. పి.సి.నందం మరల సతనియొద్దకుఁ బోయి వాతల్లి యొప్పుకొనలేదని చెప్పి
హరము దీసికొనరమ్మ. లేచిపో నమ్మ. ఇంపి వే నుచుపోకొనియెడనని చెప్పు
విచ్చరము చాకివది.

అయ్యో! అ పిసి నమ్మను పిచాచరి అమ్మ! నీమంక తొందరపడియెవరో
నే నాలోనిండు లేసితి ననిచాచరిని! నీవడవునాంబి లేచిలో చెరిగిన నాకు పోగ్గా
ధర్మములు పోపించియిచ్చి! నే లేసివచ్చి మందచేసి పిచాచరినివ నీకే తెలియఁగలదు,
కోట్లకొంది చెరిగిన యా హాసము పెద్ద తెలుంగమండ నానాజుప్రతిక మని చెప్పినది.
గదా! కమలాక నా వార్త తలివంతులకుఁ బరిగారు మానదు. కూతు మందరింపక
మానదు. మనంబు బడికొనుట పిచాచరి నింకియంబు ఇంపివే యుండుదు. అది
యంతయుం పిసిచేసి పిచాచరి మహాపాపము వచ్చునని భయము. తో నిట్లు జేసితిని. అది
కప్పించివేసి యిప్పుడుపోయి యా కవలము పిసికొని వచ్చెను. నకం దీయనివాడు
కాదు. ఏమనియెదవు? విచారించి నుడువు ముడుచును నాన్నమాక పోనిమ్ము ఏదియో
జేసితినిగదా! దాని మరల చెడుగు రోవవేలి! నీ వాలోనించి నదియో గొంత యుచి
రమ్మగా నున్నది. అని సమాధానపడి యానారవాని యూరకొనినది.

అని యెరింగువరకు వేరే యర్థినిపించుటయు మఱసిద్ధుం డవ్వలికర
తరువాతి మఱియిండును చెప్పందొనంగెను.

మరిచి నొమ్మినవ మఱిలి కథ.

అయ్యో! తోకరిల్లి యొకడు సింధాచ్యుతకులోగదా! మాయన్న యేసావ
పెరుగనిదే దూజ్యుపాదయ! యథనింపమామి. దుస్సమాన సెల్లిచారికి వపజ్యాలి
మూలకము కాకపోదు. ఈవార్త మాయన్న తెలిసిందెనని తలంపుచు సావిత్రి
యొకనాడు సహచర్యుని మందెనువ కలిగివది. అప్పు కతండు మంచముపై కలయించి
లికితియో భాగ్యంబుయందెను. అతనింబు చి యాచిగుసలోచే మోగుపడుచు అచ్చాః
బదియేమి! అకారముగాఁ బండుకొంటిని. తండ్రిగారన్నచూట వింటిగా యిమి!
అనుటయు సరం వరదపడి లేచి తండ్రిగారు వచ్చేమనిరి చెప్పనూ, చెప్పనూ. అని
యడిగిన నప్పడఁగి యిట్లనెను.

అచ్చా! మిన్నసీవు మడిచారనుంగొని పదివేనివ్వనూ రచ్చికల్ల
లిచ్చితివిగదా! అమ్మవి వేటాకెరెగునఁ వలంతురు మిన్న వేళ్ళలోలంకుని ముంబు
సింకించుదుండ తండ్రిగారుని నన్నులిలిచి నీకున్న వెన్నలు వెంట్రోయని యడిగిరి.
అవలకుం పులికిపడి నే సకంధేమిచేసివో చెప్పునని యడిగిరి. మిన్న పిచాచరియును
వేళ్ళ కొక్కదివమునకే పదివే నివ్వనూ లిచ్చెడును. చ్చిందెన్నఁబ రెచ్చిన వెండ్లి
యాడక తిలించియుండునోరె నే మేమో చెప్పి యిప్పుడిల్లి తుచ్చపుంబునఁ జేయి
వచ్చువా? ఇంకలో కనదు గలిగిన పరల్లి మాచ్యున. ఇంపివాడుక చెడఁగొట్టకొన

వచ్చునా? వీరకవి మగుడములు తెల్లగా మలియింపుచుందురు. గాన విన్నగునుచుంటి నని యెరిగిన నే నెట్లంటిని.

తల్లడీ! మీరు విడిచిన కిం వదంతి యనక్కమైనది మూర్ఖులౌచారులు గతులు దప్పియు దప్పియుగాని సహదేవుండు సహజుడొనఱు విడుచువాడు గాడు. వీధావతికి నిక్క ములిర్చిన కారణము వెళ్ళాటి కలెను యావచ్చాంతకుంతయుఁ బెప్పి యతనిమతి మరలించితిని. అప్పుడు మనకల్లి మంభుతో సేతు వెంకి దేయక యెప్పి దినము లుపేక్షించుట తప్పని పరిహాసించినది. పరిహాసును గురించి పెద్దగా వారధి రకు సంసారము జరిగినది. వాచెడిం చగివకన్య లలింపిన నేమిటికిఁ బెండ్లి యారదని నేనుఁ బెప్పితిని. అట్టి ప్రయత్నము తిరివరకు పరిహారులు చేసి ఎసిగి మానివేసితివని యాయన నెన్ను నిందించెను.

వాని కనుచూపరుకు బోడి బోడివ జెండ్లి యాడించుట కేవలముయని మాని యిచ్చి వచ్చితిని. మన కలి రంధ్రములకు నిన్న పెండ్లి యాచలేమని విక్కిరి రింపగా నన్నది సేతుకల్లి పాయము వేడు వారి తెలిసిరినని గదా! దేశాటనము చేసి యెవ సప్తము వచ్చిన కన్యనేరకొని పెండ్లి యాడరాదా? యూరక సిందరి పొర్చిక నేమిటికి? సేతుకల్లివ నేరకారనయన నమ్మితింపడు అని పలికిన వెని యెఱుంగిండుక నవ్వ మెగంతుతో నాటవ్వని కిట్లయె.

సహోదరీ! నాకుఁ గలిగిన యవనింత విషయమి గలిగిన యన మానము తల్లడిగిరిలో వాచముఁ జేసి పాయ జేసితిని. సేతుకల్లి ము కొనయాదఁ దగినదిగదా? అది అటుండె నాపెండ్లికి పూటకాపువెలిసగదా! అది వెలిండుచూపవలయును. వీధావతి యెరిగించిన స్వయంవర వల్లంతము సేతుకు వెనియించితిని. ■ వానింట్టి యందు నాడెంచును దగుల్కొనినది. మొదటిపంథయు వైరాగ్యవతియు రూపవతియు నగు యువతి సతిగా సుందరవయసున నా కలిలాషయించునని అగుటయు లా రమణీయందున్నట్లుం దెల్ల మగుచున్నది కావున సేతుకల్లిమీని యా మానోరథ్యమును నాకుఁ బొట్టిగహణము గావంపుము. సీతిన్న నా కింతరంగికు లెమ్మలు లేరు. అని అల్పాదిలాష నయ్యాపామణికోఁ బెప్పికొనియెను.

అప్పు కప్పుబోడి నవ్వరు అన్నా? ఈ వి సంకల్పము చెప్పి హారము గొనివచ్చినప్పటి గ్రహించితిని. ■ అచలాదే వీ కనుమాయని కలించితి. అలావచ్చి యెట్టివైరాగ్యతయైన తనంత వచ్చి నెమ్మ మించునట్లు చేసెద. వానిద్దరియుఁ బాడెదవుగాక. ఉపాయములకు సార్థముగాని వను యందునా? సేతు తొలుత నమ్మిరి కరుగుము, అతెవ చక్కతెలిఁ జరిగిరించి నాకుఁ దెలియజేయుము. ఏమట్లు కర్తవ్య మాలోచించెదముగాక యని యేమేమో చెప్పినది.

అప్పుడు లమ్మతనందువునవలె చెప్తలకు సొకటయ నరంద బుయ దెల్లి
: ద్దానం : గాఁగొట్టిదే నాగల్లుఁ జెప్పితిని. శ్రీలోకం చూచి పరిహసించువాడే,

వాస్తవములను గరిగినది. అది పరిహాసాస్పదము గావోరు. విరహసంతాపము
 యందు మత్స్యము దొరుకును. భార్యను గూడ పెండ్లి ముగిసినది. రంపిల్లి
 నుకడ గృహంకరకర్మలం గావించు న న్నెలంక తనంక మెప్పు న్నను పరిమళము
 గావించునో తెలియకున్నది. ఇది : నన్నెలంక కర్మలంక కర్మలంక : నన్నెలంక
 తెప్పును. తెప్పునుని యుగియించుచు యుగియించు నున్నప్పుడు : నన్నెలంక
 యుగియించునాడెంతగనున నుగియించు. అయితేనున్న నన్నెలంక దొరికింది
 యెలావచ్చినది.

అరువదియవ ముద్ర గీత

స్వయం ప్రభా విరక్తి కథ

సోస్తా. స్వయం ప్రభా విరక్తి కథ? ఏదామియును వేళ్ళాంగన
 సుగీతముపాఠమునకు కృంగారకములు పాడెను కోపముతో దానిని విరక్తి
 ప్రార్థనములు. ఇంత కలిమియొక్కెమి? దానియొక్క యొక్కమరలును. ఈ
 వైవాక్య మెప్పుడువచ్చింది. దానియొక్క తెలియనివంక నేయివోసిన యొక్క
 స్వాంత్యంకం ప్రకటించుచు యేని తెలుసును. అని యొక్కమరలు కోపము
 భార్యతో ప్రకటించెను. అయితే మనోహరా మీరు విరక్తింపవలెను. దానిని
 కన్నులను మరలెప్పుడు యొక్కమరలు అని తెలియించింది. గర్భిణియైన వినక యేని
 జేయించు రేపుకొని వంకరించెదం గాక యేని ప్రాణమును సమాధానము
 తెచ్చి యొక్కమరలు రాకపత్తి స్వయం ప్రభా విరక్తి కథ యొక్కమరలు సోస్తా
 కరిగినది.

అట్టి సమయమున రాజపుత్రికయు పలుకారితో విల్లు సందర్శించుచున్నది.

హేమా నీ మాటలేమియు నాకు దుచింపవు. పెండ్లి యేమిటి? మన
 పెండ్లికాలము ప్రకటించును. మనమరలకములు అయిదువచ్చుచున్నది. అయితే
 అని యేమిగనా? ప్రకటించున్న స్వయం ప్రభా విరక్తి కథ? దానియొక్కమరలు
 సొంపుకొనవలయునా? పెండ్లియొక్క విల్లు కలుగుదురు. వాంఛనంక
 ముక్కయు పెడగను. అయితే యొక్కమరలు మూలకము. స్వయం ప్రభా విరక్తి
 సంసారమునందు వాళెమియు కలిపించెను. మనమరలుతోగలిసి కనమివలెంది
 ముక్తికొనవలయునని యున్నది. నన్ను అయితే పెండ్లియని లాంఛనము.
 నీహారములకు మొక్కెదను యొక్కమరలుతో కలిపించుచుంది యొక్కమరలు
 గావించి యొక్కమరలు విరక్తి కథ విరక్తి కథ విరక్తి కథ.

అప్పుడు మహానందరు కోరికరహితుడు పరమానంద పరిచి, స్వయం ప్రయోగ పాపము తిన్నవలెనని ముగ్ధులను మోసము చేసి, బాధింపబడినప్పుడు పయమించి పాత్ర గడ్డియొక్క ముగ్ధులను తనపేరము చేసి, తన కులమును కన్ను దాష్ట్యములను గ్రమ్మి నెట్లునా మేల్కొన్నది. అప్పుడు సేతుని పితరుడయిన సంకెతి సేతుని ముగ్ధులను యుగముల బ్రాహ్మణులు తరలించుచు, ఇదివఱకును, ద్విగ్రహముగా నెందునగలము తుమకు స్వయం పరాచేయము గలమునగదా నీవు గలిగితివి. నీవే గోరికలక యాస పెట్టికొనియుంటివి. నీవు పుట్టినదివలె మెతకండి నీకు మంచిముగ్ధుని తమలముననయుంటివి దివ్యమూర్తి గొప్పవలెనము సేయవలయునయ్యెను మారక యిట్లు రూపముగలమున్నది. నీకెప్పుడు ప్రాయశ్చయమును ఎప్పుడు పెండ్లి చేయుదును. ఎప్పుడు దోపిడీ భావము గలమునను గురించి ముగ్ధులను గుడ్డియైయున్నరు. వేదికి నీకు యువ పురుషునిచ్చినది మరలకాదావలెనయ్యెను ననుచున్నందున పయమపరిచి ముగ్ధము సాధకము చేసికొనుట. సంకెతము పాపం వలెగనాదాన నీది కరుణగొల్పివలెను. ఇదియేమి మోగవలెను పెండ్లిమాల తలపెట్టిన తిట్లు చూస్తూపల యిదియేమి పాపము ఈ మార్గమునకు మరలకొనినది అని పెద్దకవలె యువీ యువ ముగా నువనగుననిచినది.

సత్యమునకు వచ్చి యామాటలన్నియును విని యేమియును నాటకక కలవాల్సికి ప
సామ్యంబులయు పామ సవి శిష్టకమ్మగారి మాటల కుత్తరము సేమ్యమిమి మామ్యు
నోపమో వచ్చినది. నీరెడార నెరుగుగూడ కొంతయు వినుచున్ననుంబలి మంది
ప్రభు అప్పు విడిచిండు గావము. పరిశిర నెని యుక్తిలో కలదితి యునును.

[illegible]

చూడడు నేటియో కన్ను నన్ను తేసినది. ఆమెయు హస్తసంజచే చారించినది. అప్పుడు వానిచ్చామని పనికి రాజవల్లి మా హార ముండున్నదో తిసికొని రంపని లొందరపెట్టింది. 'మీకు తెలియబోవును గానీ నీయొద్ద దాదనో? భర్తరాజు మీరు పెరిగినందులకు చింకించుచు నామంబును మీదవదిలి బాటలో పోవమగా నిర్బి ఎసినది. ఈమె యోదాధ్యక్షుని సామాన్యమనుకోలేదు. యస యాకర యంతయుఁ బెప్పినది.

ఈ సుదీపయపురికి యువకులుంగనఁ బడనక సెకవలయుచు నరొకపు గొకవ పుతరుఁడొకఁడు వెలిగింపవండు ప్రతి ముమ కన వెంపున కరిగినది. ఆమె వానిని యుండచుఁ గుడు బ్రధాంతమున కరిగి వచ్చిని ఏమిలేనికొననర్చితివి! అమ్మాయి నెమ్మదిగానున్నదియో? నీమారులేమియు బాటిందినదియో? అని యడిగి కన్నులకల నెమ్మతలాని యమ్మాయియు నామామయధిక్యంగానే యున్నవి. అది యెఱుంగునందు. కొందొకవండుపువ్వు పువ్వు దొరికినదిలోనున్న రత్నమందనము పురెడఁగకుండ దీని యమ్మాయికిచ్చితివి. అది కాదు తేసిన యప్పురికి ప్రతి భారముగా పోవతికి యా హాదమిచ్చినదని. ఈ వసుంగములో నాగొకవ బయల్పడి నది దానిని తెచ్చియో యచ్చుక సామర్థ్యమున్నదనఁ పురింపమాట కొంతయు తాపోమున్న దదియెట్టిదని నుడుగువంకగనే యేకం వాహావరముతో మూర్ఖుఁ యుండును.

అప్పు రత్నరతి గతగతమగునపుడు నొంయను సేవల్పి ప్రాచేశ్వరాఁ డను మూర్త్యుహాయితిదే! దాని వాచోవు ముప్పదర్దమి కప్పుచు దెప్పుడని యొప్పుగుండున పట్టాచ్చు నిగవించుచు నీ నీ ముప్పదర్ద మే మూడువానికి వివేకము కలుగుదుగాదా! అతిరహస్యవస్తువనును యుంఁగియు దానిని తెలిఁ దీసిన నీమిది మూండ్లక కేమనఁచగినది. అమ్మో మనకు నా మాత్రం బన్యాపనంబగు మూగంబు తటస్థించినది. అవః వాః యని దుఃఖంపుమనం బానించుచు నమ్మించుచోడె యందలి భారణమిమియి తెచ్చును ప్రారంభించి.

ఈరత్నమూల మెవ్వని యసమండుండునో యాక వామనాసములు మిథిలకుండ నీరాజ్యమున కసేకుండును దాదర్శవరమున్నది ఇందులకే వాదా యా హారము ప్రాముఁదికాపిజేపించి ప్రావధుంబుగ కాపాడుచుండిని. అది కనపర వలియించినంత నస్కాంతయుఁ కయో కాంతస్కాంతమై పెరిపింపఁ పోవంగును.

దొంగవల్లి నొందొనుగ నోదొచ్చెనొని. దుష్టశయనపక్షన బొల్పు కుండునుండును యో రహస్యంబు సెప్పితి పోకనెవలెపల్చి పెద్దవానియగ నుండు దుష్టమంత్రియ ప్రమసెట్టి పిదపతి కత్తుమం నెత్తుకొని పోయినది.

అతఃపస్త్రి సత్యవరమితి నమ్మి నికరీయోధు లానందము నెందు మన్నాను. మన రాజ్యమున కేమియు దుష్టములేమి నీకును జెప్పుచున్నది. ఇదియే యగ్నిదేవ్యక్రాంతముని యా రహస్యములకయిం జెప్పివది. యోగులనినను రావను లనినను యవహారలక్షణము వాచిత కాళి కిరము నంతోపాదేశమగుచుండును. కాస్తన నమ్మితి మిది యపెట్టినంత హరియదు హేమతో తయడే అయోగివరుని రదిభయము మనము తెలిసికొనఁ నీ యున్నది. ఎంతవాడుమాక యేకాంకోదురంతంబు నెరింగివట్టు నెప్పుడొక ? వానియందద్భుత సామర్థ్యము జన్మమాల వాసవము. కావున నీ వేశాంతముగా కుండఁగి యగుచువరుని కులశివామంబు లెట్టివో తెలిసికొని రమ్ము. అని యనేక ప్రకారముల బ్రతిమాలుకొనినది.

హేమ యామాలమి నవ్యుడై పొంతి నీదైర్యముకొనియాడఁదగి యున్నదిగదా రాజ్యముపోవునని యాంభులము పెదారింపవు. హేమగుండరిత్రములతో మనకేమిపని యగుగదనిన మూలంబుగాదే యిదిగి వచ్చితిగదాయని యేమేమో ప్రతిమాలావ్యములు తెప్పలయు పోవుకొనెన యిప్పుడతి మహాత్ముల దర్శనంబున ననేక రాజ్యాలులు గలుగును. పోయి యిది రమ్ము. పోవనేని నాయానయని పలుకుటయు గుఱుకుడు నప్పోలుతుక గిరిమర్గంబున కప్పుడే యిదిగి వచ్చినది.

రానిం జూచినకోరనే యాచిఁజూచికోరి హేమ వికసింప హర్ష పుంజక గృతమై మిందుకోరి అమృతాయుని చరించితిగా ప్రహ్లాదకా మేమి నం గలిగిందా? అతం డెన్నియేందాడు? తరం బెట్టిది. కుంజం నామంబు లెట్టివి? అంతయు సరిస్తరముగా వక్కాణింపుమని యిదిగివ సప్తమంగముతో నమ్మగువ యిట్లనియె.

అద్వైత శివానువయోగి కథ

లోకః సేటియుదయమున గిరిర్విశ పుష్పి పాదవనః అగ్ని యా కొండదండ కరిగితిని అమృతా యాలయ పాదవనము నీరాస్యమునకప్పు కళ్యాణ మందఃప్రము నదమఁగూర్చుండి యా మిది జన్మము కలిగియందుంజెను. అయన ప్రకృతేగూర్చుండి మొదయోగిని లావణ్యు డైప్పునన్నది. అమృతచెల్లా అమృతాత్ముని పొందర్యము వర్తింప సహస్రములుకె శివకవచధగదా అట్టి వానిని నన్యానిగాఁజేరిన కమలానమని నందింపక మానదు.

నీ. పండర హయఁగెల్ల గగ ద్దర్శనకమాని

తపమననింతు కందరుఁ డొప్పు

మని ఎందురుకలది మంజుల విరజి

సంకార మివనింతు కైతుఁ డొక్కొ

భూమికి దిమ్మర దేక్క బొందిన జనదారి
యార్ద్ర రేం దిమ్మర జనంబుఁ దొక్క
అదియ మంతలములఁ జాచివర్తనము నేరది
నెయ్యములను నీకాచియెను నాక

నీ నలునవేర్చినె యిటువంటి వెలువ చిచ్చి
నుండురం దిచ్చి రావత్తు పండునె న
కాచివర్త జంకరకముఁ బాల్చి
యొర్చిఁగిదిగెడు సామాన్యమోగి కరయు.

అ. వర్తిండుచుండ వాచియను సర్వయం పర దీనిః కర్తృరావముం
గోసయాడక సౌంధ్యమును మృంతవములకై ఆకులు నెత్తెవ్వరగిగిరి కనుదాక
కథఁ జెప్పునును. యు నా హేమ మరం నెట్టినియె కలయు దానెల్ల కమలలాసాదుండు
నాన్వర్తమునాంచుచు నేను మింకాగోయి యా బాంబానెదాపునఁ గూన్చుంటివి.
అనువది నుచు నమమః గిచ్చులందెరి మాచున్నదిగావున నమ్మఁబారి
హృదయః సిద్ధివైభవః ఏకదీప్తవైభవః యుగిని నేను నమర్కరంబి ప్రత్యుత్తర
మీయబోవునంతలో నదాననమాయును పుంకరీకరంబులం బోలిన రవ చక్కని
లింగానేత్రంబులందెరి యపాంగ విర్రోకనంబుల నమ్మ బుద్ధితులఁగి బ్రేమునాడు
బోలెఁ జూచుచు పిడిః సిద్ధి సర్వయం పర సమాలాపకాచాః నీపేరు నేమలాదా
అ చ్చిగువబోదనుపునంగాదే సిద్ధివైభవః సిద్ధి హంకయం బెలిసినదని మును
బయి జరీయ దివ్యవృద్ధివైభవంబు దివ్యయంబుచు నే నెమర నిలుపంబి
నమర్కరంబి నాన్వర్తము మేమః కరంబులు దూర కరకరంబులు మీకు
కంపు. మీమొద్ద కరకరంబులు దా మో అనబారి దివ్యవృద్ధియు నేను పర
మీకు వెకటిలింప ననవరములేదు సర్వయం పర సమాలాపకాచాః సమాలాపకా
బలికిలిని. అవ్వగాయన కేంద్రానందంబు నాన్వర్తము మీ లింతలో దదోచ్యును
సహించి కాంతాననంబునందుం బా త్కొనిన దివి కరకరంబులు గొలుపు
యన్నది. భూమాకోపదేశన వర్తన నానిర వమరం మీయమఁదా? అ రాజపు తి
పుణ్యము మందిరి బాదోయనఁ నుడివిన నందరారి యుగిని

సహాచరీ అ రాజపు కరకరంబి సిద్ధివైభవంబులఁగి అ ప్రాగ్భూమి,
నందార వాన్వర్తమునకై, అ సిద్ధివైభవంబున, అ కాంకరం మరదులదెన
లేవని చెప్పునప్పుడు. అంతయు సంబద్ధ స్థితి బాధులందేని యాంకరంబులకై
సంగమన కనుపొందిరిది. ఇది యిటు పొమ్మనమరి మునుచు నా యతి
కల్లజుండు వెండియుం గప్పుట మూలకొనెయెను.

మిమ్ములు నామోగిని నాచేయి వర్తకాచి రూరములఁ దీసికొనిపోయి బాంబా
నిగలవారి పుష్కలంబు మిక్కిలి గొప్పకపా కరకరంబునగదా అహః అమ్మహమ్మరు

స్వయమగా నా పొంది పోవచ్చును గొప్పమాటఁ గదా! ఇటువంటివి విచరించుచున్న వారి కనలోఁ గుమ్మురుచున్న వాలో సిత మింకవింతగా మారదగు. నిర్దిష్టముగఁ జూచి యట్టి కారణమునను నిష్పేషింపి కర్మలును బుద్ధులైనది. ఆ సర్వజ్ఞుడెరింగినను నాకుఁ బెన్నుడుగదా! నాకాపి తో పై జియెనుమాయనని యున్నది. నదోషియు నజపహితుమను మిక్కిలి తలఁపడునది గదా! యని యెరిగిన సంతసించుచు నే నీప్రకారములయందెప్పింపియు నిల్చితి.

దేవ! పోతయును గొంద్రునకు నీచుదాత్తము ప్రాగ్భ్యమును గణగఁ జేచుచున్నది. తెలియకదిగదా! దప్పుగాగడింతుక మింకెప్పుడు. పిమ్మన వా సఖులపేరిక బ్రాహ్మణునఁ బిక్కిలి చిన్నదానవుఁ డాపము జగన్మోహనమనది, జిద్దికరి సాగగ్భ్యుత్పి వరించుటకఁగతంబేమి? మరియు నీ కాపకుమారుడు మామనిషియియున్నవాడు చక్రవర్తి రాజమంత్రియు పీఠియారు పరిచయమున్నది. జిద్ది తొల్లి బ్రాహ్మణునందీ మహామూల్యుడు మువ్వకొంజూనుట || తమకారా! హాసితో వింతలో నింతమహిమ నెల్లు సంతపించెను. మహాత్ముల పామర్శ మగోచరముగదా! మీ యర్హమెట్టిది? కులమెయ్యది? జన్మభూమియేది? కిశకిరంబులవచ్చు? పీఠియొగకెప్పుడు శిష్యులాలవెడిచి? మీ వృత్తాంతము వినుటకు నేడు రాత్రి వివరింపుమని యంతయో నైపుజ్ఞులుగాఁ బ్రార్థించితిని.

నామాటని యాలోచింపరా? వెరరెప్పుడే? నాకలయంతయు || సుఖాభిరహితోరి మహించియున్నది. ఈగుఱునిపేరు యద్వైత కళానందమోగి ఈయన గొప్పశులమా దగుటకు నందిచుచులేడు. కార్యమన శంకరుండు ప్రవృత్తి మంతోపదేశము చేసెను. రానందిని విరక్తుండై లోకోపకారమై ప్రవృత్తులగుచు. ఈపదమునకు యతిస్వరూపుండై నిర్వాణాలియై ప్రాభవార్థుల డయ్యు విషయ మూర్ఖులగఁగి గర్వమగునది ముందుగక వస్తుగాగమారో ద్రవము గావించుచున్న బామహాత్ముని ప్రభావము లోనువలంపని నేమంతకుమున్న జనిందియున్న సైగాగ్భ్యము తితో పర్వతబోతు కడై గురునమ్మేషించుచుంటిం గావున నీతంర సేవ్యుండని విశ్వయింది చంద్రులపితనాది యుక్తనాడు మాచిటి బాప్తక శిష్యాంశులలో మున్నతరి సంతాపానందములకు వర్తింప వలంబడినామని ప్రార్థించుచు నీతని యదుగుడమ్మలంబడి కడమిడి కొంది. లేచువా బంధునుండగు నిమ్మహాత్ముండు మదీయబడి పాలిగుర్త మంకము సంతర్పిస్తే గనుటంజేసి నాకు ముష కంగికరించి మం తోపదేశము గాంచెను. నాటగోలె పదోదయగాఁ దండగాఁ బామకొంచు నీయోగి వెనువెంటవరుగుంటి నాపెనక వాంఛలు పెక్కుండు శిష్యులారంబుగాఁ జేరుకుమర్చిరిగాని నానిచ్చె సాకరించెను || ఈతని దెంత కొంతావనని యాంధుకియం బనితీయదు. ప్రకాశింపెన నందక వంశ యున్నదిగాని వరకాంత వైముఖ్యమున వతని కేలోపమానలేమ || ఈతని చిక్చక్తి

ననుసరించి నేనొకరికవ తిరుగుతుంటే నారందె నీవజ్జులాలియోగికిరచ్చిన మర్క కంటియని పోరుచున్నది ఇదియే మాతృభావతమ. ఇంతకన్న, యెప్పుడునది నీవు నవగిరినదియును లేదు. స్వయంప్రభవము జాలరాం నదిగిరినులెప్పు మింక పొమ్ము. అయ్యోగారు పిలుపుచేకయ్యోగారు ముతము నవయోగిని నానన్న యిచ్చి వెండియని నామంబము రాక్షసులుగొనెనునది. నేనింటికివచ్చితి నిదియే యిచ్చితి పరేషములని చెప్పినది.

అ న. భావతమ యే నీని యక్కాంతారక్షము అమృతహదంబున మునిగినట్లు సంకసించుచు నది. తమ పరావమెత్తిలో తెలిసికొంటివిగదా? ఎట్టి సార్వభౌమమందె నన్నుచాక్షుని పాద లేమియును పొదివచ్చునా? అందులకే చేసు దమంబు తపంబు వరింపి: ఇయచ్చరావ అ గుట్టుతెలియతి నమ్మారక మీరు రలు సేయుచున్నారు. అయ్యోగిని కడ: బుట్టాక్షురాలగదా: అమృతాభాగుని నేమో చేసి క్షి: భావతమగుచున్నది. అయ్యో: ఆ దిన్నది వాలో మై: తిరేయదునని చెప్పి యున్నదిగదా: యిచ్చటికిఁగిరితి రమ్మండిమిగావు. మరియు నాకుఁగదా నారకంక రింతు విషయమై యేచియునదిగిరి? ఇవేమీ: ఈ రెండుమనలు కొంత చేపకొనివచ్చితి వని యాపి: పించిన హేమ యిచ్చియె.

నల్ల: నేనంత యెఱుంగురాననుకాను. ఆమెను మర యింటికి రమ్మముల లావునముగదా? మనమే యామెదర్శనమునకొ: తోవయ్యును. ఆ యోగమందు నిచ్చు: తెచ్చగా మెచ్చికినుచుండ నీకుఁగదా కేం యంకరింపదు. నేనెచియు నదుగకమున్నే నీ ముగంబులనిచ్చియు నెఱిగివట్లు మ్మా: తింరెనే? అతని తప్రపరావ మనన్న సామాన్యమైనదని పొగడినది.

అప్పుడు స్వయం: పర సంజాతసంకల్పమయి యందుక యారోపించి హేమా: నేనొకసారి యమ్మచాక్షుని దర్శనముచేసి రావలయు వింతుం కుఁపావము: జెప్పుము. లేవరాముని దర్శనంబుల కరుగునవచ్చును వాహవంబుల తెల్ల: పోగారు. అగిరి యింతచూచుచున్నది మనము పోయిన విని మవరారు మందలించు? యేమనియొకవని యడిగిన వచ్చరిరారిక విరారించి ముదిరా: నీదివియు కిల్ల: వెళువ రానవు ఇప్పు: పెన్దం: మ్మా: లేక యందు: తోరాదు. ఇక్కొంక దర్శ్యగా నున్నది. నడరిపోవుట కష్టము. అని చెప్పినది.

అమాటలు నమ్మకంపక మహాక్షుల దర్శనంబున కిరుగునవచ్చుడు పెన్దం: యొక్క యువరము లేదు. నరువలేకున్న గూఢముగా యాసం బువరింపుము. వెన్దం: యన వమ్మచాక్షుని: జారకమా: ను. నీనింతుంకు సహకారిణి నెనచో విక్రి: గిత్తు: బు: లాగెందు. అని తెదగా సుతి: చేసి రాని నవ్వునికీ: బూ: చొను న ద్దం: తరచినది. ముంబా: దరుతోదయమున నమ్మచాక్షు: ని దర్శించుటకు నిక్కయందుకొ: నమా: మ్మ: వన నా: ది: గా: తియొల్ల: బయనము పవరించుకొని చేతునామన స్నానము: చేసి పితాంబర

ముం ధరించి నవోపక నుడెహుషవిశేషముల నంకరించుకొని ఓలకబ్రోపవారము లం గైకొని హేమ ముందునుదురువున నాంకరింగిరన్నులరే వహించెఁబడిని శివత నెక్కి యుడుదోదమును కాకమున్న స్వయంప్రక యగ్నిని ప్రాంతమునఁ జేసెనది

అప్పుడు ప్రితిరాసుండును బ్రహ్మహిమగుండ్యంబగు వేదముఁదార్చి చి రభామ భూహివిశేషముల నంకరించుకొని యుడయగిరియాల సభాహులంబునను విచ్చేసెను. అప్పుడల్లంక ప్రాంతమున వశురంశయూసఁబడిగి యశ్శాంతారక్మము అదే మణిమాలము అలరే యాకమము. అదిగో మంబును అని హేమ గుమకుఁ బాపురుండ నుచ్చొంగుచు చూచి మనికింకరూకము నవచి నచి : పీఠ ముం దఁగి వారేమి యేముచున్నారో చూచి నంబుఁ జేయుట. ఏ నర్తర పుత్తెలగునని రాని నంపెనది.

హేమయు నుపాయ నరావములంగైకొని పల్లెగా నమ్ముంటనము దాపు నకుఁ బోయినది అం బయ్యోగిఁమాత్రాశని విముఁ జేసికొనుచున్నది. హేమఁబాచి సంతసించుచు విశేష మలేమన యుడిగనంక నశ్శాంతకు స్వయంప్రక రమ దర్శన మున కరుదెంచునని తిప్పెనది. అప్పుడునుచి యుచ్చొచ్చు గొల్చునలేచి యా దిగురు టోడ యేద : యేద : ఎంచుచుది చూపుచుంటయు హేమ రాజపుత్రికను రమ్మని సంజ్ఞలేసెనది. అప్పు డిక్కలంక యుక్కలంకతో నడుగులు తడఁబడ పడినది నడుగులు యమ్ముంటపడినదకు వచ్చినది.

చేతుం వలయు బాండుకొని పీఠవ గానుముడి వేలాక పీఠాంబరరారదెయి ముంహుచుచేషమంబరే ముమెట్లుఁ గొల్చును. యనుకెంచిన యమ్ముంటబోడఁబూచి పిన్నయుంటుండుచు హాగను తక్కురయుఁ బట్టుకొని ముద్దుపెట్టుకొని యామె నను బొంగుము లంది బాండుచు నెట్లనియె రాజపుత్రికః పీఠా తమంకయు మాయయ్య గారు డివ్యవృద్ధిం బూచి మక్కాచెందె. పీఠ రాకపట్టి వడమాలయేగాని నీవెరాగ్యము హేమబాదులకు లేదు. పీఠ క్షంగారభావమేమనెను సహారయముకానహృదయె యున్నది. నీ తెయ్యలు పీఠాశలికములైనను నీ సందర్భములు ముందుకు మనుకల్పములుగరా? నిన్ను గాండుకులే నేరు నాకన్నులు పొద్దుదాము నందినను. అహా! ఏమిని సౌందర్యము! ఏమి నీ ప్రాయము: ఏమి నీయోక్త్యర్థము: ఒక్కొక్కటియే రోచాశీకమై యొప్పురుంక గదపముఁ జెంచక నీయం ద్య జముగా నెంచి చక్కదనము తెక్కగొనడ పరువము పెరచి హాఁజేసి కాల్పదంతో మమ్ముఁ జూడవచ్చితే: పీఠ క్షి మేరయున్నదాయని నీయంక స్తోత్రములు సేయించు నమ్ముంటపడున నొక విశ్వాశనమమై గూర్చుండు ననినది.

అప్పుడు గురువుదనము లేదుము రాజపు తిరుగు పల్లెవలంబుననుండు గాండు ముంహుచుచేషమంబరే ముమెట్లుఁ గొల్చును. యనుకెంచిన యమ్ముంటబోడఁబూచి పిన్నయుంటుండుచు హాగను తక్కురయుఁ పట్టుకొని ముద్దుపెట్టుకొని యామె నను బొంగుము లంది బాండుచు నెట్లనియె రాజపుత్రికః పీఠా తమంకయు మాయయ్య గారు డివ్యవృద్ధిం బూచి మక్కాచెందె. పీఠ రాకపట్టి వడమాలయేగాని నీవెరాగ్యము హేమబాదులకు లేదు. పీఠ క్షంగారభావమేమనెను సహారయముకానహృదయె యున్నది. నీ తెయ్యలు పీఠాశలికములైనను నీ సందర్భములు ముందుకు మనుకల్పములుగరా? నిన్ను గాండుకులే నేరు నాకన్నులు పొద్దుదాము నందినను. అహా! ఏమిని సౌందర్యము! ఏమి నీ ప్రాయము: ఏమి నీయోక్త్యర్థము: ఒక్కొక్కటియే రోచాశీకమై యొప్పురుంక గదపముఁ జెంచక నీయం ద్య జముగా నెంచి చక్కదనము తెక్కగొనడ పరువము పెరచి హాఁజేసి కాల్పదంతో మమ్ముఁ జూడవచ్చితే: పీఠ క్షి మేరయున్నదాయని నీయంక స్తోత్రములు సేయించు నమ్ముంటపడున నొక విశ్వాశనమమై గూర్చుండు ననినది.

దొంగబడియైతివని నీ యక్కడకప్పుటాపే నాపై నీ ప్రీతిగలగఁ జేసినది. సంతకంబున నీయే యుండువచ్చును. వానివలన బ్రయోజనమి? తిరగనంబు లనేక మార్గంబున నమింపలేని వాఁడొకఁడు భయభోకంబుండుం జెనుదుముగా సంతకంబున నున్నారల నన్నుల పెద్దఁజేసి నెఱిండుట ఎంతగానున్నది. ఇప్పుడు నీవన్న నయ్యలంబు లన్నియు నీయందు యున్నవి. దానము ప్రాయము సంపదలు లక్ష్యము సేయక యిమ్మహాత్ముని బాడ సేవఁజేయుచున్నావు తన్మూలంబు. నిన్నుఁ గాకయెవరంబు బోగదనంబునా? నాయం దున్నతరామము పేరి కన్యకానిగా గణించి యుద్ధంబుల శిక్షించి ద్రవసాగరముచుట్టి లేవనెత్తుము. వేరు వర్తమానువార. నా కేమియని తెలియదు. మనీయ పుకాకృత సుగృతము నేటికి వలించినది. లేనిచో వంకఁపుర వాఁ గారమున వసించియున్న వాడు పివంటివారి ద్రవ్యమనా? నన్ను గుడుకదాడ పాఠశాలిగాఁ జేసి రఠంబ నీకే లోకము. తొలుత నీ వరుపే వచ్చుచున్న దానవని తలుతును నాని పాఠశాలకు నాప్రాంగ సమస్యార్థముఁ గావించినది.

అప్పు డామోగిని యా గణగఱిమి సుగ్రీవియైతి కౌగలించుచు పింప బోయి నిన్నును నన్నును రఠంబుచాఁడు వెర యున్నచాఁడు. అతని చరణము వట్టు దుప్పుగాక ఎవరు నీకోటిదానవే నుమి? అతండు ప్రతిబంధు బోధుగా నహంబ కున్నను పీగుణము లగ్గించుట నీ సేవను మోడించును. అతండునర్మమును దాని యెం దును గావున సర్వవృత్తాంతములు కరతచామంతముగఁ దెలిసి కొనఁగలడు. చక్రవర్తుల లక్ష్యపిట్టకు. స్థాన లంప గౌరవించును. ఒకప్పుడు నీ చక్రక మంతయు నెరిఁగిపట్టి చెప్పెను. పెక్కు లేని? నీ సమిత పీ యగుహంకరమున సంకలామన వనియిండును తలంతును. కానిచో నీపాటి కే యరణ్యమునకో బ్రాంబంబునాడే వారిలో నమయ చుఁగి మాట్లాడవలయును. బాహ్యపరారము గలిగినప్పుడు ముం వినిపించిరచ్చెద. నీ యభిగావయెద్దియో చెప్పుమని యెంతయో నై పుచ్చుముగా నమయ సర్వంబారత్ను డెట్ల నీయె.

తల్లి : నా కే కోరికయు లేదు. తుచ్చభోగములకు నా మనసు పురము. స్వయం ప్రభవలే నొకయొ కమముఁ గల్పించుకొని రథం బొనరింపవలయు యున్నట్లు. ఇందులకుఁ బాఠవిప్రులుగా గణగుచున్నవి. నా తలిదండ్రులు మలనరదలుగను బాడుఁ బెండ్లిజేసి నావలఁ గలిగిన సంకతివం నానందింప రంబికిని యున్నాము. అది దుఃఖముల కాలపాదమున యెఱుఁగి నాదుదానింబి పెండ్లి యాచరింపి. చరణంబు లిట్లఁ బొందెనెంతలే నాకు బోధంబుఁ జేసిరి. దానిఁ జేసి నా హృదయము సంభూత. లోక సర్వై యుగదున్నది ఈ నందియ మిమ్మహాత్మునివలనఁ బర్యవసరింపి నున్నది. ముందు నాకు బ్రహ్మార్థోపదేశముఁ జేసి ఇట్లొకటిగా నెరిపింపఁ గోరుదు న్నుదాన అది భగవంతునియే యంతయు వెలంగించెన నమ్మగిన నవ్వయ నెఱుఁగెను.

రాజపుత్రుః నీ వధీని మొదటిశ్చమః గుణిం చియావర కామనకుసు
నాకుసు బెడగా వాదము జరిగినది. మా సంవాదము పండితుని నీ సంధియము
దీరగఁగఁడు. ఎది విరక్తః గతిగియున్నను నెది ముఖావముః ఇంద్రియన్నును ఎది
ప్రజావతియిన్ను యువతి పాహ మాహతిరఁడు. ఎత్తనీవో యొకని వరగా
ఎరింపక తప్పదని భర్తాశాస్త్రములలో నున్నదట. అపహాతయగు బాత బోశాంత
మున వంశజుడునని యయ్యగఁగఁడు పెరిపిత్తి నన్నిప్పుడు పెండ్లియాడక తీరదని
సిర్వరింపుచున్నాడు. నే నటుపై మహాత్మాః జగద్రానికి భరణి వరించినపిమ్మట
నరని యావతిలోనై యుంకవలయునగదాః అందు సేసారనకుండగఁడుః
గామానకిం బ్రవర్తించిన విరక్తిగఁగఁ నంత యేమిచేయందగిరది. భోగములు విరక్తికి
బాధకములు గదా సంతతిఁ బడసిన వహితికి నిడుమలేగాని సుఖమున్నదియో?
వివేకమెక్కితిది. మనుర్వము బాదించు పెడుచునా అనురాగముట్లు పోగఁడు.
క్రమంబున సేసార సంతకున్నయి యిదోగతిని పరయఃమానదు. పూజోజు
లముః బెండ్లిచలన నిన్ని బాధకములున్నవి. సుఖమునై నీవు ప్రవర్తకుడు.
వీగంబియార నాడుచి ముక్తిఁ బొందగ. ఎన్నియొన్నదట యవగతిని వెప్పిన
ముప్పిరిగొను సంతకుమతో న్యమం పర యానంతో నిర్దేశించుచు రిల్లి. అతియే
వేయవంసిన్నప్రశ్న. అప్పుగా నకిగిరి. పైరాగ్యంబగఁ మర కామానకుం
బండ్లియాదీ యాద్యముల గురువలయునా భర్తాశాస్త్రమెరు బెప్పియుంకడు. దాని
తెప్పియో ప్రతికూలముండకపోదు. ■ ముట కయ్యగఁగఁమని యొత్తర మిచ్చిరో
పడువుము. అనుటయు నయ్యగిని పెండ్లియ నిద్దరెరు.

పనితా : వినుము. నా మామని నయ్యగఁగఁ నప్పుడు బోరరిః
పరించి కామములనే పురూపముగా నున్నదట. అప్పుడు నామాన న్య పర్వగుడును.
నాతిమూలముననే పురుషులు కామనన్న అనుమిచ్చును. అన్ని పార్వంబల ప్రియై
పోలనట్లు యువతి కామంబుల దృష్టి పోలెదను. అది భారవములో ప్రాయః
బడియున్నది. కామినులు కామ ములనుబోలును. నామాన నయ్యగఁగఁగఁగఁ
నగుంచి పరివ్రతయై ముక్తిఁబొందగిండు. అందును నెంతయు ముక్తి తప్పక
పరస్తండు కాంఠం బరిగ్రహింపునా యింపలేదు. పరపూరమున్న పరమార్థం
గుట మహాదుంప వాదకయై యున్నది. అగస్త్యుండును బోనగ మున్న
లంబుంజే పెండ్లియాడితి. కామానకింబగని యేమియో పిల్లల బా మానగ
దన్నిటికి నుత్తరములు పెప్పి వాగ్యంబము గావించె.

కాతికన్య మవతెక్కును. భగిరథుని అంబుని లంకింబి నిల్చి
లంబునిని నిదురుచుండి, పిల్లజెప్ప వీలము నామము. అప్పుడు లంబుని
లంబుని పిల్లనిచ్చును మద్య పోలెదను. అది కన్యకు లంబుని పిల్ల

తేదీ వెళ్ళిపోయింది. మారి వచ్చింది. ఎందుకంటే మనం పలుకుతున్నా గురిలోకి వెళ్ళిపోయింది.

అప్పుడు రాజపుత్రుని హేమవతి సఖిః ఈదోదీమాలు విడిచిః ఈ
 తపస్వి నమ్మః/గూరిః బెండ్లియొడుమః. ద్వంద్వమునా యేమి? అయ్యో! ఆడుదానిన
 పుట్టితి నేమిహాపము, పెండ్లియాడి దెవ్వరిని సంరక్షింపమనః! ఇదివేలమనినదా
 నీ! ఇంతకన్న మరణమే శ్రేయము. అని మరలక హేమ యి, సమి. కాంక్షా
 నీలింక వేదమేమిటి? అయిన యి. పెండ్లి హేమను దెవ్వరిని దెవ్వరు నామ
 విరక్తుడెవ్వడును దొరకడు. నీవే నమ్మ బిడ్డగా నీర్వరమును బోయకనుము.
 ఏమని యాతరనిచ్చునో యాతముగా. యువకులు స్వయం ప్రభులు కాదు. మంచి
 మాటయే చెప్పెడివి. అట్టిమాట యాతతో నప్పుడి శపించి విడువను. తాపములు
 ముక్కుపుంపి యెరుంగవచ్చు కాదోయి. నీ వనిహాపించుకేను పోనమ్మ అయిన
 ఆమెగిని యేడియో లేకంబుకొని నచ్చుమన్నన. నీ వమ్మరికిం బొమ్మను
 పలికినది.

అంతలో రత్నమం హస్తం ఎదొర్చి చూసి ఏమో సూర్య-
దాష్టమనుచు రావచ్చును. ఈ పరమమైనట్లే చెప్పబడినది. అని భూమి
చేరితిచ్చునున్నది. అర్చిగురుతోటి లోని చుట్టుకొని ఎన్నడూ మరలమరియింప
పేమా: యాచునా. చూడు మీదీగో మన పరమ, ఇప్పుడో ముందు కపి, అని
యిచ్చి. లెదా: ఏమి చూచితి. పై: ఈపర మున్నెప్పుడో ఆర్చి
నేను అదిగివడి. ఏమని చెప్పితి? అప్పుడొ యేమని చెప్పితి? నెప్పుడు
మరిగొ చెప్పమని యిదిగవ నాను చెప్పితి

రాష్ట్రప్రే: కపంబునును పాద్యముగానిది యున్నదియే? సీతాపరము
మన సంవాదము లోనగ విషయము లన్నియు పూర్వము లెట్లున్న ప్రిం గాఁటరు. నేను
పోయినచోతనే పెరిగి విషయము లుదఁపిను. దెలుఁ దప్పింపఁ నెట్లునును. పోయింట్టి
దెప్పువననరములేదు. అని నేనెఱుఁగఁజున్నాను. పాద్యమును విన్నవించుచో
గతంచైన యా మఱివారము నాట్లు యుండుచో గొన్నియిం దుఁపింపఁజూడుము. లోక
ప్రసాదమునకు మున్నుపాడు. అది పాద్యమునందును నుండును. గదా. అది
పాద్యమున దిని న్యయంత్రప త్తయమునందును పాద్యము. పాద్యమునందును పాద్యము
మును దొర్లనము సేవించుము యెట్లునునును. అదియును.

అప్పుడు మనము చూడవలసినది ఏమిట? అప్పుడు కేవలము మనము
 (మన) దేవాలయాలలోనే పాపములు జరుగవు. అప్పుడు మనము దేవాలయాలలోనే
 గురువులను పూజిస్తాము. అప్పుడు మనము దేవాలయాలలోనే
 పాపములు జరుగవు. అప్పుడు మనము దేవాలయాలలోనే
 పాపములు జరుగవు. అప్పుడు మనము దేవాలయాలలోనే

చ. అరుణగర్భస్థిరోరుహకు నల్లనవిద్యేడు తమ్ముంట్లు త
 త్వరసీతవృత స్నేత తన సన్నుతి సున్నుతి యున్నయంత న
 ప్నెరువుగ గన్నుదోయ విసరిమ గమంగోనె నాతవన్య సుం
 చునః దాన దివ్యమణిదామల న్నత్యుత వాస్తవ్యుంప్రభవ.

దివ్యదామలమనం ప్రభాశించుచున్న యథావస్థితమనం అది యో
 గినిరుదోయ విసరిమడుడు క్రొందయ్యుల నమ్ము తున్నుదంట్లు పొందునం గ్రాలు
 చుండుటః గతంబున నమలంబు. దివ్యమణి దివ్యస్వదేహద నా లేదియ రెండు
 నేనులు అదేవి యమ్మహాత్ముని వాచించుచు నమస్కరించినది.

అప్పు రకం రద్దాల్లయి. ప్రపంచం జూచుచు మేను బుర్ర అర్చనల్ల
 పుల్లన నమ్మలనపాటి పాటించుట మిత్తి నుడ్డు పెట్టుకొనియును. పిమ్మట
 నుయ్యోగినియు పాపపు రికణియై బుట్టకొని నుండుటః మనమొక నిండుంకరారు.
 అవ్వల బోవన రమ్మని పలుకుచు నెచ్చెరియను ముండు నష్టిపమునకు దీసికొని
 పోయ యాహః ఏమి నీ అచ్యుత్తముః కన్నెలియైన నెవ్వరిం జూగని యమ్మహా
 త్ముండు నమ్మ లేవనెడి లేయ మిద్దుపెంచుచును. అదియే శరణాధకము.
 ప్రార్థక్కినది గావున నీక నీ వింటియే చొచ్చును. పాపము బ్రహ్మదమిచ్చి
 పెడక నంపెదము. ఈ మహాధర్మము నాయన పసిగిచ్చి నీయొద్ద కంపగంబాన
 నని యేమేమో చెప్పి యప్పొలతుక నంతనని. గంబగజేసినది. కావ్యుతికయు
 హేమతో రహస్యముగా మఱికొన్న చొప్పునంబు చెప్పికొని రమ్మని చెప్పి యప్పుడే
 యందలమెక్కి యాపరచెంగతుండు వంతువునంబు చెప్పినది.

ఆ సాయంకాంమునకే హేమ స్వయంప్రభు గలిసికొనెనది. స్వయం
 ప్రభయు హేమం జూచి చిగురుబోడి. హే. వచ్చిన రతువాత వచ్చుట నేను జరిగినది?
 నీవా మహాత్మునిం జూచితివా? మరల నా పంప యేమిటంబు చెప్పివా? యని
 యడిగిన నప్పుడిలాక బుట్టించియే లేచి. మహాత్ములు కడు వయోహృదయులు
 గదా! నీవు వచ్చినవిమృత వయోగి మరల గట్టులు మూసికొని అమలు లేసి
 కొనలేదు. ఆ గుర్రుః గూర్చుండి వా రుత్తమ పెద్దతడ ఎదియో మాటాడికొనెడి.
 కొనకరి చితలోరి నావరిచెదంబునది. అమ్మాః పాపం బ్రహ్మదమిచ్చి యంపెదరా?
 పోవుదు నన్నయ్య నా బ్రహ్మచారిడె పోవునగానలే? నేను పాపముననే యుంటిని.
 ఇంకదనక నీ సభాపతి పెండ్లినింబి మూలంబున. అయ్యుత మారుండు
 గుంపరి పెండ్లియొకత తీగడు గూర్చిగా నెచ్చెను. మహాత్మాః అచిన్నుతి
 పిన్నితి పెండ్లియెరియింపితి పిచ్చయవర్తనం బెక్కినాడనొలచు. మేమంటి
 విరాగంబు పంపకుచు ఆరెడ చెట్టు లంబుతుక పేరు వెనక నాకొందమాట కిది
 చంద్రుని పోకొనెననిపించెదర. అపిరతి కులన మంబోవలేదు. బొందెతి
 బాన పోయి. అది పోయి మిమ్మమునందు పిలువనవలెకాదు ఇప్పుడా పెదరి చెమ్ము

నాకుఁ గన్పాత్వ విమోచన మగును. తలితండ్రు లిందులకు పమ్మరింపదు నుచే నాను చక్రిపరి కుమానున కిత్తురుండును అందుకు నా దెండ్లమొల్లడు. ఇది రహస్యముగానే జనువనగుఁ దగవయత్తుము గానింపుమని చెప్పినది.

అమాట యోతోఁజెలింపి వెలిగంత, సురనముఁజేయుచు నుండెడి గాంధర్వమునకు పిరి యేముయునులేదు. ఒండొరుల వరిండుకొనుటయే కల్యణము. నేనువలె కేపుకొన మనము గూరముగాఁ బోవువఱు నెందునో యుండదు నీ పాపి గ్రహరాముఁజేరి సిగన్నెఱకము వాముఁ జే మఁగఁడు. తిరిగి సన్నాహమిది పలికి నది అప్పుడు రాజశ్రుతి క్రొత్తసుంకల్యములు మనంబునం బొనమిప హేమాః అమ్మహరి కుమానుడు సాపాదే గహదము సేయటకు నడు తిండునా సమ్మరిండునా? పిమ్మట మిదిమేమి కేయధానవి? జూరక్కముగా వలెంచి మామనదెంబ నెమ్మది మండి వసంపపతికు? అతం దెండ్లఁ బోయిన మనముగూడఁ బోవలయునా? వద్దు వద్దు ఇందే మునివత్తిఁ దపముఁ జేసికొనుదుండుము. పెండ్లి యాడుమని యాఁగ నా తల్లివండ్రులు విచ్చేరించయగదా? అని వివాహానంతరకరఁ జేయదగిన క్విత్తములఁ గూర్చి విశర్కింపుమంద హేమ నవ్వచు జవ్వరి; అనంతర మంతయు వతనే బోదెంపఁగఁడు. ఇప్పుడు తొందరపడయో? నేమిచకని పలికిన సులికిపడుచు నవ్వదును అతకు దంబిమేదికి? అతనుఁ దెచ్చెదన నోహో! ప్రమాదమున నకడనుఁబోయి యతనుఁ దంబి నరసుఁడన మనసుఁడు చాడు. గొప్పవాడనియుం చెప్పునొప్పు. తెలిసినదా యని పలికినది.

ఈసీతి నా యిసువును నార్కాతి సందాపింతుమందగనే కోతకూత వివరికి నది. అప్పుడు హేమ తొందరపడి యో సుందరిని మంగళస్నానముఁ జేయించి సూర్యాంశర మాన్యానులేపనావ్యంబారములఁ జెంది మాకుంజేసి యందం పెక్కింది యతిరహస్యముగ సూర్యోదయము కాకమున్న యెన్నగరకంపరమునకుఁ దీసికొని పోయినది. అయ్యుండునదన దూరమునంద యందంము దిగి ముందుగా వందలి పశేషములఁ దెలిసికొని రమ్మని హేమ సంపుటయు నా మర్మకంటి మంటపము రావునకుఁ బోవుచు యోగిని యెరుచువచ్చి నీ తెచ్చెలి వచ్చివడియా? నీమాట కనుమోరిందనదా యని యెరికివ నమ్మా! హియాత్త కన్యదాత్వచేరి, పెండ్లికూతుఁ జేసియే తీసికొనివచ్చితిని. అయ్యగాను సమ్మరించినవార్త విసవంసియున్నదని పలికినది.

నీమాట నీవు తెలింపికొంటిని. నామాట వేసేరి రిత్తయిచ్చువాన నెట్లో గతిమాలి యంగికరింపఁ జేసెద. వమ్మగువ నిమ్మంటపములోఁ గూర్చుండఁ గలదును. ఇది కిక్కాటమంటపము. అమ్మనెడ మాకు విచ్చటికి తీసికొనివచ్చు . నీమాటనే నీదువ్వరకుఁ బరిచయము జనుగుఁ గావున మిది చెప్పినది. అప్పుడు హేమ బోయి పట్టముల్లి పడుచు తీసికొనివచ్చి మంటపం లోఁ గూర్చుండఁ పడినది.

అమోగిని యా యావతి నమస్కారముండుకొని పెండ్లికూతువు గను ని దీవిం
చును నారాచు ... దోకీబోయి యాచునికమాచుని రమ్మని పిలిచినది. అద్యా
నీవుపట్టెవట్టు పిడువవుగదా! తమంతా కంకూయామగా వాని గొడవ యేమిటి
దెప్పిపెట్టివవు? మహాబాబు! బరేవగ తెలికె తెచ్చియాడవరని మామయన కని
నందులకు నాపనియే వట్టలంటిని. ఏ పోమ్మనయింక గడ్డము వట్టుకొని స్నానం
చేయగలగాదు. పాపమంటి. భర మూల గంటా? ఆ దిన్నర మంటపముపై
గొప్పొండయివ్వుది. ఎదురు బుడమిమిటి నర్పివదియేగదా? పాప మనామీ?
సంసారలాపమునగు వెజవి పిడకరతి నరసిమయం కరణ వేకినది. కరణాగత
రషణము కడుఁ బాణ్యమని చెప్పెడిను. కండు కండు. దిప్పంగు లేమిదేసినను
దోనములేదని యాదికంకరులే నుడివియన్నారని వట్టాను చేయఁజ్ఞుకొని యా
మంటపము దాపువకు కాగికొని వచ్చినది.

స్వయం. వర దీగవలేది వెలువంటి సీగున దంపాల్పికొనివది. పిగె
శరని లాల్చింకే ముగిసిన పగు గజురుమండ నుగిత సీగున కుమగులు యాచు
రమా! అయ్యోగినియు హేమయః పెండ్లి పెట్టకె తెలియకలేదెన నియవంటి
తత్కర్మకర్మయం నిర్వర్తంబులేకరి. తెలి : నన్నేమిలేయః మనెవవు? రహేపిన్న
మనయవ్వుది. పేగఁదోచుఁయః వెప్పుమచులు వామి యి నియండు. తొండర
పదకుఁడు. రాజపు తి : యిటవా. కేయ పాపుము. అని దిప్ప తర్కరం
బకనిలే. బల్లింబిది సీపి వా వర క్తు. తివరణముం నిన్ను వరింబికి. పన్ను
కార్యగా స్వేగింపుము. అని స్వయంపదలే బలికింతుడు వాంఛివ్వమాలి
యమ్మునీతిం పి మెడలా వెపించెనది. పిమ్మట నవదత్తమాణ దీని లామోగి
పుంగవుం దయ్యంగన మెకలోచైలి తెలి? నీవుదచ్చివని లేచితి. పిడ మం
పోవయ్యనా య : వలకులు వామి వెలగులు మదిలెని లయపురకుః లయం
లంటిచ్చినది సీగునలేది దిచ్చులెవె వా లొంబయం కరమాపై రలంబాగా దా
పూమొగ్గం విరఁజిమ్మకొ. రి.

పిమ్మట నమ్మని యందు నియవక తమంతావచ్చి రోహిణిని కుగియ
హేమయః పమ్మా : యి : పిమ్మట పోయివత్తుమాలని యనిగ నమ్మిగిని యమ్ము
అట్లనియెదవెం? పూపాడుక తెలిక దీక్ష గలక వియవకు దీక్షలమంబు మూల
దాక్షిణ్యంబుంబయః, పిమ్మట పోవయ్యనని చెప్పెడి. అప్పుడా పేమ యందుక
యాలోచించి దేపి : మా రాజపు తి మూడుదాక్షిణ్యం సింధుంబయఁడు. నే
రోయవచ్చెద. మా గొల్లూరయనితో చెమిదరము లేనలో. బిదాలికలు
భంకింతుడు. ఈమె కాలమం యు పిదే ముపి యని పలుకుదు స్కాసం. వత్తు
దీక్షగంపిన మార్గంబు చెప్పి యెచ్చించి తా వా యుద్యావమ నేభమునకుం
బయినది.

కాయన సేవఁ జేయుటకు మంచి సమయము దొరికినది. మంచి విశేషములం యిది కొనుగదయై.

మనోభవరహస్య విశేషము లన్నియు వివేచింపఁగలఁడు. నిష్ఠుడైన ముందెదస కొనియాడుచు నమ్మించుమనఁ బుష్కలముఁ గల్గించి యా యతి కుమారుడు విసిరికొనుయంద బలాత్కారముగ లాగితొవలెన్పి యా లభ్యమునఁ గూర్చుండఁ జెట్టనది.

ఆమె యోగియైతమని వెలసముల మరచిపోలేదు. నాదేము నలవి చేరిలోఁజెల్లి పొయిఁ: ఈచెప్పిన కడు వైరాగ్యమంతరాచార ప్రమాద విశేషములం బ్రదికికొనుటకే మిమ్ము భరణ స్వీకరించినది. ఈమధఁ గలుగుజేసి యాత్మభవకర్త విశేషము లన్నియు నీమిత్ర బోధింపుఁడని వల్లుచు నన్ననిదని యామె యవ్వలకుం బోయినది. బోధి: ఏమట్లు నేమని చెప్పుదును. ఏమట్లు యాదుదవన్నను నాకు నోయరాదు. ఏమిచేయుచున్నను గరపాదములు ప్రసరింపవు. మేనంతయుఁ బెమ్మలలు బట్టచు. కరీరము పఞ్చక దొంగివడి. వేయేల మంత్రమున నన్నుఁకల్మషులగాఁ జెసివడి. న్యస్తమౌ యుగ్రకాంతయని తలంచుచుంది.

అప్పుడా రాజమహారాజు మంటము సంతమునకుఁ జేరఁబడి తయిచి: అటు వెనచెప్పెడిది? తయమెడిగి యిటు గూర్చుండును. అని హసముతో నిరీక్షించినంతఁ గొంత కలపిఁదెచ్చుకొని యింకొక యెడముగాఁ గూర్చుంటి తలంపు కొంటి. ఆయన యింటను నవ్వలలు పుష్కలముఁ బోయి: నీ లిరిక మంతయు నంతర్భుజిఁ బ్రదికికొంటి. నీవు కడు మచ్చిరుకాంతు. నీ మనసు నిర్మలమైనది. అని యెరింగియే మామోగిని నిర్మలంబున నీచెండ్లి కంగీకరించితిని. నీవు స్వయంప్రభ కన్న వెన్నుడు మహిమ సంపాదించి గరభ. నీవు పుట్టి మారుదాడునని, నీ యభిప్రాయము చెప్పియు అని యడిగెను.

నీగు నవ్వలగవరచుకొని కంఠమువలకుఁ గవాలి. నీ మిటలకు నవ్వలగ నెచ్చినదికాదు. ఏమట్లు నీండు ముందెదానపు ముందెదానమి: నీ మనసు నా పుష్కలము జేయుచు ని యింకొక ముగియి లాగిరొనుచును. అప్పుడు నీవు పుష్కలంబునకు నులికిపెడుచు వర యనుమాను లెందలిని సమధానమున.

ఏమట్లు నరండు నాడువలో. నీయు పెద్ద హారము సులంబులు మనో పోడిన? ఈ హారములను మిగిలా నీతంబి మిక్కిలి వలరవలంబు యున్నది. నీగు నే చచ్చిందనిలో నీయాత్మము మేళాంత యధీనమైపోవునగదా. నీ సుమతమి నీమధఁ గల దండ నా యుద్ధకు వచ్చెను. జరియే మనసు బంధుత్వముఁ గలిపినది. అని వలకును వేయల సవంతురుగ తర్కరతం స్వర్ణమనసు మెను పుట్టుమన నీ హారము పెడి దీమఁదొయికిన. మందు. మను. అద్దెయించును. అస మునకు నా హారముల నా మధలో నేమివచ్చెను.

అప్పుడు నేను మేను ముక్తికొని దేవుని సుకముం గవ్వకొని హన్యుంఁదని. అతఁడెచుక వంగి నావేతుల రుంఁదొం బట్టినను ముద్దుపెట్టబోయెను నన కరక లుంబలు నా కబోంఁముల నాఁ మోహించుక రుంఁదొ మర్తవహనఁ బడుచుంటి మూలారక కన్నులు మూసికొనియోచి వెంటినిఁ గి నుంఁదొం బడంబు మోచి యేవకాశముఁ జేసికొని వచ్చుచినికదాఁ తిరసికొనియెడ నిచ్చుచుం బడుననియే? నన్నుచ నమ్మఁమోగాఁ దంపకము. సిగ్గుపడుచునుచి తలుకును చెప్పితిని నానికొడి గొఁగిల్లఁ జేచ్చుకొని కిరముపైఁ జేయవైచి జువెఁబొని దువ్వబోవఁగలదు.

అప్పుడు నేను కోరినను చెట్టిని కుండొమ్మంబునఁ గొప్పకొనుదు నంత రంగమునఁ బుట్టెలంగుంఁ జుంఁచియెడ నేనుచేసిని నేనుచేసెను వచ్చునోయని పడుచు సాతము లుగ్గబట్టుకొని కఱిలి యెప్పుడు చువలువానను భాసించుచుండు. నా వికారము గ్రహించి కొంఁకరదఱిఁ గొఱిలివలలి కొమ్మఁ పొసఁబుట్టఁ గి మనసు చొకటాగున నున్నది. తిరపఁ జేసికొనియే మునునాడును. ఇందుఁ బండుకొడుము. బొద్దు వోయనది. అని వదులుదు నాఁయుకపైఁ గొంఁకరాగము నా కవకాశమిచ్చి యెఁకండు పండుకొనియెడు.

నేను కియ్యవిదగరి దూరముగా కయ్యుంచి యిప్పు డ్యానిరికిని. అహహ్ హ్ ప్రాణి కడు పాపకాశికదాఁ మఱియ సాన్నిధ్యంబునం చేసి నక్కలంపైన మూలని మఱులు గాలిచే దీపమట్లు రుంచివెను. నాపాలింపుఁ జేయిచివచ్చుదు లేవుఁ కదమివ పులంఁకురములు మరహంబి పొన్నములుగాక నులియమిఁ నన్ను దిగి గొప్పగలింప కుంఁద నేమిచచ్చినది? ఏమోఁ జువక ప్రతికొరకట్లు లేనినెహ? తెలియక మహాత్ములపై నాఁకొఁముఁ జేయదు పాపకము. అని డ్యానిరియెడ చురలేకమ్మలు రెంఁదియె పండుకొనియుండు. కొంఁకసేపక కనండు కియ్యమంఁ కిది సామోర్థమవచ్చి నా మొకమంఁ బరిగిరించి మాచురు ముద్దుపెట్టుకొనుచుఁ జాంఁబుచు నొప్పుదు పంఁకరదు పెక్కు దామవికారములుం గావించెను.

అర గనుమోడ్చుకో నంతయుఁ జూచుచు వేచది మోహావేశమనియెటింగి మాము నేలవంకఁ ద్రప్పి పండుకొంటిని. అంతలోఁ దెల్లవానినది. అతండు ప్సానార్థపు యుగిగెను. ఆ యోగిని సామోర్థమవచ్చి ప్రాణాశ్మత్కముల వర్ణింపఁజేసి రామినిఁ దాఁలి పశేషమలేమి? తత్కరహస్యము లేమియె తెలిసికొంటిదా యని యడిగిన నె యిట్లంఁచు. అమ్మా! తత్కరపశేషములు తెలిసికొనురాని నెతినేని యా యోగిఁ పుట్టుఁ బుట్టెలఁ దెల్లదును. ఈ పాపకాశి భాను పడుచుచే తక యెమలంఁగరాని యుభయంబును. అప్పుహాత్ముని తెరవ పేమనన్నుఁ బుండుఁదెల్లెడి. అక్కఱియె నన్నుచెట్టిక అరవన కిది. గట్టిగా నుండునా? తపోవ్యాస వ్రతమున నమ్మహాత్ముని చిత్తము నానికొని పంఁకరదు పొందినను, దాఁచిదర్శ లేమి చప్పుచును పుంఁకరదు పొందింకెను.

అప్పుగా యోగిని మంచవోసము పేమియె పియినిఁ బాని యెమికంటిని

దీనికే నీచింక పూజామూలం జేందుచుంటిని? దాని దాని. అమ్మహరిహరమాయన? ఏ నేలుంగక వికారము నొందెవని ప్రభు జెరికించి. మన కట్లుతో మమ్మీసె నామిదిదే వికారములు లేవు. శ్రీకృష్ణనివర్య రెడ్డినో యెఱుంగరా అమయికి నృవపహాపరిచయం అతిశయంకరును గళంకపరచినదా: మహాత్ముల దేవు రయ్యకములు ఇవమిష్టముని మనము నిరూపింపు తాము. వారు కష్టపట్లు తెలుసుదు మనకు రెన్న. ఏమియే అతికారుము సెప్పరాదు మనకు కనిపి విమృద్ధి నంతయు నంతకే నీకు తెప్పగలదు. నీనిమి క మెంకయో బ్రతిమాలిం. ప్రేమనమే వివసివాడు నీ ప్రక్కటిని నందుకు నంకసింపవల తింకించుచుంటివా? ఈ కేయ నతంజెల్లు రెప్పిన పట్లు పడున వలయును నుమా అని కోరంది. మనకు సమాధాన పురచింది.

అ యోగిని కడు పాడకరా? అ పగరెల వా కా కోరయే లేమయన్నది. పుష్పములదే జక్కగా వంకరలెనెనది. అంతలో సాయంకాంచుకుంటును మార్గమువలె మమ్మిదవుత నేకకహళిగరుల తీరి యవ్వలకుం బోయివది. అలసిమ్మట నమ్మహాయోగి బోగపడుండె నిమిషమే నమి విలువలంక మోహానిగ ముతో నమ్మ నిగియ గొగలింకె. పైవ జెప్పవలసిన లేమయన్నది అని నిల్లూమ్మ నిగుడించు మమ్మడుం గృతాంధు గాచింతెనురాచోట్ల లేమి ను నట్టిములుగానెన్ను నెదువారెవరి ప్రతిమవలె నూరకుంటి. అంతలో పంకరదే. నాకు కవలించు. పగరెల నాకును మమ్మిదిగురుంజెను. మరల రాతివనదోలేలో వెండియుంకలక పిక్కల బొరకొనియెను. కరీరధర్మము రెడ్డివాచిని మోసము సేయకమానవుడు యెరుగనప్పను సువారసము వెరనముగా నుండును. అలవాటు పడవ నమ్మకమున్న మెన్నయింకదా: అక్కలా ఇంకియములు పివసంకగ జేసిని సాదరితేన రవవము నుండున్న నలుమూలంకు: దొక్కించును. అయ్యో: ఆ దేవులని వంకరికొవ నీగుని విశావసు: కోరమును గలుగుచున్నది. వావంక నెరండును వరసెవంక నేను నెరెరిని. అరవిచ్చేయ ముచ్చికకృమలంబు నాకు: దోరలెదు. మోహమెన్నె: చమ్మమా: చమ్మమెన్నె: లేనినాదయ్య: ఇంకియము లేమయ మరల స్యాంకములోలేదు. అన్నయ్య: పిచ్చు వంటి మహాత్ముని పిచ్చునిగాజేసి రవంక చురవ నా పాపంజెనె: మరయున్నదా అక్కివా: నేరెప్ప కంకరికన్న: చమ్మపిచ్చువంటి. పాపాన్ని: చమ్మ పోగమంకు: బానికొంటి. నా పిచ్చిమొ మమ్మిదోయెను. అనినయి ప్ర ముఖం కాంకికమునకు పిచ్చియోగించింది. ఇంత వరకును గాదవంకల పిచ్చి మోహానితో పరిసి నీవు పెండి యనియ్యె మమ్మ మోసము: జేసిరి. బ్రహ్మచారియై పోకిరి. చుర చుంపట్ల నమ్మ సంసారసము: దమలో ముంచిదె జెనెరా? నా కష్టకమిహి బుల్ల రు బరిహాసమాకర మువను. చల్లిచు: చుర లేమ: చురలెని: చురయును, దోగా నేనెన్నె. యోగి యిక్కడ. పరవ: చక్క: చవ. చక్క: అమదిర మెననానెద్యుని పగవంతుని వివాదములు కడుబొక్కములుగదా? బ్రహ్మచారికము: గాచింది బ్రతుకుటరంది

జలవంతమున నంతము నొందుటయే శ్రేయము. అని వలుకుచు గోణగోలున నేడుమఁ భోదంగినది.

అద్వైతమునను సేమ ప్రత్యుత్తరముయొ మెంచి యెదిగి యొకమూలఁ గూర్చుండెను. అది కోవనా కొంత చల్లార్చిపోయెన సేమయెడఁ జేరి కాంతా నీవరిగిన నీ నేమియుం జెప్పకాంను. చుదేహార్చనరాసమున వరంధు మహానుభావుండని తెలిసెనఁ బుష్పదిగదా వ్యాసమహర్షియంత వాడు రాజరాజ్యంతోఁ గ్రీరింపలేదా? దాని నీదిని మహిమ కొనింపవలసిదా? నీ నీకు వరంధ లోపము లేదు. అది ప్రత్యాతికే మూలకము, దెలిసింపకుము. నీ నీకు విజయ సంతసింతువు గాని కోపింపను అని స్పృహయఁ జేయఁడు నా యువనికి సుందరము గదాగఁ జేసినది.

వారి సుందరము ముగిసినదని దెలిసిగి ద్వారమున వేరియున్న పరిచారిక లోపరికిఁబోయి భర్తదాకా విజాపతి పి చరణమునకు వచ్చి ద్వారమున పలియున్నది. రప్పింపవచ్చునా యను యడిగిన సంగీతరమణ సూరించుటయు నది నోయి విదావతిని దీసికొని వచ్చెను. విదావతి యా యువనికి ననుస్మరించుచు రమ్మ రాజకుటుంబున నెల్లన నిర్వంధమునఁయుండెన్నొని రసింపుడని ప్రార్థించినది.

విదావతి వృత్తాంతమునఁయు మిది సేమయెద్దియో ద్వారనింది మిందుబోడఁ నీవు విదారభరణము. నీ యావడు రప్పించెదను. నీ నా మదేహరము మాకిచ్చిన ద్విత్తరము వ్రాసి యిచ్చెదము. నీవిజ రక్కఱది వంతులను మిగుల సంతసిందితిమి. అని వలుకుచు నప్పుడే యెద్దియుత్తరము వ్రాసి యంపినది. తమవార రాజపుత్రిక సేమా! నీ వొకసారి యా గిరి పరిసరమునకేగి వారేమి జేయుచున్నారో చూచిరమ్మ. అని దెప్పి యంపినది.

సేమయు సతిరయఁబున బోయి వారివార ముగిసినదిగాని యందెవ్వరను గవంబడలేదు. వారి వస్తుసామగ్రియు వందలేదు. అప్పుడు విన్యయముఁ జెందుచు తిరిగివచ్చి యతెర గత్తెను తెజగించెది. ఆ గదని రాజపుత్రిక సేమా! వానరనే యామహానుభావుండు ద్విత్తరము వ్రాసెదమునకు పరిచారికమునుఁ జెంది యిందున్న దెందుచు వికార మెంచునని యందెమి జనియెనని తలంపెద. ఉత్తమంబు చిత్తములు జలంబులవలె నవ్యసంపల్లనంబునం గలగినను మరల సిద్ధం దానము వహింపక మానవు. పోసెమ్మ నా నీవ్విత్తరము వ్రాసినదిగదా వారలిడుండ్రులు నమ్మి బెండ్లి యాడుమని నప్పుడితెరం గెరింగింపవచ్చును. మంచిమహాను తరిసికొనిరమ్మ. నేనును జటాచర్మముల చించి యోగినినను వైరుకొని యిందు కష్టంబు గాదెంచెను. అని వైరాగ్యపుత్రికఁ బలికెను మన సేమ యిట్లఁబో

సుందర! తమంబునకుఁ బొందెద యేమివచ్చినది. అతండు యతియో గివాపతి నా యిందక విమర్శింప వలసియున్నది. ఎల్లయును సేపు రక్షణంబుగదా! నాను నుండునా? నీ యెప్పుడీ కానివిత్తర పరిమరించఁ జేసెను.

అని యెరింగించు వరకు నేక యర్థికమించుచును మఱిసిద్ధుండు కవ్వలిగఁగ
 నుండునా వాఁడంబు నిట్లని చెప్పఁబోతుండెను.

అనినది మూలప మఱి.

అహో! ఈగంపెంత మోహకాంతమై యున్నదో! భగవంతు డైంబ్రాని
 కుందై తఱును పేరువచ్చెనని మేలువును తృణమనగాను తేలుదుండును. ౧.
 అది పినుకొన వలెందు స్వరంకుంతలవలె వెలఁతాత్మకంబు బానియెను
 యుండును. అట్లున్న యె. పోయి లేమి వచ్చునది మరలన్న నామోదము కానది
 యొక సహకృత్యము జేసివచ్చుట నానెరదు. అది నిర్భయముగంబాడి విరావము గలు
 గదు. పోయి పోయి మూలము జగంపము అది లేకయ్యెదా నే నిన్నిదిగములు
 వరగానియమముం బడుతుంటే నా రాజ్యం బన్యాప్రముఖానది నాకుపించియుండ
 నే నాపగంబా! అక్కటా! సంపత్తిహీనుడఁ జూచి చ్చితులును జారవనగా! చారుడు
 గదా! రాజ్యనష్టములరవంప సహాయులగుదురను కలంపుతో నాపురిని నచ్చి నిజం
 బెరింగించిన మూల పని నాథ లేకగా మూలపని రామ్మయ్య. అప్పుడే నా
 రాజ్యము పోయినదానినని స్వయం పూజించి యాంతుడులోని యుత్తరక్షణ తరయ
 ప్రదాన మిచ్చియుండరా! అని యేలడవచ్చును. అని కలంబురు నిర్లభమి
 దొకనాడు సాయంకాల మూలముంబడి రక్కసి ప్రాంతము పైయుగా కున ౪
 పట్టణమునకు వచ్చుచుండెను.

అప్పు కిదివలెనాథ అమాత్య పీఠికులె నదివది వచ్చుచు నా
 రాజసభాంబుని పోయివచ్చి పిమ్మట అక్కరవలె రాజ్యైతికముతో వచ్చి
 లేరునది. అమాత్యులు పోయి వచ్చుచును సేనుమరు కని చెప్పినతోరనే యా కుమారి
 యుపనితా సంపత్తితో గుట్టులు దిగవలె యెఱుఁపగా మరల చెప్పదు. పేరవచ్చు
 చూడ సత్యమగుంగారయని యిదిగిన నా కింకరు లిద్దరినీ. లేమా! పేరు ధేరుయొనది
 లేకములం దిదిగి తిగి వురముల కదిగి కుగిగి పక్షిలు మురిచూచి తెరపుం నడిచి
 యరసి యొనాడు. అనినది గొట్టామల! అనిగలం పురుషురం బట్టుకొని
 యానుంధన మిచ్చు నీ యిదిగిగి. వాంఛర మహాదే మహాశివుని పొందె. అమా
 త్యుల జాబింపర సంపత్తియలె యానుంధములం చెప్పవలె మునిదేని పీఠాని
 వచ్చితిమి. పోయి అది పోయి మాయయొ తెలియదు. పీఠంబు లులిపివారివలె
 మందరిందను కొద్దినకు మూలము సెప్పకంబులెచ్చెరో తెలియదు అమంపననా
 త ర్కరాజికవచ్చి పిసికి. రాజవద్ద పంప మార్గకల్ప యు తరహా దిసికొనవచ్చికి. అని
 వాంఛంకింప పంపించుగాన పోయినదా, బదిగి యాప కెకమనదేది లేరిరిచ్చిరి. రానిం
 బదువచ్చెనని యాచూరిర యెచ్చుచు నోహో! ఆ మహానుభావుండు సెప్పినట్లు జరి
 గిరది. తర్కరాజు మందత్యముగదా! ప్రాంతమునకు వచ్చితిమి గావున నామోగితుంగ
 పున గాంప సమస్య చెంది కృతజ్ఞుల జూపికోంబులు కథము అని సెప్పయింది వారి

నాక నరసిరమ్మని యలింకరం సంపాదించి పోయినదియెట్లెని ఆ యోగి యోగినితోగూడ మంటపమునైన గూర్చుండి జపము జేసికొనుచున్నాడని తెనుకొన నీసంబంధింప సంకోచముతో రావచ్చునది నెలవిచ్చినాడు అట్లెప్పుడ నమ్మకమిచ్చెడు విచారణయే మోక్షవేదముతో నొక నాడ యద్వైతకలాపి నువ్వో, చాచో, అను ననుష్ఠరీంజెను.

ఆ యోగి లేవనెత్తి చూచి నీదృష్టి పట్టలేదు. నీవు కన్నుల రాగము నెప్పుడుని యడిగెను. రాజు హస్తమున నా పోలికయందుండి పొంగి పరవలెక్కడను నీకు వచ్చును. అప్పుడు పలుకుచు దేవులమైనది భాడు మీ నెలవిచ్చిన కనుబొమలు అన్నియు రహక జరిగినవి. ఆ వారిఁ దను కెఱింగిరి బోవంయనుచు పట్టిరిను. ఈ దాసునియం దెప్పుడును గృహద్వైత వ్యాధింబుఁ బ్రయాసంకరవలెనని ప్రార్థించెను.

అప్పు కయ్యాగో రాజా మె మంతయు వెలంగియే తెప్పిలిచి నీమండలికి దోయి సుఖముండు. మదియే పరిపేరిని పల్కుటయు వెనక్కుడై రాజు రత్నము లతోఁ గూర్చునిక న ద్రాక్షమాలిక యొకటి యాచూసి మెకలోవెలి ననుష్ఠరీంబి యుష్వంకుం బోయెను. సంకోచములముఁతో నలిమిజముగా వచ్చిన యహాత్ములతో ముచ్చటించుచు యింద్రమిథుండు నగద్రంబేసించెను. అందు భార్యతోఁ దాను లవీన యిషులొప్పుయూఁ తెప్పికొనుచు వచ్చునది యొకయందు పదలిః నీవీకోడవు దొరకన వెనక రిరంటిపెయ్యొడకరిగితిరా ? ఇది ఎటువచ్చినదని తెప్పినతోఁపెండ్లిమాట గనుమనుచున్నది. యతిగన రాజపత్ని యిల్లినయి. నాదాఁ జేవచ్చురే యహ్మాయయొద్ద కరిగితిని. అనుచినోడమును కంఠమున భరించుచున్నది. వివాహతీయే తెచ్చియార్చినదని చెప్పుచున్నది. పరిజయముఁ పయమె యిప్పుడు కొంతయెచి కమ్మ కి మారినదనితోచు చున్నది. ఆదివీనుతుండ హేమా సేవయవ్యకు నీకు నిరూపించెన రాజపుత్రునిఁ బెండ్లి సేయుటకు సిక్కుయించితిమి. అమాటమీరు వింటి రాయని పలికితిని. హేమ స్వయం ప్రభ మొగముఁజూచినది. అతియు విలచుక నీగుతో నా నిమి కమిత పరిణయ ప్రయత్నముఁజేయ నవసరములేదు. నీ విర్యధనున నే కన్నెటికము వదల్చు కొంటిని. అని పలుకుటయు పరిహాసవరసముగాఁ బలించి హేమ నడిగితిని. అతియు దాని మొగముఁ జూచుచుఁ జీకునగవుతో కర్మదారిక బొంకులాడునదిమాయని తెప్పి నది. పో. పొందు. మీదాసలు మీకాక యొయంకు తెలియవని పలుకుచు నెంటికి పర్చి తిని. పెండ్లియాడ జేమిచేయను. సంబంధము విన్నయంపుడు. వెర నెదురనెం? భూరికవునొకడుకు నహదేవునకే యాచునట్లు పదలేఖలు బ్రాణాంపుడు అని తెప్పి నది అరంధండుండు కదమోడించి యప్పుడ సెదాంతుల కచ్చించి మంచులా ర్చుల విచూపించి కడలేరవంపన్నలగు బ్రాహ్మణుల సేవాపుర కడలేరంకో నాటూన్యోపు నొట్ల నెమి ప్పులమంతయు సంకరింప నాణ్ణ యిచ్చెను.

(అంక నవవ భూద్యానమనంతాలో :—)

క. నలువయ్యో జూతుకోలులు
తెలువయ్యో వొగము మేలేజూతుకోలు
మలువయ్యో నడు మువంగెడు
మను బాహువుమాతి గర్భవచ్చెను శిశువునె.

రాజీ రంజితి అది ముప్పది యంకం కలది గుణగుణధారులయ
తెలిసికొని పోతు స్వయం, పర తెలిసికొనినది. పొలింపునినవగుటయు, నొరలు
ల పగుటయు, పోలమను వెగడగుటయు గనపెట్టి యుప్పురాలు సర్వములని యొప్పు
కొని రాజపురిక యుప్పుదీ యొక పాచారికం దల్లిని రీసికొనిరమ్మని పంపినది.
రాజపత్ని యద్యాపకమునిని యద్యాతురముతో నద్యానమనుటనకు వచ్చినది.
ఇప్పుడు స్వయం, పర యొకగడియపై గూర్చుండి తలవంచుకొని వెక్కి వెక్కి
యేడ్చుచుండెను. పోతు సర్వము నెలువంబడి యేడియో చెప్పుచున్నది. అట్టి నంద
నంగాంచి రాజపత్ని యడిపెడుడు చరణిగి వట్టి పిప్పలు విడారింతులకు గతంబేమి?
నీ చెప్పుడును గంటు దరిపెట్టి మియంగవుగదా? పుట్టిపరము పోయినను నీన్నిం
చుకయు నిండించితి కామీ? నా హృదయము దేలిండుచున్నది నీ లింతాదానము
వదిగా చెప్పుచుని యొక యడిగినను సర్వరికి వెక్కి వెక్కి యేడ్చుచు గాని
యేమియు సమాధానము చెప్పినది కాదు. తలయెత్తి చూచినది కాదు.

అప్పుడు రాజపత్ని పోతునారి యందలి కారణము నీకు తెలియక
పోదు. వదిగా నుడువు నుడువు నుత్తరకాశి అమ్మా నుటియేమియు నుప్పదవగు
లేదు స్వయం, పర స్వయం, తిని రేపినవచ్చె రింతిండుచున్నదని చెప్పినది.

రాజు:- అది యెట్లదో చివరముగా జెప్పుమా?

పోతు:- మొన్న మీతో మనవి లేదులేదా? ఆ మాటయే వివరము మీకు
వదిచాన వరసములని ప్రకటించెనెతిరి.

రాజు:- ఏమి? వాడెట్ల వర్తను వదిలినదా?

పోతు:- దున్నంతుడు కరుణలను పొందినాడు. నాంబగర్వ నిదానమున
వదిలినది.

రాజు:- అట్లెదాడు లభించెదా?

పోతు:- అంతకన్న సరిసందే.

రాజు:- ఏమి యాపించి? రమ్మంతయొకను తెలియ నిచ్చుకొనేమి?

పోతు:- అందుంటే మళ్ళాపాపము తెందుంటేమి

రాజు:- దాని పేరెట్లయో చెప్పుమా?

పోతు:- అదెక్కర వివాసంబునాగి.

రాజు:- (తీరకముపై కేసుకుకొని) గిరివర వాయువులో నన్న నమ్మా
నీమ యేమి?

హేమ: - బాదు, అక్కడే:

రాజు: - బావా! చక్కవది కడుపుపంటల్ని వాపులి చెవరకు సన్నాసిం పేవట్లా? వాస్తవ తెన్ని పొట్ల వచ్చిమి. (అని విచారించడు)

హేమ: - అతండు సన్నాసియచి సీరపింపగడు. డూపంబునను, బాయం చునను గంతు వసంరాచుల మించియున్నవాడు. పేరు యావలేదు. కావున పట్లను చూచును.

రాజు: - అది మొదటిమండియు సన్నాసులలో గలియవంయు ననియ పట్లనున్నది. ఆ పంట నెఱుఁగి లేనవది పోసెమ్ము. ఏంక యేమిటికి?

హేమ దౌహిత్రుడు కలుగగలడు. అద్వైత శాస్త్రములు గంభీరముననున్నవి. అందులకే చూచిన్నది వగచుచున్నది.

రాజు: - (సంతోష వికారముతో బయ్యస నవ్వడు) వెరిపట్టి నీ వరకలు ఎన సవ్వ పట్లనున్నదిగరా! అయ్యో! సేవరితముమీ. తోకులు పరిహసంపక మానరు.

అమలయు నామలమి. యత్నమియ్యము. వెదగావేనువ దొకంగివది. రాజున్న తచ్చరితమను నిని సహించవేరే. గడ్డముబ్బుకొని కప్పిరు. దుడుచుచు పట్టి మాలవనన కల్లందిగరా! నీకువచ్చిన కొడువ యేమియునులేదు. అగస్త్యుని వెండి యాదిన దౌహిత్రుడవరి నీవును సన్నాహితో సుచింతితుకాక: సన్న విచారించ కుము. గర్భవతి పెరిగి. మా కుల ముచరింపగలవు. ఇంతకన్నగావనివ పేమి? నీ మాలమి. మేరొందియం కోపింపదు సంతసముతో నడచుచున్నకొని యింటం బుట్టించియేరను. అని వెట్టకవచ్చి యింటి మా కాలిన మనోహరం గొంక జూరక వని. నీ మా నీ చిత్తు నీ సహించుచు ముందువు. అ తపస్వి యా గిరి దురముననుండు నేని ఇందిరిం దీసికొనివచ్చి. ఇంతకొని. ఇంతవంపగలవని పరిశీలితి.

అమలమి. - మి రాజు! అమృతా య మృదునాడే యక్కడనుండి యక్కడికి పోయెను. అని సమృద్ధిగా నాడుకొను. పోయెనాడెద మెదిటి? ఈ సమయ పుయిలేదు. రెండుసారు లచ్చయిం తోగని చూచి వచ్చెను. వారికి దుర్లాభ ములగునాడ కామర నిచ్చిరి. పోయెమ్మ. మరలాచి రమ్మ. మునుచు పుత్రి నోరార్చి రాజున్న తపనంతు:పురమున కరిగివది. అని రాక వేదియున్న యంద్రమిత్రుడు సంతోషముతో రాకకు వచ్చి సేయియో మనము పంపి. రాహులులు ప్రత్యుత్తర మాను చీసికొనివచ్చిరి. పూర్తికవుడు సంతసించుచు మనము సహించింనుముచు. తన చను వత్తుము. భాసియెచ్చాడు. ఇక మనము పెరిగి ప్రయత్నములు లేల పోగొన్న. పలుకుచుండు సందడ దెలింపదు కోర్చుచు దుడిచి. యమ్మలనుపొడి

ప్రసాదము: - మనము పురపమలనా ఒట్టి వట్టిలేదు. మన కన్నలు ముండురావు. మన ప్రయత్నములు సరస్వతీరములు. మనండు కడుపున యుట్టితి

గావున నేమనుటకు నోరొకదు. గాని స్వయంప్రేరేపిత స్వతంత్రవాది మనపాలితా భర్త ముం విరహాశీన. తోచినంతయందు గావించినది. చెప్పినంతయందు తోచినది. నానుట ప్రవృత్తిమూల పరివేశమను కొంటి. యధార్థమేనగు. అది యా కథ యంతయు నామూలమగునగా వర్ణించినది.

మెదినీకాంతుఁ డావృత్తాంతము విష స్యాంకమానుఁ జింతయు, వగవును, విషాదము, ప్రమాదము, త్యాగప్రభము రోసగు గుణలున్నయు నొక్కపారి జలంపఁ దంపు సేయవేరక పీకమాప కొఱిగి పెద్ది కథపు ల్యాంకిరి తననఁ దాన సమాధాన పరచికిని భార్యకల్ప నియ. స్వాధీః కర్మనూత్తరగంధితంబైన జంతువు దానిదిచి పోవుటకు కర్మబంధుడో అది యిట్లు లాగిన నటు పోవలసినదే. మన మేమిదేయుఁ గదము? పొగిమ్ము. అతండు మహానుభావుడని యానందింకము. దోహ తులాలంబు గలుగునని మరియుచును. అని తెప్పించున రాజవర్ణి యిది యట్లుండె, తూర్పు శక్తికి వా ర మసలిచినిగదా యకంశేమన. చెప్పినంతయందు? ఈ యవశిక్తి మన యావలనము దానించునుగదా? అందలకేమి చింతించును. యిదిగ న చతుఁ డాని? దిని ప్రస్తుతము మహారాజ మావలనమును వెంటయిం తెలియఁ జేయుచునఁ దామలించును వ్రాసుంతుము. అట్లు యట్లు గావించెను.

అంతయు యర్థసంతోషం తో నాదాఁ జుండాగి పూర్వకన్యాయుని నెట్లుగ ను పుట్టెను. గాంధీయనాటి నామధరి చెప్పినది. ఇక చెట్టుపీఠం పసిముంపవేరి? మీరు పోయి నిజగతమనఁగా మనముచేసి దీనికొందరు. తేనెలో సరిదారు మహాసింహు డి. తోచుచున ... నగదానుండేనెయింతుడను చోదన విషయక గుమ్మరునాడు తగు మహారాజు సేవించి మఱియుండె? చిట్టపసికమన కరిగి యయ్యెడికి నెమ్మన. తిందుమి సోమి? మిమ్ము నామధరి భర్తగా వరించెన మఱు. మేరెంచుండవలె? పీడితోనది కంపు. ఉద్యానవనము రిపోవన మగుంగాక యని కోరిన వరండు. రా. : నీ కిట్టియతి ... యుండవలె? ప్రోవితమువేరి? ఇదిగో? పుట్టెనున్నాడె? మన కేది భర్త? పుట్టెండు? ఈ ... అనిచ్చె. యిదిగ వైరముతో నగన ... బడించెను.

అని యింటింగిరి వెనుకొచ్చిండుటయు మదిసిద్ధు నవ్వలి కథ ... పంతులోవనంబున గిట్టిన తెచ్చున చొరంగిను.

అనువది నాలుగవ మజిలీ

చ. అయిదుఁ బెండ్లియన్న చిని యాజ్ఞము వోసివారి పోయి ...
 భుజక మహారి ముండెమన్నపార్థక వోణ భనునవర్ణి ...
 ... నెరిగిగను శేనీ భర్తగా? తెన గాంధీయనాడు ...
 భర్తగ నెనను ప్రభావములు మూడు పు. ...

అని మహానుభావిన మిట్టచివరే

ద. అమరగమున్ను శంకరునియంకటిఁగదం బ్రహ్మదారి య
మూ ధరియించి పౌర్వతిఁ గృపానుతిఁ గైకొనరేఁ నుభయ స
య్యమరపరాత్మజుండు పునఃయతియై గయివట్టలేదే త
క్రమమున నెందఱును సుతన్ పరియించితి నెమరవొక్కో.

అని రావతిలోఁ గూర్చుండి నచార్యుండు ముప్పై యాదము మ్మితునతో
సంభాషించుచుండ నొకపరివారకవచ్చి రాజవ్రతాఁ ఁవహించి సావిత్రి మిమ్ము
బ్రోవరికి రమ్మన్నది. తెగిరవని పెరిన నరం దివ్యదేవతల సంకుంఠమనీ ము
ప్పైతునకుఁజెప్పి యంకశ్రవణున కరిగి జెల్లరింపగాంచి గారవంది కుంఠించును
ఁటయు నక్కఱకంటి యిట్లనియె.

అమ్మా! నీవఁగో కొంఁజెముకాంబై నను యుగాంతరము లయివట్టన్నదిగదా?
ఎందెందుఁ దిగితిని. ఏమీని చింతించుచుతిని. తెరిచిన కార్యము నెరవేసినదా?
సరి సరముగా నుడువుమర యుమగుదు ను నాచావత్తు తుండు నవ్వచ్చి నెట్లనియె. సోదరి
మణి! నీ యాలోచన వదులున నడిపించిన కార్యమిది సా. అమ్మ! కావోయి జెప్పినమము
నీతోఁ జెప్పియొక్కఁడంద వురముమెనలి కత్తివనియించి నా నీచుర్యపుంబున కరిగి
యూరానవు. ఈ దాగ్ధిక్యము తెలిసికొనుచు గొప్పరిమను లందుంటి. ఆ వాల్లంటి
పిదావరి పీద విజగఁగొట్టివది మొదలు వుదా హరితి ల నవ్వు లనపాడి యుగ పెండ్లి
యూడదు. నవ్యానులలోఁగలనీ దోగలననీ నవ్వయింతుకొని యుంకితి. రానిదెవ్వలను
నెట్టియున్నవి. అనునెడల చర్యననునం యని. అమ్మ! నీవయివట్టములు
నీసీతినిగాని యేమియు నుండు చకవోయనది. అపరే! కాదు తరమునాని యంపి
తిగదా? ఏమట్ల నీవు పరివారి? గూంఁజంపి చీమియని చర్యములు దోరించి
నిగదా? అంతలో తె వికముగా నుండు తుండు వుండు తుండునాదు నానమ్మలంబి
యను. మీమొండొరులను గొంగరించుననీ నీను నీమొండొరులంబి తెలిసికొంటిమి.
ఏమట్ల నీవు గెప్పిన యుపాయమునకు మిక్కిలి పుంఠనంచును నానుమాద నవో
యముఁ జేయుదునని నాగానము జేసెను.

అప్పుడు మేము గూఢముగా నాకపిలమున వలచుచుండును. చుర్రాడ
మరికలు కమండలువులు లోపగవడువురెం దింకగహించి యా హింకమందున
రత్నబూట్లై రహివయివ తెరిచియున్న స్వయం ప్రదానం యాయముతో వసియించి
నది. మేము నెరుకొంటిని. జాతకు మోగినీషణము తెరిచితి. నదులు. తుండు. పీఠిలో
సుంకి యుక్తున జరిగినవర్యంబియు. తెలిసికొని యిప్పటివర్యకవచ్చి మారోగంబు
నట్లు నియమించితిని. అతండుమిగుల బుద్ధిమంతుండునని నీరొక్కొంటిలో నుద్వాన
మొనఁగిలో నగనుదో వదున విశేషంబున్నయని నీరొక్కొంటిలో నుద్వాన
మొనఁగిలో నగనుదో వదున విశేషంబున్నయని నీరొక్కొంటిలో నుద్వాన
మొనఁగిలో నగనుదో వదున విశేషంబున్నయని నీరొక్కొంటిలో నుద్వాన
మొనఁగిలో నగనుదో వదున విశేషంబున్నయని నీరొక్కొంటిలో నుద్వాన

బ్రహ్మసౌధవైభవముగఁ దాఁ జూచుచు మంచి నేర్పుతో దుష్కృతములైన వర్యులన్నియును ముగి నడిపినది. ఇతఁ జెప్పినది వినియెన్నఁది. క్రమమున నాచార్యులర మా మున్నస పూజించుటతోఁగూడ నన్ను వివాహమునకు నుపాదుచున్నమాట మా యోధవేదమున్నది. అంతలో రాజునకుఁ బూజించుటకు వచ్చితిమి. అది వన్నీకుఁగోసవగుట మాగుట్టు ప్రబలమన నుండునను తలంపుతో నా రాజ్యమునకు యుంజిఁజూప వెంటనే మా వేషములు దీసివేసి విధివడిగాఁగల్గుచి కలయుచున్నాము. ఇదియే జరిగిన వృత్తాంతము. యా కథ యంతయు సొంతముగా మార్చుచున్నాము.

ఆయుర్వేదంబునందు వివాహమునందు పుట్టిని సంతసించుచు ఆస్తి ఘోషము నొకవిశేషముజరిగినది వినుము. ఇంద్రుని పుత్రుఁడ కనకఁగతుఁడనైయున్న పుత్రుని నిరర్పి వివాహముఁ జేయఁటకు ముందరము నున్నయారి కుతలేఁగి వంపుటయు నేసి మన జనకుని ప్రోత్సహనరతి యుంజిఁగిరికెను. ప్రత్యుత్తరమును వ్రాయించితి. బాండ్లియెల్లు ప్రసూతిమ హస్తమునెరిపివట్టు పుత్రులు పుట్టినవి. అంపలి కారణ ముమియీ తెలివవసంసియున్నది. యది నెషము కరించి నె వరిగిరికెను నా రెండుంగ లేదుగదా. అది యితిగిన వరం దాలోచించి యా రహస్యము హరి కేమియుం దెలియదు. అందుండు వే రెడ్డియేఁగి కారణ ముంరహస్యను. మరియు మేము పుట్టిన రహస్యత నన్ను జనుగువిశేషములం దెలిసికొని రమ్మని మనుమితుని పిత్రవోర్కము నందుంచి వర్ణివారము. ఆతండు వర్ణిన నంతయుం దెలియగలనని పలికెను.

కపట శివానందయోగి కథ

అట్లు మాటాడు చుం. నే మొక పరిచాసిన నర్పి రాజపుత్రాఁడు ము ప్పితుని మిత్రుఁడు వానిని నిరర్పయింపువాడు. పితో వచ్చువలసినమాట లనసరమి యున్నవని యని చెప్పిన నందఱుతో నచార్యుండుబిల్లిదిగిలోపలికంపి వాని నుత్సాహము చీసికొని రమ్మని చెప్పెను. తనానకి మనుమి కుఁడనను మిత్రుడును లోపలికి వచ్చిరి. పిత్ర మిత్రుఁడు రాజపుత్రుని మున్నసల నానందించుచు భోజన భోజములో వందకులు పెక్కుండుకలదు. శాశిభిష్టు వారి గణా నున్న నానన్న నాడుక యాధార్మిక యున్నది. మనము రాజపుత్రునిని నందించుచు మనంబున్నపుడు మిలియొకఁడు వందించుచున్నాడు వినుండు. నా రహస్య మెఱుంగుటే యీ ముఁగివాఁడెవ్వరో మనగట్టుఁ దెలిసికొనెయింపువాడు కావలెను. మన మా ప్రాంతముండు తొరవై చిన జూపవర్కలములం నంగిహించి నివలవే యని మేధావియుండు యొక యాదుదానికి యోగినివేషము వేచి యా మంబుముముతో గూర్చుండి జపము చేసికొనుదున్నటుల నడిచెదమనెను.

అమరునాడు నేనెఱుగికో యుత్పదకః పులియవంత బానియపున గనంబున. నుండు మరల వర్ణిరాముని ప్రాంతమంది దావునకుఁజోయి చూచితిని వేషము

లవియేకా నిరూపము లవికాన్తు. అది రహస్య స్వయంకూట మరియొక తవస్య లద్వితీయవప్తి కవచః శేషికొనుచుండెనె తలంబిదిని. తాని జ్ఞాపకలక్షణము మనము సంపాదించినవగుట గురువువల్ల వాడున కాంక్షలేయని నిశ్చయించి యా రహస్యముం దెరిసికొను కలంపుతో వా ప్రాంతముండి నిమగ్నమందెని. వాడును మీనదేవే సామాన్యంతో మాట్లాడక మౌనవ్రతమే యవలంబించెడి.

మరికొన్ని దినముల తవ్యహారాణా దైవికముగా రత్నహారము తొరకెనని వార విని సంశయించుచు నక్కసుటచొగివర్తకటికి కృతజ్ఞతః జూపి రత్నముంతోఁ గూర్చిన యే రాక్షసుల యొకటి వాని కిచ్చెను. అప్పుడొకఁ డ్రక్ష మొకఁడు సెప్పఁ గానక మరియొకఁడెరి ందిందరిగదాః తమకాక నే యా రూపతి కూతునకు వివాహ ప్రభుత్వముఁ గావించి మీ తండ్రిగారికి దత్తతఁ లంపెను. అంతలో స్వయంప్రభ గాండర్వదేవత యొక కుమారుం దెంకి నొడిగి నాన గర్భిణియెవలెను నీని ప్రభు తము తరలిగావలదని యాకృతి కుత్రతము ప్రభుము నామామామియే తనకల్లుడని విశ్వయింతుకొని యా కొండదండ వదిలి యా యోగినితోఁ గూడ వాని సందం బుక్కించి యుంటి కొఁ బోయెను. మియు నొప్పుకనదే దివంబును బోయెనెల్లఁ దెల్లమగునట్లు తనగజంబుపై నాలక్కిరి వేల్చి నీమంతయు బంగారుమయముగా నలంకరించి యూరేగింపుమంటి. పోవెల్లఁ బోయెద్యుక ప్రభావ సంపన్నుండగు యోగియొకఁడే యనుకొని దేవునిదేవత మంగుఁ జెడు నియంత్రంగిరి.

అప్పుడొక యాత్మవ ముఁగొని గమ్మారంఁజూచి యొర్వఁజూతఁ లేయునది యేమియునులేక వేవేగము వసుఁడై పుట్టిరి. దేవాః మనము నాదిత పృథ్వీము వానికే సుమతిమృతమృతి. అప్పుడు వాడె స్థిరపడగండు. ఏదియో ప్రతీకార మొనరించి వానిని బ్రోసివచ్చి యా దైత్యము దండ యనుభవించునని యతంలా కథనంతయుం జెప్పెను.

అప్పుడు ముప్పిఁకుండు వత్కుడ నవ్వెను మిత్రమాః వాడెవ్వరో నీపై వాడుగదాః మంచి యుపాయ మాలోపించెనని పంజరంబ సహదేవుం జేమియుండోవక కళవరమందు దెందముతో దెల్లలి కచ్చెర మంతయు నెరింగించెను. విషయతియగు వా యునది యా కథనిన అప్పుడొ మించినదేమియునులేదు. తొందర పడకుము. స్వయంప్రభ గర్భవతి యయ్యెనుని వింటిమి. ఆ సతి ద్దధవతగదా? నీమయము బుద్ధిమంతురాలు. విమర్శింపక తొందరపడువానాడు. మరియు నీ మోక యుద్ధర మీమల్లవాని పంపును. కార్యసాధనమునునవి లేమియనిక కృత్య మంతయు తోడించి సంకోపముఁ గలుగ జేసెనది.

అతంధప్పుడే యొక యాత్మరమ్మవాని ముప్పిఁకుం మిఁకులిర్పి పంపెను. అంగంగా నీటిగొని యొక దయంబు నిలివరమున కరిగి యుద్ధానవఃద్ధాద సంతానము గాని నీ దైత్యముగా బంధియెక్కి దిక్కుదకో బోవుచున్న నీమ

చార విని యా నానా సంకీర్తనా లు వినినది. పాపము నా దీక్షా మార్చి బంధి నదిసి యో చిదిమ్మి యిట్లు చరించెడిది. పేయసీనిచ్చ గర్వపతివైతిని. ఇప్పుడు నీ యిష్టము నకు విధిమయముగా నందున రేచిపోయితిని నేనిప్పుడు గ్రోతయోగములం బెరిసికొన పాపవర్తకవృత్త ప్రాంతమలయందున్న మా గురువైన కరుణయన్నవార. పిరియం శ్రీమతి రాగలగు. నీ కమానెత్తుకొని దీపింతు. ముద్దుపెట్టుకొనియొద్దు. ఆ వాడుడే నీ కం కి రాజ్యమున నడిచాడే. మనము ఆ తపోవనమున కరుగుదుము. విరాజింపనుము. ("అదైత వేదవందయోగి")

అది యిప్పు యొక్క రమ ముహూర్త జరిచి పెమ్మయములందును బాచి వెలువలను బొంగిబాచి యా చిదివిచ్చినవా రెవ్వరని యడుగులయు నందున్న యంతండు అమ్మా : నేను. నేను అని బదుల చెప్పెను. నీ కీ యంతర పెమ్మ రిచ్చిరని యడిగిన పాపతో అమ్మా : ఏమయు. ■ ఇన్ని దివ్యమం త్రెండుట నేను రత్నములగి. ప్రాంతమన నడిగితిని. ఇందు స్వయంప్రభావే కియలదో దపము చేసికొనుచున్న యోగి యమ్మగారిలోగూడ వెళ్ళికి పయనము సేయుచు శకునము దీర్చిన నా ముగ ముగా దీగా జూచి యోగి నీ నెయారని యడిగెను. నేను వెనుచును చేతులు పోకించి స్వామి : మా కాపురము గిరువొప్పురమే. మేము కాపు వారమని చెప్పెడిని. అప్పుడాయన యొక్కింత కంఠితి యాలోరించి యోగి : రాజపుత్రిక స్వయంప్రభ కెనుగురువా? దాని పలుకాలు పాప మేను వినియుంటివా యని యడిగెను.

స్వామి : ఇరువురమేయలం బెయ్యుంటి. పరిరయముమాడెను లేదు నా చేయవలసినపని యేదిమని యుంకిన బెప్పుడు గింపరుండవై క్రధాభిక్షులతో చేసి కృతకృత్యుల నయ్యెరను యరినయమతో బ్రార్థించెడిని. అప్పుడాయన మరే వియను లేదు. ఈ యంతరము పాప కండియ్యవలయును. ననుయమగిసి యుపాయము చేసికొని యిడువేలి నెమ్మ : వృద్ధికొందునకు దీపింబెదలు. పరిస సంకసించును స్వామి : తప్పక నది యామిమగలను నమ్మ దీపింపువని పలు కుచు నీ యంతరము బుచ్చుకొంటి. అమ్మగియు వామయ నుకరముగా బోయిరి. నాకుంగేరె మి సమితము కాగి తిరిగి విసిగిపోయెడిని. నేను నా పుణ్యంబునం గనంబడిరిన బెప్పెయ.

■ మారుబునిని కీమా : నీకు పాపితోషిత విచ్చింబెన నీ విచ్చరితపణ్య. చొమ్మని పలుకుచు పాప బంధి వెనుకకు మరలించి రాజపుత్రికను కరిగెడి. స్వయంప్రభ పాపంబాచి యేమి : ఇంతలోనే వచ్చితివమి? అమ్మగియు బాచి రమ్మంటిగదా శకునము కాలేదాయని పలుకులయు నమ్మగువ యొప్పురమతో కాంతా : వింతలు వినులయడవచ్చి, ఈ పక్షకం బాచికొమ్మని చేతికిచ్చెను.

రాజపుత్రిక యా యంతరము బాచికొని యమ్మగి : ఇది విచ్చిరి

ద్వితముగా నున్నదే? మఱియ మైకగ్య నాల్కమున కిది నమావక నేసాధియ ప్రవర్తనమే గాబోయి, మరి యా యాచీనిపు యోగి యెక్కడనుండి వచ్చెనో, నీవు నేగబోయి నతని చాచిరమ్ము. అంతయుం తెలియగలదని, ముకుటయు పాదు దెంచును బండించిపిచ్చి కాజనమనున కరిగివది.

అందు కాజపిచ్చి ప్రాచుంజాచి స్వయంప్రక చరణజాచి కమ్మని నిమ్ముఁ అంపికరి కాబోయి, ఆయన భావం బంతు మసంతాదం చెంచియున్నదని పోగడికినే? కాజకాణ. సామాన్యంలో హిందూ. మహానీలం రత్నగదా? స్వయంకృతాచారమునకు నెవరేమి. ■ గడిలో నున్నవాడు చూచిపోమ్ము. అని పలికినది.

అప్పుడు పాదు యాచి మెట్ల నేమాచయఁ బలక చిగనుడు మిల్లగా నా యోగియున్న యిందెరావునను బోయిచి. అప్పుడతం నా యిందెలో రెక్కు వేరికపై గూర్చుండి యున్నపుడు తరువాత చెంచావరలు నీచుడుంట్ల గమ్ములు మూసికొని లాచింట్ల దిప్పయంకెను మూలక యోగిని చూపుండి యున్నది. ద్వారదేహున నెరువులు కాజరలులు కావలియుండిన, ప్రాచుం జాచి లాచిపలులు మెల్లగా కమ్మ నెరుజేయ వచ్చని వస్తునంతః జేసిరి.

ఆ మాటని విన్నపుడు స్వయంప్రక నజకాణ సామయనుచి దర్శనము నకు వచ్చినదని నెప్పుడు. అని ముకుటయుఁ బ్రతిహేతు లయ్యెడిన కతరం గెంచి గిందిరి. ఆమెయు బ్రహ్మమునకు సేసిచిన్నది. ప్రాచు లోపిచిబోయి నమస్కరించినది. అకండు కమ్ములు మూసికొని తరవక యద్దే అగమం ద్రిప్ప రుంతుగావున ప్రాచుం జాచలేడు. ప్రాచు యద్దే నిలువంబడి యరిచిపెంక మెగా దిగఁ జాచి కొండీయోగి కాచి చిక్కయించినది. అంతలో వతండు గమ్ములు దెంచి ప్రాచును గూర్చుండుచున కనునన్నఁ జేసెను.

ప్రాచు స్వామి! నన్ను మీరు మరచిపోయినదా యేమి! నా పేరు హేమయండు. వాడు వాస్తవ తనను గురించి కోపం వెనుక పెద్ద తరపు నాలో మాట్లాడిన విషయము జాచు. చ్చులియ? అని యడిగిన పకంట్లు జరిగినదిగాఁ దలంచి అవును. మాట్లాడితి. జ్ఞాపకమవచ్చినది అనిరెప్పెను. స్వామి! మీ భావము వెనుకటికంటె చాంచానినది. నుండిః ఈ యోగిని న న్నెరుంగ నట్లుకలుస్త లేమి? నాయొద్ద మోనకద్రుతిచి వెనుక మాట్లాడినకాః యను అయి నతండు ప్రాచుః మేము నీ పలుకాలి గురించి నంపారే ప్రసంగములో దిగ మనిన వచ్చినది. అందువలన జాననానందగ్ని లోకానన బలియుడన్నది. తేజము బొంబయగలుకుఁ గారల నుదియే యమిః మదియు వచ్చిన వాటితోగల మాట్లాడు చుంట్ల తమ బున కంకలానుమని నెరుజేయించె మోదముద్ర నెక్కుడగా గాంచి యి. అ. యే పేరొక చెప్పెను.

స్వామి : మీరు నా తెలివితలు మామమన సంసారములో దీనిమని ప్రతిదిని. అది కనుగొను. మీమోముననే నా నలురాలు సంసారములో దీనిమని ప్రతిదిన మారినది. ఆ మాదిరి కరండు నవ్వరు మీమా : మీరు మీగురి ప్రార్థనాండు. వాగతలు. మీలో మమ నమముగా నవ్వరము నెప్పుగంమా? అనుయము సం స్వామి : మా ప్రార్థన మువ్వరము తెలిసికొంటిది. నేను మా యుక్తానందముతోఁ బ్రవేశించియుండు చురుమాక. అది మరొకరు లెన్నియో యాది నేనా న్యయంత్రత కాంతరంగిక నభిమతి మీగుట్టు బయలు వెల్లడుచెంది. రహస్య మిదియేని యన్ను వెప్పవచ్చునటుయు నతం దిందుకఁ గొందును నిజమిది

హేమా : మీరు తపోధరులారా. పెద్దగా బుకఁ జూచును. రెండు దిశములలో నవ్వలేక వచ్చుచున్నాము. గాఢప నిప్పుడు తెప్పరంసిన దేమయు లేనది వదిలెను. నిప్పులు హేమ యటగదలీ యుక్తానందమునఁ బోయి న్యయం ప్రవేశం దిచ్చియే సతీ : నాది మంచించుచు కెప్పుడో మాయాచి యట్టివెను వెదికించును. మాటాకి మాటించి మాటలను మామమము అమములు గాం వివేకముగా నవ్వచి. అమ్మగారుమాత మామమనరావేసిం నది, మన మాత రము రావేలో నిత విమగ్నింపవ పోవుచుమాగరా? మన మిప్పుడేమిగి యా యోగి కాదని చెప్పిన నయ్యగాకఁగి గోపము వచ్చును. నమ్మించుటయుఁ జాంతవ్రము ముందు ముందు తెలియవరచెను గాక వంశకలు గమమున మరల వంచించుచునే లెన్న. ఇప్పుడేమియు మాటానవచ్చు. ఇట్లు లేదుడుమని చెప్పిలో నేనెహ చెప్పినది. ఆ మాటలువిని యాదోరీ కానిమ్ము. నీమం దోకమయిట లేదుమా. నన్ను సంసారనాటకములో పేషము మొందితిగదా యని పలికినది. అందులకుఁ దగిన నవ్వునామంతయు హేమ యముచిందినది.

మరిరెండుదినము లంగివ వెనుక నా యోగి సంరంముపె నెక్కించి యా యుక్తానందముతోఁ బ్రవేశింపెనని. అప్పుడు హేమ నభిలతో నెదురగాపర్చి యొకయందరితోనిఁ దీసికొనిపోయి యిదియే వతుండు గదియని చెప్పినది అందు వ్యాఖ్యాతములు, దర్శనములు, రమందలపులు ముక్కుములు పెక్కునుడింపబడి యున్నది. ■ గదిలో నొకమూల నిలవచిక్కములతోఁ జేయబడిన మంచము మీఁద బులితోలు పరులందరియొచ్చిది దాని బావుడు నిదియే తమను కయస స్థండుని చెప్పిరి.

మరియు వారేయి స్వామి : నేడు మాతవ కయవోక్తవము ని నవంసి యున్నది. మా రాజపుత్రులను మిమ్ములను నేకకయ్యయందుఁ గూర్చుండిఁ చెట్టి చేదీయఁదరు నెదురవనుఁగావించును. అందులకు మీరు కియరకగదాయము బదిగిన పోలను నాచిత్త తనకయ్యకు వచ్చినం జూచునని. పంథోషముతో నుపదహాక్షి .

మేము మౌర్యులను వదిలి వానవస్థుల మనుకొంటేనా యేమిగురవలదుల నెరింగిసూరమే? మీ యాప్తమువచ్చిన తరుకు గావించుడు. కోపముచేయుం జేయవని చెప్పెను.

అప్పుడొక్క చాళివస్థుక సంబంధించి దీనికినివచ్చి ముందుమీఁ గూర్చుకొని జెట్టిది. అయితే రెండవదను గూర్చుకొనుచు. పిమ్మట పరమార్థమును ముందు గుర్తించి మూడవది కనుకానీ చూడ జావగాదు: మీ అకలంబించుకొని స్వయంప్రేమ, పుష్కలము ఇతరులచే గావించు. అది లేకపోయినాది విచ్చినునది. మనయొక్కతె మూ గర్భము జలంబందరి కాఁబోలునని రాగివది. పరమార్థ పరమము పించినది. ఇంకొకటి ముక్కు గ్రుచ్చిపడి ఒకతె గోమయోగముఁ జరిపితి. ఒకటి యునునెడిది. అతండు పుష్కలపు దువకఁ జరిపిన కృత్యములని తిలకించి యెరిచున్నాను నా చర్యల సహించుకొనుచుండెను. అది క్రమ క్రమముగా ముదిరి ప్రవహించుచున్నా చూచినందుఁ దాళలేక అయ్యె: అయ్యె ఇదియేమి హాస్యము ఇదియేమి వేడుక? రాజపుత్రులమే ముందు జాతించుచున్నదే? నిలబడెను రక్షించుడు. రక్షించును పోయెను, పోయెనో యరచును ముందుగా దీని యిటు నను ముగించును తేకలు పెట్టుచుండెను. ఆ రోజున ద్వంద్వని రాజపుత్రిక సేమను నట్లు రేయవలదని ముందరించినది.

అప్పుడు పాప మారాగవంతో వలదు వలదు. ఇతరమారకుండుడు. అయ్యెనికి హాసరసము తెలియదు. కోపము చేయుచున్నారని పలుకుచున్నామి? మీరు త్రిశంబేయిగదా? నేజిలుం జరుగునని తెలియరాదేమి? ఒకదినము హాస్యమునకే మీరెట్లు జనువలయున్నారే? ఇంద్రుని, జేయవలిన రహస్యములు చూచి గలిగియున్నది. చాళివెట్లు తాళగలవని చూపిగల నరండు విచారంజె యిచ్చియు.

అబ్బా : నీ ముప్పం తెచ్చుదు కావలెనను. నాను రాజపుత్రిక యొక్కర లేను. నానారి వర్ణుఁ బోయియున్నది ప్రతిమాలునను మీను అన్నన్నా : మా రాజపుత్రం బిండ్లిచూచి నివరిపోవుడునని. సన్నుతించుమా : నిల నిలముని యుచిరించినది. ఆ రాత్రి అతనికి కావాలివలె వయంకరము తోదినది.

అని యెరింగించుచువరకు మే యికి కమించుచున్నా నవ్వన కల మున నీవును తననంతానరకమున నిట్లని తెచ్చురావలెను.

అరువది యోవన మెజిలీ కడ

అయ్యె : కృత్యం మూలమి వలెనను. ఇట్టియు మనవట్టి యిచ్చి నిచ్చుచు మును పొందుచున్న వేయి? కొన్ని దినములు పెండ్లియే యాకనని చూడబెట్టినది. తరువాత సన్యాసిని పెండ్లి యాకితినను చెప్పినది. ఆ ముందమును ముందరిని తోగినిలేసి తీసికొని వచ్చితిని. నాకుంజుని రాజు వరించిన సన్యాసి ముందుగాడు ముందుగావని యాప్తుడు తెలియజేయుచున్నది. ఆ తగవట్టునకు ముగించును సమయమిది దీనియునును నిరదేయి చూచితిమిదా? అతండు మును

యోధురము వినినటులు విమర్శించక రస కూతురెందె హతులచి పుట్టాడును మన పిదపిం బంపుదున్నారట. ఇంతకు ముందే యో వర్తిక సద్వివేది. అప్పుడు మనమీది చేయఁదగినది. ఏ! అడుకొని పాడుకాకిరా? అందునందు పేరికి న్యకంఠ్రపీయఁగొకదని భగ్నకాత్తవలె వ్రాసియున్నాడు. వే వా యోగిని న్యయం ప్రదాదేవి కోమలంబులములో నుండఁగా జూచి చుద్రాక్షమాలికః గానురగ నిచ్చిని అరం దీతండు కాక నేమి చెప్పఁగినది. స్నేహపాశము నా హృదయమునఁ బెనఁగిని కరణంబు లైదు. ఇదియే ముయొరైడలో నెంతవని నెనఁ జేయుదునని యంతతోఁ బలుకుదున్న వ్రాజువారు నోదాస్యము మనోహరిణి యునియ నాదా? తానెక్క మట్లున్నది కనుక మీరట్లు సింఠించుచున్నారు. అది యే పాశము వెనుంగదు. అది వరించిన మహారాజుపదము కనియఁ దేఖ్యలి యనియ నాడు ముద్రపనే వాలోఁజెప్పినది నకుమ పే ద్మొకసంకి వచ్చెనో తెలియదు. అట్లుచూచు విమర్శించక యూరక రాని సింఠించుచున్నారు అది కను విమర్శించుట బాధఁ అనమానము నహించునదికాదు. అంబరంబనే యది పోగమున పోవవచ్చు. మహాది యుఁ బుంకలందినది. గర్భవంధువుడ టంపక యెనుచున్నది. వేమొడిగా విమర్శించుచుంఁగాక. భుక్తవుని కూతుడు వచ్చెనేని మగ్నావగా న్యయం సభయింపకే యంపువచ్చు. ఈ వర్తించి మక్కడనే తెలిసికొని పసివైయ వచ్చినదాఁకి చోనగలదు దీనికంత వ్యాఖ్యానము సేయనీయదు. బర్హ పరికిన భూమి కుండు మానమౌ తెచ్చక యెల్లచోయలకు నిర్బంబంబెను.

ఆ మమూఁదే సాన్నిధి వచ్చినవను వారని న్యయం వర్తికఁ బరియఁ బ్రయోచుఁ గొంధరసుంధరుం నెదుఁజూపి యెంతయేనఁ గెరవముఁ గాంబంబివేసెను. న్యయం పరయఁ దండ్రిసంపద యుధరముఁ జూపింకొని ముఠోఁ జూపింపింప యుద్ధాన పనమున కయింకెన సాన్నిధి తెదును వోలునది వాఁత్యుక రియపు రొకటి వోయఁ జూతుకొని మూలంగవముఁ పసికొని నివోర్ధ్వమున నిలిచి నున్నది చూచొంద.

సాన్నిధి న్యయం నను గొంధరసుంధరుం నెదుఁజూపి యెంతయేనఁ గెరవముఁ గాంబంబివేసెను. న్యయం పరయఁ దండ్రిసంపద యుధరముఁ చూపింకొని ముఠోఁ జూపింపింప యుద్ధాన పనమున కయింకెన సాన్నిధి తెదును వోలునది వాఁత్యుక రియపు రొకటి వోయఁ జూతుకొని మూలంగవముఁ పసికొని నివోర్ధ్వమున నిలిచి నున్నది చూచొంద. సాన్నిధి న్యయం నను గొంధరసుంధరుం నెదుఁజూపి యెంతయేనఁ గెరవముఁ గాంబంబివేసెను. న్యయం పరయఁ దండ్రిసంపద యుధరముఁ చూపింకొని ముఠోఁ జూపింపింప యుద్ధాన పనమున కయింకెన సాన్నిధి తెదును వోలునది వాఁత్యుక రియపు రొకటి వోయఁ జూతుకొని మూలంగవముఁ పసికొని నివోర్ధ్వమున నిలిచి నున్నది చూచొంద.

నర్తమేనదీగారు. ఇదియో, యిది పలుకుటయ్యో బరహాసంధముఁ జరియదు ఏమయిట్లు నియ్యె.

దేవీ: నీ మాట సత్యమగుగాక స్వయంబ్ర పర నోచిన నోములు ఫలించుగాక. దాని తలిదండ్రులు కృతార్థులగుదుమగాక ఇప్పుడు వారు చింతాసాగరములో మునిగి యున్నారు. అని పలుకుదు క్రొత్తయ్యగి. వృక్షాంతమంతయుఁ జెప్పి మీయప్పుగారి నివృత్తి రప్పించుమని కోరినది.

అప్పుడు సావిత్రి .. మరేయొక బట్టుకొని యుద్ధాననన దర్శన లాభసత్వంబువందోరే దూరముగాఁ దీసికొనిపోయి ప్రేమతోఁ దమ వృక్షాంతమంతయు గొంతమరుగు వెట్టియొక గొంపవెల్లించెను. తెలియజేయుటయు ప్రేమ గ్రహించి మించిన సంతసముతో పుట్టెను సఖి! నాకంతయుం తెలిసినది. అలా నీసోదరుండక పూహములున్నెను. అట్లుకానిచో నాచయస్య పరమేశ్వరుడు చెప్పినను పెద్ద యాడు నదియో? అయో! ఆ యోగిని యెంత యెరుగింపించినది. కామయ్య! ఈ రహస్యము వెలది చేయకుమని కోరినది. ఇరువుర మురం స్వయంబ్ర యొద్దగిరి. ఏమ న్స్వయంబ్రపథలో యుక్తియు క్తముగాచిప్పి సహదేవుడే సేవు వరించిన వర్తయని తెలియఁ జేసెడి.

అనారాధపత్నికే తెలియజేయుటకై ఏమ కన్యకాంశులకు కలిగినది. ఇంద్రమిత్రుఁ డప్పుడు భార్యతో పుట్ట సౌదించుచున్నాడు. దేవీ: మమము కులము నను రంగు నిందసాను పడుచున్నారము. లోకులెల్ల ముస్వయంబ్రపథ రోగిక్రము పరిసంసముగా జెప్పకొనుచున్నాడు. కన్యకులు పర్యాయముగా రరించుచున్నారల వినుము.

... పెండ్లి యాదనముచే ఖిచ్చించికొనియెట్లు
ముగడ గోరికొనియి ముగడమగం
నిలకురం ప్రవరంబి నీటిపై జేయాల,
గాలి వెలుగదీపు కలకమాడి.

అను పద్యము నేను నెన్ను పీఠిలో చివ్వుమును నొప్పిగ్గులును నేను వినునట్లు చదివెను. అప్పటినుండియు నా హృదయమున నెప్పుడును పోహములు బాసించుచున్నది నాకంధరు నన్ను చాలి మరగో నెవ్వరెంతయో. ముగడపూడు బుక్కిలి చక్కయోదరు. దాని వయస్సిగాదయో భాగ్యము లేదేవోయనది. ముగడ ముగ్గులెప్పుడో తెలియరయ్యో మొన్నటింతటికి కంకర ముగంబన ముగడపూడు యున్నవాడు. వాడెవ్వరితో తెలిసికొనుటకు గూడరాదు వియమించిని. ఆ ముగడపి స్వయంబ్ర పరమ లేనిపోన ముగడవాడి నందింపుచున్నాడు. చింతా పరంపర ల్లు చాంపుతుండ నేమిచేయవలసినది. స్వయంబ్రపాదే యిటుగదా మిట్లు ముగడము యుగ గాధలందునఁబడి నెన్ను ముగడమునకి లోనించిన వద్దేని తెన్నియేని

యోగ్యములు సేయించెద. దేవివో వల్ల పాపాదులుగా దలంచెదగని పలుకుచున్న సమయమున హేమ యెదురకువచ్చి మహావా! ఆ దేవి నేమియు నింకింపవందు మీ చింతలన్నియు దొరికిపోయినవి. వెదకఁగోయవరత్నము లేకలే దొరికినది. దైవనాథ కల్పములు కరుర్చి కములుగదా యని పలుకుచు సహదేవుఁడు దేవిన కృత్యములును సాన్నిధ్యం తెప్పినమాటలు నామాం భూతముగాఁ బెప్పినది. ఆ వృత్తాంతము విని రాజును, బాధ్యయు పరమానందసాగరమాన మునిగి నిలుచుండిరి.

అని యిరింగించుచును లేక యర్చి కమించుటయు నవ్వలి ముఠి యందు మఱచునీర్దులగు రదనంకరందంతం నిటవి పిప్పందొడెంగెను.

అరువది యారవ ముఠి

పురి మీవాక్కిఁ యిటువా? యేమిమనిరేసితివి? తరతరంబులనుండి దివాణము వ్యాకంబుకొని యుంటిమిగదా? అంతిపురిలోని రహస్యములు వెల్లి రేయవచ్చునా? ఇప్పుడు మనకేమికలే వనిఁదెచ్చితివి. గొప్పయభరాతమే నీపైఁ బడినది. మాదవ స్వామి యర్చకుఁడు ప్రసాదాభిషేచము చేయుట, వాఁడెవ్వఁడు? వానితో నికుఁ బరువయ మెప్పుడు గలిగినది? అందరి నొకటిమీ తెప్పుము. ఇప్పుడు ముప్పువచ్చి వదని యడిగిన తల్లి మాటలు విని యిండుక వెరచుచు మీవాక్కియను రాసిపులిక యిట్లు నియె.

అమ్మా! నాపీఠబడిన నేరపుట్టివో యర్చకుఁడు యల్లుఁడుమాట యేమిటికి వచ్చినది ఏమినివింటివో యంతయుం తెప్పుమని యడిగిన నా దాది ఆయాజ్ఞ నివేదియు నెరుకెపు కాబోయి వినుము, మొన్న వేమఁగనెక్కి యూరేగివచ్చినయోగి మొదట రాజపులిక వరించిన యోగికాడఁట. సహదేవుఁడు రాజపులికఁడు వైరాగ్యము అనింప యోగియై యందుఁ దపము చేసికొనుచుండ నాకని మన రాజపులిక వరించి పెండ్లియాడినవఁట. ఆతం దిప్పుడువచ్చి తానే తర్దవని దెప్పెను. అప్పు దీరు వురు యోగులందఱగఁపు గలిగినది. స్వయంభూత గురుకుండ్నియుం తెలిసికొని సహదేవుడే వరించితిమి తెప్పునది.

అప్పుడా కమటయోగిని రాజురటులు నిజము సిప్పుమని తరన తరనఁ గాచిందిరి. బెప్పులకుఁ రాక యంతయు తావ మాదవస్వామి యర్చకుఁడు యల్లుం దనియుఁ దనకాపురము కంచియనియు మీవాక్కియను రాసిపులిక పరమాంబున నెట్టి కమట వేషము వై కరివనియు నందరి నెప్పు నమంతయుం పెప్పించెను.

అప్పుడు నిమ్నఁగూడు లిట్టి దీసికొనరమ్మని రాజు కింకరం వియోగిం చెను. ఆ వార్తవిని ముందుగ మేను అరుగిని పచ్చితిని. నిజములెప్పుము. బొంపముంచి పసిరివని యవలలు నడిగిన గడగడ వడకుచు నది యిట్లు నయె.

చక్రపాణి కథ

భక్త ! నీ యొద్ద నెక్కుము దారవేరి? విను మొకవాడు నేను మారవ స్వామి యొకప్పుడునునకరిగి పూవులు కోసికొనుచుంటిని. ఆ యర్చకుడు యొకడు చక్రపాణియను నాడను అత్తవారింటికి వచ్చెను. ఆ వయసువాడు పెరటి రోసికివచ్చి నన్నుబూచి కలముచుచు స్మారవిహారములు కొన్ని ప్రవరించెను. కాని వయసును పోయెనును దుపమును బాచి భాగ్యముతుడును యేను బ్రహ్మచారి వానితో నరసముగావ మెదలు పెట్టితిని. క్రమమున నెదువును మనసులు గలిసిగని. తుద కలంతు రన యథిరావ వెల్లడించెను. వే నంసించెంచెను. నానంగిల నిద్రకు సంబంధము గలిగివడి.

కొనియో, దొంగిలించియో కాని యవ్యవస్థకు నాకు మంచి మంచి వుట్టు ములు కొరవలనుం దెచ్చి యిచ్చుచుండువాడు. ఒకనా దళితు వస్తుబూచి నీ పని యెక్కరయని యరిగిన న్యయంసభయన్న యుద్ధావనములోనగు దెప్పించి. ఆ రాజపుత్ర సాందర్య మెట్టిదని యరిగిన రిలోకాలిచుమని దెప్పించి. ఆమెక దనకు(బాపుమ) దెచ్చుకొనియెను. ఆ పని నాచుచూచని ప్రత్యుత్తర మిచ్చిరిని. ఆతండు ప్రతిదిన ముందుకే నమ్మారక నిర్వహించుచుండెను

ఆ తొలిలో నెంర రహస్యముగా జరిగిన వను దెవను మాకు తెలియని మానవు. రాజపుత్ర సామతో రత్నకూటగిరి కరుగుటయు చూడుదినము లందును దియు నాయొగిని కరగా వరించుటయు రోసగు రహస్యకృత్యము లన్నియు నెప్పటి కప్పుడే మాకు తెలియుచుండునది. మరియొకనా రాయాగి యెవ్వరికిం దెప్పక దొక్కి డికోపోయెను. ఆసంగం నేను గ్రహించి చక్రపాణికో జిహ్వముగా నీ నా యొగి వేషము వెలికొని యందుగూర్చుంటిమే నీ కా రాజపుత్ర కరకనమా దాగలదని దెప్పినంత నతండా సంగతియే వన్ను గ్రుచ్చి గ్రుచ్చి యడుగుటయు స్త్రీ రాపల్యం బునం జేసి యాగుట్టుంతులు నతని తెలిసిందితిని. తరువాత నతం తన్నుచుండు టికోని యందు గూర్చుండెను. జదియే జరిగినంత, ఇందు నావేర నీమి యున్నది. నావేష మని వరిగిన పని. యాదారి యురము పొందెనును మోసిండు.

ఇంకనేమి? తాళిబూసెడిది. తరువాతకృత్యంబులన్నియు నతండు పూరిం బెను. కానియు. మించివరానీ జేయునదిలేదు. ఇప్పుడు నీచాహులయేమియు నొప్పు కొనవద్దు నా కేమియుం తెలియదని పలుకును. చక్రపాణి చెప్పినచో నే నెదుగవని బొంకుము, అని బీదించుచుండుగనే రాజులులువచ్చి మీనాక్ష యొడన్బుడ. పలుకుచు నిల్లు ముట్టించిరి.

మీనాక్షతల్లి దానిం గొలకుండు చాండలం బులిమాలికొని మీనాక్షికోగూర వారింబు న్నాయస్థానమున కరిగివడి. అందు నింకరమైతుడు హతపురోహితమంత్రి సామంతుడ, వక్రచిత్తము సేవింప గొల్వకుట మంంగిలించి నహదేవుతో నేరియో

మచ్చబిందువంటిది. చక్రపాణి యొకరే నిలువలసియుండెను కష్టక వల్లనయగు మీనాక్షునిచే చక్రపాణి మోసే వన్నీ చూగిచేయును నై మరొక యంతుఁ గున్నంత ముం తిపోయెను దెప్పినది నీవులా? యని యడిగిన నత్యుగలాది వానియొక మోసాడనిచూచి మోహో కలు దాగితి? యేమి ప్రయోజనము లరచుచుంటివి. నీయొక మెచ్చదైన వేను చూచితివా? బాలుబాలు అని కన్ను దిగరేసి పోయెడిది.

అప్పు కరం రోగా: ఎంతోమోసక చేసిన నీవు దెప్పినదో నా నా యుద్ధానన మలోని రహస్యమిట్లు తెలియఁబడును స్వయం ప్రకాశమే కోరెం యేమనా నన్ను దియో నేనెవంతుననా? రాజపుత్రక యో మోగిని వలెయిచ్చి వాకఁ బెరియదు. ఇట్లుదేయమని ఎంతయు నాకు జోషించి నేవేయియు వెనుకగడ నూరకపోవునా? నా ముక్కును మొగ ముకుగను దెప్పింపగదా, నీయిందిలో నామహానానంబు నెన్ని రూపుదునని మరికొన్ని గురుతులుదెప్పి రావలెదెంతోవునట్లు చేసెను. ఆ మాటలన్నియు విని మీనాక్షయే మోహమామ ముప్పిదనవి పర్యాయ నిశ్చయించితి.

అట్టి నమయనన స్వయం ప్రకాశ చా తోత్పక్తివలన, ఎప్పుడో వచ్చి దెప్పిరి. అప్పుడు చాచును మంత్రమును జరమానందవలికుడి నుపాధుని నిరూ పించి నుం. ఆ కపోతేని మీనాక్షునింగూడ నా వేరుకదే కింకర నిడివి పెట్టించి యందను నా యుద్ధాననమున కరిగిరి.

సూరిశాగ్వహంబున నహదేవుని ప్రవృత్తివలె మెదయుడు తిరుగజే న్నం మున్నెడె యున్న యాపాపఁబూచి యింకమి యుడు వ్రాసె. తన కిది నీతిలాడును. పీఠం కనేక రాజములు గావించి తన రోజుమంతయును తోత్పరముగా గావించ నియమించెను. తరువాత నహదేవుడే యా చాచునది చాతకపు దివ్యులు నిర్వర్తించి దేవదత్తుడని పేరు పెట్టెను. ఇంద్రుని యుడు సహదేవు యుద్ధుక మనీషాకోశము నకు మిక్కిలి సంకసించుడు. తన రాజ్యమప్పుడే యాచో యనీనముదేసి పట్ట త్పడుం గావించెను. సహదేవంతును దను మంధులంబెం వాచించి గం దియనుచుదేసి దన తెల్లరిని వసుమిత్రునికిచ్చి వివాహము జేయించి యతనిం దనకుంబ్రగా జేసి కొని యో రాజ్యము సుఖముగా జాలించుచుండెను.

గోపా యావర్తక మాస్వయం ప్రకాశ గురించి యప్పటి చాచెవ్వరో రలియించి యందు చాసిరి. స్వయం ప్రకాశ మెదలు వెండియాననని నియమము జెసికొన్నదిగదా, యోగియొకడు సహదేవు డొకండు చక్రపాణి మోసాడు వివరకు నీనుప్రయము మగలుగా లేరిరి. అందుకై యుత్తేషించి మోసము రలియంపఁబడి నది అని యెరింగించి మునియుండు శిష్యునితోఁగూడ నా చాచియందు పనించి మరునా యప్పటి యవసరమునకుఁ జేయెను.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ రస్తు.

శాశ్వతము - అనిభూతము

కా శీ మ జి లీ ర థ లు

ఆ ర ప థా గ ము

అ ర ప థా యే ద న మ శ రీ.

క. స్వామి! వినిన నే నీ

గ్రామంబంతయు పంత గాన్పెంపడు నా

శ్రీమహిమ లక్ష్యించు

వేమనం గలిగితే. కెరిగింపు దయన.

గురువగా మన మవ్యభాష్యత్రయమును కొన్ని దుఃఖములు బోగలము? సంతతము తస్మహిమార్థంబున మత్కర్మములు బుక్కుకములై యుండుంగదా మహాత్మా! కదాహుంబైన తత్కర్మలవలనండు మీకు మృతివచ్చెనని మీ నొకరోజు నొకనిశే యుం గంటి. అది నా స్వాంతమున దంతవంతగా రోవకున్నను నులునుపొవుటకై యేత్రతం గెయ్యగ గోరుచున్నాను. వినుడు. ఇప్పురము గూరుపుడెన నొక యుద్ధాన వనము కిందు. అందు మనోహరము లైన తరులరా విశేషములు పెక్కులు విరాజిల్లు చున్నవి అన్నియు రకమగున నాలుగు నాలుగు రోవున శ్రేణిగా నాటఁబడి యున్నవి. అట్లు ప్రది గిల్లము రకుడంతగా వడవగా నాటఁడు. గారణమేమియో యుండకపోదు. అవిర మనీ మన్మనోరథంబుల రీత్య నేకుడొచ్చి వాడనని కోరిన విని యప్పుడెసిద్ధుండు సిద్ధమంటే మహిమంబున సమ్యులంత మాకలింపుకొని మొగం బున వల్పురపాటు రోవ సిద్ధుడైయె.

మత్స్యా నీతుండు ప్రవహింపఁబడునది. నీ వదిగిన తత్కర్మము లెప్పుడను నప్పున కలాగుండురక కలితములై యుండకపోదు. ఇప్పుటి సిద్ధివత్తములు తెలిసికొ నొక్కకతయే యుత్తరము దెలిగలను. నీవెఱింగినట్లే యచిగిరిసి. అప్పు న మిక్కిలి చమత్కారకూయావృత్తియొప్పుడు. సావధాన మ ననుండురకై విషయని మిట్లు తెప్ప రొడంగెను.

శీల కళా విద్యా రూపపత్రము కథ

సకల సంపత్తికాలాదిరామంతై వికారయన పునఃమం జొందు భరామంకం
 బగుమి విరాజిల్లుతుండు. అమృతంబు రాజధానిగాఁజేసికొని భర్మపాదంబును స్వపా
 దంబును ప్రభుమ దీక్షా బుని పైకవముతో రాజ్యము సేయుచుండెను. ఆ పుత్రునిజేఁదొక
 నాడు కోర్కూరుకుంబంబంబకరేంచి విద్యార్జన పఠయింపంగి యుత్తరప్రభువను విద్యాంశుం
 బరుడనిచి యా యనెడిక వచ్చికుండై యాశీర్వదనముం గావించెను.

దివ్యరేజస్వంపన్నుచగు నా భూసురుఁ డాని పరచివతి వెలగు పడుచు
 నాల్కః మీ నివాసదో మయ్యదీ! మీరేవిద్యంబు జదివెతిని? మీ యదీక్ష్యావర్తంబు లద్దెవి?
 ఏమి వచ్చె యవలెందెతిని? మీ వృత్తాంతంబు తెఱంగింపి త్రోవొనడంబు బాపాదీప్యఁడని
 యెఱిగిప నతంబిట్లనెచు.

దేవ! నాజన్మభూమి యిదియే. నాపేరు యజ్ఞవల్క్యంబందంబును నేను
 బాల్కముననే మాతాపితృ వివాహంబునకుంబు గావీపుంబునుపఁచంగి యందు విద్యాభ్యా
 సముఁ గావించెని, వేదంబులు పాఠగముగాఁ జదివెతిని, శాస్త్రములు పాఠముగా
 చరిగిలింపెని. పురాణంబు చదివెని. వేదాంత భూస్వరూప గ్రహించెతిని. పెక్కులేని
 వచ్చిపర్యంబయందును గొండెము గొండెము పాఠశళ్ళము సంపాదించెని. తనతో
 యుపాధ్యాయుండ గనుపించుకొని, కొందఱి దినముంబు వేదవఱసే యుచ్చిది కరుడెంచిని
 దర్శనస్వరూపులైన దేవర ము లేకము పాలించుచున్నారని విని దిగుల నానందించుచు
 పర్యటించుటేని తోవలయునని వచ్చియు పఠించుచు వచ్చియుండెని విని తదియ
 విద్యాభినయ విశేషంబులు వానందించుచు వాఁడును యుద్ధిసెయె.

విద్యుత్ప్రవహా నీ యుల్లి పాయము కద నెట్లున్నదనమ పిదగా గుఱంబులు
 పెద్దపగి నొచ్చుచును జుట్టుదోధిమఁగించుచు వేసి నొకస్వరంబు వదలుచుంబిరిగనా!
 నీశబదవిని వినినపు ఁబికుండువు తపిదాగమను నుమామర పురాకృతభాగదేయంపుఁ
 బంపు ప్రకటించుచును నాడు యుచును నీవు బాకు పుష్పంబునవే ముంకితె నరల
 గుఱుంబులయందును గోరెట్లెదల నుండుచునును. నా నుమమరయ నా విద్య ద్విం
 బునని. తత్పర్యంబులు వేదమోతెంచె యెట్లు గావలభ్యంబుండెను.

నమస్కరే ప్రేమకరు నా వరదానందంబు చనినోరేదొక పు పరయగి నుమామ
 ర ముంబు బాపాదీని నిని గావించెను. నీకవముగా గాగనములన
 బాగనంబులు బాగన దుగవములయొ పరిప పుష్పంబులు రాజ్యసరస్వతిలనే
 బాగనంబుల మును నింబొత్తుముతో గాంధీవము నెలవలంచెను.

అంతః గౌరవాలము నకుఁ దన్నాశ్రయించియున్న కనుక సరస్వతు లేఁడు మో ద్రిష్టమందెరో యనం యజ్ఞపత్నువ కోకకన్యారత్నమువచ్చుచుండును. అచ్చాలికా పెదంబున బువ్వద్యాలనను హృదయమునకు మోహంతాపాపమై బంబించినది. అకండు మురియుచు నా కన్నునకు శాంతకన్యా సంతకమున కీలపెరుచుచు నామరణము వ్రాసెను.

అకనాడు ధర్మపాలాని పట్టుపొచ్చి యశోవ పతియనుమతి వదసి యుదేవ ముదకుఁబాపితేషపాలితోషకములతో యజ్ఞపత్ను పృథివీమణింబూత నుగి రత్న కళవల మరయుచున్న యచ్చానంజాని తెడఁ గొండుచు నెత్తుకొని ముద్దుపెట్టుకొని తనగుర్రున వేడుకతోఁ బాడుచు నుడువ కిట్లనియె.

సాక్ష్యః సమర్థస్థమ మిక్కిలి సులిహారమియ్యది గదా! మేవకవలఁ ద్రేలోకాధిపాయన ముద్దులవల్లం గొంటిః మావంద నెక్కువలం కిట్టియదః ప్తము వేడునా! యని యపుడొ యసక్యాలిరాషతో మువ్వదించెన సురూపి దేవీ నీమి యానందము శిష్యుకాంక్షలతో ననుభవించుటగలవు. ఈపల్లెం దీసికొనిపోయి పియలంబు చటాకిన పెంచుచు నుడు. మును సేవకముకానా యని యామెయనుచు వెంటఁబయలు నుడు యామలావసు నానించెను.

రాజపన్న యామల పాలించి అమ్మాః పిమ్మ వలెవరవు. పిమ్మది రిత్తపోషకు. నీవగునట్టి పుత్ర నాత్మకము. పిమ్మాలికతోవచ్చి కౌన్దిసమయ మాంబులు సుండుము. అ. పెరికిన యువ్వదే వంశికవర్షిని పృథ్వికతోగూత యజ్ఞపత్యంబునకుం దీసికొనబోయి యా దారిను సంతకము రసయూరమునం బ్రేమకొన ముద్రాదును మూత పులిపాడుం నేనుండుకొనక కొన్న కనములు తక్కువరక్షణ వ్యాసశ్రీలో గదపి పెట్టుకొనింబింబి వలె నుండి కనిపినది.

తక్కువరత్నవితేషలంబున ననువరకాదోషంబునాని యా సేమంబి రత్నము వంబున యదంతర్వర్షియగుటయు సవ్యార్త పట్టణమంతయు వ్యాపించి పోయె నానందసాగరమున మునివచ్చి. నీంవలె లాంఛనవితేషలంబునంజేసి రాజపన్న గర్భవతి యెట్లునను అర్థమని యుష్మద్భద్రులను ననువరకాంకగు ధర్మపాలాంకమి వరసల తోనాడు యజ్ఞపత్నువొద్ద కరుణించింపెను కనుకతో తమాంబురై వాన్యాత్మవలెతో నరలఁ బని యుండువచ్చి కౌన్దిసమయ బంధుమనిమిక్కిలి ప్రాణింబు.

యజ్ఞపత్ను లండుంబియ్యకొనక వాటివే రసయూరసవ్య యజ్ఞపత్నుల తొండుదన పుష్పింబులందు కలమోలాం కనుమోలించి పుష్పమల సుండున దనువాక్కుల రత్నము నున్నకై వారింజింబు పెనువెక్కువచ్చియు దామియుంబితో నీంవలె నుండునను అంబునను సేవగొంటి యందీరవీరి. తలచ్చియితో నుట్టిలో దాన్యాత్మవలె పుట్టి నాన్యాత్మవలె పుట్టి పుష్పయంబులను వాన్యంబునను. అమలాగ

అమలాగలెనను అంబునను సేవగొంటి యందీరవీరి.

అమలాగలెనను అంబునను సేవగొంటి యందీరవీరి.

రగట భవపాలండును దే యజ్ఞరత్నమునందు చిహ్నముగా వ్రాసియును పండిగములు సేయించిన నవలమనోరథుడు కయ్యెను.

అంతః గార కమంబున రాజవత్సయు వరకును భార్యయు వృషాంకుని యల్లారును దొమ్మిదవఁజనునః బ్రహ్మసేనుడును మువ్వరకుఁ గార కమంబున బుచ్చివరపుము బుచ్చువించిరి. తనీయ దూపలేఖించిననమలు పంపించి తోలియుండు ఓంబూది జను రాజవత్సయ దంపతీసంపాదించి దలంచె.

ధర్మపాం ద్రవపాం వృషాంకులు మువ్వరకును యజ్ఞరత్నం వరకుంక పినయ భయభక్తి వేద్యావములు గలిగి రకమమం పాదాలించి పాంధ్యులై యులు పిన్నలించి ప్రమంబున యజ్ఞరత్నండు రాజవత్సరకుఁ గళావళియందు వైశ్యవత్సరకు విద్యావతి యనుయ భక్తివత్సరకు రూపవతియనుయ నునిగఁజూముగా నామములు పెట్టించెను.

జూరితలు వంశదేవతలవలె నుండిన ప్రవర్తమానంగుడు దలిరంగుల సునకువలయుంబుల సకపిలం తెయ్యుంజెరి. ధర్మపాలుండు పుత్రకైలేకులు ప్రాయము ప్రవేశించినతోడనే యజ్ఞరత్ననే యపార్థాయునిగా వ్రాసించి పంపిరి. జరవరచి వదిలెంపం దొకంగెను. ధర్మపాం వృషాంకు లిరువును యజ్ఞరత్నమునందు లిక్కణసంపాదంగు బుడమవత్సరం విద్యావతి రూపవతిల పంపిరి. కళావతులఁ గూడ జరవరచి వదిలెంపము సేయించిరి.

నాటంగోలి యజ్ఞరత్నండు సమకమారూప పిమ్మమున న్నాటంగు నొక నయపురకు సుపార్థాయుండై విద్యాభ్యాసముఁ గాంపెద్యుండెను. ఆ బాలికలు పలువురు కలసి చదువ నారంభించివ రెండు పాదాదినములతోనే యత్కంఠ ప్రేమాను బంధమున మైత్రి గలిగినది.

కనీయ విద్యావయస్సున న్నాటంగు కలదివ ప్రవర్తమానంగుడు తోకులకు విన్నయను బాలుగఁజేయదున్నది. ఆ బాలికలకు వర్తవిధిసంగతవారైనను దను వరవిధిరములేమిందెని తను వరవిధి కలదియర్థ ముఖంగఁజార్చిరి. వారు వీణలవలె మనోహరస్వరము పోయింపుదు సుపార్థాయునవలె నొకమగనే హర్ష మెన్నఁగో రదిని విడిచివట్టి నిర్వలం గ్రహింపుడంటిరి. వదియొంట్లు ప్రాయమువచ్చు వరకు నా బాలికలు పుక్కు వివ్వలయందు నెక్కుడు హంకిత్యము సంపాదించిరి.

నాట తల్లిదండ్రుల యనుమతి సగనసానయనారూప యందును విద్యాభ్యాసమునందును లేదు వహింపక యువకులనే గావింపుడుంపుడు. ఓంబీతులకు బాతక సరసమిషమైన సహింపును వాది రూప పతేషములు చూచి కంభోరత్నకీ మనకా నిలో భ్రమలు భూమి నువరచించెరె. ము విద్యాసామర్థ్యము చూచి సరస్వతియ నాటగు లొకమగను బంపించివహించి పుత్రులను చూచి పుత్రులను బంపించివహించి సరసమిష మిచ్చింపుడు పతేషములయందును.

పుట్టబాలులను పుట్టవతి పుట్టించియును పుట్టించి పుట్టించివహించి

గ్రీడాసౌధములుగట్టించి యందు వారిని విహరింప నెయ్యమింటెను. ఈసమయమున పంపక మనోహరములగు తరులతో విశేషములచే నొప్పారు నవ్యాబ్రహ్మలోకమున సౌధములం దేవతస్మకంవలె నుండునట్లొక్కసారి ప్రవేశింపుచుండును. పాడుచుండును. తేరుచుండును.

కథనాడు పాదులారమున వసవిహారమున నెరిసి పుష్పవనయమున వస్తి వేదవనవిధిలో జలక్రిడ వాచియొకటి పేరుకతో మేడపై గూడుకొని పల్లగాలి సేవింపుచు వారింజోరుల్లు సంభాషించుకొనెను.

కథా—అక్కా! ఈనటికి శకుంతలసంభాషణలు కోటరంజుల కాశాంత రంజుల గుణాయంబులు నిర్మించుకొని యాచార్యులతో పల్లాలతో గాఢరమలు సేయుచున్నవి. తూరితిరా? అనఁ: ఏమి మూర్ఖురమహిమ.

కీ—సఖీ! వరమేకమని యయ్యతస్య ప్తి సామర్థ్య మిదియే ప్రకటింపు చున్నదినుమి. మనమృతకుంభోదే వీనిని పెండ్లియిచ్చివెయ్యమేమియో వహించునెదక నవసరమేదెదకరా? విధుసముగానే జరించు చుండును.

విద్యా—అవును, అదియే యుక్తము. పెండ్లికొరకును తలి కొరకును గన్గొర కొరకును ననుకూలముగా చోరుచుండును. కరుణామందు దెందము సందియ మెవరక మానదుగదా?

కథా—సత్యము. సత్యము. ఈనాడే నీవేది యిదిగా విధి విధించనని తలసినదో మనసు వ్యభిచరించదు.

కథా—మనుష్యులమృతము పెండ్లియిచ్చునామి? అని నెహాపించుచున్నానో యాగువరకు నిశ్చయించుకొందును.

కీ—అది పెరాంతుల యుక్తవయము. ఆ మూలము సత్యమునను యుక్త నిశ్చయించుగలము.

విద్యా—కాత్రములంబట్టి పీఠపై గూర్చుంటున్నప్పుడు అమృతం దినికి పోయిన పెండ్లిండ్లు కథలు మనసున్న పెరియుంటి.

కీ—సఖులారా! పెండ్లి యిచ్చు వానిని పెండ్లియిచ్చు ముందు ముందు ప్రస్తావము మీకు తెప్ప మరచితిని.

కథా—అది యెట్టిది?

కీ—ధనపాలుడు విద్యావతికి నీయెడు పెండ్లిదేవు సుఖములతో పని చేయతి దానికందెనెందుక పెద్దదగదా? ఇందు పెండ్లియేగా పెండ్లియిచ్చునామి? అనిచెప్పిన ముందుంబుండును చిరమునాటికి పరాధానికావచ్చునామి? అనిచెప్పిన ముందు కండ్లితో ముచ్చటించెదది.

కథా—(పెండ్లియే సుఖముండును) అమృత కొత్తరమనియుక్తర మిచ్చెడి.

శీల—(సిగ్గుతో) ఎన్నడీవో విశ్వయించినట్లే చెప్పిరి, అమాటలు తెల్లముగా వినబడలేదు.

కళా—అలాగే మీ పెండ్లిండ్లు కనుర్చితములుగా నున్నవి. వయసురాక, కన్యకలయ్యావ్వుమని గొనక, మనస్కాపక పాటే విశ్వయించుచున్నా లేదో? వాడికివచ్చిన యతఁడు మీ కిష్టము కానిదో నేమి సేయవలయును?

శీల—స్వయంవరము రాజులలోఁగాని, బ్రాహ్మణులలో తెచ్చులలోను లేవు. వయసు రాకమున్న తల్లివల్లఁగులు విశ్వయించినవానివే త రగా సంగీతరింపవలయునని ధర్మశాస్త్రములలో నున్నదట. మన మీ రాగములు వదిలిపెట్టి గాని మరదికిమి.

కళా—ఇదిగో యిదియేమి యాలాభము? పదియాఁడేడుల వయసు వచ్చు కనుక శ్రీ బాలయనియే చెప్పబడుచున్నదిగా? లాలకు తల్లితోఁ బనియేమి? వయసు రాకముందే పెండ్లి యాదీను బ్రహ్మజనముమి? ధర్మశాస్త్రకారకులు విద్వలు లేనివా నా ఏమి? ఈ లోపం నెవ్వరికెవ ప్రమాదము వచ్చిన వేమి సేయవలయు.

శీల—నీ మాటలకు నే నేమి సమాధానము చెప్పుదును వివిక మాటలం చెప్పితిగా?

కళా—పోయి యిది యమింకనిండు. మనము నలువురము ఒక్క ప్రాణముగా నుండిమిగా? మా యిదేవురకుఁ నెట్టింట్లుకాకమున్ను మీరు పెండ్లి యాడుట ధర్మమే.

శీల—మే మా దెదమని చెప్పితిమా ఏదీ?

విద్యావతి—అక్కలాగా మీ మువ్వరకుఁ దెప్పియినప్పటికి మీ యనుమతి పడిన వేను బరితయం బాదెద. ఇందులకుఁ దప్పితినియేమి శ్రీ హత్యా పాపమునకుఁ బాతము నగదును.

శీల—(నవ్వుచు) కళావతి: నీ అలింప మెట్టిదో చెప్పుము. అట్లు నడు చుటకుఁ మేమందరము శపథములు సేయగలము.

కళా—మనము నలువురము నేక కామందే వివాహమాదవలయునని నా యతిలాష.

మాపవతి—మనలో నెవ్వరెయ్యెము నరునివడించినచో దక్కిన మువ్వర యనుతియు వదయవలయును. ఇదియే నియమము. ఇందులకుఁ దప్పితిమేని గానీలో బ్రహ్మహత్యావ్రేసిన పాతమునుఁ బొందగలవారము. ఇందులకుఁ బందవారము లే సాధులు అని ఆ మాటకెందరు నమ్ముతింది శపథములుజేసిరి. అంతటితో నా యతిస్థానము ముగిసిరి నిష్క్రమించిరి.

మరియొకనాడు యాదవుడు సోదగారకడని యాలాలకుఁ బాఠములు చెప్పి యమంతరము రాజపుత్రికలందఱి కళావతి: నేడు. పీఠిక కథతోవంక మరి గొరిదెన నాలింపు. నీ సమకాలు శీలవతికి వివాహము విశ్వయించితిమి. వయస్సు

కూడందే లింపించును. ప్రాయమునకు వింపిన విద్యయున్నది. కొందఱు కోపమునకు మౌనమా నిండ్రిమి. బ్రాహ్మణులను సంపదవిషయమై యరయవలసినవలెను. వివాహమాదా రము వేడితి. అదిదినము యన్నది. అని తెప్పెను.

కళా:- (అమాటనిసి వాణ్మెట్రిక నవ్వుచు) అర్జునవ్యాః అది ఏమి వివరితము? కిలవర్ణి. బ్రాహ్మణులనిదే వివాహము సేయఁబారిరే?

యజ్ఞ:- (అమాట:- అమ్మా! విభక్తవ్యక్తకః సిగ్గుతెలియకమున్నే పెండ్లి చేయవలయును. రంధ్రః శ్రుజ్ఞానా వ్రాసియున్నాడు. దానికి మనమేమి చేయుదుము?)

కళా:- (అమాట:- రంధ్రః భర్తృభావ్యభావకులగు మునులు సన్యాసులగుట నట్లు వ్రాసిరి. కానిచో ఎన్నఁచో యోవము వచ్చునని ముందే పెండ్లి చేయవలయునని విని నిరూపించును. అంతరి ప్రమాదములు వాదాహించెత్తిరి. వృద్ధులకు బుద్ధివాక్యము గలిగియుండున గదా. అందులకు వారేమికారణము వ్రాసిరో మిరూపించిరిరా?

యజ్ఞ:- పుత్రీ! వినుము. కవ్యలకుఁ బరిమేందు దాదినకోదనే కృంగార రేష్ట లుత్పన్నము లగుండును. ■ లోపలు అని నిరూపణము కానిచో గమల రింపైన యతనిం బొదివెప్పు చీకంకు పతియగు యెన్నయగుంగదాయని తలంపుదు మనసును వ్యభిచరింపఁజేయును. దావంతేసి కన్యాత్వముని భాగండు. అప్పటికి పెండ్లి యాడియుండినచో నట్టి యతివాద వహించుట కవకాముండునగదా. అందుంచే సర్వత్థమైన ముచ్చటలు వ్రాసియున్నాడు. ఇట్టివాని సన్యాసుని నిందించిరివి గదా?

వాణ్మెట్రిక:- రంధ్రః యోవమందుఁ బరిణయంబు కరుణలందడు మనసుచే వ్యభిచరింపెనామే? దమయంతి, సీత మొదలగు మగువలు బాల్యమునందే వివాహమాడిరా? వారి పాత్రివత్కమున కేమి లోపమువచ్చినది.

యజ్ఞ:- (అమాట:- దాగుదాగు లోతు పున్న వేయఁచున్నావుగదా. అందు అకేలాదా శ్రియకవ్యలు యోవవయసులగునంత వికరపురుషులం బాదకలక సంకల్పరమణ గాపాడుచుండును. బ్రాహ్మణ్యుల కర్త రక్షణము గలంగుట దుర్లభము కావునఁ దొలకనే వివాహము సేయఁబడును. అతియుసుంగాఁ ముఠిత పూకంపైన హుమ్మ పరింప వైదికాగ్నియుంకోరి. గర్విష్టులగు బ్రాహ్మణుల తేజులు పరింప వైతన్యంబు యతి సిగ్గులందై యుండువలయును. లేనిచో తగ్గుంకతి కా దోషంబు సంభవించెడిది మిక్కిలి వస్త్రంబున నున్న సోహంబు ల్లిమంగదా.

వాణ్మెట్రిక:- గురువరా! రూతురం సమర్థులగు సరసతి జనులకు మాత్రము శ్మేతంబతివృత్తంబై యుంపివలదా.

యజ్ఞ:- ఉండవలదని యెవ్వరనిరి. అయినను దవకావలదుగని నియమంబు పొందఁబడన కమనరమారేదు.

వాణ్మెట్రిక:- అట్లయిన వైకృతులు వియమునెల గలుగునాదు?

యజ్ఞ:- ఈ కళలోకి చాలించి పాకములు జరుపడు చిన్న పీఠ వసీయు వీరికినే తలితో చదువెడికొని తనకిప్పుడు వివాహమక్కరలేదని చెప్పిన దిట మీకు బుద్ధిమంతులై నందుల కిదిగూ వలదు. పో పొందు అని మందలించుచుంటే గళావతి మాతాత్మనీతి మాతమంత నోరు ధూరకొన్నది. పిమ్మట నతం దించికితోయి.

అని యింగింపువరకు సమాను మతి కమింగెడి మరీ సిద్ధులంత డితో నా కథ గుడుపుట కరమించి యవంతర నివాసమొం దున చూచుకొండ. స్త్రీని చెప్పబొడంగెను.

అరువది ఎనిమిదవ మజిలీ కథ

నిగమనర్యా: నరరాజు పెప్పుము. కౌరవములు తెను నోర అన్నమందే జరుగునా: ఈరేలు వెంత పొడు పోవును. మాబోత పెద్దాంధరు గొప్పచిక్కె-తలస్థింబినదీగదా. యజ్ఞకత్తుడు కన్యారాన కలదుండు వీరగ వహారానములు గావించుట నిజమనా?

నిగమనర్యా: పెద్దవట్టుకాశా: పెండ్లిండు కౌడును గుంరలన్నమందే సేయ నిశ్చయించినాడు. రాత్రి జాము పొడుండునె. మన నడుపాయములు రూరి చాచు ముచ్చిరము తాయడూ యేమి? యజ్ఞకుండేడు. భవపాణం దను బ్రాహ్మణవర్ణాకర మనీకముగా: భేముని తెప్పకొడుచున్నాడు. పండితుండు కాణము గుంకంములు భోవితులు మిక్కిలి తెలిగనివి పెక్కు తెప్పించినారు.

పెద్దవట్టు:- నిగమనర్యా: మనము రొటత వెక్కరి: పోవుదము? ఉభయత సంతాపత జూగు నట్లాలోరింపుము.

నిగ:- వీడియో యొకవోట వచ్చియిందనడయను గాని యత్యాసక: బోయిన తెండికి తెరుదుము. భవపాణ తెండికే పోవుదము.

పెద్ద:- కాదు. కాదు. మందు యజ్ఞకత్తుడెండి కట్టి చానిక: గవంబడి పిమ్మట భవపాణుండి కతుగుదము. ఆర్థయిన రంపవోట్ల బహుమతులు బొరక: గంపు.

నిగ:- ఉండుముండుము. ఏరో కోరానాంతు వివరడుచున్నది.

పెద్ద:- పెండ్లి కారియందో కోరానాంతుగా నుండరా?

నిగ:- కాదు కాదు. పేమపురాగు పనులుడుచున్నది (అలించి) అవును. ఏడుపె. ఏడుపె. పెండ్లిని యింట్లోనే

పెద్ద:- ఏమి తెప్పా? పెండ్లిండ్లు అనిపోవవుగద. గంపెనాన పెట్టకొని వచ్చినాము.

నిగ:- అబ్బో! అదు లి పెద్దగా వివరడుచున్నది తెలిసికొని వచ్చెద మనం కంకుడు. (అని పోయి తెలిసికొనివచ్చి) అయ్యో! అయ్యో! కదా: ఇత

నేమి సెప్పుదును? పాతము పెండ్లిమాతల్లివద్దకు పోయింజానము వేళవడినదితో జంక
మాడుచుండ నెవ్వరూ లాగివదలు. చాలాగానే మోచలకు వారందరూ పోయి పడలింతు
చున్నారు.

పెద్ది:- వీరి యెంతవృద్ధులు. వాచానవులు పెండును సన్నిహితులుగా
పోయినవిగదా (యేమి దుఃఖించుచున్నాను.)

నిగ:- తాతా! వృతాంతస్థు వెళ్ళుడుగా దుఃఖించుచున్నా మేటికి?

పెద్ది:- దుఃఖమునా? ఎంతదూరమునందీ వచ్చితిమి. అప్పుడు మాట.
ఇరువ్వురుకు నోవై తీసి విషయమునా? వివక్షితో వారిని గరించి యేమైనా రానములు
సేయరా? ఆ తర్జనసాసము చూచి మరి నుండు తోపునము.

నిగ:- వీరి లింగబాధలెప్పుడు రాగనూతుడు. సీనిక్కడ బంధు కొనుము.
నే నక్కడికిఁదోయి యా వల్లించి మంతయుఁ దెలిసికొన వచ్చెద.

అనియెప్పు నిగమోర్చి నెగముగా వేళ్ళవరి చరిత్రరచన సరిగిను. ఆ
యవృత్తమునకి పోతులు పిరులనెఱుంగి వరుగిడుచున్నాడు తర్జనసాస సన్నిహితులను
బ్రహ్మచారిని బరిహరమంతో నదియెఱుంగు నియమంతి కమ్మని నెఱుగార్చుచు
బ్రహ్మచారిని జూచుచుండిరి. బ్రహ్మచారియు నావలతో దీవములతో నిండి
యొప్పడి కొండకు వలులు వెయ్యుచున్నాడు. మరికొండకు పోయి బమ్మచున్నాడు.
ఈతగానిడు మునుంగుచున్నాడు. గొయ్యలు వైచుచున్నాడు. మరియు రాజవృత్తికయు
రూపవతియుఁ జీరమున గూర్చుండి విచారింపుచుండ తర్జనసాసండు బుజ్జగింపుచు
అమ్మః పిడువకుడు పీఠంబున పక్కడ జంకమాటి. వారిమధ్యకు వెళ్ళడ ప నిగ
గిరి. దెప్పము, దెప్పము అని యడుగుచుండ రాజవృత్తిక యిట్లు నియ.

మేముందరము పోయింజానమున మావృత్తుఁదోలలో సఖివాంధకు రాగిరి
వివాహము జరుగునని సంకల్పముతో వంకరించుకొనుటకై పూవులుగోసె యింపి
మేనంతయుఁ జెప్పుటలు గ్రమ్మ జల్లకీకరాళ వేడిదరి కరుదెంచితిమి. పెండ్లి
కూతులకు మాతోఁగూడవచ్చిగి. పీఠిప్పుడు జంకమాడగూతుడు. దీని గూర్చుండ నిసి
మే మెంతఁ జెప్పినను వివక్షించియు విద్యావతియు న్నామజంతుఁ గడిగొని
యెవమని పలుకుచు జానుదగ్గముగొటితో నియమంతి మాదెను జూచుచుండిరి.

అంతలో అమ్మయ్యా? నా పాదమేడియో పద్ధికొన్నదని కిందఁ పలుకు
చునే మునిగినిది. విద్యావతి యెవని మెనలియని యదరుచు నివరికి. వాచా! ఎ
లోఁబడి మునిగిపోయినది. అట్టిదవుడు మనుగూతు చూచి మేము గండలు తాది
కొనుము. గాథలు తడియక గది స్వదముతో నరతుడు బ్రాహ్మణులు మెప్పని గాథను
ముతో నా దెంతకుఁదోయి వెళ్ళితిమి. వారిజాత యేమియుం తెలిసినదికాదు. పిమ్మ
ననే మీకు తెలియఁ జేసితిమి. అరిగో: ౫ మూలనే పాచు ముంగిరి. అని రాజ
వృత్తిక యొప్పులాంక మంతయుఁ జెప్పినది.

అప్పుడు యజ్ఞవల్క్యుడును భార్యయు వాణువు పి:వయింటికి తిరి: మునిగి పోవువప్పుడు నాపక్క యేమని యేడ్చినది. అయ్యా! మాశేమి చెప్పినది, సిస్టు! చండ్రి రూతుం ప్రసవించి ఇల్లుకదలవచ్చు చెప్పిన నాపక్కవాడతను దీనికొనివత్తునని చెప్పి బంటియొక్క మా మాట వినిపించుకొనకయే పోయిపోవడం! మా: పుత్రీ! మా: శీలవతి! మా: ప్రియకసుందరి! నాకు! వెండ్లివచ్చని పి:వయింటికిగదా ఈ ప్రయత్నము చేయకపోయినను బ్రతుకుదునెమో! అయ్యా! మా పసిమనా! నీవిద్యలన్నీయు గంగ పార్శ్వముగదా! అని తగ్గులించు చిన్నయు లెరిగిపోయి మూలంపుమందలి

ధర్మపాఠులందు బాలిక కలెవరమను మని తనికొనరండ! కిటియల నయమించి యజ్ఞవల్క్యుని భార్యతోగూడ దసయించుచిరి అనెకసమయ శోకోననమన ముగా నిట్లనెయి.

అయ్యా! సేపు ప్రాజ్ఞాంధవయులు! బాపిపనిరగినట్లు మూలంపుమంద మేము మాడలేకంటెమి వెలుగుఁ జూపి పేరుము పట్టగఁ చెప్పెదినట్లు దెవము పరి మరవేది శోకమున్నదములో మూలంపుమందను. అవ్వలకుంతోన నమయించున నిట్టి వింత తటస్థించిన నెట్లవెతయో యూహించవలయును. అయ్యారహించుకు ముకు నోరురాకున్నది. గతమువకు వగముల నిరర్థముగదా! లోకప్రవృత్తి తెలిసికొని ధైర్యము సంపాదించెపుము. నంసార మసారమనయే పుట్టు నిరసించిరి. కావలెయే శీలవతియని తలంచి పోయింటికిఁ దీసికొనిపోయెను. ఎప్పుడైన నా బాలికలు బ్రదికి మరల వసారేమో! ఆర్థికక్షణ మనము వినియుండలేదా! ఏదెవలసములు విచిత్ర ములుగదా! యని తోడంచిన యజ్ఞవల్క్యుడు చిన్నయి మదిలికొనుచు నిల్చినయి.

దేవా! బిలాంకమెగును నాశల రాటంపుమందక్క ఆహా! నీటిలో రెండుగది యిలు మునిగియుండెగఁ బ్రాచీనము విలువనని చూపింగియు పిమాటలు మడియ పూవయముగ నెట్టియాను గలిగించుచున్నవి. ఇంతకిన్ని విచిత్ర మిదియెనంగలదా! నాయెట్టి నిర్మలమ కట్టి యదృచ్ఛమపట్టునా! నీ! పుష్కరామిహము కడుచెడ్డదిగదా! అని యూరక విలపించుచుండ సూరకింపుచు ధర్మపాఠుండు శకావతీ రూపమకుల సంకతము చిరమపిద్యనుండ నియమించి బారించి కనిపెను.

యజ్ఞవల్క్యుడు తద్బాలికా సంభాషణాది విశేషములతో దుఃఖముమరచి జి:స్పందింపములు గడిపెను. ఒకనాఁ బాదాహ్వానము అయ్యా! శకావతీ! మరలబ్రది చాను శోకోవశమమునము నినితము చెమ్మ నాలెప్పించుక వియమించెను. అ భార కి: పిదప కృత్యవసం తెసి చెమ్మకు బాదినప్పుడల్ల శీలవతి భావకము పచ్చుచున్నది. బాలు: పి: బాలు:లము పెనుగుచున్నది. కాన తయలయలేదు. విద్యా వ్యాసంగము ముగిసెన అయిలంగి క: బ్రహ్మజనమలేదు. చెరుగ: పుచ్చు నాకు నో రాదకున్నది. పి: బాలు:లము ముగియ: చుపాత్యయు నొచ్చి చిచ్చింబ జరుపుదు. మేము రోగంతర

మరిగి యీ క్షేమంబైన గాంధీవము జేతును శరీరమౌత బయ్యె దిండువము. అని పలికిన గన్నులు పడుచు గక్కన్నైక లిట్లనెరి.

తండ్రి : మా పయస్క లితువుని చరిత్రయింపిరని మా హృదయములు సూరించుచున్నవి. ఎప్పుడైతెను నాకు వెకలిగాగలదని మా నమ్మకము. అట్టి స్వప్నములు మాకువచ్చుచున్నవి. ఏను లింకింప వలెనని యూరదించుటయు ననండు కర్మకర్తాత్మ శక్తిమలనీ యెయ్యాడును అమ్మా : కావలీ : కచ్చినవాడెన్నెత్తన చరిత్రపెట్టా ? పోనిమ్ము ఇంతియే చుటయు పెట్టబడితిమి. ఏము పోవుటకు మీ తండ్రి యివనుకుండును. నీ పువ్వునో కెప్పుడో లేచిపోయెను. తరువాత నీవు కన్యవలసివ ములం బయ్యవని చెప్పెయో యుష్మనించెను. భోంకర మరుగవందని వాదియవునును మూలము చరిత్రమయ్యగా ఉప్పిరి.

అలాగి యజ్ఞవల్క్యును భార్యతోగూడ నా చారిక లితువును జేల్లొప్పక పూర్వ మా యిల్లు పేరి యెందేమిం జేయెను. మరువాడు ప్రాతఃకాలమునెరి గుడుచునరులు గానక మతపించుచు నా చారిక లితువును నాలోరించుకొని యా దివనము లాడియి మూ వీరు వికరి యశ్వరే మదిగిరి, ఎట్టివాడిని విరిలివికము లిక్కిమించుచు కక్కమ ? వారగిన యిండు రెండువాళ్ళకు దర్మపాలండు యజ్ఞుడు మారదించు తంపుతో వారిందేకరిగి తలవ్వులు మూయించి యుండుట జూచి పేదగునడుచు గొంధొకరికన్న తోడింబోయి యందెవ్వరిగానక భయంబుల మునులతో వృషాంతుని రప్పించి యతఃవలమను వారికొకఁ డెరియక యూరెం పడ కింబియు నదిగియు వాడింబియు వాడింబియు మించుకయు తెలిసికొనరే సత్యంక చుట్టాంబులొంతుండు యోగంబున మంతులతో నిల్లాకోరించెను.

రాజు—అమాత్యులారా : యజ్ఞవల్క్యుని పుత్రాంకము మీ దింకించునని కదా ? అందు పు తికోకంబునకొ గణయంప నాగవు ముందుకై యామనిగి గణానతిని నందుకొ నెయిమించెతి. ఇప్పుడు మునోడెప్పకయి నెలవచ్చుచో రేపవానిపోయి నిదియేమింకయు.

పితృవాది — దేవర యులోరించకయే లేసితిని. ఎట్టి ప్రాణమునకు సహనమునూని యందనూను జనింపకమావదు. అతండు వారి కిప్పుడేరియని పరజేసెనని నూహంప వగుచున్నది.

పిల్లవాది—శిష్టువానిఁ జూడక నిందమొనరాదు. ఎట్టి పిల్లని గణము తెలిసెకొనున విధము.

చింతిం. వా — నా పితృవాని పలికవలే కెట్లనెను. అలాగొక యిండు మునునాని కున్నాడు. అతనికున్నది పురుషుని మేలి పా. అతని కున్నా మునినా కున్నా కెట్లు కెట్లు నీ జన్మముడు ?

జా—అప్పుడు వానికొక పుత్రుడు. అతనికి పుత్రుని కుట్టిగింపదు.

యజ్ఞదక్షనిమంది విద్యాంశుడును వివేకవంతుడును పుడమిలోఁగనని నా యభిప్రాయము అట్టివాడే ద్రోహములుచేసిన భూమి సేయిమనా అయినను దారికాడ పట్టకంచె యందు వచ్చునట్లుఁ జేయుదును. పగిల మాతలం దుచ్చును.

అని రాజు నియోగించెనంత మం తుల్యుఁ డాపరిచిరి. అమాత్యుఁడేషితుఁ డన రీతము నలుమూలములను ముఁగి క్షేత్రమున కిహయములోఁ జనుమఁ బ్రసక్తముచున్న యజ్ఞదక్షుండుని గురుతువట్టి సమనయముగా నడచి రాజాసనముఁ జూపిరి. అమాత్య శిరసావహించి యతండు భార్యతోఁగూడ పరిపలం పికాలాపురమున కరుంఁడును. అతనివారము చిత్తపౌలుం దెలుపవచ్చి యనసంగించి మహాహితరంగుండై గొంగురించుకొని యచింత సత్కారములతోఁ బెనుకొనుటయి పీతంబును గూర్చుంపందే యర్చన నొనరియె.

అత్యా : కాళీదేవత రూపవతుం నెలఁచుటకొని ముందేగితిరి. ఆ భారతం డసికొని వచ్చితిరా ? నాతోఁబెచ్చిన నేమి యాదు నతిక్రమించు వాడవా ? ఎంచెందు దిరిగితిరి ? విశేషములేమి ? ఆ కన్యకలును మీరును సేమముగా వచ్చితిరా యని యడిగిన ఛవి యానిన్ని కట్టు నట్లాచ్చు సిగింపెపుడు దేవా : మీ భారతం మీ కరింగింపక విశేషమునకుఁ జీసికొని పోవుదునా ? వారు ముందుల నుండఁగనే చెప్పు లేచిపోయితిమి. ఇంత నిక్కువయింపి. వారెచ్చుటకుఁ దాకేమియుఁ దెలియదని నుడువుదుయ నా రాజు మూర్ఖుడైకాళీ వేరించుచు వామంతులు సేవఁబర్చి పీతముపైఁ గూర్చుండుచెట్టిరి.

ఆపుడు పాతనాది యనుమంతుఁ డుగంఁడును గోలం దధియందునుఁ చావనగరానా : నీనిదులేమియు నరిపజింపరావు. నీ యుడువలెను. అంత నీకడ ననువులన్నఁ ద్రయమగు వసువులనిడువ గునియింపకు నుండు. పోయితిగన దెప్పితిని. ఇది యేదీరికి ? ఆ రిపుడు గవంబులులేమి. అప్పుడు దారితివో దేక ద్రోహము సేపతివో సకలము ఘోరమవును. అప్పుడు నొకయం దారిఁ గృశించుచున్నాఁడు. సత్యవాదివై ప్రాణము గావచ్చును. అత్రైముగాఁ బాటుకుంటయు నతండు చెవులు మూసికొని శివ క్షిపా : పంపి దుండును. వా : యంతపాపిని తిని. అప్పుడా : ఎడ్లగుండు మానినను. అన్నా : పువచ్చుకమా : ఎంతదేకదెలిచి. అన్యః కాళీదేవత రూపవతులు నాకేమి యుండునని సేసిరని వారికి ద్రోహము లేయుదును. నా పుష్పంబు వారు తొడ్డవారు. అట్టిమాట యుండునన్న నాకు శిరచ్ఛేదము సేయదా ? అని నలుమంతులక దుఃఖింపఁ బ్రారంభింతు. ఇతర మంతు లతంక నమరాశియనియు పాతనాది యనుమంతులయ నుండుటయందే. తర్కపౌలుం లేమాటయుఁ బాతనాది సౌతుండై నిం దుండునదే.

అని పరింగింపినవరకు నీతి యిత్తుమిట్లుండును. అప్పుడు కన్యకలకథ వినినరాజు ముఁగింపఁబడును. పుచ్చుచూడెను.

అరువది తొమ్మిదవ మజిలీ కథ

కృత వర్మ గుప్త వర్మ ల కథ

ఒకనాడు అర్ధయామా పశేషదినకాలంయన మువ్వోహరయోగ సంఘస్థులగు నిడువూరు బ్రాహ్మణ కుమారులు బ్రహ్మస్తవమును స్వగవోర పఠింపరంఃమనమును నెరుచువడిన నొక బాలపాలం జూర అయ్యా యొక్కడికిమొందు గ్రామ మంతదూరమున్నది. అందీ నాశ్ర నివసించుచుగిన్న రావుగలరా యన యచగిన పిని యా మార్గముందు వారింబులి ఎరగవచ్చుచు నట్లయ్యె.

భారతారా : మీ రెందలివారలు ? మీ రూపములు కడు సురుమారెములుగా గనబడుచున్నయవి. మీ ముఖండ్లంబులు రాజ్య సుఖోపలోగ్యములు యున్నవి. ఇట్టి మీరు పాదరావధై నడచివచ్చుట కోపించుమై యున్నది. గమనాయనంఃమనమును నెరుచువడిన నొక బాలపాలం జూర అయ్యా యొక్కడికిమొందు గ్రామ మంతదూరమున్నది. అందీ నాశ్ర నివసించుచుగిన్న రావుగలరా యన యచగిన పిని యా మార్గముందు వారింబులి ఎరగవచ్చుచు నట్లయ్యె.

పుర్యాత్మా : గ్రామము రావునచున్నచు మోహ చల్లన మొలకలు యున్నవి. అడుగముతగా నడచుచుంటివి. మమ బ్రాహ్మణము. ఎల్లాప్తులును వారివరుగున్నవారము. మాకు రాజ్యసంబంధపు పేదపొరువులు. ఎల్లదేవులగు మా రూపములే మాకు శత్రువు లగుచున్నవను ముత్తరము నున్నది.

అప్పుపాపాలుండు మీరు నిక్కమున పుర్యాత్మామీ బ్రహ్మసంఘం బాలనరుగ నవసరములేదు. ఆ బ్రహ్మసంఘం నెమ బ్రహ్మసంఘంను బ్రహ్మసంఘం గలదు. అతండు కోపించుకుండు. విద్యాలయ నియంత్రణకొని విద్యులు గలవృత్తులందును. కేగము పొందని పరికి యండు రుప్పలెరు బోయెను.

విద్యులు నా రుమారు లిరువురు నూర్వాప్తమయి సమయమునను నా యుగవోరమున కరిగి వెనకొనుచు సోమర్పణకరమై యుండుననియు భర్త మా పుష్కలం బరవింప కాకపరకరూపములు గూర్చుండిరి.

ఇంతలో సురభిలోఁ గూడికొనిన బృహస్పతి వరువున నొప్పుచు సోచు భట్టారకుండు శిష్యులతోఁగూడ రహస్యమునది కాల్యకరణియందుఁ దీర్చికొని యుంటికివచ్చెను. వారిఁబూచి యా విప్రశశుమారు తిరువువలెదీ నిలువఁబడి నమ్ము రింటికి. నవీరు దూపవిశేషముల కక్కఱముఁ జెందుచు నావిప్రభు మీ దెవ్వరు? ఎక్కడికిఁ బోవుచున్నావ? మీ యవంతి మెట్టదని యడిగిన వా రిట్లనిరి.

దేశికాశ్రమాః మఱి మఱియెఁగఁగఁ విద్యాధురము వచ్చిరిమి. మేము ద్విజకుమారులము. పోరిండు : బ్రాహ్మణము సేయుచున్నారని విని యరుదెంచితిమి. మా కోరిక నవలంబుఁ గావించుడు. మఱి : మీ విద్యార్థికోటిలోఁ జెచ్చుకొనుదని వివయముగాఁ జూరించిన సంతసింపుచు నరండు మీ రింతకుముందేమి గడిచితిరి. గడువలసిన గ్రంథములెవ్వి? మీ గుప్తంబచ్చినట్లు చదువుకొనవచ్చునని నారర ముగాఁ బలికెను. వారును వారు బడివిన విద్యలం బేర్కొని చదువవలసిన వానిం బెప్పిసంత విన్నయవలయు ననండు వారిని గొన్ని విద్యులఁగఁ పరీక్షించి రత్నత్యా ప్తశిష్యులనను నవివరముగా సంతసింపుచు వంతకుముందు తనయొద్దఁ బడువు శిష్యులకు హరిదే గురుభగవాంబుని విద్యలు గుఱపెండుచుండెను. విద్యారహస్యముల వారి కెరింగించుచుండెను. అట్లు శిష్యులు గురువుదానై వారు సోమభట్టారకుని యందుఁ గొన్నితినములు వసించిరి.

ఒకనాడు సోమభట్టారకు చక్కువలంబు నిరువురను రహస్య స్థలము నకుఁ దీసికొనిపోయి వత్సరాలఁ మీరు మఱి మీవ్యవహారవచ్చి యెక్కఁగఁజెనఁచు మీ యాశ్రమ నై వ్యుజ్యము విద్యాగుణ గౌరవములు సమీయములై యున్నయవి. మీ యెదుట నవరాదు. మీ దూషణలు తోములు యాచినవారు మీరు పాఠులని నమ్ముఁ పొందు. వ్యక్తవర్తి కుమారులనియే శ్రాంతురు. మీరు నావంత విద్యా విశేషములంకగా గ్రహింపఁబోయినను నంతవాను బసిపెండుకొను చున్నారు. కావున మీరు నాకొక యువకాశ్రమము సేయవలసియున్నది. అందులకు నే నుపేక్షించిరినేని మీరు విక్కిలి రాకమానము ఉపాయమునంగాని పాపింపఁకమునాడు. రహస్య భేద మయ్యేనేని ప్రసూరమువచ్చును. రత్నని పూనికొని దీర్ఘముంటిదేని వత్సా దింతునని వలకులయల వారువిన్నములై యిట్లనిరి.

గురువరా? నీవు తల్లికిఁగోరె నారలెందురు సుంబఁ బెట్టకొని విద్యలం గలవృత్తుంటివి. ఇట్టి యకారణ బంధులెవరు నీయువకృతి పెట్టెదె? బలి జేయగలమా? నీ యాజ్ఞాబించి క్లతకృత్యల మయ్యెదము. సంభయింపక కరివీ యుంబడుఁ గింకరల మమ్ము నింపఁగింపుము. ప్రాణప్రమాదములైనను గురు వాక్యగణ సహించుమని యత్యంతాదరముతోఁ బలుకుచు నా విద్యాధుర కళం బొందితి.

సత్యవతి కథ

నల్లబాబా : ఏమందు. మరియే పురాతన సుకృత పరిపాక పెట్టిరియో
దాని నాకు దేక నీ గురుయాయుధుల పుట్టింది. అది మిక్కిలి కురూపిణి యగు
అది మిక్కిలి శంపియను దాని సత్యవతియని పేరు పెట్టితివి. దానిమొగము మన
మంగళమునకు వచ్చి వచ్చిమోగా కమ్మది. ఒకరిదాయున్న బంటికందెన దాయగో
మెరుగని దెప్పవచ్చు. కన్న మోహించిన నా కన్నయం బెనుచుమంగ వెనిమివ
రేమి దిక్కిలకను మనగది. అప్పుడొక కమ్మగూతఁ బోయివది. మొగము మరియు
వికృతమైనది. కలిదండ్రులకే దానియాపు మనహ్యముగా నుండును. పెరవారి
మాటఁ జెప్పినఁ జ నత్యవతి కిప్పుడు వివాహకాలము మిందరొప్పుచున్నది.
రాజ్యపు మనమునకు ముందే ప్రతికారము సేయవలయుమని యాహించి యా
సత్యవతి నిన్నుడును బైదికి రానీయఁ నితరులు చూడకుండుఁ గాపాడుదుంటిని.
మరియ గెరవము ననుసరించి విద్యాభ్యాసముండును బ్రాహ్మణ కుమారుండు దానిం
బలియంబుగఁ గలఁడనించి యంగను. వెళ్ళయఁ బాంబాలములు పుచ్చికొంటిని
ముందరే నొనఁబురొ వివాహ ముహూర్త ముంచితిమి. జటూర సరనికెన్నడు తెలి
యఁజేసిరో మీ సమాధిమ నాడు నూరురు మరచితిని. మానుసమిత్తము నెల్లి
వచ్చుచున్నానని కమ్మవాని యంపెను. ఆ జాతివృధే మానుకొంటిని. ఆతండు
సత్యవతిని జూచెనని భంగి యాదమిమింప నెప్పుడును. ఇందుం బెట్టియే బ్రతికియ
నాలోచింపవలసియున్నదిగా? నేనొక తెర చాలోచించితి వినుండు. మీ దోచాక
సియమంబులు నా నువయు కమ్మలేనవి. ప్రేమరే మీరు శంయంతయు విరోధము
బుండుకొంటి. మరియ మీ మొగములు శ్రీ ముఖమంబు మనోహరంబులై
యొప్పును. విచ్చిన మీలో నొకరు శ్రీ చెప్పియు బ్రసంగింపి సత్యవతియనికెన్న
యతనికిం జూచెదను. ఆతం దప్పుడు పరమ సంతోషము నుండగండు. విచ్చి
వేరొక తెరపును గార్యంబు పొందినెదను. యాప్రామా మంతయు చారి కరిగింబిన
సప్పుడు గుర్తుకొంట్ల నెరు.

అబ్బా : మీ కార్యంబు సకలవృత్తుల మీ ము హుళగాపుండు యుంటిని.
నందియము పంప. వినుండు పెండ్లి చూపుంకును, పిల్లల పుచ్చుండులను
నే నాడురూపుకొంటి కార్యంబు పొందినెదను. ఆత చానియంబు కలిగిపెమ్మట
నదియే వేదన దాని నమ్మించుటకు యెల్లో తెలియవచ్చుది. అనుటయు నా విశ్రంధు
నదుగా : గతము వచ్చుచే నై వితివి. అందులకుకొక యుట్టి నాలోచించిని వినుము.
పెండ్లియిన కొన్నిమామలకు నా పుత్రి పిల్లలకము మడివడి బాటకముపన్నీ యా
యాను నూనిన నీ విచ్చి విశ్రంతయము వచ్చినది ప్రకటించెను. దానికేసి

తలంపు కొనిపొగగని చేరుచుఁబడికొనిన కృత్యమంతయు బోధించెను. అందుల కనుమోదించుచు గుప్తపర్య కృతవర్యతో నాలోచించి నాటికాప్రయోగ యెట్టి నెవము న్నిదికొనినను.

చ గోనలమోమునవ్వునయు కుంతయు లలమంగనవ్వు ర క్కరిజడపెంచి మేలి తెలికన్నులు గాబుకడిద్ది రత్నమం దనముల వ్రోయెనయ నొకల్పాయం తరియింది తోటనా మానసు కన్నెరుపు ఎలయందగి లేకబడిచ్చ పిచ్చుగవె.

■ మరునాడే పెండ్లి కూతుఁ డావులకు విద్యారాస్కరులదా యగ్ర వాసనగ కడపించి సోమకల్పారకులే నచ్చితుండై పెండ్లికూతులఁజాలి మోహిత్రాంత ప్పాడుండై యిట్లు తలంపెను.

అనఁ : యీ మోహనాంగి యంగమంబ్బయ చావల్సాహరికములై మొందినలే యెప్పుడున్నవిగదా? అయ్యారే? చేరంతు పిడియున్న యీ తెలి దన్నుగనోయగ మిచ్చి యోడు యాదివను దనిపించినా? బాధలే? తక్కువెక్కుల యందు మొక్కటియే యొక్క గంధముగా వ్రాయవచ్చును. ఇట్టి సహ్యంగనుండరిని నాకో పత్నిగాఁజేయఁ బూసిన యీ మండితునిపై ద్వేషమువహించితివిగదా? కత్తువు లెవ్వరో యీవన కూతుకు కురుపిణియని నాకు వ్రాసిరి దివ్యాంగలంబురదీంతు మింపుకోడే పాటిగనాము సేయుచున్నావాడ. నా బాగ్యము కొనయొడఁ దగియున్నది. మరీయ పురాకృతము వలించినది. నా శిష్యులు సాధుజ్ఞానము నొందినది. నా పిర్ల సారకమైనది. అని మెచ్చుకొనుచు నచ్చుచు మడియెచు తెడతడపు ప్రవార ఇందిలో మునిగి యుంధెను. అప్పుడు సోమకల్పారకులకు పట్టి! సిగ్గేపిడికి! నీ తీర్పు మొగమెత్తి యాడుము. అని గడ్డము పట్టుకొని ముఱమును పెకెల్లి చూపెను.

విద్యారాస్కరులకు జ్ఞా? పకలవిద్యర్పిరోమజులగు పి పావకు లోప ముందునా? బుద్ధులు బోధింపమయినా? దెవలు గిడుపనయినా? లోపలికిఁ దీసికొనివెళ్ళుదు. పావము సిగుపడుచున్నదని పలికినంత వక్కపలయవతి దిగున లోపలికిఁ బోయినది. విద్యారాస్కరులందు కాలవ్యవధి సహింపక మానుకో మర్చ దించి ముహూర్తము నిశ్చయించి యింటికి జనియెను.

ఏమట సోమకల్పారకులకు లోపలికిఁబోయి గుప్తవర్యఁ గొగలించుకొని పు తా మొదటిగంధము చాచించితివి నీ తెంకతెనం దగిమాత్ర వగుదువే. కొడుక వగుకొడఁ దీర్చితివేని ధన్యుడవగుదు. నీ వేషము మాకే మెచ్చటగలుగఁ జేసి నదిగదా? ఈ రహస్యము ముఱకుగాక యెవ్వరికిం తెలియకూడదుమని? యని ముఱచు నాటంగోలెఁ డెందీ మనులు చేయ మొదలుపెట్టెను.

సోమకల్పారకులకు బాగ్యవంతుడగుట నా వివాహ సన్నాహ మాకృత్య

కరముగాఁ జేయించెను. దూరదేశములది బంధువులను పంపింపఁజూపగాఁ దా దొడంగిరి. సోమభట్టరక్షణఁజేసి యతఁ గలిగిన భయములను శాపి చూచినవా రెవ్వరును లేరు. బంధువులు నా కష్టమహాకర్మమును జూచి ఆహా ! భట్టారకుని లేదలేద మఱి పట్టినదిగదా : ఆహా ! యిచ్చివచ్చును మత్స్యజనులగదాయని బోధములు సేయు మంటిరి. విద్యాభ్యాసమందును వివాహ దివసమున కత్తుకానా హస్తపిత మానసం దై సాలబంధు పరివార సహితులై యాయ్య గవారమున కనుచెంది స్నాతకపతముఁ దీర్చుకొని మాహారమున వెదురుచూచుచుండెను.

అంతలో కాన్కణము రవవేడిమిఁ బడమిపైఁ బడించి మందే హాసురింపైఁ బడవరింపజేయుటయు విద్యాభ్యాసములు సుముహూరి మానకుఁ దూర్వ నావములు రోదసికపదము నింక మెండు నైవేద్యముతో మారేసెను భట్టారకుని యింటి కదిగెను

కన్యాదార సత్కవళిఁ బెండ్లి కూతురేసి యొక పీఠి గదిలో వియ్యంపు గంపలో గూర్చుండుచెట్టి యిందు దూచునట్లు కపట సత్కవళిని గౌరీకవల బొసరింప నియోగించెను. పెండ్లి కుమారుని పట్టంపైఁ గూర్చుండుచెట్టి పురోహితుఁడు వివాహ శంకరమంతయు సముత్తముగా వియ్యంపుకమందానఁ గావించి కన్యాదార తాలమందుఁ బెండ్లి కూతుఁ ధీనికొని మచ్చుటకు గన్యాదారతోఁగూడ రోపరికిఁ బోయెను. అప్పుడు పరమ దుష్టులందు రోపరికిఁబోయి గౌరీకవల బొసరిఁ పురుషు యా తాలికారత్నమును జూచి వెరఁగపడుచు నిట్టి చెప్పది ప్రియమందులఁ బట్టు దగినది తాదనియుఁ జ్ఞానపరికి తార్య తారగినదనియు విద్యాభ్యాసముఁ తద్యవ్వ మంతుడనియు రోగరఁ దొడంగిరి.

కన్యాతా పురోహితుం దుచ్చ్యసరమున భట్టారకుని ప్రవరంబడిని యవ్వది తల్లతంబుదీర్చి వివాహపడితఁ గవ్వందీసికొని పోవచ్చునని చెప్పెను. అప్పుడవ్వదీవారెల్లఁ బెండ్లిరావదిలోనికిఁ బోదొడంగిరి. అప్పుడు సోమభూత కుండు గంపతోఁగూడఁ పెండ్లి కూతుఁ జేతులతో వెట్టుకొని యిటువడుచుచు యో రికదిగదిలోనికిఁ దీసికొని పోయెను.

పరపురోహితుం తదిచూచి అయ్యః అట్లు రోపరికిఁ దీసికొని పోయెన రే? అవ్వదిఁ దీసికొనిరందని కేకలు వైచెను. కన్యాదార బంధుగడఁ గూ గంప నవ్వడించి యావలకువచ్చి మారో వివాహమునకు మందఁ బట్టించి గం దాయట యారాగమె యున్నది. అందులకై యిట్లు చేసితిమి మత్స్యగా మెన పురో హితుండు యిది వివాహకర్మము గదు. సుముహూర్తము పుగిలిపోవుచున్నది. పెండ్లి కొడుకు లేరి రాగూడదు. ఆ పేదఁ మనియొకప్పుడు దివ్యబాహుశక్తిఁ బుష్కలము నొప్పుకొని భట్టారకుండు. అంతకుముందు దోరించుచుండిన యా దుష్టులతోఁ గన్నారం దీసికొనరమ్మని కనునవ్వుతేసి తాను వివాహాంతః కర్మముఁ జేసెను.

అయ్యవు నా పీకటిగదిలోపలి బోలు చదివికొనుచు నయములలు తిరిగి దిగ్గుమలెంచి సత్యవతియున్న గంప యందున్నచో తెలిసికొనలేక గుప్తవర్మ యున్న గంపయందును యనుకొని యా గంప యింటకొనిచిచ్చి పెండ్లి వీటలయొద్ద దింపెను. పెండ్లి మాత్రము కనాల్సికొని యుండగానే వేది యివ్వతియో నెఱుపింప నవసరము లేకపోయినది.

విమ్మట బుర్రోపాకుండు పిల్లి ప్రయత్నముగా పట్టారమనిదే గన్పాదానము గావించుచేసెను. విద్యాభ్యాసముండు పరమ సంకల్పముతో చింతి మాత్రుని మదలో మంగ. సూక్రమును గట్టెను. వహువును చొంటిచూపుచు చింతి నాచు పోసికొనెను. అట్టి సమయమున సోపనపుకడకు గుప్తవర్మ వచ్చిచూచి అయ్యో! భరియేమి మనము సత్యవతిని దిసికొనరమ్మని చెప్పినచునే తిసికొని వచ్చెనమి. అని తల్లితమందుచు లేచి యా పిల్లిని గదిలోనికిం బోయి తిసికి సత్యవతిని జూచి ఏమిదే యుండరా? తల్లియన. వతికను నక్క లా నెవ్వరైనను తిసికిని పోలేదని యుత్తరము చెప్పినది.

అవ! దైవముత్తముగాక మహమ్మయన్న ఎవర యన్నమా! ఇట్లని గియు విద్యాంశులును మోహమందుచున్నారు. సత్యవతియను మహాయోగ్యురాలి వారేదు కాలోయి. ఈ మహార మన సత్యవతి మదలో లాన్కడునలేక మంగళ మాత్రము గడింపలేకపోతిమిగదా! అయ్యో! పాము గుప్తవర్మ కన్యాకృత్యము లన్నియు నేరుపగా నభిముఖులగుచున్నారు. నా కేమియు ముపయోగించుచు రారు అని చెప్పు గతులు కంపోయారు పిల్లలే లేయవలెనని కార్యములు సేయుచు నానిగని దివసములు గడిపెను. అకలికి మనసు మనసుగా లేదు తిన్నవము లాపకన మునునెనను. అకడు మానాడురుయ్య, పప్పుటయ్య, పిల్లలయ్య వెయింగడు. విద్యార్థులే యున్నవయ్య సవరించుచుంటిరి. ప్రాసముమీద పులిక యన్యార్థుని యెయ్యుచు ధింపించుచున్నారు. అందువలన తలంబెడ. గుప్తవర్మకుఁ గృతచర్యకుఁ గన్యారాతిఅకుదప్ప నా రహస్య మెప్పుడని తెలియదు. నాకబలియెన కరుణాక సోమార్థురకుఁ దొకరోజు గూర్పుయి ఏదీయో ద్వాంజులంద నొక కిమ్మడువచ్చి స్వామీ! యజ్ఞరతుండును బ్రాహ్మణుండు భార్యతోఁగూడఁ గాజిఁ బోవుచు నచ్చటికి వచ్చి యున్ననాచు ఆయన మీకు సహోద్యాయులగు. మమ్ముఱారి పోవలయు ను. చెప్పుచున్నాము. అట్లు నమ్మారని చెప్పులయ దుఃఖము పరచి సంకల్ప ముతో లేచి వానినఁబోయి యజ్ఞరతుంగాంచి యాచోహో! ప్రాహ్మికుఁడేయని మానసము గావాలింగవముఁ జేసికొనయెను.

అనంతము నుపశేషవారములగా సన్నివీధిని వెలకించెను. ఒంటియం దెప్పుడు పిలువలెనుచున్నట్లు పోషవహారకుండు మృగము? కాసుంకి నేను నీమల ముందుగనే యింటికి వచ్చితిమిగదా? తమచాత సేవత యేమియును తెలియదు

లేదు. ఎందువనించితీ? పిల్లలెవరు? ఏమి కేయలుంటే? మన సహాధ్యాయుండు విద్యార్థి నరేంద్ర యేమిటా తెలిసికొంటా? అన్నావా? విద్యార్థులను తమము గానితే తేనెన యర్థములు జ్ఞాపకము వచ్చుచున్నచిగా ఆచో యిహమున నను జాలిన సంతోషముయము ముయొకటిలేదని పూర్వోదంతములు గొప్ప ముచ్చటించుటయు సకండు నిట్టూర్పు సిగ్గుదీపుత నిట్లనియె.

వయస్యా! నీ చనినట్లు బాలావంగం సంతసమెప్పుడును గలుగదు. ఇప్పుటి నాస్తిని మనస్థానాశుని తెవ్వరికి గలుగదని చెప్పగలరు. నేను గడు పాపాత్ముండ. నా యుదంతమును విను నీవును తింకింతువు. పోనమ్మ. నీడఁ బిల్ల తండ్రు? ఇప్పుటివెళ్ల నెవ్వరికిచ్చితివి? నీ పచ్చవంతుడతడు. నీ వృత్తాంతము చెప్పుము. ఎని నా శోక మునసంహరించు కొంటెదని భరింప నరంజిట్లనియె.

మిత్రమా! నా వృత్తాంతము నాగుగానే యన్నది. పిమ్మటఁ బ్రత్యేకము. నీ పదియో యక్కటా! తెలిసెట్లు కోరుతున్నది. నీ కథ వినుదనుక నా మనసు పరితపించుచున్నది. నీ వారకేన్న వాకీ యుత్సవము పెట్టికాదు. వెగ నుడువు మని నిర్వచించుచుండు సకండు తాను గాకనుండిచ్చి రక్కపాలెప్పపాలు నాకొ యించుటయు పది యాడురములు మితి జరించుటయు వివాహసమయమున నది వదిలితీసి స్మరించుచుండు లోనగుకథ యంతయుం పిమ్మ యప్పుండితునీ శోక జలరాశిలో మునిగి నెయె.

బావా! పది వలవట్టి యిట్టి యక్కటా! గలుగఁ జేసెను. అన్నట్లు పట్టినంతలోపము చింతించెయ్యము. అని సోమరట్టారమును పూరింపునులన పూరియరు యుత్సవము పోనిమ్మ! ఆ తగవు తలఁపవలదు. తెన్నయింక గలదు పదిపట్టాదు. నీ యుత్సవము నా యుత్సవము కాదా? పక్కటి సంతాపము. ఎక్కటి సుఖము. పేదరింప మనమానందింప చలించునని. మునిమాపుల జలంబుగోలు నిలిచిరే. తాను జారు. అని పలుకుచు పోనీ పదియోలు తెందున్నది: రప్పింపుము! యాది యానందించుచుంక నను. మునిగా పేదరింప చిగులతో నందున్న శివ్యనింపికి పెండ్లకూతుం పేదరించుచున్నది. పట్టినయె.

అయ్యంతేనాని లోపలితోయి వచ్చి సామె: పెండ్లకూతు యింక ప్ప సునిగుడి పెద్దపత్తి తాదన్నది. గతితు తావలయును పచ్చిన ప్ప ప్పము మర యివ్వదనెనాదు. నా మిత్రుడు మావలయు. రావచ్చును నా మిత్రు: పచ్చము. అని మిత్రు సంతో లోపలినిపెను. ఆ పిమ్మట పోయి కొంతసేపటికి వచ్చి నుడువలో తనయ్యునిగా పొన్నె: పెండ్లి కూతు తెంతో వాగిన్నది. నింత పొన్నెవల గనులనుపొన్నె చెప్పెను. అప్పుడు సోమరట్టారమును అని లోపలి తోయి నునియును పెన్యెయె.

ఎందును గుఱవర్తయ్యెఁ గృతవర్తయ్యెఁగూడ? గవభవలేదు. భార్య సోగిస నాడు నాకేమి కుం దెలియవని చెప్పినది. అతం బొక్కింతతరువు విధించి భార్యయెలో నేడియొకెప్పి మరల యజ్ఞవతు నొద్దకువచ్చి యా మాటలే మచ్చలించుచున్నంతలో నెంటిలో తొలు యెవంబడినది. ఆదోడదయెయో తెలిసికొని రమ్మ పిళ్ళవొకని సంపుట ను నతండు లోపలికివెళ్ళినప్పి తొట్రుపడుచు నట్లనియె.

వెండిగూతురుమాపు మానిపోయిది. కాం విక్రయాకరణికో నొప్పు చున్నది. ఇసిరో: మాచుటకే యసహ్యముగ నున్నది. మేరు సుమహార మనకు ముందు గుంభేవక వాదాదిచినాడు జారలు. అట్టివి కోపించి యిట్లు కావించిరనని అమ్మగారి నా వహించి చెప్పుచున్నది. ఏగరంబని చెప్పెను.

అప్పు డదరపడుదు సోమభటారకుండు యజ్ఞవతునితో: గూడ గృహం తరమున కరిగెను. ఖట్టావక భార్య పరుషముచూచుచు దం విరియఁబోసికొని ఇమూడుదు వట్టారకుఁజూచి భిన్నురైఁజేయుచు నోరే: మూఁతూ: చిరకాలము నుండి నీ కులము వాక్రియించికో: నన్ను వేనతన మరదలివిగదా? కానిమ్ము. యెదుఁజూచ్రాయక్కిరము దేసితిలే తువకొమ్మన పలుకుచు నభ్యవహిం ముంద రకుఁ బ్రోసినది.

ఆ సత్యవతింబాచి సోమభటారకుండు ఆయా: ఇది యువ్వలే! ఇది యివ్వలే! అని వెలగవడుచుండ నదియే నీ కూతురు. కోపమంప నట్లు కావించితి ను. యాపి పలికెను.

తల్లి: రక్షింపుము. రక్షింపుము. అమాదులయితిమి. ఎట్టి దర్లికో పించువా! నా చక్కవిహుఁడు వాకిమ్ము. నీ చెప్పివుంటు దెలియించు. అని యింత ప్రవారముం బలిమాఁ బొడంగెను. అంతలో బిందీకొడుకు యొక్క యూర్తిం బించుచు వచ్చిటికివచ్చి సత్యవతి విక్రయ దూపము చూచి దూపించుచు గుండేవరిను ననగ్గరితులఁ బ్రార్థించెను. వారి పార్శ్వం మన్నించు నట్లవ్వనచుండెను నాయుల్లాలు పూ? మూర్ఖులారా! మీరు పండితులయ్యుఁ బామరులభంగి నున్న మనచిత్తిరి. ఇది ముందటి తప్పుగా మన్నింబితికి. దెందవ తప్పు మన్నించుదాననుగాను వినుండు ముందుగా నమ్ము. బాణించి సత్కివతికి ధిమాగా బాదేగనాడవని యంతయుఁ జెయు పంయు. ఏవాసా దీక్షాపసావమాన నీ పు తిక యెప్పటిమాపుఁ పంచగళిమ. ఇంటింక మౌతము దూదారము సోకిము మన్నించుదాననుగాను పలికిన పు విద్యాభాస్కరుండుచ్చుచు మామా ఖక రెండు. చింత యిడుగుడు. అమ్మవారి చరణ వచ్చి నది. మరల మత్తవములు సేసికొంచము. ఓవ మనకు వచ్చిన వాంకలేమి తెప్పిస్త ముంపించుచు సోమభటారకుండు తొడత గృహంవర సారాంబం పనువర మరల విద్యాభాస్కరుండు ముగియింపము గావించు. విద్యాభాస్కరుండు అచ్చున మనలో ముంఁకొలుకొనునట్టి పరంబ్రహ్మ జేసి భావ్యగా న్నవ్వకదించు.

సోమభట్టారకులు అయిదుదినములు వెనుకటికన్నులు బెట్టగా సుత్సంఘము
 హించెను. దీక్షాచసానయన సర్వధరిహాప మెల్లమారుతో మాతవలంబునను
 లంఘితో బంధువులందఱు వేరుయొకరి వివాహాప్సరకుడును సోమభట్టారకుడును
 గుండెవలనను బ్రార్థించుచు సర్వవిహాప మిమ్ముని గోరికొనిరి. అప్పుడు మరల
 భట్టారకుని భార్య యాచేక్షముఁ దెచ్చుకొని బాలికావాఁ నీవు పరిశుభవస్తువు నేలా
 మనాను యిందుకయ్యె దెలిసికొనలేక పోయితివి. నన్ను పుత్ర దేవతవలె బాసించితివి.
 అనాధారములు భారం గావించితివి. ఇక నాకు నీ యందుఁ గనికరము నాదు. నీ
 కూతురీ అన్యమనరిత్రే యుండును. పో పోమ్ము అవి పరికి సరింప దొడలగిడి.
 భట్టారకుఁడనేకముగా నపరాధములు సెప్పకొనియెంగాని ప్రత్యుత్తర మిచ్చునని నాడు
 అప్పుడతఁడు గోలు గోలున నేర్చుచు అయ్యో నా పుత్రిక యిట్లువికృతాంగియైన
 నెవ్వరు భరింతుడు దీనికాం మిట్లు గడచును? దిక్కివచ్చెను? అని యూరక పంపరించు
 చుండ నల్లుడతని చేతులు పట్టుకొని చూచు? మాతంబునాడు. కట్టికొనినందులకు
 దీని కన్నము లన్నియు నావికాకే మీకేమి భారకము, భారమంగము నామీనఁ బనినడి.
 నల్లులంత్రప్రేమతోఁ జూచుచుండెను దైవికమానకు మన మీదేయంగలము. అని
 ప్రమాణికము దేయుడనుక నతంఁడెట్లు మానలేడు. యజ్ఞవల్క్యుడును అతని దుఃఖములు
 బాచి అయ్యో! నే నెక్కడికి వచ్చిన నక్కడనే కన్నములు గలుగుచున్నవి. బంపరించిన
 భట్టారకునోదార్చి కానవచ్చు గదల భార్యతోఁగూడ నెందరం బనియిను.

అని యెడంగింతువరకుఁ గారము పిగులుబయలు గనినప్రస్తుత వివాహము
 ముగిసియుండు తరనంతర వృత్తాంత మవ్వల యవసరంబును .. పు. పోయెను.

దెబ్బదియవ మఱిగి.

శశాంక మ క్త రాంతుల పథ

సతః దూతవలె నువ మీలు విడిలి మూడుదినములుగానెను. విలపించుట
 పునఁ దెడచూకము వచ్చితిమి. ఆ భాష్యదధంపకు చండు నీ నమ్మించెడివి. పునఁగాని
 .. పంపించి యుండును మరలను దిద్దించిపోవుమా. చూచువు? నా పుట్టింపు
 పునఁబూర్వండు మనకే నేదయియుండును. అయ్యో! మనకు పతనమన్న దిద్దించుమా
 .. లేక పోయితిమిగదా? వారేమి చేయుదురో తెలియదు మన ముండరుండు. గోని
 లిసన చిక్కులు పడయొకవేయి. ఆహా! బుద్ధి కర్మానుసారితో యను చరనము సర్వ
 పునఁప. వారెవరు పెండ్లి యాడుతుంక నానించి యిచ్చుక కల్పవలఁ జేయుటకు మన
 .. ద్ద సందర్భము పుట్టుటకుఁ గారణమిదియే. తియింపన్నది. రంధ్రకేస నాచే ముగ్ధ
 యుంకగానున్నదిగదా? పుత్రికకేసంధర్మలో మునుగిన గురువార్యులకే పోలిమి?
 అ చంపయెం గర్వకోక మూరక చూచుచుంటిమిగదా? పోషిమ్ము. పిమ్మటనైన మా

దండ్రి తెలిసిగింప మనము స్వతంత్రులమై కులపాలితా విరుద్ధముగా నిజ నెడలి వచ్చితిమి. ఇదియంతయు రై వమాయకరి గవంబుడుచున్నది. మనకొరకు కలి దండ్రులు దుఃఖించుచుండును. వెండియు సిండికోడీయవ రెన్నయగువేమో యాలో చించి చెప్పుము. నాకేమియుం తోచకున్నది, అని యడిగిన కళావతికి దూప్రవతి యిట్లనియె.

సఖీ కళావతి! నీవనుటలు మన స్వయంత్వ మంతయు నిరర్థకమైనదే అయినను నివృత్తు పశ్చాత్తాపవరదఁ బ్రయోజన ప్రియ! మనముప్రయోజింపజేసినది నిజమెరిగింది తిప్పి సజ్జలము బంధువులను జాల నిందింపుదు మనయు లాజదండవకుఁ జాక్షులు ముగుడుము. మనకట్లెఱుది పులిచిన కగపాదుఁ యి లికోలు సవంయు రేయవలయును. ప్రేమము పంపిస్తట్లు నడుమువారముగాక మనము స్వతంత్రులమూ రెమ్ము. వెగవకుము. రైత్యమానుమ. తూచువుదెసకరిగి సబరాంత్రం గంపికొని కొంతకాలము రేకాటనము చేయఁదహాగక పురుషదేవములు చె చిలిమిగరా! మనం నెఱుఁగువారందరు. మన మొండొరులమే గుడతువల్లులు దురలముగాన వ్నది. నీ పేరు కళాంతుఁడనియు నాపేరు మకరాంతుఁడని యి జెప్పుకొందుము. మన పిల్లలం దేఁయొకరడే గృతార్థ ములఁ జేయ దుము. అని యత్కంత సాహసోత్సాహముతోఁ బలికిన విని కళావతి యిట్ల నియె.

రెల్లీ! మనకు లాల్కము వరులుయెప్పుడు యావహికంతుమన మనంఁ గారా గారంబులందఱిని యంతఃపురంబులు ప్రవేశింపజేయుదు. దేశమురెట్లు చూడఁగలిగియు, కావున మననదక యొక తెరవున వనునె వధవియే భదంపవల మును. నీ పలుకులదే నాదుండఁదఁ గలకతిరిగిది పయవము పొగింపుకూ. యావహికనములు నికలయెనవి గావున నికపదములరేకనే నడవవలెను. తొలుఁ దూఁపుదెసకరుగురను. సజులు చూరుపు మారముననే యుండుమని చెప్పిరిగదా అదెవ నదవులు మెండుగరివని చెప్పుదురు. మెడలు నతె రంగెఱుంగక వారి నాదెస పోనలము నని మనమే చెప్పితిమి. ఎఱియినను వల్లుపోవక తప్పదు. అది యి వస్యనిందిరె. అట్లదవుదును తలండుకొని యొరారి విడిచి తూచువునెను మరలి సమవంతుకంగిది అప్పుడెగి నాసుప్రాదెక్కినది. తిరుఱుతుడు తవనేడి కిరవములదే గ్రమంబు జగంబునఁ బరికపింపఁ జేయఁదొందం గెను. ఆయ్యందజగమన రాయెందలో నడువలేక ప్రమాదసికఁదియమదు మరల నడ చును నీరీతిఁ గొంతపయ్యదును పొగిందిరి. నిట్టమచ్చాహ్నుమున నొక ట్టెప్పినద వసింది నామ చెచ్చుకొనిన యాహరవదార్థములు చూచింది యొకరి యదంతుకొనిరి.

దంపతానందఁ బొందొకచార మడిగిరి మరల వధున మెరలు పెట్టిరి. ప్రేమబాసనాఁపెయి లలిత. చున్నది కాని తెరపి కవంబుఁదఁదేదు. సాయంకాలమున నిట్లయింపవలెను. నిగవంబి పుచ్చి నడిదిరి. పల్లెయొక యుం గవంబివదికాదు.

అప్పుడుమిక్కిలి వయస్సుగల గుండెలు వాయచేసికొని, యొకరెట్టు కిందఁ బడుకొని యొట్టజే వెళ్ల వచ్చితి.

అట్లు భయ నాలుగుదినములు వయస్సును పోగించిరి. తాత్కాలికమునకు నావ్యంగములు వసంపదలేదు. పోయినకొంతి యగమ్యుగోపరముగాఁ గనబడుచుండెను. ఆహారవహారములు సరిపడినవి. పానములు పొక్కులెక్కినవి. నాలుగవ నాడు భయ వాల్చివచ్చినపుడు అడుగులు తరలక పిమ్మచ నొకతరువునఁ జరికింపడి వెటూర్చును. ఒడింపుచు మోమునం గ్రమ్మిన జెమ్మలఁ బైటబయలుగన గడ్డి కొనుచుఁ గళానికి రూపవర్తి యై వెయి.

అట్లు మనము విద్యానువము చూపవలయుననుకొని యింతటికడ నుండి ఎందఁనెరక వెనలి వచ్చెమి. చివరకు మన కీచితాంత మీ ఒకినా సంకరమున బువ్వనట్లు తోచుచున్నది. అరుగు వరుచుటకు కత్తిలేదు. ఇంకయదవి యున్నది. దిట్ట కేమియుం బోరకదు. దారి కాని దారిబడితిమి. పూర్వపుష్కముల యాశ్చర్యం నంబుడుచున్నవి. నేడుగరుచుట గవ్వముగాఁ దోచుచున్నది మనమిం దుకయు నాలోచింపక కాంక్షాపర్యాయన వట్టి వెట్టప్రయత్నముఁ జేసితిమినుమి? యేని యధైర్యముజెంది కోకోపూతచిత్రములున్న యమ్మ క్రకాసి నూరడించుచు రూపవతి యట్టియై.

ప్రియసఖి! నీవుంకు రెండురావులు లేవని మనము చదివెడిమిగదా! అకాల మున మరలము రాదనియు మన మింగిన విషయమి. ఇక విచారమేని? అదిగో యీ ప్రాంతమున వంశ్యము లేవియో యున్నవి. పోయి వంశములంగొనికొని వచ్చెద నిందుఁగొంతసేపు విక్రమింపుము. చింతింపకుమని బోధించి యీ మిందులోటి వలు మూలలు దిప్పి వెలగవండ్లుఁ గొనికొని వచ్చినది. వండ్లుచి యీ రానివట్టి యొకరి యదంబుకొని రూపవతి రైళ్ళసాహసాదుల మిచ్చుకొనుచు దమవయస్సును పెయ్యగ్గిన యోజాపములు గుచ్చబింపుచున్నది.

ఇంతలో నొకదన నేముఁడు కొట్టుకొని వచ్చుడు! పొదుపుడు అను కోణ హంద్యునియొకడ దూరముగా వివంబింపడి. ఆ రొదవని యమ్మదవతి రందరివరులు లేచి మృగముల కేటవలె వివంబించుచున్నవి. పరాయమానములగు జంతువు లిందు రాగలవు. మనకు శావుకొని యుండవలయునని యాలోచించుచున్నంతలో నొక పరమా మృప్రాంతమునకుఁ దారినచ్చుచున్నట్లు కనబడినది.

దాంబాచి యీ దిగుబోడు తిరువుచు తెరియొకరొకఁడారిపోవ యెక్కించుచుండ నక్కిడివరము వలెవేగమున నడుచించి రూపవతి వెంటబడి తరుముచుండెను. అకాల కోలమునందక నొక మామ ముడుదిడుగుచుండెను. ఆ యుష్కరవముఁ జూచి రాశిపుత్రిక వెనుక సాహసముతో నొకరియొకరినికొని యాపోకిం జెడరించుచు నెన్నఁది తరువు పొడలు వెట్టివచ్చి.

అయ్యుడని పందియు నామందరులును నతను స్కందములును గొరవి
 ప్రసన్నులై కరగఁజొచ్చిరి. రాజపుత్రుల చేరి దండకాదనములు అన్యులు సేయక
 సర్వభాషలు రూపవలె విడువక తరుమాయఁదెను. అయ్యులం కొంతసేపు లికిగి
 లికిగి నిలఁపలేక యొకలుతొకరిగ నలనుచుతో నిలువలేక పుడఁపించితి ముగ్ధిల్లినది.
 అప్పుడా సత్యం లియ్యలలువాడి పేయ్యపై గోప్య వాదింది వందరాదన దమంబున నట
 నిలువక యన్యులఁ బాఠిపోయినది. కళావల కప్పు తల్లిలంపెల్లు వచ్చినతో తెలిసి
 కొంటి దుర్లభము.

అటు పేలంబడి మున్న రూపవలంబాది రాజపుత్రుల యురము వాదికొనుచు
 మొగమున మోముఁజేర్చి సతిఁ రూపవతిఁ అని పలుమాట పలికి మఁ బ్రవేశవనముఁ
 గానక నచుపెఱి నిశ్చయించి వేలంబడి మాఁ ప్రాణమమ్మపిమాఁ బ్రత్యక్షమందఁగి
 నన్నీ యరణ్యంబునఁ జారవైరి వీరొక్కరితప్ప పరలోకమున కరిగితిరా? అయ్యో!
 ఇంతకముందే వేసవైర్యము పడుచుండ నాతెన్నియో మాటలు చెప్పితివే నీ యూహ
 ల్పము నెందుఁజోయితివి. అక్కటా! తలిరంభం బెక్క సేయక గృహములుంబులఁ
 ద్వలఁగగా నెంచి నా వెంబడవులకు వచ్చిన నీ పిల్లు మృత్యువందఁ గన్నులార
 చూచి యున్నదాన నానంద కృపవార్య యొం దెనంగదా! సేవించుక యలసిన
 పాదములొకటి పసచుచు నాకలి దీర్చుచు నెన్నియో యుపదానములు సేయించు
 దువు. ఇప్పుడు నా మువ్వార మొక్కటియుం గొనవేయి ఇది సహనానందకృపే. రక్షి
 మానుము. పూర్ణిమము. వేడుకొక వీరొ ముచ్చరావే. ■ చుక సేపు నిలుపుము.
 అలాగఁజూచుకొను నాపైచుక పిచ్చేనిదిఁగి దరిచి వది. అట్లయిన నీరావు నేను
 దునిగి. నీవఁదనుగదా? అని చెలు ప్రతివ్వను లిచ్చునట్లు యెచ్చుచు రూపవతిఁజె
 లికి గెలుచు పిదముల ముద్దిమఱిసెయి గొంగలించుచు మరల మరల నిలుచుచు నిర్ధిఁ
 గొంతువపుఁ గదిపెనది.

కాంతరీ కతరీరరి యరణ్యుడిగి పెల్లఁ గమ్మలుఁ దెరచి కరసంజ్ఞరే
 శోభింపవందని తెలుపుచు రాహుఁడెచ్చి యామ్మని మోరించెనది. ఆ సున్నగహించి
 యాపన్నగనేటి యుచ్చుచు గొచ్చునలేచి లేచినతె మిట్టపంజరంబు గణించక దుము
 శుచు ముచ్చుంపల గణించక వెనుచు మృగచార తలంపక అలంబులదేర నూరక
 వచుగిడుచుండెను.

మరియు నొకతెరవునుండి వేరొక తెరవునకుం బోవుచు నిల్లంబులఁ
 బరిశీలింపుచుఁ గోవల పెచ్చుంపుచు నిల్లు పెద్దదూరము కిరిగినది. నీరొకఁడేమి
 యం గనంబడినదోకాదు అప్పుడు మిక్కిలిపరితపించుచు అయ్యో నే నింత నెల్లిపని
 చేసితివేమి? నే నేమాంముని పచ్చిటివో యించుకయు నుచుకు తెలియకున్నది. కాం
 దన్నుగొనందిరినని తోచుచున్నది. అందుగా కొరకలేదు అందుఁగూర్చుండి యుప
 నాగిచ్చుచు నీమఁ ప్రాణమని విడిచివచ్చితినికదా, అహ! మోపబోయితివి పేగుదప్పితి

పోవలయు నేమిదోయ్యదును. వచ్చినదాని చేదియో పోవనిసదాని యేదియో తెలియ కున్నది. అప్పున్నా, అని తలంచుచు నొకదారింబడి కొంతదూరము వడుగొత్తి వెలుచుంటి యిది వచ్చిస్తేలోవనాదు. మరియొకటి అవి వెలుకొనుటయిది మరకొంతదూరము వడుగొత్తినది. అదానియు గురువు తెలిపినదీనాదు. కొంతెము దూరమువడుగొత్తి నిలువంబడి రూపవర్ణి యని పెద్దమనిషి యనుచుచున్నది. ప్రతివరసము నేనదాని నిరయొక్కది రూపవర్ణి? ఈపాటి కెప్పుగమో రుండిపోవును. నీ: నీ: నానందింబడినానూ లెండు లేదు. అంతయు వాలోనింపక యప్పుడే దోచినట్లు చేయుచుండును. అందులకే ముప్పులకెం జారణమెత్తినది. నీకుండు కా కెప్పుడనట్టి పడుగిది వచ్చితిని. రావున గొప్పంకి ననుచు మోసముచుచును నుల్లం లేననెత్తి నీసికొని రావో మారక యారాని గానింబడినది పెక్కుగతుల దంపముచు నొక కెల్లెక్కెనలమూలము పడినది.

అప్పుడు మారములో నొకదెన వేటకాంక సంపదకి విసంబడినది. ఆ దెన గడకు చూచుకొని యా పాపమున దిగి యమ్మగువ రిచ్చగా నాదిక్కునను కడుము దొంగిలెడి పోయినకొంటి యాద్యములు నపివించునందెను. అప్పుడు వడివడి పోయి యప్పుకంటి జనసమూహములో జేసినది. విశాఖమున వెనకిలో గుర్రములు పెక్కులు కెల్లెంటి కున్నవి. చుట్టును పైవ్యము విలువంబడి పుట్టి. గజతరగ స్పృహనాదులం బయనమునకు సన్నాహము సేయుచుండిరి. అట్టి పేనానిపేనముల లేని యా నాని రత్నము అము అము అవి యరచినది. అట్లుపోయ్యు అపిలొందరు ప్రత్యుత్తర మిచ్చిరి. ఇచ్చిన్నది కొంతదూరము లోపింబియ అయ్యు. వచ్చిపోయి నామిత్రులతోక కీమదవిలో బడిపోయెను. వేగము చుంబిని రెండున్నది లేలుపు (దని) పెద్ద యియంగున బలికెను.

ఆ ప్రాంతముందలి కినిరములో వేటకాంక చుట్టునలంసి పేటకాంకంబెప్పుడుండ వివోదముగా వినుచున్న శివురరత్నము స్వప్నాయందు పుట్టుగా నా యారద్యనిని విని యెప్పుడో భావముని యరచుచున్నాడు. వాని విచ్చిలో గిరి కొని కమ్మని యొకవలిరారక సంపెను. వాడు వోయి యా రాజ్యమున గిరికొని వచ్చి రాజునకులు తెల్లెను. తనీయ ముఖరిలాసములు రూపవర్ణియ గుర్రాని వింగుచుచు నయ్యుకయుడు బాబులా : నీ వెక్కడివావవు ? అప్పుడి లేమిటి వచ్చితిని ? ఈ రాజును పుచ్చుకొని యందు విక్రమించి నీ వ్యక్తాంత వింగింపు మని యడిగిన మాటలు తవలెదం గొనవడి, దేహ : ఇది నాకు విక్రమింప నమరుచు రాదు. బ్రాహ్మణ కుమారుల మిరుదరము కాకలో విద్యాభ్యాసము చేసి యింటికి పోవుచు నీ యరవిరాజం బడితిమి నా మిత్రులు మూసాపాతికుండై మూర్ఖ మునిగి యున్నవాడు. వానికి భావము లే నవరెంబిత్తి ఈ యథార్థం వెండున జంబులు పరచెననివావు. అంబ్యమైన నవరడు బ్రతుకుడు నామీయ కళాంకు గండురు. సేవర

యను గహించి యుర పాత్రతో అం మిప్పించుటచే తిన్నకాపియి మితుం బ్రతి
 పొరుకొనెను. రమింపుడు రమింపుడు అని పునుకులతో బ్రాశ్చించెను.

దయాహృదయుండగు నజ్జనవతి యా మాటలుచు వినినానను కౌంతా :
 ఏ ముక్కడు బ్రతుకొచ్చి రెప్పుడున్నావు. ఏ ముక్కడు చాడ నే యెలలపై ప్రమా
 దము చేయనట్లు తోమియున్నది. ముందు జంములంగోలి యాహారమున దృష్టిని
 దివి మెచ్చించెను. నీ నలుగు మాతలంబుచ్చి రమింపెనును యెప్పుడు నమ్మరింపక
 చూడ ! ప్రాజములైన పదునుమాన నా మి తుచి పిప్పి తీర్చక వే నాహారము గొను
 నాపుడును. అయ్యా ! ఆ తా పిచ్చిలో నొం చెప్పిన్నది ఎప్పుడు పోవుదును.
 ఎప్పుడు వాసించి నాకును. మరల నాచేడు నా చెప్పిలం బడునా ? అ... పలవ
 రింపుచు నాచు యెంద, మాటాకా చచ్చిగొని నేలంబు మూర్చిలైనను.

అప్పు కా నరవతి పరికపించుచు నరసి చనకయ్యపై బయంకరద్దెంచి
 కైక్కిపడారము తిన్ని యేను గావించుచు ఇంకరకమమి కిరమివ కృకసారము బం
 వలంబున పోట పట్టింది క్షిణాంతికలుగ జేసెను. మరయు వాచేక నిమగ్నర వాడు
 వచ్చు కుంకుఁ జాగియపాత్రముం పెప్పించి కళాంకఁ బెరింగించిన గురుకులమెప్పు
 యా మరణాంకుని సేవచేర్చి యాచ్చటికిఁ దీసికొనంకంపి సయమించుటయు వా రతి
 బంబున నడిగి యయ్యరచ్చంబులంకరయం దిడిగి యెందును నా మరణాంకునిగాఁ
 గానక విసిగి మరల సంజనకకు గురారములొంద కరుదెంచి యా వార్త భూవర్త
 కరింగిందరి.

కెన్నరదతుండు కలంబుల చిత్ర...తో మం తిసత్తములం గాని యిట్లు
 నున్న అమాత్యులారా ! ఈ భూసురకుమారుండు కడు పుకుమారుండువలె గనం
 బునుచున్నవాడు. ఎంక సేవచేర్చినను దెలియ వలకున్నవాడు. వెయ్యలు పరిగించి
 పోడు జాంబినములనుండి సిఁరాహారములు లేక బసలియన్నాడనియు నింక రెండు
 పాదాడు దివకులపరకుఁ దెలియ జిందకవియు యెట్ల. ఈతఁ డక్కంక గుటనంప
 ప్పుంకపి వానిమాటలే రెప్పుడున్నది. ప్రాజము పోవుదున్నను మెత్తు, సమితము
 దాగాముఁ జ్రోలవయ్యెగదా. ఇంకతివ్వు నొక్క మమయన్నది ? పిమ్మందు
 గాంబే, యెచ్చటికమా గలుగుచున్నది. మీ మనస్థితిఁ దీసికొనిపోయి యున్నక
 నుం గొందెట్ల. మీ దెప్పి మరణాంకుడు భూరసత్తములం పాంయ్యెను తోచె
 ను. మీ రొకతె గలింగింపరాదు. ఈతఁడు మిశ్రును సమితము ప్రాజములు ఎదును
 నున్న. చిత్రమని అభయము లపియే కదా యని పలుకుచు నాదొక్కరి పయనము
 గాంబము యాంబించి కుడువుఁ బంచుండు రా నెక్కినచ్చియంబలముపై

... నొకప్పుడు నీచోదనపు... నయించి అను దురగాహంబుల బయలు
 ...
 ... బయలవలెనును బయలగలంబుతోఁ బయలుదేరి యెట్లవతి కరిపయ

కళాంకుడు విక్కిరి యవించుచు సకల కవర సంస్కారములు నిర్వర్తించి యనులరము మంత్రి సామంత పురోహితాదులచే నిమగ్నచతురస్ర పట్టాభిషేకమండయ్యెను. అతండలు రాజ్యధారణకు మీదపరిచిని భోజములు సప్త రిండుచు చట్రములు నిర్మించుచు దురనుం శిషించుచు సుజనులను రక్షించుచు దిర భారముతో నధిక విభాగి సంతపించెను.

కొంతకాల ముగిసివెనున కిప్పురచతుసిభార్య కళాంకునొద్ద కొంతలు సంపదించి. వర్తా : కళాంకా : నీవు కళాంకుమహిషే ప్రజారాజు జల్లముగిల్లి రాజ్యంబులు మీ కండ్రికిర్తి వర్ధిల్లవేసింపి. ఇందుకు బద్ధునివర్ణము రాజా నంతో విందుచున్నది. అది యటంతె నాయన్నహుతుడు రాజాననినె దల్లి లేపరానను నిష్కలమునుండి నేను పోషించి పెద్దదానిం చేసితిని. రాజు చారిత్రిము గీచివరకు వినియే యున్నావు. వృద్ధరాజు అది నీ ప్తమహిషియని దెప్పియే యున్నాడు. బప్పుచా చిన్నది సమాధారణోపవర్తయే యున్నది. కావున కెంద్రియిని గగ్గోలు డిప్పుగమ్ము. నేను మిగుల మంతసెంతెమని తల్లిద్రానిన కమ్మును గమ్ముల కర్ణిని కళాంకుడు తనపూర్వోదరత మంతయు సంతాకరం గోచరమగుటయు నప్పుడు సమ సమాధానముగా ప్రతిలేవనంపి యాత్మకలమున పట్ల తలంచె

అచో : రాజ్యమధారయి తమ్ము రామే యిరుగనినట్టి చెయ్యలట్లు తెలిసికొను జాలుదును. అందుదానను మగయాపైత రాజ్యం మీదనున్నదాని నును ముఖయే మరదిపోయితిని. జెహ : నింతర్నితము. రాజ్యభోగ వ్యసన నుట్టి వైతము కలుగజేసినది ? అయ్యో ? యిప్పుడుపోంపయస్యులు గంసికొంపమునను నీ రాజ్యము పాకు తావగకమైనదిగదా. రామమ్మ : నీమిచ్చితిని. వచ్చునట్లు చేసెదనని యాలోచించి యొక వ్రతయేట నీ వచ్చును ప్రాణములను.

ఆ. వె. పిన్నపాపవలన గవ్వలు మువ్వలు

గలిగి రట్టివారు కమ్మఁగలి

చిహ్నం గొనఁగ రతియే దిహ్నంబు నమ్మఁగ

చాదికాదె రెలియవలయు మాను

అని : బాయిని కింకరునికిర్తి మీద కెంతెంతల తిరుగును నీ వచ్చును గడుపుచు. నీవే సానుభవముగా బ్రతుక్తుర బద్ధినినను సమాధానముగ నీ గుఱుడు మీకొనిరడంబు యోజితుంపి సంపించి తా మంతవైతమునకు బోయిను. అ. : అంతరించి మరణిద్దుం రిచ్చుకొని తమవారి యవసరంబును జెప్పం దొకంశిను.

దెబ్బతి యొకటవ మణిలి.

స త్వ వం తు ని క థ

చూరమునందుండి కొందరియందుండి జంభూరికమగు వెదురుచొంగు
కుంజయిన నిడికొని తోపం తెచ్చిచు మెకంబుల యెచ్చలు వినుచుఁ గేసరుదను
లిట్లు పిల్లలంక ప్రొద్దుపగ వాదాది బోనను నివేసాపీడితుఁడెయ్యెన్ మనరాంకుని
నొంది తెలియదుచు బాబుదాఁ నీ వెవ్వక నిమిటికట్లు పడియుంటివని యడిగెను.
ఆ భర్తనివిని తన నలువారు బానిసెచ్చునట్లుదని శ్రేంలెరి యా మనరాంకుండు
గొప్పలం నిడువకయే వోయఁ దెరవెను. అప్పురా కొనకవతుం బాసంబు గ్రహించి
పెరుగుచొంగు నీంటిని మెగమున పిళ్ళు అల్లి భారగా నోటిలోఁ బోసెను. రల్లని
యా తోయముఁ గడుపునెంతాదాని పోసంతయుఁ జల్ల అడి దెమ్మటలు గ్రమ్మి
గమ్మలం నులివికొనుచు మనరాంకుండు పిల్లగా లేచి కూర్చుండెను.

సుకమాదఁదాఁ నీ ఏ మహారణ్యమున కొక్కడడ వెలువర్చితివి? నీ
వింఠెం పడియుంటివి? నీ పేరేమిటి? యని చుచిగన మనరాంకుండు పుణ్యార్థాః
నోడు పీపు నాకుఁ బ్రాణరాసముఁ గావించెనని. నీ మిథ్యరము ప్రాప్తాణ
కుమారుము. పృథ్వీమనకుఁ బోవుచుఁ బరియత్ నీ బారిం బడితిమి. సమ్మ
చరాహము తరిమిన నేలంబడి మూర్చిల్లి తవి. నా స్నేహితుండు నాకు దాహముఁ
లేఁబోయెను. ఈ యరణ్యమున సతంఢంబుఁ బెక్కు పరియెవో తెలియదు ఇదియే
వా వృత్తాంతము. అకారణ బంధుండనై జీవనవిచ్చిన నీ కులగిం నాచుంబాలు విను
గోరెద సుదువుమనఁ పలికిన నరండు సవ్యయ చెల్లవెను.

అయ్యో! నీకు నేమేమి యాహారము సేసియెను. సన్నింతగాఁ గైవారిము
సేసెదవు? నేను బోయనాదము. మా భుజం మీ ప్రాంతముండే యున్నది.
నాసేరు కానకు దండును. పొద్దు వాణుచున్నది. ఒక్కడ నిండుంటిలేవు. నావెంట
మా యుంటికిరమ్ము లేవు దానినాపి యంపెను. చెప్పిన సంతసెందుచు మనరాంకు
తప్పుడు నేరిడు. గర్భ వ్యుత్తు తెలియక య క్తిరాతునివెంట కిం పలి కరిగెను.
రరభ కార్థులది మహాసత్వంబుల క్కత్తి విశేషంబుల బలంబులుగను గలంబులుగను
విరాసంబులుగను తేసికొనుచు మృగప్రదాన కరణదేవతంబుల సువర్ధంబులుగా
నిచ్చార్ల తల దర కుమము కిసలయ దివముల రమములుగా భరించి తెలు మిందు
గోస బందంద యొయ్యోనమాహవ సింహ పులి పిడిక గజరంధ వరతంబులగు
ముంబులతో పత్తింబు గురులంద పూసలపేరు లయతమిరయ నాదకొను
దిలకొను బోయె. పిల్ల పల్లెఱుచి యెళం దొప్పింత సుందరముతో నెల్లు దలంచెను.

అప్పుడే నా కొడుకొ మక్రవిదమకాలులై పగల పర్యావర్తింబునూన్ములగను

మృగపాయస్థ యువ్వుడు. అయ్యారే: ఈ కలకత్తాకుండులు వాగరిక యెదుగు
కున్నను స్వకీయ సుందరులుగురు దర్శనీయులై యుండురి. ఈ పదై వెదురు కవర
లదే నెలలదిన గుడిసెలు కలదె నను చంద్రుని మనుశేషులందే మనోహరులు
యున్నది. అది చలించుచు గానయ్యెనెంటి వానియందే కరిగెను

సి పోలమునన మందరి తుంబిళులులు పెరి గంగామయ్యగిదిగొం
చ్చెనుగజాల్వడి కప్పరమగమరి గమగమరాడు వెడదగొట్టములనొప్పి
సమంజసమనల. గూర్చిగట్టెన ముచిమకె పు తోరలయలుగొంకి
పరచిన రిత్నకలకుండు బహుచ్చకమృగకృతులెదం బ్రవించెచేయ.

సి వాయలెనెను నెమరిపించులు గలిగి
దమరామర చయభగదగిత మగురు
మురువుగొంచెడు రాజములకమనగిడి
గరము దగరాదు వారిం వయగ్గహము.

మకరాంకుర దండరి విశేషంబులు జూడదు పి. నెంబి. ను. గానయ్యు
గుడిసెయొద్దకరిగి పింగళా: యటరా యె పిలికనంబ వానితార్క కదియించిరిచి
వాతికువచ్చి ముగిరి సమస్కరించుచు మకరాంకురమాలి మూతం దెవ్వందె
యదిగిన వాడిది నెయి.

ఈతెదొక బాటసారి. అచలినదుడు మేమి చివినపోలిదే సకవలసి
యారము: కెంబియన్నవాడు. దప్పిదొప్ప యిచ్చటికి కుమకొనవచ్చిరి. సాప
మాళి యగుచున్నది. రకపుసేయర మేమి తెదురు ఏయ్యము చురుము. ఉడువ
గలదని నుడువుయొ సప్తకరి కుంకలు రృతిలో చుంబిదేసి కుడువ రిమ్మ
పిలిచినది.

ఆ దెంబతగావించు మహావరమాల చంద్రు మకరాంకుర తోరా? రృప
యెట్టిదో యెయ్యగ. పి. కుమకొనెములో గుణంబుల పి. చంపతుం కి న్నహుస
ధర్మంబు లెట్ల లవననవో తెలియదు. ముగియొచ్చెన పింగళు పనికరి యు
నతిధికరి యు నెవ్వరియొద్ద నేయ్యకొన్నదో సారయొచ్చె యున్నది. అది యొక్క
మందును వింగళదే మనంబులనె యన్నము తేవెంబులలోగని పదార్థంబులు చురించి
రృపుంబై పింగళి కీటయి.

సాధ్యమన: గివు కాపోమారదై యొక్కలంబులు బుట్టిదని తోయ
చున్నది. కాదే ప్రామామకు ఫలంబులవిచ్చి యాళరి యదంచెయ యా కలకత్తాం
గావలయును. సామాన్య లింపల్లవాదరి కి మూతార్క మెట్లగులును: సి. కేరి
యవ్వుంబులపి మేమి ధన్యుడనై కెనని పొగడుచు నీకు సంకాపమువృత్తియా యని
యదిగిన నా లంబులు అప్రా: మయ్యెక గొప్పతేసి పొగడుచుంటా? కాలరాలు
మూడు పు. గుణంబులు పింగళయొ లేదను లేదు. మేమి ప్తులి పొ. కుంబుగము.

అని పూరుగు నాకొక కుమారుడు గ.య. వానింకనుండే యువశిశియై యున్నవాడు: పచ్చవేయెడని రెప్పుడుగనె యా నిల్లమమారుం తొక బద్ధుఁడొకఁడును వింటకొనుట దగిలించకొని యుండినట్టెను.

వానింజాని పింగళ నాయకా: ఈ జాం గాధుఁడని నేమిటికి ఇంపి రి? ట్టకొరకు దలియెంక పరిపించుచుండ నోరదా: మృగంబులం జంపునెక నానుడిన మోలంపు మరదితా: అని యడిగిన నా బాచంబు అమ్మా: నీమఱలే నేమిటికి మరచువాడ. పను మీ వ్యామదంకలం బలితో విడిపోయి యెకరను రినుగకు నా:భయం వచ్చినది. అప్పుడిది సేనుపని తలంచి దానితోలికొక జేను కొని తెరపుని రప్పించుకొని పోయిందలిది. ఈ పులి:ం పన్ను విషమక మీదికి లంపించి కలంకముఁ జూపుటయు నేను కంపక పెత్తనపు పాదలొం పంయునని యెదలించిరి. నా యెదపుట లక్ష్యముకేయక పెదకురికినది. అప్పుడు ప్రాణసంకటముగాఁ దోచిన వింటకొక ప్రేతున దీసిం గదలేర్చిని కప్పా: చెప్పుము అని చెప్పిన నా యిల్లాలు తండ్రి: తప్పలేదు. ప్రాణసంకటమైనప్పు డెట్టి రాదనె నెఁ జంపవచ్చును. కమ్ము. కమ్ము. ఇంక మాడుము. కుంభము ప్రొద్దుపోయెడని పంకినది. అప్పు డా సంతాదమంతయు విగ. మరరాంకుండు.

కా. వాగంబుల సముజ్జలం మృతముతోఁ బ్రాంబల్ల లాలించుతో
వాగ్ధారక విశాంనేతిమలతో నాశామదాహాయగ
ప్రక్షమాంగముతో మవోహర రర్కశేటి స్వరాజ్రియ మా
దాకాయన్ కవికమాను గని యోహోళాంక చిత్తంబుతో.

కా. వింకలపై వింకలు గవలండునున్నవి. ఇమ్మనోరయ్య మర్కమనఁ బచ్చిమాంసము త్రవ్వించె కిరారములో పెద్దగుణవంతు లందులయే యొక్కర్కము. తిండాలో. ఇట్టివాని నిట్టి యెద్దుకరూప సంపన్నులైన కొనుడు. గురవలంబుల మిట్టివని యెప్పురముఁ గలుగుచున్నది. అహ: విడిచినికములు వినుయోపగత ములుగదా అయ్యో: పరపేష్టి యిప్పుచూరశేతుని పొరకబొమ్మి యింటఁ బుట్టంపక యిట్టి నిక్కవ్నకాకియందు బుట్టించనా. అన్నన్నా. ఈపిన్నలందు పొడరానియే యీ కుటిరములో సంచరింపఁ దగినవాఁడా: ఇట్టి సందర్శని గని విని యెరుంగనుగదా ఏమిచ్చిత మేమిచ్చితము: మదియ దోలనోర్కను మిప్పటికి సాధుగ్ధులం నొందినది. కన్నులు గలిగి నందులకు పం మమకరించిరి ఏని రూపమున కనురూపములైన గదలెలులు గలిగియున్నవి. కాని మీరు విర్యాగంధరహితులగు శోచనమృది. పరి నించి చూడెంగొక యని తలంపుడు మరరాంకుండు, మి కమా: యిటరా: నీ పి:నీని యెక్కలయు సతండు పన్నుమోమాతో: దల్లివంకజూచి అమ్మా: యీ పన్ను: పన్ను: పన్ను: చేరేమని యాడుగుచున్నాడు ఏమని చెప్పనానని నని

అప్పుడు పింగళిక యాతః భోకమార్గమును బారకప్పి సునయనాది కరిగిగా వచ్చెను. పేరదీగినం దప్పా? తెప్పము తెప్పము. అని సంభ్రమింప నారాఁడు అయ్యా! నా పేరు సత్యవంతుఁడు. అని పలికెను. తాత్పర్యే కుమార మనిపేరు పెట్టు కొంటివి. అందులకుఁ దగిన - త వగుదువు. అని మెచ్చుచు మయస్థాఁ నీ చేతులన జదిపిరివా; యని యిదిగ ను మాపు వాని కర్తవ్యమౌత దిక్కలు సూచుచు సదీయమని మరల నడిగెను.

రుకంపుమ. పిమ్మట నత్రం గే వెలిగిందెడలని పలికిన నా బాబుండు కృషికాంబులో గురిచి యున్నదనుచున్న అయ్యా! అది యేదియో నెప్పన నంటివి. నెప్పనవాయని యడిగిన ముహుండు నిర్వాసవయమైన పద్మకు లన్నియుం తెప్ప దానియందు వాని కాన క్రి గలుగువలె జేసెను.

అది మొదలు సత్యవంతుఁడు తనసావిర్య తెప్పయని మకరాంకుని నిర్వం రింపం దొడంగెను. మకరాంకుఁడు తొలుత నక్షతములు గుడితము పేదలు లోనగు న్నకు లన్నియు వాని యిమ్మటము సత్యవంతుఁ తియింపు యు నొకసారి వినియే గహించెను. మకరాంకుఁ దాకితి నరెదినము తెప్పయ నొక సంవత్సరము నాటికి దనకు వచ్చిన విద్యయంతయు నే. పి సత్యవంతు నరికనిర్వాహః పూర్ణుం చేసెను. స్వల్పకాలముతో నవవద్యుడు విద్యనంగహించి యోగనాఁడు కలరకుమారుండు మకరాంకుఁడు వినుచుండ తల్లికండుల క్రి వియె.

రాశికంబున వెప్పెయ్యె. త్రిశంబులు గలియున్నవి. మనకు విద్యా విహారు మిగులు జగ్గ పాఠులమై మా మహాకర్మమునందే యున్నవారము. మనుష్యులందరు నేకజాతివారె నను సేవ సేవ వ్యాయంబులు బుద్ధిలంబు నుననరించి గలుగుచున్నవి. అందులకు విద్యయే మూలకారణము. విద్యలేనివారు కష్టులున్నను గ్రద్ధివాడెను? ఈ మహాత్ముని కృపావిశేషమున వేన సకల విద్యా మర్మలంబుం తెలిసికొంటి మనమింక విందుండ ననుమరమాలేదు. అపవదంబు కరుగనగు రంధ్ర మదీయ విద్యాబుద్ధి లం విశేషంబుల మిమ్ము రాజకుల్యంబు గావించునని పలికిన నని నవ్యుడు కలరదంపకు లిట్లంది.

అయ్యా! అపాడుపట్టణము లొకసారి పోయి యాడతిమి దండంబుల పడునం మాటను లేవగదా? పెద్దపెద్దమిదలంబు. వాటిల విలపించునీయరు. పొంపు పొంగని పంకులుండరు. అని మనకొందరికన్న పెద్దవియోదేవిని ఎక్కరణానినని మం తెగంబోలిక నమలే తియ్యుండురు. అంతికన్న సరకము మేలు దిశాక్షణిని యా యదనియే స్వర్గమని పలికిన ఎవ్వర. తోసిండు. వే నొకసారి బాచినతెల్ల ననఁ బుంధవి తెయ్యవలయు న్నెట్లేని నా రంశిగింబి మకరాంకున కన్యోంది నగరమఁ బాపించి వెండియూ దీనికొనిరమ్మని తెప్పిది.

మకరాంకుఁడు సరమ సంతోషముతో నందుం కియ్యకొనివాడే వయన

మువకు సత్యవంతుని కొందరపెట్టెను. ఏమగునని, బలినియున్న యెనుబోతులనెక్కి యుచున్న దర్మదేవతలవలె నొప్పుచు నరికవంతున నయ్యగర్జించుచు బాలి యనేక జనపదములు నూచికొనుచు నొకనాడు చుర్రాన్నాడు నను శోలావలియను పట్టణము నుండు తోయి యందు వివశ మార్గముల సంచరింపుచుండిరి.

ఏర్పాటూప మౌక్రమముల గునున్నరమనం దిరస్కరించుచు ఏలు నమ్ములు వనించి రాజమార్గమునఁ దిరుమిమ్ము సత్యవంతుంజానె ములు విస్మయపడఁ దుచ్చిరి. పురగక్షులు దరియటలు పెరచుచుండిరి. అంతలో నొకదెస కోలోహణ్యుని వివశించెడి. అందఱు నా రెకకుఁజూచుచుండ గొంచు రాజపుటలు యుద్ధసన్నాహముతో నడుపుచుండిరి. పీఠపుటలు సత్వంతులంజానె నె వెవ్వడవు? రసర్యాదములు ధరించితివి. నీవు పిడఁగవా? లేక పెట్టణం గొల్లెనవా? యని సవరినాముగా నదిగిన వరండు మొగములముఁ గమ్ములు చేయుచు ఏమి? మీ కందఱావరము కానిండు నేమియ నామూస మెమ్ము ఎట్టలం గొల్లెనట్లు బొట్టగంపన తిరస్కార రావముతోఁ బ్రయత్నం చేయెను.

ఒకఁ నిరాఁ జే మెవ్వరమో తెలిపికొనక దురలిమానమును ప్రేరికించి రాజుగారి ప్రధానమీరుమని తెలిసికొనుము. సంగరమునకే యడుగుచున్న వారము, రక్షణ దల్కించిన ముక్కుమొక్కుము. మొక్కమే సెగరము కూతలలిగినిత్తుము. అప్పుడు మాకేమియు వత్తులేదని తెలియించిన వరంతులగుచు నిరాడని యుద్ధింపుచు నానననించి పది వాడికూపుల నేసి వారినిఁ బరాములుగా గావించెను. ఆ పీఠపుటలు కరతాధిపతి కంఠాకురై రాజనాదకరిగి య రెండు గెరింగించిరి. ఆ సప్తతి యవలిమికమాగా నొక్కతమంతుడు వి మ్ముందక నొక్కడు పాకదోరినని రెప్పు యున్నాడు. అది కడుకోక్కను అయ్యకపోయెను. పై మనము కినియరాదు. సాగు నయముగా రప్పించి కార్కము సాదించుకొనవలయుం నం దధునఁ దంకటివాడు రాగదో నొక్కరుఁడు పడుగరదో డికోమనా? అని యాలోచించి రా జకనిం తీసికొని రంధని తవముంతులకు తోధించి యుండును.

ఆ ప్రధానురా సత్యవంతువొద్దకిరి కదాకారగెరవము గెరవము నూచింప వినునట్లుతో మొక్కుచు సువరాః ఇప్పింతు కళాంకు. కమలాళ పాలించుచున్నాడు మహా క్రమమునిని యమ్మచోరాః మిగుల వంతనించుచుఁ దమయోధులఁ దల మంద లించెను. మనంద నొకనహాయము కోరఁదలంచి సిద్ధివృద్ధిఁ కనుకొనిరమ్మని ప్పించె. దోష్టవము రంధని వెరుకొనలయు నవ్వమొగముతో వోహా! మీరు సిద్ధింపగాఁ బొగవరండు నొకానొక బదునకై యడుచుండెను. మీరు పడుటకు నా నొకరంధని మునియ రవ్వకరెం. నీవు వరంధని దర్శితోనని వమ్ములంబును.

రాజుగారి ముఁగి పురువచ్చుటకుఁ నిందెయించెవము మీచ్చుతుడు రాసి

యీడు, పచ్చినకరువారనే పోయిమని పుత్రులు నందు పెరువంటి యెరచితో బిల
యము గలుగుటకై కులం ప్రక్కపూర్వకమైన ప్రసంగముఁ గొంత గావించిరి. సత్త్వ
వంతు డెంతసేపటికి మిత్రులందు తన మొదట రామింటనే వదిలిపెంచుదుఁ గొంపఁబయి
అగుమంతులు తన నిమిత్తము పెరియందరిని మీమాటలుఁ బెంచుదుఁ బోనించును నా
మనస్సుం దెనియూ పెంపొంద నగువేయించువాడు. ఈ కథయోచిగిడు. మీ యిదికలతో
మూర్ఖుడి పగపె వత్తునని వదిలి వారితోఁగూడ వాదనగలిగిరిగదా.

కళాంకుఁ యెంత రత్నమునో యాతనింబూచి మోసా చూచేసెను సప్త
రాత్రులఁ దెలియఁబడె యెదురునడచి గెరపింపుడు పొడి గూడఁబడెనీ యత
పీఁయనం గూర్చుంపడెడి రా పరిమళంబుగాఁ గూర్చుంపెను. అప్పుడు మండు
దళని మాత్రము విశేషంబులందు గుఱుంపటియఁ గుఱుం నామంబులను స్త్రోత్ర
పూర్వకముగా పఠించిరి.

మిత్రులి యిట్లనందించుచు కళాంకుఁడు మేము కోరదగిన కల్పవృక్షము
పెరదెరే వచ్చినను మహారాజా! వినుము. ఇప్పుడిది బడియొజవముల దురముఁతో
సొగంధిమను షగరము కందు. అప్పురమును ప్రదాసాగరుండమునాఁ పొందిం
చుండెను. అతండు నా లింది కత్తంత ప్రేయండు. ఇప్పుడు తనమే బెక్కిండు
నరపతులు పెరదించి పెరదించి బ్రయత్నించుచున్నారట తత్సంగరమునకు మమ్ము
సహాయము రమ్మని కోరికొనెను. మేమిప్పుడు కొంత సైన్య ముచ్చడికిఁ బంపుచున్నా
రము. నీవు సర్వ సేవానాయకుండవై యచ్చిరెరిగి కత్తులం బదిలించి మీ త
రాధ్యము పొందుకొనెరమ్ము. ఏమొక్క సమయముగాఁ జూడకొయెరము. ముం
యించుటయు నతం డుచ్చురు సమస్త కౌశలముపెప్పించి వప్పులే సర్వ సేవకర్తగా
నను నరసిఁ బ్రాసాదీక్షుఁగావించి మాతనాంధర మాత్యము లేపనాడులచి సుంబించి
యతఁ డెక్కిను ద్వైకవంతులం బోలివ నాయరత్న మకథాగ సచ్చి.

సత్త్వవంతుల యాతురగమిక్కి చిత్రం బెక్కి యెదురునడచి బోనె పోయె
రాజాజూచి బిరమిహారంబున బయలుదేరి ధూమం బొందెను. ఈ పెండు పోయెను
గొన్ని వయసవారు సొగంధెను. అతని రా సుందరితో మాతనాంధరమునను
భూషణము వచ్చినదికాదు.

అదనాడు సొగంధపురమునంది రాజుపడియు బదిలించుకొన్న
బోహదతులును భాగః మా లేడు మరల బదులుచూచుచున్నాడు. రాజులకు
తెల్ల వేదమొదటి ప్రదాసాగరుండతో యుద్ధమునె యుచున్నాడు. కత్తు సేనలు
సమస్త భవంతుల పోసి పురమునను బదులున్నయది. వారి నాప బోధి వివరింప
మా బుద్ధియు నందు సమ్మచ్చుచున్నారను బుద్ధియు మా బుద్ధియు. కత్తు సేనలకు
మగమికిని వచ్చునె మమ్ము బుద్ధెంచె. తిరిగి వెంటనే మిడినన ను ముం
చుటయుఁ గావించుచు నరంబుట్టించెను.

మీచిని కేసులు ముక్కరము లేదు. నేనువచ్చి పలుకునుఁ గలుగఁ జేసెను. ఇందరితో పురాణమును పైరవిమలీకరి గలిగినది. చాలకేమి యవకారము గావించెనని యడుగ నాడుత లిట్లనినవి

సౌ గంధిక కథ

దేవి! ఎనుందు మా ముఠాగారికి తిరవారమునకు సౌగంధికరసము పుత్రుల యభయించినది సంతక తపేదప మోషస్థాప ప్రవాహశేషముల నిక్షేప ములుగాఁ దలంచుచు ఒకరుడు ప్రాణపదముగా నిమగ్నధులవల్లించి నడుచుచుండెను. అప్పుడొక యోషవమంతుఁడొకడు సమయమున కంగనాజనదుర్వాప్యమగు విద్యా సంపత్తి నవమడించి దేశమును తొగవై తెక్కినది. తదుత్పత్తిని యోడుచాంద్రు పెద్దలముఁ దప్పలు దీడుచుఁదురుగదా? ఆ పూటోటి యోషవారంధ్రముండు ద్రి జగన్మోహన సౌందర్యంబునఁ బొలుపొందుచుఁడులయు మా భేద, పెద్దులతో నుండు రంబువం బేరుపొందిన రాజవంధనులం గొందర నేర వారి చి త్తవశముల నా యువతీ పంకమనకుఁ జూపిన వారివెల్లఁ బరివోష పూర్వముగా నిరసించినది.

అట్లు పలుమారు జేయుటయు వా పశుమతిపతి చినికి స్వఃపంకరముఁ బొందినను, ఆ మృహోత్పవమునకు రాజపుత్రుడు వెనవేలు చుటచింది సతాభవన పుంకరిందరి. అప్పుడు రాజపుత్రక సభిపర్యక్తయై పుష్పదాః పుంక జేరంబూని చదురుఁపునచి నొప్పురు వా సతాభవరామన కరుచింది రాజావెల్లఁ గనంగొనుడు సంతకుంబుండు తెలిసికొని చచ్చిన సభివంబు వారివారి కులశింఘము పర్యా లం పాతుపాదం నెరింగింపుచుండ వారింబుఁ బరిక్షించి తిరిగి పురి చాచుచుంది యం దప్పుడు రానుఁ గోరవగిన మీఠుఁ లేకని నిరసించి తిరస్కార వాచియుతో వా సతా భవనము దాటి యవ్వలికిఁ బోయినది. అప్పుడే రాజపుత్రుండు హృదయంబులఁ గోపానలం బువయించి రపుడొకఁడు పోవంగినది. అయ్యువతీమణి యింటికింగోపు నప్పు డొక యశోక పాదపముక్తికింద నెలువలికి యా పెంకఁ జూచుచున్న పాప పుమాను నొకనిఁబూరి తలయూచుచుఁ గులపూరు లదుగనఁ సులులఁ జూచక నొక లుంగక మోహనివశయై తనకేరసున్న పుష్పదామ మతని కంకమనవలెని వరించినది. అంతరన్న నమక మందెవం గందా? తిర్యలాకి యగుట నేమాఁ యమలకుం గాడువాని రాజపుత్రులన్న వా చిన్నవా డేమిట నవకుండు? అప్పుడు పరిదాత లు వానిపై బావులు బెల్లులు చుండుమెక్కించి యంతఃపురమునవసేసి దీసికొని గోపంబు. ఆతఁడూవారు లేచిన నొక ముఠాటి అంతకన్న పరివోషిదేవు ఎనుకొంప ను. తన పరివోష పుమానుండుఁ బూర్వపు లిపులను ను చుంబునానాఁడెను. అప్పుడు ముఠా పుష్పదామ పరివోషియంబు పరిచయం బుచుండఁ గావచ్చునట్టి పుత్రికాగర్వల్యము పంపగల నా పరివోషము నున్న

జాలక పరివహించుచుండెను. మేడ్చల్లో నిరెక్కడిని యో గావచ్చె ముష్టిభావమబిడ్డని
జేపెదె. ముందు వానిమనస్సు పరువందునునె శనింపుకొని రాజవృత్తి లింధరు నేర్చు
మూగిండు ముదిరింది.

అప్పుడు ప్రభాసాగనుం కొక్కయందు పెక్కుగతాః కోరః పరశుః
గిన్నరదక్షుం దత్తంకమిక్రుందగుట నరః పుత్రున నీగరః తరియః వేసెను.
అప్పుచోహా మిమ్ముః బంధువున్నారగరా ఇదియే యద్యత కథయని రెప్పెన్
నిని సత్యవంతుడుః తొందరపడుచు పప్పుదే తన యమునెల్లః బయలుము సేయించి
పగముగా నడిపించుచుండెను. అంతలో ముకొంపరు సాహెబు రెండుచుప్పి సర్వ
వంతునకు నమస్కరింపును దేవాః శత్రురాక్షసులు ప్రభాసాగను నోరంచి
సభాంధిపముగా గారాకరమునః వెల్లిందిరి. కోట మూకమించి వహువాసములః
గొలిగొలిచున్నాను. తరువాతక్కర్కమునకు దేవరణి ప్రహరము. పొడులల్ల
నీటిక్కినే చూచుచువ్పూరని రెప్పలముః బరితాపముః తెండుచు సత్కవంతుడు
సేనం నడిక్రమించి తుదగమెక్కి చూచాతుంకోః గూడ రెండు గుఱుంబలో
నిగంధకవగరము ప్రవేశించి యిట్టిం పర్వత లాభిల్లెః బరితమించుచు విహ్వల
ముగాః గోటలోః బ్రవేశించి రాక్కులగా యురచితురేయున్న రాక్షసుల సందర్శ
జూచి తొలపడు బంపియుః గొందరః బావరేలియుః గొంపరం గొండుము గొంబరః
బల్లియుః నీటికి నదగ్గిపసంబలో శత్రువులనెల్ల బయించి ప్రభాసాగను బంధువులతోః
గూడ విముకునం గావించి సింహాసనాసీనుం గాంబరెను.

ఇంతలో బలము రా వగరకుకో, బ్రకేంబినది. విజయనారాయణుడు
వక్త్రులనుగొ వ్యాపించినవి. పోయెడు సర్వవంతులు బాధ్యులని వివరింపడు చొదగిది.
అప్పుడు ప్రరాసాగరుడు సర్వవంతుల గొగడకుకొనుడు మహాత్మా : ఏపు సా
కిన్నరదత్తుడు కెట్టింపుండువో తెలియదు. ఇ చాచిదకి తె మమునె తి. నీ కులసేరి
నామంబు తెలింగిరిచి క్రోతకర్తవ. అదియును. ఎది కి నుడు నా యర్హతాజ్ఞంబు
ఏపు పాలింపుము. రాజ్యపాలనాజ్ఞుని మొద్యియును అంబుయును ఇంపని
కృతకాపూర్వకముగా బ్రార్థించిన నీ సర్వవంతుల పట్టెడు. సరిగ్గా నేను
ఏన్నరదత్తుని పుత్రులను పొందు. నా సో సర్వవంతులందును. పుత్రులకి
తుండనే మీ కొద్దంబులు జక్క చేసిన వచ్చింక యింకపరమయినా? విద్యుత్తరంబు
నుగి పొరములుబాపు. నేవచ్చివలసి తీరదు నాకు. అట్లుగాతో బలసేద.
చోయివచ్చు నావలెయుండని వలెకైన నన్ను పొందు కలసింప.

మనోరథాః యో తస్మై శరణానతః త్వమటా సర్వహింసాను స్యాసితి శ్రవణం
 ౧౪. దీనినికొనడ. ౧. పు మనుషు సా మునకు దేవన ముమార శత్రుత్వం ౨. శత్రు
 ౩. పు మనుషు. తానీకో పితృ ద్రవిష్ట పరితృప్తం ౪. గీ. మగింబ. అనా
 ౫. పు మను సోమ సోమవ్యమునక ముదానక యుతపరే తేమృత పుమపూరము.

అందు మాయుర్పు నాశిర్వమంది ఘమ్మానంధింప జేయవలయునని యొకమో విషయ విశ్వాసము లతోఁ బ్రార్థించిన నారించి సంకసింపుడు సత్వవంతుండుండుం కనుమోడిం చెను. అని రెవలెంగిమపరకు వేళ యుక్తిక్రమించినఁ గత విరమించి పై చుజరియం దిటని నెప్పువొందగను.

దెబ్బది రెండవ మజలీ.

క మ ల క థ

ప్రభావ పురంబున విశ్వేశ్వరునియాయు యెకటికలకి. ఆ జేవకము బాబగు దెలలకు నొప్పుమన్న గోవువయలు గోవురమునకు సోపానములోయన విరాజిల్లుచున్నవి. ప్రాకారమంటపాదుల చుట్టయము వరింపఁబడిననూలు వట్టును. బాని గాఁగి. కముగాఁజేసు కలంపులో వాచిపురాజులలో నొకఁ కయ్యాలయూదులఁ గట్టింది యా కంఠమునకు విశ్వేశ్వరునియను జేతు పెట్టెను. ఆ క్కొవెం యావర బయలో గంగయను జేవ నొక పెద్ద తటాకం (స్ట్రోమ్)యెను. అందలి జలంబు లగా గలయై నిర్మలంబునై పడుకలంబై యొప్పుచుండును. ఇళింగరి శీర్ధంబులును లింగం బాలు నా యా బోయలి నా మోయిమాంగదామోయిదు సన్నింహుండి యున్నవి. అవి యట్లుండె వ్యాసమహిమను జేవతో నొక మహిమఁ గట్టింపండి యున్నది. సన్యాసులు, బ్రాహ్మణులు, మోగులు, మోగినులు దోమల గుఱుచునగరి పరమంకొరకా మకము గట్టింపఁబడినది. అట్టివానికి బోజన రాజన సత్కారములు సేయుటకై ప్రత్యేకించు సంహిత సకలమును స్థాపించిరి. తపంబయి మోగంబయి మోమంబయియు జేవులు పెట్టికొని రాహ్మపు తాదుల బోషించుకోడక విరపులి పొట్టనిండి గాలకే పముఁ జేసికొని బాంతు అందు వెక్కొక్కది గలను. రాహ్మడి దుష్టక్రియలు గావించి యాపుమార గర్హములు పెంపికొని మోగలంబి జవము సేయు వారు గొందరుండును. మరియు—

సి. ఒకమూర్తి మోల బావకముంబికొని యర్ధ

దృష్టి మాలికలను ద్రిప్పవారు

ఒకవంక మార్వ జిహవులుగా యో

గము రెక్కలయించి తపముఁ గావించువారు

ఒకచింత నెగమాంత యు క్షిరశ్వమల నది

తేనిసికరికి బోపించువారు

ఒకకర్పి గురుకు లియు నై బాబలు సేసి

దేవతాదేవుల బావించువారు

గీ. తెలిగి వేదాంత వాచమశ్రేయవాది
 ఒకడెస యోగి భవంతు మ్రొక్కువారు
 పుణ్యగతి వహ్నిహోమము శ్రేయ్యవారు
 అందఁ గలవారలెల్ల మహావిదక్తి.

అందు నభిరుచులు మెలికలువారి తోరముగా నెడగ వ్రేలారు గదలములును
 గదలము వ్రేలవారివల నూరెంప నొకరిల్ల తూరినూసికొని కథల బోసరించుచున్న
 దిగంబులు లనేయు గలరు.

అట్టి ముగించున కొకనాడు క్రిజివోహవ పొందర్యుండువం బోలుపొందు
 కిమలయను బాటచూసి యొక యనుదెంచెడి. ఆ యోగినిజూచి యందున్న
 విరహవలెఁ గలవత్సరల ములకలె యగు ములలో నిట్లు దలంరిరి ఆహా! యామోహ
 నాంగి తొల్లిపాయమలో నెట్లు విరక్తిఁజెందుటకు గతం బగ్రహ్యుండుగదా! ఇతడనే
 రత్నమును జూచిన వే సార్యభోమఁడు వడింప నుండెడిని. ఈ మధుగుమ్మ యిప్పుడికి
 గుళుషజేయునో యోగఁడే రహ్యుండుగదా! అప ముదంగఁడ! దలంచుచుండ
 వాచిన్నది యాచుచు లంత యిదిగి యెందలి యోగులను విమర్శించి చిదంబరయోగి
 యుత్తమఁడని నెవ్వయింది యతనికి నమస్కరించిన వతండు కొంతకఠిఁ గన్నుల్
 దెలిచి బాలఁ డేవత్సరపు? ఏమిటి కిలు వచ్చితివని యడిగిన నాయోగిని యిట్లనియె
 స్యామీ నే నాత్మదవధములు సమితముగా పరక్తిఁ జెంది మీ రరణము లాశ్రయంప
 వచ్చితిని. మనోహర వ్యాహరములు సెప్పి నన్నుద్ధరింపుఁడు. కొంతకాలము మీ
 కిశ్రావఁ గావించి కృతార్థుఁడ నయ్యెదను. ఈ యోగులలో మీకు ప్రమాతములని
 యత్యంతకుడి నెనయ విశ్వాసములతోఁ బ్రార్థించిన సంతసంపైదు వతండు రత్నవ
 కంగీకరించెను.

సమయమరసి యా సరసి పోగి యా పారికాంక్షియొక్క రత్నవిశేషములు
 గ్రహింపుచుండెను. ఆ మహామనండున్న యోగుఁ డాయోగిని వచ్చివరి మెదలు అప
 ములుమానిరి. తనములు విరచితి మోగములు వచ్చితి ఏర్పి మిషఁబాని యా
 మీననే క్రిఁ జూచుచుండును. తత్వరహస్యములు సెప్పమనియి తిప్పములతో పడేసెను
 గానింపుననియఁ దొక్కిండు వచ్చి యా చిదంబరయోగి వాక్యంబులందుండను.
 అతండు సెప్పునప్పు డేమి న ను వెనక యా లోపలివే చూచుచుండును.

వారి విచారము లందరి యుత్తరుడి చాటికగం భవకులనముఁ చేసిరిని
 యివ్వరివంకఁ జూడక జపమఁ జేసెకొనుచుండును.

అట్లుండ నొకనాడుఁ కివ్వరదత్తుని భార్య లాచారం దీసికొని రహస్యముగా
 నామకమొన పడచెంది యుండున్న యోగిబంధమునకు వందములు సేయుదు
 వారిలోఁ కిదంబరయోగి మహానుభావుండవి పని యురనివచ్చుకు రోయి నమస్కారములు
 గావించినది.

అది వృత్తాంతానికి పట్టుకొని యెరింగి చిడంబరయోగి విక్కిలి
గౌరవించడు: గృష్టానతిముపై వారిమధ్య గూర్చుండు నిరుపిరిచి విరక్తుండైను
బ్రహ్మోపయోగముగాని నయ్యోగి వామె లిదినియె.

దేవీ: నూరేండ్లక్రిందట నీ మహిమ తల్లి యామవము గట్టింపెను. నాటంగోరి నెంద విద్యన్తుడగా మహిమలు తమము సేసికొమ్మారు. తర్జునతతి వాతము దీని కే యంతవాయు లేకంత జరుపుచున్నారు నీ వర వారమున కొకసారి వచ్చి చూచి బాపము మండ్లివద్ద లగసి వాపముండెడివాడు. ఇప్పుడు నీ కుమారుడు మాతవోముషము ఇలా ఎంతటి విమర్శితుడైనాడు. మా కే లోపములను లేవు. స్వర్గస్థులొండు మాతందిచ్చి మీవారందు సుఖించుచున్నారని ప్రసాదించితిమిగా నుతింపి నీ కేరియో యథిరాష ఇందివం దెప్పుము. నా యోహనంక గావించునని ఫలితవ విషి యామె యటనిట చూచి యిండునాంతకముగా నిలిచితివి.

సాక్షాత్ : 1. ఈ భగవంతుని మంటనాను మీ దశకు మోకరక పోషనా? మేనాక కోరికతో పొయ్యెనకు వచ్చితిమి. ఏమందు. ఈ చిన్నది నాయన్న కూతురు. చిన్నతవముతోఁ జరిగియున్నదియన నేను పెంచి పెద్ద దానిఁజేసితిని. నా తర్వాత దానితో యిచ్చిరాని నొకఁడేదేసిని దాహించిని. నాకమున కదిగితి. ఈలాదానాని బెట్టి (లేసి కొమ్మ). తు కు. తో వృద్ధరాజుగారు ముడుచినే చెప్పితి న్నాకు. అందు దానిం బయలించి కమలి యెన్నిసారు. చెప్పినను గాఁ హరిదము నేలను చున్నాఁడు. అక్కర లేనది గను చెప్పెను. మీరు సర్వజ్ఞుడగురా. ఇందరి వారం చేతియో చెప్పవలయును, మనము మీ గురు ముఖ్యునివలెయిది మనకు నీదియెను. గురువే మాతాద్యసా చరితము. నే నెఁగింపనన్నదాను. అని పవయను. గాఁ బ్రార్థించిన న బ్రహ్మి యొక్కింక దాహించి అహ్మఃః తిందువాళ్ళు తినిన వెనుక నానుయోధు నీవచారకు నొకని వంపును మం తదన్యముకొల్పెను. దాన నీమనోధుమతీకుని చెప్పెను.

అని నాకు మూడుకొడుకులందరూ కనుల ప్లానమంతట యెప్పుడీ వచ్చినది. రాజునకు కనులు జూచి నివ్వకపోయిన ప్లాన్! ఈ చిన్నది యెప్పుడె యని యడిగిన వశంబు. డే! ఇది నామీదా. దీనిపేరు కనుల రక్షణకేమైన దని చెప్పెను. ఆ మాట విని రాజునకు యక్కడ వన్నెయములో గనులు జూచుచు కోటి నే మేదియో చిన్నతనములో ఏర క్కె జెందినది? నే రూపము చాల పింతగా మున్నదే. నీకలిగిండు చెప్పు? పెండ్లియోకిరా? యని యడిగిన గనుల వచ్చుచు నీడు నియె.

అమృతం వా వెనుకటి వృత్తాంత మేమియు జెప్పరాదు. తలపెరుగుదు. నాకంపరు గలిగియుంటిది. ఇప్పుడు వా జెప్పుచును భేష. నేను లేనిదాననగుచున్నాను. గోతులందు కుట్రంబగుచున్నాను. ఏద క్రితఁడైందనెనెన పమయ మిదియని నిరూపించు నని నావచ్చుచు గలిగి? అంతఃపురము నిలుపుటకు ముందుపమా? ముక్కుపై నీటిపేరు

నన్నదని యెరింగి యిప్పుడే బాసకొన్నరావని నను భావించెప్పి యాడును నిరుత్తరం జేసిసరి రాజవత్ని కమలమాలలను వ్రాగ్యమునకును పిన్నిలి సంత పించుడు నయ్యాగిడునుమరి చని ముందీసి అవి పుడయడము గలిగిన ప్రితిచే వారిపురుగుఁ బండుకొన వంద యు బయ్యెను లోనగు పుష్పవులు కొన్ని యంపినది.

విడలరయోగి రా. యంచుం దగ్గి ప్రజ్ఞాల్లుడడర బా ఘాటనముపైఁ బండుకొనరుండును. గవలము నకుఁబాచుమిం ద్రోలఁ బవ్వఁండునది. రాజవత్ని మంభనూలు పంపిన కడునాక యోగి కమలను మంచముపై కడనొప్పుమని యొళ్లా పించెను. గురుండు క్రిందఁ బయడ పిన్నివచ్చెడు వంద మెక్కునని యాకేపించిగది ల యోగి నెవఁబడ్డవైదువ. పిన్నివారివందగల ప్రితిచే నాటంగఁబ డలనూలు బంతఁబొనుమందెను.

స్తూలజంఘ రామకేశుల కథ

స్తూలజంఘుడు, రామకేశుడు నయవుడు నిటలు మోక్య వికమలా దస్కరింపబడి రాజపుత్రుడై పరమాధుని నిరూపింపబడి ముఖ్యు యోధుక లేవములతో వచ్చి యామరని లోకే తేరి మోగులకు ప్రిశూష జేయుచుండి పాంగు కమల వచ్చినదియెడ రామకేశుండై మఘాజెంది యాచివందయోగి నాకయం యుఁ బాదప రాక్షసు వెనడకు లోకకు లతుకును వెడలెగక నర్హాజ్ఞకీ పితేషం బునంబోచె నాకయంపుడుం. వారి దుశ్చేష్టికముం గ్రహించి కమల వానినమిష మున నెప్పుడు పలుచునది కాదు. ఒకనాడు వా రివవులు పట్లు సంతాపించుకొనిరి.

స్తూలజంఘుడు:- మిత్రమా రామకేశా! ఈ కమల మనముగ నెకమా రైసం బారదేయింపను? మనకోరిక యెట్లు తీరగలదు. అహ! ఈమోహానికి యలంకారశూన్యమై శాలివృక్షముఁ గట్టయి వింతసోఁడుగమును బ్రాశించుచున్నది గదా మన యవంగ చంద్రికన్తు పీచిన్నతయే పొగముగా ముప్పది?

రామ:- రావ్యా! పొగముగా నున్నదని మర్రిగాఁ బర్యవంధింపి! అది యొక్కడ నిడియెక్కె? హస్తినకాంతరము గలదు. దెహా స్త్రీలనను పనిం భం రు నెప్పుగలను.

స్తూల:- అవును. నీవు కొక్కోకముఁ జరిఁచిరికాచా నీ కా ఉద్రాహాలు నాగుఁగెరియ గంపు. ఇది యేవారిసా దెప్పుము?

రామ:- పుట్టి నీటిలో శేష్టమనది.

స్తూల:- మన ములకొ న యవంగ చంద్రికయో?

రామ:- అది యేఁ దిలిపి లేరదు. పంకకలి

సూర్యుని కొక్క కుమార్తె ప్రత్యక్షమయ్యింది. ఆ పువ్వుగారు
మీ యువరాజుగారి పేరును యాగించి వ్యాధిని దూరం చేసినామోదా!

లోము:- ఆధిదైవము (కాలకర్త) తమ కలను, పరిష్కరించును.

స్థానం: ఆ తర్వాత మధ్యమధ్య సమయం దీపే సమయం గడిచింది.

తాము పాఠశాలకు వెళ్ళమనుకున్నప్పుడు తప్ప వేరొక తండ్రి
మునుపటిదిగింపదు గదా?

ప్రశ్న:- నీ మళ్ళీ జడం తీయాలని నీకు ప్రయత్నం చేశారని వాళ్ళ వరకు
నా చెవి రాసిన సీట్లో ఉన్నా?

రామై (పరిశిష్టములో) నీ పుష్కల ముసేదాన ఇట్లాదము తీరగదను.
ఆ యుభాయ మరెగింపుము.

ప్రశ్నలు:— వినుకూటి జిల్లా పేద పోషణమునకు ఏర్పాటు చేసిన ముందు యోజనానుబంధములలో—

బ్రాహ్మ: - అభిమ, మంచిమ, పాపము. ౧ పంచబాద మంచముకై భగవ
 త్పాదులయ మర సమకారము యోగము

హాళ:- నే నీ యువాయ : (బెప్పికి గదా ముందరవలము వానినుండి)

అమ్రా- మనలో మనకు లేకుండు మున్నెటి ఎల్లదానమునకీ ఆ సర్వోన్నత
యొ సౌఖ్యసేదాత్తనకీ పంపుకొనుచున్నది కావున దాని మంత్రము గురువులు మును
జ్ఞానవలయును.

ప్రశ్న :- సంవత్సరము అగ్ని ప్రవృత్త్యానంతరం కాపుల దాని నాటి పరిస్థితి ఏమిటని పోషకులు అనుకుంటున్నారు?

అ. వాంఛవ్యమే **పాటోచింతకొని** సమయము మరసి కవులయు నిరంజన
 చుగియును అందరౌను మందమే యి. ముందుగానే గురువుగారిచొని పోయిరి, నాడు
 గురుగారి గమనం పట్టించు తొలి నామోగి పూజము చేసిచిరుకొని వంతుకొనియెను.

అర్థవ్యాక సమయమున నామధేయము ముగిసినవచ్చటికి వచ్చి యిగ్గి చల్లార్చి
 'మ' ముచ్చ యుచినవచ్చున తెలియమిం జేసి దానిమూలంబు ప్రవృత్తునై యున్న
 యొక చందంబునాగిరి కమల యమకాక మందవచ్చునట నెరిక కంఠంబున నా యాప
 నుంబున 'హ' హామూ గానున్న మొకకూన్యకాంతునంబున 'క' కేసికొనిపోయి యందు
 నుంబున 'గ' గాన వచ్చిరి.

[illegible]

కనువును. మరియు నీవు కూరకానకు వేడివగును నీ క్షిప్రఃకోక్తి. యుక్తునుమ
 కోమలి యెవల వందరు అని పలికిన నతంకిట్లనియె తన్నుచా అందులకే నేను
 బోలురః బోవుదునని యెప్పిరిని. కావ్యారతోపచారములతో నా మనస్సని కుద్రోమః
 గలుగః జేయవలయును. మరియు బాగుమఃకు ప్రీయయొక్క బానియ సస్రభావము
 గుణము రోచారము దర్శనము వేష్టలు బావములు ఇంగితవజలు తెలిసికొని యెవరు
 వింశతరేసి యవతి బానికలి కనుమోరింపుడు. అదియంగాక యోకోక నని పర క్తి
 పెందియస్పృశిత తదయః బావయెను నొక్కటని యెవంగును. నేను బోయ యా
 ముక్కుకండిని ముక్కుకేసేన పర్వతలుగేఁగి బానికొల్పవచ్చెద ననుమంపుము. ప్రాల్లవిన
 సూరణంబు దీర్చినయి నీవు బావభ్యంతర సురంబితేవము. బే బావోక్తి ప్రభావ
 ము. బోయాలిం గరిమయందః బెర్లవారకహనరు అప్పుడు వేమో బేయబాదో
 నారోశ్రుతు బేమియో వక్కరలేదు. అక్కర దిమమకొని యొక్కముచారములో
 నిరుదంతెక నన్నే బీసీమ మని ప్రార్థించెను. నే కర్తమాచారములోనే యెదంతెద
 నాకే యుగళయముని యకుడడిగెను. నా కంఠకలి మవసరములేదు ఆరింగన నుగం
 వచ్చిన బావబియలయ నతం కడియం బేమియ. నా ముదుగుమ్మమొగ మొమ్మట్లు
 పెట్టుకొని వచ్చెను పిమ్మట యన నకుడొను నీవెప్పుడు వచ్చె యడురెప్పుడునున్న
 నీతో నేస్తముకన్నః బగయే చెన్నయని బోచుచున్నదని యెత్తిబోడినెను

అప్పుడు నీ స్నేహమానంగాక నాదీసన్యాని యొగమెల్లవచ్చును. బానింగ
 చంద్రివనపు బ్రతికిన రమ్మచివెప్పిన వా యెవ్వఁడో బావముండిన నీ ముఖమున
 ఇలికిపిచ్చి బాబుబాబు. కొనరులు ముగిసెను నావలక వచ్చుచున్నదని బావమొగింప
 ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

నీరులు బాబు వెరవుః గరుగః జేయంబాము. నా బేమినరెల్ల నీరు
 ముఖము యేమి నీ నిప్పు యువమనియేకావున నాదంబిలికి. బిచ్చ నీమొగి
 పిచ్చితిలికి నాకు సమయాముదారకక పోషెదు. అర్థమగి. అ. బిచ్చంబాము
 పువంబె.

ఈ రంబావు తుదో నీ మేమిరేయం గంవన బోవుచున్నదని బిచ్చం
 బావము. ముచ్చియతును.

ఈ రీతి బానియ గొంతకునపు తగవురాతి మదంసమరం పున పిచ్చియ
 బావమొగి. బేమందు కేంబవచ్చుటకు నిక్కయంచుకొని.

అప్పుడే యు బోయ బోయ తలుపు వైచికనియెదము. సూరణంబు. బిచ్చ
 బావములకి కలుపులు గొట్టెను పెట్టి యిట్లా జరికించెను. అన్నన్యాని బావ
 బావమొగి. బిచ్చంబే నే నేమిటి. దమ్మచంద్రివన వెరవ బిచ్చంబు
 బిచ్చంబిలికి. బిచ్చంబయిపెట్టికతో నిరువుకము బెరసాలను బిచ్చంబు. నా
 బిచ్చంబు గొట్టెను బావబిచ్చంబిలికియెను. అక్కడూ బావమొగి. బావంబో
 సుపంపు

పదం వే నడక వే చూచాకీ... బడియందునా? దుంగగం... పరిమంధోరి వాచా
 డేయను వీటి చూపడు వచ్చునా? ఎంతమోసపోయితిని. ఎంత పెంగలిస్తె తని వచ్చా
 గావయి... జెందుతు మరలు దలపుతరంవచ్చుమలో మొగనుచెట్టి మి.కమా? తామకేశా
 తలపుచొకసారి దీయము. మాట... జెప్పవంసి యున్నదని పిలిచెను కాని యతండు
 పంపియను మాటాకలి తొంపరవకుడు నామందమునై గూర్చుని ఏకదలి? నేమి
 యుం గడచెదమి నెట్టిత్యనవంబట్టి కలయంపి గురువునట్టి కానీమంబు దొంగింది
 అరిచిగమనై వహించు వంగి మోయితి దంకకకమయి నాదించెను.

అవ్వ చాయోగి యేదెమిటి రేచి యేవడువా? యేవడువా? యే మొగము గరచుచున్న చాయని యేదచుటయు నాతడు యూగియని గ్రహించి వేరచుచు మూల దీపి గురుచుపడుచు మూలజః ఘని నియవక వందమ్ములింద చూచెను. ఆ త్రెంగిగియం గర స్థూలంఘుడు ఓరి: త్తామహా: తచ్చుత్తియవేహి రియకుఁను. రియకుము తలా రులం దినికొనెవచ్చి పరియెత్తెదఁ జూడుము అని యేదచెను.

ఆ రొద్ద వున్న యోగ రోగిని మందులతో, గూర్తులతో యివ్వించుట లెబితోక
 డి.గృ.ము. చెంది ఆ మాట్లాడు నారెవ్వరు. దీపమొనగింప రండు ఏమియుం గనుఁగ
 చుట యప పోలిక న స్థానంజంముడు వకర్చుచి గవారిని గురువనెంచుకొని గొలుసునగి
 యుంచి యన్వలికిఁ జారిపోయెను.

అయ్యోగి మంచమడిచి నలుమూలలు వదిలివెళ్ళి గోరలు దగ్గరకువెళ్ళి
 ఎది యొక తెగసాలాః దంధి యోహా: వే నెవ్వరీ కెప్పువచ్చిరి ? నా బుగ్గ
 గరలిన వాడెవ్వరు ? ఇందు కూకములు లేవుగదా ? యిది యెంతోమమంద పిసి
 లోనుకేరలు మంచము:కిందపండి, మాది, మాం అని యవ్వత్తవ్వచి మూలగు
 పుండెను.

పల్లి వేదాంతరక్షి ఫణి మగదానున్న వెన్నుగలవడ పానదు. పిదప
 పిలిచాంకివంశం గలుగునని యెడింగియు వా రహస్య చెబుచున్న మంబము పైకెక్కి
 యు పిదపనూ : న న్నేదాటి కి యంతవారహస్యమవడ దీనినూ పట్టితిని? మా
 పుణ్య గీతేమి ప్రయోజనము గలదు? నీచూ నవ్యాసులయ్య. నునాచుల కీకింపుము.
 నీ దామరములు తీడువగలవు. అని ప్రార్థించుచుండ యతి పైకొగూర మందఱు
 పిరిది పొంకారము లెక్కువ యగుచుండెను.

ఆ తొగిం ద్రుడు హస్తాస్థానముఁ గావింపుచు నాంబసేమ దండకము
 విడువతి. ప్రగతువును పకింపుచుండెను. అంతలో వెల్లచాడివది కాని యందున్న
 పిల్ల పేదమమయ్యఁ జిరిపివదితాడు. ముగించుచు జిల్లించుచుగాని కనంబుకయి
 పిల్లచనినా గనుట ■■■■■ చివరముననున్నును ముగించుచు పోయెనుగదా
 గదా. బాల్మీకమునెట్టి లెచ్చరికి బోవవాడు. నే తెలుగు వీర్యవో తెలియదు.
 ఇంతలో పిల్ల గమని తలచుచు నందు కనుదెసచారు వెల్లి వడగుముఁ దిరుగుచుండ

సృజనములు రావునకు వచ్చి కమలా : దిదంబరయోగి గోపురము రావునకున్న
ఈశ్వర శివాయములో నున్నట్లు వాడు : గంవచ్చినదినుండి ? యని తెచ్చిన సప్తగుణ
వానితో నేమియు మాటాడవలసి కాదు. వాని దరిగిన వెనుక యా శివకాగ్రతి యాయ
ప్రకారములోని మాటయంతయు వెలికించి దక్షిణగోపురము రావునకున్న ఈశ్వర
లయము నొకటాడని స్వామి : దిదంబరయోగిరా ? యందున్నావని పిలుచుచు
నా రవ్యకుమరి ఆత్మా : కమలా : యందున్నాను. కలుపులా తీయుము అని
యరచెను. అప్పుడా పడతి గొట్టెనుచు కలుపులు తెరచి యందు మంచము
సదుమం గూడుచున్న యా యోగిం గుంచి రావునకు : బోయి స్వామి : పిల్లగిడి
తెట్టువచ్చితిరి ? ద్విక మయ్యెడు చెప్పెడు యతిగ నశం రిమ్మా : ఇది దైవ
మాయ. మంచముగింద నేదియో యున్నది. తిరిగి యరచుచు నన్ను వె
సిండుచున్నది. అని నంజనేయచందగనే కామకేయిడు తూలున : బ్రాహ్మి గుడి
వై దికి వచ్చి కలుపులు పగించి యన్నతికి బారిపోయి మూలంఘం గంసికొనెను.

వానిజూచి వాడు నవ్వుచు నోరి : యెట్లు వచ్చితివిరా ? యని యడిగిన
చి : చి : నీవు మిక్కిల్రోహాచు నీతో మాటాడరాదు నే నుండు జిక్కి పడయుండ
దలుపులు దిగించి వచ్చెదవా ? సావ మా కమలచ్చి తీయునన్న నే వెంక యెక్కు
మతిపోవుదును. అని నిండుచిన వా డిట్లనెను.

నీ కమలకరము చేసినను నిచ్చే పలుకుచుండువు. కమలతోఁబెప్పి యచ్చ
యో బంపినవారెవ్వరో తెలిసికొనలేవు. అది వచ్చి కలుపులు తీసినతోరనే యా
ముసలివాని నీవంతుఁ డ్రోసి బాని రోపంతు లాగికొనయుండువని యప్పని చేసితిని.
అట్లు దేయక రోగిన యర్థము పాఠశ్రమ్మకొనవచ్చి నప్పే హ మాతెరవు దాటలే.
ఏమిజరిగినవన యడిగిన నవ్వుచు నిట్లనెను.

తెలిసినది తెలిసినది అదియో : నిన్ను నిండుచినందులో నుచుండును.
మనము లేనినచే మంచిది. ఇంకపొరపాలు చేసినచుం ? నారా : బ్రాహ్మి పేద పడె
పాట్లు చయ్యమెయగు నేమి దయ్యము? యతండులోని శరణుగొని యరచు
చుంటిని. ఆ కమలవచ్చి కలుపులెరచి యర : మామర్థియగు యంగి చేసిన
నెగిరి నావలంబి తంపులు దిగించి వచ్చితి. నిండుచు యి : వచ్చిన వాని. అని
నీవు వరచుచు నిట్లనెను. బి : బి : బాగుజాగు ముందు పేద గదా : పనిం
రా తివనము అని వాడు మాటాడుకోసుచుండగా రాజమంక పుత్రుమఘ్న : తన
వచ్చి మండుంకోగూ : కళాంక మహారాజుగారిండు వచ్చుచున్నాడు. నట్లు చేసిన
మఘ్న యా న్నానినెను. ఆ మాటచిని యరద : గం సనానుగెల్ల : వచ్చితిని. గ
గుంపుండి జపమాలికలు వ్రప్ప : పట్టు పట్టి.

అప్పుడు ప్రధానంకో : పాదపాద : ముందు యచ్చితిని వచ్చి అని
బుంబుమున్న : బామర్థియచు భోజనభాజనాని సత్కారములన్నియు మీ కనుమం

మీ గా అమగుచున్నది యా యని యడిగిన వారందరు నేకంకమ గా మహాప్రభా : మా కేమియు తోపములేదు. ఉపదారములన్నియు బూర్జముగా అరుగుచున్నవని చెప్పిరి.

ఏమిట సకంతు మంత్రులతో మువ్వరింపుచు పుకవిశేషములఁ జూచుచు దినుఁడులం నొకవంద సంకన్నకంబునఁ గావలి యుండెను సోవిదర్శనము కనబడి నమస్కరించుటయు రాజు గురుతువల్ల నీ మమ్మగారి ప్రతిహానికావా ? ఇందేమిటికి వచ్చితివన నకల దిట్ల నీయె.

దేవా : నేను ముదారఁ ఁని నట్లొకఁడనె అమ్మగారు ఇందున్న చిరంబర యోగిగారివద్ద కరిగి మంత్రతత్వముఁ జెప్పిన యంపూ వచ్చితిమి. ఆ యోగిని ద్రుండు పొద్దుదీనుండియుఁ గవలంబుఁ బడెడు ఎందుఁబోయినది తెలియదు, ఎవ్వరి వడిగినను జెప్పుకున్నారని చెప్పిన వస్తు లేదు, గదరు నిలువబడి చిరంబరయోగి యొం దున్నరాఁడని కింకదలచేఁ గేకలు వేయించెను. ఆ యోగి బ్రతివననము విశం లకలేదు. ఆ రాత్రినమన్న సవ్యాసు చారవన వేటి యుదయమునుండియు గవల బడుటలేదు. ఎందుఁ బోయినో తెలియదన చెప్పిరి.

అట్టి నమయముదనె సూరజంతుఁడు దేవా : వేనా యోగి శిష్యుండనో కమరు మున్నింతురని నెక్కము హ్లాదించెనమని సంకయాశ్చరిక మదియుంబోలే వలితిన విని రాజు మున్నింతుము. పర్యంతం చెప్పుము అని రెప్పెను. అప్పుడా మాయావి వాఁడెల్ల వెంటఁజెట్టుకొని యా గుహిమొద్దకుఁ బోయి కలుపుకొని వారిం జూపుచు వీరే మా గురువులు. శిష్యులారికి రహస్యముఁ తోపదేశముఁ జేయుచున్నారని వలికెను.

చిరంబరయోగి మంత్రముపైఁ గూన్పుండెను. కమం ప్రక్కను నిలువం బడి యున్నది. వారింజూచి రాజు ముక్కుపైఁ దేలు వైచుకొని రళివాఁ మఁదారాఁ నీ తేవులు కిడు వివరింపులుకఁదా : ఈ స్వప్నకావనఁ దేద ? ఈ లాంఛనాగిని యేద ? ఎట్లు సంపదించితివి. అని నెస్కమయముఁ తెందుచు మహాత్మా : యోగింద్రా వీరిండుఁ జిక్కితిరేల యని పరిహాసపూర్వకముగా నడిగెను.

కమం వారింజూచి కలఁపునాటునకుం తోయవది. చిరంబరయోగి రాజుగా నెరిగి మెలన మందమడిగి యావలకు వచ్చి దేవా : మా కిదియొక ప్రాంతము. దీనితోనెకి నే వెల్లు వచ్చియినో చెప్పఁకాంమఁ రాత్రియెల్ల నే దిండుఁ బరివార ప్రవతుఁడను. నా శిష్యురాలు మమ్మఁ బూజవచ్చినఁ దలఁపులానైలి యెవ్వఁడో పొంపొయినది యా కథ యంకయుం చెప్పెను.

నమ్మకము రెడినపిమ్మట నెంత పర్యముఁ జెప్పినను ప్రత్యాసము. కలఁదు గదా : కంఠంకఁ దయ్యది వదవములయం రావరము పరి చరక మంత్రుల మెగిముఁ గూఁగఁబడి వాడు దేవా : ఇందున్న మోగులందరు నట్టివారేఁ ప్రతిపన్నానీతిని

శిష్యురాలు గలిగియున్నది. రాంకృష్ణుడును భుజించి పుష్పాలలభేక పిందడు నా
 తోడువలె లలిసియున్నాడు. వీరి నందరిని పొమ్మని యీ ప్రతాపినియించుట
 దెస్సయని పరిశీలనకు దంగీకరింపక విడిచివేయ యోగిను || మంజుషుమలో
 నుండరాదు. పది దినములలో నందరూను లేలిపోవంయును యోగియార్చి ప్రధాన
 లోగూడ నా గొడు వగరికిం జొయెను.

కనుల యావార విని యోగి బెండు దెండుతో నారా. నా చరిత్ర
 యెంత విశ్రమగానన్నది. నా కరణమున యోగిమంతెల్ల వ్యవహారమెదిగా; పాప
 మీ విదంబరయోగి. సూర్యోదయము. ఇట్టి వాద్యముగూడ త్రీ సాష్ట్యధ్యయమున
 జేసి లోకులు కంకించుచున్నాడు. ఇంతకన్న మనిచేయున్నదియో. నా నిమిత్తమే
 యీ కమల శిష్యులె యీ పం. గావించిరి. అప్పున్నా. నా మంచమందే యుండి
 నవో నన్ను పీడికు మోనము చేయదునుగదా! సీ. అడుచుపమును అనియరు
 కందె: గంధకము సురియించుదేరు. మేల సత్కమంతుని నిమిత్తము మగదూపు
 విడలి యీ యాడురూపు: రాల్పితిని. ఇందు రహితానమెనది. సత్కమంతుం
 డిక రాదు. నే నన్నింటిం తెలిసిని. ఈ యాడురూపము వానియెరుటనే
 ప్రకటింపితినియేని యెంత యెప్పికముగా నుండును. ఇక వానిం బాడుభాగ్యము
 నా కన్నులకు గలుగదు. పోనిమ్ము. దిగులురయోగి నా మంత్రాంతమునిని నిమ్ము
 గాక: తొమ్మని కందిచ్చియున్నాడు గదా. అరున విగం వృద్ధుడు. నాన
 వంతుడు. అయినమాట వరువుననే కావించెదమని నెక్కయింది కమలయను పేరుతో
 నున్న రూపశక్తి మరల బుడవమేము పైకికొని యటగరలి కరిసయ ప్రయాణం
 బుల గావ్యరంబున కరిగినది.

అని యెరింగించి అప్పరికథ మణిసిద్ధుడు తదంతరావ సభలను నిట్లు
 వెప్పం బొడంగెను.

దెబ్బది నూతన మఠిలో కథ

అహ! లోకమంత మోహకాంతపు యున్నది. అప్పుయుం దాను
 జేయుచున్నట్లు తోరును. విక్రమరయ ఇందు రహంతయూ: రాని పేరుబిరు
 గర కాదు. శ్రమమనే కర్తృత్వము తనమే వెల్లకొనును. తాను చేయు బుద్ధి
 మనదే పిమ్మట విమర్శింప వివేచికముగా: భరితే తోరును. అదనించుకొని
 మార్పుదెట్లో కళ్యాయకాలో ఇరుగ:బోవునదియూ: దెలిసిపను మార్పులకు విశ్వముగాను.
 ఆ రహస్య ముగ:గర ప్రమాదము జే: భిమనియుం మందు కాగదూరకగా: జీ మురు
 మనియు సంకల్పించుచుండును. అది వదిలెప్పర. కాళన్నది గావ:మ:సపను
 నాలోకి విరాళానమువంటిది. ఇందుంకు మా చరిత్రమే దృష్టాంతము. మేము
 గొప్ప సంపదలు కంపారయింబ: బులియు ముఖవనవేరక కన్నవారి యాభిముం
 పా:జేసి యిట్లుపెడిది భోమల పాల్గొనితి. పె విట్లు చేయుటకు గారలమేయిం:

దెలియనేరదు. రాజ్య తనయ యాప్రవర్తియు మా యువపుర నూరు వెడలింబి
సిరుపించుకొనిన సమయమనకు మమ్ముగలిసి కొనిపి కాదు. వారు బయలుదేరి
సెనుటకు నవనరము దొరికినదియో లేదో తెలియదు. సోమకల్పరతుని యింటికి
యోగము లిదియే వచ్చినంతకే తెలిసి వేమిరువురము పొడవచ్చితిమిగదా? ఇంద్రు
బోవ్వడము, వేనోతక, చెప్పినను పని కిందతి యిటు రాగుకొని వచ్చినది. రాత్రి
యిద్దర మీ వేదిఃపీఠనే పండుకొంటిమి. కొంత యేమయ్యెనో తెలియదు. నిత్య
క్షత్తములు తిమ్మకానుటకై యడిగితియో? నట్లు తేరకఁ యేం బోయెనని.
ఇది కడు విపరీతము. రాత్రి వారెంత నిద్రవట్టినది. అని యొకనాడు ప్రాతః
కాలమున పరిశ్రావణమున నగరంబున గృతవర్మ యొక గృహస్థునిపేరి యడుగుపై
గూర్చుండి ధ్యానంబుచేయెను.

అంతలో మేఘనాథుడను పేరుగల యా యింటియజమానుఁడు రంత
భావనము నిమిత్తము వాటికువచ్చి తిన్నెపై గూడ్చున్న కృతవర్మంబు చూచి తల్లూ
పొలియమునకు నక్కజమంతుడు, కుమారా! నీ దేయూ? నీపేరేమి? నీ కలకం
నామంబు తెలిపని యడిగిన నకం దిట్లనియె.

అయ్యో! నేను ద్విజకుమారుండ. నాపేరు కృతవర్మయ్యనని నా
మ్మియందు నేమను గాక! బోవుచు రాత్రి వచ్చి యా వాకిలిపై నిండుకొంటిమి.
అకండేమయ్యెనో తెలియదు. ఈ గ్రామంబున మృగరాక్షసు లేవుగదా యని
యడిగిన మేఘనాథుం దిట్లనియె?

ఈ యూర నదిలాద బేయియునులేవు. మీ రిదివర కేమి చదివరి? ఏమి
చదువుటకై? గాకకరుగుచున్నారు. అని యడిగిన నతఁడు తాను జరిపిన గ్రంథము
చదువఁబోవు గ్రంథములు విరూపింబి చెప్పెను. వాని విర్యాసంపదకు చిక్కిరి
విస్మయపడి మేఘనాథుఁడు రంతభావనముఁ జేపికోమరు వతనితో నప్యటికం దగిన
మాటల ముచ్చటెంపుచుండఁ గృతవర్మ అయ్యో! కను రేకుంముబాదు? ఏమి
వ్యాపారముఁ జేయుదును? మీరేమి చదివితీరని యడిగిన మేఘనాథుం దిట్లనియె.

సఖుడా! మేమును ద్విజులలో? మాతం ది చాల భవము సంపాదించి
నల్లరస్తుండెన వే ననేక వ్యాపారములు నేని యాసొమ్ము కొల్లబుచ్చితిని. నాకు
నాటకాలంకార సాహిత్యము గలదు. కొన్ని నాటకములు రచించితిని. అంతటితో
దృష్టి బొందర నా నాటకములు ప్రవర్గించు నిమిత్తము నాటకోపకరణము లన్నియు
సంపాదించి పాఠకములకు వేరనములిచ్చి నాటకము లాడింపుదుంటి. నూ నాటకములో
పచ్చిభూమికారకలందఱు సంగీత సాహిత్య విద్యావైభవముగ నున్నారు. మీ
గదిగిరిని కావున జెప్పుచుంటిని. ఈ కాలములో నూ నాటక సమాజమునకుఁ గల
సంగీత ముగియఁదానిలేదు. ఇప్పుడు రోజువఱకుఁ దేయఁ బ్రయత్నింపఁ దున్నా
రము. మన స్కే వేదభాషలు కొందరు కావలసియున్నాను నా మాటలు మీకు

కప్పుగా గణింపక మీరు మా సమాజముతో జేరితియేమీ మాకును మంచినిఁబడర రాగలదు. మీ సంగీత సాహిత్యములకు వెన్నె వెట్టివెట్టెదము. మాకును కాల మున కారము భాగలదు. మేము సమాజముతోఁ గాఢ ప్రయోగాది పట్టణములు దిరుగుదుము. మీ కయ్యెడు వ్యయ ప్రయోగము లన్నియు మేము భరంతుము. అంగీకరింతుమా? అని యడిగిన నతఁడు నిష్కర్షకు వెట్టినయె. పు-శ సాజుములందఱు మా వెదక యున్నది: మీరు కోరితిరి కావలెను గొప్పిడివములు మీతోఁ దిరిగి మా యోచన సహాయము లే నగుదుము. మేము వెదకము లందువారముకాము. కాపలిన నాట కములు రచించి యుచ్చుచుండుము. అమరమున్న భూమివం ధరింతుము. నా మ్మితుని వెదకి తెప్పింపు: తతఁడు నాకన్న మిక్కిలి చక్కని వాఁడని చెప్పిన నంత నించుచు మేమనాడు: వచ్చుకే యతని వెదకి తీసికొనిరమ్మని పెక్కఁడఁ బది లారకులఁ వంశెను. వాఁడు నాఁటిముఖమాపువవకఁ దిరిగివచ్చి యట్టివాఁ డెందును గనంబడలేదని చెప్పిరి.

అందులకుఁ బరిరపించుచుఁ గృతవర్కము మేమనాడుడు కాశీ రామేశ్వర మిల నడుమ నెరున్నను నీ మిక్కితుని వెదకి తెప్పింతుఁ జింతింపవలదని యొకఁ డిందెను. కృతవర్కకు వచ్చుటకే తేకొక తెరపుడక వాసింబంటనే చనించి తక్కువ సత్కారముల కానందించుచుఁ గొప్పిడివములు గడపెను. మేమనాడుడు సమా జముతో స్త్రీ భూమికాదా నొకడైవము తీసికొని వచ్చెను. అతఁ డభూము శ్రీరామకామము. కంఠమా: కిప్పురము. దేవగానము. పాండిత్యమా: బృహస్పతి. కవిత్వమా: కాశీరాసు. అతఁడు మేము వైచిత్వము కారవ వరము కురియగలదు. మనముగ బయలుదేరివచ్చును. కొకఁక తీసికొని యేలుచు ముచ్చటించెను. సమాజమువారందఱు డెందములు అరమానందించిరికులై పయంబున కనుమఱించి వానికి లోపముల సవరింపుకొనుదుఁ గొప్పిడివము లాచరింపిరి.

వి న త ర థ

గానాదిజాంతు విరుపుండెనును దయలలు పంతురను వాసుయొన్నది. తొలియొక రాక్షసిక వానరములుండుగా కష్టమైనను గావ పిచ్చు విండు నానదు వంచివకత లోకవిరికమేగదా? అట్టివాడు అలికుండెను. అయివలసివచ్చెను? అ మేమనాడునికి వినక యనుచుకును కలదు అక్కడకయ్యిక్కలందు చక్కఁచనంబు నకవచ్చును విర్యయంగడిగి చొలి పాయలున నొప్పుచున్నది. అసహనమున కొక్కరితయే పుత్రికయగు నపుడు వపు ముద్దను తనవి యొక సాహస్యుని దిన్ని పెండ్లిజేసి యల్లు నింటనే పెళ్ళికొనియెను. అలికుండెన యల్లు గిల్లరికమంత గానములు పుట్టింబ నుండినప్పు డిల్లరికపుట్టెను. అట్టివఁ బావమానయె. వాట

మలు సంగీతములు కృంగార రసపూరితములు. తదుక్తయ రసాస్వాదన విషయము చేసినాడుండు. అట్టివానికూడు రెడ్డిరసికభావగ మండవో యూహించఁగలిగియున్నది. మఱయును—

శ్లో. పాతకం క్షణం విత్తమందిరే వివహరన్త్యా తోర్నన సంగటః
గోష్ఠీ పూయనన్నదా మనియతా నానో విదళితదా
సంపర్కస్పృహ పుంశ్చరీణి రసకర్తృత్వేనాఢ్యాః షటిః
పత్యు వార్తక పితృః ప్రవహనం నానన్య పితృ స్త్రీయః

వివరమాతమ, విద్యయ, గుణములు గలిగియున్న మంగళసమస్తతలములందు సుందులందలి యరసయజ్ఞకు లోపగాక స్వతంత్రులైనది. దానంజేసి రక్తిస గుణములన్నియు నా విష్ణుదాసిని ప్రియయగా నాశయించెను. వివర సంగీతమనిన వై కేసుకీనును. నానకములను బంధువుగా రంబును. తాన్య ప్రసంగము ఇత్యవముగా మెంతును. స్వయముగా బాదగండు, అదగండు. ప్రసంగంబుగండు.

ఒకనాడు కృతవర్త పాడుచుండ గవాక్షమును గూర్చుండి యా దిన్నది విన్నది. కన్నులార పకం జూచిది. అప్పుడే కంచయ్య వాపకఁగియుండఁ దన కూపురనేషి మామజేసెను. పాటంగోరె వాదోడి రసము చేచింపదు. స్మర పట్టు. రావడిలో నకసమాలు విసఁబరెవేది యొగ్గి వినును. పరామారు నారముమోర కరుగుచుండును.

వ. పంకిరనవృత్త మోహి బలగెంటలు దీపి గురంబు లోరగా
చువమఁ బెరిమయి వెరపించగఁ గేమమలక్కినంగ నె
ళ్ళులుగోనఁజూచి లేపవగఱుగొని మాటికి గుణుగోటి ■
ములు నొనరించు నచ్చెరియి మోహమనం గవెవంక నాకనిన్.

ఆ వివారము లన్నియు ప్రగహించియు, కృతవర్త యేయంగని వాడుం బోల నుండునుండెను. ఒకనాడు మేమనాడుడు పరిచారముతో నానకకాల కరిగి నంత నిండెదో గ. రవర్క యొకడు మాత్రమే తావెగరితోఁ గూర్చుండి యేడియూ వ్రాయుచుండెను. అట్టిసమయమున వివర వింతచోఁ గట్టి తంతుఁ బట్టు వైదుకీని యూ గడియొద్దకు తోయి లొంగిచూచి—

* స్వతంత్ర కుచాంగులయన, పుట్టిసంబంధములయన, తదుచుగా యాత్రలకు నొప్పి యును, రెవగురుండులయన, పరస్పరములతో గోష్ఠి జేయుటయన, బనిలేక పోగులై నడచుచుండుటయన, తాతస్థిరతో సహజమున, తనవృత్తి విధవి భవ్య ప్రియ, సుగంధ, విమల విప్రులంకగుణ ముగ్ధుల సాంకర మయగుట లోపగు భావము లగుట వలన ప్రయోభవ జకత మనెడు.

వివర :- సౌమ్య : మీరు వైద్యము తెలియునని ఎందుకు చెప్పి యును? ఇక రోగిదారులను తేలిమైన జీవిత సేయుచున్నా?

కృతవర్త :- (గంభీరముగా) వాకు వైద్యము తెలియునని నీ చెప్పుచును సేపుచు.

వివర :- సురవిద్యా పాఠశాలకుఁడను నీ మొగమే తెప్పించియున్నది.

కృత :- చివ్వులు మొగముపై ప్రాయశఙ్కాయున్నప్పటియే యేమి?

వివర :- బ్రహ్మ మొగముననే కాదా ప్రాయశఙ్కలు :

కృత :- వాకు వైద్యము తెలియదు, నీ వ్యాధి మరయుటకు సుఖి లభింపజేయుము.

వివర :- ఇంక నివ్వరు మరెవ్వరును లేకపోవుటచేతనే నీ యుష్షకు వచ్చితిని. అందు నాడకకాంతలు చోయిరి. నా వ్యాధి యంతరకుఁ బరిచుడు. మీరే కుదర్చవలయును.

కృత :- అది నా కేమియుం తెలియవని చెప్పలేరా? మరల చదివిన వెనుకటి?

వివర :- అయ్యో : మీరు కడు రయోర్థ్యహృదయు అందుఁ బోషక పోషకములనియు నెల్లప్పుడు సుఖించుచున్నారే. నన్నిట్లా కనుచున్నారే? నా వ్యాధి యేదియో తెలిసినకొను జాంతున్నను బరిక్షించరా? కరణఁ బొందినదని విరుదుల న్నాయమా?

కృత :- ఓహో : నీ మాటలు నా కరములుకావు. నా కరము నీ కేమి యిది? నాకు వైద్యము తెలియవనిన నేనేమో రక్షింపజేసితి?

వివర :- నా వేయఁ బట్టాడని కలఁజరుచుండోయేమి?

కృత :- లేకపోయెడ మట్టియు నేమిదేయదును?

వివర :- హర్షింపజేయుట నన్నియు పైకే తెలుసుకొనుట నన్నియుచేయుట సుఖించుచును. (అది చేయు కాపివచ్చి.)

కృత :- (దేయబట్టుకొని వాడుమనఁజేసి) రోగి-యందును సుఖించుచున్నా?

వివర :- నీ వికస్పర్శము తగిలినచోతనే పరాపంచర్తునవి.

కృత :- అట్లయిన లేపుయే. ఇక నింజిరోనియే చోమము.

వివర :- వీరతాపములు పైవెవర్చితిని. తొందరలేదు. నీయిట్లుగా బోగి-యందు కేపితిని. అందులకుఁ బైకెరని ప్రయత్నమునకు నీయి-యందు లభింప.

కృత :- నీవు నా కేమియు నేయి-యందుకలదు. ఇట్లుగా బోగి-యందు పాఠశాలను.

బాగుగా బాదగలఁడునుమి ! నా జాయకు చెంత సంగీతము నేర్పించువా ? యని యడిగిన నవ్వెరు మేమువారుఁ దీట నెయ్యి.

అమ్మా ! నీవు కడుమౌచ్చాంపు. నీ సంగతి యెరుగక నీ ముగండు నిన్ను గురించి యాసాగాఁ జెప్పెను. నీకు సంగీతమిచ్చుమని నే నెరుగఁదును ? అది వినుటకై చావరయెద్దకువచ్చి నందుల కతం భవమామముఁ జెందెను. సంగీతముఁ జెప్పించుట కంగీకరించువా ? యనియందు తల్లిదీ ! జ్ఞాతకునుండు మగవానిచేర సంగీతము నాకేఁ జెప్పించి ? ఇప్పుడేల చెప్పిననాడు. ఆ పంకతి నానుఁ జెప్పెను. అని విశ్వంధించిన నతం దీట నెయ్యి.

వట్టి ! నీకు స్త్రీ పురుష విషయే తెలియదు. ఏన్ను యరినాడు నరకముఁ బొందరా ! ఇప్పుడు నీవు పెద్దదానవైతిని చెప్పకొనాడు. లోక విరుద్ధ ముగా నుండును. అని చెప్పెరు గూఁతుడు వట్టి యమాయకురాలె మేమునాడుఁడు తలంచెను.

తల్లిదీ తన మాటల నమ్మి వచ్చియుండు నతం దమాయకుఁ డని సతత తలంచెనది. మిండుబోయల మందవలం దెలిసికొన న్నష్టించిన విరించికైన నష్టము తాడుగదా :—

అట్లు తల్లిదీ మందలించెను. గతయింకను యెప్పుడకైనా దాంబంధము విడచినది కాదు. చివర స్వారయంబున మననానందము ప్రజ్వలించుచుండు దానిమగనీఁగిఁ గోపానందము ప్రజ్వలించిఁ బొందగిచెది. ఎడతెర్ర రహస్యముగాఁ జార్మకృత్యముల నరయుచు నొకనాఁ డొక పుత్రుం దీనుకొనబోయి మేమువారునీఁజి జూపుదు నిట్లనియె.

మామా ! నీ కూతురు లేదుయు నెయ్యంగనవచ్చు ? యిట్టి పాపముఁ జ్ఞాత దావనె ? ఈ పర్యవృత్తానీ నీకూతుడు కృతవర్తయున్న గదిలోనది వినరినది. అరందది చూడలేదు. వెను చూచి దీని సర్వగహించి తెచ్చితిని ఈ పర్యవృత్తాని నీ పుత్రుక ప్రార్థనా ? ముగ్ధులూ తెలిసికొనుము అని మా పర్యవృత్త నిట్లు బహుము.

౪. ౬ నవచిత జన్మ : భవదుర మయామముఁ జూచి యెవ్వనను

సూర్యయందు నా మదిని సూర్యుడొచ్చునవేనా ముప్పునను

నే నెబ్బలోర్పురాన నెడ నీ యెకరామృత మిచ్చి నమ్మి : ౭౦

పూవఁ బ్రోవమున్న నయియో : పుత్రియే కరయి : ౭౧

౭ పర్యవృత్త మేమనాడుఁ దిండున యాలోచించి యెప్పుడు, నా జూరొద్ద గదిగి యీ పరిమళంబు జూచి దీని నెప్పుడు రచించెనని యడిగిన నవ్వెఁగి నువ్వరకే నువ్వరకే చెప్పి నెయ్యి. తల్లిదీ ? నీ పుట్టినదీ బట్టిన పూవునను నెప్పుడునాద నానందించుదా యెఱుఁగి అతఁ డేమి కు సేయక నిన్ను దీర్చుంటుప వచ్చుచి ? నా యంకితము దీనిలో నెప్పుడెఱుఁగి యేమి పుష్పలతతో నానందించితిని యా నదిగదగదగద ! క్షుణ్ణ జూచెను అది సత మెఱుఁగి నీ వచ్చునన నమోగి. చాలు

జాలు. నీ యల్లుని గూఁడుదొంగని వాడుతోటి గోఁడుబానిసిని కృతవర్మ శుకుని కన్న నధికుండు అమా : మనయంటి దుక్కికి నిలిచెదనని పిరేమో యనుకొనుచున్నాడు. అని కృతివర్మను దొగడుచు మగని సింధింప దొడంగినది. —

సోదరుడు వివర చెప్పిన యావధానము మంతయు సత్యమని నమ్మి యల్లునియొద్దకుఁబోయి తన పుత్రికి కడు సత్కమరాలని పొగడుచు నతనిం దద్దయుంటాన పోరఁగొట్టెను.

అంతలో బ్రయాణ సహాయము నపిఘించుటయు మేఘనాధుండు నాటకోపకరణముంబ్బయు శకటంబు పెట్టి వెళ్ళింది. కుటుంబ సభ్యుల సహకారముగా బయలుదేరి దేశాటనముఁ జేయుచు గొప్ప పుణ్యముల నిలిచి నాటక ప్రవర్తనములఁ గాపింపుచుఁ జారితోషికములందుఁబూర్వ గొంతకాల పోలి దేశములఁ జరియించి భాగ్యవరమున కరిగెను.

అని యెరింగించి పిమ్మట నని వృత్తాంత మక్కతకుండు అవ్వలి ముతలియందఁ జెప్పుఁబాసెను.

జెబ్బతి నాలుగవ మఱి కథ

శబరదంపతుల కథ

కాలానః దివంబరయోగి వర్తి జారుడట. మంత్రోపదేశ కైవరమున నా కాలయోగిని జేరదీసెను. బ్రయోగే ? ఎంతవఱకు అదఁ జెప్పిన మంత్రతస్మము మనకేమి ప్రయోజనము ? చెప్పుఁజూడక యాకం ధింత యుపేక్షించుచున్నాడు. నేడు చక్కగా నంజరించుకొనుము. వానియొద్దకుఁ దిసికొనిపోయి యాడిగద నని కిన్నరరక్షుని భార్య యోనాతు శారావతితో మచ్చడించిన పుష్పవృక్షంబియు నందుల కనుమోడించి కిన్నముడి రూపాంబు మాన్యాను లేపనాదులదే సింగారించుకొని మేనత్తతోఁగూడ శశాంకునొద్ద కరిగినది.

శశాంకుఁడు వారిరాక పరిపూర్ణంబునంబు దెలిపికొని యెదురుపోయి కలికి వనస్కరించుచుఁ బోయెన్ బి యులికపీఠంబునం గూర్చుండఁ బెట్టెను. శారావతి మేనత్త గర్భిణియనై. మేనక నెంచుటనీనది. అప్పుడు రాజపత్ని పర్యా : శశాంకుఁ డి వీ రేభ్రాతృభాగ్యులుంబుల రాజునై నిలిచి. పి తండ్రి కుఁ గృత్యుక్తుఁడయ్యెను. నీ సుగుణంబులు లోకులు కౌసయాదులందఁ డిని యానందించుచు డిని అన్నిటం ప్రశంసించుచు నైతిని. విను వినువుడు నీవు యోవనంబుండుక వగులఁ బెండ్రి యింక నెలసి యున్నది. అప్పుని యుపేక్షించుచుంటిని. అందులకుఁ దొలగినే నీ సెండ్రి కిచ్చయిందియ న్నాడుగదా ? నాకు చెప్పిన శారావతి నీ మేనమామ యీను గిడును. మంచి గుణంబురాలు. సంతకము నీ గొప్పియే చేయఁచుదును.

ఈ చిన్నది మామమనగా విద్యాకింబులు వాళ్ళకిని పిలిచున్నది నుమా? దీని వెంటియోకి మా గుండువలెనవలయు. ఏదియే నా కోరిక యని భవించి వెళుట సమీక కరస్సు. ఇది యతం దిట్టనయి.

తల్లి : మీ యంతయుల వేరక తెరచున కలంపక్షము. మీ యానది వగువున నున్నది. ఈ ననుమ ప్రధానాగయిది సహాయముగా సత్వవంతులగు రంధనాయకుని పిలిచి. అతండు కృతరాజు వెంటి గాంటికి పంపి గానియెను. రానంతేని ఇప్పుడు రాజులు పెక్కుండు మహా పోరులైనవి చివరికి కలిగివి మరియ నా సత్వవంతుని ప్రధానాగయిదు తనయెన మునికొన కలంపివలెను. ఇత చచ్చినది. నాని చివరికొన నే నుగడుంటి నుమంతి చచ్చిన తరువాత పాపా విధేయము. దీనికొనియెగాక అని పలికిన మామకు సంకసము గలిగియెను.

అప్పు దాని తాళున కేడియో సంజు తేనెదది ఆ కాలిక యొక పున్నమాళిక యెరి తతరమందు చివ ములో కళాంతు కలంపావ నెదదది. అతం దా రామంబు సమంతులొనరు మందహాసము గానియెను. పిచ్చిల రాజవల్లి యా మామయే పలుమామ సెప్పి తాళువతోగూడ పద్మావతయ ప కలిగివది.

రామవి యధగాంతో కళాంతు రాజుడికిని మగవాడు కాలనియు వాతార దేవ్యావ్వరముల దక్షిణంబులిట్లున్నవని వాకించెయ్యెన వెదగందును నామ యా చివరము నుండిండు అరియను తనరాది వొందని రహస్యముగా సతని వెనుపింటి దిగుగనట్లు నియమించినది.

కళాంతుయను సత్వవంతుం దీనికినివచ్చు కలంపుతో దగు పరి వారము సేవింప కురగాదు. ఇది యెదనాడు ఇనులుదేలి సోగంధి సగరమున కరుగకలం బెను. దారిలో గిరాతమిదన సెమయవే ననుప్పులించుటయు గుండును పురిగా వర పించుదు మీదెవ్వరు? ఏమిటి వచ్చితిరని యడిగిన వాడు వాడువలతో పోతుడు నిట్ల నిది.

అన్నియు మేము కొందవారము. మాకు లేక సత్వవంతులను పోల్చు పుచ్చెను. నాని మిలేకొప్పికి పంపిరని మావలెవాండువచ్చి చెప్పిది. వాచెప్పు యెను మాకొందవారిని పిలిచి యడిగియేగడు. తండ్రి : నామిమి లేసిని? ఇతంగుం తెనా? తాను చెప్పును. అని దైన్యముతో దక్షిణంబు వానియను సతండు గుండు నాని యేమి సత్వవంతుండు మీ సమాధుండా? వాపురి నానికొరకు కొనియెదల. అతండు వచ్చునగా నున్నవాడు. మిక్కిలి యెన్నతరులోపి రాగగలగి వలకుడు వాచ్చుటకును గుంబియ, పిచ్చును గుంబియ అంతును గుంబియ గుచ్చి గుచ్చి యుగడుయ నా కివారుం దిట్లనియె.

స్వీయ నాపేరు కానకుండు. వాతార్య పేరు పింగళిక. మేమా కొందరిలోని చెప్పును పోయిన చెప్పకాంతు. ఈ పిల్లవాడు కొందవారలోనే జనియెను.

వాడు, కొండకొండయు వాటినుండియు వెదవులేక మిగిలించు కెదురుపోయి పొరగిపోయి పండును. ఇట్లు పండులయు నమ్మువేయలయు వానిఁ బోయిన నులభముగా నుంపక నది. విద్యుదాంశులను పొక యేటిలో మక్కాంకులను వానిమీస వేడచుకొనియును. అట్లే మహానిండొక నుండనియక వదనములని పెత్తనముఁ జేసి తిసికొని పోయినది యా పృథ్వీంశ మంతయుం చెప్పెను.

అప్పుడు శకాంకుడు చిక్కిలి వెగుతుడుచు అందులకు సర్వశుభు నమ్మడే నీ వెన్నఁగింపు! వద్యు లెక్కడు గలనెరిపి నీ తెలుఁ గెట్టువని యడుగఁ గోయి లెంగరా! మహిమఁ బు వానితో నుండికె వచ్చుచే యుండును వానికి నాయునికిఁ బలియడుగరా! అట్లు చే మహా ధ్యానించుచు శాసనః సేతు వాతో లంగు నేమను మీ కమాయనొకటి యడుగుచున్నాడు. వానిఁ జూపెదనని వలెనీ వానికిఁగూడఁ గర్తి నయ్యె. వయోజముం బొగంధిక నరమున కరిగెను.

వధాసాగరుఁ డిరసెదాక విని పంపించుచు నెమరుపోయి సహరిచారముగాఁ బోయినిపోయి పెద్దగా నచ్చించి తన కళఁడు కాపించిన యువతార ముగించుచు వెతలంగుల గొనియాడెను. శకాంకుడును నప్పటికిఁ దగివరికి వధివంటిండును సొగం డికకఁ చెందె రేసిరా! మీయల్లులేదే! పత్యవంతుం డెందున్నాడని యడుగులయు నతం చెట్టయి.

శకాంకుఁ సొగంధిక లింకనుం చెందె లేయలేదు. గుప్తవర్మయును విప్ల వుచును వింతుల మీద వినియే యుండుడు. అతనికి పత్యవంతునిని సహమా గొప్పనన స్నేహము కలసిచెడి. ఇరువురు వేరే రేహువుల మెలంగఁ జొచ్చిరి. నేను పెండ్లి ప్రభుత్వముఁ జేయఁ గాకీవురంబున కదిగవచ్చి పెండ్లి యాడెదనని యాగు ప్రవర్తన చెప్పెను.

గుప్తవర్మ భూపంతున నవవర్మయే తాని మాక్రమ భూమిండుగలు నా చుటి కంశ సర్వముండలేదు. తమబులు భూపేతవృషానిరులుగరా! నేను పొమ్మని పోయియుం నాపేక్షఁ జేసితిని పత్యవంతుడును గుప్తవర్మయుఁ గాకీవురంబున రరిగిరి. ఇంకను లాభెదని యావారవంతులయుం చెప్పెను.

అప్పుడత శేమి లేయలకుఁ బోవక యోచించుచున్న సమయంబున నెరు వుడు చూకలు వచ్చి రేహఁ మేము రేవరరాకుంము. మీరిచ్చిన పద్యపలుంబు రేకరేక ములు తిప్పించి. ఎవ్వరును దగిన యుత్తరమీయలైరి. కాకీవురంబున వ్యాసచరం బున నొక విన్నవాఁ కీపన్యమునిని యొక్కింత తవవు ధ్యానించి కన్నీడుఁ గాదుచు పులక పీవక్యము బ్రాసియచ్చి మేము రమ్మని యెంత వెర్చించించెకను వాదంపక గొంగు. పొందు. ఈ పద్య మెవ్వరు బ్రాసి యచ్చిరో వానియొక్క కీపన్యము తిసి రింపింపిం తమవుడు. అని తిరస్కరించిన మే మింటికి వచ్చి యందు మిమ్ముఁ గాని యొక్కఁ గడులెంచితిమని వయలచు పద్యము రేలి కిచ్చిరి.

గీ. తెలిసికొంటి నీకు వెలపు వేరే ఎయ్యవ్య
 గాగి తెలిచి తుదకుఁ గాగి తెలిచి
 తిరుగుచుంటి నొకక సెకలమేటి కింక
 మొనరిలింక గర్వములకు గలక.

ఆ పద్యముఁ జదివెకొన్న శళాంకుఁడు భార్య వేరు రాజ్యముదాం
 యున్నది కొంటి వృత్తాంత మంతయు మరచితినిగదాఁ ఈ పద్యము వ్రాసినది మావ
 పతియని తిసివెట్టుములు సెప్పుచున్నది. అవును. మే మైదేయిలఁ బాడెమేఁ గావ్య
 రంజు జేరకొన నియమముఁ జేసికొంటిమి. వానయ్యులు లందఱు నీపాటి కావీరి
 కరిగియుండును. ఏమను కోరనినదే. అన్నిగతుల నప్పయనము నమంజనమి
 యున్నదిని తలంచుచు నప్పరిచారము పేరింప భిల్లదంపతుల వెంటఁ బెట్టుకొని కొన్ని
 దినములను గావ్యరంజున కరిగెను.

సీ ప్రవహించునెప్పుర ప్రాంతమం దుదర
 వాహినియగును దివ్యసేవలని
 విశ్వేశ్వరాభిషేకంబు నెం దభిషేకుడు
 కైవల్య మొనగ గంకణముఁ దాల్చి
 కరింతు నెం దరవాక్ర మందె నను
 సన్నపూర్ణాదేవి హస్తభిష
 మణిర్థి కాశీర్థ మణియాశ్రాదిత్య
 మణిమై యొనంగు గామములనెందు

గీ. వెందుఁ బోయెందుదుంటి విష్ణుశ్మశనుండు
 బెరవుల దెందుఁ దిలుగు దరారియగును
 దండపాదయు చిందుమాధవుడు ప్రియ
 పాద లెనదే కాశీపద్మదంబు.

శళాంకుం దప్పణ్య ప్రియమునఁ బరిణయఁ కోరగాక నావ్వుల వార నిరయముఁ
 గొన్నిదినములు వసింది యొనాడు దివ్యరూపమంబులై యుచుంటినిను క్షిప్రాత
 దంపతులంగాంచి విన్నయి తసావేళ వివర హృదయంబై యిట్లొ యి.

పుణ్యాత్మురాలాః మీదంతకుముందు మాతో వర్చిస కరింపవకుం.
 యాహించుచుంటిని. మీ కొంటిచాపుట ముదివేమికి ఉత్తము బ్రాహ్మణరేణువు
 వచ్చులై యొప్పుచుంటిది. మీ వా లిల్లులువాక వేరొకర మీ తెరం గెజుపుక. యదిగినఁ
 గానము దీర్చినియె.

సిద్ధతీర్థము కథ

లేచి మా రక్షి కము కరువిరితమైనది వినుండు. తిక్కపత్రముం ప్రభా
వంబు లజ్జాపరైను తెలియును. తొలి సేము పుష్కరము బాబరము మారంబునం
గలునుకొని యిప్పురమున కిరుదెంచి సహాధ్యాయులమై పాఠ్యాభ్యాసము సేయఁ దొడంగి
చిమి. అదిరకాలములో విద్యార్థహాస్యములన్నియు ముగిసించి మా బాధితకొలఁదునుసకు
మచ్చుకొనుచు మా య పాఠ్యాయుండు వాకు ఎద్వక్కై నర యనిదు నొకనది సోమ
వర్హకకుండగియు నొకనికి యజ్ఞవతుండగియు నుండుముం నిశ్చేను.

అప్పుడు మాయోపమవచము విద్యామండల మేనులు తెలియనిచ్చినసకాపు.
వచ్చులున్నను గ్రగ్ధిపాఠమైచిమి. ప్రవంచకవంశయ గోరిలో నున్నదని బాపం
చును బెరవంకితుం నెదిరించుచు పరంజవాచముల సేముచు గవాక్షిభూతులను
తిరుగుచుండెమి.

ఒకనాడు మేమిరువు విహరించుచు యువ్యచ్చమగా సిద్ధతీర్థంబునకుఁ
బోయితిమి. అప్పుడు హౌరాజీకం దొకండు తీర్థ ప్రభుఁడైబడివి అనులెట్లు బెస్సచుం
డెను.

సీ సిద్ధతీర్థంబు కాళిపేతమందు
జనుంపాలించి లేవభూజంబునూప
దేవులగొని భక్తినుపించి మైన్క
యేమిగోనె దాని నిజేయనకుడు.

జనుల కోరికలు నిడింపఁ జేయుటందేసి పూర్వరంబునకు సిద్ధతీర్థం బనియు
స్వామికి సిద్ధతీర్థమందెయు సర్వర్థహమములు గలిగివను. అచి తస్మాహక్కంబు
సురువుమంద నందు నిలువంబడి మేము నా పుష్కరము వింటిమి. సోమకుట్టారకుండు
గళ్ళును సిద్ధిగాధంబు చెప్పియే యిప్పురవాసులు చెడికుల మోషపుర్వి ద్రవ్యము
బాగుదురు. ఈ సిద్ధతీర్థంబుడే యంతమాత్రమే నా గామ్యముల నొసంగినదో నొక
జులను వేక్తపితోమ నిసలేయగదా అని మహానించిన నేనెట్లంటి. మిత్రమా
బిల్ల నూడు. తీర్థంబుల ప్రభావంబుకి గుహ్యులు యుండును. అట్ల యుపాఖ్యానములు
మనము పెక్కులు దెలిసి మాంచలేదా! అనుచియు నవియి నననక్కములే యని యతండు
బాపంబెను. అన్నియునునువ యాయువురకుం చెప్తనంబాచము జరిగినది. యజ్ఞవత్తుడు
బాప! వేదవింతెను. అప్పుడు నేను నాచావను సిద్ధవరకు తలంపుతో నా సిద్ధతీర్థంబునకు
మొంగి చూ స్వామివలం గొని యెదుర నిలువంబడి యిట్లు గోరుతోంటి.

స్వామిః స్వీకృయతా నామ పిక్వేనీ లిక్విసేవార్య తొరకవలయును. అది
మానసూయం పరిప మేవమరోషన్న పుష్కరంబులో నున్నట్లు సూర్యము గలుగవల
యును. అ పుష్కరంబుండెదిలోక మోపావలంబున నొమమం దొక్కయడే గలుగ

వలయును. నాని కొక్కవత్సరములో విద్యలన్నియు నావలయును. నాడు మగిల సత్వవంతుడై స్వధుశాలిరమైన రాక్షసులు నానిని దెసలయందును బారినపెరి యును. ఇదియే నా కోరిక. నీయందు మహిమ యుండిన నాకాచితము తీరువచోపు అని మ్రొక్కితిని.

నా కోరికవిని యజ్ఞశ్రుందు మృతమా: కొందెనే కోరికొందొకదా? అని వత్సరు: దానుగూడ నానలెనే స్నానము: తేసివచ్చి స్వామి:నీవిద్యలెల్లరి కాచితము: దిద్దవేని వీనికి జనించిన జిహ్వానికి: దగిన భార్య యుండవలయుంగదా? కింవలయు: గళావలయు విద్యావలయు రూపవలయు నమ: కేతువొందిన వృత్తిగను నాక:వలె జేయుము నానిని జాతుల యందవలలు దానియం దుండవలయును.

ఇదియే నా కాచితము: మ్రొక్కికొనియెను. మా యర్థది యలిశాషలు దిసి సోమభట్టారకు:డు పతిపతి వత్సరు: నెదురెలువంబి: లేనా సిద్ధ్య:నాపాపాశస్యధాపా: నీకు గోరికంబీచ్చు సామర్థ్యము:గలిగియున్నదో నాకు మనీషుంగుమువంది ముగము:గలిగి యాదాదా కనహ్యకరమగు నాడుశిష్యు: గలిగింపుము. నీ మహిమ యధార్థమని నన్నిదను. లేచిదో నల్లరాము:దే యని పరిహాసముగా: గోరికొనియెను.

ఆ నూటవిని నేను కథాపు అని వలుకుడు స్వామి: నీవి కాచితము నుండే తీర్చవలయు: జామి: యని యుచువదిండితిని. నా మాట కితం కదలకుడు వోదా? నీ కడుపున వల్లెయూపాడున్నవి. పిక్కులుగా నీకు ఇకవల ద్విష్టాను: గమనము: జుందుడు నాకు: గురూపతి యుదయంపవలయునని కలంబుచుండినా? కాము: కలలాది స్థితి కలంతే యట్టిసామర్థ్య ముండిన లోకములు పిలవనా? నీకా నమ్మ:చి లలిగియున్నదో నేనుపెరికా కోరిక: గోరెనం జూడును. ఓ సిద్ధ్య:కు:దా ఈ కేవల చక్రమి వార్షిం వెంద్రి యాధిపతీ:కనే మతికతి పెద్దల మరది కౌంవల:గను క్రాతు:డై ముంగ: వలయును. యజ్ఞశ్రు:కు:నెదర్తి మాత్రువుట్టునే. దావిమూంము: లగనెదా: జుడుంగాత. ఈ నా కోరిక: నీవు తీర్చకదాముది:నీ రివు సిద్ధ్య:యందవ్వకామ: ను: యని మరల గోరికొ:మును. అప్పుడు నేనాకు: పిండించుడు ముంగ: జా: నీవు: పు సిం బిహసింతుడు: గోరెన కొరిక సిద్ధింపవలయునుమంతు: లోపించి ముచ్చి:ల:దో దేవతా దోపా:గత్య. నీ మాటలు నీవుగా మప్పంతు:దా ముచ్చి:ల:నీను నీ: పరిణా గాళి: వచ్చి యుసిద్ధింగిము నాకాంబ: వాటికాత్యమ: కాపుర: ల:ల: నీ: ము యా తరము: దెప్పితిని.

మా తగవులు వారించురు యజ్ఞశ్రు:కు: వట్టారకా: నీవు: ముంగ: ముంగ: వత్సరు:గమన: గోరిక:బి: సిద్ధింబ: సిద్ధింపక దోయు: ముంగ:గ:దే గోరిక:బి: నా: నీవు: వట్టారకు: వట్టారకు: ముంగ: పరిణా గాళి: వచ్చి యుసిద్ధింగిము నాకాంబ: వాటికాత్యమ: కాపుర: ల:ల: నీ: ము యా తరము: దెప్పితిని.

జక్కని చూతుడు పుట్టుంగదా? రాసిచే మాచి నా పుట్టిక పన్నాళ్లు పుట్టో, బాపికొని
యదనులే యని సమాధానముఁ చెప్పెను.

అప్పుడు మా పోషానవదనములే కలహముల్ని క్రమమునఁ బరచుములగు
టము నొందెను గట్టగాఁ దిట్టకొంటిమి, మరల గొంతసేవచేసి సమాధానము కలిసి
కొని మనమునకుం బోయితిమి. అట్లు గాకపురమున పర్వతంబు జరిపి నేను ముందుగానే
అతమునకుం బోయితిని. చక్కపిల్లలం బండ్లియాడితిని. అది కాపురమునను నర్చిపకో
చినే మా యరపుర మతలు పూర్వస్కరిలేక చెడిపోయెను అరపురపాల్ని పోయితిమి.
కొండంలోఁ గాపురముంటిమి పెక్కులే? అప్పుడతండు తిట్ట తిట్టంకయు దగిలివడి,
నిట్లగర్వించి కరుణలే నా కుమారుడు నట్టివాడేయి సంవత్సరములో విద్యయ్యెయుం
బడియెను.

మీరు చెప్పిన కథలవల నతండు పరాక్రమశాలియై పట్టా గెలుచున్నది
దా? మరయు వెనుకటియెఱువ యందుఁ యి లేకున్నను పాదములవల నెత్తుకొని
తన పడు పర్వత తటస్థించివడి దై వికముగా మునుముపురము నానందకొనియనుకుంటోయి
స్నానముఁ చేసితిమి. పూర్వపుల్లారంకమంతయు పాపము నొనగొని వడివిన విద్య
లయ్యెను స్మరించుచున్నది. రూపములు మారినవి. నలభై ఏండ్లు నా పుయ్యిడ్డను
పచ్చితిమి. ఇదియే మాపుల్లారంకము. నిరేండా నిష్కర్మకృతాపిద్యులై చూడెదరా?
మీరు పరిపాస గాఁ గోరవచ్చును జరిగినవి నాకుమారుల పాద రోమము
పాలించుట జూరవలసియున్నది. అని తన వల నుంకయుం బుట్టుచున్న కళాంకుం
నిమ్మర పూర్వయంబున ముగిసినట్లు మరయుచు ముమ్మడి వెలికికొని యొక్కింత
తడవు ర్థ్యానింప యాటనియె.

అర్థాః సర్వకార్యములు పరిచించుటకై చక్కపెట్టుచుండును. సునముల్గ
లియుఁ జేయజాలము. కై పునందర్పమున పసిగుడ్డుమలిన పట్టులు సునము యట్లు
నించును. బాని పనుసరించెడియెరుండుము. నాడు మీరుకొని పుకర మంతయుఁ
బయలుకు సంబంధములేదు. యెవరు నేనెఱుగుదును. మీ కోరుట ప్రకటించి యున్నది.
అప్పుల్లారంకము ముందుమీకు వివరించెదను. మీ కుమారుడు సగంపంతుల పోయిన
యెప్పుడు గాదు. కాపుర వెనకరమ్మని పయలుకుము నాభూసుచుండెడి పయిర్చుపంట్లో
నాకుంకయుఁ దెలుగుచుండెను.

అని చెప్పిరి. అది యెట్లుచేసి గొలలెద పుట్టుచున్నది. తనవారెవరు
నెట్లుచేసి పుట్టి పుట్టుచున్నది. అది చెప్పు.

డాక్టర్ జె.కె.ఎస్. నాగి

మాయాత్మకము కథ

అయ్యో: మిత్రుల మే మిట్లు పడఁజువచ్చు తెచ్చి కెందు డఱిగము జరిగినది. గానీపురము: జేపకొనవలయును నిడుచుము: జేసికొంటిమి. అమ్మెర చాటివోయినది. నమూనాగ్రహణ యేమియుం దెలియను జక్కరితయు చిక్కటికి పుచ్చిపట్టు తోవదు. ఏమియొ యిక్కట్లు: తెలిపినదే కలంబెచ్చు. మోక్కరితను వేలచి యేమి దేయదును. అతియునుంగాక స్త్రీ వేదముతో: ధియింపఁనున్న వ్యాసమకలఁజన నాడు నింపవచ్చె తిని. ఈ పురుషవేదము: గవ్యము: వాక్యము: మదుతుంటి. చిక్కలేమిటికి? నీ యపము క్త ప్రితఁజున దేహంబు విడచి ముక్తి: తెందెదంగాక యేని జననాడు వాణి పురంజన మకలాంక నామమునున్న యపమతి కలంచి సాయంకాలమున నిండువ చీరదీపరుదుండ మణికర్ణికా పుష్పముముదోయి గంగలో గులాబనదుమికినది. అప్పుడు గుప్తవర్మయు నుత్తవంతుడును జలగాఢ: సేగం ప్రది: నా గంగయొప్పున విహారముచుండిరి. సత్కవంతుం దాహులుజూచి తొట్టవారు: దోహక సంమతికి కచ్చిరీజములం బుట్టకొని పైకి లేవనెత్తి యేడువం గూమ్మండఁజెట్టి సేవఁబచ్చుచు అయ్యో: ఏవెప్పు: దపు? ఏమిటిట్లు పడితిమి? నీకు: వానవరసిం య్యాంబు యేని వచ్చినది? చిప్పము: యడిగిన మకలాంకు:డు పుటము సవరించుకొనుచు పట్టినది.

ఉచా: నాకాలి నేతముదికి? నన్ను మదికి? దీసితిమి? ముగ్ధులంబులయినా నను
 తలంపుతో నిం దుడికిరిం. అంతరాయము గలిగించితిగదా? ఇది కిచ్చిన ము
 లంతుడు నన్నయ, జాగ్రూపా జగిమా నీ సలల్పము. బంధువులదామరదా
 ముగ్ధజన్మము పెద్దనని మారుపు మేదవాండు దొకప్పుడు నాకు చెప్పి యున్నాడు.
 అది కదాపాపము. ము కితియో తెదవు. మేలకమార్పుమలేదో యు. ముది లింప
 పు మకాంతుడు మేనం బాక చుట్టలల్ల ముల్లలు నెరసిండు గొప్పలై నీ చూచు
 నీవు సకలవంతులదా యేమియో యగ్గినది.

అప్పుడు సర్వమందుకునే నా పేరు పితృత్వము అనునది. పితృత్వమునకు నొక్కటి గలదు. పిష్టము. నీకంతర్ధమును నివృత్తి చేయదును. చేసినదంతయు నొకటి. అది నా పేరు. మరలంకుడను కొన్నిగా అని యేకం వడుగునయి నేమిదను నొకటి. అది నా పేరు. రథ పూనుకొని యేకంను మయమౌతు చెప్పెను. చెప్పుచు అని ధర్మవేదమునందు చెప్పిన వరంతుకొనుచు పరితాపము.

[illegible]

యన్న గుప్తవర్మ మరల వెనక్కివచ్చి సత్వవంతు అందు నిలిచిపో! రమ్మ రమ్మ ప్రొద్దుపోయినదని పించెను.

అప్పుడు సత్వవంతుడు సంభ్రమముతో వయస్య యాచురూ దైవికముగా మధుశుమం దీందుఁ గాన్పించెను. అని పిలువబడున నతడు సమీపించి యాచురయి పుష్కలంః అని యడిగిన వరం దిసిగ్గే ముందు పాపభంధుండు మరణించును. నీవి యన్న గౌరముననే లక్ష్యా వ్యవస్థంపన్నుడనైతిని. అని చెప్పుటయు గుప్తవర్మ క్షిప్తోః అనునధర్మమే యైనదా యి. యగ్గదంపుడు అయ్యా! మా సత్వవంతుడు, తికాంము లందు మిమ్ము స్వయంభుగడియించెను. ఏ మానవర్షియును మీ ముందు యదహ రింపుమనెను. మీ బృంగరలో విక్రీ : వచ్చును. అందుపూరక హస్తావముఁ జెందు చుండును. మీ వెంటెడియో యిసుక పోవునది రోములు తిరుగుచున్నాడు అని చెప్పెను.

అ మాట విని మరణంతుడు అహల మా సత్వవంతుడను దున్నాడు. తమరెవ్వరే సత్వవంతుడు మీ కెట్లెరుద్దు. అని యడుగుటయు స్వవంతురగా గార యశమః కాంచుచున్నది. నేను చెప్పిన నిదికే! రోవుదము రమ్మ. ప్రొద్దు పోవుచున్నది. అని పలికి హస్తగదాః లేపవలెను. మరణంతుడును దత్వం పర్మంబు మరలాం కాంక్షముల మోను తెల్ల నుత్సాహముతో లేచి యతని కైదంతుఁ గొని సభుభాగెను. రెండవదిన గుప్తవర్మ నిదురుడండెను.

అప్పుడు సత్వవంతుండు గుప్తవర్మః యాతని నీమి క్రమే కదా కళాం కుడు మచ్చు సోగంధికవగరమునకుఁ బంపె. రాజపుత్రునివల్ల విడిచి సోగంధిక యాతనినికాదె పడంచినది మీ యందువోదె. అందుచు సుగంధములు కాలఁ గలిగి యున్నవి. మేముఁ జూడకొనవ గడియించుచు నేటివరక గవయ్యయిన విభవక కంస తిరుగుచున్నారను. మీ కులం గలపొను నుంపుతో సంతోషింతునను మచ్చుచు విభవలేక స్త్రీః దీసికొనివచ్చెను. నేమచు య కంబంధు నేమో యను నానతో వచ్చితిని. నామిత్రుడు నీమి కుడె గావు. అప్పుడాతఁడును నీవును సంతసంభవఁ దగిన దేయని యతని వ్యర్థాంతరము నా వెంటగది వెళ్ళించెను.

ఏమిట గుప్తవర్మయుఁ నేటికి వయస్యః కుః క్రొత్త రెతాని వ్యర్థాం తము నాకును వివేకుక యుండునున్నది. ఎరింగించునే యందుము సత్వవంతుఁ డిప్పుడుకాదు. రాత్రి వండుకొని చుంతులముం జెప్పుకొందము. ఇతంఘ మిగుల వాఁలి యున్న వాఁడని పలికెను.

అటు వారు మాట్లాడుకొనుచు చిందికిం బోయిరి. దీవెలిలోవారిమొగ నుండెడి గవంధుమి గుయి తెరింగుటకు వీలలేదు. వారి మిత్రులు వంః నేననిని పోయింఁగి పరిభ్రమించెరి. కావున వెంటనే రోజనమాలు చేసి సోపోవలెనగుననుం గుండెను. అప్పుడు గుప్తవర్మ రాజులు సాధించెనుకొనెను.

సత్య :- వెయ్యిపాళ్లు మనదావా ఇం దాక నీవృత్తాంత వివరిండు చిగ్గ గోరకొనియెంగదా? నీ జన్మభూమియేదీ? తలిదండ్రు లెవ్వరు? ఏమిటికిట్లు ఇల్లు వాటి విసిరి యొక్కొండవై తిరుగుచుంటి? నీవెర క్కీ? గారణమేమి? మర్యాదపడితి చెప్పును. నాకు సిస్టింర గట్టిగా వడుగులేదు గదా:

మహి :- నీవు నావృత్తాంతమును వినియే తలంపుకొంటి. నీకర మర్యాదల చెప్పినను ఏమియు నాజన్మభూమి విచారావుకము. మేము సూర్యురము సుఖంము. దోరములు చూచు తలంపులొచ్చివంతుల మోసము: జేసి ఇల్లు వెరలితిమి. గొం దులక తెరవునం దులచి బారిం గతివికొను దితుగుచుంటిని.

గుప్త :- (స్వగతం) చే ననకొనినదే ఇది రూపమియే. స్వరమువిని మెదలనే యున్నదాకప:కిని. అవ్యయ్య: నే దెంత నుదినము తలాలన లేది కౌగ లించుకొందనా? ఏమో నామూహ య ప్రవృత్తికర మోసముగదా (ప్రకాశం) ఆయ్యా: మెదలించునీర (దమపే రిదియేనా?

మహి :- (స్వ) ఇది కేవలమూ దే చి: వాణుండుచేర, వెప్పెను. స్వరము పోలిం స్వరము యిండునేనా? నాదర్శి యదృష్టము వట్టనా? (ప్ర) అట్లడిగితినిం? మొదటనొకపేదను చదువక నొకపేదను బిట్టుకొందురా యేమి?

గుప్త :- పేదబాపయ కామ్యమగుడ్కులుగా మదింతులు మార్చుకొను చుండునని యడొకిని తప్పా?

మహి :- (స్వ) ఓహో! కింపతియే. సంయోము లేదని సంకపమున (ప్ర) నీవేమివ నట్లు మార్చితివా యేమి? నీ వృత్తాంతము మార్తము నేను కొందెము వినవందా?

గుప్త :- విందువుగదా చెప్ప తెక్కడికి బోయెదను. మెదల మీ? నగరం బును జేరకొనునట్లు నినుషుము: లేసికొంటిరా యేమి?

మహి :- ఆవును (అని సాల్పి పాయముగా దమ్ముకమును చూట్టులు లరగిండును.)

అప్పుడు గుప్తమర్యా తలాలనలేది మా: రూపమీ: నీజి. (వెప క్క వృత్తం నేపెరనేల: సన్నాన్నాళ్లు: బాడితి. కౌగలిండుకొనుటయు అయ్య: కింపి: సన్న రుంగక బ్రొట్టవతు చుండెనని మమకును నుభగూహమొప్పివనె. అట్టిపపున నట్లుగగా గౌగలిండుకొన రుచింప: బొడంగిది.

సత్యదంతులు వెరగుపతును. ఆయ్యా: ఆయ్యా: ఇరియేమి? ఇట్లు శోకింరెక తేమిటి? నీ రొందరులు తెంపినదామే: రు:పమీ: యిది విరిరితిని. వారెవ్వరు? నీ కత వినుదనుక నా మగను నీకర పతునన్నది. చెప్పును. చెప్పును. అని కౌందకపెట్టబయ చాచివుపు న్న:జంబంబం దుదిలికొన నిడుచుక పమించిరి.

అప్పుడు గుప్తవర్మ సత్కమకుని మొగములూరి మహాలా: మా వృత్తాంతము విని నీవు పరిహాసించుచుచో? అయినం జెప్పుకొరదా: ఆపల్లంపుము. శీలకావిద్యా రూపవతుల పేరబొందిన మేము కలుపురము సుఖాంశము. విరాధాపురంబున విద్యాభ్యాసము జేయుచుంటిమి. చూలో శీలవతి విద్యావతులకు గుంజార ప్రకారము ఉపద్రులు పోయినవేయఁ బ్రయత్నించుటయు నిమ్మలిలేక గోమయము జేయు కలంపుతో నా జెప్పెల మాకు రావించి నదికోణికి మునిగిరని కళాపరియు రూపవతియుఁజెప్పి యే పురంబెల్ల గవ్వముఁ బాఱజేసిరి. వారిలో శీలవతి యేది బాసె నేను విడిచి రూపవతి నేనును విద్యావతియు నాదిరేయి బురుష వేషముల కైకొని పురము వెతలి యొక యక్షవి మాఝలనుంబడి తురగా రూపుంజ్ఞి యరుగునుఁ బెల్ల నాచువరకుఁ బెద్దచూరము పోయితిమి. అప్పుటికి రతగులు బలికొఁ బెండ్లుచే నాని విడచి కాలినకలనే పయనము సాగించితిమి. సాయం బాండున కొక యుగపరమాజేరి పోషుర్జ్జాగక్షుడు పండితునియంట విద్యాభ్యాస లైచవనువ బివేళించి నాపేరు గుప్తవర్మయు విద్యావతిపేరు కృతవర్మయనియుం చెప్పి సుఖాంశువాఁ డిరిగించుచుఁ గొప్పతివలలు పసిందెలిచి అటుండ నాకగి కూడుచు కుదాపిడయగుటఁ కుతిలపపెండ్లి కెకిసిపోవుట నరజుడు మమ్మడిగికొని గురుండు నా కాఁకునేషమువెల్లి యొకియే పెండ్లి కుఁతురని చూపి రనవని యెట్లో వెరచెప్పుకొను బాటవదెను గాని యది వివరకవునది మరియు నా మనియ ముఖంబున వజరకుండు యోధకుం డక్కడికి విరక్తులై యరుడెండుటయు మే మును నిలుపఁ పారెపోయితిమి.

మేముల్ల పోయిపోయి యొకనాటి మనిమాపువ కొక గ్రామముజేరి యొక యింటి జీగిసెఁ బంతుకొంటిమి. నవక బలికరనే విద్యావతి గారముగా నిర్ద్ర పోయినది నా కదిజేమియో నాకు కూడుకు రావించేసి యెత్తియో లోనించుచుఁ బండుకొందిని. నదిరేయి యగుటఁ తురగము పారిపోవుచున్నది. మరలింపుడు మరలింపుడు అని యరచుచు నొకఁడు వెనువెంటనా నొక కత్తడి యొడఁగుతాళ్ళం బ్రెంతుకొని యా పిధి వలికయంబున బతుకి పచ్చుచుండెను.

నేనా కొదవిని కర్రలువలేటి యందరించుచు వాడుమున జెడుచు పోయి తిని. కాని యది నిందినదికాదు. అప్పుడు గొప్పయోణికఁ దెచ్చుకొని వెన్నంటి పరుగెడ దివ్యున నెగసి బావిపయిం గూర్చుంటి. అయ్యారే: ఏమందును? అప్పు ఁది లీలుతిప్పిన బొమ్మపరి నెగసి యతి రయంబానెం బారఁద్రావంగెను. తనను ..లు లోకున్నను నా: యుతుగమెక్కు. పాటవము గలిగియున్నది. తాళన పిండుక ..లుం బంపగ నింకముగా రాచి నడుముఁ గాళ్ళతో వదిలిపట్టుకొని యెట్టియఁ గదిలక ..లుగొని.

సీ. ఇదిమూల మిదియ్యగ మిది కాఁబోయె నిరూ
 వింప నిరూకె నీ గాన్పించుయ్యె
 నివిమూల లివియ్యగ లివియ్యగని నీరూ
 వింప నిరూకయ్యె గాన్పించుయ్యె
 నిదిపురం నిరూకయ్యె నిరూ
 వింప నిరూకయ్యె గాన్పించుయ్యె
 నిదిమూల మిదియ్యగని నిరూ
 వింప నిరూకయ్యె గాన్పించుయ్యె.

గీ. దయలు గిరులను వదులు గాంతారములను
 భూమి యాలన మెక్కడైపోయె నాడు
 నెల్లు నిలిచినోకాని యెక్కడ నందు
 నతిరయమున నాహయం బనుగొనువుడు.

అట్లా రాజీమణిఁ బరగితి ప్రాత్రపొడవవరకు సోగంకిక నగర
 బాహ్యోద్ధానవనములు జేరి యో వాడువయి నిలిచితి రాజీ మనంతయుఁ బ్రవా
 హించుగాఁ జెప్పుటకా కాదుమండెను. అప్పుడు నన్నుఁ బెద్దనిజుఁగఁగఁ జరించెదాని
 రాజకడుపున వంటకొనియిచ్చి పారయిదెట్లకే రాగికోప మల్లగాఁ బునమిదిదిగి
 కన్నులు తినుగుమంద నిలువలేక నేలం బండుకొంటిని.

పెదకడవున కలముకా కిరులులు లేనిమాత నా బారలమందు గవంబ
 లేదు. అప్పుడు శ్రీరాముని భంగపరచిన తురంగము తెరంగను నీ తురంగము
 నన్నిక్కడికిచ్చుకొనిచ్చి మిత్రమొగముఁ గావించెడి. ఇదికథలు మోక్షము.
 అని నిశ్చయించి యెరుగవలె పురములోనికిఁబోయి వింతలు చూచుచుండఁ బోవులు
 గుంపులుగుంపులుగాఁ గూడికొని యొక్కడికో బోవుమంద పరివెలం వేసెం బోయితిని.
 అప్పు డప్పురమునకుఁ మాచపుగానున్న తోటలోని చిత్రకాఁలో సోగంపయియు
 రాజపుత్రిక స్వయంవర మహోత్సవము జరుగుచున్నది. పిలువం బిదివ పోరుదెగ
 నా కాలలోనికిఁ బి యుపసహారములం గూర్చుండితి. కావలివారలు వచ్చు తోట
 తోవనిర్పించెను. ఆ ప్రాంతమందున్న యొక్కపాపమునకు నెలువంబి. గూ పింక
 జూరుచుంటిని.

ఆ రాజపుత్రిక యందున్న రాజుమాయం నెవ్వరినా మంపక పుష్పరా
 ములు హస్తంబున వ్రేలాడుచుండ మరల నీలకేం బోవదు దాటో నెవ్వ
 నవిస రముగాఁజూచి కలయూచున నా దెంత భయదెంచి యో పుష్పరామం నా నుకరో
 వైచిత్రి, అప్పుడే పరిచారలు చచ్చి వన్నందల మట్టింబి రాజీమణిమంద
 రాజవనమునకుఁ దీసుకొనిపోయితి.

అందులకేకదా యానంబునాని రాజీమణిని నల్లమాయం తో గోట

మొట్టమొదట. మీ సహాయమువలననే యా యజ్ఞస్థలఁ బ్రాసాదము నరహయగతము చేసి యెరిగివది గదా? నన్నుఁ బ్రయోజించి యా విప్లవరే వేరించెడి. పెండ్లియాడు మని నెర్పించివిన నేనేమి సేయురాను. యూరొకై వెతలమున విషపెట్టి చాచిరి కొని మృత్యునీ. ఆ సొంగురికము తరపు నీయింప యప్పుడే రలించి. అది యుట్టుండి. క్విరవర్మ వామముతోనెప్పు విద్యాపతి యేమిటదో తెలియదు. అది తనకేవల యంతయుం తెప్పినది. మామవతియు తాల్గు వెతలివది మెరులు వారి రుచివరకు జరిగిన వృత్తాంత మంతయుం తెప్పినది.

ఇరువురారలు మిది సత్యమనుదు భవనాః ఎంత వోధ్యము? మీ రిండు ముదిరి యంతదేవుఁ డిరుగుదున్నాడు. మిది గట్టివారలు. నేను మీతోఁ గలసి రిరుగుదునీయు మీ తెలుంగిండుయఁ జెలిసికొనలేక పోయితిమిగదా? భవనాః ఎంతసాహసము చేసితిరి. విద్యవ్యాసాదు వచ్చి నులు మెలితిరి. అది యారత యుక్తముందఁ జొచ్చెను. వారు వాతెయిల్ల వా రెవరే దెప్పుకొనుచుండు సంతరోఁ చిల్ల వాననది.

అప్పుడు యాపవతి అక్కః కేంపటి? ఈ సమయ యొవ్వరో యువ మవ్వలఁ జీసికొనివచ్చి నా యొవ్వ జరిపిడి. అది పాపవతి ప్రాసవదని నెవ్వరుం దిండు రిమ్మగి మరల వచ్చుచును ప్రాసవంపిరినె. మన సజ్జనాండ్రువురును నీ పిదే తేరియించుచు. ఇప్పుడంబు రిహజనాల్లేమనుచు తెలిసికొనుట కష్టము. నన్నునున్నయఁ దిరుగుచుండి. నెందో కనంబు? మానవం దెప్పినది.

విప్లవ తేజో సరికథ

అందుం కామ యంతరించినది. అప్పుడే మరు మువ్వరు స్నానము నుండు చు గుంజవ బింబోయిరి. అప్పుడు స్నానము చేరవచ్చున్న విప్లవ తేజో సరి యాపవతిం దిండు రిమ్మగివచ్చి చాపునుఁజేరి చెప్పవఁదా? నీ పేరు పరిలాంకుడుకాదా? నీవు నన్ను నెవ్వరుం దిండు రిమ్మగివచ్చి పరమవన్నుడియో? యని యడిగి. మామవతి తెలిపేయి మీ పే రిమ్మగివచ్చును. అదిరయ మిక్కడఁ గలిగినదో తెలువంబునునని పలికినది.

అతండు నవ్వుచు నేను సత్యమంతుని కండ్లిని. కానుకఁ బాడు, కొంప లోకం దిండు రిమ్మగివచ్చుచు మా వానికే విర్యలం జెప్పలేదా? నాకునుక నా నుచుండు ముండు నా విప్లవంబుకదేదు. ఎందున్నవాడో యొరుగుదురా? యని యడిగిన విని యిండు రిమ్మగివచ్చుచు ఆ? ఏమి? మీరు కానుకలఁ కలిగిండు కొనుకొనురాదా? మీ రిమ్మగివచ్చుచు మీ గివెయిచ్చుచునే? మీరుం దిండు రిమ్మగివచ్చుచు నమ్మచుగియున్ను. అదిరయ మిక్కడఁ గలిగినదో తెలువంబునునని పలికినది.

అప్పుడుంబు బాబూ: నెవ్వరుగా మీ గుంజవనదే. కావగముంకనై

నావట్లాంటి సిస్ట్రీనే క్షేత్రమునకు వచ్చి తొండీరూపుఁ గెకొండీరూపుఁ యొనవల మంకయునెరింగించెను. అది శ్రుతిని శవ మనోరథ సీతేరును యోజ్యులు స్మృతపాతుల నాపాలకగంధి ఆహ్వానికొనురుండగుఁగో! అమలం ప్నానము జేయువాఁడే. నీ వాశనిం గునుకు పుట్టలేకపోయినవి. అవి యొడింగించిన వందు విలువద యరందు వ్యర్థమ మ్మతో నదిగి నాయనా! నుమ్మమరలి దేవమాలా తిడుగుమందీరా అని పలుకుదు వానిం టిగరఁ గొఁగలిందుగినియెను.

సర్వమంతుండు నిష్కేరపాణికాః జాతూరు సమ్యాక తమరెవ్వరో నామ
 జలియమన్నది, నన్నెవ్వరనుకొనుచున్నారని పేరు వినిచినక పిమ్మట ప్రత్యక్ష
 మొచ్చుట కపకాశము లేమన్నదని పలుకుట ను రూపవతి రాష్ట్రవశునర్చి పరకనవచ్చెను
 సర్వసంతాః ఏ చిత్తము తెప్పకొంటివని నీకు నాచుటవారములు కానుకగా నెచ్చుట
 ఈయన కడుపక్షపాదు. నిదానించి పాశుర్యముని నవ్వమాట నాడినది.

అప్పుడూ బ్రాహ్మణుడు కండ్లీ నేను వికండ్లీనే. కళాంక మహిళా
వర్తమన నిష్కర్మ కమనెంట్ విగళకాష్టంబ నైవిష్యమరణ భవిత యంకయ నరణ
తెలింగింకెన సర్వసంకుడు కాను బ్రాహ్మణ మణుండన? యెలంగింపిస్తున్న
బొందిన చూసెంట్ మిట్టాని నుడువుతుకు నా తరముగాడు. శివసానం దానినిగ్గి
ముగ్ధపెరుు జెందినది.

యనునది కళాశకుని పేరునని యశశం కళాపరియోజనో మహానామకం
ప్రస్తుతముగా? కావనికి రాజ్య పక్కటిది? అయినను ముద్రాపకులు ప్రస్తుతము సో
మరితి? వాదోపగమి. ఎవ్వక్కిననుయో వానినందర తెలుసుకొని శిశువుని
సోదముద్రాపకం చేయి.

రూపపు రూపయినానే కళాకుని బాధ గురువువల్ల పెండ్లితో బాధ :
మన మిప్పటికే గృహస్థులై మైతిమి. విధ్యావతియు నీచూరనే గురించును. అదే
మిప్పటికే మరల మరల గూర్చగదా? నన్ను గురుకువులతో పోలే గురుకులతో.
అని పూటాడుకొనును వారు రాష్ట్రమును బోయరి.

[illegible]

అప్పుడు రూపవతి అన్నా: నీవు గాఢాన్ని శాస్తవ మరచిన మరతున్నా. నాతో తెలియకుండెడివి. ఈతం చెప్పటో యెనుగుదువా? స్నేహము చూడమని చెప్పము. అది శివవతింజానుటయు సతమ ముహూర్తంగాని చెప్పకొందను ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

రాంధ్ర యోవనాంకరదళం యందును యోవనవార్తకాంక్షంకర వళంధుండును బానుట యింధ్రక యేవమయ్యివేసి వెళ్ళిపోటి గురుకుమారుల కష్టము. రూపవతి శివవతి ముహూర్తవర్తన. సంగ్రా జేసివడి కళాంకుఁ డిందుక పుగల పరికించి చూచి ఆ తెలిసికొంటే తెలిసికొంటే మన ముదదమి తు విరజే. అన్నన్నా: పరికిమోనముఁ జేసితిరి. అది పలుకుదు పతన నాలింగనముఁ జేసికొంటియను.

శివవతి సత్వము సప్తధికఁ తెలిసికొంటిమిగదా యని యభివందించును సప్తధికఁ దగివరికి సంతాపించివడి. సత్వనంతుం దది యందియుఁ జూచి వత్సవు సమ్మవరాజ మినువువరలో నొకఁడాయెమి? పోలికఁ జూక వచ్చి కనిపించుచున్నది బనిరా! మీరెంత జేయంగలరా? మీరు మీర పాటియవి యతం వాళ్ళర్థము జెందు చుంక కళాంకుఁడు రూపవతివరలో జూచి చూతని వెలింగించికిగాయని సంగ్రా జేయు టయు నెరింగించిమని మూచించివడి.

అప్పుడా మత్స్యవు వత్సవులోబాని రహస్యముగాఁ గుప్పించి యొంక రులు పడిన కష్టములంబుల నొందెను తెలింగింతు కొనిరి. విద్యావతి వరమే తెలియ పెరిసియున్నదని తలంచుచు వాడు సుఖముగా వెళ్ళింది.

విచిత్రనాటకము కథ

మధువాడు రామ చరితఁ గూర్చుండ మధ్యదీండుకొను నుంసిగా పీఠిలోఁ బాదీంపు విసంబధివడి. అది యెడియూ తెలిసికొని రమ్మని పువారకు నొససి బంపు టయు వాడు వోయి యొక వాటక వచ్చి వచ్చుకుం బచ్చి వారికిచ్చెను. అందెల్లు ప్రాయఁబడియున్నది.

కృతవర్మయును కనిచి రంపించుచును. శివకాపిద్యాహుపయిత వర్తకము. కనుదరస్వప్నానము. ఈ కన్నెరు నలుపుచు మిక్కిలి చక్కఁపాపము. పెరగాఁ జరిగిరి. పీఠిలో శివవతిని విద్యావతిని చంఁములు పెండ్లి చేయును. నది ప్రేమి త్నముఁ జేయ జెప్పమలేమింజేసి పెండ్లిచూతురు. నదిలో నొకరినొకఁడు ప్రభుఁ గల్పించి కళావతి రూపవతులు పాఠి నూపె రాదించుట కిడునాస్పరత్వము. వారు సుఖము గాని పేద యొక యొగవారముతో విద్యావ్యానము సేయుట శివవతి పెండ్లిచూతురు పాఠింబు వచ్చిచూసి గురువు తిక్కఁ బెండ్లి నిజముఁదానును. ప్రాసనానానా అని యొక పాఠింబు చెప్పి చెప్పింబు నూ పెండ్లియమింబు. పాఠింబువచ్చు. కష్టము సన్మోహము ముఖానానానా గొప్పది చూచిచు. శివవతియు కలెంపువాడు ముగి వర్తకమును 188 శివవతియు సుఖమింబుచును. మువందు చరితకొని చరింపుత పాఠి ప్రతిపక్షింతు

జేయఁబూనెను. కానిమ్ము మనవోము తిప్పటికిఁ బండివెగినా యేసి తలందుట నెప్పుడో యాక పరిచారకుని నాటకాలయొద్ద కరిగి యా కృతవర్మ యిందుంచునో తరిసిపోవ రమ్మని పంపిరి.

వాడు పోయి వచ్చి అయ్యారే నాటకసంఘమునాడు. మనో రాజునిట్లు నెప్పుడు వెధవములో నున్నాడు. మాచోడిసారిలో మాచాడురా? నామాలు ఎవరిని చుకొనిననాడే లేదని విచ్చిను. పోనెమ్మ. ఈ రాత్రి నాటకమునకుఁ బోయి యా యాటఁ జూచి పిమ్మట నకని విమర్శించు మని పలికిరి. సత్యమెతుందు మీ ద్విర్భ్రము రామానుజమువలెఁ బ్రసీద్ధిశక్తివలన పరిమాన మాదునువఁ గౌనానామఁదప్ప నీవేరా? నీకుం బ్రత్యాతి రాగంబని ఈ కథము చెప్పినది.

అటు వా రా మవలెఁ బరిమానోక్తులతోఁ గదపి రాత్రివడినతోనే ఎవ్వ శక్తిసరి తోడునొ దివ్యమాత్యాయనాను లేపనాదుఁ దరించి నలుపుడు గంపి యానాటవ కాలకుఁ తోయిరి. దోధివతులను పామెతులును గూర్చువఁ దగివ పిమ్మట ప్రేక్షిగా రాగాలయం దగ్రభాగమున నమరింపబడి యున్నది. వీ రేగుతును దొంగతన పోయి యాపీఠములనే యధిష్ఠించిరి. తమకాక గ్రహించును. భక్తులకు మహా రాజులు వచ్చిరి. అన్నియు సరపోవటించేసి కొంచు తెదవ శ్రేణి గర్భిణులు గూర్చుండిరి. పోరు లనేకులు వచ్చి యా మా రాగంబులన్నియు నింపించిరి. పిమ్మటేం నాటకాల యంతయు జనులనే వెండింపబడి యాదులఁ జల్లిన వానింబడి పట్టుచు యుండెను.

అప్పుడు నియమింపబడిన కాలమువలె నాటకము ప్రారంభింపబడెను. నాందియైన తమనాక నూత్రరాదుండు తర వెలుపలికి వచ్చి చెప్పవంపిన మాటలు చెప్పి తోపలికిఁ బోయెను. జంకలో నీంకా విద్యావంతుల చెప్పములు ప్రవసించినవి. కృతవర్మ విద్యావతివెన్నను పై రికొనినను వాడు తరించు సగడప బిల్లు నామము మాత్యాయ లేపనాదులంద యా భుమికలు దాచుటచే వచ్చుచుగా వాకి పోలికనే చెప్పి యుండెను.

అందుఁ గూర్చున్న శిల కళా రూపవతు బాధుమికలు వారి తమ ప్రవచన బుంబూయని విన్నయింపకఁ జొచ్చిరి. ఆపేషముల జూచి యానరహితఁ గొల్పిన పిఁ ముంబండిలేరి నిలువబడి మా పు.తీఁ శింపతి మా బాధుమి మా విద్యావతి మా యని యార్థనాదములు కావించుటయు రక్షతలు వాకోహా వదుల అగ్రముల నెల్ల మరల పీఠముల గూర్చుండఁ జేసిరి.

పిమ్మట నాటకాధికం సంభాషణములు నమ్మలముఁ దిక్కిలి నమ్మలముల గలుగఁ జేసెనని. తర ప్రాంతములనెల్ల మనోహరముగా బ్రవహించిరి. అంత అంబ ప మంగళగీతములు వాదనతోవనే పిమ్మటించి తమకు నీ లీల నీలముల నెల్లములు.

అయ్యుఁ బూవాటకము రింపదిన కృతవర్మ నాటకాధిపతి పట్టు

గానించెనో తెలిసికొనవలసియున్నది నేనా శీలవతి కన్పడిని. యెల్లప్పుడును ఇందు శీలవతియు విద్యావతియు నదితో సుమంగలు యువశ్యామల వ్రాసెననినది. మే మందు అను దూరించుదు రేమనా పాత్ర తిరుగుచుంటిమి. మీ వాణిక్రమకునవచ్చితి యందలి కథాసంగ్రహములతో యొక్కదముఁ దెలియఁగోరి యొక్కటికి వచ్చితి ననుగ్రహించి యొక్కతవర్ణన జూపుదన మిట్లొక యోగ.

ఆమెనుకనే మరెవ్వఁడులేని అయ్యః నేనా విద్యావతి కన్పడిని. దన పొలుంద. నాకన్నె విమిత్రము మీ కిదియని యావృతమునకు వచ్చితిని. ఈ కథయందలి మూనిజులును నామము తెలిసికొనవలసి. యవ్వత మువ్వతని తెప్పెను. అప్పుడే పృథ్వీసంసారము లేది తన కులభింసానందము తెలియనరని సత్యావస్థాతి యెట్టిదో ముత్యవేదన యుగిగెను.

ఆమామంత్రియు విని యానందకు వచ్చియున్న దర్శపాటుండును నిలువని అది యోహాః నేరెంత నుదినము. ఈ నాటకసమాజమువారు మా కెట్టి యుపకారముఁ గావించిరి? నామితు లందఱు నందే రూపియుండిరి. పులికా రెయోగముకన్న నీ యెల్లప్పుడు విమిత్రము వెను మిక్కిలి కఠింఁచుచున్నాను. ఈ కందు నా మంత్రి యేదియో నెంపించెనని కోపించి మరల నా చెంతకు రాదయ్యెను. నే డీ మహాత్ముం గంటి. మరియు నేనాటకము వ్రాసివేడి వామరతు లనవర్తములై నచో మేము మహా పుణ్యాత్ములమగుదా? కృతవర్మ మాన సుర్మ మింగింది యనేక రానర్థముల పుణ్యము నొందుగాక యని యుపన్యసించెను. అప్పుడు సరాస్వతీయందు నామాటలు విని మిక్కిలి యక్కజమందుంచుఁ గృతవర్మ విచ్చి యుచియెప్పుడోయని యవని రానిముఖులై చూచుచుండిరి. అంతలో నూరెరానఁడు వచ్చి అయ్యః నాటక కథలోఁ గొంత బాటక ముండునని మీ తెలిసివచ్చేదా? ఈ కృతవర్మ వారి వివాహకాలముం దుండుటలే గత విడు మాన్చి రనించెను. తలంచుచున్నాఁడు. అయినను గృతవర్మ వేఁడు జ్వరపీడితుఁ కెగురు నిప్పును మాటాడుట కనవచ్చునదే యుండెను. ఈ విషయ ములు వినిగోరువారు కేపు మర్యాపాన మి సభకు రా వేకుమన్నాము. ఆరం రా తెలుంగంతయు నవ్వుడు వివేంపగించని చెప్పి రోపిని బోయెను. ఆమాటనిని సభ్యులందఱు గోరాహంధ్యనలతో లేచి నాటకాల తెలియవ్వరికిఁ బోయిరి. వీరు మౌన మందుఁ గూర్చుండిరి. అప్పుడు కొందఱు ఘటములువచ్చి పిరింకను గూర్చుండిరి? కడపులు నింపింపవలయు నుల్లికి దయచేయుఁడు. వినయముగాఁ బ్రార్థించు లయి మే మొ కృతవర్మ మిత్రులము. వానితో మా మాట చెప్పింపు. పామ్మన్నఁ గొనించుము. గృతవర్మ పిలుచుచున్నాడు. అని చెప్పెను. పలుకు వాడవలెయి యా మాట చెప్పిరి. కృతవర్మ యెవరయననఁ జూడెంచి గృతవర్మ యెచున్నాడని మామము మామని జూచి లెగఁగఁ గొగవించుకొని అయ్యః యెట్లు వచ్చితిమి? నందేమి పోయితిమి? నా మిత్రముల తెలిసినదా? అని యెల్లప్పుడునవ కన్యకు వి చెప్పెనో

చూరము పరిశ్రమ వానింజూచి గురుకువుల్ల పారు పారు వాయుత్వము సవరిమి నడిగా? నా చింతించిన కార్యము సాధ్యుణ్ణము నొందినది. నా సుఖంబరము జేరికొనినది ముకురు వారి నష్టకృష్ణ పూర్వకముగా వానందింపఁ జేసెను.

అప్పు యెవరుం గలసి కోయని వెంపుకుం బోయి సోదోపరిరాగంబునం గూర్చుండి మదఁ బనుచున్నాంక మొంతొరలకుం నిలిచుజేసికొనుచు నిట్లు నందా వీరియకొరి.

కావలి :- సముదాహ : ఇప్పుడు మన తండ్రులు సుపుతు నిష్కటి వర్మిన్లు నిల్లమిందగదా? లేక వారికి మనము తెలుపుకోవ వర్మవా రాదా? అప్పుడు నా కేమియుం దోరక నట్లు చెప్పిందిని.

కావలి :- దానిజూచి నెంకనుం బెంపక యేమిలేదుదము? ఈ వరిన పాటులు దానా?

విద్యావతి :- అవశ్యము కనబడవలసినదే. ఇందాగ వారి రైన్యా లాపములు ఏను జాలజాలిచేసినదిగదా? పాప మా యజ్ఞ కర్తృ డట్టి కోకిమున కచ్చదా?

కావలి :- మనకు మనమిపోవుల యుక్తిగాదు ఆ కేసరి పుపి వారి వికృతికే రప్పించవలయును.

రూపవతి :- అయినకు మన రహస్యములు నిల్లించివా?

కా :- లేదు. లేదు. ఈ గొవవయిమియు నేనుగదా. మనము మగవారనియే యతని యర్థిపాయము.

విద్యావతి :- సత్యవంతుల తెనుగునా?

కా :- వానిం జెప్పితిమి. మన మాతనిని వరించుట కందరికీ నష్టమేనా?

రూప :- అది మనయ్యవముకారు. భగవంతుడు యిష్టమి. ఆ కథ యంతయును విని మరల నా మాట యిదిగవ చెబిందికి? అదని యిష్టము తెలిసి కొనుం బెప్ప.

కా :- విరిలివిత మాతరు మా కము తప్పింపగదా?

రూపవతి :- అదిగి రూరదా? ఇది వచ్చుచున్నాడు.

సత్యవంతుడు :- (ప్రసేసింపి) నన్నుజూచి సవ్యధున్నామి? మీ రహస్యముల కింకరాయ? జేసితిని యేమి?

కావలి :- నీకడ రహస్యములు లేవుగా? మరేమియునులేదు. నీవు మాకు జేసిన యత్న క్రికానియేమి దేయవలయునని యాలోచించుచుంటివి.

సత్య :- మీకు జేసెమి చేసితిని?

కావలి :- అయినదే గట్టబడిన నత్తు విరిసిందినది మరదనా? అది యునుగా? మీ తండ్రి రూపవతికి దాహమిచ్చి కాపాడలేదా? ఇంతకన్న మహార మేమి యున్నది?

సత్య :- నదివరి యిదిమా ? చాచి చాచి, ఈ మూతమువలే ఇవి నిండానావమదా యేమి ?

శకా :- కావు నిరూపణానావమలే.

శీల :- ఇక దారనం : మీ మందరము మీ లలితానందాని గమన దండుకొంటిమి. ఉత ను త్రాహ్మణ వృత్తులవుగదా ?

సత్య :- మీ వరపుడుతనము నేను తరింప వోవుదునా ?

శకా :- మీకంటె సత్యమెంత దెవ్వరు ?

అని చూ రీతి మువ్వలించుచు గ్రమణమును దను హృదయమును విల్లించిరి. అతం దెరింగియు నెరుగనివాడు బోలె వాంఛం తిప్పులు పెట్టును నీలంబి ద్వాదాననుచునే మీదలో మంగళసూతము గట్టివచ్చుచున్నదిగదా ? దాని కేమి దెవ్వరుదని యడిగిన వయ్యాంటి మంగళసూతము గట్టివచ్చుచు నేలకు పెట్టు కొంటి. దానంతేని రోషము దానివరని కాస్తము జూపినది. అప్పుడు సంతోష ముతో నతండు వానిని బెండ్లి యాడుట కంగీకరించెను. అంతలో దెల్ల వాటులము నా జేసరి మర్కటాచిర్యత్కేసరిగా రహస్యమంతయు నప్పుడు వివరించి యతండు ప్రహరమున నీడరాకుడుంక దను తండ్రుల నక్కడకు దీసికొనిరమ్మని కొన్ని వరసలు బువడేసింది యుపిరి.

ఆ విధానమును ధర్మపాదుని జగ యడిగి తెలిసికొని యవ్వడితిం బోయెను. అంతమున్న యజ్వర ధనపాదు నృపాచుల లక్కడికి నచ్చిహుచ్చుడి లాచి జరిగిన వాంఛరథము గుంటి సత్యమా : యవత్యమా : అని విచక్కించుచుంటిరి. అంతలో విచ్చిత్కేసరి బోకిం బోయెను. అతండాచి యజ్వరండు గురుతువల్ల యాహో నా బాలనముడు విచ్చిత్కేసరి కాబోయి. ఎన్నివాళ్ళకు గనుపించిరి. ఎందుండి వచ్చుచుంటిరి ? పెల్లరించు అని భావ ప్రాణ గాపించుచు సుదీర పిటోప పిట్టలవేరి ధర్మపాదునితో నతని వృత్తాంత మెరింగించెను.

అప్పుడా కేసరియు ధర్మపాదుండు వసుస్కారిము లందుకొని యాశీర్వ దించుచు బొలి కాశీపురంబున విచ్చిత్కేసరి యవ్వపుడు తాను సిద్ధశిర్మమునకు బోవుచును బోవగు వృత్తాంత మెరింగింది యా యజ్వరండు తన కూతుని నా కోకిలిగా జేతునని వాగ్దత్త ము జేసియున్నాడు. మాట తెలి యుకొన నమయము వచ్చినది. నా కుమారుని దీసికొని వచ్చితిని. మీరుగూడ నవ్వచెప్పి పెల్లరిచ్చిత్కేసరి యొక్కి యజ్వరముగా మార్చబడినెను.

ఆ మాటని ధర్మపాదుండు కన్నీరు విడుచుచు అయ్యో : చెట్టిపానులా ? ! ఎక్కడ నెరుంగక నిల్ల తగుదున్నావు. ఈయన కూతురు నదిలోనికి కదలేరి పది. అందుకే మీ విచారము నిల్ల విరక్తిజెంది తిగుననున్నారమని నురువ పుట్టి. నీలంబి : మీరూనా తచ్చిచ్చు పనుచుంటిరే ? ఇంతకు ముందులాది మీ

కొనుచును నేను జూచివచ్చితిని ఇచ్చములేనున్న వెండిమాటఁ దెప్పుడు అయింగఁగఁగి
లాడవద్దు అని పలికెను.

అ మాటవిని వాంఠించు సంతకమృత్యుమంతో ఏమిది? నీవు
శీంపనింజూరితివా? ఎందు జూచితిని? ఆ చిన్నరాని గురుకేయంగుడు? దావున
నేన్య రున్నాడు చెప్పుము. చుట్టిన నరం దిట్లయె నే నంత యె గురువాడను
కాదు. శీంపతి రూపముతో మచ్చదొండుయందఁ జూచితిని. సుదియనున్న
నా? రండు చూపెనను. పలికెనో లేదో, మద మద చూపుము. నీ సులువునులేది.

అందరిని వెంటఁబెట్టుకొని యశండు వారి సెలవునకు దీసికొని పోయెను.
అప్పుడు జూచితిని సులువును దొండొకముల నొప్పును గడ్డిములం గూర్చుండి
మచ్చదొండునున్నట్ల క్యంలాతునై యుదొందిన కంఠులం గాని లేని పాదములకు
ననున్నదియందు మా రిప్పులు మున్నెంపులు. బాంధ్య రావల్యమువంటిది మిమ్ము
గడ బాములు పెట్టితిని. తొలి మా గురువులు కాశీపురమున సిద్ధతీర్థమునం
గోన వరంబులే మా యెత్తికొలువకుఁ గారణంబునని చెబుదురు. రమ తమ స్వత్వం
తము దెలింగించి వానినెల్ల సంకోచకోకవిన్నయ రసాయత చిత్తులు గాంచిరి.

ధర్మపాఠులు సత్త్వవంతుని శౌర్యసాహసాది గుణాలు లంతకమున్న
వినియున్నవాడు బావున నరం దట్ల గుటకు మిక్కిలి సుతసిండును. గారవ్యవధి
సైరింపక యప్పుడే సుమాధురము నిశ్చయించి తాపక పోగంధిక. గూడ
సత్వతీతి రప్పించి యా కాశీ తిరున విశ్వేశ్వరుని మోదేనతా వైరముతో
వివాహ మహోత్సవములు కావించెను.

సత్త్వవంతుడు తొలుత శీంపతిని వెండియాది తరువాతఁ గజావతి
జారావతి సోగంధికలకు మంగళసూతములుగట్టి పిమ్మట విద్యావతి రూపవతుల
బాంధ్యులు స్వీకరించెను. అట్లు సత్త్వవంతుండు వారివారి రాజ్య వైభవములతో
నాన్యుర బాంధ్యులను స్వీకరించి రుజులంబున మడికొన్న దేశములు సంపాదించి
నిజయశోవిసరంబులు దిగఁతనంబు నలంకారములై కోటిం పూగ్య భూపతులవోలె
ధర్మంబున రాజ్యంబు సేయుచుండెను. అతని చక్రము విద్యాగనులు గురువులుగా
రచించిరి.

గోపా : ఐను మా సత్త్వవంతుండు శీం పతి విద్యా రూపవతులతో
గొంతకాం మీ నగరముఁ జూడెంతను. అతని భార్యలు సులువును నీ యుద్ధాన
వనమున విహరించుట నీ తడలరా విశేషముల వపురవపుడు తమతమ నానంబుల
నాదించిరి. రానందేనీ యిందెన్ను తరుణతా జాతులయై వాచగేన వరువున
సండుటకుఁ గారణమైతి. స్వీకరిత ప్రభావంబుగూడ దీవం దెల్ల మనదీతాదో
గెందెనీ నీ కథయే ననూరాగమనితెప్పిన సంకోచించుచు శిష్యుండు గురు. తోగూడ
నా నీను సుఖముగా వెల్పించెను.

శ్రీ రస్తు.

శాశ్వతమస్తు - అమిష్యురస్తు

కా శీ మ జి లీ క థ లు

బెబ్బడి యాటవ మజిలీ

ఆ ర వ భా గ ము

సంఘము : బిచ్చిడి మీటి శృంగారకంఠున కలకారముగా అనులు మూగి
 టూరుతుండ బొమ్మరవాండు మనోహర కుంభకర్తమిలు పెరియంపురు నాడు
 చుండిరి. నే నడుచుకొలు యా యాట సాంక దుగఁ బొదిలితి. అహా : ఆ
 బొమ్మరవాడు కా సంకటమున్న వెలిపుచ్చిన యెడ సందెనుండి వెండి బంగారము
 నాడెమును బాత్రులు పల్లెములు గొప్పరవాండు పైకెరసె విరజిమ్మివె తెను.
 పని సామర్థ్యమునకు నానుఁ జాంపివ్వెర తొలివది. పిమ్మట నా బొమ్మరవాడు
 లేచి పల్లెముఁ గైకొని యెంపట నదిగొనెను. రెం రొకనియు నందు వెలిరి.
 స్వామీ ! వాడు స్వయముగా యావ్యములు లేపికొనగలడు గదా ? మరల నొరుం
 యాలించినే ? వాని కర్తవ్య యెట్లుఁ గలిగిన ? పై కట్లు సంభరింఁ తేయవలె
 వసువులు తెప్పించు గదా ? తెప్పదని యితిగింపఁజూచు చూడని విని నుదసీదుండు
 నవ్వెడు నిట్టవెయి

గోపా : మా కట్టి సామర్థ్యములేదు. ఇంద్రులారాది మాయా విద్యల
 వలన నట్టి వసువులు చూపించుచుండును. అట్లు చూచునెకాపు అయినను
 బొమ్మరవాండు కేవలమో విద్యలు కన్యకలగునా ? నాండు. వాన బాధవము నేరది
 కి. యెంకకుముం దెంచుండున వసువునే దీసి చూపించును. దానంజేసి వాడు
 నమల యాలించె. పరియే దీని వృత్తాంతముని పేర్చిన నా గోపాలాడు నవ్వెచు
 మహాత్మా : ఇంద్రులారాది మహావిద్యల వలన సంతలు చూపించవచ్చునని
 నెఱియింపి. ఆ విద్యలెట్టివో వానింగలంచి జరిగిన కథ లేమి మక్కాదించి నేడు
 బాలకముఁ గావించువను మెకొనెయిను. అయ్యుతిహా క్తా : నీ పరిగివ ప్రశ్న
 మనవియుఁ బెంచెదనెదా ? ఇద జపముఁ జేసికొంప మచుకొంటిని. నీ పూరక
 : గదా ? నీ పై కట్లు వేరవను ముట్టుఁ జెప్పుక పరవలె చూచుదుఁ వనమట్టిపూల
 నుగొంతుట్టి వలె పూలించి మచునును బాత్రులముల పంచపా బాని పెరిగెను
 : గదా ? నీ పై కట్లు వేరవను ముట్టుఁ జెప్పుక పరవలె చూచుదుఁ వనమట్టిపూల
 నుగొంతుట్టి వలె పూలించి మచునును బాత్రులముల పంచపా బాని పెరిగెను

కామగ్రీవుని కథ

అయ్యదియేన ప్రాయముఁ గలిగి కష్టస్థుఁడైకలంగు లుండు. అయ్యదియేన కలయెక్కి నుండుచున్నచో యన పండిన వెండ్రవలతో నొప్పుడు మంగలయ్య లన్నియు నింపించుక మనరలు వానను దేవోపకమైనాంకగలిగి నిలుచు మఱగాఁ బూసిన దండంబును వారక్కడోషంబు మాటువర విరానముగాఁ ద్రిప్పుడు. గామ గ్రీవుఁడను కాహ్మణుఁడొకనాడు అల్లంకఁ బ్రొద్దెక్కినంత విహ్వలమును న్నగు హఠపు నడి పీఠి నడుగుతుండెను

అట్లకరి నా యుదపాతురలు పట్టుములు దట్టహఁగాఁ గ్రుక్కిన కలశముల వంసమున నీటికొని కలకమున కడుగులడను, కలకమునందె జలపూర కుంధంబుల పుంజంబుపై నీటికొని యుక్కును ఎచ్చువారును భక్తుల ప్రాపాతునకు వేరకవర్షముఁ గావించిరి. అప్పుడా కాహ్మణుఁడు ఆహా నాకు రాత్రి భోజనమలెదు. అకలి జాతించుచున్నది. ఈ యిల్లాం దండరు వచ్చుచూచి యోసరించి పోవుచున్నారు. కాని యింటిలో గురువరమన్న గేనురా నొక్కతెనులేదు. అయ్యదనం నేటికంటె గూర్చుండి యే గామము! ఎందు భోవుచున్నాను? పేదమయని యడుగుదురే కాని యీ కాహ్మణులలో నొక్కఁడును నింటికి రమ్మన పీరినవాడు లేడు. స్వార్థాయ పూషము కాత్రుపాతములు మాత్రమారక వినంజురుచున్నది. భూతదయలేని పీఠి ధరుపిమిటికో తెలియదు. అని నింపించుచు మరొకచోరము నడిచెను.

అప్పుడా ప్రాంతమందలి యొకయింటిలోనుండి తక్కుని చాలిక యొకరి యీనలకు వచ్చివరి. ఆ కన్నెమిక్కుంజూచి యాహ్వాగట్టు కం మూర్చు మడు నిలువం బడి యోహా! ఈ చాలికకుఁ బంపించేదెట్లు చాటిన ప్రాయము గలిగి మున్నది పేదం బందీ యూదన నాటమనములకే కాపురమనక వచ్చున. వచ్చరముచోపునదే నందఱు లకయ్యరచ్చును. మీ నాకిడుకోమా యమగుడునా? అక్కడూ కం పరపనగోష మున్నదిమీ నమ్ము మిసెలి కాడన సూచించుచున్నది. అయిహు బాస వే గాని అట్లొకవార పెద్దవాడువలె కనంబునను నాకర్థానంబులం తెలియింప. మీరొకటి నాపియక మోసఁడు ఈ పూట పీఠింబుగలిచి స్నేహముగలిపి విల్లనిమ్మను యుకెగవలసి వచ్చి యింది యాహ్వాగించి బామముచే నీ పేదమీ? ఈ యిల్లు మీదెహి నా పూటఁబోవ నమహామము చేయుదురా? అని యడిగి నాకెన్నియ బుచ్చుచును.

వాకగాఁగా ఈ గృహము మోదే రిండు రెండు. ఈ సతీతనముల గొంపుగ రో పూట బాదు. పది దినము లిందువచ్చును. బోజనమునా భోజనము నాకర్థానంబులం తెలియింప. మీరొకటి నాపియక మోసఁడు ఈ పూట పీఠింబుగలిచి స్నేహముగలిపి విల్లనిమ్మను యుకెగవలసి వచ్చి యింది యాహ్వాగించి బామముచే నీ పేదమీ? ఈ యిల్లు మీదెహి నా పూటఁబోవ నమహామము చేయుదురా? అని యడిగి నాకెన్నియ బుచ్చుచును.

అప్పుడా కామగ్రీవుడు మిగుల పరిసించుచు దనమూట తిగిలివయింపజేసి యాచరించికొని కొందె మువ్వలికి దీపికొనిపోవుమంద వంశపురుషుని చేతిలోఁ జిలుచు నలువక వారి నేలం బిడినది. సిగ్గు జనిపోయివని. అందులకు సిగ్గుపడుచున్న యహ్మజుంజారి నవ్వుచు నత్యంత జాలగాఢాః పేరు పెట్టగానాఁ డెందులకొనినది. దీనిండు మరల సిగ్గుతెల్లవాఁ డలఁపిలు తెలియఁ పలుకుదుము నవ్వులుకులు చెప్పుకు ములుకుచే సోకఁ నడఁడు పిల్లఁ నన్న తాగి గారనఁ పలుమాఱు పిలుచుచుండెను. నేనంత పెద్దవాడే ననుకొంటివా? ఈనడుము తెలుగు పడుటచే చలనెరపినది. కాని మరియొకటి గారు అనుచు నాశ్చర్యగర్భితవర్ణన గట్టిగ నవ్వుచు నిట్లనియె. అయ్యా! పేరు నెఱుకలు నడిపినది. చంతము బాదినది మదికు పుట్టినది. చంతములేటికి వచ్చినది. ఇంకను లాతగా రసం గోవము చేసెద రేయని యడిగిన నరం రెట్లనియె నారామణి: నీ పలుకులు గడుపింపులుగా నున్నవిగదా? నా పంపిణీయు గట్టిగా నున్నవి. నడిపివచ్చొక్కటియే యాడినది. అందరి కారణ మెవఁ జెప్పెదను. నేనీ చంతము పంపనమునకు దరిం దీరినిగాని బలహింసమున గారు. మఱయు నా లేటికిఁ చంప మంతులేద నారెవరిన దనుకొంటివా?

అయ్యా! కాదు కాదు. పట్టవదలి వడినది. అది యెవఁడో నమాదానముఁ జెప్పును. ఆ మాలలు విని యాకన్నయఁ బోనెందు. ఎల్లయినను మరియే పేరు కడు చురలింపి. ఇక్కఱయిన విశ్రమింపు. నగ పుడుచు నరంతు పుడుకొనియుండఁ దానవ్యంతముండెచ్చి వినుచు యందెను. కామగ్రీవుఁ డాదెన్నఁదా. మొదలయి జూచుచు అయ్యా! పేరు దీనింబెట్టి యాతడ చలించుకొనియుండ నెది నన్ను. తాలయని పడివాన నాడుచున్నది. దీనిరెల్ల నమాదానముఁ జెప్పుము. ఇది కడుగదనది. మరియొక గొంక ముచ్చటించి హృదయశయ మదిగెదంగాని యని శలించుచు. నాలోంటి నీ నం కిపేదేమి? అహో! నీవునుదలఁ జు మిగుల గొనిభూతఁడనియున్నది. నీకు మంచి మగఁడు. దాగలారు మిగులఁలంఁ బట్టవఁ యడిగి చిచ్చున అయ్యా! నాపేరు సావిత్రి మోరంధ్రపేరు చట్టపాడుడు. మోరంధ్రమలం జరిగెనఁ దోవ. అది రన వృత్తాంత మంతయుఁ జెప్పినది. అప్పుడతండు నీరంధ్ర మంతెరుంగునఁ బెట్టి యేండ్ల నుండు వెండ్లిఁ జేయనున్నాఁడు? పదియేడ్లు రాదన విన్నయి చివ్వరాకుల్యయని బ్రాహ్మణులు చెప్పుచున్నది. నీకు మంచి సంబంధ మక్కడను బొందలేదా మేమి? యుం బడిగిన నా సావిత్రి మానముని నగవుతో పాకు బిడియేండ్లు రాదరేయి. మెదల్లగు పంపిణీన్నానని చెప్పినది. ఓహో! నాకు ఇత్యంతము వచ్చిన దనుకొంటివా? నూటలో గానము చివ్వగలదు. పోగివచ్చి. మంచిపంపిణీయన్నది. పెండ్లి భూతమేమి? అని

అని పంపిణీయంబు పిగ్గుపడుచు నాపమయ పునఁకల్గె నున్నది పదిని దిగ్గుప పునఁకల్గె నున్నది.

అంతలో భట్టపాడుండు పుష్కలవంశో స్వామము కేసివర్చి యనిలగాంచి
స్వాగత మడిగి లోనినీలవోయ రావ్యల సర్వగతుండు వాటి నున్నవాడు చూచితివా!
అని యడిగిన నామె అమ్మయిచూచి రేసికాచి వచ్చివెరిచి. సవర్యున్నియ నుచు
కాచిరిననె. వివరము నెంత మాట యుచునంత పిగవడి యిప్పుడే లోపలి వచ్చిచడి
మందిసంబంధ మెచ్చుటతో యిప్పుడు చెప్పెరులు. ఏరియో యిడిగి తెలుసుకొనుటనని
మగనికి లోపించినది.

అశంకు సరియే చూడమని పదాక్షర శిష్యముఖముగా గామ్యగీర్తుని స్నానముఁ జేసి రమ్మని నియమించి తాను దేవతార్చనక్రమముఁ గూతుంటిరి అమ్మా! అతిథిని స్వయముగాఁ దీసికొనివచ్చి పూజించితిమి. మంచిపని చేసితివి అట్ల బేము చుండుము. అని యలివంటించిన వత్సవ మత్పాలిక శిల్పదేః ఆయనకుఁ తార యనఁ గోపము వచ్చినది. తాను తిన్నవాడు. ఏంటి? యిది యా సంవాత్సరతర మంతయుం దెప్పినది. అంతలోఁ గామ్యగీర్తుడు స్నానముఁ జేసి వత్సవయు నా విశ్రమింప జారిసెరి ముషాన్న సంకృత్యరం జేసినది.

అట్లుగా మరల చర్చిస్తున్నాము. కాబట్టి, గౌరవనీయ యస్సాచివ్ నామ, గాన్తగిరిలో మీ ద్వేషము? ఎందుకో? ఇచ్చామో? మా పిల్లలు నుంచి సంబంధమేంటో యున్నదని చెప్పరల. ఎందువల్ల? ఉద్వేగితాంక ఎవరింగింపుదని వివరముగా పరీక్షింపవలసింది

అయ్యో మనసు ఏ క్రమున గూర్చుండి మాట్లాడుకొనవలయును, మీలో నొకరహస్యేంద్రంకను వెలిగించు చందకొంటే తెండు కోరికలపేర్లవ మనమ నవంపండున్న కష్టాలనెల్ల దూరముగా పొమ్మని యుదే యిక్కఠం జెప్పముమనయు సతం దీనిని వెమంకొందంగను.

అమృతమునుందు. నా కాపురము కాపురము. నా పేరు కామగివుండు. నేను జనించిన కొంతము కాలములో నా కలిరంగులూ దీని వలెనే. రెక్కలేనివాడవై యుండునని భావించితిని. వరుసేమయు నన్నికరించు. నీకు ఎంతోమడు గొప్ప దినములు గడచితిని. నాకోడివారిని నాగ్గువారునా గొప్పవాడని గానినట్టి తిరుగు యందులయు నాకు దీనిని కన్నమున భావించుననుండు నెలలను నెట్టిది యుండును నొకనాడు మా గ్రామములో నొకమహిళావ్రామియిది కను నెట్లువారిని నాగొడి తిరి. మంచియందు నా కోడల విని నవ్వును పట్టింది కోడలును ఇదియని.

శ్రీ. భగవంతుని వా. మరలారం మర్చిందం వా. కపస్వీనం

వ్యావర్తక విధి, క్షోభల చట్టాన్ని ప్రహర్షించాడు.

రామకృష్ణ దేవరాయల భాగ్యవంతుడనైనా, వీరు 400 మంది వర్తమాన భక్తుల
రామకృష్ణ దేవరాయల భాగ్యవంతుడనైనా, వీరు 400 మంది వర్తమాన భక్తుల
రామకృష్ణ దేవరాయల భాగ్యవంతుడనైనా, వీరు 400 మంది వర్తమాన భక్తుల

నశించును, తమలైన పార్వతీమారు కావచ్చును. నీ వట్టితపంబుఁ గావించుచుని యుపదేశించుటయు స్వామీః తపంతెట్లుఁ జేయవలయును. చిరాన మెట్టిదని యడిగిన సతం దిట్లనియె.

తా! తపంబు హిమవత్పర్వతము కలదు. అక్కడికిఁ బోయిన మహాత్ములు పెక్కులందుఁ జరింపబడుదురు. వారి సాక్షయించి మృత్యులోపదేశముఁ జొందుము. నచోఁ బ్రాసదము వారే యొరింగించుటచే బోలెదనిన దిని సంకసించుచు నేను నాదే బయలుదేరి పరమస్థలఁ జేయఁచు గడు నిడుమలు పడి యాడునెలంతుఁ గాకపురంబుఁ జేరితి. అందున్న మహాత్ముల పెరించి రాగ్నఁగఁ గలుగు తెలి పువదేశింపుడని యడిగిన నొక్కఁడును దగిన సమాధానం బెప్పించెను లేడు.

ఓశ్వేత్వరుని యొలుయును వెనుక న్నావనాపిడెంతఁ దమంబుఁజేసి కొనుచున్న యొక మహామోగి నాచుమానము లాకాశముంచితివి. అతండు నా క్కుశుషకుమిర్చి నా కోరికపని పూర్వపుట్టి పదిపాఠంబులగాని భాగ్యము లభింపదు. తపంబు ముక్తికిఁ గారణమని యాతరము తెప్పెను. వారి మాటలయొక విశ్వాసము లేక నేనుఁ గదలి రెండు నెలలకు గంగోతర కడిగితిని. అది గంగానది జనించిన కావు. కడు పుణ్యక్షేత్రము. సంతకము మంచునఁ గురియొడుండును. అక్కడి చలితార యమలోకమున సైకము లేదు. ఆ నీలవంశి వేటలు దిగంబరులై తపముఁ జేసికొనుచున్నారు. వారి నందర సాక్షయించితి. ఎవ్వరికి నాయేం రమ్మగహము వచ్చినదికాదు. నీ! ఇక నీ జన్మమఁబాసి యాతరజన్మములో సత్తమాందనై యుండెదను. ఇప్పుడు నా కామ్యము తీరిదు. అని యెవ నెప్పుడొంచి యొకినాడు రెండు క్రోశములదూరములోనున్న శ్రీమాతమున పర్యవమిక్కి నలుదక్కిఁ దిరిగి మరణ్యక విగ్రహుండని శత్రావన మరయఁ దులన నాచంద నొక విశాలపారిశ్రమము కనఁబడినది. ఆ ప్రమానెక్కి వేటలు జోడించి యాటఁ బ్రార్థించితిని. వెల్లువలా! నేను సంవహించితము దారకష్టముఁ జేసితి. కానంతయుఁ బ్రతిమోదములేక పోయినది. ఇట్టి సత్వత్వస్థుల పరమము పరమంబులై సకలకారా విష్ణురణ కారణం బగు మరణంబు శ్రేయము. మంచుపట్టు దండెవ నన్న భాగ్యవంతునిగాఁ జేయఁగని కోరుటఁ గన్పట్టు మానకను నేం కులయికోపు సమయంబున, ఓహో! వండు. వండు. సాహసము పేయకుము. నీ వెవ్వందపు? అని యా పాదపము మొదలినంది యొకధర్మని బయలు వెలిసినది.

ఆ వివాదమువిని నే నెవనివచుచు నా కామిక హిరేర్ప వగవంతుండరదెంచి యాట్టిపాఠఁ బఠింపెనని యుబ్బురు నేలవం. జాగ్రత్తులు నెలఁచఁ జేసితిని ఆ చెట్టు ...చుట తొంతలో జడరదే నావలించబడిన కిరము కలిగిన యొక తపస్వి నా కన్నెంబ గుడియెను.

అప్పుడొక వారి మురియుచు మెల్లన సత్తయును దిగి కదలెద పరచుంబు

మోసం దారి మహాత్మా : రక్షింపుము. రక్షింపుము. అని వేడికొంటి. కనుక కోలాశములు నాపైఁ బరగించుచు నమ్మచుచు నీ వెవ్వఁడ మేమిట్టిట్లు కావఁ బ్రయత్నిండు చున్నావఁ బరగించు నా కథ యంతయుం చెప్పితిని.

మోసకా : మోసకర్త వదలి యుతముకై సంపదంకొరకట్టు చింకించు చున్నావేమి ? అనుము. నీవదలనే నేనును సంపదం కాసుఁడెంచి యుచునదియేండు గుఱుకలనానఁ జేసి యాశ్రయమును విద్య సంపాదించి తూచి యంతయుం దిరిగి కోట్ల పొంది యను ప్రోగుచేసితిని. దా.తో. రృత్తిఁ బొందఁ వరకాయ ప్రవేశవిద్య గ్రహింపఁగోరి యా యరణ్యమునకు వచ్చితిని. ఇక్కడికి మూడు యోజనముల దూరములోఁ ద్రిహారమును నగరమును దీర తమందను మహర్షి యొన్న వాఁడు. అతని కా విద్య తెలియవలసి మునుంపంస విని యరణ్యమునకు దోయి యెనిమిది వత్సరము బ్రాశ్రయించితిని. అమ్మాని కప్పటికి వా యెరఁ గనికరముఁ గలిగి నీ యలివాడ యేమని యడిగెను. దేవా ! వే నిశ్శ్రద్ధశాలమును విద్య సంపాదించి బాగ్యవంతుఁడో వనితుఁడను పేరుకొంటియి. కాని వసత్సరములు దానివలన బలిపించెదవాడు. వరకాయ ప్రవేశ విద్యవలన నద్దిబారము కలుగఁగని యా విద్యకొరకు దీవర నాశ్రయించితిని. ఇదియే నా కోరికయని ప్రార్థించితిని.

నా మాటవిని యతండు పట్టున వత్సరు ముక్కుపై ప్రేరికొని భవమునఁ దృప్తుండవై రాజ్యమున కాసపదముంటిని. అరియును బలిపించి పిమ్మటఁ బరిత్యాగఁ గలంబుడును. మునుష్యులు వచ్చిన స్వర్గములోఁ రృప్తిఁ బొందక రాని వరకమునకై యాసఁ బడుచుండును. పోయియు. నీకుఁ బరకాయ ప్రవేశవిద్య యుపదేశించెదను. రాజ్యములము లెల్ల పరచింపఁ గలవన యడిగిన నే నెట్లంటి.

స్వామి : తూచి నే తూమపరియవను మునిఁబొందినప్పుడు వాని కరీర ములోఁ బ్రవేశించి యా రాజ్య మెలగలను. ఇదియే నా యలివాడయని చెప్పిన విని యతండు యథావాకకరీరమే యస్థిరముయింప సంపదంబుఁ చెప్పినే ? ఇంత ప్రయాసవది ముద్దుదమూవంటి రాజ్య ముఖంబుఁ గోటికొడుచున్నావా ? నీ యాశము. ఆలోచించుకొనుమని యుపదేశించినంత చెప్పలే నా హృదయమున నై రాజ్యవృత్తి జనింపెనది. ఆ మహాత్ముని మాటే యుపదేశవాక్కులైనది. వా యిది సంపదం నేవగించుకొని మరల మహానం త మాపదేశముఁబొంది నాఁలగిరి యిందుఁ దపం తొనరించుచున్నార. మోక్షమార్గము సేవింపఁ చుగనది. నీవును లోకవాసుల వదలి మునుకుండవై యుండుమని పెట్టగా బోలించెను. కాని నా మది కుడినది కాదు. మహాత్మా ! మీరు సంపదంబు వినిగియున్నవారు. కావున రాజ్యాధిక ముఖంబుల పరహ్యము జనింప వెంటనే విరక్తులెఱిగి. నేను సంపదయెట్టిదో యిటుం గనిపాడఁగ. నీ వదలనే కొన్నిదినము లంతఃకరింపి తరువాత విరక్తిఁజెందెద. ముందుగా

నాకు వైద్యకారికపద్య సుపదేశింపుడు. అని కోరికొసిన నమ్మహాత్ముడు పదిదినములు నాకే కృతాక్షర దేయించుకొని నా ఆ విద్య సుపదేశించెను.

అంతటితో దృష్టి (బొంక) వేనును పడని యనుముకుఁ ఁదనీ దీరక మునియొద్ద కరిగి పదియేండ్లకడారి వాక్తయించితిని. అతఁడు ప్రసన్నుడై బాహిత మెనుని యడిగి పరకాయ పదేశపర్య సుపదేశింపుము, కోరికొందిని.

అతఁ డైహికము తువ్వమనియఁ బరమఁ గొరుకొనుమనియు నా కెంకయో బోధించెను. వారి హితబోధ యించకయు నా వశమి యాసించి కాదు. ౩ సంవత్సరము యుపదేశింపుఁదని చెనయముతోఁ బ్రార్థించితిని. నీ కర్మము. నే నేమి చేయువాడనని వినిగొనుచు నయ్యోగివడందా మంత్రమును నా కుపదేశించి యుద్ధరియె.

కృపదాతా : సుంపారసరుండవె రారకష్టములు వడి యా రెండు విద్యల సంపాదించుకొంటివి. నీ కిప్పుడు పరమము గవించెనని. సుఖ మిప్పుడు పడుచుచో తెలియదు. ఈ విద్యలు నీకు దంతమిచ్చుంతసేమే ప్రసాదించును. ఒక్క పన్నుదీసన ప్రాసన్నములు కావు. వెగఁబోయి కాహితము దీస్తుకొనుము. అని యుపదేశించెను.

అప్పుడు ప్రహరసాగరమున మునుఁగులు వారివలన నా మంత్రమును వడినీ యా హిమాలయపర్వతము లన్నియు బాటి మరలఁ గాఁపురంబున కదలెనని తిని. నా జాల మా మృత్యుముఠోలన్ని ప్రజల రంజించు తలంపుతో నొరనాడు గంగానదీ ప్లానాకృతి యుగితిని. గంగాతీరమంతయుఁ బ్రదుకరా నిర్మితము చేసిన సోపానవరుండవె నొప్పుచున్నది. నేనా మెట్లు దీక్షవచ్చుచు వేను తూరి కాలుకొరి రాకపైఁ బడితిని. మోము తాకి రకము ప్రసంప నా మన్నోకటియూడి వేంపైఁ మోసమి నేనా పండితిఁ జాచుకొని గుండెలు బాదికొనుచు గోలుగోలుప వేర్వఁ బొదంగితిని. తెక్కిశం పెక్కంఁగు వచ్చి నా గాయమువకు ముందువైరి రత్తముఁ గారకుండఁ జేసిరి కాని నా యేడ్పు మానవించలేకపోయిరి.

నైది పాచురా. దంతకగ్నమున కిటు పొచుచున్నావేమి? వేరు కాకున్న రేపిన నీది యాడునదియే కరా! ప్రాయముమీదనువాకవృ బాలుకవృ కావు. ఈరు కొనుము. దంతము పొరవేసి ప్లావముఁజేయుము అరలేకం బట్టకొని చూచుచు దాని పిడువలే కుండివేమి? అని పలువురు వయలలుకల నిండిన వేమియు చూటాక కర్ణిపారికముంగు నా పిద్యల రెండినిం దండుకొనుచు ఆయ్యాః ఒక లేపయెద పెక్కు భావము. బానికొననే! కాసైనను వానిరంప సుంపాదించురేక పోయితిని నే నప్పు యీ యూహలఁ బన్నుకొనియొంటి వని యన్నయఁ ద్విదిలో వమ్మిపోయినవి. అని సంగతకొనుచు బెర్తరంబులగున బాపోపుచుండి.

నొచ్చి పన్నుదీస వింపించుచున్నాడని జనులు వింతగాఁ జూడఁ

కొరంగిడి. రెండు మూడు దినములు విశ్రాంతములు మఱి యా గంగ యొడ్డునఁబడి నిలపించితిని. అప్పుడు పురరక్షకులు నన్నుక్కడినుండి లేచగొట్టిరి. మరియొక ముఠమునకుం బోయిరి. పన్నూరిప విలపించెను. దేశపాదః పీడఁగఁ దోసి అతలు గుంపులుగా వచ్చి నన్నుఁ జూచుచుండిరి. ఆ విద్యలు నాభ్యము వచ్చినప్పుడెల్లఁ బెద్ద కంఠఁతో నేర్పుచుండును. అప్పుడు నన్నుచుండును.

మరికొన్నిన్నాళ్లకు నాకునేన యువమంతుకొని యిరుండఁబెనిసి అహః! దీర్ఘతమఁకు తున్నభోగములు గోలకొంటును నాడే కపించెను. తెలిసి కొనలేకపోయితిని. ఇంక వే గుండఁగఁ బోయి పెండ్లి యాడి సంతతివదసి నా కుమారుని కీ విద్యల నుపదేశించెదగాక. నా కపంబప్పుడు సుఖ మయ్యెను. అవి తలంచి యప్పుడే యప్పురము వదలి వయనము పొందిరిని. అందరి బ్రాహ్మణులందును మనము నారాధ్యదేవతలు చాలా గలిగియున్నవి కావున వారి కన్యకల సంకీర్తింపితిని కాను.

తిరిగి తిరిగి మీ యగ్రవారముఁ జేరితిని. మీ తూతుం జూచినది మోహము పెండ్లి యాచనంబునను యిష్టము వృద్ధిచిది. వే సంత పెద్ద వాయను లను. మును యెప్పుడులో నుండుట విధి వుండిపోయితిని. దేగము సంతతిం బడసి నా విద్యలు రెండును బుక్కులు కుప్పరికొండెను. అవి యుపవ్యసించుచు నేన పెండ్లి కొడుకు నని చెప్పెను.

తల్లిపాయందు వాక్కువ నిష్ఠమ లహః కామగ్రీవా! నీ కోడల బాగున్నది. నీ మాటులవలన వెనుకదలత యెక్కడ క్లాపకము వచ్చుచున్నది. వినుము.

కాళి కుని కథ

నీవలనై కాళికుంకుర బ్రాహ్మణుఁడు బాంబులును మాతా పితృ విహీనులై దక్షిణువారును లేక ప్లేద్యుణఁ డిరుగుచుండెను. పెద్ద యేమియు నుండినదాదు. ఏటులలోఁ గంటి జూదయ్యకు మొనగాడెఁ తన్నురువుకు నాయకుడెఁ పొలుపులు పోలియై క్రుమ్మరుచుండెను. సత్తల్లవనమును ముప్పిడయ్యఁ గావించి తిరుగి యా రెడుగునకుఁ గవ్య నెన్నరితును? అట్లు బయలుపడగనుచు నా వార యుంగర తిరుగుచుంక సంతలో వార్తకృష్ణులులు పొరమాపినవి.

కృష్ణమక్షంబును ప్రభువంశాంతర నిర్మలమును వాసనంబుగఁ బొందెను తారలవలె నదును నడుచు నులికరేణుము లగువరుచుండెను. ములోకంబునై నను ములోకనాపేశ్య బ్రాహ్మింబినిని రక్షణములు కడలకన్పడును గురుకృపణును సినలులుఁ గలన కవ్య భవ్యతానుభవములైనవి. వరులు అదితఁ గావించినవి. విప్లవంశత మనుచి.

అప్పు కలంకు తనను వివాహము కాలేదను. రెంత ప్రయత్నంబుండు

బరి ప్రమోదము నొకనాడు రాజీరీతిక యొక గవారము కడదంచి యొక విప్రుని యాది మంగిటి తెన్నెపై బంతుకొని నిర్దమక తన దర్శివృద్ధుని గురించి చింతించుచుండెను. ఇంతలో నా యాది గదాన విప్రుడునుండి యాది సుబాధము నెనబరిగడి.

బ్రాహ్మణుడు :- వాటి. నీ కూతురు సంభంధమును గురించి నీకు చెప్పిస్తే యాను ఇప్పుడు కానీ కొనసాగనవికాదు. పోతుంకయుం తెలిగికిన. పంపకమున రిప్పనదీమాచ రాధాయము వచ్చువాడైన అంకలేడు. ఏమిచేయుదును? వానిని యాయ్యవలసి వచ్చునేమో తెలియదు.

బ్రాహ్మణుడు: నా కొంతిలో బ్రాహ్మణులకా ఆ స్వాగృహము నా పేరి
 కున్నది. నే నెవరిననుచు. కామక దీయవలయును. వెనుక: దీయవచ్చును.
 నా పుస్తకం నా పేరి. నా పుస్తక ముంది సంఖ్యలము. సేయకమాను. నా మనముడు
 రాజ్యమును బాలింపవలయును.

ప్రశ్న :- రాజు జాన. గొంతమ్మకోడలు కోడలును, మన
మిత్ర రాజ్యమొనగంటి. శేషినినది, నీ మనముడు పొలింపగలుగు. మీరూ
వివాహములు సముదకే శోభింపవని నిరూపించలేరా ?

ప్రశ్న :- దాని యదృష్టమే మంచిది. పి రెండుగడ, చేతిరేఖలు
 చూచి మెప్పు సాయ సేవ సోమవారం దీనికి జాబ్బులు... చరమలి యగువని తెలిసెను.

జాహ్ను బాధు :- బాధకే ముష్టిచియ్యవలెననినమె తెప్పక ముఖము
మమ్మి పెదపోకలు పోవుదు నమ్మి చివురున్నావు గదా :

ప్రశ్న :- ఆయన పాపములకు పాపములతో గట్టిబాటు పెక్కుపాపములు
మీదివి మాదిరిగా ఆయన మార్చివేయు ... వేసేడు మున్నీ పుణ్యపు
మూల కొత్త

అప్పుడును - కొత్త పాటలు వ్రాయు నున!

అప్పుడును ప్రభాతువు క్షయమగునొక నిర్ముఖునివలెను, అప్పుడును భూమి
పొరుగులు కాకుగదా?

చార్జ్ :— ఆర్డర్ ముందుకు వెళ్ళిన సందేహా రహితమును.

(ప్రతిపక్షం) :- పార్టీకి లక్షల కోట్ల రూపాయలు గానీ ఉంది నీ ప్రశ్న
మీదనే కాదు బోధించండి.

ప్రశ్న :- సరిలేనామే! తప్ప : ఎట్టివాడి రాగండు.

అందుచేత :- 1) మాత్రం మనము అభ్యాసము చేయుము. 2) అభ్యాసము చేయుచు ఉన్నప్పుడు అతడు మనకు చెప్పినట్లు.

[illegible]

செய்து, அதன் பின்னர் அந்தப் பணியை முடித்துக் கொடுக்க வேண்டும்.

బ్రాహ్మణుడు :- నే నుకమయిరాము గమకనే ఏలో గావురముఁ బోయి
యందెని. మీరు పుట్టెడు రట్టుకు మరియొక యెవరో నీపాటి కిందఁ బెచ్చపెట్టి
లేనిపోవుదు.

బ్రాహ్మణుడు :- అవును. నీ వయందలి యంతరావని నీ కిచ్చి స్వర్గ
లోకములోఁ బెచ్చకొనుమన్నాడు. తేను బెట్టెడు బాధలేనియో చెప్పము.

బ్రాహ్మణుడు :- చెప్పవలయునా? వినుడు. మీ పేష్టలు రామాయణ
మంత గ్రంథమగును. తెండుపూటయందు వంట తేయట కష్టము ఒకతేమయే
వంటి యన్నము రాత్రికి మఱచెట్టికనవన్న నేమందెలో ల్లాపం పొన్నదిమా?

బ్రాహ్మణుడు :- ఏమందెనో నీచే చెప్పము.

బ్రాహ్మణుడు :- నాకు నియమ మున్నది. మర్యాద పరార్థములు రాత్రి
మఱచినవి చెప్పలేరా?

బ్రాహ్మణుడు :- సరే ఇదియొక వేరమా? మనియంటి చెప్పము.

బ్రాహ్మణుడు :- నాడు కలకాయ నొప్పుచుండ బాని చేతులకే పీకుమిది
యిల్లలికి నీళ్ళుచెచ్చి వంటతేయమనిన నేమందెలో?

బ్రాహ్మణుడు :- అదియే నీచే చెప్పము.

బ్రాహ్మణుడు :- అవల బార్హిష్ఠమువఁకఁ బోవలయును. యిట్లు బంటు
మిన్నది. అది నియమక వయగత లేదా? మీరు మఱచిన వేమ మరకునా? బార్హి
నాదికే మీ వీరిక కష్టముగానుండు నెల కాంతు నేనుమాత్రము నేయగలనా?

బ్రాహ్మణుడు :- ఇది యొకతప్ప? ఇంకొకటి చెప్పము?

బ్రాహ్మణుడు :- వేసవే ఇవల. చెప్పిన లాభమేమి? మీ ప్రవృత్తి
యప్పటికిని నూరడుగదా? అల్లవాడు పొయ్యలక మనసుననే వదా ముడుచుకొని
మూలి ముడుచుకొని బుచ్చుండెరి. వారులు మఱచిన వాతలు మునునా? నే నెంత పి
పెట్టెట్టిదిక. ఆ పోవెట్టి దురం బాకుడు. దానిం గుచ్చుండుదెట్టి యంటి
దాని యంతయు నాకంటే చేయవలె. బ్రాహ్మణులకొకటి మఱియు న్నెచ్చిపెట్టెదలం
దాని యున్నవచ్చెమిది నా యున్నవచ్చె.

బ్రాహ్మణుడు :- ఓహో? నీ చంప మూహ మిట్లున్నది నేనుగదా
నట్లు చేయుదునులే. పోయి. ఆ గొవలలు విమ్మల విమ్మలయము. పుచ్చు
లోగునుమాట యేమి చెప్పెదవచ్చె?

బ్రాహ్మణుడు :- నాదిబోవచ్చిన యెరిపెన్ల నత్తుమనిన పెట్టెట్టి బొడుగున
ననునది.

బ్రాహ్మణుడు :- పోయి. నీ ఇట్లును పుచ్చునట్లు చేయవలె. అది
పొట్టాడుకొనుచు నందెలో నిచ్చవోయి.

ఆ సంవాదములయఁ గొనినాడు తెలియొగ్గివిన పంకోషింపురు పనున

పోమ్మ. ఆ విప్లవస్థితి కడ గుత్తమునాలు. కాలిలో శంఖద్రవము లున్నది. రానివలన నమ్మికోరణము తీరగలదు. మలుకుమనే యంతర్దానము నొందెను.

నే నప్పు డేమిదేయబడునో దోచక మీ యుగవారము పెరుగు మీపెరుగు వర్ధింపుకొనుదు నని గదలి చెప్పి పనికి నేటికి మీ యూరు చేరితిని. మీమ్ముఁ బోదగంటి నెదియే నా వృత్తాంతమని యాకథయింకయుం జెప్పెను.

అప్పుడు కర్ణముఁ దుంపుడు భార్యను పిలిచి సార్వజ్ఞుఁ డి మాటలన్నియు బూలకములని పాటింపబిగా... సర్వములేయెమని, అమ్మాయికి సార్వజ్ఞుఁడగు భగవంతుని వృత్తమని శంకరులే యానతిచ్చిరని చెప్పితి? అన్నవాని హాస్యగ్రీవ సోమయాత్ర యింత నివర్తనముగాఁ జెప్పనని యెన్నఁడు పెరుంగనే. అని మిచ్చుడు భార్య కావృత్తాంతమంతయుఁ జెప్పెను.

ఆ యిల్లలు తన మనుమఁ రప్పుడే చక్రవర్తియైనట్లుఁ జెందుదు మీరు నా మాటలన్నియుఁ బూలకములుగవే రోదును. ఇప్పుడైన నమ్మితిరా? అమ్మాయి కాలిలో శంఖద్రవములున్నవి. చూచుడని నాడు తెప్పవమాట జ్ఞాపకమున్నదియ? కాళ్ళ పగిలి యిట్లున్నవి. మీరుగాని భిక్షాములుకావని మీ రనలేదా? నమ్మను విప్లవబాదిన మీ కొకస్స ధివ్తమున్నదియ? యని యిత్తి పొరుగులయు సరండు పొసెము. నీ మాటలన్నియు నమ్మితిని. ఇక ముందరికార్యము చూడము. మన పిల్ల నీకుని కీయవంసనదేవాడని యిచ్చిన నామె యిట్లనెయి

రాని యౌన్నత్యము చూడలే? మీ క్షిప్తముకాకన్న లేకపోవఁజునుగాని నాకేం యిచ్చినవలెము కాకుండెడిది. ఇన్ని దినము రావినతి యందుంకే చాలా? ఇప్పుడు శ్రమముగాఁ జెంద్రి లేయఁదగినదీయే యని పలికెను. శంకరులు పంపె ననియుఁ తన పుత్రికకుఁ జ్ఞానవతి పుట్టినను సంతోషమేకాని యాచార్య...జను! దక్షిణా యను విషయ నిందికయుఁ దొందెనదికాదు.

ఆ దంపతులు పొందెడు సంతసము జూచి పోతులు రావునవచ్చి మీతో నొందు చెప్పమరచెప్పి నా పరాహుమ గరుడాకాశం... గమ్యస్థ మెదుల తెలింగింపరావని శంకరులు నడిచి యున్నారు. పైను రొందెరమ? అమ్మది చచ్చిన నీ మాట తెల్లడింతుదు నుమి. ప్రమాదము జరుగనిది అనినది ఆ యిల్లా రిట్లనెయి.

అప్పుడు, ఆ మాటయు వినిపి. మా యిదుగురొరుగువారలే మమ్ముఁ బొంది యోర్వలేకున్నాడు. ఈ మాట తెలిసిన గమ్మల సెవ్వలు గమ్మలని భార్యముఁ జెప్పడయే గలదు. ఈ గమ్మలు భయ. మోదు సంతోషములు గారి మూలముననే పనికిపోయినవి. అది పనికి పరిచయమని రహస్యముగా జరిగిండులయే యుచితము. శంకరులు స్వాంతర్యాపిలు గావడవే రుచ్చి... యమాయయు

గ్రహించి యట్లావత్తిర్చి. వారి యాజ్ఞానుసారమునే కావించమని పనికి మనని రేతనే పంపాంకముఁ జూపించి యమ్ముడవాడే మహారము విశ్వయింపఁ జేసెనది.

● రాత్రియే తంయంటి పెండ్లి కూతుఁ జేసి పెండ్లి కొమరునైన రహస్యముగా దండుంటి యంంతారముయందలి యా రాత్రి యివ్వడినో వరువురఁ బాఠుఁ డిలిచి గుడితోఁ జెండ్లిఁ గావించిరి. మంగిసూత్రము గట్టువరకు నే విమ్ముము వచ్చునోయిఁ యా దంపతులు వేరుదురునే యున్నారు. మాకుమళ్ళు పడివెంటివే యానందభంగులై తమ్ముఁ గృతకత్తులుగాఁ బంతుకొనిరి. ఆ పెండ్లికి చగర చుట్టుమలనై నను విధుపరేను. వాడుగవ పుష్పముఁజూ గరముని యత్నగారువర్చి యా నృతాంతమునని గుండెలు బాడుకొనిన పల్లు కూతురుతో నంభాషించినది.

తల్లి :- ఆయ్యో : ఆయ్యో : ఇది యేమిసాపము ? ఇన్నిసాళ్ళు వెదకి అంగారమువంటి పిల్లను విచ్చాగ్గున కిచ్చితిరేం ? ఇది ఏ యాలోచనయా ?

కూతురు :- విగరగా మాట్లాడుము. ఆయన వాకిటిలో నున్నాఁడు. చివరకు కోపించను. పిల్లను మా యింటికిఁ బంపడు. లోపమేమి యున్నది ? అరువురము నాలోపించియే చేసితిమి ?

తల్లి :- వానియం దేగుణముఁ జూచి యెచ్చితిని ? ప్రాయమాః నలువది యేడళ్లు బాదినవి. చదువా నున్న. భగవద్గీతలో యెరుంగడు. గుణము విరా రింపక తొంగవల నొజ్జనుడు జూదమంతు పెట్టించి మెనుగఁడు.

కూతురు :- నీ దుర్మోఁద యెవ్వరు కావించిరి ఆయన నుహ తహాళి నుమి ? కపింపగలడు. నోటికి వచ్చినట్లు పట్టాడుచున్నావు.

తల్లి :- పింగళింటి యా గ్రామముందఁజూ వలకలోనియూ జెప్పుకొను చున్నాడు. నీ నోటికి వెంటి నీయొద్ద వెళ్ళుచు మా నాడకు నీ దుత్తరహములోఁ బరవానముఁడన పెట్టు నీవకార్యములు గాఁ జేసివచ్చు.

కూతురు :- ఆమాట నీతోఁ చెప్పిన గమముకొత్తుకొడు జెప్పఁదో జెప్పుము. జాటువట్టుకొని యెడిగెరను. మాకు మంచి సంబంధము వచ్చినదని యా యూరువా రెందఁడు వేడుచున్నాడు. వారి మాటలు నమ్మి నుమ్ము నుండరింతు చున్నావు.

తల్లి :- ఊరివారి నింఠింఠెద నేమిటికి ? వారు నీ యొక్కర్కముఁ జూచి యొక్కలేకపోయిరి కాదోయి : వారి మాట లట్లుంటి నీ యట్లుఁజేసి గం యొప్పయేదియో చూపుము.

కూతురు :- ఉన్న లేదియో యున్నది. ఈ ప్రశ్న నీ జేమిటికి ?

తల్లి :- వాడు మిమ్ము మోసముచేసి రక్తమువంటి పిల్లను హరించెను. అయ్యో : జేసిని వేయఁడును. (అని యుచించుచున్నది)

మన :- ఇందులకు ఏమి పరిచయము జరుగలేదు. పిమ్మట నీవే యాశ్చర్యపోయితి.

అనియేమియో వెళ్ళగక్కరా? తాదనలాభమేమి?

అనియే :- ఓ మనుషురారి కాలిలో మోయియున్నదియో చూచుకొనుము. పిమ్మట నీవే నీ ముఠిరొకటి తావుము. (అని పెండ్లిపూతురుతోఁ జెప్పుచున్నది.)

అనియే :- యిచ్చి కాలిలోనేమి యున్నది. యిచ్చి చూ? యున్నది.

అనియే :- తిట్టక — నా మాట చెల్లిగా విందుమే, యంత వింత తెచ్చెదను వినుము. దీనిని జెప్పవలె యగు కుమారుడు పుట్టగలడు. శంకరుడనని కట్టి వరమిచ్చెనని యా కథ యంతయు తెప్పినది.

అప్పుడా వృద్ధ మరయు మరయు బాదుకొనుచు అమ్మో, అమ్మో, ఆ మాయంకొడు కొడుకుమాట మీ రేం నమ్మితిరే? వాడెక్కడ? కష్టమెక్కడ? శంకరుడెక్కడ? సువర్ణ మెక్కడ? అక్కటా: చెల్లిప్రభావము, బిడ్డను సేయ గాక యా కల్పన మెన్నరైన నమ్ముదరా? పిల్ల గొంతును గొనితిరి. మీది నంతానను రియగునా? రోగముఁ పుట్టయెను. ఓ: ఓ: అందుకే నా యా గమనముతో నా శంకరు మీ కథ ప్రహసనము లాగను చెప్పకొనుచున్నాడు. శంకరుడు కనఁ బడవండులకు సెదర్చుకొని పోయెను జూపింప మును అప్పుడు సమృద్ధుడను. అని యూరక వగచుచు, బిడ్డి పూతు నెతుకొని మొఠుకొని బాసంగివది. ఓ శుభం తెలియఁ బోవునంటెను. బింతలో గడ్డెగురువచ్చి యిచ్చి గాని పరిచయమిది కౌముదం జేసి నీకు సిగ్గుచేటు. గనంబడెనంటిగదా? చచ్చిపోయెను యిదిగన నకం చాచు వెళ్ళి చూపుచును నందరి తాపమేమన వును మీ నాచుమానములకు నా మహిమఁ జూపఁగలనని చూపింపెను.

అప్పుడు మిగిలిన కార్యమునకు ముహూ నిరర్థకమని తలచి బ్రతుకుగా విరగి జేసింది. ఆయమానములైన వెనుక వాని మత్స్యవైకము బిడ్డయు బిడ్డి యైనవి. ఆ దంపతులు నెత్తి మోతుకొనుచు రోరోపం దులించుచు గొప్ప కొమ్మ యొరులకుం దెలియజేయుచు వాని మత్స్యమఁజేయు, నొగడుచు వాని మూంసన బండు పుం కందరకు విరోధులైరి. కొమ్మ నెలది కా దిన్నది చూడెనులయు నవ్వగు పున్నుంబాస మహోత్సవముఁ గావించిరి. వెంటనే విశిష్టోత్సవముగూడఁ జేయ వలసి వచ్చినది.

మత్స్యవైక కాలమునకుఁ గొమఱుం దుపయోగములయొ వానిని జెప్పగలవలయునని పేరు పెట్టెను. తాత్కాలియగుచు మానుగారగిగల నొకఁడు దెవ్వరియంటి నొకటి చక్రవర్తి. తాత్కాలియతోఁ బడలేదని యాత్మకముఁ జెప్పెను. మరయు నవ్వలెనని శంకరుడు నొక పుష్పదంతు యిదిగివచ్చును ననఁచుటచుం దిచ్చెమయలకొన మామెరు

నేయకొనుచున్నాను. శరభుడు నన్ను మోసముఁ జేసెనని వింటిందురుదురు. కావున నో భూసురుఁడా : నీ చాకొకుఁడతి నాపము పన్నుకొని వచ్చితివోయో యెప్పుడెరుగను ? మే మట్టి మాయురం జిక్కుచాడము కామా. నీ రాది నీవు పోవచ్చు. మా పిల్లనీయము. అదియింతగా :—

శో. వర్తం నీతం శిరసి నీష్క శరోరుహాం
స్థానం అమావరితవిద్య తదా ప్థమానః
ఆరోపితాస్థితకం మహిమృత్యు యోచి
రంరాజునామివ దూరతరం తరుణ్యః.

అని యెఱింగిండువరకు వెళ యుద్ధింపింపి. వరుణాన కథ తన సంతోషపందంబువ పిల్లని దెప్పుం భోదంగిను.

దెబ్బది ఏడవ మజ్లి

క ర భ శ ర ఘ ణ క థ

శరభుడు :- శరభా : నిన్ను నా పదేక బ్రాహ్మణుఁడోఁ రంపు వెదికితిని నీ న : : : : : గా దెట్టియో ముచ్చటించితి. అ రహస్యముఁ దెలిసికొందా ? శరభుడు :- నాకు రహస్యముగా మార్లుకొన్న పదయును మన తెల్లు ననిండుందును ?

శరభుడు :- మనఁ రూరముగాఁ బొమ్మని శంక నేదియో వింత యింతక పోయి తలంచి రహస్యముగా నడుకఁగి వేరి వీరి యేహంకరాభిము లాఁపించితిని.

శరభుడు :- అందరి పశేషముదేయి ?

శరభుడు :- అ బ్రాహ్మణుఁడు పెద్దకాలము తపముఁజేసి యుద్రణాంబు పరకాయ ప్రవేశము అను విద్యలు రెండు సంపాదించి యంతలో దంకభగ్గు మగుట నవి ప్రసాదించితి సంతానాపేక్షఁ జెంది యారఁ దలంచి గురువు శిశ సాన్నిధినిమ్ముని యాదించెను.

శరభుడు :- అందులకుఁబోక తేమిది ?

శరభుడు :- కొఱకుఁడు బ్రాహ్మణానికథఁ జెప్పి నీవు మిగుల వృద్ధుండవు. నీకు నిర్ల నియ్యనని తెప్పిరి.

శరభుడు :- తరువాత తనవాత.

శరభుడు :- అతఁడు నీగుఱటి మనుషుఁడు బంధక యిచ్చలే యీ భూమి నిడిచి మరియొకఁడూరికిఁ బోయెను.

శరభుడు :- పోవుగాక మనశేషి.

శరభుడు :- నీకు మెచ్చియేం జేరినను నీవెప్పుడైన దిష్టగానదు.

మన బుద్ధులు లంఘ్యులు. ఈ రకపు కుదముట్టివరకారు. మన మా ప్రాహ్లాదు నాశ్రయించి ప్రకృష్ట జీవిత యోగో యో విద్యల నుపదేశముఁ జొందిరిమని రాం ద్రవ్యము సంపాదించుటగలము.

కరకుడు :- ఆ సాయుడు మన కొ విద్యల మేటికి కిచ్చును?

కరకుడు :- ఇంద్రుడేమి చేసికొనెను. వాటికిఁ జెందగ్గి యీ జన్మము నను గాదు.

కరకుడు :- అల్లయిన మంచిదే. కూరదిరిగి యాశ్రయించుము. ■ రెండిలో నొకరాని నిర్విఘటన జాల.

కరకుడు :- సీ : సీ : ఈ విద్యా గ్రహణచేత మివ్వఁ తనకవలెన గాదు. ఏమనితే నను నా మది ముందకుఁ గిడుముందుమాని రకువన కిరోలారము రాక మానదు.

కరకుడు :- ఆప్తమ హతుమ నదేవచ్చును.

కరకుడు :- అందుకే మన కియ్యవరకు అక కలిగినది. సుతీయు గరువుగారి క్రకృష్ట కడు కష్టముగా నున్నది. ఈ యేడు సాన్నిధ్య వివాహముఁ జేయఁగలడు. అప్పుడు మనదేత పశువులచేతం లోకె పులులు చేయుదును. ఈ రేయిఁ జెప్పుకుంటఁ జాలిపోయి యా కామగీష్ఠుని గంపికొందము.

అని యామవుడు వాలోచించుకొని వాటిరేయి గృహము వెనకి కరక కరకులను విద్యావ్రు లీరువురు రెండుమూడు వరువములలోఁ గామగీష్ఠుని గంపికొనిరి. గామగీష్ఠుడు వారిం జూచి గురుతుపట్టి ఓహో : మీరు భట్టపాదుని కిష్టయిరా! ఇక్కడి కేమిటికి వచ్చిరి? న న్నాయన తీసికొనిరమ్మని పంపెనా యేమి అని రొందరగా నడిగిన వాల్గుడు నవ్వును నిట్లనిది.

మహాత్మా : నీవు నర్చిన తరువాత భట్టపాదునకు లాభకు నీ వివాహము విషయమై రాం వివాదము కలిగినది. అమి యొప్పుకొన్నదికాదు. మేముగూడ నిన్నుగూరించి తగవులాడి వెకోరుం పోతిమి. అందు నెయ్యన నీయొద్దఁ జరుప వలయునని భేదివచ్చితిమి. నీవు మాకు విద్యాదానముఁ గాంపుము. నీకుఁ జెందగ్గి చేయు భారము మాది అని యాదురు గరువులయ నతం దిట్ల నియె.

వక్త్రులారా : మీ యొద్ద రావసేం? నా కే చెప్పయురాదు. వే నేమియుం జరుగలేదు. మీరు సురియొక్కయొద్దకుం బోయి చదువుకొనుదు అని పలుకుటయం వాల్గుడు మరల నిట్లనిది. అట్లా : మీరు మాకుఁ జదువు చెప్పకపోయినను సరే మీ వెనువెంటఁ దిరిగి మీకుఁ జెందు మానవలంబోఁ జెందగ్గిచేయక తీరదు. మేమా గురు పత్నితో నట్లు కపటముఁజేసి అయ్యలచేరి వచ్చితిమి. యాడు మా సావర్కముని వలది యతని కెంతని సంకోచముఁ గలుగఁజేసింది. అతండు వారిని : దాతలుగా పంపిరించిరి వెంటఁ వెట్టకొని తిప్పుకుంటెను. మమ్మడు దేశాలవలఁ జేయు

యంతిరి. ఎక్కడైనా ఏ వివాహమోగొడుమనో కన్ను కన్నులెన్నడును పొగి కలిగించును కదా! గామ్యగోవులను మహర్షియ నుంకొనవని పొగడుచుంటిరు. వారి ప్రోక్షమున నికలందు కడు వచ్చుదు. పెండ్లి వేడుమని మన్నియ! అంపుచున్నాడు విత్తమున కొంపటి మీకీ! చిల సెవరికేపురని పుణానరుండురు.

అటు (గింజకాంతు) రోమాలు తిరిగి. కామ్య గీర్వాసి వివాహమునది కాదు. శరద కరకుండు యుద్ధిరావలే తిరిగి. అం. ౬. బ్రాహ్మకర్మమునామయోగము వర్ణిస్తున్న దిశః తెండ్లకావని ఎక్కువలె కామ్య గీర్వాసా విద్యులంబు తెలియకదేయి మనదేశంబి. పాదులను వరదెను.

అట్లు కరక కరమలం కాను గీర్తనలను వా విద్యలు గ్రహించి యతని కపర సంస్కారముఁ గాఁచి యెంతయు లెల్ల సయమును జేసికొనిరి. కరకా నీ లింద్రకాంతు నాకుఁ బరికాయ ప్రవేశవిద్యయు న. పెరకెందెగదా మొదదనుండియు వా లింద్రకాలపునుం దభిష్ట ముండఁనది. మన యువపుర మెచ్చరి విర్యంవంశ చారము పచ్చిపువ సమముగాఁ బంతుకొనవంసినవరియోగదా ! నాకు బావియం దలి రావగా నున్నది. నా విద్య ని కెచ్చెన. విద్య నాకిమ్మని కోడివ కరకుం దనుమో దింతును నరచి వయఁ బరికాయ ప్రవేశవిద్యను గ్రహించి తన విద్య వాని కుపదే శించెను.

అప్పుడు వాళ్ళు వరమనంతోషమంతో, తిరుగు నోకనాడోక పట్టము
వక్షః బోయి తమ యొద్దజూర ప్రభావముః జూపి యా భూపతి నొప్పింపః దలచిరి
దాని యాదేశస్సమంజెయిన్పు కంఠమున విసిరి : హాన నవసరము కలిగినదియను.
అప్పుడు కలిపియు అయ్యో : ఈ రాజు రోగవీరికై యెన్నవారు. రెండు
మూడు దినములలోఁ గలితేగలదు అప్పుడు వీ రాతని దేహమంతః ప్రవేశించి
రాజ్యమేలును. నా యొద్దజూర మేమిఁ జేయొందును ? గురుఁ డువదేశించిన విద్య
నిస్సాగ్రదము వానిపాఠః జేసితిని. నా మంది పునః మందెవి గలదా ?

కదలా, గుర్రము మన కే యర్పింపాయముతో నీ విద్యుంబు నిచ్చె యట్లే
 యుండవలయులగాని మార్చికొనరాదు. మనకు తప్పవని దేసిరిమి. అది గుఱి
 బ్రహ్మమగును బానన బావిర్జ బాకిము. సిద్ధిర్జ నీ కిచ్చెదనని పలుకుటయు
 నది తప్పిగా నివ్వయింబి బానినంబ నిండ్రికొనమొ విద్య గ్రహించి తనయొద్దనున్న
 పదంబు నిచ్చి పోనెను.

ఇంతలో రాజరత్నంబులు వారిని వెనక్కున్నందు వల్ల మాటేనికి లోగఁము కుడిది
నది నోచుకొనినా సూతువందునుని కోరుచున్నానని మీ రిండు నాందిచ్చు సేయఁగను
నని నానా చూచింపువని పిలిచిరి. ఆ మాటలకి గతముడు పోలి పో. నేను
అప్పుడుగనుక నానా భుజియెడి నోచునా మారువంట, ఇప్పుడు
నానా భుజింపునా కాగఁగఁడు. నా వరకాయుచ్చు వేసి జేయుదును. ఇంతలో

తొందరపడిరిమని మూర్ఖులమహా శెండుచుండెను. కరభుఁడు వా యూరజాలముఁ బుచ్చి యనేకచిత్రములు చూపించి అమల నాకృత్య విషయంబు జేయుదుఁ యని పిమ్మట సంపాదించి నగము కరభునికిఁ బంపిపెట్టెను. కరభునికి మనోహరమని యింక జూచినది అస్పష్టము : ఈ కాలము లేకిలోనుండియో సెత్తము పంకొంటిఁ దనము సంపాదించుచున్నను, అతండు లేకియక పురుషుని వాడియ్యెను నేను మూర్ఖుడనై వచ్చిన అస్పష్టమి తేటంతోఁ ద్రొసిపెనుకొని. ఇప్పుడేమని యడిగితి వాఁ డిచ్చివా? అయినను గోరి చూచెంగాఁక యని యూరజాలముకొని కరభుఁడు మరల దానినిబట్ట కలిగి మి కమః! నీవు నామాదు తెలియదు నే వడిగివంత రెండుసార్లును పట్టలి మార్చితివి. ఇక గవవడిమాల వో ది యడుగఁడలంతుకొంటిని. అదిగఁ మలి యెప్పుడును నేను గోరిమను మార్చవద్దు నా కిల్లద్రవాలమునందు పెడక ర్చివరికాదు. దాని ఎత్తున? యని యడిగిన కరభుండు దిసికొరకింత మమమియే! నా కేదియైన వో దియే. కావలసినం దిసికొమ్మని యెప్పుడుమరలగా నుత్తరముఁ దెప్పెను.

అప్పుడు కరభువకు దురాలోచన కలిగి యట్లయిన నీ విద్య తొలక నాకిమ్ము. పిమ్మట నా విద్య పికిచ్చెదను. అంతకుమున్ను రెండులేపలు ముందు నేవే యచ్చిరినకడాయుపి వరికిన నతం దనుమానముఁ జెందుచు నీ మార్పుయి నీవే మూలము గనుక ముందు నీవే విద్య నీయవలయునని యడిగి తెప్పెను. అప్పుడు కరభుఁడు నా విద్య వా కేయనిరో నే నేమి సేయవలయునో దివ్యమని యడిగిన కరభుండు మూఁథుఁడః పిమ్మటి యెప్పుడు పుట్టెనది ఇరవరకు రెండు మార్లు నట్లుదేసిన నేమిరేయదువు? నమ్మకమందెన నెమ్మ లేమమ్మ మనోవేయునను, నా కేమియు నవసరములేదని దెప్పెను. ఇరువురకుఁ జెన సంభారము అరిగితి. అది విన్నది యెనది అట్లాకాదమలు అరిసినను, క్రమంబున మి తెలియఁపడె క్రతువచ్చునని ఓంకారంబు వినించుకొనవలసిన యవకాశము వెదకుచుండెరి

కరభుఁడు వాని అవధిదోసల యెదురుచూచుచున్నాఁడని నెనెను. అంతలో కరభుఁడు వెనవెంటనే తిరుగుచుండుట

అనినాఁడొక మహారాజుమహంబు యిదోపురుషుత్వము కరభుఁడు వారి ప్రభావమున నొక పట్టదాపును నృప్తింపెను. అందఱోపములనె మనయు గృహము లును దర్బుమయములై విరాజిల్లుచున్నది. రాజమార్గములు మహోపర రథాహారం గోరవను సేకేషములచే నిండియున్నవి. రాజపుటులు సంక్రమణులఁ బయిగియు లున్నాఁడు నీ కేసిన చెట్లము తెలియవా? మా రాజ ప్రాకారములందును నీగో గా మిమ్ము పని యడుగుదురు కరభుఁడు మా కేమియుం దెదఱుం బెట్టెను. అప్పుడు కరభుఁడు కరభుని పికివ సంధివేయతో వారిమెల రాజకవిద్యయు కలుగము అప్పుడే

రాజు శరణులోనుండి ప్రాణమోక్ష లేచిపోయినది. ఇదియే సమయమున నేలది శరభుడు తన శరీర మక్కః తనో పారవెసి మీ రాజుగఁగవలదో యెఱింగెను.

అప్పుడు కరభుడు వాని శరీరము వెళ్లి పట్టుకొని బట్టవలెనని చాతుగద్దీ యుర వెట్టవలెనని చరక్రిందులుగా ప్రయత్నించెను. అ రాజు యని తివసముకమ్మ నెల్లవడు భిక్షున నా పట్టా మంతలో మామోయిపోయినది. అప్పుడు సగించినతోడనే కరభుడు నీలువలే తన దేహము వెలకించి దేహములోఁ బ్రవేశించి తరక్రిందుగా నుండుటకు షగరుదు వేరి కుడి యిది కరభుడు. పప్పున నాంతుని తిరిసికొని తన యవమానమును గురించి యెఱింగించుచు నొకః యిది సజ్జనున ముదమునము నరఁడు రాజునయఁ తలంచి మోసపోరిసి అప్పున్నాః ఇంద్రజాలము సత్యముచాగే తోచును. అచ్చిన విద్యను గోచిపోయితిని. ఇక నీని వెనువెంట దిరుగరాదు. చాంము తెలియదు. నిజము తెలియదు. చూరముగాఁ బోయి యే మహాభాష నను ముదితొందిన నవని శరీరముఁ బ్రవేశించెన సెంకనన్న నాకు వెలక తెరవలేదు. అని విశ్వయించి వానికి తెలియకుండు ననిఁ గదిలి మరియొక దేహమున కరిగెను.

కరభుండును దనజాంము జాననగిద రాజుని నరయు తలంపుతోఁ దిరుగుచుండెను.

అని యిరింగింపి పుడసిద్ధుం వచ్చులికర సన్నలి ముఱియం దిట్లు పప్పు చుండెను.

దెబ్బది ఎనిమిదవ మజలి

శం త ను ని క థ

అయ్యారేః ఈ పట్టణ రామచంద్రులకుండు అంబుగా నున్నది. అంబులి నివసించు లిన్నియు సంద్రభవనములవలె మనయునున్నవగదాః తిసిరి బిన్ని స్వర్గముని తెప్పనోపు ఇట్టి పట్టణమునకును మన దేశమునందు నాయకుండన మహారాజు పూర్వజన్మలంబునెట్టి కళలయఁ గాంచు యుండిననో నీ నే నే క్రమమున పరిరాయప్రవేశవిద్య కరభునొచ్చి నా పాదు సంద్రభావ విద్య గలిగింది. అందు యొకపట్టు విదోహమున్నియు నొకంజేగాని నా తొక్కటియు నుండును. అందుఁ జూపించు చిత్ర వస్తుకాంమరి వెంపమాపుంపందేః కుడవలెనుండు కేవలవన సంపాదించిన చిత్రము కుడలంగరపే యగుచున్నది. ఈ రాజధాని నా పద్మా ప్త చిత్రములొప్ప కొంతధనము సంపాదించెదగాక. అని తలచుచు గరభుని తొలగింపు ప్రాణకాగమన రక్షాకరమును సగరమున ప్రవేశించి పుంబుకి నుచుండు.

చాంబువ పోలికల నొక గురు-రావముని రాజపురమున గృహిని

నాయుని యొమ్మది. ■ పిదపముః జారి కరకుడు సంతసించుడు తనదీని కోయి తాను బరదేకుడననియు నా పూచి తోజనయ పెట్టెనుమను సుకగు. పురి హితుం ధర్మరంగి లేకపోవుటచే నకనకరి నిడు నిర్లాంబు నతిపక్షాతి దిగిర రించినది. ఆమె కెనుదియొందున్నది కొడుకులను గోదగ్రహుని దేవగనంబి పూడించుచుండుడు. కావున మహాబలైక యొక తిన్నెమీద గూర్చుండి ఐవ మాఅను ద్రిప్పుడు బంధాక్షరీ ■ పనః చెప్పించుచుండును.

ఆ యదిరి యామెయొద్ద నున్నది అమ్మా : నీవు కడు మోగురాలవు. అర్చనవంతురాంవు. అక్షిపంతనే దోషన మనకు రమ్మందివి. ఇప్పుటి కాయంతో నీపాటి ధర్మపరిపాటిగనా రుంటివా? అనిబొగడుచు గొడుకు రించుచు? బోయిదు చెప్పినట్లు విందువా? మాకుండు గరా? వుక్తుల కేమిపని అని యడిగిన నాను యిట్లు నయి. అమ్మా : నాను మువ్వరు కొనుసయి. మాకుండు లేదు ముని రాజసారోహిర్యము కలిగియున్నది. రామంతుని చివకు మేమియు గొలువలేదు. పెద్దవారు సంతకము రాజసముషమున చిదిరి చిదిలిన కృగదాదర పోషియిం లం కెలుపుచుండును. కెడవనాడు తన్నులలు నాక్షయించును. మూడు నాన రాజపత్నియొద్ద బంధంగము జెప్పించుచును మువ్వరు కెండు పూజించుచును నగరున చిరుండుచుడు. పుచ్చుచి యెనది. నా కే కొరంకయి లేమ అని లం మృతాంత మంతయం జెప్పినది. అంతలో గొడుకులు మువ్వరు కోటలోనికి వచ్చి కలికి నమస్కరించిరి. కలి దేవండుచు వక్రభావా : ఒకడు చిత్రము లేయి? రాజ కులయై యొమ్మనా? రాజపత్నికి పిల్లమా అని యడిగిన పెద్దవా గిట్ట నయి.

అమ్మా : మనరాజ నాటింబడి ము పెత్తది బుద్ధియై యుండును. మునుపటి ధర్మగుణ మెక్కరిమను లేదు. పంధాంగము కెప్పనక్కరలేదు. తానే యాదుకొనుచు. అయదడియే య రాజియి. దాక్క నరముద్దను పట్టించి రాచని పెగులఁ గొపించుచు నిప్పు కొర పెంకి మారు జూచును. నాను నామని. నాను ముని కడు జెప్పినవారి కింపు చున్నాదే. ఈ రాజుయొద్ద గొట్టెల కెనను నిష్ఠముగా నున్నదని పెద్దవారు జెప్పెను.

అప్పుడు కెండుమూడు రట్ల. మంత్రులు నాక్షయించి రాజు మత్స్యేన ముం గురించి విచారించుచున్నాడు. నాడు రాజ సమనీసంత నకు ప్రాంతముః బరదాయ ప్రవం పిద్యానపులు దగు నీయ కెవ్వరో ప్రవేశించెనని గొనుంబితి వాదించుచున్నవాడు. అని కెండు మనూరులు కెప్పయంబు చిది కలి పంబింక పోయిమంకి జారి నామని. రాజుత్తి పిదు భిక్కుత్తురాలు. పతి దుశ్శ్చేత్ర మని గురించి యేమని చుట్టపరి చుటకు నరం బిట్ట నయి.

అంతః : ఆదుకు బరియుద్ధ కింకచంయును. లేవల. ఎప్పుటొద్దు

పరిపించినను బోయవలెకాదు. పతి నాడే మృత్యువలె మృత్యు రాస విధవననియ్యం చెప్పుచున్నది. ఇప్పుడు రాజా మరణం బండ్లి యాడనని సంకసించుచున్నది. కర్త రూతు పెండ్లి మాటల వలపెట్టక తమ పెండ్లి మాటయే ముచ్చటించుచుండెనని చెప్పి సరిపెట్టి చచ్చి పోయింది. అసీ ముచ్చటకు కోరిన విశేషముల సేయింది.

కరకుఁ డా మాటలన్నయట. మీ తారెం బలకొని పరిశయముఁ గలుగ జేసికొని యిట వచ్చె. అప్పుడారా : మీ రాజునివధుమీ మీకు పరిపరి గతుల నడచుచున్నాయె. అతని వలకంగను సాగుము నే వెనుంగుడును. మీ రాజా నాడే మృత్యువలెనె. కరకుఁడని నాకు. పతిని చచ్చి పోయెము జేసి యిట్టి కృత్యముల గనెరచుచున్నవాడు. అని చూడ కరకుఁ డాని కథయు నా మాటాగమగా వక్కా దించెను.

అనిలో భోజనముయ ముఖయు వారెల్ల నిండిపోకిందోయి కృపిగా తులించిరి. కరకుని చర్చితమును పని పెట్టాడు కంఠమనితవాడు రహస్య స్థలము నకు కరకుని తీసికొనిపోయి మృతవా : నీవు కౌన్సి దినములు మా యింటలో ముండువలె ను. ఈ రాజు కనపడెనె : న్యకం దీసికొని రమ్మనము వెచ్చుచున్నవాడు. దీని కెన్నియని యుపాదముఁ చెప్పుము. అని అడిగిన సంకసించుచు కరకుం డిట్లనెయి. అన్నా : నీ చింతులని చెప్పవచ్చు. ఇంద్రకాం మహిమం బున నీరాజును బరచింపగల గాక. అని చేసి పగిన కృత్యము లన్నియు బోధించెను.

అప్పుడు కంఠమంద. మిక్కిలి సంకసించుచు నాడుదినములు వాగుదేసి మరల రాజానొరకగుటకు మీ నా రత్నాగరము కంఠవా : పెండ్లి మాటం దీసికొని వచ్చితివా ? లేదా అని యడిగెను. దేవా : దేవత సంకల్పము త్రవోవుతిమా ! అది ముచ్చటగాంక కాదు ? అప్పురసగావించెను. ఒక చిన్నది మన నగరమునకు వచ్చియున్నది. స్వయంవరమున నా నీ పతి వలెను వలించును. తగిన వరుడు దొరకొనమి దేవములు తిరుగుచు గొలువ పెట్టెను. ఇప్పుని తాహ్మోద్యానవనములో నున్నది. దేవదాసుల వలించక మానదు అని యా మాటని మనము రంజించ జేసెను.

రత్నాకరఁడు మిగుల సుప్రసిద్ధులను వయ్యంగనఁ జూపుచు. కోరుకొను దియు నాది గొయంకలమున వేళాంకముగా నా రరాశాంతుని వెంటఁబెట్టుకొని కంఠ మం దయ్యవదనమున కడిగెను. కరకుం డంకకమున్న తన గంఠహనుండున నడ్డుత పున్నవనాదుఁ గల్పించియున్న నెడ. కావున నా లు మృత్యుం బా హ్మోద్యానఁ జేసెను. అ గాంచి పుంశాంకిత కడచుండె నందినా : ఈ పంపివన ముచ్చటిది ? అంకంక యెందున్నది ? అని యడుచుండ నీకడకు నవ్వెడి దేవా : నీవు కరకు తా యేమి ? పెక్కుసామగ్రి తోఁటోడితి మనము వచ్చియింటిను. కంఠమనిత : అని రంజగమున యప్పొరుందిలో నుండునని మె కడ నడిచి

మరకొందరు క... పేసకొని పోయెను. అప్పుడా రాక్షసివో? మహాహరమలెవ
 ౧౦౦ వన ౨ కే ౩ ౪లు యాద్యనై నను గ్రోతవివల పాహముః గర్వించు చున్నవి
 గదా. ఈ పంకజానకః జూతవచ్చును. అక్కాంత జూపింపుము. తుంకద
 వనమంతయు నేల పెచ్చెవలన యడిగిన శంతమందు దేవా : నేమనాశ్రమం చూచి
 తివా? అప్పుడత యెందు పహరించుచున్నదో వెలవలయునని పలికి మరకొన్న
 పొందరిండు తానె. మువ్వలంత రతాంతములు కోయుచు నొక పొందరింటిలో నా వాల్చి
 కనంబడినది. పంకజానకం నృపతియు వన్యనోహర రోకనపాయకపాతవిహ
 హ్యదయుని నెంచిపోయిరి. మరకొంతపనికి లేది చూచ నేమియుం గనంబడద
 వారు. అప్పుడు శంతనుడు రాజు కేయిపట్టకొని నడిపించుచు దేవా : తిలిగ్గు
 దాని పొందర్య మహామః అరితిరా మనము మూర్ఖః తోయితిమి. దాని పరి
 రాధికలు కాజోలు నీవంతుః దీసికొవచ్చి పాదపై చిది వేది కింటికి రోవురము రండు
 అని పలుకుచు నతని నంతఃపురమున బ్రవేశపెట్టి శంతమం దిందికివచ్చి కరకుం
 గొగలించుకొనుచు చిత్రనా : || సామర్థ్యమింద్రియమగదా : అసత్యమవ
 యెరింగియు నేడును మోహపవచించెడితి. అని యప్పుడేకడ యంతయుం బెప్పెను.

కరకుండు మహానాడు దేయవలసిన కృత్యమంబ్బియు శంతనుడు
 తోపించెను. వాడుకృతార్థము మహానాడు శంతనుడు రాజాంతుః పురహఃప
 కతుగుజయు నేకవక్తి విరహపరితాపముతో పెనుచు శంతనా : మరం నయ్యును
 వనాంతరమన కరుగవలయు అహః అ మోహనాంగి దేహమె నెగిపుటిగవలె గన్న
 లకు విడిచిబ్బ కొల్ల నడదరా : నేడిచి నే ౩ నో తెలియదు. నేయెనకి. రెమ్మ
 రెమ్మ అని తొందరపెట్టించియు శంతనుం దా రాజుతోగూడ మరల నా యువవన
 మన కరిగెను. వాడుకృత పిత రండు బెక్కులు కనంబడుట జేసి జనపరి
 శంతనా? యిది మిరియుకి వనమాయేమి? తిలకలంకారముం నెన్ను చూచి
 తివా? అని యడుగుడియు దేవా : మీ మనస్సు వీరియందు బ్రవరింపబోవుటచే
 గురుకు తెలియకున్నది ఇది నిన్నటిరనమో యని పలుకుచు పుటొంటి చూడఁ
 నడిపించెను. అం రాక్షసిక కనంబడద.

రానింజారి రాజు దెలికాదా : నిన్న మన మీ పేరః జూచితిమా? వాలో
 నిన్నటి వనమీయని తొందర వేమిటి? అనుడు నవ్వుచు శంతనుడు అయ్యు ప్పొల్ల
 మీ బుద్ధి మంజరా యేమి? ఇది మన క్రీడాపాఠముకదా! దేవర యెచ్చి వర్షాయ
 ములా దీనరో వసింపెడిది. అంతయు మరచిపోయితి నేమిపాపము? సిన్న నా
 నూరంతుః తోయితిమి కావున ౩ పొందము కనంబడినవికాదు. అని యే.పి.మో
 బిప్పి యాచరి మనము దీక్షాకుప్తరెను. అతం దా మాలంకరమ్మి అభినవ బ్రాధరము
 వచ్చినది నీలోలోల్లి కేతాంజలిమి. ఆ చివ్వుది యా మేరలో వసింపెదరా
 మీమి పుట్టుక అ యడిగిన విందే యా సుందరి యువ్వదని చెప్పెను.

శంకరుం ధర్మని నా మేదలోనికి దీసికొనిపోయెను. ఆ దివ్యదీయం దొంగడిలో హంసతూలికారవ్వంబునం బండుకొనియున్నది. ఆ చిగునుబోడం జూచి రాజా మరం మూర్ఖపోవుమండ పిచ్చ చరచుచు శంకరుడు దేవా : నీపిట్టు మోహ ములకు మేదిటికి? నీ మతి రాండల్య మెరింగెనేని యా కురంగనయన యనుమో దింపదు. అని పలికి ధైర్యము గరపెను. అంతలో నతలోడంలేది నవనవనతో నొక పువ్వుమాలిఁదెచ్చి యా యోడయని మిడలో వైదెవడి.

అప్పు ధర్మంబడి రంభయవియు నా పూవైదొల సర్వమును ముం దలంచుచు నే మాఁదనన నేమివేరమో యని వెలచుచు నేమియు మాట్లాడక తెప్పవేయక నయ్యిరి నాగిసోమగము నిజవంటి యాచుచుండెను. మరియు నా దివ్యది యనేక శృంగార శేష్లు లెల్లడించుమండ నా నృపతి మోహవిచందె నేం కొరిగెన. అంతలో సింధ్రకాలము ముగిసివడి. శంకరుఁడానరవతి మంతాపురమునకు దీసికొని పోయెను.

అరికి వడిదివముఁజగవతి శా పింకఁ జూపుచు శంకరుండు మరం వింటిఁ దేనుకొన వచ్చుచుండెను. అ మాయావతి యా రాజాకొరనాధు రాంబూరి మిచ్చుచు వోకనాఁడు గంధముఁ బాయుచు వోకనాఁడు సంతముఁ బాడుచు మోహ సమృద్ధులతో ముంచి తేల్చుచుండెను.

ఒకనాడు రాజా మం తుంబ జీరి యీ వీధి కత్త రమున నున్న యుద్ధాన వనము కావలివారల గొంధర రప్పించుకవి కియమించునయి వాచు నవ్వుచు దేవా : మనవికాదెన నే తోటయు లేదుగదా. ఆ ప్రదేశమంతయు నెఱంగిన న్నది. ఆళాక రునుమమువేరి సంతతి వరపాఠంబు న్నట్లు రప్పించగలమని పలికిన నగుచు నంతకు జూచా : నాలోఁ బరివోడమాడెనా? నేను ప్రతిదివము నత్రోటకుఁ పోవుచుండ లేదా? నాలో రండు, మా పెరినని యప్పుడే నియలువెడలెను.

మంతులును వెలగువరుడు నతనితో నరిగిరి. ఆ ప్రదేశమంతయు నెఱంగిన నున్నది. దిన్న మొక్కయైవము లేదు. తరువాత నా నగరము నలు మూలు తెవకి యాదెనుగాని యా పూదోట కనంబరనడికాదు. అప్పుడు సిగ్గు వడుచు నొడయడు మరం వింటికివచ్చి కవత్ర వేచియున్న శంకరుం జూచి మిత్రమా మనము చూచెడుతోట కనంబరనడికాదెమి? మం తుంతో బంధెమువేసి యాదీపోయిరిని గదా? నీ డిక్కుననున్నది తేప్పమని యడిగిన శంకరుం డిగియె.

దేవా : లేవరహస్యముక్కలి తెప్పచువ్వాను. మీరు పరవాయ ప్రవేశ విద్యోగైవారధ్యంబున నివసించెదంబుతోఁ బ్రపింబిరని మంతులును బలలును దలం పించు సొమ్ముఁ గొన్నిపెరయమలఁ బలికించు చువ్వురు. మనము చూచెడి యుద్ధాన మామం దిం లాకగాదు లేదెం దుని మెప్పుంచి విశ్వవిద్యలే పండు నిర్మించుకొనిరి. అది బుద్ధి ప్రదాన సంపన్నంబగుటఁ భగవంతురకుం గనంబరదు. ఏ మంతాంబు మా నా మున్నోర నెడంబురంబును. రాక్షసులం దలవలసి గనంబడును. అప్పున

విశేషములను సుఖి! నన్ను నిలువక నశాంశున నశించి కేమిటి? తోయితిరి? మీ మాటలు వాని యద మానసము ద భవమయమనవి అని వలికెను.

ఓహో! మీ రాజ్యములో నన్ని చింతలున్నవెందు? ఎరుగక పోయితింగదా. యెవరు? కంఠమును నవ్వుడు చేసెన యది మీ రాజ్యమునున్నా గేను! మీరు మరాయారా? అవి నవ్వుకర మిచ్చెను. రాజు బాధల గుఱు కొనుచు కలతనా. ముందరను కట్టించి. పోనెమ్మ. మం తులు వచ్చు నదిగింప చున్నాడగా? ఏది యా రాతి మరల నా సంతనం చూపుము. వారివని లేవు కా. చేసెదవని యొకరూ ముఖంబై పలికెను.

కంఠముడు మరల సాయంకాల మా తోటకు దీసికొనిపోయ వెనుకటి పక్షిమూలన్నియుఁ జూపెను. ఆ యోషామండయుఁ గంఠాశ్రయము చేసికొన్నది. అంతలో కాలాంత ముగియుచు కంఠముడు వాని సింఠిని దీసికొనివచ్చెను. అనంతము గహించినవారిని నవ్వుడున్న మంతలంబు నెట్లొకమునుండి కొలగించి క్రొత్తవారి నొగ్రగెను. మం తులుండను గమిగూడి యాలోపించి రాజు దుర్బిచి యంతయు కంఠముని తమ్ముడు కామంబున చుటముగా రాజపత్నిని తెలియఁ జేసిరి. కామంబు కడు రాజపత్నితో అమ్మా! మన ప్రభువునా నాగే వ్యగ్రము కయ్యెను. దీనుం దెవ్వఁడో యా బొందులోఁ బడెనయెను. మిమ్ము గజింపక నొక చిన్నదానిం బెండ్లి యాడుటకు సిద్ధముగా నున్నదాడ. వానికే గలిగిన సంతతికే రాజ్యము సంపాదించు గలదు. ఇప్పుడు మీ కు తరు కాఁలి సేవకఁ బెండ్లి చేయవలసియున్నదిగదా? ఆ మాట దలచెట్లకఁ దన పెండ్లికే కొందరవడుచున్నాడు. దీని పెద్దటిని ప్రతికార ములో వింపవలయును. మా యింట నొక బుద్ధిమంతుండు కాపురంబుండెను. వానితో నాలోచించిన సంతయు జెప్పగలడు. అని బోలెదది రాజపత్ని నొప్పించి సాయంకాలమున గరకు నవ్వుకరఁ దీసికొని పోయెను.

రాజపత్ని కరమంబులి నీ తెవ్వవచ్చు! మా రాజురక్కలు నీ వెట్లు గ్రహించెరివి. నీ తెలం బెరింగివుమని యడిగిన నదిభండు విమలించిన నంది వినుచును మూచించుచు తన న క్తాంతమంతయుంబెప్పి యా జగదైవే నీ వలి కొందెలోఁ బడెనయెనని నడిపించి. అట్లయిన నీవే బలి నుపయోగంబేసి రాజు కొందెలోనుండి కొలంగనట్లు చేయునా. అని చెప్పినది. అది మొదలు నవ్వునకు సుతాపుర పరితయము కలిగెను. నెత్తముపోయ రాజపురియందుకు గహించుచు నెప్పుడుండును. ఒకనాడు రాజపురి కరకుని కొంత సేవను హస్తాక్షగాఁ బెరిగించు పంతుకర విద్యహరయందై కంఠం తో మిత్రము కాఁలి సేవ నా హస్తాక్షగాఁ పుట్టించి నది. నీ యొక నా కేవలంబై లేచగదా. మీ తమవలెయే వాని నుపయోగంబు గాఁగింతువేని నా కింద్రుకాలవిద్య నీకు లారదోసెక. నీ చెట్టు కాపింప నాడు నాకు మరలమీ కరణ్యము అని మిక్కిలి దీనుంబై ప్రార్థించెను.

దరమని యింద్రుని మఱావలనుఁ చూపినది పిదపఁ శంకరుని భార్య నం గహించుచునుండి సందర్భము కలిగియున్నది అటుఁ బెనువతోడనే సంకసుం బంతుని సంకసించుచు మిత్రమాఁ నన కతారణముగా నిడుచుకొనుచు ముక్తి కలసి నది గదా : నీకుఁ చక్కని కాంక్ష నేనుఁ బెండ్లి సేసెద. ఏ హింస నా కుపదేశింపుమని యడిగెను. అసినా గరభుఁడు మిత్రమాఁ నాభివృద్ధి కిచ్చుటకు నిచ్చుచు ముక్తితోచనే నా మంత్రిముని ని కుపదేశించెద నట్టి ప్రయత్నము సత్కర్తముగాఁ జేయు మని వానిని కొందరఁ బెద్దబియ్యము వలం దట్టి యుత్సవము గాఁ జేయుమనెను.

రాజు సేయు కృత్యముఁ వలన మంత్రి మంత్రినుఁ బ్రజలకును నమాయ న్నట్టి పొండుచొచ్చినది. రహస్యముగా నవలంబిసి యాతఁడు శూన్య పెతర్కించుచుండిరి. రాజున కాంతరంగిని హితుండు శంకరుం డొక్కడే. ఒకనాఁడు శంకసుండు రాజుతో రహస్యముగా దేవా : ఏ కి యుద్ధాశ్చర్యముల మఱియు కలంకవలేదని మంత్రి కలంగిని కదా : నీవు వరకాయ ప్రదేశముఁ చేసితిమిని కప్పుకొనుచున్నాడు. ఆ మోట నత్కమని నాతోఁ జెప్పుము. ప్రవీణుల మారోచింపజేసిని యిది యుత్తముగా నెరుగుదుము లభ్యుపకరియగు నతఁడు రాజునకుఁ బది తెచ్చె. తో యుద్ధాశ్చర్యములని చెప్పు కొనియెను. అతఁడా మారినని అయ్యో : నా కింకల ముందె నను తెప్పితివిలాపేమి? ముం తుం కనుమానముఁ గల గడుండఁ జేసియుండును గదా. పోయియు. ఇప్పుడు మిగిలిన దేమియును లేదు ఇందుండు నేమి తెప్పినట్లు కేయలుండుము. అని యిప్పించెను.

అది చెప్పుట జనపతి శంకరుండు తెప్పెట్లు జేయుచుండెను. మఱ యుత్తరాదు శంకసుండు రాజుండుని దేవా? రాంకి సేనకు విచారము చేయవలసి యున్నది. తెచ్చకటివాఁ జొర ప్రయత్నముఁ జేయుచు మృతినొందెను. మన మిప్పుడూ చిన్న దానిని సామాన్యని కిచ్చి హింసించుఁ జేయుచుము. అతికుండై నతో మన మిప్పుడెరుఁపుచుండు భేదించి రాజునకుఁ బంపింపజేసికొనగలము పెండ్లి బోగనుపేరు పిచ్చునిఁ దెలియవనుచుండు అని యింకొక పోండులము నరం జేర్చు గావించెను.

రాజునట్టి శంకసుం పలిపించి ఏ రాజు మారుచు పిదపా నున్నామామఁ గావించుచున్నారని పెండ్లి మహారాష్ట్రము దగ్గరయన్నదాట మఱ తెప్పెట్టి పిదపా బియ్యమా? అని యడిగెను నాకు దలియదు. పరికించి తెప్పెట్టము చుట్టు లున్నట్టి దోని మేకలెండు దేమనెను అదిగ నెంత మరల రాజునట్లుండు చివర వచ్చెను.

రాజు పిదపాని శంకనా : కాంక్షిముఁ గరకురలే యిప్పించుచును ప్రయత్నము సేయుచున్నా నట్లుగాదా? నాఁడు నియమిచ్చితిని కామె? నేను ముగ్ధునిఁ బెట్టించితినిఁ బోవుదువా? అని యడిగెను నతఁడు లిక్షము చిత్తము

అయ్యగారు నాతో నా మాట నిన్ననే చెప్పిరి. వ్యాధి వచ్చినప్పుడు మమ్మనిన కూర్చుని బ్రాహ్మణులనుఁ బెండ్లిదేయదునని మొఱ్ఱుకొనె నట. నగలు బాణ్య ములనికొచ్చునట. అని యత్రయం గెనంగిలెను.

అప్పుడు రాజవల్లి వెహ్వలమరియే యా బ్రాహ్మణపుత్రులు రావించు కవలకృత్యము లన్నియుఁ దనఁజూతు కాంటిసేవం గలిచి యెరింగించెను. ఇంత సేన కడు రక్తమిడి. విద్యానతి బుద్ధిమతి ఇందుకయి రావించక ప్రక్కను పరువద అమ్మా : ఉపాయమున నెట్టి యుపాయము నైనను దప్పించుకొనవచ్చును ఇందును బుద్ధిమతిక కథయే నెడరవను.

78

బుద్ధిమతి కథ

మొము. తొలి బుద్ధిమతిక యరు బ్రాహ్మణ స్త్రీ యయవురు పిల్లలతో భర్తతో లింగి యేక మొది యరణ్యమారంచున వజుగుంపెను. అంతోచోరి నెట్టియొనగ గ్రహించి లింగి విడులు రెండును బ్రాహ్మణులకుఁ బెండ్లివ పారి పోయినవి. బాంబిలుకొనుటకు లింగివాడును భర్తయు వచ్చిరి. అప్పుడు బుద్ధిమతిక దింకింపుదుఁడెలల లింగిడింపి తొడంపె విరుకొని యొక చెట్టుకింప గూర్చుండి భర్తలక నరయదుంపెను.

79

అప్పు రప్పొంతమన్న పొదరింటిలో నుండి యొకపులి యక్కరికిం రాచి యాహా! అహోరము నేడు దైవము నోటికందిచ్చెంగదా! మనుష్యమానముఁడిని పెన్దకాలిమనది అని యుమ్ముచు అన్నన్నా యిన్నెంతుక కెన్నిగుంబెలున్న వియొకదా? సిద్ధమగుగావచ్చి నాపొదరావునవే మాయన్నతి ఇందుంకేమేవే కాణమున్నదనయా? తొందరమచి పదకురుకరాదు. తొంత యొదనదేయవంయును అయ్యా! కార్యాణ్య విద్యలందు నానుం తి జంబకరాజు సమయమునకు సమవయస లోకపోయెంగదా? అరిగిత? నీ తెలుం గెనంగిలెనువా? పోనీ అందయేం వచ్చిమది జారాగ్ని పల్ల ములనుజలం పల్లయిచ్చుచి పిరిం గజరెవల్లి పల్లయిచ్చుచి నమ సన్నయలచి కగ్గులు సన్నయ పాలం రోదనాకింది నెలం గొట్టమఁ దర్లలంపం పది గుడిం గుడిం నాటు యెప్పుడంది యెచుకపోవు నమయంబున బుద్ధిమతిని యానాద్వయమున గనుచి

80

అన్ని దనరిపతి చెడదన హృదయము గురుమవకుండును నెవ్వరిమరి తమ్ము మున్నెముకంబునం బరిగెయంగా వలంబెయు నొక యుపాయముఁజూపించి నిదురించుచున్న పిల్లల పదరం గలిమది అగిపులు కేపురముని రోదనము సేయుట పొంపగిరి. ఇంత లోకొట్టమ విదరారా! నేవేమి సేయుదును, ఏమయం ధివక నాగిసర్వంబు పులిమియగుటం తమ్ముని యెద్దుటందును. అందుంకేదా నేవే దునుచి పచ్చిరిచి ముడుకు బులులు వనంబువచ్చుచి. ఒక పులికొనిపోని జంబు నిమిపుమం

చంద్రియమైనది. చెండు పోలికవలె వెలియకట్టి యిచ్చెద. మూల ధర్మమునను బోలపాడినది. అప్పుటి యప్పుడుకులు విని జగతు కొరము నొకలు ముడిచికోనును. అప్పుడు కాదుండ మునన నచ్చొరగిల్లు దాటి చెంగుచెంగిన నెగనె యుపమన లకాపాదపాదముల ప్రబలి ప్రేమకు నిరివేగముగాఁ బెద్దమూలము పడుచున్న యెకపాపాపాదముక్కి గుండెలదరఁ గంచనఁ తో పిక్కి చిక్కులు సూచుచుండెను.

అప్పుడు కడమాళ్ళు, నృగాలం పెద్దపినుపిను యరుడెంచు నాళాయలము గాంచి లేరవరిగ నెవనకురించి మంచు వ్రేలితో మృగేంద్రమా
నీ పొందేమి నీదేశమునకేమిటి వచ్చెడివి? కొరంకెడివేమీ పని కలిగివారిరవరుతో
ంబ, యుంగదా? ఇది కడు ప్రహరమేవ వని, ఆక గొరుంకూడు, మన మన
కరుగవము రమ్మమలయూ నా పులి వలదిక్కులా పాజాజూతు, యా నక్కపో
కక్కలికి వాక్కులు నెవలేదు. కావున నిట్లుచున్నది. వానిమ్ము. అంతయుం
వపనరంగాక యని కలించుచు నిట్లయి.

స్వగతి సతమా నమ్మ వాతల్లి వయస్సు పెరియుం బట్టిన దానిగా
 చరింపుము. నేను నీతో నిలు మరల మాట్లాడుట తొర్లవచ్చునునామనవే నును ;
 అట్లా ; బాబు నీతో జెప్పటకు సంగతు చున్నది. ఎగర జెరవారప్పయీ
 లేరుకదా ? అని భయం బడినయించుచు నామించుచోడే చరించిన మాలనమ్మి. మం
 దిస్సెను.

[illegible]

అనువును నీ లలి మౌక్తికములు నే నెవరికిని ఇచ్చు. తాత్కాలిక నన్ని
చేతులకు వాగవచ్చును. దానిని బాధితుల హృదయము లుగిలించిన పిమ్మట
మరిగితిరించెను. సో సౌమ్యు. నే నిప్సయము. ఆ పక్షిమహిమి యెరిగిన
పిమ్మట పట్టనని గడ్డిని పరిశ్రమ విని గోమాయాన మరల నిద్రించెను.

అహ! నీ రోషము : నీ పరావర్తిత దానికొని యెన్నినాళ్లు బ్రతికెదవు? నీ బంధుఁ దలంచియు నా మదిలందుఁ దలంచియు నీ మాటలు ఏనవోర్లకుఁ బంకిలు చున్నదాన. ఉదయ తెలుంగున మనం బెరలించిన యెప్పుడునోజోజో రక్త మోసమునా పీల్చుకొన్న మందకుఁగనవగు దాని ఒక్కరి కీతలు యెప్పుడు సాగునా? లేమ్మ. లేమ్మ, నా నా మాట నమ్మవేసి యీ లలాపికగూడ నాకును నీకును బంధించుము. అని బోధించుచు దాని నొడంబడఁజేసి తీసివదిలెను. ఇంకొకరి యంగులయందఁ బంజరం బెరిగి బంధించున నా పులిని నా పంజరమున్న పొడరావునకు లాగివేసి వచ్చివది. పులి వెనుకకు లాగుచుండ నక్క ముందరికి చాగుచున్నది.

బుద్ధిమతిక యీ లాకణాని యోరా : మొదటిగంపము భాదవది. పులి నెటో బెరలించెని. శాపి యీ నక్క మరల లాగివేసి వచ్చివది. ఈ మాట దీని నోటికిఁ గలకముంగుడుము. నా కీతలు నక్కయెప్పుడు సాగునా? ఏమిలేయుదు రైవమా? యని యాలోచించుచు నొక యుపాయము తోచెను. పృథ్వీగంపము : నన్నెంత మోసముఁ జేసితివి. నీ వంతకనామము సార్థకమైవది. ఇట్టి పిల్లలకు బెరి యొక పులినిబెరిగి యెచ్చెరవని బంధముఁగొని యింతకును వచ్చిరినివాడు. లేంపవ పులి యేదీ : ఒక్కదానినే తెచ్చితివే? పిల్లలాఁడు : మఱుమని మారుచున్నాను. పిలి కిడి యేమనాడు వచ్చెదని నీ వఁ బిల్లఁ బెట్టఁ చెడూ. నెలాఁడుమని యుదలించెనది.

ఆ మాటలవిని యీ బెట్టారి గొప్పన మరల అన్నవా : ఆపూరవని నమ్మించుచును మంచి యుపకారముఁ జేసఁజూపెరి. ఇదియే నీ సంతకంపు? లేనినది. అక్కటా! ఎంత గండము గదిగివది. అని పలుకుచు నా నక్క మెదయందు గురిఃప్రవరి నేని వ్రేలాడుచుండ విహ్వలమై విభాగముఁ దెలియక కరుణాగుర్మిని ప్రస్ఫురులు బడవేయును నదికలంబాన బయగెడఁ గ్రావంగెను. అట్లు పెద్ద రూకము పులి లా మనాయనముగఁ బోరెంత నొక బెట్టసేత పిలువలసి గుండెలు కలకలఁ గొట్టుకొను బెచ్చు పెచ్చున కోపముఁ జూపెను. పిల్లలనుండి పుచ్చుకు యిచ్చుకు యింకొకరము వివరించి రక్తముఁ దాపవను. పిల్ల దానించిన మిక్కిలి ద్రోహమున కిది వాదనా? అని యిట్టిగ నా నక్క : నీవెంత బిచ్చులంబు పూర్తి? నా నేరము పెరింపుఁడు. రప్పచేసితి. అది యెట్లు? నీ నందు నెరిగితిమి యీ వ్యాధిమహంతి మహిమ కరమాలిగర వార సమనరించి నీమిచ్చు వహించి మహిమ బోసియును. అది నాకమున్న మీ దాని మీకు పొందు. నా నక్క పిల్లలవచ్చును. విమర్శించుచు గాని యని పలికిన నదియు యిట్టి యు. తలంచి యుపకారముఁ జేసఁగి పిల్లల అడవికిఁ బొలిపొయివది. పూరులకర మొకముఁ జెప్పినను బుచ్చు పిచ్చులును గదా.

కథ : ఆ లాదీమఁకయీ : మామోపుని పూర్తికాద నేమి వచ్చింది కొంత యుపాయమున వేసును నీ బుద్ధిమతి : ముఖము మాయబందై కప్పించు

కొనియెద నిందులకు నీవు దింకిలి వర్తవి కాంతిసేన తరికి దోహదించుడి. అని యెరింగించి కాలాశీతమైనంత నవ్వరి వృత్తాంత ము య్యతితరి కడవంకరావ సంభంబున నిట్లుచెప్పఁ దొడంగెను.

ఇట్లుచి తొమ్మిదవ మఠి

కాంతి సేన కథ

కంతనా : నీ వింత పుష్పాదుల వైతిమేను కాంతిసేనను గరకుమరుఁ నెక్కయింప || వేల యూరకుండి : నీవు బాహ్యుణందవుగా? బాసపొక్కుందవు గదా ? ఈ వంశం దిరజాలమనుండి యోగ్రయింతుకొనియున్న నీ మనుభవించక మొన్న వర్తిన కరకున కేల గడ్డపెట్టు యుంటివి. అతఁ దెప్పఁడు ! నీకంటె విద్యాంసుడాఁ సాగనుడాఁదా ? మీ యిచ్చపురకు నేమిస సాగకేరికమున్నదా ? రాజు పుత్రికకు వానియందొప్పుములేదని. పన్నీ విషయమడిగి కమ్మన్నదని కేసరిటి యను పరివారి యొకనాడు నీ తెలివుతో వెలుపందెత్తి కంతను చదిగిచది.

■ మాలవీ : కంతనుండు కేసరిటి : నీ వన్నమాట సరకుమే ? రాజానకు నాయం దారము కలిగియున్నది. నా మాట కే సతనియొద్ద నురువులబెన్నగాదు గదా ? కరకుం దిండ్లకొలదియ నెరింగిన కరకునుఁ దర్తరావంజన రాజును వందించుచున్నాము. నీవు నా కాపురంపు రావున తెప్పించుచి. ఎన్నటితో ననవర్దు. ఆ యింద్రకాలము నా కిచ్చునట్లును. వాని గాంధీసేనను కెంతిఁ జేయునట్లును మే మిరువురము కవరములు కేసికొంటిమి. బానంకేసి వానిచ్చునట్లు నిశ్చయించితి నని యా రహస్యము లన్నియుఁ దెలియవలయు.

అప్పుడతి అయ్యా ! వెల్లెయిదా ? రాజవైరముకన్న నింద్రకాల మెక్కువరియా ? తొందరపడి వారిఁ డింద్రి వెలుంపుము. మరి కెండు దినములు గడుపుము. నీవే పెంద్రియాడువట్లు కేసరివని యేమేమో బోధించి యతని దన చుట్టును దిరుగునట్లు కేసివది.

మఠియొకప్పుడు కరకుఁ కంతపురమున కరుగుచుండఁ బారి కేసరిటి అద్రుమాగా నిలువంబడి వమన్నుఁడంపుచు కేవా : నీవు నన్నెఱంగవు. రాజపుత్రిక సమరాలను. కేసరిటి యెల్లడు. నీవు కర్మరారికను పిచ్చి గహితముఁ జేయ నిశ్చయించినట్లు తెలిసివది ఆమె కీతోఁ గొప్ప రహస్య వరసములు కెప్పిరమ్మన్నది. వినుము. మీ యొద్ద నెక్కుతమైన యింద్రకాలంబుకొ యిచ్చురది. ఆ విద్య కంతనున కీయ నిశ్చయించితిమి తెలిసివది. ఎన్నటికి నీయ వర్తన్నది. నీ కంత మిగమాగివారె డివయొద్ద దారమన్నది అని యిది యుద్ధముగాఁ జెప్పి వాని పూరి. బాసనిమి. అరందా మాటవి. యిచ్చింగులు నోనా ? నా కింతఁన్న

కావచ్చును? అది నిమిషమే యీ విద్య శంకరున కియ్య దలంబుకొంటిని. అప్పుడు వేయదువా? నా యర్థ శరీరము కాదా? ఇప్పుడెవరో విప్పుడే. విద్య యామి లిచ్చుదున్న వాడ. పోయి వెళ్ళుమని వలకులయొక్క వత్ససంకె. అప్పుడు యప్పుడే యప్పుడోడి కాంతి సేవదర్శకు దీనికొనిపోయి యా విద్య యా దీనిని వేటిలో వాడవోయించినది.

అది మొదలు కరక శంకరు లిరువురు నొకరికి దెలియకుండ నొకరు కర్తవ్యమువలన వచ్చి కేంద్రబిల్ సంచలించి సోపుచుండును. ఒకనాడు రాజు శంకరునితోనే నా యుద్ధానవమునకుఁ బోవలయుమనివెప్ప నెత్తుడు కరకుని వెనకటికాండు పన్నుమని నిరూపించెను. కరకుడు కేంద్రబిల్ముఖంబున రాజు పుత్రికుఁ దెలియజేయుటయు నా తరుచి యచి మతోహరముగా నా నాండుఁ బ్రయోగించిన కరక శంకరులకు మరీకొన్ని యుపాయములు చెప్పి పంపినది.

శంకరుడు వాడుక ప్రకారము రాజుగిరికిని యా తోట కరిగెను. కరకుడు రహస్యముగా వారి వెంటఁ జొరుగు. ఆ మాఱావరి నాడు శృంగార దీని వెనకెలు ప్రవదించుచు రాజును మోహనముఁ ద్రవలలో ముంచెనది. అతండు తనినియవలెఁ దన్నుఁ బెట్టి యాడుమని నిర్బంధించుచు జాంబులో వదించిన చిన్న రానికెలు పట్టుకొనియెను.

అప్పుడా చిన్నది మతోహరా : నాకొక నిమేషము కండు. రికశాంబు నియముఁబాని రాని సంపాదించుకొంటిని. ఈ బాలుఁ డెడియున్న రా వెనఁగెను. వీరు హతాత్ముగా పుట్టికొంటెను. వీరితో మాడుమారు లాడవలసియున్నది. దీనిని బ్రతికించి మాటాడింతుమ. చిన్నప్పుడే పెండ్లిఁ చేసికొనియెదమని మోహాద్రేకములైన ముకులు వలకులు సకలక వంపు లలియ జేసినది. అతం దిదియెంత పనియని ముకులు నవ్వుకు రన దేహము వేళకవక్కి రాచి యా చిన్నది రూపిన జాంబములో బ్రవేశించి నన్ను నీవేమి యుడిగెదవని నడివెను. అయ్యవశాము గ్రహించి కరకుడు వెదకి రాజుగిరిమును రెండు ఖంకములూ నదికి యవ్వలికిఁ జాదిపోయెను.

శంకరుడు అయ్యఁ అయ్యఁ రాజు వెన్నఁగి వదిలుంచెను. చచ్చి పడియున్నవాడని ముకులు నివంతువచ్చెను కరకుడు తృప్తిపడెను రాజు దేహముతోఁ బ్రవేశింపవలయునని తలఁచెను. కాని అది అంతములై యుండునని హెచ్చరించువాడు. అప్పుడు గోలున వేర్పురు జాంబములోనుండి శంకరుతోఁ దన వంగునాఁడు వెళ్ళుకొనియెను.

శంకరుడు అయ్యఁ నీ వెంత ప్రమాదము జేసితిని. వాతో వెన్నర దేహము విడుతువా? అనిమ్ము? ఇప్పుడైన నీ గడ్డుఁ దెలియనియకుము. రాజు సంగతి నీకే యిప్పించి పెండ్లి చేయించెదమని యాప పట్టెను.

అ బాబుంటోక కమ్మరివారు. వాడు సర్పరక్షంబై పుట్టికొంటి

పొలములోఁ బడియుండఁ గరకుడు చూచి యట్టికవ మేడపై గవ్వలకినప్పడు తనతోఁ జెప్పమని కాంతిసేన నిరూపించియున్నది. కావున నాడు కరకు మతెరగు కాంతిసేన వెరింగింపెను. రాజపుత్రికియే వాహులు లేవనకు నియమించినది కరకుడు వచ్చిన కాలమేయని కంఠమున వా సుచ్చాహ మంతముఁ గావించెను.

ఏమట్లు వారు రాజుదేహ మంతఃపురమునకుఁ దీసికొనిపోయిరి. రాత్రి సర్వదశ్చరై రాజా మృతివొందెను. పక్షిని మట్లొందిరి. అప్పుడు రాజవర్ణియు చిక్కిరియి నా కిహిరము పెరిగి పరిపించును నీవర సంస్కారమున్నయని విని యున్నవాఁడ వేదించి. వెనకటి మంత్రులవల్ల కప్పించి తదనంతరిని రాజ పుత్రియే వర్ణాపిష్ట రాంయ్యెను.

కంతనీలకు కుమ్మరిలైన సంకాపురమునకుఁ దీసికొనిపోయి రాజపుత్రి కకుఁ జూపెను. అమె వానికి కాలివాహనుడని పేరుపెట్టి తన యాహవానమునకు వచ్చుచుండుమని నిరూపించినది మరియొకవాడు కేరిది కాలివాహనుని కేయి వట్టుకొని యేకాంతముగా వెయ్యికాఁతా? నీ రూపముఁ జూచి మా రాజపుత్రిక విగ్రహ మోహమందుచున్నది. కంతనుండు నీ మాకు వలుమాయ చెప్పచుండెను. నీ రెండు సహమాన్యులైన విద్వై యన్నరలు. అది రాజపుత్రికకుం కహా నిశు వేఁ టవ్వక నీమఁ బెండ్లి కేయిగలను. రాజ్యముతో నీ కా చిన్నది రక్కఱందని యుక్తిలిగి కలవులు మొలకలికు ఫలకుల సతవం గంతవరచినది.

వాదా ములు సర్వముందినమ్మి కొమ్ము? అమ్మానవరి కిరోమని నా యరదేహ మగుచుంక వా విద్య యుచ్చుటకు యల్పరమాః అప్పుడే ధారవోసెద. దీసికొని కమ్మని పరితెను అప్పురా కేసరిది వాని సంకాపురమునకుఁ దీసికొనిపోయి రాజోపచారములు సేయుచు వచ్చుడే పెండ్లి కొడుకగుట్టా రానుఁ గొలిపి యా విద్య కాంతిసేన కుపదేశము సేయించెను.

అది మొదలు కాలివాహనుడు కావే రాజుని కంఠుచు పీఠం బోవువచ్చుడు సగర్వముగా నడచుచుండును. దేహబంధువులువచ్చి పిలిచిన వానిగన్నెత్తిచూతఁ దయ్యెను. కరకు కంతనుల కంఠకుపూర్వమే ప్రతువులమని యల్పిప్రాయము గలిగి నది. అతనా రాకస్మికముగా కాలివాహనుడు కరకుం జూచి గురుతుపట్టి అయ్యో? వా క్రతువు కరకుండిరి చెప్పరు వచ్చెను? పేరు వచ్చియే కాబోలు నా గుట్టుఁ దెలియఁ జేసెను. కానిమ్ము. నాకు రాజ్యము సంక్రమించునఁ: ముందుగా పేఁ గారాగారమున బెట్టించెననని కంఠుచు వానితో నేమియు మాటాడక యొండెను బోవు చుండెను.

కరకుడు వాని యల్పిప్రాయము గ్రహించి వెన్నుండి నడచెను. అంతలో కంతను సమీపమునకుఁ గరకుడు పరిహాసముగా వానితో సంవాదించెను. వా నిమ్మనొక్కటి ముం గినియును కాలివాహనుడు విజయవతిసంత కంతనుడు నవ్వుచు

మిత్రమా! శాలివాహనా! పర్యురీతకమే నిలువం బడితివే! వామో గోమయ వచ్చినరా యేమి! ఈ పరధు వెతఁగఁమా యని వాపేషముగా బలిప నా దిట్టనియె.

మేమ గరభున నెమ్మను వెయ్యదును. నీవు లేనివ యమౌరమును దెలియనివాడగును. దైవాదు గదా ముండిన మనశ్శక్తియి తేమఁగలను. ఇక ముందు దివసము అరిగిన వెనుక నా మహిమ మీ రందఱు జూచుదుగాక. నాకుఁ జేసిన యవహరములకుఁ బ్రతిఁడం బాపకపింఠయ్యక యని మీసములు దువ్వరు బెడఁగించిన విని కరఁడుడు కంఠనా! యిద మాకుఁ గుంఠలు బొరఁపు నుమి! శాలి కొని యుండుమని పలికెను.

■ మాటలువిని యాత్మముచోషిత యగ్నివోలే మందును వాడు కంఠనా పుటము లిద సందు నిలువనని చెప్పెను. వెవ్వడో యెరుగక మాట్లాడుచున్నాడు. దానిని ప్రేరిత నోరు మూయుంతి అమి! శాంతిసేన వా భార్య. ఉండువయస్వి పెండ్లి భార నిశ్శయుండుకొందెనని పడుకొని నాకసంబంధము గరభుం దిట్ట వియె.

నే నామెచే వడింపువడిన భరమ. వా యెదుట నేమందివి! ఇంకొకపొరి శాంతిసేన పేరెరిగినదో నీ నెతి రెండువక్కణ సయకుండనా! కుమ్మర గయనా! నీ కులం వెరిగి మాట్లాడుమని పలికిన విని కంఠముండు. ఇంచుక యెరుగఁ దోప గరభా! అప్పుడే శాంతిసేన నీకుమాతము భార్యయైనదా యేమి! నేను లేనప్పు డొసారి యంతఃపురమున కనిగొంధవే స్వతంత్రుడైవెతిని బాటోయ. నీ దివ్యయమె శాంతిసేన యొప్పుకొనలేదు. నీ శాంతము వాకియ నెక్కరలేదు. అని యేమేమో యుపన్యసించిన విని కరభుం దిట్ట నియె.

మన కింత పంపద మేమిటికి! కేసరిణి సదుగుము. అంతయం బెప్పు గలదు. నా విద్య యిదివరకే యుండువగా నిచ్చితిని. అనక్కముకాదు. నీతోడు. మంచి ముహూర్తము కొరకెదురు చూచుచున్నామని పలుకగా విని శాలివాహనుడు తన పర కాయ ప్రవేశవిద్యయు నుండువగాఁ గెకొప్పదని చెప్పెను.

అప్పుడు మువ్వయ తగవులాడుచు గేపరిణయోధ్యునికి మేమ శాంతిసేనను భరముగానా యని యడిగిరి. ఆ మాటలువిని యది పవ్యులు మీ మువ్వయ లేవు సూర్యోదయ సమయమి న కిచ్చడికిరండు మీ మువ్వయతో భర యివ్వఁబో చెప్పెన నని పలికినది.

అప్పుడుతోయి వాడు మువ్వయ మెచువా కడఁబోయెను. ఇకమున్న పన్నె యందుఁ గూర్చుంటిరి. కేసరిణి నిగహస్తులైన మువ్వర బాబులూ. సర్వదీక్ష దీసికొనవచ్చి నీకే పెండ్లికొడుకని వారి కావినది. అక్క బిడురు నిగళలుం వారి పాదంబులకుఁ దగిలించుదు. పరుడు వదులు. మీకుఁ బెండ్లి గావెత్తమని పలుకుదు వారిని గేంబుకొనిపోయిరి. అప్పుడు ఈ వ కరభ పండు. లింగ విధారించిరి.

ఉ. హా : యాక నేమి సేతు వికలాత్మకదాంతు యింద్రులంహా !
 పోయిరి నేమిస్వడిచి భూవరపు తన నందితే శృణు
 ప్రాణముగాఁ దలంచితి వత్సరభక్తి జగము సంతయం
 తోయిగదా ? మరీయకృషి బాదెదాబోసన నేమి కైచితివ.

ఉ. ఏ వివరములైదు మది నిక్కములందు బాదెదాంతు ఏ
 భావరమయి వీ కొనగి నో పృథువు కి : సకలముల రా
 క్రివియధత్వము తెలియి దేహ ధనములు పోయి సుర మో
 లునందు మే తెలుగ కక్కట ప్రస్తుతమైతి నన్నుఁడను.

చ. ఏ యియ్యవరవరి నా భూ
 నాయక వరపు తి మంతనమును ప్రియము
 రై యుండెద సేవనుచుం
 బ్రోయించె దుదిగి నన్ను దోగతి కాగన.

ఈ జన్మన మన ముష్మకము నెనవైచి చలించెను. అందుల కిందోరుల
 వనవలసినదిలేదు. ఒకటి గొంటిరనము గిటగిట యుతల మంచనము గది గుడియుల
 గారు ఈ యుపద్రవము మనమే కెచ్చిపెట్టికొంటివి. అందలి యక్కములు
 లాభమువకే కారణమైతె నవి. ఈ వేగులు మనల దెబ్బగించి బెట్టుగాదోలు తీసికొని
 పోవుచున్నారు ? ఈ దొనగు దాదించుకొను కల. పరయివలయుఁ జీంకించిన
 బ్రహ్మజనులైదు. మొదటి వైరము కెత్తఁ జనదు. అని శంకనుండు మఱుకులయు
 గరడం దిట్లనియె.

శంకనా ? కొంచిత వాటిమండిను. కలందు మేమ నెక్కువ నేర్ప ముత
 సేవదామయి సురగిరిమి. పెద్దకలము చదివెతి. పెద్ద యేమియు నందినది
 కాదు. ఇట్టి మాయొద్ద తద్దపెద్ద దానల వాఘన పెచ్చివోన గలమా : గిబ్బలవలె
 గురువులు వారును గురువులకడ గలములమై యాచరియం గిలియం జెందక తిరిగి
 గిడిగిళ్ళతోనే కాంచెము తెలిపి. నడిచుచుండునె తెలువిద్యలు రెండు సంపా
 దించి నిరోధులమెరిపి. జప్తుకు రెండును తోయినవి కావున విహితులమై యుగద
 వచ్చును. అది అది మనకు మంచి ప్రాయశివమైనది. అని సంతోషముతో
 నుండు కాంచిన కళాస్వల్పములు కాంతిసేవ నిష్ఠుల మాటలును రాలి రాలి
 చిన్న చిదంగెను. వాజరటలు క్రమమున పరిచి పసికొనిపోయి మోవ నెక్కింది
 శ్వాసించెమరులు తిరిగివచ్చిరి.

అని సురంగించి చూతం వచ్చులికత ముల పట్టా చెప్పుం దొరంగెను.

ఎమటదియవ మజ్జరి

వీరసేనుని కథ

అయ్యో! పురోహతులందఱు యందుకయ్యఁ గలిగింపక నానఁ గూడ ద్వపాంతరకీడ విడిచిపెడిది. రాజపుత్రక యెంత కలివాత్మురాలు. అప్పుడూఁ బ్రజ్జ నీ జన్మమునకు జన్మభూమిఁజూచు భాగ్యమునాకు లభింపదు కాదోయి. అప్పున్నా పెండ్లియైన నలంకరించుకొని పోయితినిగాని యా యాత్ముల్లుఁ దెలిసికొనెడిది. మా తల్లిలోనైన జెప్పుట కవకాళ మిచ్చినదికాదు. మా యాసుయే కాఁదగిన దెప్పుడు తగిలునో? యీ వంతనఁడు దుఃఖంపుయందఁ గరత కరకు లోదాచుచు నట్లు పరి.

కంతనాఁ నీకేమి కొంతక వచ్చినది. పంజాంగముఁ జెప్పుకొని యెక్కడ ప్రాకుకడే లేవు? మా మాటఁజెప్పుము. అలోకపామాన్యములైన విద్యలు రెండును కోలుబోయి రెక్కలు విడిగిన పుష్పంసలేఁ బడిపోయితిమి. ఆ విద్యలే మా పరిలో నుండిన నీ ద్వీపముఁ జాలింపకపోవుదుమా ఇంతకును నీ వంతకు నంతటయములు భారములు పోగొమ్మ. బ్రాహ్మణులను గదా? మెచ్చిపెత్తుకొని ప్రతుషుడుగావ. రింశించిఁ బ్రహ్మజ్ఞానములేదు. అదిగోఁ అంతమాతములో నేడియో వట్టి కుంబండు రున్నది. పోవునను పరుఁడు. అవి దైర్యముఁ గలిపిరి.

మన్వేయమ గలసి యా జనపదంబున కరిగిరి. అందున్న వారందఱు గిరాతులుఁ బాఠి తర్యలు కడు ప్రూభములు. ఒకప్పుడు మువ్వకులనే తిను దుండుదు. నమఁపిపాలో హింస బచ్చి చేవలం బట్టి జీవింతును. మిట్టమధ్యాహ్న మగుడు వీరు దానా మెమ్మని యెరియింపికి బోయి యుండిరి. వీరిమూల లంతగాఁ దెలియకన్నను సజ్జనవంస గ్రహించి యా యందఱి యజమానురాలు పాలు ఇచ్చి యిచ్చినది. వా రా దుగ్గంజులం గొలి యాకలి యుండుకొనెన. విమ్మద పాఠపు రాలు సెలయిప్పుడె యుప నది. ఈయొద్ద నేమియు భవపోష్యున గుఱు పూర్వముగా పడుమనుచు సాగించిరి. కాని యను యమమతింపొడి కాదు.

వీడెంతో మిథఁ బచ్చి పాఠాన్ని రొక్కయూ నవ్వలను దానో. అప్పుడు లంబి యజమానుఁడువచ్చి వారి వెదలి పుట్టించి న్యామనరూఁ గలిపించియు వారి యపకార పొంగింపెను. అభిలాషి వారిముద నేమియూఁ జేసెనోయ్య విమర్శించి పదిదినములు. అది భారముగా నా పరిలోని ప్రణలు రెండు నుగ్ర పరిణామ జొగంగిరి. ఆ కలహములు ప్రసంగం యుద్ధములై నెఱుకొనకడ కంపున నుండు పెట్టి.

■ సంగద పంజాంగముఁ దెలిసికొని యా కులకీర్తిపారిపతి కులస్వభావం దుంపాడులం బనిరి వారి స్థైర్య బద్ధి తిసికొని కమ్మని నెఱుఁముంబెను. ఆ సేనాధి

వయలు సేనుతో వర్షి యాడుకొనవారిం బట్టుకొని యో బ్రాహ్మణులతోగూడ గుక భ్రష్టానార్థకుఁ దీసికొనిపోయితి.

కుకభ్రష్టాంకు మారినెల్ల మందరింబ యోచి యో విప్రకుమారుం మ వ్యు రం చేరఁబడి మీ కెవ్వరు? ఏలేము? ఈ దీపి కేమిటికి వచ్చిరి? నిజముఁ బెప్పు వని యడిగిన కంఠము తిట్టఁయి. లేదా: మాది జంబూ ద్వీపము, మేము బ్రాహ్మణులము నేమి కాక పురోహితులము మీ రిరువురు సింధుకాంము సకారయే ప్రవేశవిద్యల నెక్కడనో యుపదేశముఁ బొంది మా మీద వచ్చిరి. రాజపుత్రక కిమముఁజేసి యో పెద్యలు బాగికిని యిక్కడికిఁ బంపినది. వీరికి వెహితుండని నమ్ముఁగూడ దోమునకుఁ బాపినది. తండ్రి: ఇదియే నిజము. నిరపరాధులమైన బ్రాహ్మణులకు బాధఁ గలుగజేసిన పాపమునకు వలం బనుభవించక పోవదు. అని తమ కథయంతయు నెఱిగింపెను.

దయాహృదయుండగు నా దయతుండ, నాది ముఱువిని వెనకకుదని యథయహస్తి మిచ్చి వీర సేనులము తన కుమారుని రప్పించి పుత్రాః వీరి భర్తాద మనఁ బండితా కాలత సేవయును రాజపుత్రుల పెండ్లి చూడవనని చెప్పి వీరి పద్యల బాగికిని కట్టించినదట. ఇట్ల యప్పుడు ఎందఱును గిరిరా? బ్రహ్మస్థులును బాలిందను గిరినానము వారా? మిచ్చి యిచ్చిచూచి కట్ట పారంగలంబిప్పు రావున మీర వాని మాయలు నాగవు. మీది ఎందఱ బట్టుకొని పోయి యా వార పట్టన మందరించి వీరి సిద్ధుల వీరి కిప్పించుము అని యాశాపించెను.

వారివలన వీర సేనుం దారాజునమారి భార్యతమంతయు విని యప్పుడు నన్నదే తగుపరిహరముతోఁబడినెడలి కరభ కరక కంఠముల కన్నాశ్రయించుచునా నోరంబిక్కి నముద్రమదాది జంబూద్వీపముఁజేరి కిమంబున గొన్ని నమనము లను నానగర పరిణుఁ జేరెను.

మహేంద్రకాలవిద్యాపాఠశాలయను నానగర కిందునానములు దూర మున నొక యుద్ధాననమఁ గల్గించుచు, అందు మహేంద్ర భవనచిత్త ముల మీసింబగు ప్రాసాదవాజయిన వనయించి యీ రాజపుత్రులకు వర్ణదమర్శంబును కలిసికొనరనను గూఢముగాఁ గింపయం నయచింతెను. కరక కరక కంఠముల గిర్దములు పెందికిని యోగుంచెల నందుఁ గూర్చుండి జపముఁ జేసికొనుచుండి.

కాలిసేన బాతులవలన నా యుద్ధానమన మ్రోత్రాగకహనుని వెరగువరులు స్వంతేషముంబి దెలిసికొని రమ్మను కేవలం పంపినది. అ పరిచారిని వెనక వెనుక క్రిందని యప్పుసమంతయుం దిలుగుచు నొకచోఁ గరక కరక కంఠములగాంచి నిలువవచ్చి మాచోఁ మా పురోహితులు వారోని సేమముగానున్నారా? అని అడిగిరి. గిరినది. అప్పుడు కంఠములు పమ్మిల్లఁ బూటించి నోటికి నెము పూరికొనియెను. అపాతుంపా తెలిసికొందువుగానదే. తొందరపవము. ఇది

యొందరానిమతాదు. మహాం దశామ. కాంతిసేనంగాదికొమ్మపి చెప్పెను. అని మనములు దుష్టము పరిశోధి యిక్కరికి రేకనవ్వముగమున నుండు లెక జానా : నీ వింతకోవము సేసిన నెట్లనియనగలము. రాజపుత్ర కంబరపడి నీకేమారము జేసినమాట వాస్తవము. ఇప్పుడే పగ్గాలాపము జెందుచున్నది. నీమ్మ రప్పించువలయునని ప్రయత్నము చేయదున్నది. ఈవన పెక్కరిది ? ఈరుదెవ్వరు? ఈకండు మహారాజానిదానివ్వమందాయేమి? ఎజములెప్పుడు యడిగిన కంకనుం దిద్దినయి.

కేసరిని : రాజపుత్ర నా విషయమే పగ్గాలాపము జెందుచున్నదిగదా కానిమ్మ. యాతడు కళక్తిపాటికరి కమాడుడు. నీం సేనాదు యాపంబున మచ్చ యని విందినవాడు. మహారాజాం మీకడలేరిలో నున్నది. మీ రాజపుత్ర కంబరలేమియు నందు పొగడ్త బుద్ధి కలిగిన నా మూలు వినుము. మా విషయ మా కిచ్చి యిచ్చిగురుతోడ నీ రాజపుత్రి కెండ్లియాడమని చెప్పెను. అట్లయిన నే కొంకయు నుంచడు. లేనిచో నీ రాజ్యము నడికము జేసికొందుమా, అని మీరాజేముతో నుడివెను.

ఆ మూలు వినియ వివేచించుకొని నట్లనియించుచు గేరపటి మురిప వీరసేనుడువ్వు మెకకుం జోయినది. అతండు రానిం జూచి నీవెప్పుకెపు ? ఎటు వచ్చితివని యడిగిన నది మమన్మపించుచు లేచా : నేను గాంతిసేన పరిచారిమని నా పేరు కేసరిదీగండు. మా రాజపుత్ర మీ రాక విని సంతసించుచు నమ్మ మీరక కంపెనది. మీరు మాకు బాబులుగదా : యని పరిశన మంచుపము జేయుచు నకం దిద్దనియె.

కేసరిని : మీ రాజపుత్ర విషయములు మాదియందిన దలకాదా? అద్దిపాతకుం పూజ చేయంగికెంపము. వరగ భరద కంకనులు మమ్ము కరణు జొచ్చిరి. సామగ్గిన చాటిపొత్త వికీర్ణున వచ్చి : లేకున్న నిజాలములు నూను కొందము నీవు పోయి నామాటగా జెప్పమా పరిశన నక్కరికి బుద్ధిపడు

మహా సెప్పినమాటలే నని మా రాజపుత్రుడై నదియెల్లయు. అని అను నెడమరాలు. వీరిలో నొకరు కుమ్మరియ నుంచుచు మా కింబు జెప్పెనో వాడోమము. ఇట్టివాడే పెండ్లియాడుమని నమ్మించుకొని నీ మీదికి నుండును. లేవుము. రత్నము రాజాలమువ్వనే యుంకించెనని. అనినో నానిం బుద్ధిమగిల మచ్చులుచకంకి మీ పంది నుండరిపునున్నది నుపాది. అయిన కులం యాపెడపాటుం విరింపజగిగదా ? ఇది చక్కగా చాటిపొంది నీకేమిదనిన రాజపుత్ర యిప్పుడు లేగియె. సరమునున్నది. పుష్పము నీగించిన మీరే వరలు కాగంయి. నీ పుష్ప ముండు నీవు నీ పుష్పము నుడి గలుగఁ జేసెనది.

ఆ మాటలు విని యతడు కనిమూల చూడమని టోయి తెచ్చుచుని పనికి తోపరిం బోయెను. అప్పు వాడేసడిచిపోయి రాజపుత్రితో సంభయం జెప్పి నది. కాంతిసేన పురుషుడు నలుగురితో పాటి యీ రాజపుత్రిని మేర కనదిచూర గుఱి నోక యుపనయము? గల్పించి యందుఁ బ్రార్థించుచుఁ జేయఁబడెను.

ఆ వనముఁ జూచి రాజపుత్రియు, యింద్రకాశక్తిరత్నము నిచ్చియింటి మహారాజుని దిద్దాపాచియింపఁ జూచుచుఁ గలయు నిటుములు గలిపి పరుగులు పడియెను. వరులను కలుగజేసి మహారాజులముఖోః గాంతి సేన విప్పించిన వనమును వాళ్లకు నొందించెను. అప్పుడాడెప్పరి నురం చుయఁబెట్టి అనేక మారసత్వములచే భయంకరప్రతి యొప్పురాంకారము గుప్పించెన నది. అంతి మృగములు మాచి కంఠబాదులు గంతులు వెను వంగంగిరి.

ఉపో : తెరవకురది వరులు నా మృగములకుఁ బ్రతిమృగములు గల్పించుచు పంపుకామిలో వానికెల్ల సంకము నొందించెను. అప్పుడు రాజ పుత్రిక తనమాయ నిలువకుండుటకు జింతించుచు అన్నన్నా ఒకదినమెల్ల తోకుల పోషింపఁజేయు నామాయ గడియయిన విలువఁబెట్టి. అతఁడు రరించిన వనము వెక్కువెడలక ప్రళాంతురున్నది. ఎప్పుడకప్పుడే మోక్షరీతను మిగులుచుంటిని. మహారాజులము నాచే చేడివ కర్మముగానున్నది. మీ నెట్లు అయింతురాన నని యాలోచించుచు చుడియు వజ్రేమాయలు రల్పించి వారిని మోహపెట్టెనది. కాని వాని నెల్లఁ బ్రతిహయించే నరఁడు రుపు మాఁజేసెను.

రాహునిమకయగు చంద్రశేఖరచే బియ్యము కత్తి ప్రళాంతురున్న కాంతిసేనుఁడు మార వికార మాచిక స్వాంతులై భద్రాకారదేష్టానిలాన విరచులుల సంక్రమముతో నుపలక్షించుచు నొందెయంగఁ బెట్టుయత్వము నొందెను శ్రీమాయ యెల్ల హయంతు మీననతికా ?

వీరసేనుఁడు మేరమండి తన్న సారలాషగాఁ జూచుచున్నాడుగదా యని తెలిసికొని కాంతిసేన విరాగతం బదిత్యకము సేయుచు నందలనెక్కి పులులతో పిండికిబోయినది. ఏమ్మటఁగూడ రాజపుత్రినొద్ద కలిగి ననుమృదించి నది. అతఁడు దానిచూచి ఏలుచుండఁ . మీ దేని వాడో మా బాడఁ యిండికి బోయినదేమి ? నిన్నునేమా దెప్పించి ? నా సామర్థ్యముఁబాగునదిగని : పెచ్చి కొన్నదియా ? ఏమెప్పిదిమా చెప్పుము. ఇండుగూర్చుండుము. నీ పయయా. పుంది చక్కనిదే ? యేమో యనుకొంటిని అని అడిగినమాటయు యిరుగుదుఁ బెచ్చునమలయై తెప్పరు నున్నతవికారము నుటంచెను. అప్పుడు కేసరి యతనిఁ బయనకుఁ బిలిపించిఁ దలంచుచు వినియెను నగవుటా దేవా : మా రాజ పుత్రిక నుచునే యొకరోయినని తెచ్చుచున్నది. మీ సొవన్న మేలఁబట్టి యి ? పుచ్చుకొనితఁ దెచ్చగా నుండియింటివది మిచ్చు చక్కగా నొందినది. ఇది మీ

యొద్ద దాచలేదు ? అని అవ్యసము యావము సాక్షాత్తుము నొందుట మీ రంగీకరిం చిన సప్తకుగదా ? అని అర్కంబర దాతుర్ముగాఁ బోగడుటయు నరం దుగ్భము నిట్లనియె.

తేనెటి : కాంతిసేన యందలివలె నన్ను మోసముజేయలేదు గదా ? గంజకుమారుని పెక్కులకు నీర్లే పెండ్లి యాదెడలనికెప్పు ఁద్దలం గానించినదగు. నీజుంజ వెప్పుమంటియు నది యే : మనోహరాళముగల దేవతను పంజరం కంటె దాగ్య మేమియున్నది. అది యెవ్వరితో పెండ్లి యాకవంసినదియేదా ? నంచకుల నందించినను దోసములేదు. కోరబడివరకు ము వడిలోఁగడుచుండు ప్రాస పేయు పెంగలి యందైనను గలదా ? మీ కిట్టి నందియము కలుగరాదని మోహం బొడవించెను.

నరే అట్లయిన మేమంగీకరించితిమి. అది కిష్టమున్నట్లు దీవే తెప్పు చుందిగదా ? ఇక జాగు నేయ నేమిటి ? మహారాజు పెక్కుయంపునుని తెప్పు చుండిగఁ గరత కరత కంకణలు వచ్చి దేవా : ఇదియేమి సావము ! మా కోరికలు తీర్చకయే పెండ్లి విక్రయించుకొనుచున్నారే ? మీరును రాఁమాయలోఁ బడిపోయి యున్నారు. నుండి యని పలికిన నరఁ డిట్లనియె.

మీ కే కొంతయు దానియను. పెండ్లి యారిన వెనుక నది మనకు మిగిలు రాని యంతరక తీరదుగదా ? అప్పుడు రానికోఁ జెప్పి యొప్పించి మీ విద్యలు మీ కిప్పించు. మీరు నింకింపకుఁ దని మోదార్చెను. అప్పుడు తేనెటి జ్ఞానాతిక ముగా రాజపుత్రః గాంధర్వ పూహంబునకు వినినియేనుండులలేవు. నీవు లేవు ప్రొద్దుట నిక్కిరికి దక్షిణముగానన్న పూర్వోత్తకు రమ్మ. అందు మీ యుత్తరు గలసికొని మాట్లాడికొందురుగాక యని జెప్పి యొప్పించి రేతిలోఁ జేయి వైసించుకొని గురుకులు తెప్పి యప్పించి కాంతిసేనయొద్ద కరిగి జరిగిన కథయుం విప్పినది.

మరునాఁ కయ : కథయును గాంతిసేన స్మరణఃకంప నాద పూర్వంబు గల్పించి యం దనర్చుకొల్పఁబడెనుమనంప జయంతరంబులగు సౌధింఁచిన నిగ్గుం డేసి సజ్జవతింబుంబయిన వాప్యరు వాప్యరువచ్చి మహానాథుని పూజించుచున్నాడు. దానిననుసరించి లేపరికి తిరుగుచుండును. ఇంకగో రాజునమో కుడు తిమ్మనుడి భూషణంబరంగా దాల్చి కలముగఁగంగా నా పుష్పపరంబు కడుదెంచెను.

తేనెటి యెదురుపచ్చి యర్కంబిల్లారిఁ భుజి నర్క నింది సవాసలిల్లి యొక గడ్డియంగూర్చుంకెదెనె. అంకలో నీ మాయఁచి లయం చినది. అన్నియు దోడెం బాచి యుకండు మోహపరవశుండై యిది నా నన్ను మీ విజయ తిలసి కొనబోయెను.

అప్పుడు కేసరికి యా మాయావతిచే నొకపూదండ నకనిమెదలో వేయించిరి. అతండు పరివకుండై యా చంద్రమునీ పాశేగ్గహముఁ గావించెను. అట్లు కేసరికి చాకి మాయావితాహముఁగావించి యందరి నేకకయ్యాగరూపం గావించి చాకిని గణించి అప్పవకుండు మోహించెయందును—

సీ. లలితనాదముం లెక్కులుదీర్చి నెవమున
గుణకుగర్భియఁ దేవలు దోచి
అనెమ్మటలుఁ దుడిచెడి కైకపంపవ
నిర్దంపు లెక్కులు ముద్దుశ్శిల్ప
నవల లేనినయ్య సవరించు నెవమున
గదిసియొయ్యనై ప్రితి గోదగలింప
నెలికుడు బూడితై నెవమున దరిజేరి
గలిగించెనునెడి కేరఁజేయ

సీ. తెలువఁ గింటి వారెర తేనెఁగోలు
నకుకు దీరంగ నలరచిహ్నులనాట
మరిటిఁ గైకొనెను సుందరముఁజూచు
మోహించెను సదలించు నిగతోడ.

అట్లు మోహపరవశుండై యారాజపుత్రుండు రక్తిఁగిడ మద్యోగిండులయు నన్యజవంతులఁగి మాతాపితృయై యతని యొక్క య కంఠాయమాఁ గలుగజేయించుటకు. అతి మిరింగి అతండు మదపతిః కొడుకు యేమున్నది, నెనుతీసిద మొదటి ? నీ యతిలాషయార్థియేనిం గలిగిన పుడువు మనుటయు నక్కులాలాళ యలతివగవు మొగమున మొలకలెక వలివనదికఱః మా కోరికలం దెలిసి కేలిక మకనెం : తప్పక తీరునంటిమే న్నాఁజిందెదనని పలికివచ్చి.

ఆ మాట విచి యతండు స్మారవికారంబున మైకమఁజెందియున్న కలంబున నొక రెయంగిక అహః ! పుందరీ : జుండులకు నీ దెఁదమున నంటియ మేం గలుగ వలయును. నా ధనము నీ ధనము కాలా ? కోరు మొడిచెన విచ్చెదనని యొత్తివలికిన నక్కలితి యిచ్చినియె.

గీ. ఓమహేంద్ర నందవోమనరహాప
యా మహేంద్రుఁడ మున్నదీయ
కామితంబు దీరఁ గొనుటం బ్రసాద
వాక్ వోయమయ్య రర్హుటాదీ.

అని కోరుటయు నతం డొం దెయగ కున్నవారు కావున మరుమాట మొనరించి యిచ్చుచున్నవార. వీయ రెచ్చుకొమ్మని పరికినంక కంకకుమున్ను లొచ్చునొకపండు వెలిగ న్ను కాంతిసేన తన కాంక్షసాధనంబున మాయావతిని

నీరుదేర నీవంతు రిప్పితి కావత్తాయంబు నైకని యెడనొద్దకఁబోయి భాదవోయి
మని యడిగిప నతని దీండుకయ నంజయింపక నా మహేంద్రజాల మా లాననసి
జలదాదాహార్థ్యముగా నిర్మివేసెను.

కాంతిసేన అప్పుడేహాజాల మావనంచరించెనది. పుష్పవనమున హావము
నంగరించినది. రాజపుత్రుండు. నెల రెల్లపోవునది నుడిప్పలు నూనినన్నంత
నంతరః బూర్వముకాక బరిసేనచే రిప్పించియుండవ రాజపుత్రు లతనిని బట్టుకొని
రెక్కలు గట్టి కరక కరక శంకనంతలోహార జెజుసాలం బెట్టెది.

అప్పుడు రాజపుత్రుఁడు అయ్యా : అయ్యా : ఎంతమోసముఁ బెంతిరిని.
అది గాఢద్రవంతుని యందుకయ విచారింపక బెల్లించెడిసిగదా ? అన్నవా : అది
హయాపతియని యెరింగివరో వాకాంతిసేనము గొప్పపట్టి యాత్మకొని పోవబోయి
తివా ? అహ : యేమి నామోహము ? లేక దీవు ముంకియుఁ జీకటిలోఁ బడవోయి
తిని. భార్యయైనదిగదాయని యావిద్య యాచ్యితిని. శంకవా : నీ మాట వింటిని కాదు
నీ వని నట్లే జేసినది. ఇప్పుడేమి చేయువము. కోరలు తీసిన పాముల పైకిమి.
మా తండ్రి కీవార్తఁ బెప్పనాబెప్పుడు ? మాకు ప్నేహితులు లక్కరిటమనియని
యిరువురు కొంగలు కంయ వాటికడ నీమాయ చేయియ నుపయోగింపవు. వారు
వచ్చిన మనం విడిపించగలరని యాచించుచున్న పీఠసేను సూరదించుచు శంకను
దిట్టనియె.

మిత్రమా : పాపము నీవు మా నిమిత్తమువచ్చి యాభక్తునొందితిని.
పుడమిలో దానిం జయించువాడు లేడు. నీతో మేమున్నయింకెవ్వరు దాని వంటిఁబడి
నికేతమువంటి నిర్వణగోలుపోలు వచ్చితిని. నీ లక్కరి టమాలిల వచ్చినను వారి
అల్పలు వచ్చినను నాచింతకడతిని మోసపువ్వలేదు. ఇద దానిలోని. శంక.
వనమి రెంపొంతుంటి కప్పించకొనిపోవు నుపాయ మరయింక. పాప దాని
మనము పోవుదము. మరియొక తండ్రికీవార్తఁ బెలియక పంపడు. కోరలు పీ.
వరిదారికులా తోటలోఁ గలదు. వాచింబట్టుకొన లేదు. వాచింబట్టుకొని అని
యాలోచించుకొనుచు న య గొన్ని దినములుండిరి.

అని యెరించి అతడొప్పులి కథ మరల విన్న పుట్టిన గను.

దుక్క-చిదుమూర్తి కృత

అప్పగింపు: అటు వెనుకకు పూగొనె నాచిమూరి కొడు: దొర: ఎలలరూరి నెట్ల దేసినది. వందలకుల వందలకు నేమిచా వూరొచ్చెకే రెండు చలాను. బాపురే: బాచిసేవా: ఉక్కరిమూరిని పిలుపుకుపోయె: ఇదేసేసితిగదా? అన్నయో: బాంధవమం:ర లో-మలు నిలుచువా? మూలవసుదామాయి కన్నను సింహవాతాపురి కన్నను నామధ్యలు పొచ్చుచూరు తెరిగివూరు. అట్టివారిని బట్టకో: బెట్టన యాచారవద్దే శ్రీరామునికన్నను పిమ్మనకన్నను నెక్కడు నింజానిని యింక చెప్పవోవును. అని పొగడుతున్న ప్రజాసమితి మూలమని జంబుకురుతువారు అన్న: ఉక్కరిమూరిని వాచివురు? మూలకప్పలక వాచినివెట్లు వందలించెనది. ఆ పుత్రాంతము: జెప్పుమని అడిగిన సంగతినియె.

జంబూకా : శరత్ శరత్ శంకరులు రాజాశ్రుతికరే సవమాసింహులది
 ధృపాంధరమున కెఱిగి యందు మహోద్రవాం విద్యాపాపంగతుడైన పీఠసేనుడును
 రాజాశ్రుతు న్నాశయించి వాని నెచ్చటికే తీసికొని పోయి అతండు విద్యుదే నదికు
 వైచితి వక్కరికి వంపులకుఁ జిక్కి తన విద్య భావన వెనుపొంఠి నెట్టుటయెను.
 వానిని జరిగిన వృద్ధాశాసారి వంశశ్రుతికృత్వమునకుఁ గొందరమాధులు వెల
 నారంభించి విడువయిరి. విమర్శింపఁక నప్పుడు శరత్ శరత్ శంకరు పీఠసేనుని
 సంపురము ఎవరి కైరిది. ఆ రాజాశ్రుతుండు తమ దేవునితోఁ దనయన
 మానముజెప్పి దుఃఖించుచు నింద్రజాలఁ మంద్రోద్రవాం విద్యుతీన్న నొక్కఁడు మాము
 లుఁగిన చిక్కిరియించును సేనుపుర వంశంబు వమమిత్రుల రప్పించి యిట్లు
 పాపకెను.

పిల్లలురా: మిక్కిల వాళ్ళు ఉండి నువ్వంటి మిక్కిలి యవమానపరచి
చేసి మీ మాయా బలవర్ధానమును కోరినవములు గదా! గొప్పరిమైనను,
జిగిలించు, గదాల్చుములును మీ గుఱవడిన వాల్ బలవంతులు గలుగఁ జేయనేరవు. మీరు
తలచితి మీ కిట్టి రహస్య సుఖమందలి వస్తువులను దీసికొని దాగలరు, మీరు
మీయ చూరావాళ్ళచే బట్టకొని రెక్కలుగట్టి దా ముట్టకుఁ జేసికొని రావలయును,
మరియు మీరు నాకుఁజేయు సుపదానము. ఇది కను పరయించువారి, పెండ్లి యాగెర
మరియు ముసి మగవారివలె వందో వెడలఁజూ? ఇ మాట లేమియు వివేక
మిక్కిలి. నిగినివచ్చుటచే కరము తీసి చదియ వలె శిల నామఁబండ్లయొ
కలమును గొల్చును గొల్చును యరచుచు పుట్టిరి.

మరికీ ఎంతవరకైతే మేము యువకారము చేయనివో మా

విద్యాపాలన చేయిలేక! మీరు మమ్మీదగించి మీ దేశంలో... దిద్దివది,
కృతజ్ఞులమై యిప్పుడే పోవుతున్నాము. అవి మీసములు దువ్వెరుయ్య రావట్టుతున్నాయి.
సంతసించుచు శంకనాథుల వారికి సహాయముగాఁ బోమ్మివెను.

శంకరమండు యోగి. ఈ దొంగరాజువేషమున జేయలేదు ఏదో కపటము వచ్చి వీరిని వంధించును. నా మాట జూడుడు. మెమక్కటికి చోళావము, ఇంద్ర యుండెడము అని బ్రహ్మచారికొనిరి. అప్పుడా తస్కరులగువారు పోగొండు. మూలె వ్యయ సహాయమక్కరలేదు. ఏమే పోయి యీ భారవల్లించితి తిసికొని వక్రమని వీరిములు మలుపుచు బయలుదెడలి యోగముక్తి కడలిరాదీ యాపిడి కరిగి యొక రేయి దము నిర్వాపాటమయిన నెరామలముగా గోడలోనెక్కిపోయి యంతఃపుర కాంతరిం దదలెరి నెరికిజేతులు గేతలు వెల్తురు రాజపుత్రిక కాంతిసేన యొందున్నది. హయాలు పెక్కులు వేర్వేరుగదా? వీరి ఇటు రమ్మనుడు. ఉక్కరిలమారరము వచ్చిరిమి. మా యెరికియైన వీరిసేన రాజసుమాదుని బరిత వింపిన కలం దిక్కులే యెరుగుపెంపగవని మహాశయ నిజమూలులు తిరుగుమన్నంత గాంతిసేన యోగమూలానికి పురావీక్షణ గొప్ప మూలుల వెల్తురు యంపినది.

అది చాలకొద్దుచు వోయి పీరివ్వకు? ఈ మోర్తా-లంబన కిట్టలి కేమిటికి వచ్చితి? కాంతిసేను నేనే పీకేమి కాదుయెనని యెనసె నాసా నవ్వున వివో? నీవో రాజపుత్రకన్య. నీ రూపమునకు మందియె నో రాజ పుత్రుండు మోనవోయెను. పద మ. అతని పాదంబుఁబడి యపరాధముఁబచ్చి కొనుమని పడునయఁ జెరియో? బేయింబిట్టకొని యామలారి నమలె నెంతవరము దానింబి రాజమొరపె నడికొని యరికినంబున దాచుచు గతిఘన ప్రమాణంబుల జరిదిదాగి, రుకన్మీపమోజేరి పీర సేమవార్తకుఁ దీసికొనవోయి యాదిగో కాంతిసేను? నీయవ్వగు పచ్చిఁజూచి లేసికొనుమని పడుకుంటయు కంకినుం కెట్లయె.

రాష్ట్రం: పై సాహసము కొనియాడుచున్నది. ఇదేలే సేపిల్ల
బాగు. అయినా ఉపచేదా? ఇది కానినైనా కాదు ఇట్లు దాని
ముందుగానే వీసినా మార్చడమే ముగించుటను మాత్రే సానుమతము. అలా
ఎంత మార్చారను? ముగించు సేపిల్ల మార్పును గదా? బాగున్నా మ్యు దిని
జోగలదు. మరలయితే ఇంకేమి? మరల ముగించుకొన్నాము. అదిమీద
పేరెన్నము దామిది ఇదిగో సాహసమున్నాము. ముగించుకొనినా దాని ముగించుకొని
గానినా మరల కానినా అదిగో బాగు. ఇదిగో సేపిల్ల మార్పును.

[illegible]

దేవీ! నీవంత కొందరవడవడసిన పోలేదు. కాండ మాయపెట్టక తిరిగిపై పగలు గింపవు. వారామూల జెప్పకొనుచుండ వింటిని. దీక్షక సన్న వడదొంపవచ్చురి. మూయబడవేయన్నారని యో తెరంగంతయు మితిపెంచె.

అప్పుడు కాశీసేన కొంతదై ర్యముఁ దెచ్చుకొని, ఎద్దెద్దా? ఆ మాట మీద న్నవ్వముగా వింటివా? కానిమ్ము. ఈ మూలక మనకామన్నదిగదా? కాకన్న బాంధవ ముందర తోకములు నిండునా? యని పలికి దానికి గొన్నిమాటలు తోడించి యుపసది. ఆ దాది వారియొద్దకువచ్చి వినయముతో తునోహరురా. మీరు నన్ను బుద్ధిక వోలెంలించుచుఁ దండ్రిపుత్రుడకుండ నీయూను తీసికొనవచ్చి బంధువులలో గలిపెతిరి. మీ కెడియేన యుపకారము చేయవలయునని తలంపుకలిగిపె. నేడంతః పురముననుఁబోయి వచ్చితిని. ఆమె పెండ్లియారవలయునని యారకఁగఁజూహువడు చున్నది. తగినవయసు దొరకలేదు. పిదపే యుడనుమాండనియే యందినదిగాని తనతో నాదీర్ఘము కన్యనులచే నంగీకరించినది కాదు ఎద్దికరించి బుద్ధినిండినదియంపలిపడ యుండక పోనదు. ఇప్పుడా రాజకూటునే పెండ్లియాడెన వార నంపుచుని నాతోఁ జెప్పినది. నాకు వెరక బుద్ధి వుట్టుటచే నకనియందు తోషారోపముఁ జేసితిని. మీకు గల మాయా బంధులకనుమలు పాసికలేవు. మీ క్లాతి యంతయు నా మీయందున్న పుష్టు విన్నాను. విమ్మ పెండ్లియాడుమని దెప్పు చుచు కొన్నాను. దీనికి మీ యతి ప్రాయమేమని యడిగిన నాదస్యులు సంతసించుచు పిల్చిరి.

ఇంతః కాశీసేన పెండ్లియాడెననిదెప్పు మగవారల జెక్కంద వందల దినదల కాదా? అమాట నమ్మవద్దని మా రాజపుత్రుడు పలుమాట నాతో జెప్పి యుండెను. నీ మాటలు నూర వరకొ తెలుగుగామన్నవి. అప్పుడు ఆకురి యెన్ని పొప్పు పెండ్లి యాడక విగబట్టుకొని యుండగలదు. నీ యిష్టము వందనగాఁ యదార్థ ముగా నేకదే యతిప్రాయమున్న సంతోషమేకాదా యని పలికిన నక్కరికి యిట్లు వియ.

అన్నభార! ఆ రాజపుత్రుడు మీతో నదేమిటికిఁ బెప్పినో గ్రహించు కపరాదా? భాను నలరియున్నవాడ. నీ పోతుషునినీ పుట్టుకను గుమ్మర్చుకొంటి మీమ్ము వడించిన మీద పెండ్లి మాతి పోతురే— యని యట్ల పుట్టించు బుద్ధియు మఱి వన్నపు యందెన్నెరిగివచ్చుచుండదు? ఆమెకు ఏమానసమందు బుద్ధితి ముదిగా నున్నట్లు, కనుక పెంఠ తెప్పవలసి వచ్చినది. దేవు పోయి మిగిలినవచ్చెను. మూల ప్రాసాదా? కచ్చయమే యనే తలంపెను. అని చెప్పి వాదనలంద పాసితో నుండునది.

అది మొదలు వాండు దానితో నిష్కపోయి వచ్చితివా? పెండ్లి పుట్టుం గలిగా? రాజపుత్రక లేమన్నది? అని ముద్దులించెన గడియలేదు. ఆ దాదియు నీటిలో నెమ్మలోయో నాటగడినదయలు గనెపి మొతవాటం బక్కననే రహస్యముగా నిలెను.

అప్పుడే రాజపుత్రులతో నీ మాట సెప్పెను. ఇనువురను దెల్ల పెండ్లి

యాదుడును, వారిలో నీటివచ్చెన నా తెప్పతో తెప్పను యడిగిన నీమూయే పెద్దగా పెప్పనది. నిన్నుఁ జెందెయ్యాదుట కంగరించినది. మరినాఁ దిండున కేమమునో యూహించుమని పెప్పనవాడు నలురేకులయూచుచు నెట్లనెయి. అప్పుడు, నీవన్న మాట నగూఁచే ఒక్కపడుచు నిద్ర లేలు పెండ్లియాడుదును. ఈ మాట మేము వినుర్నించు కొనలేదు. అతం డేమనగలడు? రాజపుత్రిక తెప్పరి యడిగిమో వానినే పెండ్లియాడ మని పెప్పను అని బోధించెను. ఆ దారి బమరితోఁగూడ నిట్లే పెప్పన వాడును ఒక్కరి పెప్పనల్లే తెప్పెను.

అదియొకనాఁడు వారి నుద్దేశము నొకటిఁ దెలియకుండ నొకరి నా రాజపుత్రిక యొన్న ప్రాసారమునకుఁ దీసికొనివేయి యెయొక చోటం గూర్చుండునెట్టి నది, ఒక్కఁడై తెలియలేదని బమరియు బమరిఁ దెలియలేదని ఒక్కరియు సంతపించును. దా నొక్కఁడే! అక్కడికి వచ్చితినియను రానే రాజపుత్రికను చెందె యాదునున్నాననియు నుచ్చుచుండిరి.

అప్పుడు తొందర గాంతిసేస జగన్మోహనమామతో ఒక్కరియొద్ద కడు యిది యా దారింజూచి యోసే నీవు పొగడిన పుష్పఁ దింతుడేనా? నాకు నీసేవంస వోలి యేమి యిప్పించుచున్నావు. నా పిల్లకి మీ కిచ్చుచున్నాను, మీ విద్య నాకిమ్మని చెప్పితిరా? అని తప్పుచూపుచు వానిపై బరగించుటయు మోహభరవలంబై యొకరియ గతయే మాట నూడుటయు వోచునాక యాపృథ్విమణిఁ దమబిక్కరి విద్యధారవోసి యింద్రజాలము తనకిమ్మని కొరికొనెను.

అదిగో! ఇప్పుడే వచ్చుచున్నాము. మోహమామకు పర్యవీధము లేయింపు మని సురువురు బమరియొద్ద కజిగి వానితోఁగూడ నట్లే వరికి వంపున నొక తెనుంగ నొందఁ లేసి వాచివిద్యనైతము దానవోయింపుకొన్నది.

అప్పుడు నాంధ్రు పెండ్లిమాతును చురల దమరెనకు వచ్చునని యానతో నెడుచు చూచుచున్నంతలోఁ గొందఁడు రాజకుటుంబపు వారి పాదరంజనకు సందేహలు తగిలించి తక్కులనిపించితి దెరసాలలోఁ దెల్లెరి. ఒక్కరిబమరీలు మాయాబల శున్నులై అటునది బండిగోహంబునఁ బెట్టబడెను. విని రావణకుంభాద్భువనర విని పేల్చులు సంతసించునట్లు తూలోక్కవజ్ర లంకకు సంతసించిరి.

కొన్నిదినములేన వెనక కావాగ్యహరక్షకుం నెద్దో వంచించి ఒక్కరి బమరీలు రెండుప్పంతుకొన పాఁచోయి కులదీప్తమనున కజిగి రాజపుత్రుంఁగాంచిరి. వీర సేనుండు వారింజూచి, చోరురానిఁ కాంతిసేసం దీసికొని వచ్చితిరా? జంకవిగు నీసతిగిల! మిమ్ముఁ జూచి మారిగుడుబోడ వెంటనదిమా? ఆర్చుచి పితేపములు నిప్పునని అడిగినవాండు కన్నీరిఁ గార్యము నెట్లనెరి. లేత వాములమలేక కలు ఘోషింపగలిగె. బాధవము దానవోవువా? మామఁజలకున్నట్లు మిరిమి. పోనాం పోనాం గుఱుగఁ దీర్చు. నెడఁ బావంతమాన మమ్ముఁ త్రోచిరివిగదా? మన పరాధముఁ

జేయుదునని నమ్మించిన యారాసేరంద మాయురరితో గంతలు తెల్లి యారాచపట్టిం దిండ్రి చేయుటకై యుమెయె తెప్ప నమ్మించినది. మీ ముందు యనక్యమునని బోధించినది కాంతిసేన తన కష్టమాపులు మాకెరవని మమ్మువలెనే నైదికొని మా మధ్యలు రాగికిని వెయసారిం బెట్టిందినది. ఎట్లోకప్పించుకొని వచ్చిరిమి. రాజ పుత్రుని షిరస్సుంత మా జరిగినది. మామూటిలో దుమ్ముపడినది. కరకరంబులనుండి యా విద్యలు మావంకరమున నుచ్చుచి. మాపేయ తెప్పిన వెంతెంతలేసి మహారాజు లైకని మాకు వెంచుచుండును. ఇప్పుడు పల్లి మిగ్గుళ్ళుం మైరొలిమి అని యా తప్పించు తిరువును కిగగగా నేరుని చాతంగిరి.

కరక కరక కంతమని పక్కున నవ్వచుండ రాజపుత్రుండు వాటిమారవం చుడ మీకు వచ్చిన భవములేదు. మీ కులుంబుల మీమి పోషించుచుండును. యదవ్వకుగా రియగడని జెప్పెను. వాండు దుఃఖించురు నింతకం బోయిరి.

రాజపుత్రుండు కంతవాదులతో విత మన మాకాంతిసేనను పంపింపలేమా? పురమి వెంచెన మాయాలంపులులేగా? కరమ్య మేమి యని యడిగిన కంతమందు రాజపుత్రుని విద్యలు నేర్చినవారు వెక్కెల్లడు పురమియం దుండురు. కాని కాంతి సేనను మాత్రము జయించలేను మనమిం దాచికోరిక. బోక సుఖముగా నిండుండ వంపినది. లేనిచో మావృ రాజమానవని యు తరము జెప్పెను. అందులకు నమ్మ రింపక వీరసేనుడు కాంతిసేనం బాదించు కలంపుతో కాంతి విల్వారిజుల నరయుడు కంతవాదులతో గూడికొని కొన్ని దినములు దొరలవనుఁ గావించెను.

అని యెరింగించి యెవ్వరించె కలంపకము కప్పటికి ననుయోధిగమగులయు నవ్వరి కథ నవ్వరి ముఖరీయందెట్లు తెప్పయోతంగెను.

ఎనుబది రెండవకవచి.

కామందతుని కథ

కంతనా ఈ యగవారములో జంపడుచుండు రాజపుత్రుడు గజకర్త గోకర్తనులను మహామాయాపిచ్చుల పరింగిమున్న వాడని. అతడు మహాసాహసారి యగును వెచ్చరిపైన నిమిత్తయోగిండగట. మనియు వాయుమరుఁ గామందరమును గుమాయుడు గండిరు. వాడు సకల గుణాలిరాములను చిప్పిరి. ఏవిద్య రాగన్నును తండ్రికొక్కయడే కొడుకగురు వానియం దత్యంత పేనుగలిగి యున్నవాడని. మన మా రామందకు వాగయారి యా కాంతిసేన పుత్రాంతముజెప్పి యని మంపించు తెఱం గెగంగువము. కుమాయ జెట్టివా రెవరు రంప్రి తనకు వచ్చిన విద్య ముపదే కింపక మానెడు. ఆవిద్యలు మనకు నొప్పిలేనవలెనెచో వా రాజపుత్రుని దాదాగా నేల పోషదుమా? అని తెప్పిన వీరసేనుని మాటలు చెని కంతమందు రామ్ము. పిగ దోచినట్లు చేయుమని యు తరము జెప్పెను.

అప్పుడు కరణ కరణ కంకన మీ సేనులు పువ్వులు వయ్య గవారములోఁ బ్రవేశించి మెంకఁ గామనముతో మై తిలసి పరి కిసములు కలిసిమిలిసి వర్ణించిరి. కరణాడు రాజపు తుండు కామండుతుండాని మి కనుఁ నిరర్థి విగ్రహ విద్యాం నుండు గజార్థ గోకర్ణముండు మహావిద్యఁ వెంగిన ప్రోథ. అది -ని కొనుసుంకపు ! మంసుం చెండ్లి యాడితిని కామిని నీత్యుడు కన్యకాని కా? యేమియసయిదీగినఁ గామండుకుం డీకనయె.

పయస్యా! పెండ్లి పెండ్లియని మావారు నిక్కము నిన్నునించుచున్నారు. పెళ్ళిండ్లు పిల్లల సత్తువని వచ్చిరి. నాను పచ్చిన పిల్ల తొరకక సెండ్లి యాడితిని గానఁ అరియమంగాక మా బ్రాహ్మణులలో నోవలెన వెలానములం చెరిసికొన కన్యక లుండురు

నీ పరిధిమంబు కన్యకఁ రావమాదుఁ

స్మిశ్మ నివృత మేని నిగు సెవగఁ

మఁసోయగ వెల్లుడుకర్ గొనెనుమీరగ దున్య

సిగఁజాట్టకొనక వెరుకొను దునుము

తెలుపు మీరంగఁ గున్యెతుం దీరిరి పండ్లఁ

గట్టదు మనియండు జుట్టు వెల్లు

మొమంసుండున నందముగఁ జిన్నితండుం

డిట్టక మరెట్టుఁ తెట్టబట్టు

నీ గగలు రార్యగ వేర్వరు మగలు మీర

జులుక వేరదు వాచిబావముల వెట్టిగి

వ్రతములకె కాని కతులకుఁ జెప్పెవాడు

వీషముల నేమి యెఱుగని ప్రేమకాంత.

బ్రాహ్మణకన్యకులు శృంగార కళాదాతుర్య రహితంబి పెండ్లి యాడుదు నునితివని దెప్పగా విని రాజపు తుండు వచ్చుచు నిట్ల నియె.

తెలియదా! నీవు రసిక శేఖరుడ మగుదువు నీకుఁ దగిన వెంఁతఁడున్నుది.

పెండ్లి యాడగలవా : ఆ సోగము, ఆ వగలు, ఆ యొయ్యారము, ఆ బాతుర్యము, ఆ విలాసము లు, ఆ మాయలు బ్రహ్మస న్నిలో మఁయొకయౌధ దానికిఁ గంపనిరెప్పలేము. అది స్వకంఠముగా రాజ్యముఁ జేయుచున్నది. వ్యక్తియకన్యక దానిపేరు కాంతిసేన ఇంద్రుని మహేంద్రుని కుత్స ఓమోలివిద్యులన్నయ నేర్పియున్నది. మీ కండ్లి యొప్పు నెప్పు గజార్థగోకర్ణ విద్యులమా తమ దాక్షి తెలియవు. వాని నీ వ్రువదొకముఁ డిదివియులికిని నెప్పు వెంపగండు. దాని మాయకులోనె విద్యుదాద్రినివేసి మానదనే కంపమును మి యా కాంతి సేన వ్యతాంతము తాము పొందినవేదనను లోనగు కథ మఱి నుం : పెళ్ళి. అప్పుడా కామండుతుండు భంకరరవైత డఁ కండ్లియొద్దలిగి

నమస్కరించుచు జనకా : మీరువాకుఁ బంతువు వెండి, వయస్సునుఁ జేసితిరిగదా ; నే నుపేక్షించివందలకు కలమిప్పుడికి వొ. కెడిది. వాకోరకండ్లబంబు లన్నియు లగిలఁ దన్నుది నేటికి గడఁపితిమిది. కాఁతినేన జను రాజపుత్రిక వాకుఁ దగియున్నది. మీ మెల్ల నున్న విధాలు లెండును నా కుపదేశింపుదు. శక్తిదేవిఁ బెండ్లియాడి మీ యొక్క దీసికొని వచ్చెదనని దక్షిణాంక మంతయు నిరీడింపెను.

■ తపస్వి వక్త్రమునప్పుడు గానందకా : నీ బుద్ధికేళ్యము, వేదాజగ ని. గాదు టక్కరి టహారీవే మిసపుచ్చిన యారాజపుత్రికను నీ నేట వంచించ గలవు వండు. పండు. ఇంద్రుల మఱియొకమని యెంకయో జేసింపెను గాని యాశండు సమ్యుచితప నావిద్యలువిదేశింపనచో జంతులముగా నను సెవనని పండు చుండెను.

ఒక్కడే కొడుకుగావున నేమనుటకు వోరు రాక జంతులును బో బొమ్మనికు గలకర విద్య మౌతముపదేశించుచున్నాను. తెండితెదగవు ప్రకాశని వాడనై తే. రా. తో. గార్యంబు సాధించుకొనవచ్చునని పండుచు నావిద్య చుపదేశించెను.

కామందకుఁ దాక్షణిమ కంఠవాద్యులక కతగి మి. కు - రా వాకోరండు? ఆ రాజపుత్రికను మీ యెదుటనే పెండ్లియాడెనని పండుకుటయు బాదుచున్నది. బట్టు కొని నాని విద్యారాధను వివి పరమావంధ భద్రులై వానియెల్ల నడుగును పట్టిపెడి. కామందకా : నిన్ను పెండ్లి యాడెదనని చెప్పి నివిద్య లాగికోవలగెడు. దానిమెదలో మంగళ స్మృతముఁ గట్టువరకు దామాల లేమియు పప్పుకట్టు. పెక్కులు వంపులు జూపుగలదు. దేనిని వాము కాగూడదు, నీవు పెండ్లియాడితివని మాకిచ్చమే. మావిద్యలు మాకిప్పించవలయుంజామి. అని పండుచు వానికిఁ జెప్పవలసినమాట లన్నియుం జెప్పిరి. అతిం బోహా : వాకింకఁ జెప్పవఁ యువా? నే నెయగనివారను కాను. కావలసిన వేన నేల మాయలు మీకుపదేశించెదనని నగర్విముగా నుచివెను. వాని మాటలు వివి కంఠమునాపేరించుచు వీరిం దప్పక వహ్యురీతో విద్యలాగి బద్ధుం జేయుగలదని చుడెను.

అట్లు కామందకుఁగో ముచ్చలించుచు గొంతవారము వచ్చి కంఠవాద్యులు రాజపుత్రిక తమ్ముఁడల్లించునని చెరపును. బుడి జొరనొల్లక వేరక గామం. పం. బోయి. కామందకుడు మౌత మాపిడింజుచి తన విద్యావైభావంబు బుడిచింజు. జాలం బంది తనతోగలవామనకు కమ్మచి రాజపుత్రికఁ జంపి నుంపెను.

కాఁతినేన యయ్యుండకము పని కేసఁజేరి గొప్ప సుఖమునుఁగించి యుగామందకునొర కఁపెడది. కేసఁజే యల్లన పక యొద్దఁ జేరి వివస్సు. కు. చు అచ్చా. వేమ రాజపుత్రిక రాదో. అమె మిచ్చాగత మగును. నీ విద్యావైభావమున కక్కఱవలసిన మీరుతోఁపూజ్యులైనట్ల వివంశమాన జువించిరి. కేసఁజే. బు. రాజనక మీన విద్యుల సంతోషించిరి. మీకు మా రాజపుత్రిక నుండు నని దా? పూజించి

యంతఃపురమునకు పోకొని రమ్మన్నది. పిదపేమదను రాజపుత్రుని ప్రోత్సాహమున పీఠిట్లు పోట్లాడుతూ వచ్చిపట్లు తలయెరుచున్నాము. ఆ రాజపుత్రుడు మా కాంతి సేవకు చంద్రియాదేవని తెప్పిచాచి కుక్కులు పెట్టెను. అని వారిమీద నేరము నుంచి యుక్తిగా చెప్పెనది.

ఆ మూలలు పువ యాచి-మకుమారుడు కిరీటా : నీ మూలలు మిగుల పితగా నున్నయె. కాంచినేవ జారి పందడి. ముద్ది యోగమును. బిప్పి పెచ్చలు లాగి చెతసారం కెడించినవలె కదా! వాడందఱు కాంతిసేవ చాం పూరువారిని చెప్పిరి. నీ మాటలకే వదిలిపోవమియ్య గనంబుకను. యెంతయో నున్నా ప్రాముఖ్యో నా మీదకి పడుచునీ తలంచినవి ఈ మాత్రమునకే యంతగాఁ చెప్పిరి అని యున్నయఁ బలికెన గేపరిచి యట్లనెయి.

అప్పుడఁ సీదీకొంటి తామర యెసవట్లు మా రాజపుత్ర క్రూరులకుఁ గ్రగిర్యము దాపక మానదు. ఒక్కరి లనూరించుచు దేసిన యెల్లకి మేడయున్నదా? మారిన పందిలము తప్పా? చెప్పయ. పిదపందివారు యందేలోప మున్నవని కనుము చేసికొని అమె యుపాహితయై యంతఃపుర మందులకు పీఠిఁ బెట్టబడెను. వంతుని చూడక నుచుండును. యుగముందకుఁ గారు చెప్పిన మాటలన్నియు మఱచి యాస్తవమా సత్యమని నమ్మి యట్లనెయి.

చెడి : నేను గాంధీ సేవను బెండ్లి యాడుట కంగీకరించితిని. అమెనుండుగా నాదిగ్గ ముక్కుపేస నీయకు సుమా : కోలుకనే తెప్పించుచు. మంగళసూత్రముఁ గట్టిన పిమ్మట నాలోచించును. ఆ మాట యిష్టమేనె చెప్పిరమ్మ! లేనదో నేనొందించినది. పరికిన నవ్వయ నచి అగ్గి? మీ పేమిడిమియె కలుగవలయును. మీరు తరలెను. జూచునని మా రాజనందన మోసంబుచునున్నది. మీ పిల్లలు మాకేమియు నెవ్వరము లేదు. మంగళసూత్రముఁ గట్టిన తరువాతనే మాయపచ్చునని పలికి యతని నుండు. బెటుకుని వగరిలోపకిఁ ప్రేమికోపయి గావోపివారములు జేయించినది. పెక్కు తేలిక జీవరాసి పుత్రుల నలంకరించుచుండి రాజపుత్రయని తెప్పి యతనికి వివాహముగావించిరి. దాని మీదట మంగళసూత్రము గట్టినతరువాత గాంధీ సేవ వచ్చురా గమనని సంకోచించెను.

పిమ్మట బెండ్లి కూతురచేత గజకర్పిరక్త తనకిమ్మపె యడిగించిరి. బెండ్లి కుమరిగదా? ఇదే యెద్దగిడి. జీవగలనని యా పచ్చు వారకు దారవో సెను. అది సేవన రాజపుత్ర కిచ్చెనది. కాంతి పిదపిల్లలను పుట్టిన యా కామందకుని చచ్చి కలంబున గాంధీ కెడించినది.

ఆ పిల్ల మాత్రమాయంబు తెలిసికొని కరక కరక కంఠపీఠ సేవలు చేసి పనిచేయును వాడెందని జలంధరుమార్త కిరీటి నమస్కరింపుడు నావ్యా : మూలము గాంతి సేవ తగిన యవమానముఁ జేసెనది. దానిపుత్రుని బెండ్లిదేసి

యాపిద్య లాగి రుపాంతరం చెల్లివది. మామలు దేమియును వివర తమ యాద్యములన్ని పట్టలేని యేషమానీతుడయ్యెను. ఆ తమ బ్రాహ్మణత్వమును దాసిష్ట్యస్థితిను చండ్రి చేయించి యుచితమా యని వధుకుడు అలంకరమునకి రోప పెట్కొంది.

■ కల విని యాతపస్య వానుల వినవందులను వాని కీపార ప్రాయస్య తము హంసనినదే బోలుదు. దుష్టుడుగిరింపబడెను యుపేక్షించిన విని హంసరతి మిక్కిలి సంతపించుడు అయ్యో! దిన్నతనమునే వేరీయూ యనెనని వాడు వెనుపొంతో మంత మాత్రగందురా? కల మన నియమంబు లేదే! బాబుజానా. వాని వెగమ విడిచింపుకొనరండు. అంతరహత నేను తుడింపవని వట్లు పట్టినది.

ఆ తపస్య అక్కలా! నేనేమి చేయుదును? నా పిద్య యుద్ధంపీడతె బ్రయోగింపను. ఆ జాణ నా మాలలు విన్నవి పడుదురా? కిరవ్యమేమియును యాలోచించుదున్న నమయంబున నతని కివ్వఁడు చిన్నయ్య మనముడు రత్నపాదుడు తనువాడు గురువుకు నమస్కరింపుడు నాక్కా! మీరీ కార్యమునకై యిటు చింతింప నేమిటి? నాకా గోకర్ణ విద్య నుపదేశింపుఁడు. ఆ రాతపదీని కింది మీ కుమారుని విడిపించి తీసికొని వచ్చెదను. అట్లు లేయనే దెచ్చుచు మనుమరగానని సొరలో పముగఁ బలికెను. వాని బాధిలం సంతకుమారి దిగ్విజయస్థుడగు రాత్రిన న గురుండు సంతపించుడు వాని కివ్వలే యీ మంత్ర ముపదేశించి పక్కా! మీరు మే మెపాయములు చెప్పనక్కరలేదు. పూరు వాస్తవకుండఁ గార్యమును సాధించుకొని రమ్మ. పొమ్మ. అని పంపి యంపుటయు నా రత్నపాదుండు కంతవాడున నదిగి యా రాకాపురిత దర్శిత మంతయుఁ దెలిసికొని వారి వెంటఁబెట్టుకొని యా మ్మలంబున కరిగెను.

కంతవాడు వాని యాపురేణ పెరాపమాణుని సాహసధైర్య గుణములను బ్రసించి తప్పుక పేడు రాకాపురితమ జుయంప గంధప తంబి.

రత్న పాదుని కథ

ఎలవ్రహ్మచారి మామూ విద్యలకెల్లా నవకమునది గోకర్ణ నాటా కలంప మాయలు లేవు. రత్నపాదు కష్టవిద్య నర్విగ్రహించి తన సమకాలికులకు ముద్రా నుంబున ననే సేవనం గల్గించి లేని రాకాచారి వ్యవహారములన్ని నట్లు జేయుట బాహుళ్యము కల్గునను నుద్ఘాతించువట్లు గల్గించెను.

ఆ యువకము మామూ పాతలయ కలహలక కలంపాదులకు నుంబు. ఇంక నేనును బాత్రికలగుంబు చేర నడుదెంపివమి నాంబు నాక పుట్టించి నా కడు సేవక బాహుళ్యము కలుపించినను నా పుట్టుకా నా పుట్టుకా పుట్టుకా బాదిన యింత కలంపాదులకు కంపించుకొన యుండుట పుట్టుక మమీమదే నది.

మాయబలములని తెలిసికొని తమ ప్రజలకెల్ల వెదవలదని తోచిందిగని నా ప్త ర్థము నిలువక వాడు పారిపోవ దొరంగిరి.

రత్నపాదు ధోరులకుఁ గవలదకయే యొకపారి భూకంపముఁ గలుగఁ జేసి పొంగరమువలె నా ప్రాంతయుం గిరగిరఁ ద్రిప్పివైచును. మరియొక మాటు మహావాతంబుతోఁగూడ జీమాక సంహారము కల్పించి పిడుగులతో సరముగాఁ గురి పించును. ఒకతేప బంజాపురంబునోఁది పసుపులింగవృక్షావాసములతో నా బీరికాల్లా నముఱ్ఱు లెరు పాచకంబుఁ గల్పించి గృహంబుల చహంపంజేయును. దేవదావన పులిరమగు మందర వనరంబు లాత్మున నెప్పుడంబు సంక్షోభించుటయు నది యేకాం ప్రళయమని ప్రజలు తల్లడించుచుంటిరి. స్వప్నమందుఁ జొందు లాధంకు తెలుగుడు మేల్కొనినవేదవ సేమయుదోహం. భంగి జాలానంతర మావంక యావంక యెనుఁ గానపించును.

ఒకనాడు పోతులెల్లమ రాజ్యపుత్ర యువకుఁడయి దేవీఁ నిట్లుపేక్షించి న పిలువఁ గడమా? ఇదె యువ్వదవము లేనాడును మీ ముఖగమ్మ. ఈ మాయ లన్నియు నీ రాజ్యమునవే పొరమురుచ్చునె. ఈ వివరీతములకు హామీములుగాని కాంక్షలుగాని జేయంపుమని యేకగ్రీవముగా ముదవెట్టితి.

ఆ చిన్నది యిదియొకచోలము. ఇందులకు మన నక్కరలేదు. ఈ బాధలేమియు మిమ్ముఁ జొందఱు. చెందు మారు దినములలోఁ జచ్చిపోయి గానించెను. జీరిరింపుమనె యూరదించుచు మన మ్మలమునకు వింతగా రెప్పలేని చచ్చిపోయి చూచిరమ్మ. నయమూలకు చూశెం బంపివరి.

రత్నపాదు దొక్క రేలాలయములో వసియించెను. రాజుట్లు లక్షగూర్చి వినుము? ఇందేమిటికి వచ్చిరి? మీ వృత్తాంతముఁ బప్పుక. యికిన నతండు పో పొండు. నాజోలి మీశెం? నే నెవ్వంకవో ఏదోమూలనో యని తెరస్కారవనగా మగరము జెప్పటయుఁ గింకరులదిగి యెం బడ తెలిసిందిరి. ఆపైగా రాజ్య భగ వివరనిధ్యా ప్రయోగసరితమును కేసరిజోజేరి యితసముచ్చ విప్పివరి. అవివాయి నీమమన బుక్కలేడంబున పరాధిల్లుచున్న యా భూసుర కుమారుంజూచి తల నమాడుచు జేరి నమస్కరింపుచు నిట్లనియె.

మహాత్మా! తమ పయోగమున కెదలవాములు చింతింపు చున్నాము. లలితావర్ణంబు లెట్టివి? మీ పేదమహావ భూసురులందఁ బాచినుల. పోతులెల్లమ మనియి మీ మగరములకు వాగ్దేవ్యకరమగు పంకలం గనదరచినవాడు లుండును. ఇది కలంబితము. మా రాజ్యపుత్ర మీ శేషమరదని కమ్మన్నవది. మీ ల్ల పోతులెల్లమ. అయిది పొల్లగొండును. లలంబలతో నమీయి మీ సెప్పుడు పోతులెల్లమ.

అప్పుడు సేపడు కేసరియను యేనుఁ డి ముఖము చూచి వివరములను

మీ రాజపుత్రుడి మాతా: గావించిన యాచిత్యమునకు నంతసేంధెతెమి ముది దివ్యుల
దోము. బ్రాహ్మణులను. బౌద్ధులను. జేయుదుంటిమి. మీ యేలికసాగ
మామా : దృఢబలో మీగుల బోలెడు లభింపి. మాయూహ వచ్చితిని. మీరు నూచిన
పింఠ లక్ష్మియు నేమి గావించిన? అని అడిగి. ప్రకటించుమియ్య. అన్న మీ రాజ
పుత్రుడు దాని సహకరించుచు కాలేని? అని యడిగి. ఎనయము నూచించుడు నా
వగలాడి యుచు నుండు.

అయ్యోరే! మీ సామర్థ్య మయ్య సామాన్యమైపోయిందా? మీ ప్రతాపములో సహజాంతమునను గాలిపీచుకు లేదు. మీ కెదియవలగలదు? ఇప్పుడాను వివాహమాడు తలంపుతో నున్నది. పిచ్చులో దమ్మపడగొంటుందో బాగుని వర్తనా స్వీకరింతునని నిశ్చయము జేసికొని యున్నది. మీ శిష్యుడాను యాదాపటి కావున నామకు మీరే భర్తలు. రాజ్యలక్ష్మిలోగూడ నా చేతియ బాబుగ్రహణము జేసికొనుదని రామకృష్ణుగా జరిగిన విని యశం దిట్టపెయ్యె.

కేసరిదే: ఏ రాజపుత్రిక పరిత్రమంతయు నేను వినియున్నాము. పెక్కండ్ర నెదివరకే పెండ్లిచూచి యున్నదట. నన్నెప్పుడు మగనా బాంతువు? నా విద్య యెలాగి నువ్వెంచువరమునా? రహస్యకర్తవ్యము: బ్రహ్మచారియెట్లురా? ఏ మాయలో? ఇరుట కేను కరద కరక శంకరమె గాను, టక్కరి టమింగిగాను, ఏ టక్కరు నాకడ పొగవు మా గురువృత్తున జెనుపాలో పెట్టిరిది. ఇప్పుడరని విడువదే: మదియ మా యా విద్యాపాలనమున మీ పట్టమంతయు నేను గలిపెదను. యాదును, పరికిన నులుకును పెక్కలికి యులినయి.

అయ్యో! మీ వద్ద నిద్రను తాచవేయ! మేము పెక్కుంధ్ర మంచుల పందిరిని చూచాము. సత్యమే! మా మామకు లోఁజరక పిగిలిన బాచిదే మా రాజపుత్రిక పెండ్లియగుననినది. మీ కలితలు: కాపును చగిమూరని చెప్పెడిది. దీనం బుట్టియె. అట్లుండే కలలు. మా రాజపుత్రికం బిండ్లియగుదు. మా కష్టములు బ్రహ్మాంబితెల్ల మాము బలివరులదే యగుదును. అని వలికిక నునం చెప్పినయె.

పాల్: మేము మీ రాజ్యాధిపతిని వెంటి యాహ: రలండులోన్నవ్యవసాగదా
... ..? మా కర్తవ్యమదాగములేదు. మా గురువు: తమ రక్షణంపులని
... .. అని గంభీర వాగుంకనలే తాని మరల మాటాడ నిరాహయ్యె.

కేంద్రానికి చోటు రాకపై తీవ్ర కంకణం నెరంగిరినది. అప్పడానికి యతం
 కుటుంబం, పరిశ్రమాలకు వలెనే ఉపయోగపడే సాగు భూమిగలది యతని
 నివాసం. భూమి అతని గానీ అతని వల్లయు ప్రకటించి తన గోళాకార ప్రతిబింబ
 అనుభవక సామర్థ్యమరదాన.

అప్పుడు కేవలదేవతయే మా రాజ్యశివసు బెండ్లియాడుదు అని కమ్మని కోరిననాటి వారివలన సంగమించిన విద్యలన్నియు నా కిచ్చె నేని నేను బెండ్లి యాడెను. లేకున్న నాకవసరములేదని యుత్తరముఁ జెప్పెను.

ఆ మాట గాంతిసేన సలిమిలుముగా విని యతం తనవ్య పాపముగదని గెప్పు యించి సఖపవ్యతయై యక్కవెం కరిగి యతని పాదమలకు నమస్కరింపుచు నిట్లనియెను.

అన్యః : మీరు సర్వమహాత్మున బ్రాహ్మణవంశంబున జన్మించితిరి. మీరెవ్వరిని భర్తవయింపకవు. కదలి కరకులు బ్రాహ్మణవంశజులయ్యఁ జెరుగు లగుట నా విద్యం కర్షణకారు. చిక్కరిలముఁదొరిక వర్ణిమాయై యిందనవో లోక ములకై యపకామో యూహింపుఁడు మీసేనుఁడు బ్రాహ్మణుంకెవను పూర్వ పథజుండు కామింజేసి యతనికడ నా విద్య యందతగినది కాదు. మీ గురువుకుని రావల్యము మీకుఁ దెలియకపోదు. నా క్రిమాదువిద్యలతో నొక్క ప్రయోజనము లేకపోయినను దుర్మనకడ నెట్టివిద్య లుండుఁగూడదను తలంపుతో నాకినెం నంచించి యని లాగింఁదే. మీ యశములగుట నీ విద్యలన్నియు మీ యుద్దమందవచ్చును. మీ కిప్పుడే లారవోయిచుంటిని. గైకొనుదు మీ గురువుకుం దీసికొనబొందు అని యతండు నమ్మనట్లు నుడిచినది.

ఆ మాటలు విని యతండు మిగులనంతసించుచుఁ తరుదే : నీ యాశ యము సకలజనసమ్మతమై యున్నది. ఈ నిర్ణయియై నీ యుద్దమందగగిం. మా గురుండు మిగుల తపశ్శాలి. సకలవిద్యా పాఠకుఁడ. ఆయతను లేక లేక యుద్ధయదే కొమరుండుడయింకెను. నీయిం బుచ్చిని నిపు యెఁసాం బెట్టింబి తిని. వీరితోక కమ్మచానుబ్రాహ్మండు విచ్చిని. నీవమింతువున్నవాడు. నీకు సమ్మతముగా నీ నాకనిం బెండ్లియాడుచు. ఇదియే నా కోరిక యని పరిశ్రమ యిట్లనియె.

సర్వజ్ఞుడైన మీ భర్తవు. కోవనీయంగా నున్నది. అర్థమవను నారి సగులకంటె సుతమునియింబు దాడిగానుండుట దెప్పుయని పెద్దలు చెప్పుచును. మీ గురువుకుని మత్తిపాగల్గూమెట్టిరో ప్రభాకమేకదా ? అదియు మంగన సన్న విద్యలో నొడించినవాని బెండ్లియాడెదను. నియమముఁ జేసికొందే. అచ్చిటొంటి ప్రకటంగ నెక్కుడుగదా ? మతిమంతులు మీకుఁ అదీయని పెప్పునక్కరలేదు. మాభూతురత్నపాదుం దిట్లనియె.

కాంతా : నీవమ్మదంతయు సర్వమే. మధురండు ప్పయిని నిజానందం బగును. నాకా మంత ముపదేకించెను. ఇప్పుడు నేను మరయొక బెండ్లి యొక దు నుంజిమనుకొంటిని. ఇప్పుని వాను నేమంజుషము కాదు. మేలొక జెడవుఁ జూచుకొని నుం బి గోదించెను.

ఏ గురువి యాశరి వరసియే వేమ మిమ్ముఁ బెండ్లియొడెదను. నక భంగమున కాయవమాత్రము నెమ్మఱిందునా ? కివత్తునర్పంగము ఎక్కువగాఁ జేసి పోవెన సీత పిష్టండు కోరినను నవ్వున కొఱంబిగాఁ బెండ్లియొడునా ? అని యవేక ధృష్టిఁజరములు పెప్పి యెత్తి నిరుత్తరుండేపివది.

కాంతిసేన యప్పుడే తగు ధూతం బంపి అంబధను నర్పదీకి రప్పించి చినయకు తోఁ దనవ్రత పవ్వు తియు రత్నపాదునిచిత్రవైముఖ్యతయు నెఱిగించి ఆహ్వానింపఁ నొకుఁ దండ్రులు. తగినవయస్సిచ్చి పెండ్లియావెంపుడనఁ ప్రార్థించుటయు నా తపస్వి యా రాజపుత్రికా మతి కౌశల్యమునకు సంతసించుచు రత్నపాదునే వివాహముఁ జేసికొమ్మని యాజ్ఞాపించెను.

గురుననుమతి వదసి రత్నపాదుండు చిత్ర ముహూర్తంబునఁ గాంతిసేనం బెండ్లియాడి కామంజకుండు ప్రధానియుఁ గరక కరక కంకములు పరివేస సుబులు గాదు వీర సేనుండు సహాయుండుగా నొప్పుచుండ నా రాజ్యంబుఁ బెద్దకాలంబుఁ బాలించెను.

కష్టపడి యొడచు సంపాదించిన ద్రవ్యము వేరొకడు నుభయముగా ననుభవించుచు నాడుక యీ కరవంసఁ దెల్ల మగుచున్నది.

గోపా : ఇంద్రజాలాది విద్యల ప్రభావం బిదియేమిటి ? యేని యెఱిగించి మడిసిద్ధుండు కష్టానితో నవ్వలి మఱి రేయెను.

కాళీ మణి లీ కథలు

ఎనులది చూడవ మురి

కాము దీ కళావతుల చిత్ర

ద. నరసింహ సేతు వింసలు గనంబడమిమ్మ నెంచుకొని
వరజనిత ప్రభావనిఁవచ్చె యెక్కడి రామలింగ పీ
వరసురఁ డివ్వఁజుండును వారవిసం గడు వెక్కఁబుట్టె ద
ర్పరీతమునందు నె. దయవ సత్కృతకల్పన నాచరిగడె

అని యెవరిం దడుగుటయు మఱిసిద్ధుం దాక్షిణ్యములే ప్రభావంబునందలి
విశేషంబు లన్నియుఁ గరతలామలకముగాఁ దెలిసికొని గోపః సేదు నీ ప్రహ్వంబు
వకుఁ దగిన యొక్కర్థకరిమగు కథ యొకటి నా హృదయమునఁ బోరుచున్నది.
వినుపించు నవహతుండుచే యొకర్థంపునఁ. తెనాలి రామలింగవది కుమారుండు వసుం
థరుండు యక్షిణీపత్ర వర్ణప్రభావంపప్పుండై రాయలవారి కూతురుఁ గళావరిని,
కుముద్మంతునిపు లెకి కొమఱిని బెండ్లియాడి యుండున భార్యలతో నులింపుచుఁ
గుమున్నటివగిరంబుఁ బాఠించుచున్నాడని నీకు తెనుకఁ జెప్పియున్నానుగదా ?
రాయలవారిభార్య కళానియతుకు మందారవల్లియందుఁగల యా నునుదినసుక నా
వసుంధరయనెప్పుడు కిచ్చుచులేకున్నను స్యయముగాఁ కళావరి వసుంధరయని పరిచుటలే
నా పెండ్లిఁ జేయుటఁ దప్పినది కాదు.

అటుండ నొకనాడు పరిచిత కూతురు మంజరిక యను పరిచారిక కళా
వరిచేఁ బంపఁజే కుముద్మంతునిగరముమండి కళానియయొద్దకు వచ్చి నమస్కరింపుదు
దేవీ ? నేను భర్తృధారిక పరిచారిక మంజరికనుఁ అపే పుత్తెంచిన నడుదెంచితిని.
కళావరియుఁ గొమఱియుఁ కేనుముగా నున్నారు. మీ కుకలముఁ దెలిసికొనిరమ్మని
రని నుడివిన యవ్వనిక మొగమింతఁ జేసికొని కొమఱి సేపు మెవ్వరికిఁ గావం
యను కళావరి యిట్లున్నది ? మందారవల్లియందే యున్నదియ ? దానిదేఁ బనులు
సేయించుకొనుచున్నదా ? అన్నవ్వా ! మా యింటిభువ్వుకూటి పాఠనిం బెండ్లి
యాదిన దోగముదాని గర్వరంగముఁ గావించలేకపోయితినిగదా ? అది నాకు
నాఁ గావించిన యవమాన మేకన్నాతమే. నా మాడు పట్టిని దాని యింటికి
దాదిగాఁ జేయవలసివచ్చినది. నీ. పాఠునిదీ : యా మావనకి కిరోపది కెట్టి యవ
మాని : గం.గఁ జేసితివి. అయ్యో : నా దిక్ష సవరి యింట నెఱు దాపురముఁ
యిచ్చుచి ? మంజరికా నాకో నేమి చెప్పుచున్నది ? రహస్య విశేషంబు లేమిసం
బంధించి పుట్టినది చెప్పును అని యిడివ మంజరిక యిట్లఁచి.

అమ్మా : కొనియెయ్య : కులగిరివిద్యానాథునివద్దనుండెన కరణ :
 బ్రాహ్మణులలో శాస్త్రజ్ఞుడై మున్నది. మందారవధియు నా యిందీమానీని గెన్న
 విద్యవలె జూచుకొనుచున్నది. కొమరి కామెమే గల ప్రేమ యిట్టిదని చెప్పజాలను.
 మనుంధ్రునకుఁ బట్టుమహిషియై యా రాజ్యామామెమేపాలించుచున్నది. అయిన ఇను
 వుధ వార్యులను సమాన క్రేతస్ క్రితఁ జూచుచున్నాడు. అప్పుడప్పుడోలు రియ
 మను గర్భవతులెది. పేకు మనుమఁడఁ గడగఁగఁడు. ఆ పరవార మీ కెరిం
 గింప వచ్చితిని. కొనవతి కేమియులోవములేదు. ఇంతకన్న మీతో నేమియుఁ
 బెప్పుమన లేదని యన్నదికథ యంతయుం చెప్పెను. ఆ వార విని కొనియెయ్య
 యధమురిపెముతో ఏమి ? ఇయ్యదును గర్భవంతులరా ? అట్లయిన నందు నా పట్టి
 పెడుక చూచునారెవ్వరు ? మందారవధి బట్టించి యెరుంగరా ? నెం మనకిన పిల్లను
 బుద్ధిపెరికి కనుపక తనయొద్ద ముందుకొమనా : నీకు గడుపునిండు గూడు పిట్ట
 నంతనే యూరక దానిం బొగడుచుంటిని. బాబు బాబు అయ్యగారియొద్ద కరిగి
 మందారవధి పెట్టుకన్నముంబ్బియు నుడువుము. పొమ్మని కొన్నిమాట బువదోని
 యంపినది.

అది తొలుతఁ తనకలిగియున్న మంఃకయొద్ద కరిగి అమ్మా : కొనియెయ్య
 విద్యానాథునాదెనను సహజమైన ప్రహరగుణమును వికరించడి కాదు. కొనవతి యక్కడ
 చిట్టిరి ముఖమడుపున నయ్యగారిలో లేనిపోని వేరములు చెప్పుమని బోధించినది.
 మరయు మనుంధ్రుని రెండవతొరఁ కొమరికి గర్భపావ మగునట్లు చేయుమను
 చున్నది. అప్పుడుగాని తనకుఁకు చూచునకు సంతసించునది. యా మాట
 బన్నియు నీకు చెప్పుచున్నది. నేనెల్లరోహకృత్యములుఁ జేయు జాల. పిమ్మట నీవే
 యోరిందుకొమ్మని చెప్పిన విని పూరిక యట్లవయె.

ప్రేమ : యజమాను లెట్లు పాలించ వల్లు చేయుట మనకు విధియై
 యున్నది. అందులకు ముందెట్లం చెమర్చింప మనము జవిలేదు. ఆమె తల్లికి
 కన్నామెతో సరదయిల్లి సంపెను. నివ్వామి భూతులఁ బంపిరి. తరతరంబు
 నుండియు మనము వారి వ్యాకంబులకొనుముంటిమి. మువదేమామలు వారి యన్న
 ముతోఁ బెరిగినవి. కాపున వామ చెప్పినట్లే చేయవలయుమని బోధించి మంజున
 నొప్పించినది. మంజునయుఁ బరమాది రాయలగారియొద్ద కరిగిప విగం
 కిల్లవయె.

రాయలు—మంజున : మన కొనియెయ్య గర్భదానమువలనను మందార
 వధి మమలకు నియోగించి గర్భించిండు చెప్పినది. సర్వసనా ?

మంజు—రితము. సత్యము ? పర్వదారిక రెండువూరియందు నా మన
 బాధనంపావాసము గొరెంపక బుతంపడు.

రాయ—అట్లు చేయుట వయసు సనా ? భక్తిసా :

మంజు—అవును వత్తగారియందు భయభక్తులు రంపముం గలిగి యున్నవి.

రాయ—నీ : మూడుసారా : నీ మాటల వేదియం లేంకున్నది.

మంజు—దేవా : ఎట్టికలికిని ఇట్టిపాటి మెప్పుట్లవారి యింట బరు గునా ? అను వేదమరున్నను దనకు వోపిక లేమన్నను భర్త దారిక (బువ్వ) బాపసేవసేయక మానదు. అప్పుని పుఖవో ఇవ్వమా మీ రెయగరా ? పెక్కులేల ? వర్తను వర్తను మిచ్చి పనులకు నామినే చీరురుండుడు.

రా—రాజు : కాలు. నీ వారాలక తెలియనది. అసూయా వివశులంగు మీ యు కిల మాటల బిచ్చి రోస పిక్కించుచుంటి ? అధిక ప్రేమలే యిన్ని పను లకు జేతులు యెట్లా ?

మంజు—అడుగుడుటకే ప్రమవరుచుండెనే నా సమవాలిం నిలుమారు పుసు రు సుయాగించుడు వాకుఁ జాం కష్టముగా మెచ్చిది అది ప్రితివో ద్రి : నో నాకుఁ జరియదు.

రాయలు—నీవు క్షియ కళావతిం దీసిరాని రమ్మ. అంశయు దానంపనే అలిసికొనఁ గలను.

అని యందరముతోఁ గూడఁ దెగివడినవారము పెచ్చి మంజులికను గుముట్వడి మగరమున కనిపెను. మంజులికయుఁ గ్రమమున నవ్వడి కలిగి యాచార ననుంధి యని తెలిసిగింపనది. తల్లి యనుమరివరస వసుంధరుడు కళావతిని బుట్టింపట కరిగి గిన్నెల సేయమింటెను. కౌముదీ కళావతి ఎక్కువతెలివగకంటె నక్కండ్రిప్రితితో పనింపుచు నావారకయ్యా వారముల ఎదువత యెన్నోవ్యారిత స్నేహలతాపాల బుట్టెయొన్న కిశంబున గిరువురు నొంపొనే పురుడ. పొసికొనుటకు నివ్వయిండుకొని యుండిరి.

రాసుజేసి కళావతి వచ్చిన పరీవారమును లంపినేయారు ముందెప్పుచో పక్కను దండ్రు క్షు తరమును వ్రాసినది. కౌముదీకళావతి లొకనాడు సబులతోఁ గూడి గిరిగిరియ్యలం సూగుడు పెట్టెలాపములు వ్రొవ్వుపురుగున్న సమయంబున మంజు లి అనుచుంటి అక్కరాచా : ఎక్కడనుండియో మువయారెవ యెలుకలసాని వచ్చి నిలి. అది త్రిశం వృక్షాంకములు మానివర్చే తెప్పయందట. మహర్షుల కెన నట్టి మువ్వయు లేవని ఇను లూరక పొగడుచున్నావ. మనసాసుల కెట్టి సంతానము నీ నీవో తెప్పగలదు. తీసికొని వత్తునా : యనుటయు నందున్న సుందరులైఁ గల మువ్వమని లొందర పెట్టిరి.

నన్ను బాధియోకుండో వల్లిన పొరయిల్లుఁ జంక నడుకొని పూసలపెరు యి. నీ సుందరమాలవారములు వచ్చింది పెట్టెట్లగవల దనెలం బాదురు బాదురు. నీవచ్చింది నయ్యింబునానె మంజు తెల్లకొని మంజులిక యన్నకిరీ పచ్చి

నది. దానిని జూచి యెక్కిరు వండులు గొముడికావతులు విద్వాంసు రాంధ్రయ్య
తోకాదారముననుండి యెరుకఁ జెప్పించుకొనిరి. అయ్యెరుకతయ్య దేవతని సగించుచు
మంజరిక యడుగుచుండ జరిగివరకకంపియు నిదర్శనముగాఁ జూచు గ్రుచ్చిపట్ట
వక్కాణించి వానినెల్ల నాశ్వర్యనకంవద హృదయంబుజేసివది. అప్పుడందఱును దాని
యం బధికవిశ్వాసము కలిగినది.

మంజరిక మరలఁ జేటలో దియ్యమువోయుచు మా బొరసానుల కెట్లసంలా
గము కలుగునో యెరింగింపుమని సూచించుచు కెరుక వడుగులయ నది గూపరికి
వంశధురంధరుండగు కొమరుం దుదయించువని చెప్పి కొమడి గర్భమున భూతావే
మైయున్న కరంబునుగొన్ని ధిమనులతోఁ జెడిపోవుమని నుచునది.

ఆ మాట విని సఖులతోఁ గూడ గూపరికి మిక్కిలి వీరపంధుడు నోసి :
నీకు మంచి పాలితోషిక మిచ్చించెద నట్టి పెదతము జనుగకుండఁ గాపాడగలవా ?
యని యడిగిన యయ్యెరుకక నవ్వుచు అమ్మా ! ఆ మాతమెరుక లేక మేమింకయూర
మెరుకఁ జెప్పవచ్చుమా ? యని పలుకుచు నా బొరతి నొసఁజ బసపురిక మిడుచు
బుట్టలోని కంది యొక పేరు కిని యిది గుర్తింబును నికొవదము. కేపు రాఁబోవు
గ్రహణదివసంబు రాత్రికి దీనిం గలితో నలుగదీసి రోసికిం బుచ్చుకొని పండుకొను
నది. అయ్యుత్తరవ మెప్పటికి జరగదని చెప్పి దీనించి యాచెడిచ్చివది.

కూపరికి యయ్యెరుకరిం గైకొని కొమడి పెదపరిచాలిక చాచితి యనియని
చేరికొని వీరభద్రముగాఁ గాపాడుచు విడి చెప్పివచ్చు గ్రహణమునాడఁ బొందు కిమ్ము.
మరకుపునుమే! అని పోడించి ముమ్మియకతనుఁ గామకలిచ్చి యంపుమని ముంబునను
నియమించినది.

మంజరికియు నేటియో బహుమాన పుయ్యఁబోయిన నయ్యెరుకక కించు
కొనక తల్లి. పేరు కలగఁ బ్రసవమైన తమవార మరల వచ్చు పుట్టుకొనెనని
మంచి కావక తినుచుగాక నిప్పు బేరియు నొల్లమని చెప్పి వానినెల్ల పిమ్మి ననునెం
దేనిం బోయినది. అప్పుడది యేమియుంగైకొనమి దానిమాటలనుంగిని ముచ్చెల్ల
సెక్కుడు నమ్మకము కలిగివది. దన మానింపఁబాచి తగవంతులు. అప్పుడొక గొంతు

గూతల సమయంబునఁ బండుకొమరు గర్భిణిజ్వల భారాత్తు పుట్టుచు.
మరికొన్ని కనఁబులును పుట్టిన య మావదివసంబునఁబుద కొనఁ పుట్టుకొనెనని
బాపెన నుండుకొని బాచి కలియకపా. ఇచ్చిన మండిపట్టిన పొరతి ముంబునను.
మిఁదికి మిఁదమనం వేదెమా పితేషమన్నవని కలంచి గర్భిణిపట్టుకొనెనని ముంబునను
మావదివ సమయం బాచి భామాల మరగఁ దీసి పుచ్చుకొమ్మని చెప్పి పుట్టుకొనెనని
యని పోరికొనెనని కలిగినది. కొమరి యామందు. బిడ్డనువదలంబున
కొనినది.

మిఁదివక వానినెల్ల పుట్టుకొనెనని ముంబునను వదలంబునను

మనకే జాగరణ పడ.మంద ■ మందాపరి మా మరకు లోనై నన్ను పృథివిపండ్లను.
నిన్నే మునుపప్పునని నిందింపన విని :శాపతి యుటనియ్యె.

అమ్మ! నేర్పొక సర్వసౌఖ్యము లందుచుండు మీకు చూపి మేమిటి? అత్తయ్య తమకు విద్యాయత్త. కుత్సార్థక. వక్తవర్తి. నవరూపి. ముగ్ధుని, బుద్ధుని గొడవ యేమిస్తుంది? నావల్ల ఎకకాశేననే పుణ్యము. పోసికాని నియములు జేసికొంటిమి. దీనిం దప్పేయి అమ్మమ్మ? కౌముది వన్న చిరజీవగళయ రాశిలేదని శనయల్లి పాదము విడచించినప్పుడు నానవించుచున్నా కానిలయ దుష్టయే.

అహ! యేమీ నీ మామనా! ఏమిటి బాంబులు కమ్మ నురయక రాసిం గొనిమాడుచుంటిరా? రాపురే? నీ వెలువ్వమింత మావ్వనువ లేమి? కేముడి నిన్నింటి రాకుండ నుండి పుయ్య నోనికొమ్మని దెప్పక శారదామే యెరుగవె తివిగదా? నాకప్పడే తెలిసినది. వినుము. వీసంతానము వెల్లో వంపింతుక మానకు. లా నొక్కరితయ మగని తెక్కురు ప్రీతిస్థానమును కలంఘం చెందియున్నది. నీవదియెడం గగత కొమాది యనుమాయయని పొగడుచుంటవని పలికిన విని నాపతి మీను యుల్లు మను నెప్పుడు మాసికొని అమ్మా : ఇట్లమాట || నోదేమిటి యెటవచ్చినదో తెలియ కున్నదిగదా. నీ! తమ చిత్తము వసురెంచి యెదిరి సందింపరాదు కొమడిను పుచి తెలిసి నీ వుంటివి? అది భూలోకమారకదా! నా ప్పం గద తేప్పక రాసి కేమి లాకమున్నది? అసూయ యెట్టిదో యెరుగదు యా ఇట్లాబు కంబోదైవ నెట్టి మూటలంచి యుండదు. ఇది యంతయు || కల్యాణమనిగొనుటం చెప్పగలగదముః ద్రది ని సందింపినది.

అప్పుడు వికాసింయ యింకా సేగుచున్న యాహా : దీనికి సవరియం దనియ పీరి కిరిగి యున్నది. అప్పుడు నా యిచ్చిపోయెను దీనిని జెప్పరాదు. ముందు మురిసిపోగాక యింక కంపించుచు దిక్కి : సేను జెప్పరాదు కాదు. తోచి నట్టి పాడుకున్నా. అప్పుడు తొనవలె : పోవడమింక జనుచు కనుము. ఇప్పుడు పుట్టెను. సంపదించును. నీ పుట్టెనున్న మున్నెంతురా? అది నీవు బాగుచున్నా. పాదా? పోవడమింక పేదరాకెము. ఇదను ప్రవచనం పుట్టించుట దానివలె? నీవు పూర్వము కలియరా? నీవెందు పోరాదు. ఇంక యింకము. అనింబియు మందలించును. పంపించును జెప్పినది కాని మా మానవక యింక పంపించు అమ్మా : ప్రభు గొరవను చర్ర మాంమున వచ్చును? నా చర్ర నుచు పుట్టె ముగియకంపుమంద నాకే కొనవయ్యను లేదు. నా పిరిం గొరవను గురించి పుట్టె. పేదపంపించుచు. అది తల్లి మాటలకన్నీటికిని సమాధానమునచ్చి. ముగియకంపుమంద నాకే కొనవయ్యను లేదు. నా పిరిం గొరవను గురించి పుట్టె. పేదపంపించుచు. అది తల్లి మాటలకన్నీటికిని సమాధానమునచ్చి. ముగియకంపుమంద నాకే కొనవయ్యను లేదు. నా పిరిం గొరవను గురించి పుట్టె. పేదపంపించుచు. అది తల్లి మాటలకన్నీటికిని సమాధానమునచ్చి.

మొదలైనవి కర్తవ్యముగా తీరి జూచినందు మన కళాపరి

వడ్డగోం పోక్కుము నెరుగదు. చెప్పినం చెలిసికొను జాండు. మందారవలి గది మందు పెట్టినది. కాని పడలో జిక్కినవి మనమేమి చేయదుము పోసిండు ప్రసవ పుట్టడనే కానిండు. మీ యిరువురు కూడ మందును గదా? మీదంటే వాపుతెచ్చునో? లోపమేమియుఁ గలుగదు. కాని మరియొక రామవము మనకుఁ గలుగఁ గలదు. అది ఏమి తెల్పుగా నాలోచింపుమని కొన్ని రహస్య వరసలు బువడేశించుటయు మంజరిక యింజుక వికర్మించి అమ్మా? మొదటిమండియు మనము ప్రయోగించు కఫట దియండ్నియు మనకే తగులుచున్నవి. జింకఁ యెరుం కవకారము సేయుట నీలి రాచవి పరికిన మంజరికను పాలించును. ఇల్ల పక యిట్ల సియె.

పుట్టిఁ బిల్ల రానవు. దివాపు వరకులు నీమేమి యెరుంగుదువు. అంకఃపురపాంతులు సంకతికై యెంతెంత లేపి ముఁగ గావించుతో పరుక కర్కమా? పుట్టాపాప వివక్షతకోఁ జూడెడు. పాగునది యాలోరింపవలయును. ఇప్పుడమ్మగారు సెప్పిన మాట గూరముగా మనకు జేయకతీరదు. మన కర్మచారిక పుట్టునే చక్రవర్తిగా వారణింపవలయును. అందులకుఁ బ్రతికూలము సెప్పక యుపాయ ములోచింపుమని పుట్టును. గణానియని సంకాషముఁ గలుగఁ జేసినది. మంజరిక ను వారి మాటల కెదురావ తెరని యటబేయుట కొదవలినది. పిమ్మట సుమన్యుఁ గణాపతితోఁ గూడఁ గుమిట్టాటి నగరమున కరిగి.

అని యెరిగించి మఱిసిద్ధుండు ప్రియ మింజుటయు నవ్వలి వృత్తాంతము నయుంచి మఱియిందుఁ జెప్పఁ కొదంగెడు.

మనుబది నాలుగవ మజిలీ.

మ ట ద త్తు ని క థ

అన్నమ్మా! కనవంతును సర్వసముండం వాడుకయేకాని యంత వడసారి యెవ్వఁడును గాదు. వా తొకకోఁచలికిఁ గడుపునికఁ నిల్ల బిచ్చి నాకొక్క బిడ్డనై న పియ్యపోయెనే. నే నేని యపకారము జెసితిని. కావలసినంత భాగ్యమిచ్చిమాటి యుపకార మేమిటికఁ జేయఁగూడదు? అన్నిపక్రియలు జావించెనివి లేవనలవం బ్రయోజనము లేక పోయినది. యోగిని తెప్పినకరి నమగా పన్నయిది. అప్పుని యాడుపాండు జేయుట కష్టము. అర్థశ్రమన క్కళానకుమి లేగి ప్రియముఁజేసి కాలగున్న కులప్రము నారిపి తక్కుపాంచూర్తమును దానిచ్చిన మంగళ భస్మముతోఁ గలిపి వివముని చెప్పినది. రాత్రి లాటిపాండు దంపెట్టిసంకనే నీయఁ గులమునము, పీనుకను జూచియ బ్రాణములు నిలుచునా? పోయెను. నావంటిది ప్రాణమున్న మేమిరాదము? గుండెయొక జేసికొని యిప్పుడేయుం గావించి చూచెదం గని. నీయఁ పుట్టించింబందా? మృతయైనం గావలయు నే మిట్లమొనగి నీవలయును.

ఆ సమయికి నగరంబున శారదయును బ్రాహ్మణులపల్లె యాలోదించుకొనుచు నొకనాడు నవరేయి వాతలెలుంగుకుంక నిల్లు వెకలి పెల్లగ నగత్త ప్రక్కనున్న పాతగది దూరమిది యింటిది.

స. నగము మూడిలిన పీనుగుల నీడలికొని
పోవు నక్కల పెండ్లముల కుటుకక
కలెలెలకఁ దోపురో శని పెరేలెని | పేలి
నిరుకపొంతుల చప్పుకుం తెదర
నిడగన తొలివ గోరఁబడి మేనుదున్నవ
కనముల జేతుల నవఁద్రోచి
యెరిగిను దూర్వాహన నిమ్మనముల
కొనరిల్లక చెవుల్బాసికొనుచు

గీ. చరణములు గూర్చికొను నీతిసముల తెలి
తెరువెసంగుము జరిపహ్ని తేజువను
గుణవరాహకులము కొంత కొంతువచట
తిరిగి నొక కొంత సేపు తూసురవహుతి.

అటు కిరిగి రెగిరి వెర వుడిపికొని తెచ్చిన నమ్మకలయి యప్పురీహా జలంబున మునింగి యొకరెల్లె బువ్వుఁ బూసికొని తల పిరియఁదోసికొని ముందునున్న యొక కాటినికటంబునకుంక యింటిది. అందుఁ గూర్చున్న శనిదాహవతు లామెంజూచి దయ్యమునుకొని వెరపు లెందుము? నల మొక వెనకఁ బాటిపోయిరి. అప్పుడా శారద యా చిత్రగ్నిఁ జల్లార్చు తన వరయును పలుమూలాలు సూచుచుంక నొక దంక నుండి శిరంబున పుటం బడికొని యొక యాడుటి వచ్చుచుండెను.

తాని నెక్కిపె నుమ్మ కడవ లాగికొను తలంపుతో నెదురుగాఁబోయి యుడి బెనరుపట్టి గాంధుమనె యురలివడి. ఆ పురుతి యురలిపోయి గడగడ వనంపురు గడవ నేలపైఁ బారవడిచి వెనక తిరగక కాలికొఁగి పరుచెట్టవడి. పుటము శిరంబు లగుటయు నందుండి యొక కిసన్న నేలంబు యేతును తోడంగెను. శారద రాపు నకుఁబోయి తూచి యా బాట నెక్కికొని కాలివెనునవ వాని లక్షణములు బ్రేంపించినది. దేదలకు పీరిన కమ్మలు, వెనక యురము, ముద్దుమోము నచ్చుక తేజుంగ గట్టి త్రిజగన్మోహన దూపమునం బ్రకాశించు నా పాపనిం జూచి యొక్కరక్క సోగర నిల్చి లాపల నోలరాడుచు అచోఁ ఏమి మూ విచిత్రము. అర్హతనియ నీరాంత యేరాంతముగా పుటంబున నీ కింకకు విడికొని వాడెం? ఈ బాటంబు మృతుల కయ్యెనునె తలంచి యచ్చటికిఁ బ్రసరికొని వచ్చినదా? అప్పుడు ఆ పురుతి నిమ్మనము దాపచ్చును. మోగిగి కథిత నియమమునకు మిచ్చి దైవము నేలం బ్రకాశించి వాకిచ్చెనన నొకచోన్నది. పీడు దేవతాను గ్రహముననె నాని లక్షణము నా నియమముని

డిటియే చలము. కరువునం బుట్టినవాఁ డింతకంటె నరీనుండా యేమి? ఏ క్రమము లేక లభించెను. పిసిం బెంచుకొని కృతార్థుడాం నగుదునని యింతేని సంకసముతో నా బాలు వెడికొని మఁద్రాచును నశించియంబు నుండిరిం జని వర్తమనెపి యా పాపంబాపుదు జరిగిన వృత్తాంత మంతయుం తెప్పిపడి.

ఆ ప్రాహ్లాదాఁ డపరమిలానందముఁ జెందును నా భవాన్యగు పెల్లడింపటి నవ్వుదే బాల్కను బుట్టించి కనిపి శారద గర్భవతియైనదని ప్రమా గనిగిరిని శరు శశః బుత్తుఁడుదయించెనని వాడుకఁ బుట్టిం కొన్న మనములు లేనిఁ పిమ్మటఁ గమఁచుతోఁ గూడ బాల్క నా పుతముఁ పిసికొనివచ్చెను. వాని మఁద్రుఁడును పేరు పెద్దెను. చక్రవర్తియైన యిక్కిరుందఁగు నా బ్రాహ్మణపుత్రుం జూచి నామం బాకర బాచించిన పూర్వముకృతమును గొనుయాడుచుండిరి. మదకత్తుని నర్లి కండ్లబు ప్రాణములలోఁ బెట్టుకొని పెంచుచుండిరి. అయిదేండ్ల ప్రాయము వచ్చిపడి మొదలు నానికొఁ దండ్రి పిచ్చాల్కానము చేయించుచుండెను. తదియఁకాగ్రహణ సామర్థ్యము జూచి యా దింధనని గారణముమీఁగా దలంచుచు దండ్రి తగు సుపాధ్యాయుల పంపించి పదియేండ్ల వయసు వచ్చువరకు బహు విద్యాయందుఁ బొందితత్వముఁ గలుగుఁ జేసెను. పదియేండ్లలోపల నుపవీతుడై యద్యుత విద్యాభాష సంపన్నుండై న మఁద్రుని ప్రభాతి లోకుఁడనన విని వసుంధరుఁ డాకానాఁడు తం డిదోఁ గూడ నా బాలుని చను యాస్థానమునకు రప్పించుకొని వాని విద్యలం బరిక్షించి నెరగుపడుచు స్థితి పడంచెను.

అన్ననాఁ ఇట్టి యాపను విద్యాబాధులు లేకయుఁ గలిగిన బాలుని జ్ఞక పర్యాయమునకొక పేరపాచునింబు బుట్టించిన బ్రహ్మకంటె నిండాప్రాణుఁ డెవ్వఁడు రరాఁడు. కలకటా ఇతఁడును బాల్కలు గర్భవతుడైనను వానికి సంతానమును బహుము సుగృత లేఁపోయినదిగదా అని యాంతుక విచారించుచు నతఁడొకరిపై నిరుకొని ముద్దు పెట్టుకొనుచు అప్రా పితుఁ గడమ విద్యలన్నియు వేను తెప్పెడ. నా యెందఁ బదివడపా యని యడిగిన నమ్మాజనకుండు భక్తి విశ్వాసములతోఁ జదివెడలను గ్రహంపుఁడని యా కరిముఁ జెప్పెను. నమందరుఁ డది మొదలు మదకత్తుని కుపాల్కా యుండై తాను గ్రహించిన విద్యలన్నియుం జెప్పుచుండెను. మఱయు నా ముధసాధ సముఁ అశ్వారోహణకాలము లోనిగు వ్యాయాచవిద్యలుకూడ చేర్చించుచుండెను. అయిదోదేములలో నతం దశించిల్కాపారంగకుడై వసుంధరునికే రప్పించిద్దఁ బారంభించెను.

వసుంధరుడు వాని బుద్ధిలమున కె తేని నెరగుపడుచు ననుదిన వర్తమాన ప్రమాణాలోచన మొదలయిం బాచుండై యతనిని బ్రదానము తిగాఁ జేసికొని సంత నియు బాల్కలంగ విషయముల నతనితో ముచ్చటించుచుండెను పెక్కులేని వసుం ధరుని సంతానముగ గడియమైన వోపలేడు. ఆహారకయా విహారిక వ్యాపారముల

రాజు ముందరములోనే చేయవట్లు నిర్ణయించెను. ఒకనాడు వాని సంతఃపురమునకుఁ దీసికొనిపోయి యుచున్న భార్యకుంజూపి తమిళుఁల గెరవమును సులిపార్యముగా వ్యాజించెను. వానిం జూచి కళావతి కన్నీరు నింపినది. కొమరిత తలయూచుచు నించుక మందహాసముఁ గావించినది. ఆ రెండు చిహ్నములు చూచి పసుందరుఁడు కంఠావళంకిత స్వాంతుఁడై మరియొకప్పుడు కళావతిం జూచి నాడు నీవు పుటదత్తుం జూచి కన్నీరు దెచ్చుమంది చెమటకని యడిగిన సప్రదాతి యట్లనియె.

వారా నాడు నా నానవట్లు చెప్పినది. కానిచో ఏపాటి కింత ప్రాయమాగరి కుమారుం డుండ గలరాఁ డెట్ల కుమారుండే మన జంకిన మీరెట్టి య సంద మునుభ వింతురో? సహవాసపరివరముననే యంత ముదియుచున్నార. ఏమకటి కథ నాపకము నచ్చుటలే గొప్పకు నిందితి. ఇంతకన్న ఎరొక భారజము లేదని చెప్పినది తేనెవాఁడ. బ్రత్యేకము కొమరిత నింది ఏదా ముటదత్తుంజూచి తల యూచుచు నవ్వితిమో? సర్వము తెప్పుమని యడిగిన వాడతఁడ యట్లనియె.

దేవా! దేవదాసు సగం నిర్భాషారంగతులు నమందరాధురందరులై యున్నారు. ఇట్టివారు మహర్షి చిహ్నములకు కంకించిన నేమి తెప్పగండు? ఎట్టి హితుండెను దమదమస్కందెన రూపవంతు సంతఃపురమునను వ్యర్థియుం దెప్పఁ దును దీసికొని నచ్చుటకు నమ్మరింపడు. బ్రాహ్మచరువులు గావున మీరిట్టిమని లేసిరిని నవ్వు వచ్చినది. మరియూ దడియూప కైకవము లోపేరసములై యున్నవి కావున విస్మయముఁ జెంది తల యూచితివి. ఇదియే కారణమని చెప్పిన నీవె యతం దసూయాగ్రస్తమానసుండై యట్లు తలంచెను.

దేవా! నన్నీ చాతపర్తి యెట్టి యాశీషణఁ జేసినది. అప్పుడు పరమసూని సంతఃపురమునకుఁ దీసికొనిపోవుట వాటియేకవృత్తి. స్త్రీహృదయ మని చందంబుని యొంగియు వెర్రిపని చెసిరిని. అతి సుందరమైన పరపురుషుని జూచినప్పు డెట్ల యుచుకొని మనము వ్యభిచరింపక మానదు. నా కాస్త్రమర్మకమ యంతయు నివ్వంముఁ జేసితిని. మ కళాశినిని వి త్రముంజోల నొమంవంప పరాయణు నొందరుండు. గాపాడు కొనుదుండ వేంయునని యొర్రులు సెప్పెయ్యవారు. ఆ మాట మరచి వ్యతతులుండు గరాయని దీసికొని పోయితిని నివయండుఁ గొమడిరెంపముఁ చగిలికొంగది. సంది యములేదు. చాపుం చావ్యమే తద్వికారముఁ దెలియఁ జేసినది. మాటలలోఁ గూడ నెట్టి తొణకు తేటపడుచున్నది. కానియ్యి. మరియొకపారి పరీక్షించి || రత్నమాలోచిం చెడంగాక యది నిస్సంబుని నాటంగోలి సంతక మరయుచుండెను.

మరి యొకనాడు పసుందరుఁడు రాయల వారియొక భోగవసనీన పరి చచ్చుటయుఁ గొమరిత వండుంచి కావతిని మాత్రముఁ దీసికొనిపోవుచు పుటదత్తుని గూడ రమ్మచి పయనముఁ జేసెను. ఆతండు మొగట వంగిరలింది ప్రమాద సమయ

మునుకు దవెరముగా పొయ్యి వచ్చుటలే నక్కారలము చచ్చి యెవ్వరు వారిలో నాచీదే కరుగట మానివేసెను.

వసుంధరయేను సముద్రవర్తివార ననుచుగా వాయువారియొద్ద నిలిచి యున్నరవణిదే నర్చితుండై వడిచినవలం బప్పుడంబును పరిచి మరల సెంటిదే పుచ్చును మునుకు కరులకు వెంటబడిచుకొనింబు లింపుచు యొక పులికొ గ్రుచ్చుటచే యున్నది అది తమిళయూ యను కడుపుటయు నందెట్టున్నది.

మహారాజా : సరళకారవహస్యవేదివయ్యనైన డుపాంక్షియైన పులివకు సరిగిస్తురమనము ప్రసికాన పోయితివి. ఉద్ధారకు. పక్షి. బోతుడిగనైన న్నెయ్యయి బోవకుమా ? అదయే ప్రమాదము జరిగినది. పులివకుడు కడువ్యాధి గల్గించు కొని పేతో మొన్నరార పోవుటకు గారణ మాహింబుకొనవలయును. మీరు లేనప్పుడు తరండు పగటికి వచ్చుట తప్ప. అరెండు మీయకువాడైయింక సతని గావను వా రెప్పుడుగోమి కర్కంకావుత గావున మీ పేమముగోరి యిట్లు చూసితిని. కప్పులు ముప్పంప వలయు ను. అట్టి య కరిము జదివకొని పసుంపెను కనుమాన క్రోధ వివర మాననంబై కిలంబులవర దంకంబులు పుటపంబ గొనునను నొకా యుద్ధాత్ముడు పుటదత్తునింతకొని. ఇందంకా నీవు నాతో కవునని ప్రయాణమై మిన్న బిచ్చి మొనిలిచి యోవన మదము యుక్తా యుక్త వివేకము నెలువనయ్యెను. బ్రాహ్మణుడనై పోతికొని లేచిపో నిచ్చుట నీ శిరంబు నూరు చక్కలు సేయంబునబోదువా. అని యంతక పూరముం పుటదత్తుని నిందించుడు గానసర్వము దంకి యున్నరవి నిట్లుచ్చు నిగుడించుడు కయ్యో బొరలుడు గతి ప్రసి మంవను దిగ్గునడికి యంతలో పుచ్చించు కని పురం నయ్యునవరలో నమచ్చురు నీ నీతి రా కియ్యి ముగ్గుము వ్యాకులంబుల న్నెచ్చుండక యంత యూహలు కాపెంపురుండెను. అంతలో దెల్లివానినది. పాటక ప్రవారము పుటదత్తుడు వసుంధరయేను మండుకొన్న గదిలోనికి వచ్చి యతండు లేచ సుండుడు కంకిండుకొనుచు ముగ్గుగా మందము బావుననిం దోయి మహారాజా : నేను బూర్వోపయోగెను లేవకొంటిమి ? నిత్యవృత్తయంబు కనురము మిగుండా లంబు యుడిగిన సకల భక్తిని పని నంపర సమయ నిర్ధారకర్మ మర్హతావ్రహ్మంబు పోల బొల్పవెట్టి పే : పే : గురుదోహ : నీ మొదట చూచారు. నీవు మహా పాపాత్ముడవు. ఈ క్షణము నా గృహమునుండి నా పురమునుండి నా దేశమునుండి లేచి పోవలయును. అట్లు లేయదేని గడియలో నీ కల గోటగమ్ముమున గడ్డ గొల్పి. అదియే ముమ్మాటికి నాజ్ఞ. అ. నరసి చేరమామవెట్టి యా మందమునా

అప్పుడు పుటదత్తుడు చే నెల్లి వీరై యొట్టుగమ్మ ప్రహస్యకి చేరవ నుండి మన గణగన వేరంత నే మొదలు బలుపటకు నోరువార ముక్కిం

బాదికలుగొనియు చక్రములు వదిలెను. వాహనముఁ దీసికొనవచ్చియు వంటలుబెరి టిహాఁ : మంత్రిగారెక్కడికో పాతరానపై పోవుచున్నాడు. అనువరించి యేగ వలయునని కోడలు సామంతులు వెన్నంటి కలిసికొనిరి. మరియొక రామభక్తుల ధర్మంబి తోడపోయిరి. కొందరు తూర్పు సాదనములు మ్రొయించిరి. కొందరు రుద్రుల వడి సమస్కరించిరి. కొందరు దీపించిరి, బట్టు కడంబడివూరెల నెలకు మున్నెయి చుండ సంపదల పానసంజ్ఞాఁ బొందించుచు వాహనము వెళ్ళు యుప్పుదింబోగ లోద యుప్పులతో మూలకక నోర్పించుచు యొక రామింటి నవడుచు గ్రహం చు సుగంధంబు దాడి, తోట లక్ష్మినిమించి మ్రోగియు గదలి విశారాద్భుతము పోల గొంగుటూడక తలవంటికొని యూరగ నవడుచు మహాభక్తులతోఁ బ్రసరించెను.

మట్ట ముద్యాన్నముదనక మర్తిపానం గడింపక యట్లు నవడుచు నతండు పెద్దదూరము పోయి తీవరభవనరావ ప్రతాపితప్రతిభుండై యలయద జలంప సగునలక నోక చెప్పిగం జరికింబడి యిటు జీరికించెను. అహా ! దురదృష్ట దేవత నా కెంతలోఁ బునన్మమైనది. వేటి యాచయముదనక మహారాజ్య పుత్రవ మన కుంప గడియలోఁ బరమ స్యాగ్యంబనై పోకిరిగదాఁ అమ్మహారా సన్నుఁ బుత్రుండువోలె నారించుచు శిష్యుండు మున్నెంచు ముత్యు మగిది నాచించుచు గయనానలరంగితిమిగదా చువులు నామె బరగించుచు నలంబునం గయత్కరి కంబ వెలడించు దలసిమాటల నా భావనము గలిగించుచున్నాడు. ఆ దయచాలి నోదీమండీ యెత్త పనుషాక్షరములు వింటివి. అయ్యోఁ నన్నుఁ బోమ్మన్నపుడు దేవా ! నేనెటు నేరమాఁ జేసిరి. నా యభూధము సమాపించి కగిదోష విరిపుమని లేలుఁ బట్టుకొని యడుగక యూరక వందవకఁ బయికి వచ్చితిని. ఇంత సూర్యుఁ డెందెను గదా ? అక్కటా ? నన్నొక ప్రవసము యాదక మిక్కిలి ప కపించు తలిదండ్రులకైనఁ జెప్పినదీతిని కావేయి ? హా ! జగదీశ్వరాఁ నాఁ సమాన విద్యా రూప పితృవముల నిచ్చి యిప్పు కరోగతిం బొందించితిగదా ! ఎట్లయియు గదా సాగడందగు నా రుద్రుడనుమరు వాయక వేదియో యోహనము. గలిగిపెక్కి. అక్క కంబు నాయఁతేయ నున్న పూర్తిండుచున్నాన. అయ్యోఁ తలచిపోన్న నా దెండుము మగిదిపోవుచున్నది లఁ ముఁ నిజమగా వో యరణ్యమునకు పుచ్చిపో ? లేదు లేదు. ఇది సర్వప్రము. ఉపాదమ్యప్రము. భూము మున్ను పులిగింపు. మరల నమ్మకంబునొక యుగవంశమును. అక్కటాఁ పుచ్చిపోయి ? కావే నేనెమాటలం దలంకిక న నేడపు విచ్చుచున్నది. నా కిది విచ్చునె సర్వప్రము. జీవితాంత పి యాచయగిరిము దలంచి పరలోకావక దడుచుకొన్నాను. నా పో మ్రోగింబు మగించుచు మోహాననవక మోసముంబు బుట్టింబునంబు నొం బడియించెను.

అ. పొడిగించి యవ్వలికథ మరల నతం క్లుప్త పుష్పంబొదంగెను.

స రో జి ని క థ

పుత్రి : సరోజీ! : నీవు భామాలు బాదీంపక విశ్వావర్తి గర్జించుని వెంటుంటుంది. స్వప్నాభిమతియు వారాధనలక్షణము వాయించియున్నది. దేవతాపిషమనున్న రంజితోద్వేగి నేనకా తిరోగ్రమాదులు విశ్వలనియే నెప్పుడును మనము తర్కంతివారము. అతిముంగాక వొంపకమును ప్రతుష్టకు తెలయంగు గూడఁ గొండొక సాధనముగా పరూపింపవలసి యుండును. మేనదొడతమరి న గలదాగుట ప్రవరపములు నీకు మూలము లిచ్చెనాతమరి నను. మనము గల గోరము నీ వేమెయ్యునును? అతి ప్రవృత్తియ గీర్వాణదాన స్త్రీలో మన మొక్క రము దదువలగియుండిమి. పురాణగార లన్నియు నాలించియు నీ వింత మూలక గాంచి నాకుఁ గోపించరాక మానునా? ఇప్పుడు క్రిందొక వాడుదగు రాజపుత్రు డిరుడు నలువురు పరివారకలతో నీ యూయ వర్తి నీ రూపగోరములు మన దానవాల ముచ్చి చేయెను. ఆ సేవకములైన కరీమ దూపనా వివాసములుచూచి పెరుసలేక యీరనివాక కంగికరించితిని. వాడు చాలితివయ్యెను నీ నయమయియున్నయను నానాపంపలై వోగలవు. నీవు వాడుని చరియించు. నున్ను చాలిన నవండు గల రాజ్యమంతయు నీ యధీనము నేనువ మానుడు. తమియ శృంగార లలా చాదుములు చూచింప వననకము వచ్చివడి. ఇంత చివరఁ చరిన ముండు ప్రారబు నీ మాబలకుఁ దాగి యుండును. ఇప్పు కంగికరింపము. కంగికన్న నెవరినను గొంపక మానమని కాకింధిపురంబున జంధపయము పృథ్వీకృ సరోజినిముని లన దూతు పర్యంబించిన నమ్మించుకోడి కన్నీరఁ గాయుడు నెట్లవియె.

కల్లి : సయ్యల మంత పాపింపునదేమి? నీవు పెక్కండు పుంజుల ముగపుచ్చి కానంసినంత తనము సంపాదించెను. అదియే మాడు దరంబుదాక గుంపుముగా వాడుకోనినను దరగడు. పల్లకం బిది పూడియే డిన్నున్నది. నీకుమెలయునా? నీవు వరమున దేమి సంపాదించుకొని వోయితి? ఇది నన్ను చాల్చు బలికెనవు? దుర్బుక్తి గా వాల్చింద నవ్వము లొంగం వలననో లొంగల వలననో నాగనము నొంపక మానదు. తన మన్నుము మరలంచి చివర గలగల జేసి పలుకుల నమృతము దొరిగింతును జిత్తుముచంద మరముతో నుడిచి పలుక చరనముల విడుచి ద్రవ్యముల దొరికొను పాపము నాజెడు. మన పుత్రి సర్వవృత్తి నాని విగతుడయితి. పెద్దపుత్రులైన చరగలముగాని తెలమాలి వయలేడు. ఇట్టి పుత్రి నీకు ప్రదత్తమునకు నా మనము బోలెనున్నది. సొన్నొకటిచ్చి పండ్లి చేయిము. నీకు నీ పుంజుగాఁ జూపకనుము బలి పరవ్వు పేరు ప్రతిష్ఠల సంపాదించెను నీ ముని నాగిని. మన్నురుండు విటుండై వర్చి నకు సంగికరింపను. కదానీయును

భేసిపిడిని మన్నురునిగాఁ జూచుకొనియెడను. ఉన్నమున్న వట్టజేయుము. లేకున్నఁ జంపివేయుము. అని ప్రత్యుత్తరము చెప్పినది.

ఆ మాటలని యా వెళ్ళి వాఁడుఁజూచి. ఇదియో ఏ యెఱిఁపాడు ? నేనెప్పుడో యిరుదుసులంబడి గడియించిన విత్తమాలయు నీ వొకమగనితోఁ గురువులుఁ గలుపు పెట్టెదమా ? అమ్మా ! ఎంతలావచ్చును నీ మాకృష్ట గడుముదనము నాకుఁ జిప్పువ్వకు లేక పోయినదీగదా ? నేపథం బుద్ధి చూచు నీ పం యేమగునో ? పేదలను మిడలెను నీ పాటికిఁగూటికి భేద నున్నవని పోతుండుమా ? ధనము ప్రోగు చేయఁబట్టియో యిప్పు పోకడల పోవుచున్నావు. నీకు హింసఁ జెప్పినది తెలియదున్నది. ఏమి సేయుదును ? పెండ్లి మాడినచో నుగనియావతికిఁబోనై వర్తించవలసిం గదా ? రాజస్వచ్ఛమృతంబును కలుగును. మరియూ పరకుమ మాయకుమమరదులను లింగి లితుగఁజలయును. హావరావముం తెలియించుటకు నవకాములేదు. అపరాధలు మనుషుననే పిర్తము కావలయును. విద్యలకు నలసిం జేరు. ఇదియే గిన్నె త్తిచూచున పప్పు సేయఁజూరు. పెండ్లి పెండ్లి యో యూరక పలనంపుమంటిని. అప్పు రోషములు కలిగియున్నది. అంగహాసలము చూపహింసలను బొడ్డి కాని నీ మఱి జాగ్రత్తహన రూపముగిరి కలంఁజీఁ జెప్పి యేమిటికి ? నిన్నుఁ బాదిన నందుండె నను నంతటి కాకుండుమా ? ..తేఁ జిర్చకనమనం దిట్టి రూపమి యుండినచో రూపందం మంతయు నేకపోవుదువా ? గడ్డికన్ను తెలియ నీయక చెప్పుచుఁగప్పిపుచ్చి ముగము వారి రాచి యొడలు తోపి తోపి లేపుయందము. తెచ్చి పెట్టుకొని యంతర్ద్రవ్యము నంపఁజిందిరిని. నా చూడని వెములును వే నెనుగని నుండదులును లేదు. రూపము లేకున్నను మూలం లేకనే వంపుఁ గలుగ జేయురావను. అసః ! హ్యాజన్మముకన్న మత్తముమైన జన్మమకందా ? స్త్రీలలో గడిరయే పొగడఁ బడినది. నా హితము విని వివాహాభిలాషపడెడి పక్కారధ్యముం నవలంబింపుము. ప్రాయము రిత్త సేయుకుము. జంకజేం ? నేకు వచ్చిన రాజపుత్రుడు నీకు నర్చనలతో నా మాట యెన్నఁడును వినువచ్చు. వాని శిష్యు చూచి వరింపవేని నీకు ధర్మక పెండ్లి జేసెనక నిడియే కపరమని బోదించిన విని యాతుమదేరత్తు పేమియు మాటా దక యూరకున్నది.

అతిమే వంశీకారనూపననుని సంతసముఁ జెందును నా పుష్కల శిష్య సాయుంధాంగనఁ బడకగది యెదురకముగా నంకరించిరి. సరోశిని ముందెనుండుక నా ముహూర్తముల నై చినది. తలపై రత్నంబులు అకపరవిడిచి. పిమ్మట నామము ..చేసితి. గడ్డి సన్నద్ధముఁ గావించి రరాగమవ మరొకొంపుకడవచ్చితి.

అప్పుడు గోమగు బల్లి వొంటినుండిను వెలుగు.

వామిగుం వొకండు బల్లి నువచ్చి

గోమకేళియందు సునకునది నున్నది

బొంబి గోమ పాదవిశుంధములు

అట్లు భయభక్తి విశ్వాసముతోఁ బరిచారము ననుసరింప రాజు పుత్రులందఱు సోమయోగిని వెచ్చుటయు నది యెదురు వచ్చి హఠాత్తుర్రువడి. ఆ వశ్యురముందు సూర్యమారలు కానుకగా నొకవజ్రముఁ దుంచుటయు నాలోగముది యాచారికి వెరగు పడదు లోనని దీనికొసపోయి యుపదారములఁ బెక్కుఁ గాంచి యా వయసుకాని గజ కుడుకున్న గదిలోనికిఁ బ్రవేశించి తలవైచె వివది.

విచ్చుట నారాజుమాటలు నలుపుదు న్నకానిశేషములం జూచును అంత నశి యొద్దకుఁ బోయి యాహా? శాగ్ధళాళిసి! నీ గేహము రాజభవనము కన్న విచ్చుటయుగా నున్నది గదా? ఈ యుపదారముల మాకును విష్ణుయముఁ గలుగఁ జేయుచున్నవి? ఆయాళే? ఈ వస్తువు కల్పేత సుంపాదించితివి? ఈ మంత్రము నీ మంత్రములు వెఁ గట్ట పుకర్కములని తోచుచున్నది మా రాజపుత్రుడు శివార్థ దర్శితులకన్న నీవె నధికండు నున్నావీ యుపదారముల శానందించి క్రామము లిచ్చుననినందుకొనుచున్నారమని యూరక పొగడుచుండుట యన ది యుచ్చుచు నిట్లనియె.

మధురవాణా! నా యా భవనాలంకారమునకే మెచ్చుకొనుచున్నాడు. తోపలి విశేషములం జూచివ మయ్యం గొనియాడుదుఁగదా? రండు చూడుడు అని లోప లికిఁ దీసికొనిపోయి గడుం లాళములు దీసి యుపదారములు మేరలు రహస్యగ్గ మములు లోనగు పంథంబు నుం జూపుచు పోగోయెప్పకేమి? మీ రాజనంపదకు తగిన సరసుడనయే వే నొడం బడితిని. సామంతులు మావారిని బ్రోక్కగఁజూర? ఎంత వాడు నా కిద్ది మెప్పు చిరుగుగం మిలే పప్పుడు. పెక్కులేం? ఈ పట్టణ రాజుమాచుడు వత్తుచు వార నంపివ నామాకు దంపిగొనినది కాదు అని యాత్మస్తుతి పూర్వకముగా నుచేపన నాన్పించె.

తల్లదవడి: నీ వింత తెప్పరంబునా: నీసం రాజపుత్రులతోఁ గూడ నిట్లు వెదలి యానువెంటెవడి వది నగరముల నుపరిమిల విద్యార్థవయావంబులఁ జేసి విండిన వారనుండరులఁ బెక్కులఁ గాంచెనుగా. నీ యొక్కర్కముగం వెల యాలిని జూచి యెరుగము. నీ వాకుక వెలకటి నగరములయందే పోయిందెమి. అందులకే వెదలికొనుచు ముందుగనే నీ మందిరమున కరులించెడిది. ఒక నీ గజలు బంగారమైనదని తంపునను. కేపిసాటిని మా చూచి విశేషములు తెలిసికొనఁగొన్న. అని దానిమాట లందుకొని యూరక నుంచి తేముచుండె.

అదీయ నాదిమాటల కలనచు దనయులగుం రహస్య విశేషము లన్ని గుం జూపెనది. వారు నూచి యానందించుచు నొక మేమువోయి వుండునో యెరుగను. మా రాజపుత్రుండు వేదమహానుజ లేచును. కాచికోని యుండవలయునని వెలకడు ముందుగాపడినదీని బోయి యామరిచాడమని యెప్పుడు నిందుకొనెడి. ఆ రాజపుత్రుం డొక గదిలోఁ గ్రొవించి మంసకూలికార్యముల గూర్చుండి ఇట్లు దృశ్యంబెను.

అందుచేతనే నాకు కలంబికిన గడు పెరగు కలుగుచున్నది. ఉత్తమ బ్రాహ్మణ
సామంతుడై పద్మంబు జలపి వానాపరంబునముః కొండయు తివురకుః పోయిరి.
గనుచు పుట్టినై పీనియందీ వచ్చిరి. అమ్మః నమ్మి యల్లిచ్చిన యమ్మవ్వ
కంటె నెట్లు పంపించువాడనో తెలియదు. విశ్వానమాతక పాతకముకన్న హిత
మునః పోకకలి లేకగదా మరయు వెలంబజాచి వెంశాంగు మరయుచుండును.
నమ్మిరి పీనియందు మావక వేంబంబికినె యుపించుచున్నట్లు తనంబుచున్నది.
ఇదియెం పోయెను గానె యున్నది. అని తలంపుదు నా జనవారింజాచి యట్లు నెను.
తనదః పీ పేదము. నీవు వానిగనవుతా ! గదాతరక్కములు పి
యందుః గనంబకము ? అట్లు విగారించుచుంటిమో ? పి వృత్తాంక మెరింగింపుము
యదిగిన నమ్మిరి పీనియందు చుట్టికినెను నమన్నది యట్లు నెను.

అన్నా! నీవు నాకు సహాధుర్యము నున్నా; రోమియనుగా జూచి నున్నానెదెవని నీ మెగులు జూచి నా వ్యర్థాంతము జెప్పెదను. లే. రో. నీవే దూచియుచుండెదెవని మరీస ము యశకుడు వెరగపాటుతో సహారం. నీవు నన్ను జూచునది పీలినినెప్పుడు నీ యందు నాకు ఎరక మర్తి యెట్ల పొందుకొని. అది యుమంగాక నన్ను నే గాచించి వచ్చిన వాడనుగాను. నాకు ఎరియొక ప్రాభుత్వం. పిమ్మట నా కథయందెప్పెరి నీ నెక గెల్లెరొ నడుపు ముందుము నెప్పుడొక కల యిందుక రె లెనుట నెరు.

అన్నా ! నాకలమెడియ నానా చెలియదు నా కలిదండు దెవ్వరో నే నెనుంగను. నా కెనిమిదేన్న పాపము వచ్చింది చెడలె నా కథ పోతున్నది. అంతకుముందొక గ్రామము నుండి యొక గ్రామమున కొక యెద్దనుండి వెళియొద్దకుం దిడిగితిని యిది యంతయు స్వప్న పాపముగానున్నది. ఏకాం యను మృత్యుమరలో నేకొక తంతు నానుపని యింకేక వామనానుభవంగా నొనా దొక యాదుది వచ్చి వచ్చితుకొన ముద్దాకురు బాబా నీ నెవ్వరి రావవు ? ఎన్ను మును సెనుకొనెదము వత్తురా ? యని । యడిగిన నేను జరియును గి.గిం గొద్దికొందని. అప్పుకది నచ్చు దింప మీలోవరిక బోయి మిక్కిలి పరిగం వేళ్ళకుఁ చక్కపిల్ల కావనియున్నది అర్ది బారిక యిందఁ గలదు. వెనువచ్చుతిసి అన్నారా ! యని యడిగిన నా పెంపుకు కలి నాకలకు వచ్చి నీదే నలదు ? ఎంత వెని యయ్యగంతు ? ఎవ్వ ? గావనియుపని యడిగిన నానాతిక కాళింపురుగండు లం దవతి యను వేళ్ళకు గావనియున్నది. దారి బాగ్యమునకు పిలిచితిని. పిల్లలు లేరు. బారికం జూచి మాకు వది నేని వెలమల మూలముకొందమున నడిచితిని.

అప్పుడా యాత్రాకు నన్ను నిలిపి యిది వాగ్దానము మీ దక్కఁ
దనినఁ జూచినవారెల్ల దీనికి ఏమిఁజెప్పింపుమని వనర్కొని యుండుచున్నాను.
నా కర్మ సామర్థ్యము లేదు. వేళ్లం కెక్కిరించి నన్ను పట్టుకొని నులంఘనంకరి
నీ యిది యెట్లు నడదొందితిమి నీటికి నవ్వకంకరించి నీవెవె నుతామారలు

మీ దివ్యమున్న నా సొమ్మిచ్చి దీపింగివిహ్మ. లేకున్న మారక పొమ్మని పరిజన
విని యా దూతిక సంకసించురు నన్నకు యవ్యురతి కావె యిచ్చి నన్నెత్తిని
గారించును నీయూతు దీసికొని వచ్చి యీ రంధ్రవతి కిచ్చెడి.

నన్నుఁ జూచి యావేళ మోక్షార్థముండను దూతికఁ బాఠోన్విక
మిచ్చి నా మేనంతయు బంగారమయముఁ జేసి నా ముద్దు మూలందే గాలవేషముఁ
జేయుచుఁ గన్నపుత్తిక కన్న నొక్కరు గానాటముగాఁ గెంచుచుఁ దగు గురువుం
వియపించి సంకీర్తము సాహిత్యము వృత్తము నభివయములోనగు విద్యలై ల
వేర్చింపెనది అల్యకాంములోఁ జెక్కు విద్యలలోఁ బాండిత్యమును సంపాదించెడిని.
అంతలో నా మేన బాదు యావనము పొరమాపెనది. నాకు గన్నెరికము లేయుటకు
బెక్కింపు రుద్రకులు వారల సంపది అరిసం నాకు తోపించెనది. నేనందుల
కంగీకరింపక వెండ్లిఁ జేయువని ప్రార్థించెడిని. వెళ్ళానప్పటిగా నుండుచుని
నన్ను నిర్బంధించుచున్నది. ఈ విషయ విచక్షకు జేకవరకఁ డగవు
జరుగెడనే యి స్తుతి. నాకది యేమియోగాని పెండి యాకి పతి వశస్థి దీరి సంపా
దిఁ కవంయునన యిదిలావ కల గురువుది. బాధనకెవ నొప్పెరనగాని సేమాట రంగీక
రింపవని నెచి. శి. జేయ మీ నమిత మి నవ్వెంతి. బతిమి కనది వెళ్ళుచిందినది.
శరీరంబెడిది. ఆ మూర్తవారిలోఁ బ్రసంగించునంటే మీ పాదములమీసేపకి బ్రతి
మూలకొనట యుచితమని తలంచి యేమియు మాటాడెరికాదు. ఇదియే నా
పట్టాంధము. మిదియు పూర్వపుణ్య పరిపాకబాంసంవేసి కనదాకనపూరిత హృదయం
లగు మీరు ద్రవదీసి నా మూల ముప్పించెడి మీ యిది గృహంబు నెడ యుండెదను.
మమిద నకరణ కాత్యూముఁ జూచిన మీ కుల పరినామంబులు విస నామది తొందర
వడదన్నది ఏ దోపు వెలలు మీ కయోగమునను దుండునున్నారు? ఏ
మహోహ మిమ్ముఁ బు కుగా బదసి కృతాచారయ్యెను? మీ లలితాన వరంబు
బట్టి? మీ వృద్ధాంతముఁ జెప్పి మరీయ శ్రోతానంద మాపారంపుడని చెకుకొనిన
మీ యతండు విస్మయ లకా విషాద సంక్రమంబులు వెనంగునం చెనుగొన
నొక్కొంత భానించి యుట్లనెయి.

చెలి! నా కథ వినిన నీకును వ్యధఁ గలుగక మానదు. నేను క్షుధియ
కులుకఁగాను. బ్రాహ్మణ పుత్రుండు నాపేరు ముటకడుగండు. నాకు లేకములు
లేవుగాని కిన్నెకనమందే రాజావంబునముఁ గలిగి వేదాన పదవి నడిపించెతిని
అగారణముగా నాపె రాజావంబుఁ గోపనవర్చి విరాజించిన నూరు వికరి తలిదండ్రు
ల. విద్యక మొక్కయంద నొక్క మహావ్యాయనం బడియెడిది నాది మర్యా
ద్యుపహాసనాది యొడఁబాంకక నొకతెల్ల విజంబండుకొని నిల్చి టోయెడిది.

ఇదియుగా నలుపున తొంగరాదుతపాణి యా మార్గమున బోవుదు

నేను బడియన్న వెట్ట నీరకు చచ్చి వన్నఁ జూచి నిజమంటి యట్లు సంభాసించు కొనిది.

బడడు—బడేవ : పోంబాడిరా? మీకు చచ్చిచది యంతెనా యేమి? మరియొకఁడు — లేదు, లేదు, గడవు కదలదున్నది, పొంగక లేస్తుదుమా?

కోకొడు—సీ, దూషణము చెల్లించి చక్కగా నున్నది, పీడకొడి లేర్పడిక వచ్చెనో తెలియకొను పిమ్మట గడవుమోలించుమా.

ఇంకొకఁడు — అదియే యీత. పోంబంపుటవలన మనశ్శాంతి లాభము? కుటుంబాదర్శన లేవురా.

అని మాట్లాడినది వారిలో వొకఁడు నా మొగముపై నీర్లు గతెను. అప్పుడు నేనసరిపడి లేచి కుచ్చించి, వాఁడు నన్నుబాచి నీ తెవ్వరపు? ఎందు దొప్పుదున్నావు? ఈ వారము కేమిటి వరుడెంతవఁ యడిగిన వాఁడూరి తరువుకును నేరక బాహ్యుల కుమాశుండ, నా పేరు మడచఁడు రండుడు అవారణముగా నేను ప్రాణ మెరుపువలకు విరోధైవ విరక్తియింది కావలయునని ఈ యరద్యాంబునంబ్రహ్మంబిను నన్ను మీరు జరిపి యున్నారని చాచుడు. ఇదియే నా వ్యక్తాంతముని చెప్పెడిని.

వాండు ముక్కుపై ప్రతికొని బెరా, మేముంట పాపాక్షుల మును కొంటివా? మీరు రాకన్న బెన్నదే నన్ను, అంపును, మావలనం బ్రతికితిని. కావున నిన్ను ప్రేము రక్షించెదము. మాతో రమ్మ పేము నెప్పుడల్లా వినియేరమేని నీకు మా వ్యక్తిలో భాగము పంచిపెట్టెదము. మా మాట మీరియేని గడతెచ్చక మానమని పడకీరి. ఎట్టి యిడుమఁ బలోనాన మరణమనన తెకవుఁ గలుగక మానదు. నా కప్పుడు వేరొక తెరువులేక వారు నెప్పినల్లొప్పుకొనక తీరినది కాదు నాదే బ్రహ్మాతము లేయింది తరువాత వారు కోరుండుపయ్యు రమలో చొక్కెననకు రావల యుననియు వది క. వృత్తపక్షమగుట గ్రామముంపివికి తోపురున్నామనఁడు. దేమ కథ యంతయుఁ బెప్పిరి మది సిద్ధము లేదున్నమ నప్పుడు చాంక పొసరింది తిలుగక రప్పినది కాదు. వారిచ్చిన లేవంప నాకలియకంబుకొని వారి పంబ్రతి నడుమ బొవంగితిని. క్రమంబున నయ్యరద్యాము దాడి జనపర మార్గంబునఁ బులికింది తిని వాండు నాకు బొక్కెరద్యంబు లన్నయు నువదేశించిరి. మరియు...

సీ. గట్టి గోరణమిది కన్నమల ద్రవ్యులు

అంబించి చాచుట రామవసువ

కన్నెల గటగ బామి కడికి నీకలిలోని

వస్తువుల్లఁ పొలవమునఁ గోనఁబ

ఎదురె న జనుల నీ చొదవఁ గన్నులందున్ము

పొరని యవ్వల పాటోపుఁచిమి

పల్లికొండ చర్మమంశ తేజుఃగాఢ్య

గొట్టి కన్నడ చాచి యెరుపిశశం

[illegible]

రీజిస్ట్రార్ జే.వి.ఎస్.ఎస్.ఎస్.

నాటిగా గల చొక్క, శిష్యుల శేష

మరి సశేషముగా వారి దుఃఖమును నివృత్తి.

ఎ పట్ల పోషము లన్నియుం గహించి కర్మకార కేష్టలములది. పోషము లేకుండుచో వాటితోగూడ గొప్ప పాపములు పొందుము. గావించెను. అది తమవారు కద నీక్షా జెప్పరాదు అయినను నీ సుగుణంబులను మన్నికొని పక్కా పంపుచుండి పనులు. నీ పేర గావనిమచ్చి నిది దీ ములై పడి ఈయారగద భాగ్యవంతుల మర్మము లన్నియు గ్రహించితిమి ఈ యారకెల్ల నీ కర్మ సంపద యితోగల్గి యుండుట ది కించి దానప. పట్టుచుండి మిన్నవోక దాకలివాని నుండేది గన్నము వైచి మంచి మంచి పుట్టుములు రోదెగాని పచ్చిరి. ఆ దీనుల పన్నులతోగలిగి నాకు రాజవేషము వైచిరి. వాండు పదేవారిక వేషములు వైచికోసం మును నిష్కరానికి మీ యుండి పచ్చి కాంబాం పుచ్చితిని. మా వేషములు చూచి నీ కర్మ యుల్లము విరసించ నామములు దొడకుండు. నంరసించుట మూలక కంగీకరించితి. మేముందరము రోషం బొందితిమి. వాండు పదేవారి గలవారెలు. గృహ మర్మము లన్నియుం దరిసకొం మీ పాములంతయు గొల్లఁజ్ఞా పించిపోవ్వాడు. ఇదియే నా వక్షాంతమున నెప్పుడందగనే యా తస్కరులక్కడికి పచ్చి పుటపట్టా. కలుపు తీయుమని యదరిరి. అదియే లేచి మలదక్షుఁ డాగరి నింపు తనెను. పరోపిం జెసి తంపుచుండు దానితో పుట్టి. వాండు మలపుడు లోపంబు (అవేలించి యాహా: నీవంత బాగు చేయచుందిమి? దానికూకు గండున్నది? మేమవ్వలిమని యంతయుం బచ్చి పెట్టితిమి. చంబరవంబు బట్టెగాని బేరలు విరిచి స్తంభమునకుం గట్టి బంగారము నునులును పోగువేసి మూలంబుగట్టి పచ్చితిమి. ఇక నింరలి మంతవములం గొనవలయు. నీవందిమి చేసితిది? దానితో గ్రహించుచుంటేనా యేమి యుదగిగయచి వరం దిల్లగెయె.

నే నేమిటాం జేయలేదు. దాని హేతుండు కడు ముద్రాలు. దాని
 హేతుండు చెప్పకొనుచుండ ఏమిటాం జేయలేక పోయినాను. మేస్సీయేయే.
 అందుచేత దాని హేతుండు ఇదీయూ? ఏ మేస్సీయే ఏదీ జానియే జాత్రునందు మునుకును నలు
 నుండి వచ్చి నేమిటాం జేయలేక పోయినాను. అందుచేత దాని హేతుండు ఇదీయూ.

1. పరిశ్రమ భోగిని? దక్కని య కృత్యములతో మురితో,
... పరిశ్రమిని? మన మనము? మన యోగి? పేద చేసిన మనము? ...
... పరిశ్రమిని? మన మనము? మన యోగి? పేద చేసిన మనము? ...

దేవలింగుడు సకలీశ్వరి వాహగడిమి వట్టుకొని మొఱపెట్టుచుండ నోరుచిక్కి యిటు మీద నోక్కింపుకొను సేకము రావణుండువోరె నెదికొని యుద్ధింపఁజూచుచు దారినిఁబోయెను. తక్కిన కన్యయులును ముల్లెల్ల నెత్తిపై నిలికొని నమనగిరి యుగిరి.

చుట్టుకుండును తనవంతు వచ్చినవూటల శిరంబున నిలికొని చాలించుట వలెఁగను. అందుచే ముల్లెల్ల విరకభూర్వ మా సార ప్రాంత కాంతారములోఁ గలిసి కలిసిరి. అంతలోఁ దెల్ల నొలసది తన్మయూర రత్నైర బొమ్మఁ బక్కపడనఁజూచు ముల్లిలి యగ్గణ మందును మదన శరవశంబున హృదయాలై తమ్ముఁ బుట్టి యూడుమని కేదవల్ల తిరుగుచుండ నయ్యునకి రత్నము గుండె వలె నేర్చుచు ఘటపతుల రాఁజూచి అన్నా! మీదుని నన్నుఁ బోషించుచున్నాడు. రక్షింపుము రక్షింపుము. అని మొర వెల్లవడి.

అప్పుడు చుట్టరైద దడమువోయి నా మిత్రులారా! ఈ రిన్నది కడు నుత్తమురాలు. దీనితోలికి జోషించు. మనకు రోజులువగునని పలికిన చిక్కిరించుట వారు య బావుకే! ఏనాథులు వింతగా నున్నవి. ఎన్ను రాత్రియెల్ల దీనిం గూడితిని. నీ వంతు తీరినది. మాకు వంతువచ్చిన రోజులువెనదా? ఇది వీరుఁ జెల్లె చెనర! నీవు మాకు కావ వగుదువు. నీ తెలిచిని మా కర్పింపుము. మేము నీ సోక్రమఁ తెలియని వారముకాము. జోగమురాంకము బాధలు కల్పించు చుంటివా? కాదుకాదు. అదము రెమ్ము మాకతలయిన నన్ను రాత్రియెల్ల దీని సుమదవిందిదిని అప్పుడే నీ సోమ్యమునల్లె యెట్లు పెట్టుచుంటివి. ఇట్లుయిన మా జమ్మిలోసుండి నిన్నుఁ గొంగింతుము నుమి? యని తెవరించిన నన్నుడు నకండిట్ల పోయె.

ఇక లోదరిని నేను సోచుగాఁ జూచితిని. నమ్మకున్న నే మేమి సేయు వార నది ముంగిక నిది నన్ను శరణు జొచ్చినది. నాకు రక్షింపఁ తీరదు. నన్ను ముప్పించి యిట్లుంచుటోకడ గాపాడుకని నెదికొనుటయు నామయ్య లిట్లనిరి.

అమ్మక చెల్లా! ఎంతవారవెలిచి. మా దయవలనం లెనుకుట నిష్ఠులగు చొగురుంటివా? బొమ్మ. ఇక నీ మాట బాదించువారము కాదు. మాకు గోపము వచ్చుచున్నది. జారికొమ్మని యదలించిన గదలక నికం పట్ల నింటి.

నాకు మిత్రులంగం ప్రశ్నానముమంటేనీ యంత చెప్పవలసివచ్చినది. మిత్ర గోపము వచ్చినందుంకు తెలుసువారను కాను. నామేన ప్రాచయం యిప్పుంత సేపు నీకు పొలికి ముల్లెయ్యి. దురక మన నేననమం విప్రస్తము నేనుచు. నామేన అంగంవన యోహదించెను.

అట్లందు వాంఛరక! చెదగా కిగవురాదెను. బాధకు నీకు నల్ల యువకుని గలిపించిరి. అప్పుడతండు లెడివలె పరిచాటువలసిన వెళ్ల దియె. చేరవచ్చు చింతసోనయి బాగికొని శిరశరదరదోదరదక్ష రక్షకముగా ప్రవర్తి

దుండ ముందరి పర్వతములు యన వలెని మొక నేలను మ్రొద్దుపోకను గడలేచ్చుటయు ముగిలి నూరు వెంటి తలయొక పుకల బడిగిడి. అనివార్యమలైన కలియ పక్రమ సాహస భైర్యములు గాంచి నక్కావమాత్రి పెన్నయహర పురికికగాత్రయ యతని యదుగుడమూల మ్రోలం శాగిలివడి మహారాజు : "నీవు బ్రాహ్మణ మూర్తువచ్చి ఇప్పు వరచరామందయిపోతి ఇా తలేశముహర నీయందు బొడగట్టుచున్న యది. ప్రమాదవృత్తుడనున మునుగుడున్న నాకుసిప్పు దిప్పుగా జూపెను, తోట్టువుగా దలంచి పుట్టు పిలెంబ గొనిపోయ్యు. మరల నేనాపేక్ష యందొకరుగ పరదులున్న రావనని యత్యంత వివయ విశ్వాసములతో జూర్చించిన నతంబాద రించుడు సిద్ధి నీయె.

పోరికి నిన్ను తెలియగా మొహనే తలంచిరి. నీవు తలకకుము. నున్న వెంటిబొట్టుకొనిపోయి తగినవానిచ్చి నీకు పరాహుమదేసి విడిచి పెట్టెను. తరువాత నీ పుట్టముని పలుకుచున్నంతలో నొకడను నుండి పురరక్షకు లర్యంత ఎగును నరుడెంచి యందున్న బౌర్యవస్తువులంగాంచి యహంకరిండుడు సదనే సక్కయందని నెక్కయింది నట్టుకొనుడు : బయల్పించిరి. ఇది యతండు కృపాణ పాదయై వానినెల్ల బహులుకులం గావించెను.

అప్పుడికి నీబోకిరింబయి కొన్ని యాకసంఘన బ్రాహ్మణ, ఇద సందంబ గావు నెక్కయింది యతం దమ్మిండుచోడోడ రా ముగదలి యొక మార్గంబునబడి పండుం బోయెను.

అని యెరింగించువదికి పిక యెక్కెమెండులయ తరువార యవనధంబున పండ్లు, పం యవ్వలి కక యిట్లని తెప్పరచంగును.

ఎనుబది యాతివ ముఖలి

సు మే ధు ని క థ

తల్లి నరోజే: మువ్వెడు గియ్యపాన పేరుము గనంబడకన్బుడి. నీను గిట్టకంబులకేవ జెప్పక పోలిపోయి పచ్చియె. నీ సేవెత్త ము గాను మిక్కిలి పుడపించుచుండును. నాపై నీకం పలిగర కారణమిమిమో తెలియకున్నది. ఇప్పు నీ మువ్వెడిగదలించు కలుగుడు యుదికమేమో మాలోపింపుము. నీకును పంపాము: జేయవలెనె యున్నది నాకు మధం రాజావలంబము: గలిగినే. నీ పెండ్లి ముగియింపవలె జేయవలెనగదా: అని నుడువునా ను పులదత్తునిని నరోజే: పంపెను.

అప్పు: ప్రమోదయిననీ నీపై అలంపరిగియండును. నీ పెక్కు:జే: పుం: : నీ గిరిపో: వారి తమయలతో సోపాషిందిరా? యని యదుగులయ

నడండు నన్నొకతెన నాటావని యాచింపుకను నకుఁ దిసికొనబోయి తన యాచువులు
భార్యంతుల జూపించెను. నాడు కట్ట వేరొంపుడు వేవక్కడికిఁ బోయి యెఱుంగ
నని చెప్పెను. ఆ మాటవిని యాచోద పిచ్చయఁ బాలువారు వాగమనమే సిద్ధిమప్పు
రెచ్చినది. రాజులు దీర్ఘకోరులు. వాచో నమ్మి యంతికమున నుండరాదు. మరి
కొన్ని వాళ్ళరిగినుగాని యాయలకుఁ జురుగుదు మన విషయండుఁ బోవుట
తగదు. వేరొక రోమునకుఁ బోవుదుమని యుపదేశించెడిది.

అటు వారు సంతాపించుకొనుచు నొకతెయ్యనలది నడచుచు గొన్ని
మనునంబులకుఁ కింపుమర నగరంబుననుం బోయిరి. అప్పుడ భేదనంబు చంద్రదేవు
డను రాజు సుమధురము నుండెడితఁ గూడికొని పాలించుచుండెను. అమ్మవారా
నకు సుముఖ వచ్చునాడ రాదుకర్ణ పింగళామలను వలుపుడు కొనుచును గలదు. వారు
విద్యారూప పోకిర్యాది గుణంబులఁ జేకబోయి ధనుర్విద్యయం దనమానమైన
సప్తవిద్యము సంపాదించి వామరమ్మణ భగవత్ శక్తుమ్మలవరె చెక్కిలి ప్రత్యాఠి
వడసిరి. వారు నలువురు నాడు తురగారూపులై విసాచింప నచుగనుఁ బట్టచారి
ముఖులై పోవుచున్న సరోజినీ ముదరకుండు గాంచిరి.

సుము—తమ్ములారా : ఈ పోవువారిం జూచిరా ? పి రొంతురులేమగు
దురీఁ రెప్పుకొనుడు.

వచ్చు—భార్యభర్తలవి తలగెడను.

వారు—కారు. ప్రాయము నమముగా నుప్పది. వెరొక్కలాస యేదియో
యెందును.

పింగ—అన్నా చల్లంజేమో ?

వారు—అల్లిదీర మమయుఁ గనంతదో.

సుము—ఏమంచు వారన లోచుచున్నది ?

వచ్చు—దుఃఖిచ్చున్నట్లై మహానందభావులై యున్నవరిగాఁచ వినిపింప
కన్నము గానవచ్చును.

పింగ—అట్లుగాను నా యల్లి పాయము.

సుము—అమావలనో నిన్ను వడను. ఆకారపార్వశక్తముఁ గలిగి యెందు
గలదో యిహుఁ రెచ్చెం జేయి . మనము దివ్యచుక్కన సత్పుత్ర పత్ని పట్టుకొని
యొ విన్నది కడుతక్కువదిను ? పుత్రులుగన్మకదో మైవదో పోన నడుగ్రా యల్లి
యె గలదను.

పింగ—రంపవంటి కన్యలం దిచ్చి దూచిన వంటిం బెట్లనొందా ? నీ
యల్లి యేద పెదవలించున బట్టింబగవది ? అది నుండు ? నుండునా ? నెమికి
అట్లు వరించు ? తప్పగాదా ?

సమము—వాణ్ణి ప్రసరించుటలేకనే యది పరిపత్ని కాదని రంజయినాను. తత్సందర్భ మనన్య సామాన్యమున విరూపింపి చూచినంగాని తెలియదు.

పద్య—అల్లయిన మనము వెనుకకుమరలి వారివృత్తాంతమడిగి తెలిసి కొందమాగాక.

అందుల కందరమును సమ్మతించి గుర్రముల మరలించుచుఁ బట్టవాని ముఖమై యతివేగముగాఁ బోయితిరాని వాఁడార మేమియుం గనంబడినది కాదు. వారంతకుమున్ను యోతవిప్రగుహంబునం బ్రవేశించిరి. ఆ యింట భుజించునప్పుడు బ్రాహ్మణులు ముగ్ధులై మృత్యుంకమడియొ పట్టకొనుటయు మరదలుగారు శంకరుల స్వాంతుడై యది యెట్లైనది యడిగిన నామంది యెఱుమానుం పట్టినయె.

అయ్యో! మా రాజునకు నెదుగునఁ బరమాయుల కెదురు. వారు నామగనదేశము లను బారించ నమిదరల యుండిరి. రాజు వానిలో బుద్ధిమంతుఁడెవ్వఁడో వానికే రాజ్య మిత్తునని వారిం బలిపించి కారతమ్యముఁ గెలిసికొనం బొంక ముగ్ధుని వారి హెచ్చు కుండులు దెప్పమని యడిగెను. అయ్యమాత్యుడు తెలిసియో తెలియకయో పెద్ద వాడు ముముక్షుడై బుద్ధిమంతుడు. వానికే రాజ్య మిత్తునని రాజుతోఁబ్రెప్పెను. ఆ మాట విని తక్కిన రాజపు తులు మువ్వల కుండులను వానికి రాజ్యమిచ్చిన నిత్యును గాఁగ, అర్జుండగిన వనుగాక నలువురలో బ్రహ్మకారతమ్యమేమే గ్రహించి ముగ్ధు యుడు దెప్పెను? అపిష్టవయము పరిక్షించి విడిచివలయునని తలంచుచు నతనియొద్దఁ దగవు పెట్టిరి.

మంత్రి—కారణ మేమియుం దెప్ప నీలో సాతంధే బుద్ధిమంతుఁడని వారిలో వారించెను. అప్పుడు వారలిఖ్యాకపోయిన పిల్లల నుం తిని వలదించు నపాయ ము యందు కనకమణి రావితమగు తం దిగాఁ గ. దాక్షుం తము వారిలో నెవఁడోహరిం చెను. వారు నలువురంగాక యారహస్య విచారములోనఁ జిత్తులెన్నయును బోవను. మరునాడు రాజుపేదీలో మణియు, దిశం నామ వలంపించుచుఁ బుత్రుంకొని వారత్నముగ్ధిక యెవ్వరు తీసిగెని యడిగెను. ఆ మాట మేము దెప్పఁజాలము. ఎవ్వరు తీసిరో సర్వజ్ఞాభామణియగు మీ మంత్రి పనికి తెలిసికొనుడు. అతండరిం దియ విషయంబుం గనపించుంగదా! ఈ మహావంశజు నేరఁడేని వాని నీ య ద్యోగము నుండి తొలగించవలయును మందు మేమిది. సమస్తంప నోటికి వచ్చినట్లై సంతా పించువాడు మంత్రిపదవి కన్యదళభావవి పులిక రాజు బారంభ్యములని వాని నొకసంపక మన్నించుచు నప్పుడే ముగ్ధుని రప్పించి యా రాజ యింటిగిది నీ కింటుం కొనియె గతుపిచ్చెన. ఈ లోపం వాముగ్ధుని పసికొన్న రాజు దేర్కొన వలెకావలెదెనె గి యనివారము విడిచి మెండేసిం బోవఁయు నదియే మున్నాదికి యాజ్ఞానుని పనికి తులం నంతఃపురమునకుఁ బోయెను.

అప్పుడత నెవ్వఁడతీసివో ముగ్ధునియిట్లు దెప్పగలడు? అచారమేమి

యన్నది? అనం దామలు నిని యేమియుం దోచక యింటికివచ్చి మంతముపై బండు కొని విధానించుచుండెను. అతండు మిగుల దృష్టాత్ముఁ డగుట పాతలెందు గుఱు. గూటి యొమ్మడికలెప్ప శక్తముగాని విషయముల నడిగి ప్రశ్నించి వంధించుట రాజు నీతికి గొంతమగునన్నది. మంత్రివిషయమే లేనన యాజు మరలించు కొనగోరు దున్నామని రాజునకు విశ్వాసవశ్చరికఁ బంపికొని యెక్క నిమిషముగా మనసెఁ జేసికొనిరి. కాని కేదేమియు ముప్పింపుదయ్యెను. మంత్రియు మంతనఁ బ్రతి మిట్టిలి దూరించు చున్నాఁడు. లేవదీతో నామితి సరిపోయినది అచయగారి ప్రసవవనియింటి కొఁగి పోగలదని మీము విచారించుచున్నారమని యాకథ యంతయుం తెప్పెను. మీరఁ రాజుల కింతయు విశ్వాస ముండదుగదా? నాకు వ్యాధిమంతంకంఁడె గ్రహించు. పట్ని యుంచరాదు. ఆంధ్రులవరుడు కరముఁ జెప్పెను. భోజనమైన వెంక ముందుకుఁడు నరోజినతో చెరి. నావచ్చె నా వీతి దేని. పగవయ్య నిష్కారము యివమానితుం డగుచున్నాఁడని. వింటివా? యని యాజు భావన పెరిగింపెను.

సరోజిని వచ్చుచు నోచా? నాపులిలో కనుగోరునే నిరుపింపలేక పోయెవా? ఆ మంత్రి యొకాంధ్రునింతుండు గాఁడను యావేషించుటయు ముదతగుడు వెదగునడుఁడు తెప్పలకెట్లు శక్తిము? నీవు తెప్పగలరా? యని యడిగిన నవదాడి దిరువగవుతోఁ జెప్పవచ్చును. అదియొక గొప్పపని కారన యు కరముఁ జెప్పినది.

ఆ సంభాషణ మిది యా యింటి యజమానురాలు అమ్మా; నీవు సరస్వతి వలె నుండివి. అందుల క్రియేని యాపాతముఁ జెప్పితివేని నీకు మంచి పుణ్యము రాగిందు. ఆ మంత్రివార్య యవమాన మందిరి. చిక్కుము ప్రతములని దిప్పి నీరం బాండ్రుఁ డిలిచి రావదర్కము బారక లేయఁచుండును. అమెకు నాయండుఁ కడుచక్కటి కముఁ గలిగియున్నది. అమెను నీయొద్దనుఁ దీసికొని నానా యని యడిగిన సరోజిని యేమి కు ముఁదాతక పుటరకువంకఁ జూచినది అతండు మందచోనమును గావించెను. ఆ మానమే యంగీకారము. తలంచి యా బ్రాహ్మణి వకివకి మంత్రివార్య యొద్దఁగి అమ్మా; మాయండికి వేఁ దొడెన్నది వచ్చినది రాని మొగము చూడ వాడకుమా రె వలె నున్నది. రాగియున్నయు నమ్మక లేంబునుఁ బ్రకాశించుచుండెను. మాతో బ్రాహ్మణులమని చెప్పిరి. నీకథ విని యాచిరుంతువదన యదియొక గొప్పపని కారని యాడిపించినది. తానవలెని వాఁడుయెవ్వఁడో వాడవచ్చునని నీ టిసారి యెప్పు డిది కమ్ము. ఈ యాపద తలగలదని తొందర పెట్టినది.

ఆ మాటవిని యాకోటి తెలిదానా ఆ దివ్యదేహులక మెట్లుతెప్పగలదు. కరుణముఁ బాడగలదా లేమి? ఇది యడగవలసిన విషయమా? మృగమాదార దోషమును రాజానాల్లిబుది పుట్టెదని చెప్పెను. గాఢులము నా బ్రాహ్మణి అమ్మా. వాడు కాదు. ఆమె యెట్లో దెప్పగలదని వాడు దృఢవిశ్వాసము కలిగియున్నది. ఈ వితర్క సరి వారిలో వారి కక్కడనే జరిగినది అది యెంతవఁ యను యివ్వదిన చెప్పి

నది, నీవు వాకప్పయ్య. జాగుదీనన వారెందేమి జోవుదురని పెద్దగా నిర్వంధించుటయు నగుమకించి మంత్రి భార్య యప్పదే జంటయెక్కి యామిలోగూడ వారింది కలిగి సరోజినిని గాని వెరగవడదు విటనయి.

జాబా : నీ శిశువు ముక్తి యంకయు నీయిరాని దెప్పినది. నీవు మా యాపద దారినప నువలెంపిన నదనవ్యతివో పార్వతివో కావలయు. ఇరువురూ మునుగు కరము దెప్పలేదు. నీ వెద్దియేని తెలుపువానిలేమో యెరుగింపుమని మిక్కిలి దెస్సముగాఁ జూర్చింప నానింది యమ్మించుటోడె యట్లయి.

అమ్మా : దీనికి తెదయారోచన యమ్మరలేదు. ఆ నలుపురను నొక గడియ నాతో మెట్లాడునట్లు చేయుము. ఆ ముద్రిక యెవ్వరూ దీసికలి దెప్పిననువి కొన్ని మూటలుదెప్పి యా మంత్రిభార్య సంపదరి. అమె యుండికఁ బోయి సరోజిని దెప్పినమాట లన్నియుం దెప్పుటయు మంత్రి పిన్నయ సంతోష శంకానవన్విత ముగియె యంపలములు వంప యప్పదే వాడు రమణుండికి రప్పించుకొనియెను. ఎట్లు దెప్పెదవు? ఏకాగ్రుడ గ్రహించువు? నీయెద్ద నేదీయెద్ద ప్రభావమున్నదియా? దెప్పమని యా మంత్రి సరోజిని భార్యదే నకిగించుచుంక నా యెద్ద నోకి యును లేదు. అపటికి బోచిమని వక్కాణం కెదనని సమాధానము దెప్పనుండెను.

మననాడు మంత్రి రాజానాధకుఁబోయి దేవా : మీ రదిగిన మాటలకు నా దూతును సమాధానము దెప్పగలను నేడు సభఁ జేయింపుము. నీ నలుపుర సుమాచుండుంట్లు రప్పింపుము. యవపికాంకరవర్తివైయి నా దూతును నీ ప్థుత్తులతో సింహక సంతాపించి ముద్రికా తస్కరం దెప్పనని నుడువుటయు నా దూతులకుండు పల్లయని మంత్రిదెప్పిన వడువున సభఁ గానింప జేసెను.

సరోజిని యందలిమెక్కి వచ్చి యా సభాభవనుడును రెంఱాటనుఁ గూర్చుండెను. రాజపుత్రులు వరువున ప్సగభాగంబును గూర్చుండిరి. ఇక నీ యా మన్యానము ప్రారంభింప వచ్చునని మంత్రి సరోజినికి చెలియఁ జేసినంత వా రంతారత్వ మిట్లని దెప్పుకొరంగెను.

ప్రభావతి కథ

దేవప్రభు మను పట్టణంబును గీర్తిరంధ్రుననురాజగంఁగు. ఆ వృక్షేం ద్రునకుఁ బ్రాయము మిగిలిన తరువాత ప్రభావతియును కూతురు గలిగినది. మనుష్యుల లోనేవార సురగురుతోడఁ విభాగర గంధర్వాది వియవృతులలోనెక మర్తి సుందరి లోని దెప్పవచ్చును. ఆ కాలకుఁ బంచవర్ష పాయము వచ్చినతోడనే యా కేడు మనోరథా నిష్ఠులుండగు కళానిధియును బ్రాహ్మణుఁ మహారాజుయొకఁగా నియమించి గమింపు చుండును. సూక్ష్మమతియును వా యవతి కు నేదెనిమిదేండులలోఁ బదు (పాదుక) పాదుకల మాయముం దెలిసికొని విడుదల కల్గియును తాడుక వసనెనది.

అంతలో నా హృదయోద్ధేయము మన యోగమును పొరపాటుచేసి, ఉపాధ్యాయుని నకు దక్షిణమిచ్చి యంతభయముఁ బ్రసేకింపుచును తండ్రి యానాసింది నంత నయ్యంతి యింకనాడు సాయంకాలమున మఱియొకటివచ్చుచును గెసెనెకొని పీఠాంబరము తరించి వసియింపబ్రక్కమనెనది నారములు బోపికొని గురువంటి కరిగినది. అప్పుడా యొక్క వేదిక కళ్లం గూర్చుండి యేదియో పునఁ కనుఁ జూచుకొనుచు మనఁ బెట్టి వలె దుండుచుండి పిరుచింపిన యిట్లుండుటోడం గాంచి మేము యుదుమున నోచోఁ : ఈ మోహనా గి యుండుచింతకొని వచ్చుటచే గురుకుపట్టలేక పోయితిని. నిత్యము యాడుదున్నది యెసను వేరు నాకు గ్రోత వెంతు గయఁజేయుచున్నది అయ్యోలే ఈ సోయగము వెల్పు జవరాంత్రెను గదరా? దీనిం లిట్టిగాఁ బఠముచానితి ద్రితోకాంతిపఠముచేయితి? నీఁ : నేంతఁ జదివెని ఇట్టి భార్య లరింగుచుకాదు. నా అన్నము కొన్నా? అయ్యో : దీనిం జాచుతుండ నా మునున విభారము నొందు చున్నది. శిష్యులారాని విరక్తిఁ జెంద లేమిపాపము? శ్రీమదాచార్యులకర శోభా విగ్రహమును నీ యువతి యంతమున యా దోషమున్నది. మున్ను విరాళ భారతం జూచి మోహింపలేదా? నే నకన్యన్నుఁ దెలిసినవారనా యెచి? ఏమియు సరే నా మనోరథము వెల్లడింతునా? ఇదియో. ఇది కడు తుచ్చేచ్ఛగదా? కుసుమవర ప్రహార జర్జరిత హృదయమును నాపులు చూపపు నెగు తెలియదు. ఇది నా మరలమునలే వచ్చినదని యంతక ప్రకారముం మోహవరవశంబై చింతించుచుండెను.

అప్పుడోడి రాధునికఁ బోయి నమస్కరించుచు నార్యా : నీవు నాకు దండీ యుంబోరా గారమందును నతం విద్యలుం గదపితివి. నా శిష్యము భార్య తోసినను నీ యింకను దీర్చుకొనుకాదు. దేహమువకు మాత్రమే పోకుదుకుం దగు తండ్రికందె విద్యయును వేదముల మోషంగి యజ్ఞావాంధ్రత్వము నశింపఁ జేసిన గురుం దెక్కినయవి పెద్దలు చెప్పుదురు. నీ శిష్యులాలిపైన నన్ను గహముంచి యింక నంతభయహీనమున కనుజ్ఞయిమ్ము. గురుదక్షిణ స్వీకరింపుము. అని అత్యంత వినయ విశ్వాసములతో బ్రార్థించిన నా బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మం కిట్ల నియె.

రాజవల్లభి : నీ పసిపల్లె గురువు దైవముకన్న వలకఁడు. తక్కి గల వాఁలందు గురుఁ జేసిరెప్పిన నట్లు చేయును. గుర్వాత్మకఁ గార్యా తార్క వివక్షలెను. గురువు కోరికఁ దీర్చుటే శిష్యుల తత్వప్రాయమున్నది. నీ వల్లి భావన వే నెడంగుచును నాది దీగరములతోఁ జదివెదు. నీ వంతిపురమున బ్రవేశించునని చెప్పింపనే నా గంధె పగిలిపోవుచున్నది ఏమి చేయ దును? ఎవ్వరీయంచును మమభారము పట్టుకొన గూడదు. ఈ ప్రితి మరలమునకే పాతువునని యంతక దీవాలాపము నాడుటయు నా కంకంతి యిట్ల నియె.

కండ్రి : ఉత్తమాలగు గురువులు పుత్రులకన్న శిష్యుల పోషిండు. వాక్యల్ల మతోఁ జాచుచుండురు. గురువు తండ్రివంటివారకంటె వెప్పుడును గురుదర్శనము

దూష్యముగాదు. వే సంతిపురమానఁ బ్రవేశించెను. మీరు వచ్చుట కర్హంకరము లేదు. మీ యింట నేకార్హమైనను మేమి వచ్చుటకుఁ బోవుచుండెను. ఇంద్రులకు మీరు విదారంప సక్కురలేదు. గురుః పితః సిద్ధపరించి నన్నాశీర్వదించి యంతఃపురవి మరియుఁ బ్రార్థించెనది.

బాలా : ఏతో మేనుబడును నాకు బాగుదా? వచ్చితి. తివేషించితిమి నీకు గురువర మహాపాతకము వాగలము ఈ రెంటిలో నేది యధికమో యాలోచించు గొనుము. అని యర్థోక్తిగాఁ బలికుటయుఁ నయ్యుపసరిచ్చము తలఁచి : నాకర సంత సందీయముగా మార్చుదుంటిదేమి? నీ కామితమేదియో చెప్పుము. నా తలఁచితిఁ జెప్పి తీర్చించెదను. నా ప్రాణమిచ్చియైనను నీ యరిమతముఁ దీర్చగల బావ నడుపుమని యడిగినది.

ఆతఁడు దేవులు నడుపుకొనుచు మాదిశా : యిదిగో నీ దేలిలోఁ జేయి ఎరువున్నవాఁడ నతత్వము రాదువాఁడనా? చెప్పుము నోచురాదు. నీవే గ్రహించి తీర్చవలయు. అన్నన్నా : ఆతఁడు పరాసములు పరి రమిలుగదా? యని యరిలాష మాపించుటయు నయ్యుండువదన యడి యేడియో తెలిసికొనఁజాలక తండ్రిఁ భూములు గానఁ గ్రామములుగాని గవతమణిరూషణాదులుగానఁ జాపలనివ నీర్పించునని చెప్పు నది. ఇంతకన్న నేరొక కామితమేదియో తెలియకన్నది. ముగహులమేల? ఏమి చెప్పుమని యడిగిన నతం డిట్లనియె :

గజగాఢిని : నిజము రావనేల? వినుము. అన్యుత లావణ్య రూప భూపాలనమేలవే నలవదున్న విష్ణుఁడాదిన శ్రీనరంధ్ర నవంపుఁ జెందక మానఁడు మనఁడు నీ రూప మెరవెరి కుమమనారావమల నా పేర మధురయన్నవాఁడు. బలసారి నీ యథరాపుత మిర్పితిమి బ్రతిక్కి తోడను. లేనిరోఁ జాపు సిద్ధమై యున్నది. శరణమివే మరణముఁ దప్పింపుమని ప్రార్థించిన నాలించి యా పంథ ప్రివేణా బద్ధిరము పోరవెరి ముక్కుపై ప్రేరిడికొని మొక్కింక తరపు ర్భాసింది యున్నది.

ఆర్యా : శిష్యులారిని గూఁతునకు నింతయేని భేదమున్నదియో? ఎది నీదుబైసన యుతికను మోపించునా? నీ దేలిలోఁ బెరిగి విద్యుంం గరవిన నాపే రిగఁ పెరిమెటు గలిగినది? ఏర్పానిధివెన నీవు ననుతత్వ మెందుగనా? ధర్మావ భారమునను భూతములు కివియకుండునా? బాలుఁ డాచు. మేదోమాంసయధిరాస్తి నీర్యుతఁ డుండువా కాయములాది భ్రమఁబందెదఁ పరక్షణ పర్యయో? ఇంద్రియ ములు ననుభవంపుము. దురతిఁ పోరయకుము. అస నయకొ విద్యుంంలగు విద్యుంం నీ నడవ నీగుమతఁ జేసినది.

ఆతఁడు పోక్కి బయరది యుర్రోముదంతె వాల్చుని దీర్ఘశ్వాస పూర్వక ముగఁ బిచ్చింపి నీ మనమూల లిమ్మయుఁ చేర్చుటయ నతం కాత్మపురాలముం

దెలిసిన నా కిట్ట నిక్కష్టయిల్లి పుట్టుట పురాతన పాతకముగాక నేరొకటి కాదు. బంధి యనులు నా యభీనముతో లేవు. నేనేమిచేయుదును ? బ్రహ్మ హతుడు చారిత్రసి పరించుటయు గౌరవమున హత్యను వరించుటయు తోచును తర్కతాంకముల గహించి నన్నను గహించిన నమగ్రహింపుము. లేకున్న మమ్మలాగ్నిచే కనమై నీ యెరులనే ముగ్ధి నొందుము. బ్రహ్మహత్యాపాతక మెక్కువో యత్యంతకరణ మెక్కువో విచారింపకొనుమని పలికిన పక్షానికి చావతోక్కమక్కత మగుస్మితము గావించును నిట్లనెయి.

పాటుచా, గౌరవము దహన్యం నెండ్లియొక కామితముఁ దీర్చి కొనినెను. అది చూడ్యము కాదు. సీపును మా కంటి నెరిగి నన్నుఁ బెండ్లియొకరినని నీ యిష్టము వచ్చినట్లు వర్ణించెను. ఇప్పుడు నేను స్వకంతుని రాముని కాను. తర్క నితుభవగు జాడ్యము నే నెన్నుచును జేయును. అక్రమముగా నా పవిత్రము మరణము నొందకు మనసుయు నగుచుండు ప్రతాపతి. నీ మన్నయు నెఱింగి యేసిన నే నేమని యుత్తర మితును ? నీ కంటి నాకు నిన్నిచ్చి పెండ్లి చేయనా ? అది బాగుగదా తెనువే ! నన్ను సంతసమనుషులందఱి. రసవదాయాప విశేషాదుల నీకును నాకును జాంవ్యత్వానము కలిగియున్నది. పచ్చిని కాంక్షగనుతియుండోది పేపు నన్ను. గూడుము. ఇంతకన్నఁ జెప్ప జాలఁ విమ్ములు నీ యిష్టమనుటయు నర్హుడిండుంకల యిట్లనెయి.

కుంతికి గలిగిన వరములు నాకున్నవియా ? నే నిప్పుడు నీ యిష్టముఁ దీర్చితి నేని మరయుముతోఁములకుం తెనుదును. కలిచండు ? లంకాంకుశిండును. కులఁనైన నన్ను మగడు పరగహింపుడు. చట్టాలు పరిహసించురు. అన్నిటి నందె ననుచిత్రక్రియాకరణమునకు నాయంతకాకరణము పరకపించుచున్నది నీ చి త్రగు మర లింపు నిశాంతింబొందుమని తోచిందిన చిత్ర మాజిన్వి గట్టు వేడివిట్టాత్మచా నిగుడించుచు నిట్లనెయి.

తరుణి : యువకుడేతను శాస్త్రములదేతను నీకు నేను సమాధానముఁ బిప్పఁ జాలను. తర్కమో యదర్కమో నాఁ యిట్టి పుట్టెదది. గురుకులము బ్రాహ్మణుల దనయు న్నాశితుకనియుఁ బండితుఁడనియుఁ గూడఁగించి నున్నఁ బండితుఁడనియు. లేకున్న నిప్పుడే నీ పాపములమూలంబి కడజేయుచున్నామని మూలము పట్టి లో యనుగులకడ జరికింబడిగియును.

అప్పు డప్పడకి యిందుక మోపడిలి అక్కటా. ఇంఁదియనులు మంచెలు నెన మోపుముఁ జే ముననుహుల సత్యము. అహా ! యెటువంటి పండితుడు యిప్పు డేమి కుద్యోగించుచుండెను ? నీలం బంతవించి యరగించెనే డప్పన మ్మన గొం టి. ఆమోః దైవమా : నే నీ యాపదనెట్లు తప్పించుకొందునని మొక్కింపర సేపు చలంది గురువర్యా : విమ్ము మమ్ము. తర్కమాత్రము పరిఁగించితిను నీ యలిమితము

పిరికిగతిఁ బరిహారి నొందినెడ. నా పుడు పూచిన తేలి నిశురుతోటి. నీ బాహు
తొలిపొనుచున్న పట్టు తీడుతో కప్పుచు. ముగిసిన నెట్టియెనాగి యాపు నీయె

సరికిఁ బలి యెనుమనెనె అవపునుమె గూడనఁ బాతనఁ బెడు గదా ।
నామ నివాహమైన పిమ్మలఁ బ్రాప్తిమనంగి మదిమనంబురాతిరే బాజేవ్వరుని గూడక
మిన్ను పడింబొల్లింబి నీ భక్త కరుణించు కప్పుచు పియకలఁగి పిచ్చుకొమ్ము. దాన
ధర్మలోప మంతనె పలికిన ననందఁ . కవచ్చిఁ బా నర్మము నిలిచితినుండ నీతి క
వృత్తి యెట్లు మరలను । పరిమనమొన పశువచ్చు వాచి నా గొప్పయ మడుదలకుఁ
గాన పోకటి దాదు ఎట్టివారైన మంగివిందురు నవమఁ కించనా ? పోఁ మ్ము నీ పిండికిం
బొమ్ము. నేగాదికిం తోయెదమె గొప్పయ గొమ్ములు వాచుత్తును.

అప్పురానిన్నది పరిహారంలోఁ బనిచేడు. నాచువాతి నేను మీయొద్దకు
పాజేయితి నేని గురువాత్మాపాతనమనఁ బా తువారనగుదున. ఇంతదన్నఁ జెప్ప
మనన పసిలేదని పలుకుచుఁ తాను పల్కిన దీవారమాలు (పిహారీలు) అందుఁ బోసి
యతల పల్కినీతివర్మస్తుంధోఁ జూచుచుండ నెండికిం బోయినది

నెంటనే యాచార్యుడేమో తండ్రి భావ మునకును నాజకుమారునకిల్లి పో
హను బాపించెను. మరియొక బ్రధను సంగముదినసంజను

నీ. చలువలూరు దువ్వలున కుచ్చెరయందు

మొదెముర నలరదీప్తలకు మొక్క

మంచి పిందెపుకమ్మల జెప్ప మగవారి

తల్లొండ్రి ప్రభాతతి సుతింప

నిలిచి కాలంపు కనురిబొట్టు కుంతరి

కృష్ణలకో గలసి యిచ్చరమారాచ

గుణగుణ్యులహోయక వెలయుచు పసిటి కం

చుక నిగుడొకటి రోచు పజంప

నీ గిలుకుమచ్చెర నెవరయి రలితనన

మాపురానమలుచు మనోజ్ఞరల్లు

పారనన కింతటి ర్మమర్మనిధర

నెల కరుదంతె వా నరసిమహామే.

అప్పుట్టి పదియొ గొంత నెట్టి బాహువర్మమందులం బాచి పలికి కింతరి
ప్రతి గయక తెలుడఁ గొంతమందుముఁ గలిగిన పిమ్మల పల్లె కేవలము లేచి
కొట్టి పునం తెచ్చుకొని చెక్కలు పై పట్టుకొని పాద వైచి గొంతుదేయలు పుట్ట
నెల కంపు నీతి మన బుద్ధిగలగుమ్మల పుట్ట పుట్టల నెట్టి బాహు

పాదోపాదఁ పునంపుకొట్టి పునంపుకొట్టి పునంపుకొట్టి పునంపుకొట్టి పునంపుకొట్టి
నెల కంపు నీతి మన బుద్ధిగలగుమ్మల పుట్ట పుట్టల నెట్టి బాహు

టిని, పుటియు నెట్టి సమయమున సిగవెదరి మాట్లాడుచుంటివని నమ్మి సిగవేసి దానిగా రానింపవలయు. అందుకోసం కొరత మున్నది. వాయలిమనము దీక్షమంటి లేని వెలకించెదను. సకలి విద్యాపాఠశాలకులు మీ యెదుంగని ధర్మములుంబడవని మిక్కిలి వివరముగా ప్రార్థించుటయు, దరియ మృదువుడుక వరనోపద్యాయమునకు వెరగువదును నా రావకుమానుడు లేక నవ్విత్ నెట్లనియె.

కోటి, యిట్టిది నీ వోటిమలులు వినుటలే అరమామందమెదటి. నీ కోరిక యేదియో పేరము వరియింపుము. అతిగివదాని కిల్పి యిచ్చి నేరంపపు వనయుదునని మలుకురు మోము ముద్దెడుకొనుటయు వక్కదంకుంకల కొంక తొంగి తం నింతుక వంది మాటలు తడయి. బాధాస్థా : నాకామికము మీ కమికకోప కారణ మని యెరింగియు దెలిసిరి నుడువ్వయింది ధర్మసూక్ష్మము విచారింది నా కప్పు మన్నింప వలయును.

నే నై యేరులు వచ్చినది ముదలు కళానిర్యమగునపువొద్ద విద్యాభ్యాసము జేసితిని. ఆతండు గుట్టవెదరి నాకు సమ స విద్యలు జెప్పెను. యోవనారింపమందు గురువక్షిణ గొని యెరిగిన నమ్మి జూచి మోహించి వివేకము లేక యతండు తన యలిలాప వెలకించిన, శిలించుచు నమ్మసి కడు బాపహేతువని పెక్కురంగుల జోధించితి. అతండు నా మాటలు పొచింపక చచ్చుటకు సిద్ధమయ్యెను. ధర్మ సూక్ష్మము విమర్శించి పెండ్లి యాకిన విమ్మి, బలియాక గెకొన నీ కామికము దీని నుని కవధము, జేసి వచ్చితివని యా వ్యతాంత మంతయు నుతిసి, దేవా! అతి తప్పుల రంబి సుహృదకుము లేదందు సత్యమందు సమ స ధర్మములు నున్నవని కాత్త ములు దెప్పుచున్న. అదియే నా కోరిక. అప్పుని కవేక్ష యిచ్చి నమ్మి సత్యవనను రాలిం జేయదని ప్రార్థించివతి.

అప్పు తరండు మొక్కుపె ప్రతికొనుచు బిరా ? యితియా ? నీ కోరిక వసువులో వాహనములో యనుకొంటి. రాదు, జాదు సంకోచమవది, మంచియు నగు దుష్టు, కాదో, దొలియటమునందె సిగవేర వింత పరమా మాట్లాడుదు. అన్నా బ్రహ్మాండ మామరి స్వష్టింబివ విరివికె తెలియ వనుతో సుకురుమారు జన్మ మీ ? అని మిక్కిలి యింకనక్కము రాదిన విని యెక్కటికి ఎదరం గదగద వంద జాన్మగదదస్తరయె యిట్ల నియె.

అర్కపురా ? సకుండు, అతికన్న దేవము లేడు. త్రికరణంగులకు విన్నముగా మీకో, అతికవ యేని నేకు రౌరవాతిహారనరకయాతనం సమకరించి నీయు, రాది జన్మము భద్రానివ్వదునా ? ముందయ బాధించులే గురుమరియు నీయెదరని భద్రమనియె బాధించితి వచ్చితిమి నమ్మి, గామరక్తికురాలిగా నుండునీ, నవ్విద మీ పాపమాలిమను ప్రాణమయి, విడుమరాను. పతి మెచ్చని

మర్మకంటి తీవితముకంటె నీవమున్నదియా ! అని ధర్మపతిపాదకముంగు వన నలు బుచ్చరింపురు నా సతిరక్షము వెక్కి వెక్కి యేడువ కొడంగినది.

సుగంధాలియగు నతం బామెల మదిదిబాదని విశ్రాంతి సంకసముతో నక్కునం జేర్చి యోరాత్తుచు ప్రేయసి : పెండ్లియాదకమున్న మగనిని మెట్టి బియ్యం తెలియక పూర్వమే యిట్టికపధము జేయుట నాశ్చర్యముగా నున్నది. మగడు నిసనాదైవ నేమి సేయుదును యడిగిన నమ్ముదిత ముదితమనుస్కయై దృఢవృత్త యగు మగువకు దైవ మేల లోతృవకండెక్కి. చిత్తదణంబుల దైవముగా నెంచి పూజించెడి భార్యమాలఁ బని యేమిటికి చివగుండెక్కి. మదియ చిత్రపద్మయై యిట్టి కపధముఁ జేయుచివని పలికిన నా రాజమందముందు తనభార్య ధర్మస్వభావమునకు భావమునఁ దద్దయ్య మదియొరు రమణి : జోయిదమ్ము వీ ప్రతిజ్ఞఁ జెల్లించుకొను మని యానతిచ్చెను.

అప్పు రాసుందరియొఁ బరమసుతోషముతో పంపారముఁ బసిదీవచ్చె రము నిందఁ గైకొని గూఢముగాఁ బెండ్లిమార్గమున నిలు వెడలి గాంధాంధకార ముతో రాధాధరంబులోపి మెల్లుంగు తీగెయ్యం బోలె మైయ్యును మెల్లన వరుగు చుండెను.

సీ. ఆపారమ సకం బుండిన మనీసుని
రాయతోఁ జికటల్ సరసమాద
గనుంఁబ్రామిన కాటకం పిడికొన్ గీత
రాయబాపిడ్ములి లేవయ్యగ
నసమాచూచుడి రసపాన వరతా
తమమన గమవనుక వాసిబొంగ
గరదీపితానిల కరచాంపేతి చృ
టాచురకత్తకర్ రాయూప

గీ. జెదిలాగులపె గాకటన్ సువిర
కరణసాధముల లం నరల బొసపి
కడు తయంకయలెన తస్కయరా నూన్
రెదురపడి రవ్వహుమడి యుదరమంగ.

సకరాధరణ రూషితయై వచ్చుచున్న యాచిన్మదానిం గాంచి యమ్ము గ్యలు ముఱియుచు తెరపున కడముగా విరిచి తెలువా ! యింద్రగదు నిలునిలు. యిదితి కొదవు లిం దిడుమని యువలిండుటయొ వరరపడి యుయ్యంబుల కెసలు ముసెకొని కొంతకవడికి యుధుటఁబాం అప్పుచాఁ గురుకాశాద్రినై యుచుగు నుండి. అంబుగ కొదవులన్నయొ మీ వియోకి వా తెర పేముడు. రెండుగడి

యః తో వచ్చి మీ నగలు మీ కిచ్చు దావపని పలికిన బాపాక వస్తువు నాకన్నకు లిటువీరి.

ఎ. గురువనిచ్చి వేగనిదిగో ? ననుచెంపదవులకు బిల్లిదీ
పనుడుగ నీ నమోళ్లు యెమాళ్లుల వమ్మిధరమ్మ బెల్ల త
స్కంహలము మేము మా కడప సాగునె పికమలలు లక్కలా :
యరమరలేక మందనము లన్నియు విక్కడ బెట్టిపొమ్మికన్.

క. దొంగలకు గలుగువేయ
యంగనలకు కలదెసక్క మహాహా : సిమా
యం గలుదును : మేడి
వుంగమలదాక్షి యిచ్చిపొమ్మ వికూషల్.

గీ. గురువుపని యీ విభూషణ కొదవయెవ
సాగదే : యీ గదే వేగ సరసముగను
గురువు దెవముగద వానిదరికి ననుగ
నగ లిపెట్టి గణికవే ? మగలుహూష.

అని యాపిపింతులయ నారంభించి, తనపోయెడి తెర గంఠయు వారి
తెరింగించినది. వాండు మరియు వస్తువులు—

క. ఇల్లాలువోలె బిల్లిదీ
కల్లలు మా యెదుట వామిగాని యతనితో
తలరిఫమలకు నరిగెడు
ప్రేరభూతావుగ నిమ్మ లాటింకు చిక్కన్.

అయ్యోరే : నీ పలుకులు విడువిపరీతము. పత్తివతలు పరవుచునుం
గూడునా ? మగని యరుసుతిని గునుని గూత నరుసుమిదిన పత్తియంటిని. ఇట్టి
రంకులాడి నుడువులు నక్కమనిన నమ్మవచ్చునా ? మగనియక పోవయమని పలికిన
నా కలికి వెంటియు పట్టెయి.

అప్పు యీ : నేను బంధభూతముగా పాపిగాఁ జెప్పుచున్నాను. నా మాట
నించుకయు నసర్వము లేదు. నేను గామానిరావతో నడుగులదేరు. సుష్టుస్టుమాట
నిలుపుకొనటకై పోవుచుంటిని. మీ కమ్మగహించితిదేని కాళ్ళపాటలము కాగలదు.
అలంకారభూష్య నెలిమి గురుడు నన్ను వేదికకీర్తిఁ బ్రంబుగండు. అనిరహియె
దేహసుఖములకై స్థిరముగ్గతముం బోగొచ్చెదాండునా : కనింపుకన్. యివో ప్రకార
ముల మొలపెట్టినది.

ఆ బోదీమాటలు విన్నవీ గరికొల్లకడే పయ పచ్చినది. వేగబోయి
రమ్మ. మే వింటే యుండెదము. రావోయితిమి. నీ పని పట్టడ విడువము
నున్న : యని పలుకుచు ముచ్చుంబొంతుకు విడిచిరి. అట్లు పొలర్యులం నిర్మం

ధను వాని యాసీనులతిసిమణి వడివడ వడచుచు గురుమందిరమున కరిగి యెకండు పండుకొను వెల తెలివ దగట నటతేగి గురు వట్టి స్వద్రవోపుచున్న యాచార్యు మేలపై కెల్లవరేయి వెలి అర్యా : అర్యా ? తెమ్ము తెమ్ము అని పిలిచినది. ఆతం దచిరవడి లేచి కమ్మల నులిమికొనుచు నెదుర విభూషణ పరంబే గమ్ముంతు మిరు చిలు గొల్పుచున్న ప్రభావతిం జూచి గురుకుమరవేరక తూకమో కావలెనో తమ్ముఁ జంపవచ్చినదని చెప్పుచుంచి మాటవా యెరిపాటుతోఁ జారిపోవ నటునిలు చూచుచున్నంత నక్కాంబారత్నంబు అర్యా : వెదవకుదు. నేను మీ కిప్పులా లను లెందావదిని. నాకు మీతో నాదిన మాటవడువును బలియనుమతి నదసి మీ సుత కడఁదెలిపిని. మీ యిష్టముఁ దీర్చుకొందని పలికిన నులికిపడుచు నవ్వం దీతుం దయ్యంత జగముపారంబులకు పాష్టాంగ మొరగుచు నిట్లనియె

తల్లి : నీవు త్రిలోకమాతవు. నీ శీలం బెరుఁగక మహాంధుఁడనై నిన్నుఁ గామించినందుండు నా కల సూర్యవక్త్రులు కావలెననది. నీ యక్కడికంపు పెంపున నప్పని జరిగినదికాదు. నా వరువంకయు గంగపాలు సేసితిని. వివేకము నీలఁ గలిపితిని. నీ : వే నొక బ్రాహ్మణుఁడనా : పుత్రికవోలఁ జేరితోఁ బెరిగిన నిన్నుఁ గామించువా ? అయ్యారే : నీ నక్క చాక్రౌడీమ హరిశ్చంద్రాదులకుఁ గలరా ? అయ్యో : ఇట్టి యరరాత్రమున బాపదారిదీనై యీ కడకినీకడిలో విక్కిడికి వచ్చితివా ? చుహుచ్చి నకవు సెన్ను వేను ముట్టిలకుకఁగలనా ? నీ పొదరేయివు నా కిరణును సోలెంపుము. వా పాపంబు లెల్లఁ బూపంకలె బోవగల పని యనేకవిధముం నుతియింతును దమ్ము నిఁదించుకొనుచున్న కళానిధి సుమల ప్పించి యాపర్యాపి యట్లనియె.

అర్యా : నీవు మతి కుదురు పరచికొమ్ము. కొంకవలదు. నీ యభి వృద్ధుఁ దీర్చికొమ్ము. నీ విమిత్రమే నా ప్రాజ్ఞేశ్వర వెంకయో బ్రతిమాలికొందనని పదింబదిగ బోరిండు బొడంగియి. అతం భేమియు నంగిడిరంక యప్పుడే లేచి పసుపును చీరలను గానుకగా విచ్చి తల్లి : నీవు మా యింటికి వచ్చితివి నీసిం గొని పొమ్ము. పుత్రికాతల్లియో మన నిమ్మర్చింపవలెదని పలుకుచు బ్రతిమాలికొని యాపతి ప్రక నింటి కుపెను.

జుట్టు ప్రభావతి విప్రభావంబు లావడీగ్రామమునం బగుటకు మిగుల సంకనింపుచు నఁ గదలి బొంగలున్న వెలపువకు వచ్చి వారిబాద నరయు చున్నంత నొకదెవెనుంచి వాండుగ్గి పరమసంకోచముతో వచ్చిరి. అన్నగారా : బంబుగో నేను వచ్చితిని. మీయాభరణములం దసికొనుచు వేగ నింటికి బోవల గు. మీ : కక్కడికంబువంవ నేఁ బోయినవార్యంబు వేరొకరించి దీరవది యునుటయు నా నిమ్మగారి నిట్లనిరి.

అప్పు : నీవు పాఠ్యవో లక్ష్మివో కాక సామాన్యప్రేమి కావు. నీ

దర్శనమున వెళ్ళు మాకు జాతి భవము దొరికింది. నీ సత్కమనకు ఎప్పుడొం దిమి. నీ సొమ్ములు మే మెల్లము. పిన్న మాకు దొచ్చునపు కౌత్సవ ముకొన్ని వగలు నీకు గానుకలియించిమి. క్రైస్తవమని పలుకుటయు నక్కలికి మరల నిట్లనియి.

అప్పుడలా? దొరుకు రయదాక్షిణ్యము ఇంచుపు మీకు మే వ్యక్తికి మించిన యుపకారము గావించెరి. ఇదియనాకుఁ బరిచయ క్రియములు. తన-దము నేనీన సోదరుల పాదసామ్మ లిచ్చుట యద్వరముకాదు. రవణం బులం గొనుడు వోయి వచ్చెదనని వాక్కుచ్చిన వమ్ముచ్చులు కట్టా. నీ వగలు ముట్టే మేము పోవెనుమా? మరు మరు. పిని గొనుమని పలుకుడు గొప్పి మండనములు బలవంతమున గొంగున మొడిచి యా దిగురుబోడి నిండిననుక సాగనంపి పోయిరి.

ప్రభావతి భర్త భామమందు తమూర్క రక్క లెట్టో పంపించు శంఖ పుకొఁ గుప్తముగా వెనువెంటఁ దిరుగుడు నా విశేషము లిప్పయుం జూచి తదీయ పాపిసవ్యమునకు నెంతేని సంతసించుచు నేమియు నెనుంగనివాఁడని బలె మరల దోయి మందముపైఁ బండుకొన నిచ్చివోవున ట్లభినయించుచుండును.

ప్రభావతి మెల్లగాఁ వదలుఁ బెనుకొని గదిలోనికిఁ బోయి మగఁడు దిండుచున్న వాఁడని తలంచి విషయి మేలగించి సంగీతము పాడు బొడంగినది. అతం దరదపడునట్లు లేచి తంపుపై గూర్చుండి తోటిఁ బోయివచ్చితివా? గురువి సంతోష పెట్టితివా? గురుదక్షిణ పాఠము నుట్టబెప్పితివా? యని యడిగిన వప్పుడతఁ డేచి నిలువఁబడి యింతుకనీగితో రాను దోవుచుండ రాతిలోఁ బోయి బద గించుటయు వారి బ్రతిమాలుకొని గురునొద్ద కడుగుటయు నతండు పశ్చాత్తాపముఁ జెందుటయు లోనగు వృత్తాంతమంతయు వెలఁగించిన వతండు నవ్వుచు నిట్లనియి.

అహ! పనికికాదులు దొంగులకు వెలపు లనుమాట వేటికి ద్ధనమిది. మొదట పెప్పితినికాదా? లేనవని తెప్పించి దిప్పా? రానిలోఁ గొంతెము నేర్పరి తనముఁ జూపెద వెమిటికి? నిన్నుఁగన్న కన్నగాండ్రు చిర క్రిఁ జిందిరా? ఏమి విన్నోమియం జేతుక యాతక వగలిచ్చి యంపుదురా? మొదట పరించిన గురుం దింతలో వృద్ధుఁ డయ్యెనా? నీ మాట లెట్లు నమ్మవగు. నీవు దూరఁడగురాన వగుట దొంగం బాపితమును దీర్చియి యుండువు. కామవేసువువలె నడిగిన వారి కామము లెల్ల దీర్చుచుండువు. ఎన్నుఁ గొనియాడఁ దగినదే యని పాపిపహుగాఁ బలికిన విని యవ్వనకామణి యెక్కింకపే పేమియి మాటాడక యుక్తావృత్తవర వయి మెల్లన నిట్లనియి.

ప్రభావతి : నా తెప్పిన కథ విక్రమమువి వాదక నగ్నిం దెట్ల పరి క్రింగు రానుడు. తాతక వచ్చేం పరిరపించెదనెదరు? మీ మాట మాటలు

నాహృదయము నుడికింపుచున్నయది. నా యెడ మెదలంజూపిన కనికరము కర మభివృద్ధి సేయఁ గోరుచున్నదాననని దీపవరవయై ప్రార్థించుటయు నతం దర్శనాలిం గొంగరించుకొని ప్రేయసిః సీత చింతించుచును. 'మేమెందు టిదిగి నీ సీతముఁ జరిపిందికిని. సీత గడు సత్యసంధురాలవు. అసంధికి మెదలగు పక్షివతలు నీ కెవ యగుదురా? నిన్నుఁ బెండ్లియాడి నేను భర్తవై వెంటఁ మావంశం బెల్ల బావన నున్నది సీతవది భార్యను బరయ నవేక జన్మకర్మకర్తనమునఁ గాక కర్మ మగునా? యేని బహువిధంబుల సగ్గణమును నగ్గణగామింబుగూడి పెద్దకాల మీదూతలంబున పుచ్చియింజెను.

అని యెరింగించి నెరోగిని రాజపుత్రురాలుఁ డాకథ యెఱయును ఏదియి గదా. ప్రభావతియు భర్తయు నుపార్జాయుండును కొంగలును నీటిలో నెవ్వరు క ములో గుణరోషములు పిమర్చించి పిరిప్పించు నాను వెల్లవలయును. మీ బుద్ధికోకల్య మునింగెదగాక యని యుక్తిచెడి.

అప్పుడు సుమ జుడు వారిలోఁ ప్రభావతియే కడు సుత్తమురాలు. అమె వందీ గుణవంతురాలి జగములో లేదు. సత్యమన హర్షస్పృహయంబుంచినవని పొగ డెను. ఆ మాట విని కెంతవయకందు ప్రభావతి శీలపతియని యొప్పుకొనుఁ దగివడే. అట్టి పక్షివతలైన యువకులు వృకమిఁ బెక్కలకుఁబరచుకొని రాసెద రవందీ కాంతము గల మగవాఁడెందును గలగ నేరడు. తొలహుటినాడు తమ్ముఁ కొంపక యెవ్వ పక్షిమాట యిచ్చికినని భార్య చెప్పినంతనే పోయి రమ్మని వలుతుల కింతసాకడే సాడి. భావమంతుడు పరమోత్తముఁడని బిమ్మనాటందు వారింజెను.

ఆ మాటలు విని మూవ రాజపుత్రుడు. కాదు కాదు. నామాట వినుండు. శరగంటి మన్మఃండివందీ వాల్లండివచ్చి మచ్చింబు మోపుయఁ బర్చువలెకేటి. నేనిన ముగ్ధుని విడిచెన నుపార్జాయుండు ప్రవచని కన్న సుత్తముఁడని నా యెర్పిపాయము. మగవాని కట్టికరి భర్త బుద్ధి సిలుతుల దుండవంగరా యని పలికిన నానెవించుడు నామగపరాజు కుమారుండు పింగళాక్షుం డిట్లనెడి.

అన్నలారా! సేరించకము పిమ్మింపఁ వెలుతురుండి. రాజపుత్రయము భర్తయు నుపార్జాయుండును సర్వకాస్త్ర పురాదాయం నెరింగిన హిరగుట వారినివ ర నును తోకమన కంక పింతగలుగఁ జేయనేరడు. ఏనుఁడు. భర్తాదర్శనవిషయకలేక ప్రేమ గంబుల భాతి యెవరఁ బడిన ముసుంపైన రణలు ప్రక్కలు చేసి వస్త్రపులు పొరిలిపెడు కొంగ రయ్యంగన వెలుతులు వచ్చి కనికరించి కానుకలిచ్చి యంపిరి. అనినప్పు యెవరము కెందే ను గలరా? తోపలే గుణవంతుని యెవండు సంపాదము గలను. ప్రేమపాంపాలు మరది యో పడయెను సలుపును పెద్దనవపు ప్రాణులని.

ఇట్లుంగ మంతయును పున నెరోపి వారిని వారిండును పింగళాక్షు

నుద్దేశించి రాజపుత్రా నీవే యా ముద్రకం దీసితిని వేగమునెప్పుడును యరిగివది. ఆ ముద్ర పని నుకంఠు శత్రువులచేతను నన్ను మొగములు జూరెను. నాకు పిన్న తీసివేసి నిజముగా దానగునను. మంత్రపుత్రిక కడు బుద్ధిమంతురాలిని సంకసంప వునననదీయని పురుషునియే నా పింగళాపుండు దేవీ పిన్న నచ్చు ముద్రక తీసివేసి పలికిరి. అందులకు నివర్తన మీమయే చెప్పవలయునని యడిగిన నా సరోజిని రాజపుత్రా సూక్ష్మచేతనములు విచారించి బుద్ధిమంతులు రోష పునర్వరము సేయు చుండును. అందరి కారణములు హృదయక వెర్షంబు లగుచుండును. మా కంఠి మీలో నున్నది. బుద్ధిమంతుడన చెప్పినట్లే వేరును నిన్ను వెలుపుచున్నది. అందరి నిశానలంబులు మీతే పదధముగా గొర్రుని పలికెన సంకసించుచు నకం దిట్లయె.

దేవీ పిచ్చి బలమువకు మిక్కిలి మెచ్చుకొంటిమి. ఆ ముద్రకను నేను దీసినమాట నా నవమి, నీ పిదపానన్య మెల్ల దెలిసికొంటివో వివరమునునని మిక్కిలి కుతుహలముగా నున్నది. చెప్పము చెప్పమునని విన్నవించి యడిగిన నాకు రాజపుత్రావే నీ విషయ ముల్లగపొందిరినో నీ నలుపున విచారించి తెప్పవలయును. చెప్పినగాడే బుద్ధిమంతుడన, పలుకులయ బద్ధువారి దానకర్త పింగళాపుండు మువ్వరు చెమర్చించి మా కేమియుం దెలియ లేదని చెప్పిరి.

అప్పుడు నుములుండు చక్కగా వాలోరించి స్పృశి నటించుచును దేవీ పిన్న చెప్పినకథలో పింగళాపుండు తొంగం మంచివారని తెప్పించి నకు డే బొంగతనము గావించెనని యాహించెన, పలికెను. ఆ మాట వినియో బోడి అత్తయ అడియే పుత్రార్థము. ఏ పని చేయువారి కావని చేయువారిపై చరుచు మనసు బాధించు చుండును. దానంతేనయే నీ పింగళాపుండు తొంగం మంచివారని నుకెనను. నుములుండాసూక్ష్మము గ్రహించెను దానంతేనయే మెకంఠి నుములుండు బుద్ధిమంతుడని నుకెనను. మీ రిప్పుడైన నందులకు నమ్మరెంతురా? యని యామెన పలికిన మా మా రాజపుత్రులు మువ్వరు సగ్గమనే గూడవంటిది.

అప్పుడు పండ్లకేతుడు ముగ్ధుని గొగ్గరించుటకు మేల పుచ్చుగా నుండు గియే చూ పెద్దవాడై తమ దెలియకై యట్టుట్టుగా గామంబున పిచ్చున పిచ్చుగని యుండె. పిచ్చున మంచి బుద్ధిచెప్ప గలిగింది. ఒకటికే నీ మదిలెమది ముచ్చుని విన్నదివని తెలుసుకు నుకుంటిరా? యన యాదామెను నవ్వుచే నుండుచు నీ పిచ్చు గామ ముచ్చునెప్పుడై యెటులకు వెళ్ళుననెను.

అంతటితో సానక ముగించి సరోజి, యందం బుద్ధిమంతులు యుండి కలిగివది. ఆ పండుగించి మనసిచ్చు చవ్వలినక మరం పుట్ల చెప్పించుకెను.

సుముఖనికథ

హాపుకోటి—రకోరాక్షి! యెంత రోద్యమో పందిరా? బీరా! ఎట్టొర్ర ముఠ వివరణకురున్నవి?

రకో—జక్కరావో! మరయొక పోరా!

హాపు—జక్కరావే! చెన్న మంత్రికూతుర! పేరు రెప్పికొం! మన రాజుత్త కూరో! చింగరాపురే మడిముడికను దీసేసరి చెప్పిన చిన్నది యెవ్వరూ యురుగుదురా?

రకో—ఎదుగు నెదుగు మంత్రి పుత్రికయ్యయే పందిర! ఆమె మేగల జక్కనిదిగదా! ఆమె మాట యేమిటి?

హాపు—ఆమె బుద్ధిశలంతకు సౌందర్యమునగు వలది మన సుముఖుడు పెండ్లియాడ నొక్కయింజుకొయ్యెను.

రకో—ఆ చిన్నది స్వలియ కన్యకయో యేమి?

హాపు—మృతయో రెప్పెర విసుక! ముదతుడను రిన్నబాడున! నా చిన్నదియు పేయూరు వచ్చి బాహులు మడిముడికన్నా రెల్లెల్ల ముగం బిచ్చి కొని యీ వీటిలో గ్రమ్మరుడు మన ప్రలాస గారికి వచ్చిన యాడు ముగం బైవలి మంత్రి కూతురనను రెప్పెయో విపత్తు బాదించినది.

రకో—ఆమె బ్రాహ్మణకన్యయో?

హాపు—కాదు. కాదు. కనుకత విసుకను ముగం బా మృతయిది రిన్నబాడు ౪౯౦ వీరగృహము గాంచి మోహించి వెనువెంట తిరుగుడు ముగం బా నాశ్రయించి పేరు సొంతరి లేక! పందిమే! ఆ వాండ్లి పేరొమారె ముగం బిచ్చిమొనరి పసియొంగు పోయెను.

రకో—కనుకత కనుకతి.

హాపు—మంత్రి నిజమరింగించు. యు నరండు మడియు పరహాసుపెండ్లి బ్రాహ్మదరిం బెండ్లి యాదికగాని జెహెత్తునని మంత్రికో రెప్పెను.

రకో—నేను చూచితిని. ఆకుందరదన సౌందర్య మట్టిరే కనుక?

హాపు—మాని బా! మున్నతో సుమతిరి కర్మకము చెప్పి గుర్రు. నొప్పించి యెప్పుంతులోణి సుముఖునకు బెండ్లి జేయుట. బిచ్చి ముగం బు.

రకో—బ్రాహ్మణకన్యకను స్వలియంబెట్ల పెండ్లియాడునను సెప్పి బుని రిన్నబాడు? ఆన్న యెట్లంజేరెనెను?

హాపు—సౌందర్యముగ నను కంఠం సముఖమిచ్చునదా? నుని బిచ్చి ముగం బు. కాదు. కాదు. కేరమాలు చల్లదవలి మన చోగము బాసమారుడు. బిచ్చి ముగం బు. బాసయన్న వారలు.

చకో—మరి యెవ్వడు? దాని కేమి కావలయును?

పూవు—జక్కడనే చిత్రము. ఏమిని నవ్వకమానవు. నుటచతుంజే కులమువాడో తెలియదు కాని దొంగలకు వామయ్యలు. సరోజిని తల్లి చంద్రపతి మిక్కిలి లాగ్యవంతురా బగుట నాపవత్తుడు రాజగుమామచరి యెప్పుడు నులుగుడు దొంగలతోఁ జంద్రపతి యింట పదితర్కముల కంటే యింటిలోఁ బ్రవేశించి దానిని గట్టిపెట్టి ద్రవ్యమంతయుఁ దోచికొని యా చిన్నదాని వెత్తుకొని పొనిపోయి వచ్చెనట.

చకో—అలా నిఁ : యిదియో? తేషము నది నది. ఆ మర్క యిట్లు తెలిసినది?

పూవు—రంధ్రపతి యప్పుడే యాదృష్టవశమిటోఁ జెప్పికొనుట సతంబు పలుకుటయు వారిగురువులు సెప్పి చూడఁగి బుచ్చెను. పేదకోడలును గొంతకు రాజు పడులు వాడతీసి యెన్న నీ యూయ వచ్చి మందలకుని బుచ్చుకొనిరి.

చకో—అహః మంచి సమయముతో వంశరాయముఁ గలిగిపడినదా, తరువాత.

పూవు—మంత్రి ప్పతిరంజనం వారి చరిత్రముఁ దిలసికొని యక్కడి రాజాననమునకు వెరచుచు దూరంకు లంతయు లిచ్చియో యుత్తరము నెక్కడికో రిహస్యముగాఁ బంపివెసెను.

చకో—తనకు వాత దేసిన ముసలారమువకు మంత్రి ప్రత్యుపకారముఁ గావించెను. మంచిమిదో, తరువాత.

పూవు—ప్రధాని యాతవ్వనేత పోకావుత్తిక యెవ్వఁడు పండ్లి యింక దగినది వాచరియ నా లెందఱిం బోయారనియు వారి చరిత్రము నుముఖుని కెఱిగించెను.

చకో—నుముఖుఁ రంతటికోఁ జిత్రమును మరలించుకొనియేదా?

పూవు—లేదు, లేదు. సరోజిని పోకావుత్తికయని ఏని మతియుం గుందుచు వారి ననుగమించి యెంచెని బోయెను.

చకో—అవును. కుల స్త్రీలొన్న బోగములానంకు హామూవ కిలా పితృత్వ మురేమగా నుండును. అందులకే యా చిన్నది యంత నుందరముగా నొప్పిది. తరువాత.

పూవు—నవరాత నేమి యున్నది? అమ్మగా నా పెద్దగుమానునిగఁగఁ బనిపించుచున్నది.

చకో—అది ముందరము. కాని మునుముఁ వామలూరిని పూని నేని గొండు పచ్చిగుండె బెత్తెనని నేమిదోఁ చెప్పెడిది. మునుముఁ పేరామాముఁ నేమిదో నమ్మించెను.

హత—గదమహమ్మే వెసితిని, వినుము, తెల్లెఱసి చెప్పినగాని సుముఖుడు పెండ్లి యాడుట కనుమతించడు. యోనాబ్బవట్టాదిషికుండైన సుముఖుని పరిధుఁ జేయుటకంటె నాకళ్ళ మేమున్నది? అగణ్యమైన పట్టమహిషి యొనరొకరునుచ ముద్రకునకుం దగిన యుపకారము సేయకపోవునా? ఇవి యెన్నియు నాలోచించుకొనియే రా రల్లి పూహ్యముఁ జిన్నిది.

చకో—అదిగో! అమ్మగారు విచారములుతో నిద్రి వచ్చుచున్నది. మనము పోవుదము లేమ్మ! ఆని యాచువున నిచ్చమించుచున్నాడు.

మరువత్తుమను సరోజినియు సుమేరునిచే నట్లు రాజవటులవలనఁ జట్టబడ కుండ గాపాఁడొక యేకాంతముగా నవ్వించు నీవలి యొడైనది దోవుచుంటి. నడుచు నప్పుడు ముద్రకుడు చెల్లెలా : నీకు పనుకొనవలయుం లింతియెనని మిగుల నానందించితిని. నీ పెండ్లి అయినదో నీ బడవు వాపైఁ తొలగిపోవును. దైవమంతరా యముఁ గలిగిందెను. ఏదవ్వచ్చియునుఁదగు నా సుముఖుడు మనకు నా సుముఖుఁ జెనకు భాగదేవుడు ఏమిట మైనది. నీవు వెళ్ళావు, తిక యనిన ఏమ్మట నిన్ను తోగినికళ్ళతమగా సుముఖుఁ తంగికరించును. సుమధుడు నాతోఁ జెప్పెను కాని నే నందుం కొప్పుకొనలేదు. పోనిమ్ము. మరియొక తెఱఁనాలోచించు కొందమనుటయు నా కులంకంకం తర యించుట వలచును అన్నా : నన్ను గురించి నీవును నంగడఁ గుడుచుచుంటివి. నా దురదృష్టదేవత నా వెతిపై నాబ్బుమాచుచుండ || వెమి చేయఁ గలవు : పోనిమ్ము. నీ పెండ్లైన మర్యాదము సంపాదించి రర్చన ని కన్యకం చెండ్లి యాడుము. మీ కక వరవుకవై దేహయాత్ర సజ్జివకాయోగమున వరిసినది.

తల్లి : నీ కంశకర్మమేల వచ్చెనది? నీ విద్యయు నీ ముదిరి నీ రూప మునకుం దగినవలయుం బెండ్లి చేసి తీరెదను. నీ పుత్రమనాబ్బవట్టాదునకు మహిషిని కాంగగిన బడలంబులు నీ యందుఁ బొడగట్టుచున్నవి. నీవు బలతంపవలయు యూర దీందెను. అట్లు వారు కొన్ని పయనంబులు నవల ముననాడు పాయంకా మునకుఁ గపలయను పట్టణంబునకుం బోయిరి. వారు వెలగంబుల కేడియో భర్త ముందు కొనిరి. దానంజేసి వారి సౌందర్యచేషంబు లంతగాఁ దెల్లము కాడన్నది. ఎఱిగిన వారైన వారిండుతుట్టుఁ జాలరు. వా రప్పరంబును సుమతియను వరకుని యింట బను జేసిరి. ఆ సుమతి యాకావలకు వెంపులిచ్చి యవ్వనమహిషియు సేయ దుండును. అతడు పడిననులు వారి యంటఁ దెల్లకొని పోవించెను. ఆ పరకుడు పురుడకుని వికృతరూపముఁ జూచి మొదల సామాన్యుఁ తనుకొని యుపేక్షగాఁ జూచెను. నాడుగడివములు పరిచయము గలిగి సంభాషించిన తమంత నరనిపిల్కా వాక్యమునకు మిక్కిలి మెచ్చుకొనుచు వరనితోనే మాత్రులందును గొన్నిదిరము లందండమను రోగికోయెను.

మహాత్మాక. పగ తెల్ల నా రాజురాని నాగువీధులం దిదిగి వంకలంబూది

రాజులయందు సుమతితోఁ బ్రాణాభారము మువ్వలేంచుచుండును. ఒకనాడు పుగి
విశేషములం బరిసికొని వచ్చి సరోజినితో నిట్లనియె.

చంద్ర దత్త కథ

కమాటి : ఎన్నగరము విజయదేవుడను రాజు కర్మాదేయను భార్యతోఁ
బాకించుచుండెను. ఆరంభదశపర్యంతమై పతి సంవత్సరములు మహాచంద్రయాగం
జున కనీష్ఠురందరి వారాధించి సకలలోక మోహనమాప విద్యావిశేషంబుల నుపదన్య
యగు పుత్రికం బుడసెనట. ఆమె : అతండు త్రిలోకాధిపతియగు వింధ్యసి
దయకుఁ బాత్రుడనను బ్రతుకుండుననిపోయెను. పూర్వకము ననుసరించియే
వేల్పుచును వరములిడుచుగదా! ఇంద్రదత్తయగుట నా మతకాశిని కింద్రదత్త యనియే
పేరుఁబెట్టిరి. ఆ రాజపుత్రిక విక్రమకము జేసి భార్యజిది. పురమిగలం దాన
వరులలో నొకడాసిగా బెప్పవచ్చును. రాచధ్యామ మిగుల మెచ్చుకొని దగియున్నది.
నలువ యెక్కుబడునగుము కల ప్రయత్నమతోఁ జేసిపెట్టి కలంబెరచు, వొనర్చి
తిడు, వెక్కురియందము, కనుం పొగము మనసు నచ్చినవగుట నుండు
కరలి రాసిచ్చినవి కావు. అని యారకఁ బొగడుచుండ నవ్వులు నా జన్మని
బుట్టనియె.

అన్నా : నేడు నీ వోడిమంకి వింకలు వింటినిగదా : నీ వింకగా నా
వారింటిం బొగడుచుంటివేం ? దానిం బెండ్లి యావంతుమని యభిరాష గలిగి
నదియో యేమి ? సెప్పమని యడిగిన నతిం దిట్లనియె.

రాసివర్షితము గిన్న వివరేడు. అసిరయోపనులగుట మువ్వలవది పెండ్లి
యాడఁడు. కంఠుడో వసంతుఁడో జయంతుఁడో నంబాబాడో తన్ను పెండ్లవచ్చిన
పెండ్లి యాడుదునని బెప్పుచున్నది. తనరూపవంతుఁ డవదిదక్కఁ మానసు లన
సెంత ! డేవదానవగంధర్వాదులనుండును సమాచలు దేరని గయవంతుఁ జెందుచుండు
నట. తండ్రి వేయి విధంబుల రూలోక వక్రవహూం బెండ్లియాడుమని బ్రతిపూలి
నను వివక వేల్పుల నిమిర్చును మును దాచుచున్నది. అట్టి వారపట్టిం చేపట్టుచునని
నీలో నెట్లు బెప్పుము ? అంకని ఫలము కట్టానా పాదవచ్చునా యని నడిచిన
నవ్వులు సరోజిని బుట్టనియె.

అన్నా : నీ నహోదరిబిడ్డి సామర్థ్య మెరింగిముంది ఈ పెట్టినవచ్చునా?
నీ కట్టి కోరికయే యుండినదో స్వభావములో నా ప్రేయాలి నీ పాదముఁ జేర్చిదఁ
బాడుము. అనవగత లోకవృత్తియగుట నమ్మగవ యిట్లుచున్నదని బెప్పిన
వరం దుచ్చుచు నర్థేని నీ యిష్టము వచ్చినట్లు జేయుమని యొక్కర మెచ్చె.

నరోజిని యొకవాడు లేవక పాముగి సంపాదించుకొని కుంజయు రింగలదరిగియు జేతంబుని మరివానిద్రాక్షియై విక్రయముతో పెండ్లదర్త యున్న ప్రాచారముదాపునకుం జరిగి ఘనానికవలన దురగాక రాజపుత్రిక కేరింగింకెను. తామలు తెప్పనమాట విని యాచారి యేదీ : యేదీ : ఆచారలేని నిల్లు తీసికొనిరంతని పరిణామంబు కొందరపెట్టిరి నాకు నోయి యాయంతిం దీసికొని పోయిరి. రాజపుత్రిక యామె విక్రయవేషముం బాచి యనిరో? ఈ మాత్రము రానిశే వచ్చింతి ప్రభుపెట్టిరి. రాజు బాబు దీక్షామమే క్రియాగోరవమును నూరింపు చున్నది. ఇంక జూదవక్కరలేదు. పంపివేయుదు. ఏమో యనుకొంటివని పరిశిష్ట నరోజిని యింతుక రావునకుఁ జోయి అమ్మా : నే నందముగా నుండుటకు దోగము మగువను కాను. నా బిడ్డ పరిక్షింతునని వచ్చిరి. చిత్రలేఖ చిద్వలోఁ బుకమిలో వచ్చు మింఠివారు లేరని గదవముఁ జెందుచుంటే. పరిక్షింపి చూడుము. అని సాక్షియముగాఁ బరిశిష్ట విని యవ్యవితామిది యోహా? నీ వంకరానవా? అట్లయినఁ బరిక్షింకెదఁగాక రమ్మ. ఈ పురుషుల వ్రాయును. నీ ప్రభుఁ బూతుము గాక యని నొంది తనయెడల వింటెట్టి చూచుకొనుచున్న కంతు వసంతు జయంత నలమానకుం చిత్రఫలకముల నుడిచివది.

నరోజిని ముహూర్తకాంక్షున నా చిత్రయపుల వచ్చు గుడ్డినట్లు వ్రాసి యమ్ముద్దియకుఁ బాపివది ఆ నాల్గివారతఁ కికి విక్కిలి యొక్కతముఁ జెందుచు రాజపుత్రి యా దిగువదోచి సవిదుర్భాగముగాఁ జూచి యోసి! నీ మొగమున కేదియో రంగుఁ బ్రాపికొనివట్లన్నదేమి? నీ పలువరుస విక్కిలి చక్కగా నున్నదిగదా! యని యడిగిన నామె అమ్మా! రంగులు తరచు వేయుచుండును గదా : అతి మొగ మున కంబుకున్నది కాళోయ. నా యందము కోరి నీ కేం? పోవిగమ్మ. నా లేత వ్రాంబుదిన చిత్రఫలకము లేవ్వరివని యడిగిన వమ్ముడిక యట్లనియె.

- A. పాకానసు ముద్దుగవట్టి యింకను
- కంతు నెయ్యింపు సఖుడు మంతుఁ రాకఁ
- డికఁడు నలమానుండు చిత్రేనూనుఁ
- దరఁడు మదనుండు లక్ష్మీప్రయాత్ముఁడు.

ఏదేనె యెనుంగక చిత్రలేఖవముండు నా యంకవారు లేరని పలుకుచుం దివా? యని యాపిపించిన విని నరోజిని అమ్మా : మీ వేయెరుగని దానను గాను. మీరింక వింకగాఁ జూచుచుంటివేమి యని యడిగివచ్చుటయు నీ కట్లు చూడఁదగని యాచారి? సొందర్యునిరులు కాదా? మీరింకసేపు చూచినను దృష్టి గొనుట యని వర్ధగా దొగడఁ కొరంగివది. ఆ విషయమై నా కిట్టి సంభాషణ జరిగెను.

సరోజిని—అమ్మా : ఏమై దేవతలు మనమ్యంతన్న జ్ఞానివారిని పురాణవాక్యములు విని భ్రమపడుచున్నారే. అది వట్టిమాట నుమి ?

ఇంద్ర—అహో : ఏ వ్యాపారములు ! తాదాసూక్య నేతృత్వము సూచించుచున్నవి. ఏ మైనా జరిగింది ?

సరో—ఏమియు జరుగక లేకపోయినా నాయంకవారు లేరని గర్భవదు చుండునా ?

ఇంద్ర—ఏమి చదివినది ?

సరో—పదునాలుగువ్యూహ కొంతయు భొంపెము తవని నుచిరిని.

ఇంద్ర—అందులకా : మనమ్యంతన్న దేవతలు రూపహీనులని చెప్పుచుంటివి ?

సరో—నుండియేమిచా ? తానుజ్ఞాపిస్తుంటే ? ఏమగుల కన్నులవలె తెప్ప పాట లేక తెచ్చికొని చూచుచు బోలి తెప్పలం బోధ వాడలై తెలుగువీయంత నిరావరములు లేక యేకరీతివన్న వీయలు చూచు వాటికి వెళ్ళు గలుగుజేతుక మాపమి. మన పెద్దలు వారిపెండ్ల గౌరవమునం బట్టి విశ్వకర్మాపురెనను జానానాచల సుందరుని వర్ణించి యుంటిరి. అంతియనని వారీయం దట్టి సౌందర్యము లేదు. ఇంతయే ? మరియొక నిదర్శనము : పెద్దపెద్ద విముము, దేవోన్మ్యంతులు సుందరవైస మన రాజపుత్రులం జూచి రేసి స్వర్గమున వసించురా ? అత్తను వొకసారి చూచి వంతనే యూర్కకాచి వారి భాగున్నచు మోహించిన దనమాల ఏమై వినియే యుండును. మరియు వత్త : పురురూపునకో, పెద్దకాలము పుత్రులుభావురము సేయలేరా ? తిలో క్రమ చరిత్రగదను సుందరని వనించిన కథ ఏమై వివకపోవచ్చును. గంతర్వరాజు తి యగు మహాశ్వేతముఁగదంబరియు దేవరంతోఁ జక్కనివారే యియ్యంబిసకోఁ బుందరీకుని కొరకును అం రాపీమను కొరకును వచ్చి తాము లేల బడియెదరు. అక్కముఖులగు జిహ్వరంబులందుము గురించి వివరించి చెప్పవచ్చురలేదు. మరియొం ద్రిలోబాధిపతియగు మహేంద్రుఁడొకన్న సభికుండు లేరని నీ వొప్పుకొనక తీరదుగదా ? దేవోన్మక లందరు సకలశ్రీ వసవర్తివలె యుండురనుట యింతయో ఖియ. అట్టి యిం దుం దహంబునమి త్రము గొరము సంత కోడియై మేలుగన్నులం బెప్పికొనె గాధ : పు నమ్మితివేని యిట్టి పెట్టిగావకుండువు. తను లార్యుల కన్నఁజక్కనిది తానెకో దమయంతిం బెట్టియోకు తంపుతో దిక్కుకి ప్రముఖులు నలుగురు : ఎవమి కేచిటికి వత్తు ? దమయంతి యిం దాది దిక్కుతుల విదరి నలుని వందించిరక. దేవ తలంన్న మనమ్యలే సుందరులని దేవోన్మకాటి చెప్పడందలేరా ? రాజపుత్ర : నీ వోపికతో చింతివేని నిట్టి నిదర్శనములు నెవవేలు నూపగలను.

ఇంద్ర—(విస్మయముతో) అహో : ఏ యువ్యాను మరలినవత్తి

యన్నడిగదా! వినుము, నువ్వూ మందరం వర్ణించునప్పుడు కంతుడనియే వసుంతు డనియే అయింతుఁడనియే సంపూర్ణతనయిఁ బొగడుతుండు లేదుదీ ?

సరోచిన్రీ : వారీయం దొకలోప మాన్పడి. నీవు గ్రహింపలేకున్నావు, పండు. కంతు వసంత అయిందారు లేనాటిను. అతి వృద్ధులు. పెండ్రిలు సంకతున్నను రచనలు జూత మన్నను వోతలు నిడువలె పంకున్నను జీరకారము వారగుట సంకస్పృగము చెడకమానదు. వారయందు సవనవోన్నేషము లేదు. ఎప్పుడు నొక్కరికినే యుండుదు. ఆ వృణాపురుషులు చూడటను వయసుకాండవలె గమనించుదురు. కాని లోపం లొహార మేనుమీ అస యయ్యుచుకొన్నము యుక్తిపయు కులచే నింపి ద తత మెల్లాయెవంగం గొరవమంకయు జాయఁజేసినది. అప్పుడ యమన సురువును జెడతకవు : ద్వాపరంగముఁ గావించితి. అంధర త యందును సరోజినిని ను తకముఁ జెప్పుకాంక ఎద్దలలోఁ గను సాదిలేరని గలిగియన్న గర్భము విడిచి యప్పుడేందు మును. దరయుం గొరవెప్పుడు మానఁ నీ యాకృతిఁ జూచి సామాన్యులూ మనుకొంటే. ఆహూరే! నీ సామర్థ్యమక్కఱముఁ గంగఁ జే చుచున్నది గదా? నీ విన్నిఎద్దలం జూచి చూచాకవనిలో వరికురావని చెప్పు కొనుచుంటి వేం : సరస్వతి || యెరుట పెట్టాడగలరా : ఆమె నీ వాగ్గోరజి యెంత మారుకముగా నున్నది! అని పొగడుచుండువని యెల్లొ వాగ యట నియె.

ఆహూ : అదంటి యెంతఁబెను విద్వాంసురని చెప్పుకొనఁగూడదు. ఏదియోవృత్తి గల్గిండుకొని యుండువంయును. మగవారివలె సఖం లేక వాడింతుమా యేమి? యనుటయు నామె నీవు పెండ్లి నొడికినా : తర్ర యెందున్న వాడు ? || జాప్తరచువలె ? నీకుఁ దగినవెతన మిచ్చుచుండు నా యెద్దమంది నీ వికల్ల వేర్ప వనా : యని యడిగిన సరోజిని యట నియె

జోడి : నా మాటలయందు నీకు విశ్వాసముఁ గలిగినదియో : సోందర్య : పర ల్లింగారకులు మానవులకన్న హిమలయి యెప్పుకొని యెవనా : అట్లయిన నీ యువ సుందెనని పలికిన వక్కలికి సంతసించుదుఁ గాంలా : నీతోలంకములాడఁ జూ సిత యేమి? పూరామలం జరుపుటలే నానునను వారీయందు వ్యాపించినది. నీ మాట లుదే నా యనుమానము వదలినది. అప్పుడు లేచకన్నగా మానవుల వరించుటయు లేనది పతులు మానవ మానవకుల వరించుటయు జూత మనుమ్యలే వక్కని వారని తోడునన్నదని యే తరము జెప్పినది.

ఆ మాట విని సరోజిని ఆహూ : యప్పుడు నీ వుపరేఖార్థులంబెరిచి. నీకు గావలసిన వికల్ల వేర్పను వలయును నీ విక త పంకముఁ జూచిరినా? నీవెన్ను గను యువనిం దొరయుడునేమో యాడుమని సందర్భుని యో లేఖముఁ గలి గెను. ||

అప్పుడేత యో వికరము విశ్వరక్తముగా జూచుచు నురముమై జే యిది

గొని యేమీ; యిది నిజముగా బ్రతికావడే; కాదు. తిరిగి యాహించి ప్రాసాది వని భలించెదను. అతని పట్టిరావమకుడే కలిగినచో వెల్పు లందరు మీ పాపసేవ; జేయదగినవయే? సోందర్యమున నిట్లుండవలయును. నీ వన్నీయు దిద్ది ప్రాసాదిని కాపున నీ ద్వికమింక ద్వికముగా నున్నది. బ్రహ్మ సృష్టింతువపుడు నన్ను దగ్గర నుంచుకొనినచో నిద్రి సుందరపురుషుని నిద్రించుచుండువుగదా; యని తేలిపోన మాదనది.

సరోజిని నవ్వుచు; రహణి? నీవు నిర్వాణునియవుగదా; ప్రతి రూపముని దెప్పుదు వెక్కువ కల్పించి యెట్లు వ్రాయుదు ననుకొంటి? ముచ్యులలో నెంకెంక నుభగు బుందరసుకొంటి? ఈ మహాపురుషుని దర్శితము కడు నద్యుత మెనది. ఇట్టి రహస్యాలి పురమితో లేదు. రూపంబునగాక మార్కమమున నీకని సవన్య హిమాన్యుడని కెప్పుడోపునని పొగడుచు ఆహ్లా; మేమ బోయినదెప్పుడు ననుజుయిమ్ము. కాలాతీతమెనది. సెంకెనచో మరల రేపు మనుషుని పలుకులయు నింపు దత్త మా ద్వికవలక మించుచున్నట్లు. తప్పుక రేపు రమ్మ. నీతో గొంత ముచ్చటించువంసిన వని యున్నదని సలికెను.

సుమతి యను వర్తకుని స్వతమతో బును; కేసితిమియును మరల పడు ననియుం బెప్ప సరోజిని యింటికివచ్చెనది. మదనపు బెదురుచోయి బట్టి; ఏమి లంగి నది? కనంబునదా. మూలకెని? అని యడుగులయు సరోజిని; అన్నా; రెంచర వడియక వేదితికి? కనంబునక యెక్కటికి; తోవగదా. మా అక్క యేమి చేయును? నీ వనినట్లు దాని రూపము ద్విలోకమోహనమై యున్నది. రెండుగియును సరిలా వింది కెప్పుడొలిగా; కేసి కొంటివని యెవ్వల ఇదిగవక భుంకరముం బెప్పినది.

అతండు ముప్పటిగోన సంతోషముతో వెప్పుచు లెల్లకాదు పప్పుడుగి యప్పుడుపోవునని గిడియ యుగముగా గడుపుచుండెను. ముహూర్త మరల రెడర లాక్షి యంధదత్తయొద్ద కదిగినది. అప్పుడా చెన్నది యీ చిత్రమునకు; ఏమిచు యున్నది. సరోజినిని బాని యెచుచున్నది కరగహామి. వీరి తోడన్న పీఠానకు గూర్చుండఁబెట్టి బోఁడి; నాకి మాట; తెప్పుము. నీ విత్తమునాది ప్రసంగము; చూచిని వాచు నెప్పుగా ప్రాసాదిని? నా కింకను నిద్రి చక్కని పురుషుని; బుచ్చునని; నన్ను కము గలుగకున్నది. నీ వా లేత్తు పొండిత్య మిందు బాహియ; పుగిల; బుచ్చు లని మందపోన తానుర నదవారవిందమై యిట్లు నియె.

ఇంద్రదత్తా : నీ కెన్నిమాయలు నెప్పువలయును? అట్లనినగా; నీవు నా కనవర మేమి వచ్చినది? అతం డీ యానదే యున్నాడు. బాహినినిని చూచవచ్చు. నావుడు మోహింక యిది తెప్ప లిప్పువలెదను. ఈ కేసిటి; బోయితి వచ్చెను? నీ రేపు రాజకుమారుడు? వాని పేరేమి? ఎట్లు మోహింపనుం యున్నట్లు కముతో; బలిగినది. అతని పుంజిం వృత్తాంతంబులు నా మెదిగా; రెలియవు. ఒక

యంబు నుండఁ జూచి వాని నొకగుఱును మిమ్మకొమరు నీ ల్లితఫలకమును వ్రాసితిని. నీవు కోరికపెని చూచికాత్మత్వమసిర్వార్థించుచు నీకు వానిం బ్రాపించెదనని చెప్పెను. ■ మాట వని యో పాటలగంధి యొక్కెంత యాలోచించి సరోజినీ! నే నెయిందీ ఒకవారమునాడు సాయంకాలమున దుర్గాదేవి యూయంబునకు నవదేరినప్పుడి రప్పనమరత్నిము వర్షదీక్షిం దీసికొని రాగలరా యని యడుగులయు నహస్మి కొమ్మ ప్రయత్నించి యాదంబు గాని పాతముగొర్ర వాడు గదా యని కొంత యానఁ గొలిపి నెలవంద యిందీవద్యి యతె రఁ నంతయు ముచుత్తున తెలిగిరినది.

అతం దశ్యంత్సుమిథో వా రెండు దినసంబులును గడిపి ఒకవారము నాడు మనోహా ముగా నుండిరియెనొ దుష్కారమునువలం బోయి యంధరత్వ రావ తెడుచు చూచుచుండునె. సరోజినీయు నంతకుముందే గాఢపులికయొద్ద కరిగినది.

ఆ పురుషునిమాడు గమంబురా? మాట ఇదిరా? రమ్మని చెప్పి తిరా? యని యడిగిన నవ్వించియు అచ్చా! ఇంద్రియవత్ మి గ్రామమంతయుఁ దిరిగి రాం శ్రమపడితిని. ఎట్టికే నతని వెడకి పట్టుకొంటి. అతండు సామాన్య ముగా నాతోమాట్లాడునా? మహాపద్యాంసుఁ దతనిమొద్ద మర్కమింబి చెప్పనలెయో? ఆకఁడొక మనోదేసెందుల కమానుడు. నీ యర్థవ్యము పంపినదిలే. ఎవ్వో గుప్పించితిని. నీ జన్మనము నీ యావము నీ పెద్దలఁ గుంబి పెద్దగాఁ గి నామో వేసితిని. లెమ్ము లెమ్ము. కాగు జేపితియేని యకంబు పుతయొక్కడనేను బోగరా కను సరోజినీ చెప్పెను.

ఆ మాట వినీ యాలోచి నల్ల భవముతో మంకారముం బుల్కానముగా పరిం చుచు దిరిగి కొని వచ్చెద్రు పిమ్మయము నవలించుకొనుట. నర్థముఁ జూచుకొని ముంబు ముంబు దిద్దుబొనుచు జరయు రపితెయుఁ బామాయ మార్చిమార్చి కట్టి పట్టెనుకే నొకటియును సంగర ముంకరించి జగన్మోహనారముతో నొయ్యారమువలం బుత మోక్షంబులఁ బాస్సిన యరచంబెక్కి సరోజినీతోఁగూడ నక్కొను పుతంబు అవ్వదు రాజపులు అమ్మ వారి నేవతె వర రాజి వచ్చెను. పురుషు డవ్వచు నం దుండఁగూడ దవ్వరికఁ బొందు తెలు వెచ్చుచు వెదకి వెదకి యండున్న నెదిర్చి పిలికి గెంటుకొనబోయి.

మరుచక్షు దంతకమున్న యా యావరవామలోనున్న పరమపురుషుని నేని తలుపులు జేరవై దిక్కిని ఒ గ్రహము మీది వెడకితి నొమ్మందెను. ఇం చుండ నది గాదు! పరమపురుషునిపూర్వముగా గుండో! బ్రాపించి ముదితార్థ. గా నుం నమామార్చున జేయించెను. మరుచక్షుడు కపాలకంఠధనుంబి ప్ర. య నొకటియు నర్థదాక్షిణ్యంబుల పంపర్చ నచేడియి పానములకు ముంబులు

...

అప్పుడు ము పట్లమ్మవారి పట్లముల ప్రయోగము నువలంబించి గదా తెనె

మొగముఁ జూచుచు నితమవమెమి చేయుచును యడుగులయు నామె రాజపుత్రికై దండఁగొని డేవీ : ఆవరణ దెవలా పశ్చిముఖం జూచివత్త ను రారమ్మని పలుకుచు దీసికొని పోయినది. అప్పు రచ్చకులను గొంతుకు పరిధారకులును వెంటఁ బరుగులయి రాజపుత్రిక వారి కందరకు బరియొడ వనఁ గల్గిందరి యవ్వలకుం బంపినది.

అత రుణు లెక్కువై చేసకము కుటుంబు లిదిగి యంచరి విశేషంబులు భూషు చుండిరి. అప్పుడు సరోజిని డేవీ : ఇది భైరవాలయమువలె నున్నది. ఇందు మహాశక్తుని కుమారుం డున్నవాడు. ఈతని ప్రభావ మెక్కువమని లోకులు సెప్పుకొనఁచుందును. ఈ బంగారిం జూతక పోయితిమేని ధరిద్దవని నెరవేరదు. పుతము రమ్మని పలుకుచు నక్కలికిదేయి పట్టుకొని గుడిపలాపుట తెరచికొని లోపలికి దీసికొని పోయినది. కంతు వసుంధ తయించాడని సోయగము మీది ప్రకాశించుచున్న యా వన్నెకాసం జూచి యా లిగురుతోడ నీగువ కగ్రము మనస్సుతో నులువెంటి యేమి రేయిటకుం దోరక యథాంగ విలోకనముం సకనిం జూపుచు సాక్షిక వికారంబులు మేనం వౌతమాప మోహవిచిత్రయై యిడియొ ధ్యాసించు చుండును.

అంతలో నామెను వెనకకొనుచు బరిచారక లచ్చటికి వచ్చుచుండుటయు బూచి ద్వారదోహున నిలువెంటి యున్న సరోజిని యింకద్రుత కభైరవు నూదించి నది. ఆమెయు నేమియు మాటారక దేవునికై తెచ్చిన వుప్పురామం బా పుటదత్తుని రంకమునవైచి నమస్కరింతురు నీవలకు ఎచ్చినతి వరింపబడు అమ్మా : డేదెంత నాగుడేసితి మేమిడికి : వీగ మిగిలివది. ఎయంగరా ? పోవుదము రమ్మని పలుకుచు నరదము రెంకకుఁ జోయిరి.

రాజపుత్రిక న్యందన మెక్కుడు సరోజిని : రేపు వేగము వాచంయుం జూపి : నీలో రెక్కులు తెప్పవలసి యున్నవని పలుకుచు రరాదిరోహియుఁ గావించి యుర్రాపురమన దరిగినది. సరోజినియుఁ బెరుగ భైరవాలయమురాపునకుం జోయి ఆమ్మా : పుట్టవత్త నీరటి వడుచున్నది. పోదము రమ్మ. రాజపుత్రిక యింతి పిలిచివని పిలువబయు నకం రతిరవ్వమున విండ్రద్రామకమెన చిత్రమును మర దించుకొని నా కలదు వచ్చి తల్లి : ఈవార నా చిన్నది యేమన్నది ? యమంబు దింపినదియో ? యమ యమీన వమ్మగువ నవ్వెచ నేమన్నదియు నీ మనలోని పతి దంప నగుగుము. అంతయు వదిలి రెప్పు గలదని యుత్తరముఁ తెప్పినది. పరమ పంజోగ్రహతో వారు నెరవైనకుం జోయిని. మరుగా కచ్చేరియ యింకపద భుగించుం జోయి మేనంబులక లచ్చలిల్లి నా చిత్రనాకమీ యాచునున్న వారమ్మిగుం గావించెరగజూచిలి నెమర నులవం బాసెదది. పెద్దతర నమ్మిద్దిన పచ్చినది

మరుగా రాజపుత్రిక తన వంతు ప్రదంబించుచు ఎప్పుడును గోమొగం బచ్చి పుడు పుట్టినది సరోజినిం గావించి నీగువడుచు దిగువలచి చిత్రమయి రాచి బూహో

కొంగ లాగున యిప్పుడు వచ్చితివి? పండ్లించితివి కావేమని యడిగిన సరోజిని దేమి! నీ పెద్దియో మురిచుకొని యరిరావడకో జూచుచుంటివి. నీ యానందమున కొంతరాయమగునని మూలగిజిచివాను. మిగిలిన దేమియున్నదని వలుకుదు నన్నెనది.

రాంపుష్పి! న వైకృతము లాకులకా? ఇట్లు వచ్చితివి. పోనమ్ము నీవు సకలవిద్యా పాఠంగతులాంతు. నీ మాలోరన సమంజసమై యుండును ఈ పురుషసింహుడు నా కనుమూడదని నీకుం దోచివదా! వీసిం బెండ్లి యాడుచునియో దదా! కులము దూపును విద్యయు మా కను వెకవంపి మున్నది. ఈ మూడును వీనియం దసాధారణమై యున్నవని ఏన బెప్పిలిపిగదా? ధనముతో వాకు నిని కము లేదు. మా కండ్రి రాజ్యమున కాళగ్రే నేరయగు నేమి బెప్పెరచని యడిగిన వప్పరతి మునిముషి వగవుతో నిట్లనియె

కరణి! వప్పదిగియే నీ వాకనిమెదలో? పూవుకంద బెట్టివా యేమి? చేసినవనకి వికర్మము లేదుదే? ఇప్పుడు వే వందమ్మ మానెదవా? ప్రవర్తన ముగా వాకనిం జూచితివిగదా? ఇప్పుడైన వా ర్చిర్రెకము సత్కముని యొప్పుకొని యెదవా? యని యడిగిన వయ్యవిదవేతులు కోరెంచి సరోజిని: యిదిగో నీకు వందనము లప్పించుచున్న రావ. నీవు వ్రాసిన దంతయు యధార్థము. అయ్య గుత్తిపదే యున్నది. సంతోషమిది. ఇది దావనం? తరువాతిపనిగూడ నీవే చేయవలసియున్నది. మా కలిదండ్లులతో నాకు గేనై బెప్పుడు కుంపాకొందర్లము కాదుగదా? ఈ మారి వారు నన్ను బెండ్లికి బిచ్చానాపరచినప్పు డిదిని వృత్తాం తము బెప్పి యొప్పించెద సంకదవన వా వీరు దీక్షాదానండువట్ల చేయుమిదయే నీవు నాకు జేయదగిన యువకారముని కోరినది.

సరోజిని దేమి! నీ దృష్టిగణయి సంతసపాదములకు దగ్గరికొచ్చివి. ఎక్కడికి బోగలను. ఇంలే యుండునని సంతకము బెప్పి యంతలో వేళ యగుటయు వామె యనజు బుచ్చికొని యుంటి వచ్చినది. మొగంబున విన్న దనంబులోప నేరియో యాలోచించుచున్న పుటచక్రసంజాచి ఆన్నా! నీ మొగ మెట్లున్నదేమి? నీకు వివాహము నిశ్చయింపఁబడినది. నీ కొంటె రాజపుత్రక తెమ్మగు ర్కొండరగా నున్నది ఈక పడిననులకు నీవి యా దేశమువకు రాజగుదునని వలు కుటయుం దంయునును నతండు నిట్లుయ్య నిగుడించి యిట్లనియె

రెలి! మన కింతను మంపిడివములు వాలేదు. విధివ్యక్తివేకుండెయింత మన ప్రయత్నములు కొనసాగునా? వినుము. కాకంట్లరమునుండి మనం వెద కుదు బెగురు రాజులకు నీపట్లమున కరుదెంచిది. వ్యాప్య లింగ పసికొని కొంగ యొండు పొయ్యియి పన్నెను. పల్లెయొచ్చివాడికి బానిసోపిక విప్పించుచుని పిల్లలు బాలింపుచున్నాడు. నీవు వ్యాపకయియే వేదే కొంగననియె. నీ యూరం బరినినబో మనగలమునకల తంగము కాగండు. ఈ కింద మట్ల పొయ్యిండుమో

తెలిపడు. రాజవృత్తిక సేవలు తెలిసెనేని సేవలుగాఁ దలంపక మానదు. కావున
పని గురువుగఁబయి వెల్లికి కాకమున్న యిచ్చగమునుండి దాటిపోవుటయే కరము.
ఇందులకు నీ సేవని యేకవని యిచ్చిగ వస్తుదఱి ముక్కుపై వ్రేలికొని యింకా
జుట్టుపెట్టెట్లే రాజింకయు మనకోడన వచ్చి చక్రభాగ్యములకు విప్పుము. నేయు
జుట్టుపాత అయ్యో : పలికినములు దాదిన సేవు భక్తవర్తి పగడువు. మనము
చెప్పుకడే యిచ్చిగిమే రాజవృత్తిక మిక్కిలి పరికరించగలడు. చెప్పిన సున్న
లింపదు. నిజము చెప్పితిమేని గార్వమున కే హని రాగలదు. ఎల్లయిన
దెన్ను దిక్కిరమండి యెక్కుదికేసిం బోవుటయే మేలు. రాజవృత్తికఁ జిక్కిరి
మేసి జిక్కు రాక మానరని పలికినది అది తెరవని తలంచి యిరువురు నాటి
చేతులజామన సునదితో వైదఁ జివ్వక యెప్పుడము విడిచి యొక యిచ్చిమార్గింబు
నంబడి నడచుచుంకిరి.

అప్పుడు పుడుకత్తుడు సరోజిని : మనవురాకృతము కడు విజరీకమైనది
నుమి. ఇరువురకు సిద్ధమైన వివాహములు దెలిపొయినవి. అహా ! కాంచునోను.
ఎంతవారి మిటు పొలిపోవుచుండును. మన విర్యామహిమకు విషయోగ మేమి ?
భూవ్యక్తమంతయు నేలుటకు నీ బుద్ధిలం మొక్కటి రాందా ? ఇద్ది దానవునాతో
నడవుల వెంటి యెగురు నిడుముగాఁ గుడుచుచుంటి. ఇంతకన్న సచ్చుక
మేడియొనం గందా ? మహియు ఇదదాదలదలంగలి అద్రవ్యంబుం బోవ్వముల
చంద్రంబునం తూరు నాకు కొంగయనియు నామడనియు నిండు గలుగఁజేసిన
భగవంతుని యెతికో లేమియో తెలియదు. వెనుక వచ్చినచుగౌతాపాదజై
యెనుడుకోని పరకసంపగం బంబు నాకుఁ గలిగియున్నను ఏరికివాసవతి వెలచి
పొలిపోవుచుంటి. ఇది యేమి కర్మమో తెలియదని విచారించుటయు వారించుడు
నమ్మించుటోడ యిట్లనెయి.

అన్నా : సేపు ప్రాజ్ఞాంధపయ్యుఁ గనుగొండ్లఁ బెండిమున్న కరణున
విభగము మరచితిని. పనమనగ నెంతవారము. హుచ్చి దాదులు పడిన యిడువలు
లెప్పుడెనం గుడివిరా ? కాం ములకాం మొరటిని నుంపదు. ముచ్చినమయిగా
రావోవదు. అని యూరకెంచినది. అ రీతిఁ బోయిపోయి నా కొరవాఁడు
మిచ్చుమర్కాహ్ను మొక మువ్వనమునీడు ఇందుకొని గమనామానము నాయు దమ
చరిత్రపడి లెప్పుకొనుచుండిరి. అప్పుడా మ్రానోకమ్మలపై దాగియొన్న ముచ్చుడు
వీరవటులు వారిమాటలు విని పీడే మా గతకొంగ మోక్షవృత్తికను వెంట బట్టి
కొని తిరుగుచున్నాడు. పలుకు మటకుని పలుకడు నేం కురికి నలుములలు
నావలెవిని. అప్పు రకం దడవివకి కచ్చి సరోజిని కపామము రామంబ ముసాయ
మరచి చు నెట్లో యెతిరామంబున నెయ్యంబునకై నమ్మలకు దాదించి మిచ్చిర
పొలిపోవుటతో పండిజుడును రండు రండు. ఏ కంఠరకుఁ గలంబు మూడినది.

నిరపరాధుల మమ్ముఁ బట్టికొనఁజూచిరిని వలకును వెదురుకొనుటయుఁ దానభటు లిట్లునది.

కులవా : నీవు రాజావలెదర్చి బోగముదాచి మర్న మాపుటయి కాక కూతులగుకా నెత్తికొని పోయితిని నీ సమకమై వుకమి యెరిగం గానించుచున్నా రము. మా యెత్తిమీదు నిమ్ముఁ బట్టికొని తీసికొని నిర్విషవానికి మాదుఁగొన నులు కలన మితనని పోడించియున్నాడు నీవు మా కాలఁ బరిచిరి. పోనియమని ముకురు నం దు నొక్కట వర్చి యుకమం బుట్టుకొనిది.

నిాయుడుండెనుచు పాసవదలాడఁజూచు నవ్వెనుండు వారిలో మావృద్ది గుండుమచ్చపోలి కనిపెను మిగిలినవారు పోతున్నది పురఁ గలియఁబడి యెట్లకే వకనిని బట్టికొని కరపాడఁజూచు నిగఁజూచు తగిలింపి సరోజినినాది యేమియుం దెలిసికొనఁజాలక నకనీతోఁ గూడ గానీండ్లిపాఖిముఖులై యురుగుచుండిరి.

అని యెగిరియువరులు బ్రయాణమయి మగజుయు కాలించి కదసం తర వృత్తాంత మా శ్లోకరచుం కవ్వలిమగిలీయం దిట్లు చెప్పుచుండెను.

ఎనులది ఎవమితవ ముదిరి

ఇంద్రదత్త — పతి ! మురళీ ! మరకుమారులపై నా మనసు మరలి నది వేయొ సుమనఃపుత్రుమని వఁచితిని. నీకు తెప్పకున్న గోపింతువు గదా ?

ముర — ఎట్లెట్లా ? నీవు పరింపదగిన పుణ్యకారి యందుండి పర్యమ. అతని పేరేమి ? ఎప్పుడు వరించెది ? మాకు రవ్వంతయు తెలిసినది కాదే ? అతం దిప్పు రెం దున్నవాడు ?

ఇంద్ర — సరోజినియను లేఖకురాలి సంబంధము మొన్ననే పోనగించివది. వానిపేరు ముదవత్తుడు. ఇప్పుడిప్పిడే యున్నాడు.

ముర — పం వెరింగింతువేనిఁ తోయియారి మానంజింతుముగా ?

ఇంద్ర — వానియునిది వాకుఁ రెలియదు. సరోజిని సుమతియను వర్తకునినీత్రముతో బంపదేసి యున్నది. దానిం గలసికొనిన వంశయుం తెప్పఁ గలదు.

ముర — అతం దేదోపు రాజకుమారుం యడుగలేదా ? అట్టి యుదా రుండు మనఁదీరిలో బనఁజేపిన వెల్లది కాకుండునా ? వానియొక మెల్లున్నది ?

ఇంద్ర — వాని చిత్రపట మిదిగో చూడుము. నీకునుం తెలియఁగలదు.

ముర — (వాక్యరమణఁజూచుచు) నిక్క ముగా నిట్లున్నచాదా ?

ఇంద్ర — అంకకన్న నొంపవైవాపిగానే యున్నవాడు? సందియ మున్నుఁ పోయి చూచి రమ్ము.

ముర — ఈ పుత్రుడై నిమ్ముగా రెనుఁగదా ?

ఇంగ్ల - మొదట వెనుకడు. తరువాత బెప్పి యొప్పించితిని. ఈపాటి కయ్యగాడితో మాట్లాడియే యుండును.

మ.ర - కాని సేయసేల? నే నిప్పుడేపోయి చూచి వచ్చెదగాక. అని పరికి మరళి యెప్పుడే సుమనోజ్జ్వలమున కరుచెంది మామూలు వెడలి వారం గానక మరియొ సగరమిల్ల గాలించి తలసికొన లేక విసిగి కొనుదుఁ దిమగ రాంపు తిమ్మిడ్లకు వచ్చి యాల్ల సేయి

మచ్చెకంటి. నేని మానసిక బుద్ధుకొని మా సుపరిచిత న న కదగితిని. అనఁ : అది స కమవలెవే బహు బహిర్భుజి యొప్పుచున్నది. కొందరుమాటలు దింపు చుంటిరి. కొందరు మూ.ల గడ్డి వయసమగుచుండిరి. కొందరు వం.ల తేసికొను చుంటిరి. కొందరు భుజించు చుంటిరి. ఆ సంఘములోనికిం బోయి నేను సరోజినియను దిన్నది యుంకవలె నెందున్నదని యచటించి ఆ మాట కెవ్వరును బ్రత్యుత్తరమియ లేదు పాపా రట్లు దీని విసిగి మరిచతువను దిన్నచా దిందుఁడెనాయని నెఱియొక బిలిదిరి. అప్పుడును బ్రతివరసము వచ్చినది జాను అాదొక దెవ్వరో వా మాట విని మువ్వలుం బట్టుకొనిన వానికి మూడు గ్రామములు శామనగా నిత్తునని కాంక్షింపుర తర్ర ప్రదించియున్న వారే? అతం దిట్లడ మేలికొందు నని పరిశ్రమ.

పిమ్మట మే నుమరి యెత్త విడిచితిని. ఆ పుట్టాల్కొందు కొందరుకు స్వయంపాపము కల్పించును; గొందరికు; బా.త లిచ్చించును; గొందరుకు వి త్ర యొపంగును; గడు సందకిలో నుండెను? పెదతడ వందు మేలియింది యువసరముఁ బెరిసికొని నమస్కరింపుదు మహాత్మా : మీ సక్రయన సరోజినియను దిచ్చది దంగులు తెయునది బన జేసవదల. ఎంచున్నదో యిరుగుదురా. యని యదిగిన నతండు నాకుఁ బెరియదు పోయి చూచికొమ్మని దెప్పెను.

సక్రయంకయు నెరవరిచి. వా కెందును గవంబకలేదు. దానితో మన రాంపుత్రికకుఁ బని వచ్చినది. పిమ్మడిగి తెలిసికొని రమ్మన్నదని చెప్పిన పిమ్మట నతండు వా మాట క్రద్దగా వినిపించుకొని గ్రమ్మరుదు పరిణామంబే వా స.త మం తయు వెదకిందెను. ఎందును లేదు పిమ్మట నేని వీటిలో బాంసాయలు మనయిండు బోలు లన్నియుం జూచితిని. సరోజిని పుటదతులజాత యిందుకయుఁ బెరియలేదని చెప్పినది. ఆ మాట విని రాంపుత్రి యిండుక ర్యానించి మురళి : నిన్న రెన్నగా ము ర్చించి వచ్చితినికావు. అది యా స కమయందే యున్నది. దాని రూపము పామనశ్శ ముగా నుండుటలే నలపురకఁ దెఱయఁబడదు. ఏ మూలనో యెఱిగియుంటి నీ కేక విన్నవోవచ్చును. నాకోఁ దానం దుండనిని చెప్పి యంతలో వెక్కడికి బోగఁగదు. ఒక పుటదతుని బన కలిగినదేమో? అతని వెం వెంటో యడుగుల మరదలపోయి తిని గదా? కాంక్షింపుర తర్రకు సడలెం బట్టికొమ్మనరికు గారల మేమియో తెలి యడు. అతండు వేరొకఁడు శామన్నును. మతయం బోయి చూచికొమ్మని పరిశ్రమ

గలిగి. వా మాట నమ్మనగదా? సరోజిని స్వకములో నున్న చప్పునూట కల్లి. అతనిని కలిగిన లేమో తెలియ విచారింపడంగాక యిది పరిశీ నాదును దినయి లాచీ శంతయు గానించి వారప్పుడయిన లేవని రాజపుత్రికను వచ్చి వెప్పగిడి.

అప్పు డప్పుడగి మిక్కిలి ప్రళయించుచు అయ్యో : యిదియేమి కర్మము : తిన్నరాస నుంచిక లేవనని గొడవ వెచ్చిపెట్టబోయినే? నా కిది స్వప్నము కాదు గను. అట్లయిన నీ చిత్రమును నా చేతికేం వచ్చును? సరోజిని నమ్ము నిమ్మిరి రాకపోవునా? పది డినెములు వెలువేయని చెప్పితిగదా? ఇంకలోఁ ధమ్మగ్రామము పోయినవకురేమోయని నచూడననుమతి వాని యాపించు తలంపుకొనుచున్న సమయం యును ధర్మ కర్మాడె యువదెంచి యుట్ట నియె.

వల్ల : నీవు కోరినవచ్చు గురించి నీ తండ్రితో చెప్పితిని అయిన నాని పేరు విని విమర్శించి పీఠ పీఠ వాడు దొంగంజుడు హింసల్లి కొనుటకు నాదును లేక విలులు రాజకటులు తిరుగుచున్నావు. మాకు గూఢ సమాచార మిదివరకే పచ్చియున్నది మొన్నవా డిక్కడికి పచ్చియున్నవా డని తెలిసి కానిదీపుర ధర్మ ప్రత్యేకముగా వెళున పీఠభయం నీ యూరికంపెను. వాడు కనంబడ లేడు. దొంగతనములో నుంక వేర్వరి చేతట. గడియ కొకవేదము వెలుగుండును. కానిదీపురములో మిగల భాగ్యవంతులగు నొక వెలమారి యందలి నెప్ప రాజ పుత్రుడనని చెప్పి నలుగురు పరిశ్రమలతో బోవలు బ్రవీణించి దానియెల్లం పరిచిట్టి పొమ్మంతయు రోలికానినయ్యెనట. నులుయు దానియెల్లం గూడ తీసికొని పోయెను. వాడు మన యంద్రద త కల్లి కవలంబెను? వ్యక్తపర్తి కమాదుల దీసికొనినచ్చిన లుకితారని చెప్పినది కాదా? ఆ మ్రామ్య నెట్లు వలంబెను? పో పొమ్మ. ఎక్కడి లా రయని పులుకురు వలంబో మమ్ము మాంబాడి.

అని చెప్పిన పిం యున్నదితామడ కమ్మం మాసికొని నెట్లాయ్ నెగరిం చుచు పట్టనియె. అమ్మా : నేను బాల్కనాపల్లెయను చెమ్మంబక కమ్మ తేసితిని. ఇప్పు లేమియకొనెను ప్రయోగం లేదు. ఇక నీ యొద్ద వారనెం? నేను వాని బోయగనునకు వంచి భరికావరించితిని. సరోజినియే యానాక కాంతకుమారి యుం డును. దాని మూలముననే నేని వంశోఁ బలికిని. అని కాను గానించిన కృత్య మం తయుఁ డలి కెడింగించినది. ఆ కథ విని రాజవత్సి అడిరా? ఇంక మార్గమునకే గాదు మగ్గెడయ్యెనా యేమి? బాబుబాబు. లేవుని మేడలో బ్రాహ్మణుని మేడలోఁ బాపులందఱు వేయమా యేమి? అదియు సద్దే తలంచి తేసికొని సవలంబుకొనుమని బోయెనని విని యెప్పుడ్య యుట్ట నియె.

అమ్మా : సొప్పితి చర్మ క మియక తలంబుకొనరా : బ్రితరలనులలో మిమ్మ సవాల్పెనది. మనసు లేక వలంబుం కింబు గిడు యెక్కుదా? పోనమ్మ. నా పిల్ల బోయగను యగిగాక. దొంగ పెల్లము దొరసాని యనువార్క మున్నది

గదా? నేను పెరొకనిం చెంది యాచన. వానిమెదలో భరణిది కలచి పూర్వపంప
వెలికిన ఇప్పుడు కారనిన దప్పిచా? నా ప్రారబ్ధము నాది నానికనుచును మీ యే
లే యును. ఇంద్రుని కొడుకో, కుమారుని కొడుకునో వచ్చి పెండ్లి యాడును
యానతో నున్నందులకు మంచిమగడే లలింపెనని కలంబును వెక్కి వెక్కి యేడుమ
టొడంగినది

పురికం గోగలింమకొని కర్వాణియు కట్టి. వగవకుము. పెరి పని
చేసితిని. నాతో సంక చప్పరాదా? ఆ చూయంమారి యెవ్వరెయో నెన్ను చూసము
జేసివది. నా మాట చెనుము. సాప్రతి యయందలి వారి బోలికలు మన కేసింది?
ము కథలు మనది. సుస్థిర వి శవ-విమర్శనము లెన్ని జనుగుచున్నవి. వానిలో నీది
యొకటి. మంచి సంబంధమును గురించి వెదకించెద సూరక్షియమని బోధించిన నా
భంధరాక్షి కల్లి నాపివించుచు వచ్చు కేద. లలినది కాదు అప్పుడు కల్లి
యేమియుంబలక వేరక యవ్వలికి లోయ మనోగచుని కప్పరం బెరింగింప
చరివర ము చుండును.

ఇంద్రదకయు మురకిం జీరి పియనవీ. నీ కంటె నా కాపులు లేరు.
వాడు నీవు రాపున లేక పోవుటలే నీటి ప్రమాదము జరిగినది. అందు బొంగం
చాయలని చెప్పుచున్నార కాని నా కంత నమ్మకము లేదు. ఎట్లయినను సరియే
నీవు వోయి వారిని వెదకి తీసికొని రావలయును. అని బలిమూలయ. నా మురకి
నారిగురుకు లన్నియుం చెరిసికొని నాజే బయలుదేరి పరి గ్రామమనకుం బోవుచు
వారి పేరులు సెప్పి వెకకుచుండెను. ఒక వర్తమానలో నొక యింటి యిల్లు
గూర్చుండి కథల చెప్పుచున్న యొక చిన్న బాగం జూచి కన్నీ: సరోజి యను
చిన్నదియు ముదకుడను చిన్నవాడు వీమూల రాజేడు గద. అని వారిగురుకుల
జిప్పి యడుగులయ నా కథకురాని వారియవరము నీ కేటలికి చెప్పినది. నీ
బేమాడు? ■ పేరేమోనని యడిగిన మురకి యిట్లనియె.

బోటి. మాది కమరాపురము. నా పేరు మురకి యందు. ఇంద్రదక
యను రాజ్యశ్రీపంపున భిక్షుగునుండెను. వారు మాకు పుత్రులయి నవలంబున
చిప్పినది. వారికడ నాకు గొంపెను తెలియును. చెక్కెడ నుం రమ్మ. అని నీతి
గోజాగరముగా నాకాంత ఇంద్రదక యందు సమీక్షను వారిని నడవలెన్నును
యనిగురుము ముగించిదికింబాదు వారి మేలుకోరకే యస్ తెప్పవది.

అట్లయిన పునుము. ముదకుడు కుతువునో జిక్కులు పోలును
చుండును. ఆతనినిచి క్రమే నేను దినుగుచున్నాను. నీవు నాతో రమ్మ. నెప్పుడు
నాకు సుగించుట నని యాని చెప్పుటయు నవ్వకుం యందకు మ్రొద్దులను నును
గానో పక్షము? వెదకించి యిల్లు గొల్లెలెదెను కాదా? వానిమూలము పరో
జి. రా. వెంట వెట్టుకొని తిరుగుచున్నావని చెబుచి. అట్టి యుక్తమున కి నీవ

కృత్యము లేమిటి కల్పింపవి. ఈ కథ మా రాజపుత్రుడు (చరిసి పుక్కిలి పరిక విండుచున్నది. అని యెక్కడ జరిగిన తెరంగంతయుం జెప్పెను.

అప్పు చా చెప్పిది లేయి వట్టుకొని చూరముగాఁ దిసికొనిపోయి నెక్కరి. నీ వదిగిరిప కావున నీజన (జెప్పించి వివరము. పరిగ్రహం దుకమకుం సంజా తుఁడు. సకలవాస్తవములం జదివినవారు) మనుండునును రాజు వానికి మంత్రిపద మిచ్చి యేమిటికో కోసము (జేయఁబయు సతం దూరు పిడిని యుపరికిం బోయెను. అందు కొంగఁసపాదాసము జేయఁబని వచ్చినది. తన కిష్టము లేకున్నను బారికో దిడుగును మా కలి - అనఁబోయి - కానిందీపురమున జంధ్రవతి యింటిలో మారిన ముట నెఱసి. ఆ మ్రచ్చిలి రితిఁ జేమియు జూనికొనినవారకు కాద. నన్ను బట్టి కొని అన బోయి - రాజు కూతులం బట్టికొని కొంగలు బాధింపుమండ విడిపించెను. అని యెకవి కథ యంతయు నా మూలముఁజేయగాఁ జెప్పి యిందాకను తప్పేమి యున్నదో చెప్పుమనబోదిగెను.

మరగి విన్నయముఁ జిందుడు అచ్యుతః : అహారము నర. కపనింద మా ముచ్చాఁడు. శంధ్రవతి మామామక విని పుక్కిలి యుభిండుచున్నది. నీవు అనఁబోయి ఆ సరికొనియే ముకపటముఁ జేసినదని కలఁచుచున్నది. పాప మరం తే పాపము నెనుగనెదో యింత దుశ్శతము కలిగిన లేమి? కానిందీపురము బోయి యా మూలం జెప్పరాదా? పరికరిని గోమైవది? నీజనుఁ జెప్పుము నా యొద్ద దార నుంయని పలికిన వర్తవ్యై యిట్లున్నది.

ఇందుమఱి: నీవు వాని సమూహంబైతివి. మర నీ యొద్ద నుండువాడునా? అనఁబోయి నేనే వివరము నే విడిచిపండి మ మియ్యరము బయలుదేరి ముం దా. ఇంతి పోవుచు నొకవాడు మట్టుచుర్యాహ్ను ము మ్రచ్చియు క్రిందఁ బండుకొం దా. రాజరజులు మా పిలికమె యవపుంకో గుం వేదకుడుంబిరి. కావున నా పాపిని కొమ్మలపై నుండి మా మూలము విని యుండి ముందరకుఁ బట్టికొనినది. నీవు యుండునని నరండు. ముచ్చియిందుండి నరతెచ్చిను. లేక నాయుధ ముండు ముది నుండు పిచ్చివను వాని నేయముం జేయఁబాము. పదుగురతో నొకరు భరం. ఇందుము కాదా? వారికిఁ జెద్దకథవనదుఁ బట్టుచదియెను. సంకెటలు వైచి దిసికొని పోయిరి.

నేనా సంధికలో వారికిఁ గనంబుక తప్పించుకొనుచుచున్న నెఱిగెంటి. నీవుగ నొక గ్రామమున నొక విహితుఁడనన నరండు విడిపించుఁడును కచ్చు. ఈ గ్రామము రావి నాగు గలిసికొనిదేక పోయితివి. నే ను దుప్పల్లకం దెనుఁగడు. నీవుగ నొక బరవెంటి యరంబు మ్రచ్చునో మ్రచ్చునో పోయితివి. ఇతఁ డిందుండి నీవెచ్చియిండు బయలుదేరి వానినే ముక్కికొనుచు ముచ్చి నీ ముచ్చి ముచ్చి. ఇప్పుడు నాయుధముం బ్రచలో నుండుచునీ కం

తేదారనైన నిటకరులెందువేమోయను వానతోఁ దెచ్చె మొగమువనున్న యా వ్విప్ గృహంబున వనియించి వానికి చివోదార్థము కథలం జెప్పుచుంటి. దైవదళంబున విన్నుఁ గునికొంటి. నే నీరహస్య మెదివర కెవ్వరికిం జెప్పి యుంకలేదు. నేయు నేం ఘటకుఁడు దూలోక మంతయు నేందగిన బలంబి. ధర్మరాజాకన్న నెక్కుడు గుణవంతుఁడు. అతని కింకను మంచిదనములు వాడేదని యావృత్తాంతమంతయుఁ బెప్పికరి. మారగియు సరోజిని చురుత్తుఁడు ఇంద్రదత్తపై యనురాగమగులవా యగు నక్కడికే వారందఱు మన మా నేగరికిఁ బోవుదము రమ్మ. ఇంద్రదత్త సత్వ మున మీ తర్కితమి హ్నయపరిణాసము విధులఁ గలదని పలికి యక్కరిని తోగూడఁ గొన్ని పయసంబుల కాపీడు బోలెనది అని యిదిగించి మనసిద్ధుఁ డవ్వలికత మరయు నిట్లవిల్వరి మఱిలియందుఁ జెప్పదొడంగెను.

ఎనుది కొమ్మదన ముదిరి

మంజరి కథ

పాల్వరిక - ఓసి : మంజరికా : ఇప్పుడు మహాకాళి కొమడియం దేమి దిక్ యదిగి యామె యంకపురమునకుఁ బోవుట లేదు. అందుల కొనువరికపించును మీ దెద్దియో కొండెములు పెప్పి మాపించెదన నలంపుచు నా కారణము గ్రహించి రిమ్మని నమ్ముఁ నియమించెనది. మనలో మన కంతరము లేదు కదా : నీక మెరింగినవి జెప్పదదా ?

మంజరిక - అలా : నీతోఁ జెప్పుకుందురా ? నాఁడు మన ముంకొరు లము దిప్పుకొన రహస్యములేకన్న నవి గూఢముఁ యేమి ? కొమడి కిల్లి నీ లా బుఁమానముఁ జేసినదా ?

పాల్ - లేదు లేదు. తప్పు తిల కిచ్చుఁగూడ గుఱలేదనిది కాదా ? అందు లను పొర్రులక లేక ఇరువురున్నది.

మంజ - కొమడికిఁ బుట్టెద రిచ్చునము ? రాని నమ్మ మార్పితిని ?

పాల్ - నీవు దెప్పునట్లే చేసితిని. ప్రసవముయమున రావున నేమియు నా పుత్రికయు మృతమై యుండెను. తల్లి చూడకుగానున్నది పిల్ల కూచుంటినిన రోగిన శరీరముంచిన మృతయంత్రకళివై నందుంచి యా బాలిక నేడువనుండ బట్టి కలఁ దా యాతను నొకరికిఁ బడవైరి యవ్వలిక రీసికొని పొమ్మని పంపితిని.

మంజ - కొమడి యాచలేదుగదా ?

పాల్ - మనవలేదనా పెనకట్టి యామె మనలే మనంగ నున్నదిగదా ? నీం - తమకాత.

పాల్ - తచ్చయే పుట్టెదనె యా పిల్లం బాపితిని, అంతగా విమర్శింపక

కొమ్మడిలి రోనినవచ్చి మిక్కిలి దుఃఖించుచుఁ గళావతికి గలుగు పంకతి నెట్లయిన గతదేర్చి రమ్మని మరల బోయిచివడి.

మంజ - నీ వృత్తిక యా బిడ్డ వేమి చేసివది ?

పాట - నినుమని యప్పుడే యిల్లు వెళ్లి నడిపిరింది క్కొన భూమికిఁ దీసికొని రోవుచున్నదట.

మంజ - తరువాత.

పాట - పిడిపిరిలో వొక యాదోకు దానిందయముకొని వచ్చినదట అప్పు రది బడియ్యుచుఁ గాలికొంది పాఠశాలకు వాటిలోనున్న పెల్లజారి వేయివది.

మంజ - బాబో! తరువాత నేమి జరిగింది ?

పాట - ఆ పిల్లవున రీసికొనుట కవకాశము దొరికినదికాదు. దానిపాఠము దర్శించుకొని పాసిపోయినది.

మంజ - పిమ్మట నా బాలిక వెన్నలైనుఁ కొనిపోయిరేమో చూచినదా ?

పాట - నా గూఁతురు కొంతసే ప్తాపాంతమున దాగిపోని గోపల్లభంగా భూరము చనువదన మరల నచ్చటికి వచ్చి చూచిన నా పాత కనంబరలేదు.

మంజ - మరియేమిచిటి ?

పాట - నగము మేమి చంపితిరి. ప్తాపల్లభులకోదేవుడునంటును మిగిలిన యనువు బాపినంత నా ముక్త కినువుల దీసికొనిపోయి తలాయలు కందరములోఁ బారసినయందురని చెప్పినది.

మంజ-ఆ మాట నందియును దాని సన్మయముగాదు.

పాట- ఎట్లయినను మనము బేయవలసినవని చేసితిమిగదా. నీ దా బాబుఁ జేమి చేసితిది?

మంజ:- కళావతి మగకిడువుల గనవది వానిని వెంటనే గొంతువునలిపి నా తల్లి దేది కిచ్చితిని. అది కుందలో నెడికొని యర్ధవార్షికమున స్వశాసనముచేయుగా నగ దయ్యెర్ల కనుగుడందఁ బితావము పేరుఁ బడినదట. కుంద నేలఁ వానవైచి పారి పోయి వచ్చినది. తరువాత నా బాబుఁ శ్రేమయ్యనో తెలియదు.

పాట- సరి. సరి. రెండుక్రియలు పోలికగానే యున్నవి. కళానిలయ నీ కానుక లేమి చేసివది.

మంజ:- ఎట్టివారినిని మెరుగునన్న యానంద కరువాత నుండదు. అమెకును దనకూఁతురు సంకతి నెంచి కొమ్మడిసంకతి నసంపదంబువనిగాదా యల్లి పొయ్యును. అట్లు జరుగలేదు. ఇరువురకానుకలు సమముగాఁ బరిచికొనవలయునని మన యిరువుర ముమమల సాగింది యిరువురకు దుఃఖముల మెదిపి ఇరువురము గానుకలు నున్నఁ జచ్చిరి. ఈ సారి మాకుఁ గానుకలు దాగింపు. నీ యిట్లుగదా మాధివారి యుపయోగము.

పాట- ఎట్లెట్లా? వేగము నెప్పుము.

మంజు:- మిన్న వాణాగారిలో గణాపతితో నే నా ప్రోత్సహించి నట్లును
 ౧౯ అరు సమయాలి కోమలు సేయును నీతో జెప్పినవలె మొక్కటియు గొప్ప
 గొప్ప పాపం గదా యని యాపించినది.

పాట:- ఏమీ అప్పుడేమి యెవ్వరియవతి నాదలించితిని. అది మరలిన
 దినుఁ ప్రతి ?

మంజు:- ఆమెలుయే నేను ముదలించుచు అమ్మా: నీకలంబున కింహాత్మ: ౯
 గానింపలేదా? దైవము మనకు నవకారము గావించెను. రానంతేనీ నీకు నా చేసిన
 యుపకారమేమియు నర్పింపరాదు. అని పలికిరి.

పాట:- తమనాక.

మంజు:- ఆ మాట నే నెఱుంగదు. నీ కలియు నీవును గట్టారలుగదా
 తొమ్మిదియందు రాజునకు విరోధము కలుగునట్లు దేయలేదా యని యడిగెద.

పాట:- ఏమియుండె ?

మంజు:- అట్లులేనివ మాకిత్తుమన్న గ్రామములు మూడును రమ్య చేయు
 చునా యని యడుగుటయు పెనుండునపున కొమ్మడియందు క్రాంతికోదమును బుట్టింది
 దానింట్టి: తోమండ: లేముడుదేని పేరు కోదన గ్రామములు తిప్పక వ్రాసి యిప్పించు
 చున్నాను. అని వాగ్దత్తు: జేసివది. ఆ మాట లె: పరమనంకోదము: జెందు
 చుటవల్ల అది తొమ్మిది స్వర్ణనని యమమనము: జెంది మనుంధరు: రాసంగతి
 తొమ్మిది దరచి తరచి యడిగిన కథ నేను విషయమన్నరాజు గావన నడిసే యవ
 కారము జేసికొని యింట్టి వర్తన ముకువాదో వర్తన వ్రాసి యేకడు పండుకొను
 మందము తుంబు: గుచ్చిరి. ఆ వర్తనం జరిగినయే యేకడు ముదలకు
 మామమండి లేవగొట్టి తొమ్మిది పలిగి యక్క: తోవకున్నవాడు. నివసిగిరి
 కావన రహస్యమైనను మోము నేర జెప్పిరి. కళాపతి యాగోతన యేమియు నెఱు
 గదు. పదిదినములలో గణాపతియే మోక్షం: తోమ రాజు పెరింగించి యాగ్రామ
 ములు సేయిల్లు: నేర గ్రామంపై పుచ్చుకొ: యిద మిదియే యార్యమన చెప్పినది యా
 పాటలిక విక్రీయి సంకసించుచు నెల్ల:ను.

మంజు:గా. మనము ముదలచేసిన విరక్తమంజు:యే విద్యుమంజు:నను
 నీకార్యము కొనసాగివది. నా యెల్ల:నీ వచ్చుటనే నాకు పచ్చుచెల్ల సంకసించితిని.
 పోనినట్లు. నీదైవము చల్లారయన వర్తి:లేని పిఠం రామము: గం దయ విచ్చింప
 జేసెనను లేయని తర్కా:లోరికముగా సంభాషించు సమయంబున వెవ్వతెయో పర్చి
 మంజు:గా. ఏన్నుమృగాయ రమ్మనుచున్నాడు. నీమం: గం: అని పలికినది.

అప్పుడు మంజు: ఆట: నీ విరక్త పోన్ను. వేద గణాపతియొద్ద కరుగ
 వం:యనని పలుమరు లేని మలన నామి కరకు:తోమనది. కళాపతి మంజు:గాది
 లేని పిచ్చికో ముత్తయించి పర్చివదలు: వెదుక పోయి దీసికొ: దా జెగిపో! అని

తెప్పిన మహా ప్రసాదమని యెక్కు పాఠ్యములం గొని యది లాభదోషమున తెనుగు పోయి యందు నిలిచియున్న యొక బ్రాహ్మణుని కప్పించి పంపించుననుగాఁ గీసికొని వచ్చి వీరంబునం గూర్పుంతఁ బెద్దవది.

పిమ్మట గొర్రెకావకి వచ్చి యా పో నమస్కరింపుడు నన్నా. మీ కాపుర మీ పుర మీనా! వీరేమీ! కర్రగాను విడ్డొంపలుగనునా పిల్లలెందు? పొట్టలెవరిమొంటి? గదా! ఎన్నడును మా వగరికి వచ్చితివి కాదేమి? అని యతిః సమముగా నడిగిన నా విప్రపక్షి యిది యిట్లు.

దేవీ వా పేరు శారద యోగ్యుడు. నేము మీ పుత్రులను యోగ్యులుగాని శాస్త్రర మందిమి వా రక కలెమొగాఁ జరిపిని యున్నాము మీ యోగ్యులమునకు పర్యునంత సామర్థ్యము లేదు. నాకు లేక లేక యొక్కఁడే శోమరుండు కలిగెను. నానిని మీ కర్తగాఁ జేసి పెద్ద వానిం జేసిని. నాడు మీగుణములు పొగడుచుండ బహుమతి పించెను. కాబట్టియే యట్టి యధర్వ మనుభవించుచుండి మా వాడు శాన్తి దివసుని రుండు యాఁడే మచ్చులేదు. ఎంతవని యాన్నము లాశ్రియైన వచ్చిచూచి పోవువాడు. అశనిజాతుఁ డెరియకడండి పిక్కిలి మనపించును. నా నిక్కడకు రాదేక నన్ను. బోయి యెడిగి కమ్మనెంపిరి. అందులకే వచ్చితిని. దయనుంచి నుటయు న న్న కానికేమో నీ కర్తగాని నకిరి చెప్పవలయు నిందులకే నే నిద్ద యి వచ్చితిని యత్కుంత రై న్యముతోఁ జూర్చించిన నాలింది యమ్మించుతోడి యమ్మ రపాటుతో నెదురయి

విహీ! ముదర్తలకు నీ కుమారుడా? ఎంత పుణ్యము చేసికొంటావా? అనండు నీ కడ ఫలం బుట్టె? పెంతుకొంటా? నిక్కమఁజెప్పమని యడిగిన నామె నా కడఁఫలమే పుట్టెమని చెప్పినది. ఆ మాటలో స్వరభేదమరసి యుక్తవజీరమ్మయు అమ్మా! నాకడ సభక్తము లాడఁజేయిదీ? సత్యమే చెప్పారా? ముదర్తలకు నీ కడఁఫలం బుట్ట లేదని వేమె లాటి చెప్పఁబోయి. అని పరికిన నుదయించు శారద లేచి! నీకా మాట యెవ్వరు చెప్పిరో చెప్పుము. తమకాక నిజము జెప్పెదను. కొలఱా ఈ రహస్యము నాకుమె నాకురకుఁగాక ప్రహ్లాదుఁ డెలియఁ దుస్కొనఁడుంటిని. నీకెట్లు తెలిసివద? చిత్రమాగా? మమ్మదని యనునూరయాయగు నా విప్రాంగన నూదించిన నవ్వలయం గళాపతి యాదసెయి.

సాక్షి, విప్లవ విజయం చేర్చిందిమే పిమ్మట నాకేతెప్పడ వారిం తెప్పెడ.
 దీని పేరు దప్పేమి యున్నది? తెప్పయి తెప్పయి యిదిగన వామి యాకథ యిదిగి
 యున్నదని తిరించి దేవీ ఎక్కయ నాకు మన్నన కొదువలేదు. అతనియ నాకే తెప్పెడు
 "నానా" మాటయే కాని కన్ను చాచియిందెవ వచ్చి చేమలేదు వినందు. అని
 అని అని అని అని మంత్రితోవచ్చి యున్నాతిమనస్ సన్నానమన కరుణించు (గొండ్
 యున్నది) అని తెప్పెడి సా వచ్చు యు దానిం తెప్పించుట. వ పోకప్పు దొడకుయ

లోనగు వృతాంత మంతయు నక్కడంచి తననే యుత్తరీ ముద్రతులరి పేరు పెట్టితిమని నడిపినది.

ఆ కథ విని యాచురురవాణి విరుగ మాదయ్యయి మంజురీ మొగము జూచుచు జేరి. అప్పుడయ్యయ్యయి యిచ్చెనది లాగ్గళాలిని యీ ప్రాంత సెవ్యత యున్నది? అందులకుఁ గాదనియ్యెడియి యందును? ఈమె చెప్పినట్లు మత్స్య రై న కిచ్చ యోగినివరమునఁ బడితెనా? యిచ్చయి యిచ్చిని గద్దడకస్వరముతో అమ్మా! ఆ మాచయి సర్వము కావచ్చును. ఈమె యోగిని చెప్పినట్లు నియమము జరిపినది. దేవతా ప్రసాదమున నా లాచురు తీరినది. అందుకే యితండుంక వా రయ్యెనని య త్తరముఁ జెప్పినది. ఆ మాట విని (కావతి అయినంగా వచ్చును. మరియు జగత్సహనాకారముగల యా నుకుమాదగిన నుండరి యెవ్వరియో దాని తర యెంతవాడో తెలిసికొనవలసి యున్నది! ఆ దివసం ద్విధిమద యెరింగించియే యున్నది గదా. నాడు మవయుడఁ బ్రవచనం వారి పేరున వ్రాయుటయే యుత్త రము. ఏవు పురములోని కదిగి యెవ్వనయము విమర్శించి రమ్మవి వియమించి, కార రతో పాద్య: వే పి రాతి వా తరగాని కదిగి నేవు మీకు వరమాన మంపెదము మీ రందులకుఁ జింతించవలసివచ్చు లేదు. ముద్రతులరు దూ రక్షకుఁ బ్రాణములంద ర్వాడు. తయము లేదిప్పుడికి మీ రిందీకిఁ బరుకని సవినయముగా నామెను బంపినది.

పిమ్మట మంజురీక అమ్మా: ముద్రతులపై నయ్యగారికి దగని కోపము వచ్చినది. మొట్ట నూరు తెరలి పొమ్మవిరి. ఈ యుదంతము మీ తెలుంగకు కాదో యనని తెప్పెన వే పేమి? ముద్రతుల పేదనే యయ్యగారు గివియుట. నే నా మాట నమ్మను. ఏవు మాకుగా వింటివేమో? అంత యమాధ మతం దేమి కాచియెను, అనుకుయు మంజురీ యిట్లనియి.

అమ్మా: అది మొక్కదే కాదు. వేరొక పశేషము గూడ పినవంసి యున్నది అయ్యగారు కొను దియం చెలిగి యాచి మేరకు పోవుటలేదు. అన్ చెప్పిన: గళావతి యదరిపడి వింకలు చెప్పయంటి? ఆమె చెప్పియమాధముఁ జేసివచ్చని కోపించిరి? విన్న తెరం గెరింగింపుమని యదరింప నది తెరదమి అమ్మా! వే నీ కథ యొరలదన వింటి. అంతి చెప్పగాఁ జెలియదు. మీరే యయ్యగారి నడుంగురు అని పలికినది.

కావతి మరియొక రెయి తరతోఁ గలసికొని యవగత ములుండును వంతోషవిమజ్జుండునై యుండు. దింపి యులికి యులికి వెలకరిండుదఁ జేతులు దోకించి మనోహరా: ముద్రతుల చలి మొట్ట నా యొద్దకు వచ్చి తన కమాయుడు తమ యింటికి రాలేదని వగచుచు మీ రెక్కడికెవఁ బంపిలేమో యడుగుమున విక్కిలి రైస్సుముతోఁ బొట్టిందినది వెదక రీతి వరసమాట మీరు ప్రస్తాపించుట మానివేతి

లేమి? అతం దివ్య దేందుడైను. అని యరిగిన నమ్మహా జొక్కింక తరమేమియు మూలకరి విద్వాన్ములు నిగదించుచు నామి చెంగులుఁ జూచుచు నిట్లనియె.

కామరీ: నా హృదయమున రవులుచున్న కోరిగిని నేనెవ్వరియొద్దఁ బోవదవు? బాడేమయ్యనో నాకుఁ దెలియదు. యింక కొనుమని పలికిన వదలక నమ్మవలసి యనునయించుచు నత్యంతశాంత స్వభావులైన మీ హృదయమునఁ గోపజ్వలనం బడయించుటకుఁ గారణము తెలియకన్నది కేరకయం దెవ్వరైన పోగలిగించునా? అక్కర యెరింగింపక విడుదలయితి గాను. దీక్షింప దిట్లుచుచుగాక యని యతని మనసు గడుగువల్లు ప్రార్థించిన నొక్కంక శాంతుడై యుటనియె.

ఫల్గవారరలు కల్గి మాటలాడ ను నల్లమహాభక్తి మె లాగిరిని ముస ప్పత్తును. అట్టివానిన నమ్మిన మగవారిం బట్టుకొని బట్టుకోయివలయును. నినుము బోయితి కడు నిల్వాలని నమ్మి నేను హరిపొయితిని. పురుషులకు కృతఘ్నులని యిటులక బాడు మీ యిటువంటి యెద్దకుఁ దీసికొని పోయితినిగదా? వానిం జూచి యీ మేమో వెళ్లిచ్చేదాఁ బ్రకటించి యిదిగినంత స్వయముగా ను తరముఁ జెప్పినది. తరువాత మనమాయారి కరిగినప్పుడు చెప్పిన పర్యంతి పరివలనం దెలియబడఁగలవు. చూచు కొమ్మని యా చీటి యాబోడి కంటించెను.

కవకగాఢి యా పత్తికం బవిధిగింపి కనురెప్పలన్వసించుచు నొక్కంక తరపు ర్థానించి మనోహరా. మీరు విద్వాంసులయ్యును గృహకృతముం వికర్షించు చున్నారని గదా? కొనుతి కడుచు తమవారలు ఏకకంఠము నెరుగగని మేమి కపటముఁ జేయఁ గలము. మీ యెచుట నామి సుకిరిన మాటలం బట్టి యనుసూనించు చున్నాను. సతీమణి పిన్నమన దోషము చేసివదిలేసి నిర్భయముగా నట్లు మీకో గావించెను. అంతఃపురపరిపాలక రెవ్వరో యిట్టి ప్రదళు బుద్ధించినారు. ఒకం పి వ్యసన ప్రాసనీ పై తలయించు కడుల కక్కమా? ప్రాతిపదిం దరికిరించి బారింబట్టు బోయిరనిఁ జూడుదు. నెనుక బోవాల బార్య విషయమె శంకించు కొని కాలిదాసుం బోయిని నిక్క మెరింగిత పిమ్మట వెల్లు ప్పార్థావసు. తెందెనో యెరుంగరా? పురు షత్తుని పైనున్న యనుమానపటి మీ రూరక నలుగురువ్పాడు. అతం దిత్రమలల సంకతుండు. ముగడ విధానములకు ప్రవేశ్యకళఁబూతుఁ బోరకొనుడు. అప్పుగా విమర్శించి దోషాదోషము జేయవలయునని యా సాధ్యమని పురు షత్తుని జన్మ వృత్తాంతముతో ననేక రృప్థాంతములు చెప్పి యా నసుంధరుని మనసు విస్మయావహము జేందువల్లు గావించెను.

అప్పు చితం దెవడ బాలినోడును మదకీ కొందరపని ముడుపునిఁ మాంనాది బాధాని నుం దిహాపము నెరుగనిదో వా మాటలను నెంత కండ్లయో? అమ్మో! నీవు నీవు నీవు పాప నుట్టు పీడించెదను. క్రమమును గడువెను జంపునను మాటలన్నియు నీవు కనెనా? నోటికిని యూహం బాడినంత మే నెల్ల నిద్రపోవ

మాస్కూరీ చెల్ల బోయి చూచుచు నవ్వరితః బోయింగరా : అవ్వధము రండుకోపవ
నా గుండె పగిలిపోవుచున్నది. ఏమి చేయుదును? అతనిని దొంగరకము పోమ్మని
కాసిందిరినది. ఈ మాట విన్నవః దలిదండు లెంక చింతించుకోయని పరికిసింపు
చున్న పనులందు సూరుదించుచు గొణవతి బాట్లవయె.

ప్రాత్యక్షరా? ఏ హృదయము వెన్నకంటె మృదువైనది. ఇంక పరుసముః
జెందుట చిత్రమే. కాసిండు వాని వెదకి రప్పించవచ్చును. గతమునకు పగలుచు
యాత్యంశంబును కాదు. మిగిలినది యేమియును లేదు. అని బోధించి యతని వెక
కొంత కగించినది.

మంజురక యాసంపాద మంతయు జూచున నుండి ఏమి సంభాషముః జెం
దుచుః జూచరికయొద్ద కరిగి అలాః మనకొంప ముఃగినది. మనరహస్యము లన్నియు
ఎల్లదీ వారమానవు. ముదదత్తుడు కళావరి కుమారుడు. వానిపెంతుకొన్న తల్లి పల్కి
తిప్పినది. కాసికో వానిదంత తేజ మెట్లు కలుగును. మరయు మొన్న వ్రాసిన వ్రతక
నా చేతిలిపితో వ్రాసితిమి. కళావతి యవ్వధయలలు వికర్మింపక మానదు. ఆ పత్రిక
యనుచితక చక్రినది దీనిం గురించి పెదగా వికర్మములు జరుగును. తీగ
తీసిన పొడగవలక మానదు. కావున మన మేందేమి జాబితోవుట లెన్న. ఇందుండి
బాధపడు జనుగకమానదు. అని యుపదేశించుచుయి నదియు భయపడినది. ఇప్పుడు
నాలోపించుకొని యా రాత్రి యెవ్వరికిం తెచ్చుకుండ నా పేరు తెవరి లహారేమిలు
తిరిగిరి. ఎవ్వరకు గమరావ్వధరంబుః తేజ యందు విజయదేవ కూపాచార్యకర్త
నాకయించి ఆమ్మా : మేము బర్సర దేశాధీశ్వరునివార్య యందుచుకరిచి పరిచారి
కలయు. అను స్వర్ణస్తూపాలె నంత జెంతించుచు విరక్తిజెంది కాశ్చరమున కరిగియోరు.
గొన్నావ్కుంటి తెండియు దేమునకుః బోవుచున్నారము. కల్లిదేవి పుట్టివల్లుచిత
నించుచుతిరిగి యా వ్వధమున కయగుటరు మా మమమ లొల్ల కున్నవి. మే ముండుపుర
పరిచారింబులమీద బార్యంబుయిచ్చు రాజవృత్తికయొద్దను నమృతముగా మనచారములు
పెంతుగలము. సేవ్య గుడు దయపరిచుమి పని సేయొద్ద ముగిగమలు సేయును. పల్క
హంతుడందెమి. మమ్ము ది వివర్ధ వలెం జూచికోని కాపాడుము. సేవముః : పల్క
తిరిగియొక్క కాపించుకొందుము. మీ పాద సేవయు భగవద్విధారము లెప్పు నింపి
మనుః జన్మలేదు. అని యత్యంత దినమ విశ్వాసముతోః బ్రార్థించిన వారింబి కల్యాణ
మక్కిలి కాళిగంధగరు వారి మాటలనమ్మి తమ్ముః బోషించిన యందుచుకరిచి విర
లమునకు విరక్తి జెందిన వారి సుగుణములు గొనియోరుచు వారి సేవలంగింది
లెప్పుదే వాన్వరే దేవత్య శివ బాంధ్రవత్ మొదల కనిపినదు. ఇంకావచ్చును. అని
మాటలు వారి వివయములు సమ్మికకు నమ్మకమేవ వారని నమ్మయింబి తన మొద
నుండుకొని పనులకు నియోగించుచుండెను.

వధువున నడుచువాడె నెన్ను వా మంత్రిగా తేసికొనియెను. మా పురమునకురమ్ము. సరోజిని యే కలము చలవయ్యెనును చింతి యాచెననని శపథము జేయుచున్నాను. అని తన హృదయశయనంతయు నుచులుడు తెలియ జేయుటయు పురుషుడు డిట్లనియె.

నీవు కడు బుద్ధిమంతుడవని సరోజినియే బిప్పివడి. మీ యిద్దరంగూర్చి నప్పుడుగదా బ్రహ్మవిద్యాజీయని పేరుపొందును. దెమ్ము రెమ్ము ఇంకను స్కాంత యేమైనదో చూడవలయును. అక్కరిక నక్కానలో ఏదిని వచ్చితిని. తెలిసిగం దగులుయెట్లో తప్పించుకొని జనమవలయు. జేరగలను. ద్రూపదశత్రులు లేనియెయిన బ్రహ్మదము గావించిన వేసో? వధూ ప్రవేశమని పలుకుదు నకనితో? గూత రెండు దినములలో నా నట పాదము రావునకుఁ బోయెను. అందు నుచుమాలా నిరతి యడుగుల చిహ్నముఁగాంచి దూలించుచు నులరత్తుడు హా! ఇక నేమియున్నది? పదిదినములకిందట నిందు విడిచిపోయి వేడు చచ్చి వెళుచుంటిమి. సరోజిని యెందుఁ గనంబడును? ఈ మహాకల్యాణములో రాని తెలివి యేమి చూపజొగింపెనని. కడుపు పగిలి స్పృశింపఁజి యందును. అయ్యో! కళేంద్రమేన! గనంబడిన జాతుముగదా! కటా: నీ సుగంధములకు నంతసేపవ విధి యంత కూర్మ! దయ్యె వేయి! చారకాంతలే! జెంపూడి! దుర్బాముల బోధింపబడియు ర్చర వరయె యుంటిని. తల్లి! ఈ జన్మమునకుఁ నిన్నుఁ జూచు బాగ్యము నాకుఁ బట్టునా? ఇదిగో! నీ భర్త సుములుడు నీ సమేతమై విదాసించుచున్నవాడు. నీ బుద్ధి మిచ్చుకొంటివిగదా? చారకాంత యోసండున కెంతయో యెలిమినముఁ జెందితిని. నిన్ను దగిన భర్తతో! గూర్తును లేనిన శపథము రిక వుచ్చి పరలోకమున కరిగితివా? సుములు! దివ్యుడు నిన్నుఁ బెండ్లి యాడుట కంగీకరింఁ యున్నాడు. పెగిలము కనం బడుము. అని యూరక యొక్కతలుచుచోప దుఃఖింపబడున సుములుడును గిస్సిడు గార్చుడు నతని కిట్లనియె.

అథవా? నీ బుద్ధి శోధించునందు నా శంకల నీ బుద్ధియున్నది. మన యరచ్యులోదనము దమన రహితం! సరోజిని బ్రతికియున్న నన్నదివలన నీ యరచ్యు క నీ బుద్ధియని? చమకం బులకు చోలు పడవలసి. ప్రాంత భాషమును కలిగి యుండువేదా మునఁ దగి నొప్పిది. భాగ నాంబుడు! తరుగ్గని! యని బోధించిన బిన్నెలఁ దుదివికాసుడు వరండు దాని నిరసము. సమయము ముగిసంత పంప కలిగినది. స్నేహపాత్రము కడ. శెట్టదిగదా! పాప ము పూవుటలోఁ దల్లిని ..వది నిన్ను కలపం దునుడు నా బుద్ధి నొప్పిది. సమయము కలిగి. అట్టి దానితో యువకలము చేయలేక పోయెను. ఇట్లు నిరసించి యుండు తును! రావునకున్న వల్లం కయ్యవము. పిమ్మి. అని పలుకుచు దైర్యము

దెచ్చికొని యా ప్రాంత గ్రామముల కరిగి వెడలిరి. ఆ పేరుగల దిన్నది వచ్చిన ధైర్యము తెప్పలేదు.

అప్పు కలండు కోళ్ల వధులున సన్యాసిక శోపవ్రతమునై రాచావేశముతో నుమాతా : కరణః తొచ్చిన కరుణల గాసాదలేకపోయితిని. ఇక నా నమ్మ మేటికి? కానిదీపురరత్న యెవ్వఁడో మాకుఁ బూర్వజన్మ విరోధి కావలయును. మాకుఁ బంపుఁ గలుగువచ్చురెల్ల వాని కలులవచ్చి విష్ణుములు గలుగఁజేసిరి. నేనును వాల్మీకిని వెఱచి కొంగవలెనే పాలిపోవుచుంటి. యకమో మృత్యువో యొకటి యిద నాకుఁ బ్రాపించవలె యున్నది. కానన నెప్పుడవోయి కానిదీనగరాధీశ్వరుం బరికరించి వాకనఁ దీర్చుకొనియెదను. నీ చింతలకు సహాయ భూతుండవై చూచు చుండుమని పరిశ్రమ విని సుముఖుల క్లిప్తయె.

మిత్రమా : ప్రజలు కొంగలఁ బీడింపబడివచ్చుదు రాజులు వారిని గాపాడవఁదా? అందులకు గోపించిఁ బ్రయోజన మేమి యున్నది? నీవు వోయి యాక్క వృత్తాంతముఁ దెప్పికొని తప్పించుకొనుట లెన్న అదియుంగాక ■ న్యవతి యుండంతముఁ దెలిసికొన వచ్చితిని. వాని పేరు కీర్తి సేనఁగట. సేవు లెప్పిన పుంసంధుని మామ కృష్ణవ్యంతునకు నిదతండ్రి కుమారుండఁడు. వారిలగము లాం గొప్పది. వాటితోఁ బోతు కష్టము. కాంతం కొందరి సరోజినిని మరిమరి వెనకుదమని యుపదేశించిన వకండు అయ్యో : ఇంకెక్కడి సరోజిని. పరలోక మున సుఖించుచున్నది. మమకుఁ గవంబుచు అని పలుకుచు వతని మాటలచే నూరటఁ జెందెను. అయ్యుంపురు క్రమంబున నయ్యుంబాక్షి ననేక ■నపదంగాల కరిగి యెన్నెవించుచుండిరి. ఒక గ్రామమందు వసించియున్న సేనలం గారిని సుముఖుఁ దీర్చుముదెఁదఁ బోవుచున్నచు సుగతివ నుభవం క్లిప్తయె.

అయ్యో : ముదకుఁగను పుహితస్కరుఁడు గ్రామములలోఁ దిరుగు చున్నాఁడు. రెండమాఁడు సోయలు వాడు కొరికియఁ దప్పించికొని పోసి పోయెను. ఈ పాజులిగి సేనలండును మహారాజు. ఆ పేరు వానిం బట్టికొనక మరలి మరలి రావచ్చని తనయొద్దనున్న వాహినంపన్నింటింబి యున్నాడు. ఆ లంఘలు రేవంతకుఁ దిరుగుచున్నవి. వానింబట్టికొనుటే మేమును బోవుచుంటి మని యా కథ యంతయుం జెప్పెను.

ఆ వార్త విని సుందరుఁ డక్కఱలోల్పాహవంతో నా సేనలోన యొక యశ్వమును లాగికోగిపోయి రానివయ నెక్కి కృపాజేయి తన పేరుఁ బ్రదీనించుచు నా సేనల వడ ముఖుడి మారి మృగమిట్లు కరణులు నరికియి చాచువులు చిగ్గి యొక జంతుల వేయి వడుముల బాదించియు మహారా రామాక్షుడులో నా జంతులను సేనల వేయిల గావించెను. గోగనాథుండుఁ బొందన మత్యమందు

పోరా! బ్రదంబదండముఁ గావించుచున్న యా ముదవత్తుని నేలులకు నెలువలేక నాని సేదలు పొలిపొయిరి.

అట్లు వెంట గడయలలోఁ జాలమందిని జూచుచున్న యా మహానీరుఁ డాచి సుముఖుఁ డుత్తరభూవోదె విస్మయభరితమునై యొకనిం గొగఱించుకొని ప్రియమా! నీవు మనవ్య మౌతువుగావు. ఈశ్వరాంశ నియండున్నది. నీ యవిష్టముఁ దీరెనది. కనీసం వారి సేనం మర్దించితివి గదా? ఇక మా పుత్ర ముఁ కరుగదము రమ్మ! నీకు మురితికన్య మిప్పించువని మామలయు నాం దిట్లనియె.

రాజపుత్రా! సరోజినీగారు దెలిసికొనక నెక్కడకురాను మఱియు మఱియు వెదకి మరెద వాలోఁ దిరిగి నీవు చాం సంపాదివి. నీవు కడు సుగుమారుడవు. ఇంద్రికోటయి సులంపుమనుచును నెతందు రాక్షస వాదా. వేవందుల కనుట కాదు. నీ పరికార వదలఁ జొందరి గజాశ్వార్యోఽకారులతోఁ దివ్యగ నయ్యనని పరికితిని. నిన్ను వివరి రోవుదువా? రెమ్మ! రెమ్మ! ఆ కొమ్మను మెరుకుమని కొండర పెట్టెను. తిరుగనిప్పుచున్న శైవ్య రిశపును నతడేమిటి సంబంధు వెదకుచుండి. ఒక గ్రామములో దేవాయనము గోపురపు మాతాకన్య భాగమున మూడు ప్రతిలన ప్రితిలు కెనలవనవి. వానింజును నిట్లన్నది. మొదటిది ముదవత్తుని బట్టికొని కట్టి తినుకొని వచ్చినవారికి మూడు గ్రామములు కాను కగా నీయఁబడును. కానింపగరభర కిర్తిసేనుఁడు రెండవది ముదవత్తుడను గ్రామము కుమారుని దీసికొని వచ్చినవారికి నపార పారిలోషిరము లీయఁబడును. తునుద్వితి పురపాంతుఁడు వెనుండుతుఁడు మూడవది ముదవత్తుడను చిన్నవానిని దీసికొనివచ్చిన వానికి వెలు దినారములు కట్టనమీయ గలవాడను. ఇట్లు కమలాపురాధీశ్వరుఁడు విజయదేవ భూపాలుఁడు ఈ మూడు ప్రతికలం జదివికొని ముదవత్తుడు సంతసించుడు, అహ! ప్రపంచ వాస్తవ్యునియొక సమక్షఁడగుట తోచుచున్నది. నాయంబరత్వంబొగూర్చుకొని చిన్నతన నాగుండు వెనుండుతుఁడు నానాక నశించింపుచున్నాఁడు పోయిమ్ము. ఇదియు నొకవిధమే. అహ! ఇంద్రచంద్ర తండ్రి విజయదేవుఁడు మాతను ప్రోత్సహించువ నీ పక్షి నాని యుండును. హా! సరోజినీ! ఇట్టి సంతోషము నీవుండగఁ గలిగినది కాదు. నీ గుడి కోల్పోమున నాయంబి స్వాంతము నన్ను గురించి కంఠసంకప్త మగునట్లు రేసితివి గదా! అని దుఃఖించుచు నేనా! కిర్తిసేనుఁడా నీ పగ పాపపగన్న గొప్పదిగదా! నా నిమిత్తము మామడు గ్రామములు భాగముఁ జేయుచుండివి. కావున! నీ త్యాగము గొనెయొకవనిదే గునునలంబెను మామరంబెను నా నిమిత్త మెక్కువ కరుదు దేయఁబడింది. అని వీరమూర్తుఁడు సుమాలుచితో ప్రియమా! ఇప్పుడు నా నిమిత్తము మువ్వకు వార్తవలసింది. ముదవత్తుడికిఁ బోవుదను?

ఎవ్వరి పని రక్క-బెట్టి వచ్చెదము? ఒక వేళ మన నరొకని రత్తియొద్ద కరిగిన దేము, అది నుం జూడవచ్చును. తొలుతఁ గిరిసేనుని యతిరావయే తిర్చి వచ్చుచుని పలుకు నా పగరమున కభిముఖముగాఁ గొన్ని పురుషములు సాగించెను.

ఓనాదొక యగ్రహార-రే బావతేస బ్రాహ్మణులను రెప్పి యొక చివగ-హంసుని భుజింపుచుండిరి. రావించెడి నాడు మరొకొరుడు బ్రాహ్మణులు వచ్చిరి. తరుచు బోజన సమయమన బ్రాహ్మణులు త్రిలోక వృత్తాంతములు ప్రసంగించుచును వారుక యున్నది సుముఖులగాగోసుతో ఆయ్యా: ఈ భూసురులు చింతిల్లి లిండువులు. వీరి కాపుర మెచ్చట యని ప్రస్తావనగా వడుగుటయు నతని రిట్టయి.

వీరి కాపురము కాకిందీవురము. తత్పురారీక్యురని యాసాస పండితులు. కిరిసేనుడను పేరుగల యా రాజు కృష్ణదేవరాయలవీరే లందితులందఁ జెప్పి కొను కొనును. సంతకము పండిత గోష్ఠిఁ జేయుచుండును. అమ్మచోరాళ రంధయాత్ర వెవరిభు: లందితుల వెంటఁబెట్టకొని తిరుగుచున్నాడు. ఈ యగ్రహారమునఁ బండిత వేదపండితరవుంధనియు మూలభైరవుం డసయు బిరుదములగల యుయ్యరు విద్యాంసులు గనుచు వారిని వారి యాసాస పండితులను రేపిండుఁ జూడగము జరుగను. గిరివిక వారికి గొప్ప పాఠశాలిక మిత్రుని రాజుగాడు చెప్పుచున్నాడు. వీరి ప్రసంగమువలన మార్కండు దెవ్వఁడును దగినవాడు రొరలలేదు. రాజుగారే యుందురని చెప్పుచున్నాడు. అని యా కథ యంతయుఁ జెప్పుటయు సుముఖం గిట్టనియె.

ఆయ్యా: అమ్మచోరాళ రంధయాత్ర వెవరినని చెప్పితిరి. ఎవ్వరి మీదకో తెలియలేదు. వినిపించుదే యని యిదిగవ నయ్యజమానులసాసాస పండితుల సయ్యు. వారు పుటదత్తుడను బొంగ మా పురమువచ్చి వేళ్ళామందిరములోఁ బ్రవేశించి విత్తమంతయుఁ దప్పగించెను. వానిం బట్టికొనుటకుఁ జెక్కుసేవలం బంపెను. అ వీరుడు వారిసంవరము గాంధీకులఁ జాపించెను. మొన్నను పదివేల మందిని యొక్కయేడు పారఁదొలెనుట అ వారెవని మా రూభర స్యయముగా వానిం బట్టికొనుటకు జయలుదేరెను. అని యా వృత్తాంతమును చెప్పిరి.

అ యింటి యజమానఁడు అవును. పుటదత్తుని పేరు వాడుకగానే వినుచున్నారము. వానొకడు బెక్కింపు తిరుగుచున్నారనె యా త్రరము జెప్పెను. జాజుగా రొక్కనికై యంత ప్రయత్నము చేయట యొక్కరక్కమే. పండిత ప్రేయం జుగంబు దీర కొడుంతుగుట మావరని సుముఖుడు పలికెను. ఈ రీతి భుజించినంత సేపు నా పిత మీ చెప్పుకొనుచుండిరి. రోజుసంతరమున సుముఖుడు మద్యవర్తి బొంబులతో నొండు తగినవాడే. ఈయన పేరు కవికంఠ కావ్యముకఁడు మీ నామములతో నొప్పుచుని యుపదేశించెను.

■ మూట విని యాసాన పండితులు అయ్యా. తమ తాత్పరమిందని యడిగిన ముద్రతలు కాశీపురమున యుద్ధరము జెప్పెను మీరు వారికి మర్యాదలు యిందగలరా? ఏమి విషయం జరిగెనని యడుగుతూనే వేలో కొంతెము పొంగివెళ్ళమని కలిగియున్నది. అదేనా మేమె నవ్వుని కంగీకరింతుమని జెప్పెను.

వాడు వేయి పాటగాలితో నా మాటలు చెప్పిరి. ఆతండ్రివద్దే యా పండితుని దీనికొని రమ్మని చూడఁగఁగఁగెను. పండిత జెప్పెనులు నైతికాని యా యిరువురు రాజానొద్ద కరిగిరి. వారి రూపములు దిశములు చూచి కిర్తిసేనుడు మిక్కిలి వెరంగెడుచు మీలో చెడ్డ పండితుఁడెవ్వడని యడిగిన వాడేమియు మరల రము జెప్పక యూరకొనిరి.

మీకు మాటలు రానా యేమి? మా పండితులు మిమ్ము గురించి పెద్దగా న్నది తేసిరి. మీలో మధ్యవ ర్తిగానుండునన్ను పండితుడెవ్వడు? జెప్పడని యడిగిన ముద్రతలు మేమె నెను అని యుద్ధరము జెప్పెను అయ్యా. తమ రిందాక నిట దిగిన సమాధానము జెప్పియే యుండుము. మాటలుచాక మానివేయ లేదు. మీ పక్ష సమంజసముగా లేదు అని యూరకొంటిమి. మా యిరువురిలో నేను గొప్ప వాడనని చెప్పుకొననదో తెలివదాని కవమానము కలగును. ఆకాసురి దోషము పట్టును. అని యు కియు క్రమాగా సుమన్యసింది యా వాక్యమువలన నూత దోషములు పట్టవనని తెలియజేసెను. అతని యు పన్యాసము విని రాజా నందో పోకల్గెను అతో దను పండితుల నామాటల యార్వపడము జేయుకని నియోగించెను. వాడు ధనుకు రోదిన యుట్టు లిదే బూర్వపడము జేసిరి. వాని నూత విధముల లండించి తన వాదమును స్థిర పరచుచు దనకు బదునాడుగు విద్యులలోగల పొందికలము తెలియ జేసెను. అప్పుడా యాసాన పండితులు మెగకు పుస్తములు చూటకొని యతని పాదములం దిసి మహాత్మా. ఏమి సరస్వతి యపరాధారపుష్ట మేముకాదు. భూలోకములో నేపండితుడును. నీతో బ్రసంగించలేదు. వ్యాసుడో కంచములో నీతో వాదించ దగిన వారని న్నదిచిరి.

కిర్తిసేనుడు తత్ప్రసంగమును వారి మాటలను విని సుద్వేర జెందుచున్నచా యుగభారములోనున్న పండిత పదంసంహాని మూర్ఛిరవుని రమ్మనిని కవిరంగ కొనియెనునీతో బ్రసంగించుమని యానతియెను అప్పుడా విద్యుక్తము లిరువురు ప్రత్యేకము ప్రత్యేకము కపటంకొనేయకునీతో బ్రసంగించిరి. వారి కొక్కొక్క విద్యయందే పొందికలము కలిగియున్నది. ముద్రతలను బదునాడుగు విద్యులయందు ననుమానమైన ప్రజ్ఞ కలిగియున్నది అర్థవానితో నారెంకనేపు వారము సేయగలరు. నాలుగైదు ప్రశ్నలడిగియే మారెర గాదనినంచి పాదా బాంతుం గావించును.

ఆ ప్రసంగముండు క్రమలో విని కిర్తిసేను రవరిమిత కౌతకము జెందుచు ముద్రతల గొగరించుకొని అవసర జేను మిక్కిలి పుణ్యము జేసికొనుటదే నేడు

నీవంటి పండితుని దర్శనము జేయగలిగితిని. నా దిశ్వాసాము తీరవడి. ఇం
సంతోషించితిని. నీ యభిప్రాయము మిథియో తెప్పము. నీ కోరిక దీర్చి కృతస్సత్కుర
నయ్యవని యత్నంబాచరముతో బ్రార్థించిన సంతసింపించు మటవత్తు దిట్ల నయె.

దేవా! నీ క్షాగము పెను నే పెద్దగా పండు. ఒక దొంగంబుకొనివ
నినీ మూడు గ్రామములితనుని బ్రకటిందిరి. ఇంతిన్న నదారతాన మేదియెన
గందా? ఇట్టి వదాన్యులెత్తు నీవు మంతసింపబడింది కావ్య మేమి నున్నది? అయినను గోరేమందిరి కావున తెప్పించుదిరి. నీనా ముదకును జోడునివయ్యు
దేయవత్తు ప్రయత్నము మరలించవలయు నడిచే నా కోరిక. యెరక సేవలం
చని పరమ తెయ్యున్నావు. వారు నీకు వశమగుదురొకాడు. నీ హితము కోరియే
నా కోరిక కోరితిని మిక్కిలి బాతుర్యముగా బలిపెను విసి యా రాజు తిం తెల్ల
చోవుదు నెట్లయె.

దేవా! నీ కోరిక కడు ద్వికముగా ముప్పుది. ఆ మటవతుని నెవగుదురా
యేని? వాడు చేసినవని సామాన్యమా? నా పొనునయెలోని యొకయాడుదాని
నరసస్వమును ముచ్చిలించిన ముచ్చున శిషింపక యాపేక్షింప బాడియా? వాని నిమిత్తమే నా వలనయ్యుత్త. వాని యందరిట్లయ కలుగుటకు వానితో నీకుగల
సంబంధమిట్టితో తెప్పముని యుడిగిన దేవా! నాకు వానియందేమియు దయలేదు.
మీసేన బిచ్చియు వర్ణముగా నానవ మగుచున్నను రిప్పితిరి. వానిని మీరు
బిచ్చుకొనలేదు. మీరు వెనుకకు పురలుటమే శ్రేయముని నొక్కి వక్కాణించెను.

కాదు కాదు నీకేడియో విహితము గలను. నీవు వాని నెరింగి
యందువు. లేకున్న నీ కోరిక మాని మఱియొక కోరిక కోరుట. దీనివలన నీకేమి
బాధముని యుడిగిన నెరకు దేవా! వేల పదిపాదులు తెప్పివను గ్రహింప
లేకున్నావు. నాకేదియో గోరిక లేదు. మన మన యగుటయే నా కోరిక.
అని పులుకుడు వాసరనాడు నావేక ప్రకారము: మన మనకు భావే మటవత్తుమని
తరియజేసెను.

ఆ మాట విసి యానా మరెయొక వచ్చారము: జెందురు నీమీ? నీవు
మిదవజురమా? అట్లయిన నెట్టి పొందికలకు: నీవు బ్రాహ్మణము గలిగియా వార
తాంక భవ మందము నెమిడికొ బోయకొనిపోయి... బ్రాహ్మణివనము: కావ్యకృ
ము: దేవదత్తుగా? యిం యుడిగిన వలం దేమియు మితరము: తెప్పలేదు. అప్పుడు
మన మందు దేవా? ఈతని వర్ణము కడు నిచ్చి ఉచ్చలేది వినుము. పరశ్రీవర
దేవా! మన దిట్టి విధము తెంచున లేదు. వీరిట్టి యుద్ధాత్మి కలుగుటకు: బాధ్య
యవలెను. అని యావని వచ్చారంక మంతయుం చెప్పిన విని యానావర్ణ
... ..

... ..

మనస్సెవలక్ష్యము. వసుంధరుని మామ కుమార్తెయగుదు నాకుఁ బుత్రుని పుమా
రుండు. వసుంధరుని పాండిత్యవశద్దమా మెమా పిన యాంటిమి. ఆశుండు లోక
ప్రసిద్ధుండు. రామలింగ కుమారుడు వాసిస్థ్యుడైతే. నీ వంతకంటె సభింప
వెళిని. నీకుఁ గొన్న య కహారమాలియఁ దలచికోండి. నాయోధ్యఁ బండితుఁడవుగా
మందుము. కోరికొఁదొము.

అని సేవించి యాహ్వాని పంచామండు తరువాత వర్షిత ముష్ణం సుష్ణ ముసేయం దిటు దెవ్యరొదంగెను.

తోంబడి రెండవ ముద్ర

మంజుళా: ఈ సరోజిని కౌముది బోరిగా మన్నతి యిచ్చితి? ఈ చిన్నది యింద్రుల కేమి భావయము? ఒకవేళ నా బారిక బ్రతికి యిక్కటికి వచ్చెడుగదయని పాటక కెన్నెన విచి మంజుళ! కావున నాకును సంగీయము కలుగుచున్నది, నవక లోచ్యుగ నల్లె యున్నది. ఇప్పుడు కావ్యప్రతిక యొద్దనే ముచ్చదించుచున్నది. రాష్ట్రమును బోయి యాకర్షించును గమ్మ. యువ పదునును పంజరి కియు; బాంధవము మోటును గూర్చుండి వారి మోటు వినుచుండిరి. ఆవృద్ధ, సరోజిని రాష్ట్ర తిక్తో నెదు వెప్పుచుండెను.

దేవీ : నేమిదికయ్య నమశ్కము భాదరాజ గారు. మదరత్నాడు ప్రముఖ జాతకుడు. నసుంవరంగము రాజానాథగొన్ని వాళ్ళుమంత్రి యైయుండి యాతని కేదియో కౌపమువచ్చిన నందు నెలావక రోజునముః జేయుదు మిహారణ్యమర్కమునకు బియ్యుండి యెగనాదు రొంగురచే రక్షింపఁబడెను. వాండు తమవృత్తి గైకొనమున నిర్వంపించిరి. ఇద్దము భోజనమును వారలో గొప్ప దినుములు తిరిగెను. తండ్రివది యను నేళ్ళ వామ్మి తింటివామ్మయ్య. నీవీవరకే చిప్పికివిగదా ? నమ్మి నేళ్ళ వృత్తికై తీర్చిదిద్ది నే నంగీకరింపక యోరువాడనుంటిను. మదరత్నాడు రాజువలెను నెది యుంటివచ్చి. పొంగిలు పూముంటికి చిప్పికిమచ్చిరి. వాడొ శూన్యమో పొంగుల తెల్లదా శక్యమయ్య. నీ జాతి గూర్జరులు. తీరించె యాదా గిడియో ? నీకు దీనిని దుండదను వచ్చి పూజయ్య. వచ్చి పూజింపవచ్చి. తీరించెదికి

[illegible]

మరియుఁ జెప్పెను. ఈతఁడు పుత్రుఁడని వరుసరఁగుఁడెనుగను కాకోటఁ బాపురే । పదియెంత విసంబది నది. ఈ సరోజుని చక్కఁముగాఁ బోషింపవలయునని చెప్పఁగడు. సరోజినిఁ దెలియఁడు. ఈ పూర్వోక్త మంజయు పిల్లలెం మనది. అందులకే సరోజిని యిట్లుపదిగొనియెను. అ, యిదిగవ మాటయే యిడుగునది వివిధ మాటయే వినుము. బెద్దకడపై దానితో నలభాషించినది.

అట్టి సమయమున విజయదేవుఁ డా ఇంద్రదత్త యంతఃపురమునకు వచ్చి
 బాల్యమగురకపిప్పించి నంతోపని చలిసయించుచు మన ఇంద్రదత్త వరించిన పురుషుడు
 తంగయని మన మధిపర కనుమానము జెంచుచుండిమి. అతఁడు బ్రాహ్మణుఁడని,
 తూతకముతో సకలసందలి పండితుఁడును మాత్రమవంతుండును లేకలు ముమ్మి
 మన కతఁడు తస్మయఁడని తెలియపరచిన కిరీ పేనుడే క్రమ్మర నిప్పులా వార్తఁ
 దెలియఁ జేసెను. వానికి దన రాజ్యములో సగ మిచ్చివేసినది. తెలియఁ జేయు
 చున్నాఁడు. సుమతఁడు తనవాఁడు మంత్రిశాస్త్రికారమిచ్చెనట. వాని కప్పటింత
 యేనవచ్చినది. నా రాజ్యమున కే యధికారిం జేయుచున్నావని తెలియఁ జేసెనట.
 సర్వరముగా రమ్మని యాత్మరము వ్రాయుచున్నానని తన యభిప్రాయము తెలియఁ
 బరచుటయు తెన్నుడు మఱి పెనుఁ జిందును నా రాజ్యపు తి కండ్లి కిట్ల నిమి. తండ్రి
 నీవు నీ యాజ్ఞుడు బ్రాహ్మణుడని పి.నంతనే నంతసేయించుచుంటి. అతని యధార్
 రధికము పిన నెంత యాపంతింతువో : వినుము. ఆ పితుఁడు కృష్ణదేవరాయల
 దొహిత్రుండ. తెనాలిరామలింగకవి పౌత్రుండు. వసుంధరయని పుత్రుండు. మనము
 లోగమురాన యప వివన సరోజిని పోయిగా వాని కెల్లి లే. కునువ్వంతుని దొహితి
 పడుపును గ్రహచార రోషింబును కల్గి దండులనుఁ జాసి యాదుమంం గుడుచు
 చున్నారు. సరోజిని సొందరకడను బుద్ధికొల్పమునను నవమ్మ సామాన్యము
 యెప్పుడీ అను రాజ్యపు తెలియఁగు లేమియు నెరిగియున్నది. అని పొలలిక
 మను దొంగ వనకర యంతఃపురం వెళ్ళుము జాయును తొలఁబలంప పొర
 కొత్తపాపముతో నోరొక. మన జాగ్యమును దొనియింపదొనిమి. మహాత్ములతో
 సంబంధము లున్నవారెవరు. అ, మునునప్పుకే నున్నది. అమ్మనిని గు
 ణవత్తుం డినికొని రమ్మనియే నిపుడ దూకలంకిచ్చి నెన నిట్టను బుచ్చును.

సరోజినియు మామనమఁది వారి మాటలుచే యున్నటు లున్నదిని నీతి
 నిపు మా వత్తులంత ముట్లు తెలిసికొంటి. నీకు జెప్పున దాని యవ్వలముః సేమను
 దానిని నెట్టి సంబంధము కలిగియున్నది. అని వితర్క పూర్వకముగా పదిగవ
 సమయం నా చిన్నదానికి నమ్మకముఁ గలుగనట్లు తెప్పినది. సరోజిని యవ్వదే
 మా పిల్లముఁ గాంచినది. నీయం దానినిఁ దెలియఁచి సందేహముఁ కలుగఁజేసి
 అందులకయే సరోజిని పట్టి యి.నంతంబు నిపుడ వాడునట్లు తెలిసి. నీ కథ
 బుచ్చుగవ నమ్మఁ చూలరామ నా కథ ముమ్మంప వింతుమున బ్రార్థించినది.

అటు వారు పరమసంతోషముతో వేపారయించి రెండు దిసలుంటు రాజు మాతలవన సరోజినియందున్నచని చిని పుడువడుతుడును సుముఖులడును కీర్తి సేయఁడును వారివారి వాగమును గమనింపురయినకరుడెందరి. విజయదేవ భూపాలుండు వార లంగరకఁ బ్రభుత్వలానాది పత్కారములఁ గావించి మిక్కిలి గౌరవింపుచు నానందించు జేసెను.

అప్పుడు పురుషులు సరోజిని అటు సుత్యక్తముతో సంకల్పరమున కరిగెను. సరోజినియు నతని రాజు చిని యెదురు వచ్చి పాదములిండి నమస్కరించు నశ్శశుల పూర్వవయసయే క్షణికతో వియోగ దుఃఖమును దెలిపెను.

పురుషులకును గ్రుచ్చియెరి కలి : నీ విమత మీదేక మంతయు దిరుగు చున్నాను. క్రూరపక్షముల భిక్షుమితివని వగలఁజెప్పి. విన్ను పెండియుం జూతునని కలెందరికొనలేదు. అని శాను పడిన యాచమండ్లియుం తెప్పకొనియెను. అ విన్నుదియుఁ దనఃక యెరింగించి మొగంబున సంతోష ముఖియించుచుఁ దండ్రీ : పీతుండు బాహ్యోపారులు కారణములు కావునమి : అనివార్తలమైన హేతువేదియో పదార్థములును గూర్చుచుండును. నీకు నా యుండిత యక్కడికే మేం కలిగినదో గూహంపవంయునని పురుషులకుఁగ మంజురిక యేమిదికో యక్కడికి వచ్చినది.

రాంజూచి గురుకుమరై పురుషులు కీర్తి : నీవు మంజురికవుకాదా ? కళావతిసఖులం విందేమిదికే వచ్చితిమని యెరిగిన పురుషులం జూచి యిందుక వెరచుచు దేవా : మీ మిప్పురక్కడ వనిమానితిమి. కాకింబోయ వచ్చుచు నీ దివాళము నాశ్రయించెతిమి. కూలివాండ్లకొకలాపు నిత్యమా ? యిది చెప్పి పరిగిన సరోజిని అన్నా వీని నీ తెలుగుదురా ? నీ రిందుమతిదే పరిరాకలం మని చెప్పిరే ? కళావతి వెల్లెరుగుదురని యెరిగిన కళావతి పరిరాక లనియే చెప్పెను.

ఆ మాట రాచిని ముద్దంకి చెనది. అదియొక మాటను పరికిమాట చెప్పినది. అంతకుముందే వారియం చెన మాటముఁ జెందియున్న సరోజిని యప్పు రావని నీరే దేనినారని ద్రువపరచినది.

తరువాత సరోజిని తమంత యంతయు పురుషులం తెరింగించి నీవు కళావతి కుమారుడవట. నేను గౌముది పుత్రుకనట. వసుంధరయే నున శిశువులట. ఈ వృత్తాంత మీ దాదామ చెప్పియిచ్చారు. ఈ కపట కియలు చేసినదియు నీసేనఁగి యని చెప్పి వాని నానంద సాగరమున దీరమాచిందరి.

విజయదేవభూపాలుండును పురుషులు వసుంధరుని కుమారుడని కీర్తి సేమన తెరింగించి తనకూతు రిండ్లవడ యెరిగి వరింపిన కథముంజెప్పి యతఁ కిది సంతసము గల్గుఁ జేయును వతని యనుమతి నా చరిత యంతయుఁ బరికి లిపై బ్రయించి దూతలెచ్చి వివాహపథలేఖంకో గూత ముఁధవనార్థ కలపెను.

వసుంధరచనివార్త కళావతి మంజురయఁ జూచితిరఁతుఁ జానిపోయినను

వాళ్ల విని యంకాపుర పరిధారివైన భస్మించి తరించి యా పక్షిక వ్రాసి రాజాగారి కయ్యపై నిడినూ రెవ్వరో రెవ్వరని యడిగిన వారందరూ గుమికూడి లేచి: మాకి సెరంగేమియై వెళ్ళియడు. పాలలిక కూతును మారవిక కంఠముం తెలియవని యేక వాక్యముగాఁ జెప్పిరి. అప్పుడు మారవికను జేయవలసినంత తరనఁజూచి యెదుగుటయు వదిలెనటయే మంజురీయం దను చరియై దొడ్డిక కానుకలు సమముగాఁ బంపికొని తలంపుతో నివసరముఁ బుట్టిన నిశ్చలఁ దీసికొని పోయినను ముదవత్తుడు కాపలి కుమారుఁ తనియు గాక యే యంకాపురంబున మంజురీ యుద్ధమిచ్చెని వ్రాసి మావైకింక పేదపవనియు జరిగినవడ యంకయుఁ బూసఁ గ్రుచ్చి న్నట్లు పక్కాఁడొందెనది.

ఆ కథ విని మమంధరుడు సంకోచకోక సంభ్రమములతో నప్పుటి వారిం దిడిపించి యా బాలిక వస్త్రాంతమును గురించి యడుగుటయు నొక భుక్తురీధి విధితో నా పిల నాకుఁ దొరికినది. వేరు పోడినమాలు పెంచి సంతతి కున్యూరంగు నా మేరక కూతునొప్పితిని. దాని కాపుర వస్త్రములప్పురము. కదియఁ మాఁడొందు గాఢముగాఁ జెంచి స్వస్థుఁడై ననట. తరువాత దాని యందువు రెవ్వరో తీసికొని పోయినని చెప్పినది.

అప్పుడతం దా యుద్ధయధిపురమున కడిగి యా కులాల కులమునెల్ల రప్పించి యా దిచ్చరానివార సడిగినఁ జెంపుతవల్లి వచ్చిన వెనుక నా పిల్లను తంతువాయ కులముం కెవ్వరో పెంచుకొన విచ్చిన్లు తెల్లపైనది.

వారకులం నామంబులఁ జెలిసికొని యక్కడికిఁ బోయి యడిగిన తివరకుఁ గాఠింపురమును జంద్రవతియును మోతీసకొనపోయి పెంచుకొన్నదని తెలియవచ్చి సన. మమంధరుడు తన యాదరి భార్యలతో నా పురమున కడిగి యా చంద్రవతి యింటికిఁబోయి నీవు పెంచుకొనిన కుఁతురేమిదని యడిగిన వది గోలుగోలుమన యేడ్చుచు ముదవత్తుడు పోయెను నా నాంబికి పెంచెనాతో వచ్చి నా యిల్లంజయు బంగారమురావేసి నా మఁతుం దిప్పికొని పోయినని చెప్పినది.

ఆ మాటవిని యతండు మిక్కిలి పరిశమించుచు నా పురవాసండు క్రింద సేనుండు తనకఁ బండువునగుట నతనికొటముం బోయి పెంచుకొన పోవఁకుం బట్టికొను తలంపుతో నా దేశమునకుఁ బోయెను. తెచ్చిరి. ముదవత్తుండు సరిగిసిన తన దెల్లెఱని యొకఁగక దానిం దీసికొనిపోయెనని మది విచారించుచు మమంధరుడు నానిమితమై తీసుకుండుక విజయదేవ కూపాంబిదేఁ జాపరిగిన దూర లతనిని వెదకికొనుచు మార్గమధ్యంబునం గంపికొని యా చంద్రవతిం దెచ్చిరి.

■ పక్షికలం జరికొని మమంధరుడు పరమానందభరిత హృదయుండై తన భార్యయుం జాపుచు నాచు పనిన యామముంకు వగరుడు వారి సుగళములకు పెచ్చికొనచు వారి కౌశల్యమునకు నానందించుచు కదియ ప్రమాణముగా గవలా

వ్యధమున కడదెంచెను. వానినాక విని అయ్యకేపుఁ దెనుచువోయి నవసారముగాఁ బొద్దెచ్చి యనేక సత్కారములం గావించుటఁ దమ ప్రాసాదమున విడియఁ జేసెను.

తాదృశ సంతాపమునఁ జూడఁ దొందరపడుచుండఁ కదాఁజిచ్చి నంతఃపుర మునఁగి దీసికొని పోయెను. వరుస నుండును రోదన చని తన కెదురుపట్టి వమస్కరింపుచున్న పురుషుఁడ గ్రుచ్చి యెత్తి పు కా నీ ప క్తాంశముఁ దెలియక నీ సుగుణములు వానిలింపక తేలిక తొడవ రత్నమును కియలి పొనెనె యిట్లు నిన్ను విదనాడి యతిఃష్ఠులుఁ బెట్టితిగదా నీ పాపమును నీ పాపము లోకములు కొనియాడుచున్నవి పిన్నుఁ గని భక్యుడ నె కి నల యనేక ప్రకారముల న్నవించెను.

తరువాత నతం దిరువుర కల్లుయొద్దకుఁ బోయి నమస్కరింపటము వాడు గ్రుచ్చియెత్తి గారవించెడిఁ జూచి యక్కడ వడిన యిడుమఁగ దలంచి లోకింతుమఁ దల దీ నీవు మహాజాతుమానుండున య్యుద్ధిరరామంకేరె పెంచుఁ యు సుండుక యతవుంపాలె కరు నిడుమఁగ గుడిచితిగదా నీవు పొంగవని పట్టుకొని పంకెనులు నైఁనప్పుడు నీవెంత లింకించితిరో వట్టి నిన్ను గగయు నీ మార్డుముప్పు టలు మామథాగ్యము నాకు దెకపొయింగదానుఁ కన్నీరు ముచ్చిరుగాఁ జిందించుచున్న తల్లి సూర్యింతుమ నతండు తని ముద్దుకెల్లెలు లేనిన వసుంధియుఁ బెప్పుడు వారికి సంతోషము గలుగఁజేసెను.

సరోజింయు విదరకల్లురావఁ గారవించుచున్న తన్నుఁ గాపాడిన విష యగు దెప్పుడు నతిని సుగంధముఁ గొనియాడుచు. ఆ లోపననే మంజునీయుఁ బాట లింయు వానినాక విని యొక్కటికి పొలిపోయిని సావరానముగా గూర్చుండి పుట డతుడు సరోజినియుఁ దల్లిదండ్రు లకునుచుండఁ వారు పడిన యిడుమ లన్నియుం చెప్పుడు వానికి దూతమును సంతోషమును విన్వయమును గలుగఁ జేసె.

అంతట విజయదేవతాపాఠండు పుటదత్తుని సుగంధ విశేషము లగ్గించుచు వసుంధరచని యనుమతి వడసి ఇందువుల మందరి రప్పించి కథ మహారాత్ర మంకింద్ర దత్తాత్రుడదత్తుడు లేవ నై భవములతో వివాహముఁ గావించెను.

మనుంధరుడ వివాహవసారము నంతయుఁ దమపురంబునకుఁ దీసికొని పోయి టూలి యంశయు మోసము సరోజినిని సుంబులని పెండ్లిఁగావించెను. పుటదత్తుడు వంద్రవతికి ప్రూచ్చిలింపఁబడిన భవ మంతయు నిప్పించి సంతోష పడెను. తన్నుఁ బించినఁ దల్లివంధ్రులు శారదయు || భక్తులుగన్న వారి దన్న వెక్కుడు గాఢాభిమానఁ జూచుచుండ వారియొక గృకల్పంబై పిళ్ళ భక్తిగలిగి నొక ప్రమగుణవంతులతో మొదటివాడుగా వెన్నుకొను ఇరుమండెను.

మమముని చరిత్ర మంతయును విని కన్దదేవరాయలును రామలింగకవియును పులియింపగా నొగంధిక వగరమున కడదెంచి మనుంధర ముచ్చించుచుఁ దమకు గల సంతోషమును పుటదత్తుఁ గ్రుచ్చి యెత్తి పెక్కిలి గారవించి. అప్పుడు రాను

లింగకవి వక్తాః నీ వృత్తాంతమంతయు వింటిని బ్రాహ్మ్యక్షత తేజంబులు రెండును నీయందు పోలినందుచున్నది. నీ మా కమమునకు క్షుధియునును లాంగిశ్యమునకు విద్యాంశులును బోగడుతున్నారు. నీ కితియన మా మఱియు పవిత్రమైనది. అని కొనియాడుచు గొప్పి కాత్తన లతుండు బరిక్షింపెను.

పుట్టడపుడు యక్షిణుక్తముగా గంధీరవాగ్నంతనలరే మపస్యసింధి రామ లింగకవికి ఎన్నయిమః గలుగజేసెను. క్షుద్ధదేహాయును బరమానంద భరితుండ యొను. అప్పుడు మంజురీయుఁ బాడిదము గావించిన క్షారకృత్యములవలన నీరీతి యాక్కుట్టు గలిగినదని విని రామయ మిక్కిలి మా గపించుచు వారింట్లకొవకల్లి తీసు కొని రావల యునని కి.కరుం కాపాపించుటయు రామలింగకవి వాచించుచు నదికేసలము వారి దోషముకారు అంచు మనరాదును గలిసియుండును. విమర్శింపం బనిలేదు. దైవవిమోగమున కొకరి నన మేదిలేక పోసిండు. రత్నమునకు రాచినకొంతి వన్నెఁ గలుగునట్లు నీః రోసంధారముమూలమున శీల పరావమం తెల్లమైనవని సమాధానముఁ జెప్పెను రామలింగకవియు సరోజినియు సుక్తియుక్తులతో మోకనాడు సంతోషించిరి. సరోజినియు కియే పైసగుటయు రామలింగకవి సంతసించుచు వచ్చిగతుఁ డెన్నఁ జనమందారపల్లి యిం పిలువవచ్చును. గణికాధర్మము రితువురయందును వర్తింబవి గదాయని పరమాసించుటయుఁ బంకితులే మంగళంధరినరణము నహింప వారియొడు వారు గణికలగుటయుఁబురమా యని సమాధానముఁ జెప్పెనది. ఈ దీతిఁ గొప్పి దినంబు లందుంకి మమముతో మువ్వదించుచు రామలింగకవియుఁ గృష్ణ దేవరాయ లును దమవురమున కరిగిరి. ఇంద్రులై పుటదళులును, సరోజినియునులును సర్వ సౌఖ్యములు రెండునుఁ జెడకాంము భూలోకిమాను లాలించిరి.

గోపా మాకత నీ మరగిన ప్రక్షుమునకు సమాధానమైనదాయని పలుకుచు మఱసిద్ధుండు నానితోఁగూడి యా యమనధమున పుటముగా వసియించెను.

కాశీమజిలీకథలు

ఆచార్య భాగము

తొలిది రెండవ మజిలీ

యిదింటి దాని ఇష్టగరణం విధిమార్గం నే నమనమున గొంతోట
గొంతి బ్రాహ్మణులు మాయచే భోజనము వరేంద్రుని కథలు చెప్పకొను
తుంటిరి. కొంతెను సేపు వేసెందు పియవంటి పండిని. అయ్యుడి ఎంత రోద్యముగా
నున్నది. మీ రెప్పుడు నమ్మచోరాక భరించునా? బిడ్డికిరికారేమి? నేను సుదీనము.
అప్పుడాక్కుని పృథ్వికత మిదిగింది మన్ను. కృతార్థం జేయుగదా. ప్రార్థించుటయు
మణిసిద్ధుండు క్రమక్రమ ప్రవర్తమానంబగు విష్ణుని పర్యేమున కానవించుచు రత్న
మహిమ వదుడంతమంతయుం తెలిసికొని యిట్లుచెప్ప రొడంగెను.

ముంజునికథ

భరణి కలంబున కలంబారమోతంగు భారాహ్మణులును సింధుభటు నాట
పాలించుచుండెను. అతని ముంజు బిడ్డిసాగరుండు. బిడ్డిసాగరుండై నకల రాజుకల
ప్రంబుల స్వకంఠముగాఁ జక్కపెట్టచు జేపకలమౌపు వాతకుండగాపోతు
చుండిను. అతనికిఁ దెవకాంమున సంకెతి రేకపోయినది. బిడ్డిసాగరుండు వృత్త
వంటితులరప్పించి వారితో ఏకర్కింపుచు చరకుమతి న్యవతిదే బృహస్పతినివ
మలము నవనంబు యిదాపరి నావరించ జేసెను.

అయ్యులును నవంతయజి రసగుళిషం బు శేషభూదేవదేవతా నికరంబుం
బృహస్పతిని యతని ఏభూతి యనుక నంకయుఁ బెట్టగా బాపించినది. అయ్యున్ది
నబడ నకల యర్థివము నకువై న ముక్కావస్థిరతూపింగు భోజనము కునూయం
బుచుంటిది. ఆ బాదాని యోగరత్నములు బరిగిరించి కంఠ మసంతజుంతుం
దులలో నెన్మఁదో యిట్లవకరిందెను. విద్వాంసుఁ డొనియాడుచుంటిది.

ఆ పింభకుండై దేకుల ప్రాయములై యున్నవరి సెరతికయ న్నాంబు
గుంతుని సింధులుండు బిడ్డిసాగరుం జీచి యోజంబుగా నిట్టయి. సుమతీ ।
ముంజు సభముంబునఁ బ్రబోత న్నామరీక్షాకుంఠనయ్యునింకవయక ని రాజ్యధారణు
నొంపచుంటివి. ఇప్పు డింద్రియ పటతస్యంబు బొత్తిగ నురిగినది. ఇత ని
రాజ్యుండు పాలింపవోప మదీయసోచుండు ముంజుండు రాజ్యుండ్ని భారధార
ణము నున్నాడు. అట్టిదిని ఎచిది పు డుకతే రాజ్యుండును. రోసులు
సంబంధము. పటతయ. ముంజు రాజ్యులోంబునంజేసి ముంజుండు పిపాడి
ముంజు సభమునం బాలించుకొనెను. తోజుం బుంబుండు మానడు. గాఢ బుత్తనాసయ్య

రాజ్యసాగమును గూడ గాగరదు. తోటము సజ్జపాపమును వెలవ్చ, తోట పుష్ప
జగు వరుడు, తల్లిగల్గెడువైన పతియను. తోటమును గోమమును గోరమును
బ్రోహమును గణించుటను, తావున విప్పుడు కర్తవ్య మీయితు. యుడిగిన బట్టి
సాగడం దిటవయె.

దేవా : నమకళానిభారయవగు మీ సోదరుడు మీ యందు బద్ధధయంతై
యొప్పుకాదు. ఇంతవఱకు దక్కబట్టియుచు పొగర కెక్కను. అట్టి గాడు
పాపకృత్యములు జేయ నొల్లదు. రాజ్యభారం బాయకమీదనే యుండును. నేనును
జూతుకొని కాచుచుండెను నీ యుపదేశంబును. అతని యాలోచన సమీరికమని
తలంచి సింధులుం శత్రుక మంజుని రప్పించి కమ్మురా ? మీరు నీకుమం గుమా
రుడే నుమా ? మీం బింది పెద్దవానిం జేసి పర్యాయుడు దెప్పించి రాజ్యపుట్ట
కడఁ జేయెను. అంతరముక వూజ్యంబున నీ రాజ్యంబు నీవుపాలింపుము. దర్శం
చేసుకొనుమని పలుకుచు భోజనమాయుతోగూడి రాజ్యంబునని యొరినము
గావించెను.

కాని కనుంబున సింధులుండు స్వర్ణస్తుంధెకంత ముంజుండు సింహాసన
మెక్కి. తం కుమారుండు ముంతుకమ పాపితో భోజనమాయం గొప్ప
చరివింపును నక్కరాలిక భక్త్యంబును గొంతకాము రాజ్యమును గావించెను.

ఒక నా తా యొకయునియొంగంబునను క్షోణిగ్నాస్త్రపారంగతుండుగు
నొక పంతుకు గురుడెంచి యుత్సాహకృత్యకరముగా వరేంద్రా నాన నమ సవిద్యలు
శంకనములై యున్నది. నీవు నమ్మఁ బరీక్షింపుము అన్నియుం బెప్పుగంతున సావ
లేమయిగా బలికె నాలించి మంజుండు మంపహాసము గా. యును. కాబట్టి :
నేను జన్మించినది మీరలు నేర కడదనుక జరిగిన చర్యయన్ని మీ బప్పించి పన్ను
పర్యవ్యాంశవని యొప్పుకొ యెవనని బలికెను.

ఆ మాట విని దేవజ్ఞుండు కాముని గదించి యందెం గుదించి బట్టము
గట్టి యంతంబు బట్టి యొక పన్నుకరమంత ముం బాస గొప్పనట్టి నాని బాపును.
గూడొల్ల నుండునుచునెము వరే యునిన యా బాబా : నాపన్నుకరము బట్టి లి
నంతసింధువు మంజుండు లేచి యునుచుండ యొకని పాపకరముగా బాబుగ
మొంగి నమస్కరించిత సింహాసనముపర్యాప్తమవఁ బెట్టి యెల్లించు. ఇహ : బట్టి
చాలి సామాన్యంబునని యుపేక్షఁ జేసితిని. నీ చర్య యనన్యత్రయమున్నది. నీవు
ప్రతికా వూజునుంకలని కొనియాయు నున్న కృపంబునుబోలు పరిమిత్యము
నిచ్చి సంహాషవకలెను.

ఇట్ల నమయం బు చుట్టొగతుండు దేవా : భోజనమును బుష్ప సేవ
నీ బట్టికిం బాని చర్యము నుపసాధారా ? యని పలికె. ఇది మంజుండు పుం
సింహుని కరం బాకరము దెప్పించి యాపించెను. దైవజ్ఞుండా ప్రియం చాలి యా

పొందికయు, శత్రువుని వ్యాధిని బుద్ధిరమెటనే నాకనము నొందింపవలయును. లేనిచో నానవలననే వీనిని నాకనముఁ గలుగును.

ఆ సలహాను దురంతమును సమన్వయసలహాను నుకృతముఁనగు శార్కరములు ధీయుటయు విద్వాంసుఁడెన్నఁడునుబానికొవచ్చు. అసఁ యాలోచించుట నా రాశియుల్ల నిట్టిదొక ముఖంబు పంగ దోరికృత్యంబైన వత్సరాశాను దీసికొని రమ్మని యంగరక్షకు నొకని నీయించెను. వాడు వోయి యా పృథ్వాంత మరీరి గించుటయు నా దండవాదుండు రథ మక్కి పరి పరగతులఁ దలంచుచు వచ్చి హుళారమున నరదము దీగి యొక్కఁడైన లోనిరి. తోయి రాజవర్తనముఁ గాచించి నమస్కరించెను.

మఁబఁ బాపదనంబుఁ విజనంబుఁ గాచించి యనుమఱుంచి వత్స రాజుఁ । శృత్యులు ప్రభువులకుఁ బ్రాణము లర్పించుచు ప్రభువులు శృత్యులు చేసినార్య ములకు సంతసించుచుఁ దగువల్ల గౌరవించుచు. రాజ్యములు శృత్యులసహాయములై యున్నవి. ఇప్పుడు ॥ వలన జెనుదగిన కార్య యొందు కందు. ఏమియు. నీవు లోకుమారుని దీసికొనిపోయి యవనిలో నున్న భువనోద్ధరీదేవి యాబయము మోరిం బరిమార్చి కన్పస్తకంబుఁ దీసికొని రావలయును. ఇందులకే నిన్ను రప్పించితిని లెప్పన మీ యడండు తెల తెల్ల పోవుచు లేచి నలువంబి యుట్టనియె.

దేవా : మీ యాలోచనఁ గావించుటకు ఇందు మేలమందెమి మీరాలనానికే వలయున నింతుక లెప్పుచుంటి, నా మాటలు తప్పింప నున్నవన వేరెవను. లోకు మారుఁ దీవ్రుడు చదువుకొనుచున్నాఁడు. చిక్కిరి గుణపంతుఁడు. ద్రవ్యసూక్ష్మ సేనలుగాని వాని యాదీనములో లేవు ఏమిగొడంగిరికంటె నెక్కుడుకలితోఁ బాడుచుండును. పదుషము చాదినవాని సంచరయ సంతింపక మృదుఘోర్వ ముగా సందాషించును. అపరాధకలమెవను న్నరీంపక యువవార ముక్కలొప్పువను బుద్ధులఁ బ్రహ్లాదుడుండును. క్షాంతనశీలవద్దులగు నజనంత ముచ్చటించు చుండునను. గుప్తమొక్కఁడు. కృతార్థమంబు. పరింగిని. బోధ. వసుసనదులు మిలలు నెరవగు నట్టికుమారులు ఇంపింపబడుచు చగివలర. పోయిని లెప్పిగిది ముఖంబు. బ్రాహ్మణ సుదమంబు లోజునిగిరిని దైవలంక. చప్పన పృథ్వాంత పంతులను వేరింగింబెను.

ఆ మాటలకి పక్కన నవ్వుచు వత్సరాజు దేవా : ఉదరపోషణలై తిరి గెద. నొక పేదపాడుని మాన నమ్మి మన్మథాకాశంతుకు కుచూచునేలఁ ఇంపింబెదవు ? లేని లెప్పియు పంతుని ముచ్చటఁ దేవాదుని పట్టాభిషేకము చివరమం ముచ్చటలే నెవరై ఆ ముచ్చటయుననుచు లాదా పరకా నవవిని లంపలదెను. అరవ్యులొద్దను ముచ్చటగు గురిచిహాపితావహాదెమై క్షిరామంబు సెక్కురాములు

పడియెను. పక్షినిదెవలెనక్క మిట్టయినది. అంతకన్న నీ ప్రియమందు మనఃకాదు. అదియునుగొక దైవము గక మెరింగిన భాగవతము తెప్పకాయె. అది యట్లుండె. పాపముదేవని దేవినతో నిట్టి యువకార మగును లేయనితో నిట్టి యవ దార మునును మోలించిని దేయంగదా? ఉచితానుచితభార్యలందు చారరియ నప్పుడు పండితునిదే రక్కం బెంకయో యవధరింపవలయును. తొందరదే గాని చివ పక్షమొక్క పరిపామ మృదయకల్యమై చివరకు బారింపక మానదు.

ఈ భోజనమాచుం బంపించిన వృద్ధరాజునం దభిమానముగం నైన్యం గులు చతుగఁబడి అల్లకల్లోలముగా బట్టబడున. వ్యాకులము లేయక మానవు నీవి రాజునుఁ బాలించుచున్నను బలు భోజనమాచునే కరగాఁ దలంచుచుండిరి. మరియుఁ బుణ్యకార్యము లేప్పుయో లేముచున్నను దుర్లభకార్యకరణం బొందు దములెంత యున్నను పెనుకాటి దీపకం నాచునట్లు పంపడం వకింపు జేయక మానదు దేవా! పుత్రవర యొప్పుదికి హితమైనదికాదు. దేవర నా మాట మన్నించి యీ సియోగము మరలించుకొనుచుని వలికిన నలుకమెయిం గమ్మి తెచ్చి జేయదు ముంజుం దిట్టనెయి.

సేవకుడు తనయరికారమునకుఁ దగినమాటలే చెప్పవలయును. ఇంతక రమచిత్తిన కృత్యులు నెత్తియెక్కుదురుగదా? ఇప్పుని కార్యకార్యముంగురించి నిన్న దిది నప్పుటి గొరవ యంతయుం జెప్పవలసినది. నా విరించిన కాననమున తెరు రాడుట ప్రభు తిరస్కారము కదా? చెప్పినది లేయని కృత్యుని పోషించుట జాగకకురదోషము మోలి నిరర్థకము మును? అని కోరబోధితి మానసుండె పలి కిన విని వక్కరాజు కాలోదిక మాలోచింపవలయునని తలంచి మారుమాట వలకక మహా ప్రసాదముచి తుప్పని కోపుకొని యప్పుడే బయలుదెవరిను.

ఉడుంగనో రోక్కంగమునుండి వది వది దిగుచున్న యంతఃగమనవేగముఁ జూచి సభాసదులు భయపడుచు నేమయో నెవరయి మ్మి తమ వెలపుంపుంబోయిరి. అప్పుడు వక్కరాజెవరితో మాటాడక తన మరదలయెక్కి పాశాంబుల కడగి వీని నిలువంబడి యుపాధ్యాయుఁ దీసికొనిరమ్మని యొకభటు ననిపెను. సేవకుడు వోయి వక్కరాజు నిర్దేశ మెరింగించుటయు జరియుదు నా యొజ్జ లరికవంబుం నర్హుడి కరుదెంబెను. వక్కరాజు వముస్కరించుచు తాతా : పండితప్రసర : ఇందు గూర్చుండుము అయంశమయ్యే లేమిలేముదున్నలాడు. అని యుకిగిర భోజనమా చునితోఁ గలసి యిదియో చదువుచున్నాడని తెప్పెను.

ఒక్కసారి యచ్చటికి రప్పించుము. చెప్పినవడండు తన శిష్యునని విని పించును. అట్లు వచ్చిన బయంకర మాయఁ జూచి వక్కరాజు ఏదియో యాగి పంపి భోజనమియగునొక రప్పించుమని తెప్పెను. అతెరంగు విని భోజనము చిక్కిరి గులుచునో పుంబు యర్థజేయించు నోటి దుర్బుధి : నన్నిక్కడను రప్పించు

అది నీ వెప్పుడవు. రాజపుత్రుడనని యెరుగవా? యని పలుకుచు వామరరణపాదుడగు
దైగిని కాలదేశంబునం గొట్టెను.

అప్పు యాచారపాదుడందు రాజపుత్రా । నే నీని పరిపించలేదు. రాజు
కానన మిదిగోమాడుము. భర్తదాతకుఁడనయితే గొంపించితిమను పలుకుఁ యని
బోశాండు కాననముఁజూచి ముకుతనయనాం బోశాండు మొక్కింత కడవుద్వాసింది
మంచిదిపోవుదము. వరమని యానతిచ్చి యప్పుడే యా రరమెక్కిను. వత్సరాజు
కేర జనంబు ధరియించి యతనితోఁగూడ రథమెక్కి కుమరేశ్వరీవిహితముఖముగా
రథముఁ దోలించెను. అప్పుడు సజ్జలు రాజ్యలోకంబునఁ జేసి పివకండ్రి బోల
కుమాడుఁ జంపించు బంధుదాస్యముఁడని కోలాహలముగా పేరులఁ జెప్పుకొన మొదలు
పెట్టెను. మరలయు రాజమూలముం బోయెను గుమిగూడి యేమి యేమని యడుగు
వాయును మంజున కింతదుర్బలమును కుఁతదనవారును ఉత్తమ గుణసంపన్నులైన
బోలకుమారుఁజంపించి ముంజాండు మెదయ రాజ్యముఁ జేయఁగలఁ దాదాసుదాయను,
ఇట్టిహేరకృత్యము రాజు చేయునునఁ బలు దారకొన రాదనవాయను, హం
కారములు చేయుదాయను, బ్రోతాపములు పలుకువాయనునై నలుదెసంకుఁ బయఁగిడు
నుండిరి. ఏదప్రదులు గజకాంతు వాచోంతులతోయ యల్లిరి చేయునుండిరి.
సింధువిపై నభిమానము గల రాసరాసజనంబు దారక మాతించుచుండిరి.

భోజకుమారివనల్లి సాచ్చిరి రాసీముఖముగా వా వా కవిని యురముఁ
బాడుతోనున్నఁ దండ్రి : నీవు నీ పవకండ్రి కేమి యపకారము జేసితివి? నిష్కా
రణము నిన్నతం దేనిదోఁజంపుఁ బంపెను. నీ సుగుణంబు లకవికి విపరీతము
లయ్యెనా? అయ్యో : నే నోచినవోము బన్నియు నిప్పులములగునని యెరుంగను
గదా : నీ వెప్పుడో పట్టాభిషిక్తుండ వగుదుమని దినములు లెక్కపెట్టుచుంటి.
పుత్రా । నీయాయు మెంతలో నంతవెనదియో? నీకు జక్కనిదివ్వ నరయు
చుంటిగదా । వారోఁ జెప్పియిన పోయితివి కావేమి? వన్నును శత్రువారిగాఁ దం
టినా? పల్ల : నీ తండ్రి నీపైఁ బ్రాణములు పెట్టికొనయే వ్యతి వొందిరిగదా? నీ
రీతిరట్లు గలుగునని కలలోనైనా దంధనైతిమని యితే ప్రహరముల గురయుంటోతి
వా పోవుచుండ వారిండును వోకదాది అమ్మా : ఆ మాట సత్యమో యసత్యమో
యింకను విచారించవలయును. క్షిరక పీఠులమెంటి తెప్పుకొనుటయే కాక యాన
వాయ లేదు. సత్య మెఱంగిన వారొక్కయును జెప్పరని పలుకుచు సూరడిం నది.
అప్పు యా యిబ్రాలు కలి : చలనములు పలికితివి. నీ మాట సత్యమైనచో మం
కానుక రిప్పించుమగదా : నీవు కేయి యంచలి నిజానింబుండం దెలిసికొనదుము.
పొమ్ము. నీ రాక వేదయుండునని యాపరిచారినంపి దైవమున కనేక నమస్కార
ములు చేయుచున్నది.

అని యెఱింగించి యప్పటికత ముగించి పై మఱియందు మరల నవం

గల తెప్పెను.

తొంటిది మూడవ మణిలి

జయంతుని కథ

కోలావతి - ప్రాచ్యరా : మీ కుమారుడు జయంతుడు మీమ్మడియో యడుగుటకు వచ్చి వెళ్ళుచున్నాడు పిలుపుడు.

మంజుడు - వత్సా : రమ్మ, నా యొద్ద సందియం పెరిగింది? నా కన్నీయంవయస్సు ని నిమిత్తమేకదా? నీ కేమి అవంతునో యడుగుము. ఇప్పుడే యిప్పుంటెవను.

జయంతుడు - (కన్నీయం దుడిచుకొనుచు) తండ్రి! నా కేమియు నక్కర లేదు మా యన్న భోజనమూనుచు భువనేంద్ర కారణమునకు జంప బంపితి పడు. అరిం దట్టి యపార మేమి కావించెను?

మంజుడు - పత్తి : నీవు దిన్న వాడె విట్టివత్సం పడుగవాడు. అప రాధి యగుటలే యట్టి కిక్ నిరంబితిని.

జయంతుడు - పెద్దవారలు చిన్నవారలై కాని మనుషు సేయరుండఁ జిన్న వారలైన పెద్దరికము వహింపగూడరా? అతడు కావించిన యపరాధ మేమియో యిండుక పేనుగోయి మన్నవాడ. వివరంపుడు.

మంజు - పత్తి : నీవు వట్టి యమాయకుడవుగదా? అక్కన్నక్క మెరుం గర మార్గమునుండివి. నీ నెవ్వరి సమిత్త మిట్టివని కేసియినో నీవే నన్నా పింతు చుండఁ వెరవారి నవ నేల?

జయంతుడు - నా నిమిత్తమా! సకలగుణానికెక్కువ భోజనమూను జంపించి తిని. అక్కటా! నే నెంత పాపాత్ముండ. అయ్యో! నేను ముట్టకపోయినను నా దయాకారి తీవించునుగదా? (అనియంతము బాదుకొనుచు దుఃఖించు చున్నాడు.)

కోలావతి - జయంతు! వారికి వారియన్న నిడయందు లేనిపిరిసి కేదలి? మన మంతకంటె చూరమువారము కామా? తిరగియుము.

జయంతుడు - తల్లి : నావిగుణాలుం నీమేమి యెరుంగుచున్న. నన్నుఁ గన్న నిడకన్న వెక్కుడు గారావముగాఁ బూరు వాడుగదా? “మా తండ్రి నేనుఁ గను. మంజుఁడే మా తండ్రియని” సంతసముతోఁ జిట్టించుచును. అట్టి పుణ్యాత్ముం జంపి రమ్మమటకు నో తెలుడెనో తెలియదు. ఏను మొకనాడు మే మిగుపుడము నడచికి వెళుకుఁ బోయి యేం దండు దిగుగుచుండఁ వరిజన మిండుక పింతుడు నొక మరాహము వెనువెంటి వచ్చి వా తొడ జీరి పారిపోయినది.

జయంతుడు - నా కులంకమునుండి బొట్టబొట్ట రక్తము కాలినది నా గాయముఁ బూరి యెడ లు. నీ కింకలంకం కన్నులలోఁ బొట్టబొట్ట రక్తము కాలినది నా గాయముఁ బూరి యెడ లు. నీ కింకలంకం కన్నులలోఁ పొట్టబొట్ట రక్తము కాలినది నా గాయముఁ పూరి యెడ లు. నీ కింకలంకం కన్నులలోఁ పొట్టబొట్ట రక్తము కాలినది నా గాయముఁ పూరి యెడ లు.

నా భారమిండుకయ్య లెక్క సేయం తమ్ముడా : ఎట్లాన్నది ఎట్లాన్నది వెరువ
తును, నీ ప్రాము మామిండుదని పలుకుదు నెన్నియో యువరాజులుదేసి పనరు
వీరి కట్టలుకట్టి యయ్యార సతన్నుఁ జెందినట్లు కారవలెయ్యె. ఏదిగో ప్రతి
రిన్నుము చూడుము. దీని బాధన వాని యువరాజులు లన్నియు జ్ఞాపకము వచ్చు
చున్నది.

శోభావతి - అమ్మో కంటి : నీ మాటలు తెప్పుచుండు నాకనుం గప్పిదు
వచ్చుచున్నదిగదా? గతమును నెప్పుడేమి చేయుగలము. తోలుకు మిగుల గుణవంతు
దనియే నేనును వినుచుంటిని.

అయంతు - కల్ల : వానికి నా యందుగల యక్కడల మే మని పట్క
టంతును. ఒకప్పుడు అన్నా : పిల్ల రాజైన వెమక నా యందీ యనురాగముఁ
జూపుదురా? అని యడిగితి నతండు నవ్వుచుఁ దమ్ముడా? ఈ రాజ్యము నీవే
పాలించుదుండుము. నేను సంతతమా విద్యాంతుం గొప్పిరే గాంధేవము చేయుదు
నని కృపారసపూడితుండు చూపుట నాపై వ్యాపింపఁ జేయుచు నానడిచె. ఆ
మాటలు తలంచుకొన గుండెలు బిన్నము లగుచున్నవిరా ?

శోభావతి - పురా : నీ కంటి తెలియక దుస్సార్కముఁ జేసితి. నీవే
యట్లు రట్లు దెల్పిన దిగ్గిల బెంత వింటింతురు. కాలగతి యుం రలచితి దిక్షము మరలించు
కొనుము.

మాంతుడు - ప్రేయసి : వాని మాటలు వన్ని నీవును వేరొకరికి బంతెద
వేమిటికి ? ఎట్టివానిని రాజ్యము వచ్చిన తరువాత వెనుకటి మాటలు విలునా? వా
రట్టి పాత్రలకు నేమిటికిఁ జూపెనో నీ తెనుగునా? కాలిగుండెవా దగుట ఎట్లు
గుండుచున్నవాడు. పోవెమ్మ.

అయంతుడు - హా : తల్లిలోకెకనుండురహస్వ : హా : మృత్యుధర గంటి
రాలావ : హా : సుగుణ అలెందీ : హా : రయోగి : హా : సుపమానా :
లోకకుమారా : అన్నా : సిమ్మంజూచి యెంతో కలమెనట్లున్నదిగదా : నన్ను
విడిచి గదియ ముసలాచాచిస్తావు. ఇప్పుడెట్లు పోయితివి ? నేను గృతస్మృత్యుడనిరా ?
నీ తెంట రాజేకపోయితివని యనేక ప్రకారముల విలపించుచు మూర్ఖులనవివరహీన
యందై పండుకొనియెను. కల్లి సేదరీయ్యుడు రావున నిలువంబడినది.

అట్టి సమయమున నాంతరంగిక పరిణామ తోకఁడు వచ్చి సమర్థు రింపుచు
లేచె. రాష్ట్రాధిపతియందీ నలుపుచు త్రావ్వాలులవచ్చి లేవరడరస మరయు
డున్నాడు. మీతో మాట్లాడుటకు సుమహారము మిగిలిపోవుచున్నది. సతకు
నిచ్చేయుదురేయని తెప్పిన సతందేమియుం దోచక యోగకరామన కరిగె

అప్పుడాకాకలులు స్వస్థిచారక పూర్వకముగా నాకేర్పడింపుదురాము
తచ్చిన కథలేల అన్నపతి కంకిచ్చిరి అమాత్యుడు నైగోని యట్లు కడుపురున్నాడు.

స్వస్తిత్రీ మంజు మహారాజావారి సమీపికి బాహిశుడు పోయితిని. లేఖరనులు మీ రెంపెన మీ ప్రియమైన చిత్ర పదక... జూచి పిక్కిలి యానందించితి. ముందు ప్రియ రీతావతిని మీకుమాడన కిచ్చుట కనుమోదించితిని. మహారామ విశ్వయింది తరలి రావంయు నియే పరివేల చుట లేఖరములు—బాహిశుడు.

అ వా రసెన సరావదు లందరు ప్రియం ఎవరోజాదా : అయంతుడా : యుం సంజీవ మందుచుంది. భోజనవియే నిరూపిం న వాడు ఎప్పుడు ఎదుట పోవంగిది. మంజులకునుతిదోలాంత మనస్కుడై యుక్కింత తడవు విచారించి మీ రంపెన చిత్రపతికి మందినదని ప్రాయశాన్యము. పీటి వేసు చిత్రపతి మనస్కుడి పంపితిని యింకయు క్షాపకము లేదు. బాహిశుని పుత్రుడు రీతావతి కడు రూపు సరియను వెనియుంటి. భోజాడు వదిలి తనమూ లేఖమనంపి యుండును. చోలమ్మ ఇందు నీ ప్రియమయి వ్రాచిపేరు వ్రాయుట కయంతలేదు గదా! అయం తునకే యా కన్నను వివాహము జేసికొందుగాన. బాహిశుడు మా కన్నుల చితి మరుగు లెక్కువ వాడు. చాని సంబంధ మన్నిచిరముల మరచిమనానుష్ఠనని తలం చుడు నామానురుల వలన రీతావతిచిత్రపతి మందుకొని యేడియో మహారా మప్పడే విశ్వయింపజేసి యాపాదలకఁ గానుకలిర్చి యంపెన.

పిమ్మట నా చిత్రపతిముఁ గెకొని బాంధవమునకు వచ్చి ప్రేయసీ ఈ యువతిని జూచితివా? బాహిశుని కూతురు దీనిపేరు రీతావతి. బ్రతుమహార్యరక్షకర నొందెర్యమన ప్రాతిల్లి యవ్వది. దీని వదిలి భోజాండు తన చిత్రపతింబుఁ బంపి యున్నాఁడు. బాహిశు కట్టుకను మున్నూరు గ్రామములు కట్టజూచుచునట. మన జనుండున కానాంతం జేసికొనుటకు సిక్కియించితిని. మహారామ వివాహమైనదని పలికిన నెని యామె యిట్లయె. మా భోజనమారగి జంపితిని నగరమంతయు పరిచిత్రిముగాఁ జెప్పుకొనుచున్నారట. ఇంతలో నీ పదములవారము విశ్వయింప ప్రియజ్ఞతానకుండుమా! చెంగమా మీదనే యనకమానన. అదియుచుం గాక మీ మనము కరని నిమిత్తము పిక్కిలి దుఃఖించుచున్నాఁడు. ఇప్పుడే పెండ్లికి సమ్మ గెంపువా? మణికొప్ప దినములు గడువసేయవని యుపదేశించెనది. అంతలో నొకసంబంధమొచ్చింది. ఆప్పుడు వత్సరాజు రత్న చందల సముజ్జ్వలముగు భోజనమారుని చిరంబు జేత నిదికొని రాజమంధిరమున కరుదెంచి మహారాజా : దేవరయానతి వడు పున భోజన భుజిస్తోర కంబారముముఁ దీసికొని పోయి దంపితిని. ఇదిగో : చాని భార్య : బాహిశుమన పలికెను.

అప్పుడు మంజుడు వత్సరాజు నగించుచు మిత్రమా : నీవు భోజ నెఱుంగుచున్నావని చెప్పెదన దానిలో సమయితివా? చానో నేడని చెప్పితి. ఇప్పుడు నా సమయముల దాదేముదాన మాటలం చెప్పితివా? సవిధరముగా నెరింగింపు మని నా కుండుచు కిట్లనియె.

రేవా : మేము దేవరయనుజులైన యరదముతోఁ బాతకాల కరిగితిమి. పిలిచి నంతినే యీ రాజమహారుఁడు నన్నుఁ బాదరక్షతో దండ మీద గొట్టెను. పిమ్మట నరయమునకుఁ దీసికొని పొమ్మని యొప్పు మీ కాసవ వత్తికం జూపితిని. అప్పు డతండు కాసవమునకు బద్ధులై రథమెక్కి వాలోపగ్గెను. ఈవార్త పురమంతయు నంతలోనే వ్యాపించినది. హేయలు పెక్కువారు నా రథమున కర్థమా వచ్చి యూర కలముఁ జేయుచు రాజుకుమారు నిందు దింపి పొమ్మని యడలించిరి. నా భటులచే వారి పల్లఁ జూపాయితంబు గానించితిని. మరికొంత దూర ముగిన తరువాత పీఠభటులు కొంద రాముద్దహించి వచ్చి యూరకలము చుట్టు ముట్టించిరి. అప్పుడు భోజకుమారుఁడు సానునయముగా వాని వారింతులు రాజు కాసవ మెవ్వఁడును మీదఁబడు. ముందీ యెల్లలు విమర్శించు ప్రమాదకర కరములేదు. అట్లైన రాజ్యము సేయుటయే సాగదు. అని యే మెచూ బోధించుచు వారి చూటంకము చూపించెను.

కొందఁ ప్రాధు పోయిన తరువాత వయ్యడవి కరిగితిమి. నన్నేచిది కిటు దీసికొనివచ్చితిరి ? రాజు కాసవము నా కేమిత్త వలెంచుచున్నది. అని యడిగిన నేను జెప్పలేక దివ్వఁడు నుమ్మ జంపబడితే జక్కటిగి బంపిరని రెండవ కాసవము జూపితిని. అప్పుడతం దింబుగఁము విచారించిన నవ్వె మొగముతో నోహో : దీనికంత పంత పవతేమిటి ? పురస్కంధుఁడును నలుఁడును శ్రీరాముఁడును నెట్టి సామర్థ్యము గలవారు అట్టివాడు రాజ్య ప్రస్తుతె యెన్ని భాములంబిది. ఎల్లవారును ! గాంధవంబునఁ జెప్పిపోవునుండును. అట్టి వారిని రక్షించువారవ్వరు ! ముందీ వార్తఁ జెప్పితిది. పిన తం దీక్షివము జేయుట నా కెంతయు సంతోషము. నేగ మీ పని కానిచ్చుకొనుఁడు. దీక్షిటిలో సిందికిఁబోలేకనే యుక్తక కాంతస్వాంతముతోఁ బలికిన మే మెంతయు నివ్వెరఁ జెందితిమి. మృత్యువ నకని కింతుకయు పెరవ్వలేదు గద. కిరంబు నరకుఁడు. నరకుఁడని వంతులయుఁ గడుతెలి మీ కల్లికొనిని. పిన తం దీ గాని చిప్పవలసిన చూట లేమెవం గలవా ! రెప్పు మని యడిగితిమి.

అప్పుడతండుచోఁగ నీచి ముప్పకవలంబున రత్నంబు జేర్చి యా యాప బిసె వేచియోచాసెను. ఒకటి మును నొకండు జనుంతునెట్టి సమృద్ధిఁ జేసెను. తరువాత వామమూర శేయఁడు హుస్సూరం జేయఁడు కమ్మలు మునినెనని మోహ్య చేతులతో కిరంబు వంచిన విధమున ను నడిగి దీసికొనివచ్చిరనిట. వల్లంత ముని రెప్ప యావత్తికలిచ్చి వత్సరాజు మునింబులతోఁ గల మునింబుల నొనరించెను.

అప్పుడు మంతాఁడు జయించుని జెప్పిన పద్యమునఁ గుంబిగా నెట్లు వదిలెను.

ఈ కన్నులఁ దిప్ప రాజొక వాత మొక్కఁ వడి బోపార చి

క్కున్నుల నిప్పు లేమరకుమా ? దరసయవోటితోక న

క్కున్నులంబుతమా ? బాంబూ రంబోయకుమా ? గురు ప్రియ

హృద్యుల బూర్వకర్మ మదికంది నాకు కరింపూఁ దగిన.

అ పద్యమును విన్న యాంబిక పరితాపము మనమునకు జనింపజేసిన ప్రాసప పద్యము నిట్లు రచింపబడ్డాయు.

శ్లో. మాంధరాక మహిపతిః కృతియుగాలంకార భూతేగతః

సేతు ర్కన మహాదధా వికలతః క్వానో మాస్యాంతరః

అశ్వేరాపి యురన్వితృపత్నీతయో యాతా నివం భూపతే

స్త్రీ కేనాపి నిమంగలా మమమతే మిథున క్షయో మాస్యతి.

కృతియుగమున కలంకార భూతులగు మాంధరాకయు, తేతాయగంబునకు గలవం సిద్ధియందుఁ దేలింపిన శ్రావ్యుడును ద్వాపరయుగంబున రాజ్యము గెలిచి తమ స్థానమునఁ జరిగినట్లును నిరర్థియుడు లోనగు మహారాజు లంకకు పెత్తనంబును భూమి పాలించెను నీ మమమతే పక్కవడిచియే లోకాంతమున కరిగిరి. విన రం దీ! సేతు మూల పై రూపి ఉండు విక్రిబహుళంపు. తెలఁ జెట్టుకొనియే బోయెదవు. అంకయాన లేమన్న ప్రభులగుకమైన కరీరమును ఎట్టి నిరపరాధియైన యన్న కొడుకు నేం జరిపఁ లంపుచువు ?

అట్టి యర్థముగల పద్యమును జరిపిరి. యా ముంజాండు తత్కాల జనిత వైగాగ్యశ్రుతిచే జగ్జ్వాతాపముఁ జెందుడు విగత చేతనుండె నేంబడియెను. అప్పుడు వార్యుచ్చి లేవఁచిన సేదఁ దీర్చుటయు సతయు నున్న టుట్టుపడు. నేను అంబాఁడును. పుత్రుం అంపించెరి. మా బోజుమహా! సుగుమసాగమా! భార్యకృతమని పరిశీలి యందుకయు నిందింపవెలిసి. నీ యట్టి కాంతస్వాంతఁ జరిమార్చిన నాపాపము నకు మీర కలరా? నీ తండ్రి నీయ్య నా లోకపెండి నీకొడుకుచాగును జూచు లిమ్మని చెప్పినమాట యందుకయు పొగింపలే వోయిరి. నాకు నెవ్వరికి గలరా యని యూరక యుండుచుంక నీకనిచార్య జయంతునితో వత్సా! మీ తండ్రి కిమ్మటి బోహం సెలిలను వత్సారాపము నిలిగిది మీ కేచియో పద్యము వ్రాసి వంపెను. దానిం జూచి యుండుచున్నారఁ బుట్టుమది బయలుతుఁ దల్చబడి వెచ్చి.

పుత్రా! నివాటి భర్తమహాద నాకు లేక పోయివును. సద్వీరరియు మన్విరాహుడైన కుమారుని జంపించెరి. నాఁడు నీకొక పద్యమును వ్రాసి పం పును. చూడును. యో పద్యస్మృతి పద్యము దొడ జరిపిరి. జయంతుఁడు తురము నుండిపోయెడు తెచ్చగా పంపింపఁ పోయెను.

అప్పుడు ముంజాండు కౌటాపము నంది పండితుల రిప్పించి పుత్రులహితము నుం దిచ్చితి నేమన నుడివ వచ్చివచ్చితి మీ శ్రావ్యులనును యా బోహం దొడ బోహం దొడ చూచి చెప్పెను. అప్పుడు నా జన్న పద్యము సేయుచును పద్యములనుచును.

అని యెరింగించి తదనంతర కథా వృత్తాంతము ముద్రసిద్ధుల దస్థలిమిలచి యుండుటఁ జెప్పఁ బొడంగెను.

తొలుది మూడవ మజలీ

లీలావతి కథ

సఖీ! చెప్పుము. చెప్పుము. సంశయంతర మేదిది? నీ చక్కడి చెప్పటిఁ జొయితిమి! ఎవ్వరు గనంబడిన. అచార్య మెవ్వరుచెప్పిరి. నని నరముగా నెఱిగింపుమని నాగపురమున బాపిమని భూతుల భూవతి కామంతిక యనుకవములారి వసుగు రయ నా పోలఁగి యుండునయె.

పదతి నీ యాజ కిరంమనఁగాని రాసంగరంబున కరిగితిని. పుణి మం తియ నేదియో విచారముతోఁ గుండుచున్నట్లు గవంబడివతి. పదుగు రోక చోట గూర్చుండి లోకమహాయని గునించి రైన్యలాపమంల వాడకొనుచుండిరి. మేమ మిల్లగా వారి రావునకుఁ జోయి అయ్యో! రోకమహాయని నెం నెందున్నరని యడిగితిని. వారిలో నొకడు అయ్యో! ఎక్కడి లోకాడు. అతిని నెంపు నాక మందున్నది. మావీరు విడిచి నూడు దినము కైదునని చెప్పెను. అప్పుడు నేను గుండెలు కొట్టికొని అయ్యో! ఎప్పుడు స్వర్గమునయో! ఇంతలో నేను ర్యారి మాడినది సత్యముచెప్పెను అని విషయముతో నడిగిన ఆయన పద తర్కిన బావమృతము నొందెను. అని చెప్పఁ బోవుటయు నురి యొక్కడు నుండుచు నా సుగతి మాకుఁ దెలియదు. రావు నకు గారణము కావలయునా? ఎప్పుడు విమసిగమట సర్వముని చెప్పెను.

అప్పుడు నేను ముందు చోటికిఁ జోయి విమర్శించ నర. పద తర్కి లాజ్యలోభమునం జేసి భువనేశ్వ : గవమునకుఁ బంపి చంపెంతయుఁ తెలిసెవతి. ఆ మాట విని చికరుచున్నట్లు నాచార్యుల యజ్ఞమునకిఁ చెప్పెను. అదియే యజ్ఞమునకుఁ యదు చెప్పిన నుండు నాచార్యులకుఁ జోయితి? అని ముందుండిన. హారవిధి : ఎంత ప్రాచీనమైన నాచార్యులకుఁ జోయితి? అని ముందుండిన. దానించుచుండెను.

అంతలో దలి ముందు చెప్పి అమలకాంబు చివరకుఁ బండున్నది. అది కోడినవాకితే తర్కికిఁ జెంద నీవయింపు రయి. చాన్చి యుండు రాసంగరంబు భరణి సునియారాధ విశ్వయముఁ చెప్పి చెప్పి. ఎందున్నదని చదివితి. నమంబు నిర్ణయ చోయి చూచుచు నా పీకముపైఁ బండుకొన్నది. చెప్పినది.

ఆ మాటవిని నెలకొని పాద్య మేమిది? పండు చువ్వలకి నప్పు యుండెడి? నేను గోరినవాని నుండు చివరకు. నీ మాటలంతగా చెప్పదని చెప్పిన పి యి అట్లెవాక్యముండు మామిచ్చి? ఇంతకుఁ బార్శ్వదే పంపిన

తూనుచును వచ్చిరని చెప్పిరి. కథలెట్లు చూచి వచ్చిరని తెలుపుటయు లీలావతి వమ్మక యీ లేక లిలుతెమ్మని యడిగెడిది. అందుచేత వోక పరిచారికను వర్తయొద్ద కనిపి యీ ప్రతికరం దెప్పించెడిది.

అందు నా కుమారునకు మీ మాతకు లీలావతిని వివాహము చేసికొనుట కంగీకరించితిని. ఈ దేశలో వ్రాసిన సుమహాభిమానము పెండ్లికి వచ్చుచున్నాము ముంజాడు అని యచ్చయిద్దఁ ను విమర్శించియి దురభిమానమునకఁ దేవువాయక పోవుట సంధించుచుగా నున్నది. తన కుమారుడు మరయొకఁ డున్నాడేమో ? అని నిమి తమె యంగీకరించెనటా కలిసికొనఁ జూచు నేను కోరినవాడు భోజాడు కదిగో ! వాని చిత్రతయము చూడుము. అది చూపుచు జామంతిక పోయివచ్చి చెప్పినమాట లన్నియు వెలంగిరినది.

పో, పోయ్యా. ఎక్కడిదానపు అమంగళపు మాటలాడెన నేమిటి ? మరయొకని పెరికి పెండ్లి చేయవచ్చును. వానితోలి వన కేయనీ మందరించిన కల్లిరీ లీలావతి అమ్మా ! బ్రతికియవ్వచో బోలకుమారుని పెండ్లి యాడెద. లేదో సిద్ధ బ్రహ్మరాజిజ్ఞప్తయందెవఁగాని యొకని వశపనని వలికినది. అవ్వెవ్వయిరువురు పెద్దతరపు తగవుకాది. ఎంతవెప్పినను లీలావతి యంగీకరించినదికాదు. అవ్వార్థ యామె భర తెలింగించినది. బాహికుండు వాహుళ్యుఁ గొందర రాధాభగవత్తును బోయి భోజాని వృత్తాంతమును తెలిసికొని రమ్మ మంపెను.

ఆ కలియ పరివరయించుచు మోటకలు తెక్కిపోయి వచ్చి రేవా : బోల కుమారుని జంపించి ముంజాడు మక్కాతావము అందుచు నన్నిఁజొచ్చుటకు సిద్ధ ముగా నున్నాడు. మనమా గొరవ కలపెట్టవలసిన పనిలేదు. వెరొకయోధన సేయఁ దని వ్రాసుచ్చిరి. ఆ కథ విని యీ రాజామిర్జి రి మెంజునకుడు మంత్రులతో నాలో రించి పులికకుఁ బెప్పకయే వెరొక సంబంధము విశ్వయించి యామాహారమునకే పెండ్లి చేయు వద్దేర్పరచెను.

ఆ వార్త రాసిముఖముగా విని లీలావతి యొకని పెండ్లి యాడుట యిష్టము లేని దగుట వివాహమునకారము తెందు మూడు దినములున్నరనగా నెవ్వఁగిరి తెలియనియక వేకవజాచున లేచి కొట రాజు చువనగల మొక తురగము నెక్కి యొక యరణ్య మార్గమునఁ బోవఁ బారంగినది.

ర్షనవ్యయులగు కరుణాం వికటం సురలింప విరించికరమాగాదు. ఆ చిన్నది యాక్యాకోస బయలుదేరును. ఆయన రాసిము నందును, బాంజున నందె లెస్సగా రింపబడి యున్నదగుట ప్రేకఁగొన్నెంతవలె నుచి యెది వెగఁగుగా గుఱుగును గోలుగుండు. అది చేపము చూడఁ బుడమి. ప్రియో తెలిసికొను దుర ముగా నున్నది. అం బుపీఠంబందతల మధ్యనఁ బెట్టెనుక వేటికి నట్లు పోవుచుండ నొక రోజున గా ముట్టఁ బచ్చి గొన్నెను. పులిక వ జాగెడి. కొంత నవ్వరిగి

వంక గంటకాకడ సొందెదె తెరవు దొరకినది కాదు. అప్పుడప్పుడతి తక్కిని పెల్లగా నడిపించును దెరపి గసంబు దెసకుఁ బోవును గంటెం దాటరు దొరయల న్నిట్లొనెంచుచు వచ్చిన దాఁయుఁ బోవలసిన తెరవును దెలియక తిసిగవోలె తిరుగుదు నమ్మవోరయ్యులలో తిక్కులు పడుచుండును.

ఒకదోఁడు దురగమును నెలిపి సమున్నతా గ్రతంబగు నోయవో చెహ మెక్కి నలుదెసలు పోతఁ జూచుటయు నొకమూల సవతి చూడఁటలో అలాఁయ పున్నట్లు పోతగట్టినది. ఆ తిక్కు గునుక్షు జూచుకొని యా దిగుడులోఁడ క్రమ్మర వాచవ మెక్కి యొక్క భక్తుఁ బోయినది. అందుఁ గునుద కైవర ముండిమైన మక్కా కర మొందు కమ్మన మండున గావించినది.

తత్కాసారకాసార చోరకములగు కుమార సమీరములు మార్గామాస మపనయించు దత్తి రరాదిన వాచుమును దిగి అలములు బ్రాగించి యొక తెలువీరం గట్టిపెట్టినది. మరయు వర్తమనేరత్నం బర హాసం సొంపువిరోకింపుతుండు నొక దండఁ గోవెయొకటి కనంపదినది. ఇచ్చి అనారద్యమం టి దేవక ముందుటఁ గతంబేమని యాలోచించుచు నందు అనుచుండురను తంపురో నా గుడి రావునకుఁ బోయినది. ఆ వెల్పు దొండకిఁ గవాఁచులిస లేవు దైరవ విగ్రహ మొకటి యొప్పుచున్నది. ఆ దేవకకు సత్క పూతోత్సవములు చేయుచున్నట్లు కనంబరలేదు. అప్పురపు దెవ్వరో పూజించుచున్నది దిహ్నుములు కెన్ని యున్నవి. అర్చట విశేషము లన్నియుఁ జూడరు నా కలకంఠ క్రమ్మర వెనుకటి నెంపునకు వచ్చి కలారి నొక తరహాం దగిలించి పుట్టులులు విప్పి గట్టునా బెట్టి దిహకర కిరణ ప్రకాశిత సంకాపము వాయు పోయిగా నా నరసింహుఁ పూర్వమునం దిగి తీర్చు లాగఁ బొడంగినది.

అట్టి సమయమున నొక సార్థవాహుఁ డా తీరమునకుఁ బావచ్చి యందున్న యోగ్యులును గాంచి అను కప్పురో యున్నారని తెలిసి నలుమూలలు చూచుచు పెద్దయెలుంగవ టి పుచ్చాత్మలాఁ నేను దా నుగర గనిని. వర్తమఁడ. దారి తప్పి యా యదవం బిలిసి. దొంగలు తడునకొని వచ్చిరి. నమ్మ రక్షింపుడు, రక్షింపుడు. తని కేకలు వెనుచు నటు పటా తిరుగుచుండును. వాని య రర్చిని విని లీలావతి బాలిపరియు కెగంబరయొ కమ్మన తలఁచు నేమి చేయుటకు నీలుదర తన్నోయలు చూతురను సంకోచముతోఁ గంపముంబగు అలమున వసించి తన మొగ మొక సర్వప్రతప లవలె గనంబరవట్లు తెలియించు చుండును.

అంతలో నా చేం దగిలించి నచ్చిన తోచు లర్చదీకివచ్చి నలుమూలలు వెడకి లీలావతి పిప్పిపెట్టిన పుట్టులులెల్ల గైకొని యవ్వంకఁ బోయిరి. లీలావతి యర్చింబం బరసి ఆమెక్కఁ బాక నేనెచి చేయుదును? నా కట్లు పుట్టులు లెత్తికొని పోయిరి. ఇందు నే దొకటిం మెట్టుదొరక కండు. కట్టఁ పుట్టులులు విప్పి

దిగంబరనే జలమాడు వలవాటి బోటల కెల్ల గలిగియున్నది. అది కడు ముప్పు పెచ్చినది. దెస మెడకో వెక్కడికో బోవుదును? అయ్యో! కలంతుకొన నా సంకల్ప మున్నత ప్రేమాకల్పమైనది. అయ్యెం బెండ్లి యాద నిష్ఠము లేరని తెప్పిన బలవంత పంజర గట్టిపట్టెడనా యేమి? వేరే సాహస మేమిట్టి? జేతువలయును? నా దీ యవలలో మరణము వదిలి విడిచిఁ గాబోయి! హరిహర పారణ్య గమ్యులైనను నొపటి లాక నిష్ఠింప నక్కము కాదుగదా? తోలుండు హతుండయ్యెనని వినియు నక్కడికిఁ బోవలయునను బ్రయత్న మేమిటికో తెలియదు. నా బుద్ధి యంతయు మెదు ర్చుచున్నది. ఈ నీటిలో నుండి పైకెక్కి వాపుదును. పోయియు వెళ్లు మనుదానును దైవమా! నా నీ యాపద యేమిటికో దెచ్చిరివి. నీ కృపారాని నిన్ని రిక్కులు పెట్టెనరా? అని పరమేశ్వరుని ద్యాసించుచు నొక యుపాయ మాలోపించి సర్వ పరలంబులన్నియు మేనోఁ జూట్టకొని తూర్పుదే దిగియందుకొని యల్లిన తీరముఁ జేరి యొక తూమర మూలమునఁ గూర్చుండికర్త వ్యముఁ దెలియక ద్యాసించు చుండెను. అంతలోఁ బద్మిని కాంచుండు పశ్చిమగిరి శిఖర ముంకరించెను. అట్టి సమయమున గంధర్వదంపతులు గొంద రా తటాకమున జల్ల క్షిరపాద ననుజెంచి దేవులు విప్పి చూచున సదామోలించు నీటంతటి యాదులార మెవరు పెట్టిరి.

అంత విషయం వారి వివరములునుచి శీరావతి బిరా? చీక సోరాంగనలై యుండరు అలామాడువేళ మావన మావనకుం పోలిక మీను లేములు ఏప్పుదురు. అనియు. నన్నుఁ జెందిన కుండు మీకో నొకనుంకరిం జెందుగాక. ఒకదానికొక కల్లలాని పోయెద నీ యాపద నీ నీతి రగవంతుండు చాలించెనని తలంచుచు మృగము నోఁగి బాకి మా కోకలవరి కరిగి మేలైన యొక లేము సంగపొందుకొని పెల్ల పెల్లన ప్రాకురు దవ కటారి దీసికొని బొంకలమాటగా దెరవాలయమున తిరిగి యందాచీక కరించి శృపాఞ్జలు బాణిమరింతుకొని యా చైరవ విగ్రహమురాటున గూర్చుండెను.

అంతలోఁ జీతదీపదీపది. కొంతసేపటికి మంటానార మొండు విసం బడినది. అది యేమియని యాలోచించుచుండ నొక కాపాలకుఁడా గుడిలోఁగినినదొచ్చి విగ్రహము మ్రోలనన్నిదెల్పి హోమముఁ జేయుచుండ నా కంఠమునుండి యొక దేవత బయలువెడలి కాపాలికా! నీ కామితమేమి యింకింపుమని యడిగిన నతండు చోరలు కోడించి యట్లనియె.

స్వామీ! అవతెలంబుండి మేమి చి మల్లక మిందు బుభక్ష్యగఁ జేయు ననిగి నీటిలో నీ కన్న గ్రహము కలిగినది. నా కోరిక వినుము. చింతాంగదుని నీ గుణ దర్శనముగియును చన్నదాని నిర్వచికో దీసికొని రావంతును. దాని నీయింకెల్లము నీయింకెల్లమున్నది. అనాకంఠం బెండ్లి యాడు కలంపుతో నీన్నా

రావించితిమి కోరిన పద్మైకవృక్ష రమ్యరసోయి దెందు గడియలలో నా కేయం దీమి కొని వచ్చి యా తాపాలికుని మోల వేరిన యంకర్థితుం రయ్యెను.

అప్పు డా కాపాలికుం రగి మ్రోవ్వరిల్లం జేసి యా రిగయతోడి కరణుఁ బట్టికొని "కయలేమిటి! నన్ను గురితు వేర్తిరా! నాదు ఏ యింటి కరుణెదలిన కాపాలికుం. నా యలిరావ వలదేదిన భటులచే దోయించితివి కావా! ఇప్పు డేమి చేయ దున్న? నా చేతం జిక్కిరిసి. నా మహిమ యెవరకు పడవించితివి పక్ష! నిన్ను తో వన్నుఁ బెండ్లి యాడుము. కన్నులెత్తియాడుము. ఇది మీ గృహము కాదు. మహాశిష్య మర్కమనంబులై పై రహాయము" అని మూకులయు వాకలికి యులికిపడి యోరి : దురాత్మా : పా యంకరముఁ దెలియ కేం బలవంత పెద్దెదవు. ప్రాణమైన విడుతునుగాని నిన్నుఁ బెండ్లి యారము యా చేతియ ప్రత్యక్షరముఁ జెప్పించెను. "ఇప్పుడు నీకే బలవంతమునుఁ గ్రీడించెద నెవ్వ రక్షమో చూతుము గాక" యని వెదకించుచు నా కాపాలికుండా పైదలిచేయు విడలించులయు నట్టిడియ పెద్ద యెఱుంగున వేరును దొడంబడి.

అప్పుడు ఏ గహలఁ బాటవ మన్న లీలవతి యంకయంజూడుచు సమ యము వేసి వేసి కదిలించు బుంజించుచు నోరి : కాపాలికా : అ కమంబున మంత బద్ధం జేసి యా చిగరావతోడిని రప్పించి వేరించు చుంటివి. నిన్నుఁ జంపిన కోషంబుదేదని మఱుకుచుఁ దలఁచిన వచ్చి కలారి వాని కింబలు అంటింటి పై రవునకి నై వేళ్ళనుఁ బెట్టెదడి.

అంతలో పై రవుడు ప్రత్యక్షమై మవ్వకంటి : నీ సాహసమునకు నెమ్మ కొంటివి. || పరియెను గోరికొను మిచ్చెడనని పలికిన విని లీలావతి యాచియం గోరక మహాత్మా : ఈ సుందరి నెందుంటి నీసికొనివచ్చితివో యచ్చటిఁ దీసికొని పోయి విడిచి రమ్ము. ఇదియే నాకు నియమమి పలికెను.

ఆ వేలా పాపాపైకోడి వచ్చుచు భుజముపై నిదికొని ముహూర కాల ములో వెనుకటి మండిరమున కయ్యెఁ బై బయంకరెట్టి పచ్చెను. అంతలోఁ దెల్ల వారివడి. అప్పుడు లీలావతి పెల్లన గుడి వెదిలి నేరూ : ప్పలకాక పరయచు నా ప్రాంతభాగముఁ దీసివడి. పారెందుచు గమంబుదేడు. ప్రిమ్మర గొంతున్న తాడనకు వచ్చి తన్నుఁ జూచి నల్గించెడు పొటకమును దవ్వెను నా బిన్నని రివ్వపన్నె. య త్తరగము నొకదెనుకు నడిపించుచుండెను.

కొంకదూరము పోవడకు నొకలోచి నాపాటచ్చయలా వరక్షని బట్టికొన మెర పెట్టయంద మూటఁ బాపుచుని దెట్టునకుఁ గట్టి కొట్టుచున్నాడు. లీలావతి యవలం నవ్వటిఁ బోయి తన్నునుఁ జూచుటోలి యాసార్థవాదాని విడిపించెనది. అతండా లీలావతిఁ బాడవడయకొని మహాత్మా : నీవు నాకు ప్రాంతానముఁ

గానిందిరిని. లేకున్న విపాటికి నన్ను పీడు పెట్టెయ్యవలదు. నన్ను వెనువెంటఁ దీసికొనవలయు అనవలయు. తేవుమున పరిగిన నక్కరికి యిట్లనెయి.

ఏ కెప్పుడవు? ఎందులోవుందువి? ఏయొద్ద నేమియు లేదుగదా? నన్ను పిల్లలేమిటికి పీడిండునుకదాని యడిగిన నా కరకుం దీటనియి. అయ్యా! నా కాపురము చాలాపురము. నేను రక్కవర్తము. నా పేరు రక్కపాలు. చందురు. రక్కములు మూలగటికొన గట్టముపై నైది యలకాపురమున కడుగురు దారి తెలియక నీ యడవిలోఁ బడితి. ఎందు ప్రాయలు నన్నుగాంచి యడ్డగించిరి. అప్పుడు నేనొక యుపాయముఁ జేసి గుఱునునందు విడిచి పారి పచ్చి చాకిఁ దెలియకుండ గా మూలనొక వృక్షముగఁగముఁ జాకివైచితిని. ఆ గుఱుమైననన్న మూలలో నేమియు లేకుండుట పెనుల్పించి నన్నుఁ బట్టకొనుటకుఁ దరిమికొని వచ్చితి. నేనంకమున్నె యాముద్గై దాచితిని కావునఁ బట్టువడినది కారు. నన్ను మూలఁజాపుచుని సర్పించెందులబ్బాదు. పొలిములైన విరువ సాహసిందిరి. గాని మూలఁజామఁ జెప్పితిని కాను. ఇంకలో మీరు వచ్చి చిదివెంది రిని. అదియే పా వృక్షాంశమనఁ తెప్పెను.

అప్పుడు లిలావతి నవ్వుచు వరకుల ఇంద్రుము లిట్లె యందును. అ మూల యిందువ్వులో సేవు తెప్పగఁజూయి. యడిగిన తెప్పగలదు అక్కడికి పోవువము రమ్మ. మీ ఇంకనన్న నాకు దొంగల వయసు లేదని పలుకుదు నొక మ్ము మొదటికి దీసికొనవలయు యందుఁ జాలెనుంచిన రక్కముల మూలఁ దీసి చువుచు నీత దోపుడము వెన్నుచి పలికెను. లిలావతి యా మూల నందుకొని హయనుఁజె జెల్లికొని యరందు కడలో నడచుచును నా కెరచిని మిల్లిగా రోయదు పరకుఁగా. నీవు చాలానగరము జయించితి యెట్లె దిన్ములైనది. మీ చాళుకుఁలియి యవ్వులాఁగా? యని యడిగిన నతం దీర్చినయి.

అయ్యా! నీ సిద్ధి నీవతి యందును వీకములైనది. ఇప్పుటి మా ౧౭౭ కడఁ బూరుదు. అన్నకమాయన రోజువను చానని రాజ్యరోఫలమునఁ జంపించి విన్నుటఁ బొన్నాల్లాపముఁ జెనుచు నల్లుఁ జొచ్చుటకు సిద్ధపడియెను. ఎవ్వరో సిద్ధుడు వచ్చి రోజుకుపారు నాడుకెంతోఁ బలికించి దీసికొనినరువుని చెప్పటకే నావక నా యానతో నుంతెను. రకత నేనె పోములు తిరుగుచుండుటలేఁ జంపివేషములు నావంకగా తెలియవనఁ చెప్పెను. అన్నుల పిందువులువలె నా చుట్టఁ బ్రభులను పోకిమకొక కడఁ యున్నాడు. పొచ్చెనుని చాచునా రానుటలని యడిగెనుండ్డెను.

అట్లు నాడు మూలాపకొనుటకు పోటి పాముగాంచు. రోకవతి జేసి. నా రావలె గడ వారొక యంకిలోఁ బొచ్చెను. మునిమాడు లేచిదుడ రావలెను. నునిమావలేడు. ఎవ్వరో తోపుకొని రోయదని నిర్పయించి పిమ్మట

సెలైవోనలయొనని యోలోచింధునడచఁగా నికవున కూలివాండు వచ్చి అ.ఘ్య. మేము పేదవాండునఁ ఘూటల మోఁకొని నీ పెండ్లికి వత్తుము. ఇత్తము పెద్దనఁ గొని యుడిగిరి.

ఆ మూలము సత్యమని వచ్చి వారితోను మాకు మూలము లేవు. దానిని
జూపినందున, మీరు దగిన పాత్రలోనికి వెళ్ళమని చెప్పిరి. అందుకు వారి
దరించి యిది సయము. వాస్తవము ముందు నడచుచు గంకములు నేరచు నేర్చు
తగినయిన గొంతచూరము. దీనికొసోయి యొక మహారాష్ట్రములో, బ్రహ్మ పెద్దది.
కీరావతి వ్యవసాయముతో నడుచు పోయించి కరణులు గరవాండు గాని
సేవగమనమును వారి వెంట నడచుచుండెను. అప్పుడొకప్పుడు వాకలోయలో
గొంతరు కోయివాళ్ళ నెదురై నిలువించి వారి నడవించిరి. అప్పుడు కీరావతి
మందు నిలిచి ముప్పటికి నాల్గవ పెట్టి? మీ యిష్టానుసారము వాడు? మీ
యొద్ద సొమ్ములున్నవి. ఆ యుద్ధానికి పోయి పదికి? ఆ పదికి జమవెంటి వచ్చిన
తూలివాండు? వారి మాటలకు జూచి కోపాననముతో నా యిరువుర కరణులు
ముందుగ నడిచి లేళ్ళగమనమును సంగంబు రందరిన నా మాటలను విని
సరకులయి యెదానుదరి యా యెడ... రందరు వాపోయిరి. అది పోయిన
జూచి యా వర్గమును వెళ్ళువారు వెనువెంట దివిగంబు వెళ్ళు. అట్లున్నప్పుడు
ముచ్చులనెల్ల, గడలేర్చి యాపకతి తిరస్కారక నలుమూలలు నూచుచు గమ్మ
సోనము గురించి విచారించుచుండెను.

అసీ వనియంపిన పాడిపిట్టాడు తక్కుదాశేన మనంబు ననుకమ్మన్
నలమి తెప్పలొంగెను.

కోరిబడినాల్సిన మజిలీ

హాజీ కుమారుని దళ

[illegible]

యా వాల్మీకీయః తుగూడూమండై వాటి వేకువనామున నరుచదులతోగూడ నొక యకట మార్గమునందుఁ నడువఁ బోవంగెను.

అర్థంత ప్రేక్షిక్కువరకుఁ దురగములు వాడుకగా నున్నవి యీ వాడుకలును చువవలయు కిరణములు సోఁడరములును లేమధ్యాయవరములు నటించింప ననుచుండులో నోరి. అంశపురమునకు మార్గము మీరెఱుంగుదురా? ఎంత దూరమున్నది? పోయినకొని యదర్థముగముముగాఁ గనబడుచున్న దేమి? ఒకకోటఁ గొంతసేపు విశ్రమించి యేగదలయును. వాటి పయనము దాంబడిలికగా నున్నది. పాటాపాటి నడలదే దెద్దదూరము వచ్చితిమని పలికిన వాకింతియు లిట్లనిరి.

వాల్మీకీ : మమ్ముల కాపురముఁ గొత్తదాని దీసికొని పొమ్మని ప్రధాని నయమించెను. ఈ కోస కరచు జనులు నడచుచున్నది. కాదు. పది దినములముగాని మన మంశపురముఁ జేరలేము. అహర పహరములు తెచ్చితిమి. నీచగద బావున నిలిచి ఘటించుచుగాక. ఏ కాంతి మహించియే పోవచ్చును. తొందర యే? మీ రక్షిమకుమారులు గదా? అని పలుకుచు నొక దెట్టునక నా బోలుచి విశ్రమించుజేసి ప్రాంతరాగముల కరిగి జలముఁదెచ్చి యుదీకాహరమున నడవిన దృష్టుగానింపిరి. అకండు విశ్రాంతిఁజెందిన పమ్ములు గ్రమ్మర బయలుదేరి రాత్రికే కొండపలి నెడఁ జేరవలయునని తలంచిరి కాని యల్లికొల్లిక యెట్లయునాడు గనంబడి యుకాదు. ఏకలే పరికమున్ను యొక పాదవిల్లి కాసుజేసి పల్ల వాయ్యఁ గల్పించి వాల్మీకీయనందుఁ బంపజేసి పరిచారకు లిరువురు నాయుర హస్తాలై కాకికొని యుండిరి.

భోజనావాప్తియిల్లఁ బనవల్లఁ గాంచిన దుర్మయమును గురించి పఠించుచు నెట్లుకేం దెల్ల వార్చెను. సూర్యోదయముఁ గాంతకరమయింపగా దీర్చి బోస బయలుదేరిరి. ఆ మారమేజ కొండలోయనఁ బనికొనఁ పోయిరి. మారముఁ నప్పటిమన యీ సేవకలనుకొని తొనువనుఁదెచ్చి. జీత కొలన కార్యవరిని పెద్దాహ్లా కృత్యములు నెర్పఁదలంపం జరిపి. నాటి సాయంత్రమున కాయదవి దాటక పోయితిమని ప్రార సత్వంబునఁబలఁ ప్రహరము గలుగక మానదన తలంచుచు పంతుజే బయలుదేరి యతివేగముగాఁ బయనము పొగిండుచుండిరి. కొంతదూరము పోయినంత నొకచటపొడవయి వాహనమునాముచే నెడలనం నానరించి దిక్కులుల నుగ్రంబుల చరుగ ననుచుండిన వాహనార్థ మాయన పరావీణమన్నవి. శీతంసాం దర్భా యాలిరాదుంపున నా పుష్కముకింద సోహంతవయలతోఁ గూడు. కొంతసేపు పనిమిదిని పయనం కావలెఁ బోవలెను. పోవుచున్న కొంతదూరం దెల్ల వార్చెను.

అది మహాఁ దర్భాను అయిన పుష్కములను నాము పరిధిలోఁదెల్లవె నెల్లవలెనున్న పుష్కము పోయితిమి. తెలుసుకొనఁబట్టెము నా పుష్కముననున్నవి.

ఇందు మన సర్వమునకు మిగిలిన సర్వములు బంధవర్త్యము. వేది రాత్రి యారాత్రి
 అను కాళాంతరమున వసియి గడువవలయును. భక్తజై నము సాగింపవలసిని
 నియమించిన నాశీంకరుంగేకరించి విశాలముగ నొక కాళాంతరమున కయ్య
 ననురించి యుండు పంతుకొని స్మరించుచుండు సుమధుని పేర్కొని కాదుచుంకిరి.
 అట్టి సమయమున మీద కొమ్మలనుండున నేకియో యెప్పుకమైన వెలుగుగనెఱుగినది.
 ఆ కాంతి కూరి యో భటులలో నొకడు—

ఒకడు — ఓరి : ఆ కాంతి యాచరితా ! ఇందు గౌరవెరయ్యము
 లున్నది సుమీ ?

రెండవవాడు—అమ్మయ్యా : ఆ మాట వాకేం చెప్పింది ? నాకు
 వయ్యముమన గరు భయము. వే ను చూడలేను. అది యేమి చేయుచున్నది ?

ఒకడు—అహ : ఏమిట ఏమిటవచ్చు ? ఈ కత్తి వేదిలో నుండగా
 నా భయము మనం నేమి చేయగలండు ?

రెండవవాడు—కతులతో వాసమేమి చేయగలము ? నాచిది యాపము
 లేదు. కనబడకుండు వర్తి పేదబడి ప్రాణములు రాగవని చెప్పుదురు.

ఒకడు—అలాగనా ? ఆ మాట నే నెఱుగను అయ్యా : ఇది
 మీదబడి మనం అంతును గాలోలు :

రెండవవాడు—ఇదిగో : నాకప్పుడే యాచేక మగుచున్నది. ఒకలు నలుకు
 భుక్తి యాతుము.

ఒకడు—అక్కటా : బుద్ధిసాగరుఁ డీరాజపుత్రుని బరింతుగా నేనమాను
 యులు జేర్చితిమేని మంచికానుక లిష్టమునుని చెప్పుకరే నాన పడి పచ్చరియి. దర్శిన
 తరువాత ఏ కానుక లేమి చేయుదును ? మాంజానా పాపాత్ముడా, ఏ మాంజానావనే
 యీ రాజపుత్ర ముకు నంబు పొవ్వింపవలె.

రెండవవాడు—కమ్మ : నాకు వాటింపవలె ముఖంబున్నది. ఆ వయ్యము
 మీదబడి కుతుక బుద్ధిపన్నది. నీకు నుండునది గొప్ప అంతు. నా విద్యాపుత్రుని
 గాపాడుచుండువలయుం బుద్ధి.

ఒకడు—ఆ మాట : నీవు చెప్పితి యున్నది. అప్పుడే మీదబడిననని
 చెప్పుచుండినో ? నీకంటె నేనే కొలము దైర్యవంతుఁడనగదా. ఈ రాజపుత్రుని
 లేపుదురా ?

రెండవవాడు : కన్నవన్నెలయతోఁ బెక్కి లేపు. ఏమి చేయి బాధికాగము.
 : యుగంబు లేని ?

ఒకడు : రాజపుత్ర : రాజపుత్ర : (అని విశ్రాంతవర్తకముతో నియమ
 యున్నాడు)

భోజనము - (అదరిపడి లేచి) ఏమిటా! నన్ను మంచిస్వప్నాంతరమున లేపితిరి, ఆకల మంగళాభిముఖమేనది గదా.

రెండవవాడు - మీకు మంగళాభిముఖముగానే యున్నది. నూ కమంగళాభిముఖముగనున్నది. దూకుము.

భోజనము - ఆట్లు ఏకృతముగా చూల్చుచున్నావేమి? ఏమి యుపద్రవము వచ్చినది?

ఒకడు - కొరవిదయ్యము కొరవిదయ్యము.

భోజనము - ఎక్కడ? ఎక్కడ?

ఒకడు - అదిగో! ఆ కొమ్మలపండున.

భోజనము - (చూచి వెరగుపాటుతో) మూర్ఖులారా! అది కొరవిదయ్యమున యెట్లు నిశ్చయించితిరి?

ఒకడు - కాదీ! నా కాలి యెట్లు వచ్చినది?

భోజనము - ఆ కాలియు కడు మనోహరముగా నున్నది, కొరవిదయ్యము కాదు.

ఒకడు - అప్పుడే నీవి కంఠముఁ బట్టుకొన్నదని నీడు మొరపెట్టుచున్నావే?

భోజనము - బ్రాంతి యట్లు దేయును. వెరవకుడు. అది పికారిము కాదు.

రెండవవాడు - అమ్మయ్యా! ఇప్పుడు నాకు గొండెము మాచి వచ్చుచున్నది.

ఒకడు - వెదక, ఇందాక దయ్యము నా పని పట్టుచున్నదని పిల్లల నా కప్పగించితివి కాదా! ఇంకలో నెక్కడికిఁ బోయినదిరా?

రెండవవాడు - రాజపుత్రులు రుద్ర దయ్యము కాదని చెప్పవలకు నా కరీరము నే నెరుగను. అది యేమో వాకుఁదెలియదు. నీవు మాత్రము వెరవలేదేమి?

అని వారిద్దరు పంపము రాదుకొనుచుండ నవ్వెను భోజనము మూర్ఖులారా! పికార మనవది యొకటిలేదు. అది నీతిహీనుల బ్రాంతిహాసపు బాసించుచున్నట్లు కనబడును. ఇందుల కొక యిది పోషహాసం బాగ్గింపుడు :

సులోచన కథ

... గానం చేసినది రంజును, బంజీరయను గ్రామంబును, బ్రాహ్మణుడును బ్రాహ్మణుడు సులోచన యను వార్యుతోఁ గాపురముఁ జేయుచుండును. విద్యాగంధర్వహీతుడైన యతఁ ఁను నేటికీరకాయనరె పెరిగి కమ్మ యున్నది. అతనివార్య సులోచన మనోహర రూపంబున్న యగుట జూచుచారి కా రాంవర్యము విడిచిముగ నున్నదని తోచక మానడు. సులోచన భయంబనురాగము లేనిదెను నక్కము మొరులకుఁ దెలియనియక విధిచే నరిగినతోఁ గాపురము చేయుచుండును.

ఒకనాఁడు ప్రోద్దుల నా ముద్దులగుమ్మ చింతె గీసికొని నీటికి జేరి కరిగినది. అప్పుడు మిగుల భాగ్యవంతుడును రూపంబున్నదగు నొకవర్యుఁ డెందనిం బోవును రంజరాచనమునకె తానెక్కివచ్చిన గుఱమును దీరమున నెరివి లేవులోనెరివోయెను అప్పుడు దెలికముగా సులోచన యొక్కరికయే యా లేవులో నున్నది. ఆ దెన్నదాని రూపము సార్వభౌమ హృదయము నాగ్నిందినది. ఆ సాగముగని జూచి యా చిగురుతోడ రెండుము వికారము నొందినది.

ఇరువుర యాపురము ద్రాళ్ళు జేసి కందయ్యుడు వారి చిత్తములకు మతి నెడెను. రంజరయనం భ్రమములతో నెరుఁ దొట్టపాటుఁ జెందిరి. అప్పుడు వర్యుఁడు సాహసించి చిగురతోటిః నీ పెన్నని భార్యవు ! నీ పేరేమి ? నీ కలిదండ్రులెవరు ? కుసుమకీమరివైన నిన్నిట్లు కష్ట పట్టుచున్న నీ నుగఁ రెంత కలిసిఁగోరదో నేనయినదో నీ వంటి యందకత్తెను బాషలలోఁ బెట్టకొని కాపాడక పోవుమా ? యని పలికిన నగ్గరికనిగి ఁదిరి లేకనప్పుడో మేము బ్రాహ్మణులము. నా వంతుడు మంగళసూత్రమును గట్టుటకై లేచుమునకై వలచును. మనోవల్లభుడు కాడు. పురాకృత మకథనింక దిరడుగదా ? నాకును మీ వంటిరర్థ బాధివ పెట్టి వేషమైన వేయగంనని పలికినది. ఆ వరకుఁడు తోటిః స్యక్తకముల నిందింపక పూర్వకృతములని ప్రజ్ఞాపాముల తెప్పించుదును. అప్పుడు పు నా వెంటరమ్ము. నీ పూర్వకృత మేమి లేయనో చూడము. తెలియక దెవమహింఁ ద్రోయుచుండును. మంచముతులు సుఖపర నేరకఁ బ్రార్థముఁ మొందుదును. అట్టిదాని నే నేమియు విర్యసింపను. నన్ను నీవుఁ పెండ్లియాడిన రాజతోగములంబుఁ గంప. నీ పూర్వకృతమంతయు బాపంపదె పోగలదు. ఆంధులకు నమ్మఁబడెను పోవుయే పూర్వకృతమని తెప్పిన నప్పఁగఁది యట్లయే.

ఆంధులను నా కేమియు నందియము లేదు. అప్పుడు తెప్పిన మాటలు తరువాత నిలువవు. నీ పెన్నని నీ భార్యకన్యమనా ? నా కేల యనుఁ జూపెనవు. నీ దానిని నీవు బొమ్మని యుత్తరముఁ జెప్పిన నకుండు తతోచరీః నా భార్య రని పోయినది. క్రమ్మరఁ పెండ్లియాడుటకుఁ దగిన కన్య నెరుకుటకై పోయిరి.

ఏందుకంటే దళితులవలె బాధించినా కాదు. తన గంగ సాక్షిగావచ్చు లెక్కగా
గృహిణి నీ కలనం కలిగిన సంతతికే నా ధైర్యవ్యక్తమంటారు చెప్పేరు. నా వెంట
రమ్మని వదిలిన వక్కులకి యున్నాను వరుసమొడిచినది.

అప్పుడా యోవ్వలయ్యను వెదకుడు తన గొట్టముపై గూర్చుండఁ బెట్టికొని తనదేవులునకుఁ బోయెను. మహానరకలోయకఁ ద్రవించి విడిచిపెట్టెను నామ వాడెవ్వఁడు? నా రోగమునకు కెవ్వఁడో వచ్చి కేవలం చింతెనుమాత్రము జూచి యెవ్వఁడెచట నీటిలోఁబడి మునిగిపడసి కేకలు పెట్టెను. ఆ కేకలు విని పెక్కువందల ప్రాణులును, ఎవ్వఁడెవ్వరని యుద్ధము నొందలేనుండి కొందరు ముగిసిపెట్టిరి. చింతె యెవ్వఁడనె పరిశీలించి చూడఁ దొరంగిరి. గృహములయం దాడువారివలన వెదకుదుఁ డీవలన గ్రామస్థులందఱు తొందరగాఁ దిరుగుచుండిరి. అప్పుడు బ్రాహ్మ వంతుం డింబులు భార్యంగాననఁ బరిచయింతురు వేరెవరి కరిగి కిందెంబ జూచి తనదే యని తెలిసికొని యుర్రవఁ బొదికింతురు. దవభార్య యొకఁడు బడినది వెదకుఁడని యాప్తులతో మెడవెట్టకొనియెను. కొందఱు గెదలఁచుచు నీటిలో దిగి వెదకిరి. ఏ వాడయ్యు దొరికినదికాదు.

గర్భమువంటి వానింటి యట్టి విద్యాస్థుడొకఁ డట్కువా యనువారును
వీరకొఁ గాఢము చేయజేరకఁ జలవంతమున నందుఁడిన రేమోయను వారును
మంచిగఁజెందుట రానివలయును బ్రజలు గంపులుగాఁ గూడికొని యా దివ్యదానిని
గుఱిచి చెప్పుకొనఁ జొరంగిరి. పిమ్మటఁ బ్రజావంతుని జండువులు వచ్చి విడి కివవ
నంటి బువడఁగించి శోకము వాయఁజేసిరి. కోప్పడినముఠకుఁ బ్రజావంతుఁడు సురి
యొక కన్నెదం దెఱియఁదెను. ఆ దివ్యుని పెగమే శివురమనకు వచ్చినది. ఆ
యిబ్బాడు చూచాఁచి యొకఁవాడు లేచి వచ్చినంతఁ జొఱింగి యాపై వచ్చి ఆయ్యా
నీ సవతి అంపస్కరణము నొంది ఏకాదమైనది. దాని భయమున గర్భవతులు యము
వసుఁ బోవుటకు తెరచుచున్నారు. పెక్కుదొంగలొట్టికొని పిడించుచున్నది. గగ్గములు
పెడఁ గొట్టుచున్నది. ఇంటి బెడవారలెవ్వరును లేరు. పోరెడుఁ బోయి యేమి
కావలయునో యిదిగి సింహుఁ గల్పిము, ఈ జ్వరము గాఱింపఁజుమునని సురియొకఁడే
జూరని చెప్పినది.

ఆ మాట విని రాజీవ్ మేను యల్లామన నీ వన్నమాట విజ్ఞప్తి. మిన్న నెంతవేళ నీటిలో దోయితివి. అప్పుడేరియో యానించినట్లయినది. నా భర్త నా మాట వినిపించుకొనడు. ఇనుగువారు పోయగువారే వాకుఁ దలిదండ్రులు. శకున మనకుఁ దొమ్మని వెన్నుపై పురిమాలి కొనవడి. అంతలోఁ బ్రకాశంతుడు నీచి పంగి యింటికి వచ్చెను అతఁడం జూచి రాజీవ్ వెక్కి వెక్కి యేడుచు దొడంగినది. ఏమో మేమువి శుభగుణముఁ దొమగింటిమామె యొకరి నాపింపుచు, దొలియూర పున్ను విడిచిన పొందెగా నుంతుట నీను దగదా? ఒక్కరితయ మొన్న నీటి కరి

గవడలు గారిసోకి లేక వచ్చినది. సోదెకుఁ బోయిరక్షరేకుఁ గట్టింపుము లేదన్న గర్భ మునకు మోసము రాగఁడని చెప్పినది.

అనందు భయపడుచు అతః : నీవు నాకు సహాయము రావలయును. ఇద్ది గోతవ లేమియు వామఁ దెలియనని కోరిన వామ యంగీకరించినది అప్పుడే యీ యువపురు సోదె చెప్ప రాని యుండికి బోయి పొంబాటికి పోగవెరి చాళికకు ఇర యెడలికి వచ్చెనో పెద్దలో పేరంటాడ్రో కనంబడి కావలసినవాని నదిగి పెట్టించుకొనుడు ధారక గిచ్చిది త్రీని బాపింపుడు. అని పలుకుచు వామి కకున మదిగినది. ఆ సోదె కతెయు వామి మాటలు గ్రహించి యాచనములో కాను నులో రవనియు సవతి యోస్తుక్కము చూచలేక పట్టికొంటినెవయు గర్భము పెదగొట్టెద ననియు రవకు దిగుతున్న వెట్టి పుట్టెడు పల్కి దవపేయి పెట్టినతో రొలుగుచు ననియు వేమేమో వాక్రచ్చినది. అప్పుడు ప్రజ్ఞావంతుడు కప్పిరు గార్చుచు దవ రార్య నిజముగా వచ్చి యెరుర విరివెట్లు కావించుచు రా వా పై విషయమై పదిస యుమున ప్రకటించుచు గోడదానికి స్పృహగా విడువని యెప్పి ప్రార్థించెను దైవ ల్ల యు వారికిం బెప్పువలసిన విషయంబులు తెప్పినది

ఇంటికి వచ్చి ప్రజ్ఞావంతుడు రారితో వావ క్తాంత మంతయు తెప్పి మీడు గట్టి తీర్పువలసిన క్రియంబుయు కీర్తెను. దైవముగా వా రాక ప్రసవ మైన వెంటనే యా కిచ్చ సమసినది. అప్పుడు రారిత మిక్కిలి యుఖించుచు సవతిం తిట్టచు సవతిండువేర వెలిపొడుచు నవ్వనయమై మగవతో దగవులార దొరంగి నది. అప్పు కప్పుచు సులోచన రారిత కావేమై రారితను బ్రతికనీయను. వా లోకము యు దీసికొనిపోయెదవని ప్రేరించుచుంబెను. ఇవనలు రేయించి హోమములు గావించి రక్షరేకులు గట్టింది ప్రజ్ఞావంతుడు రార్య విషయమై పెక్కు చిక్కులు పడు చుంబెను.

రారిత క్రమ్మర గర్భవతియైనది. అప్పుడా ప్రజ్ఞావంతుడు మంత్ర గాత్రజ్ఞుల సన్యాసుల కైవాగులు వాక్కియించి రక్షరేకులు పిట్టాకులు పన్నియేని వట్టించెను. దివరకు రాంకు గర్భప్రాప్తమైనది. సులోచన రారిత కావెమై సవతియు విరువక ప్రేరింపుచుంబెను. ఎక్కిరికి బోయి కక నమదిగియు సులో రనయే గర్భకు వచ్చి అను రారితను బ్రతుక వీయవని చెప్పుచుండును. రా.కకు నిద్రాహారములు తగివెను. కకహంసములు క్కిరింపని. అపయవము ఎప్పుయు రక్షరేకుతో సిండియన్నవి తుది కెక్కిరనో సోదెలో సులోచన గనంబడి సేతున్నావము తేసినంగాని విరువవని చెప్పినది. ఆ మాట విని ప్రజ్ఞావంతుడు కొంచసొమ్మపు రీసికొని రార్యతో గూడ సేతు యాత్రలకు బయలుదేరి పోవుచు నొకనాడు సాయంకాలమునకుఁ గుంభకోటనని వేరెను.

ఆ వాత్సల్య కర్మలో భజించి మందుకొని, బొంగి చెవ్వలో వారి మూల బొంగినించుకొని పోయి. మునుముడు చేసి నూచుకొని పిల్లపంతుడు ఈ యమన యంతయుం దలంచుకొని దుబించి మందున్న బాటో జెప్పకొనియెను. ఈ యాకలి కర్మయగు వరకును గలదు అందు మించి దిబ్బాత్మకు యాత్రామంతు కనసహాయుడు తేయించును. అతని వార్య గగను దయాపతి. వారియొక్కః బోయ నీయకొట్టు చెప్పకొనుము. రామస్వరమ నకు వాకపోకలైన న సొమ్మియ్యః గలదని కొంద రతని మపదేశించిరి.

అప్పుడు ప్రజ్ఞాపంతుడు తన భార్యను వెంట జిప్టుకొని యా బాగ్యవంతుని యింటికిరిగెను. అతని యిల్లు దేవేంద్ర భవనమున నొప్పురువ్వుది. రావణిలో యొ గూర్చుంటి పెరటిరాను వార్యను లోనికిఁబంపి యావరకుని భార్యతో పున యమనః తెలిపి సహాయము చేయుము యడుగుముని చెప్పెను.

రావణయు మెలుక లోనికిఁబోయి అయ్యగారెక్కడ నున్నారని వరిజనుల నడుగులయ ముక్కుండ గడిలో కర్రతో నేటియో సంభాషించు యవ్వనిని చెప్పిరి. అతని నాగడి ప్రాంతమువకుఁ బోయనది రావణికు జిప్టుఁ మెత్తయన బంగారము లేదు. పావములకును దంపకును నువములు చెక్కకును వారి రేకులును రివ్వరేకులును తాడిమకు చుట్టయను తాయెత్తులును విసారముగా నున్నది. అని నేపముఁ జూచి వరకునివచ్చి వెరగు నకుదు ధాపునకుఁబరిచి అమ్మః నీ చెవ్వతవు! ఇక్కడి లేమిటికి వచ్చితిని. మనంబయ్య రక్ష దేవులు కట్టికొంటివల? నీ వృత్తాంతముఁ జెప్పుముని యడిగిన వారికి యిట్లానియె.

శర్మ : నూది యు తరలే నుఁ వుంకియను నగవారము మా కాపురము. నా భర్తను నేను ద్వితీయ భార్యఁను. సులోచనయుఁ నావంతి యనునలోఁ బడిమ్యరి నొంది విశాఖమై నున్న మిగుల వాఁగుడువ్వుది. తెలు కానవులు మాపినది. అన్న మయగ కీయదు. పెద్ద పోలెనుదు. మాయామృతమును నూంజితులనును దాంత్రి కులమును సరిపేయినది. చివరకు భామవర్మరముఁ జదివె నెట్టియ్యవము. తేనెనేని విడిచి పోవుదుము. మిమ్ము నొకసోదిలో గనంబడి చెప్పెనది. అందుగుఱెరుడుము చేసి మా యా కతుఁ బోషించుర్వారము. వృత్తాత్తి స క్రమలో మా మూల బొంగినించుకొని పోయితి. లేకఁ గానెనలేదు. మిదు కళవత్తుక్కార్కునిని పొందితి. పట్టుకొ పోవర్మరముఁ బంపితి. పేదకొదియునుము చేసిని నుక్కరమును బొందు పయ. పేదబాలకకుఁ జేరిన సహాయము కోటిగొనేరము. ఇన్నియొవరులు రుంధిరము నుంబున నెగిరితి కాను. మమ్ము రక్షింపుమని యడిగి ద్రోవములు చేసినది.

అప్పుడు దివి వార్య కుక్కున నవ్వుచు కర్రతోచే మా పంక రింటిరా? అని అడిగితి మా. నా బిడ్డుకొనియెట్లు పేదమడుచ్చుదెనుఁ మాచితి? యని అనియె. ఇప్పుడు నీ సులంబివ్వునది. ఆ వాత్సల్య కర్మను చూచుకొని కర్రతో నీ కర్ర

యెందున్నవాడు? ఇంకా దీనికోసం కష్టమి తెప్పెను. వాటిక పోయి ప్రజలను
నచ్చుదీకే దీనికోసం వచ్చెను. ఆ పర్వతముడు దంపతుల పీడములపై గూర్చుంటే ఎంతా
గింతెను. వర్తకుడుగఁ బ్రజ్ఞాపంతుడు తన వృత్తాంత మంతయు నెరింగించెను.
అప్పుడు వర్తకుని భార్య భగయ్యయ్యఁ దీసివెలి ప్రజ్ఞాపంతు నెదుటకు వచ్చి నమ
స్కరింపుడు నే నెప్పుడెవో యెక్కఁగుదురా? యని యడుగఁబడుట నా బ్రాహ్మణు
డెగదిగాజూచి తెల్లతెల్ల పోవుచు నేమియుం బయటకు మాటకాక తిక్కులు చూచు
చుండెను.

అప్పుడు వర్తకుడు బ్రాహ్మణుడాయా? వెరచుచున్నా. ఎరింగినఁ జెప్పుము
తప్పలేదు. అని పలికిన విని ప్రజ్ఞాపంతుడు ఈమె నా భార్య సులోచనయేగా
యున్నదని జరియాయుఁ జెప్పెను. వర్తకుడు నవ్వచు సులోచనయో? సులోచన
రాగున్నదియో? చెప్పుచును తర్కించి మదిమరి యడిగిన సులోచనయే యని మర్నగాఁ
జెప్పెను.

సరికది. మంచివాడవే. మాటనదనకుఁ జూడుమనిన నీ భార్యయేయని
చెప్పుచున్నావే. నీ భార్య పిగావమైనదికా? అక్కడికెట్లు వచ్చినవి
యడిగినఁ బ్రజ్ఞాపంతుఁ డెమియు మూలక వేరక బ్రాంతుండై చూచుచుండెను.
అప్పుడామె బ్రాహ్మణుడాయా? మేమి నీ భార్య సులోచనయే. రెండులిఖిత దీక్షం
బున నా వర్తకుడు వారిం బోవుచు రేవులో భారవీడ్చుటయు వెంటఁబడి వచ్చెతిని.
నే నిట్టియోగ్యుర్య మనుభవించు చున్నను మనసున నాకంకము భారించుచునే
యున్నది. పాఠశాలమొంత వారి కిది ననుభవించక తీరదు పోను కనఁబడిరి కాకా
నంతోష మైనది. నన్ను నరకమునకుఁ బోవకుండ దేవించుడు. పోయి
గావంసీంక ప్రవృత్తి విప్పించెదను. ఈమెకు కవిరచన మధ్యకర్తగానుండు
దిగావమయ్యఁ బ్రయోగమనియు బ్రాంతివది వెల్లిచికిర్యంబు జేయుచున్నావే.
సోదెక తెమలు నవ్వన పది యర్థిపాచువలె నున్ననంపి కిప్పుడుండును.
నేనును బ్రతికి యుంటిగదా నన్ను నెట్లు మట్టుచుంటి? ఇప్పుడెక్కడ నీ
బ్రాంతి పడినదియో? పుడమి నాడు పొంగి కంపిరి నీ నీయి న్నుది.
నిజానజులులు మెమర్చింపక పీడు ప్రయోగము నేసినవియు వాల్చుచు నున్నాము.
బాపించుచుండెదనయి సందించుచు నురక భాదాదోషంబుల పోషించుచున్నాము.
ఇద మీ రెక్కడికినీ బోవదు. ఇక్కడనే యుండుడు. నీ భార్యకు మంచు తిప్పించి
రోగము మాదిపించు వేసికనని తన వృత్తాంత మంతయుఁజెప్పినది. ప్రజ్ఞాపంతుడు
ప్రభాంతుడై చూచుచుండెను. వాడికయు విస్మయముఁ జెందించు ఆశ్చర్య నున్న
సంబంధసంబంధుల నారవృత్తి మున్నంపుకయ. వెక్కడికిఁ బోయినను నీ సరికది బాపించి
భుచ్చించినది చెప్పు చుండుచున్నా. సులోచన మదిమదిచు కావో? బ్రాంతియే
భుచ్చి కావోచుడున్నదియో యే? పలికినది.

అప్పుడు వికారము ప్రకారముననే సహజముఁ జెప్పకొని యొకరినొకరిని వసింపఁ జేర్చెను. చారిత్రము భావించి మునిషులఁబడి దివ్యములకే యారోగ మంతయు నపరిచితి భాగ్యములందును జ్ఞానములందును రాజకీయ రాజభోగము లందును ఉత్తమములను. ఇప్పుడు మహాభక్తములు ప్రకటితము లాచరింపఁ జేరెను. ■ లేకము వికారములందును మను ప్రకృతి గురిగించి బంధుకొనుదు. నేను గాఢకొని యుండెను. అసలేప్పి వాంఛలు సృష్టియందు రాజప్రభులందు ఇద పాణియె యా తేజముగురించి వికర్మములందు మెచ్చునుముండెను అంతలో యె వాంఛలు అప్పుడు దోహం కాదెకము గవలించి కొమ్మలపువ్వులందు దోయి పిమ్మింది చూచెను జ్ఞానములవలెన్నె తిరుస్కందై యొక కొమ్మలందు తిరుస్కందుగాఁ దమము జేయుదున్న యొక తపస్వి యతనికి గమ్యులందును గావించెను. కర కమలములు బోయిని నమస్కరింపుచు వోహో. తమ ప్రధానమున నీ కావసో కమని దేహమున దివ్యలేఖలు బయలు వెకరినది. ఈ లేఖలు బావి మర్మింకయును కొనెదవయ్యును ని శంకించుకొనరి. ఈ ముముక్షువు నాకో మాటాచిన నామందిమా కము చెందును లేడు నేను మిగుల భక్తుడనని తలంచుచున్నంతలో నాజిదివయందు కేములం దెరచి యంతర్భుద్ధి మని యందు పలునందీ యొకర వివములై యున్న బోజునుచుండు బావి మోహో నీవెవ్వఁడవు. ఈ దుర్గుణ కలకారమున కేం పుచ్చితివి? నీ వల్లంబం మురిగింపుమని యాగిన దోహం తిట్టవయె

మహాత్మా మేను భావానగదాగ్రీవ్యులందైన సింధులూ పాచిని కుసుమంబం. నామే దోహం దండును. నా బాంబులున మా రాజ్యమున మాతండ్రి ముంబుదను రస రమ్యుల యదనముఁ జేసి స్వర్గమున దయ్యెను. మా పితంబు రాజ్యలోభం బన నున్న జంపుమని యడవికిఁ బ్రతెంచెను సదయహృదయమై కింకరులు పట్టుఁ బంపన యుక్తుడికేని దోయి బతుకుమని పిచ్చిపించె. బిచ్చులను పరిత్యాగంబు నీయ ముడ ముమ్మిందీ లేదుగదా? నేను నగరముఁ బడిని సాధవయంబున కెంచెను చాచి తోవనను మార్గముఁ బెచ్చి ముమహారద్యములలోఁ బడెను. ఒక్కొక్కప్పుడు పడు ముంబుకే కారణమునని చెప్పిన యాద్యోక్త సర్వమును దగనిను. మా పితంబు రాజ్యమున యపకారము నా మహావైషమిని జూచు లేక పరస్పరమునను. నా పురా కృత దుశితములన్నియు లాపంబుననవి. సుకృతములు కలిగినను. పానెర నెక్కడికిం బోయారను. మి పాదముల నా గుంబురగన యుండెను. పిచ్చిమార్గములదేహింపుము. బాంబులూది ముహుర్ముహుర్ వ్యవహార నవలంబించి పంపిని జేయుచున్నవి నామాదరముల పను గుహా బంధుగితున్నవి. గోవులు బాంబుల బంధువులు శుభ్రులకే వలదు కనుకమున నీ కుమారములని బుద్ధియును.

మహాత్మా నీ సుహృద్ బంధులును నీ మును గీరవయంబులను నీ గీరవయంబులను నీ మును గీరవయంబులను నీ మును గీరవయంబులను నీ మును గీరవయంబులను

నీకు దపంబున కది యవసరముగారు నాపేరు సర్వదీ యిచ్చరు. మోక్షేచ్ఛ సింధు రపం బోసరించుచున్నాడు. నాకు సింధు రపంగోహము గలిగినది. నీ పిదపము నకు మెచ్చుకొంటిని. నీకు రూపువేడియను "సిద్ధి" మనదేకొంతు. నొక యుషధి దీప్తమువై వెలికివెసి యా వెల్గుగు తగిలిన లోహంబు లన్నియుఁ గాంధనముఁ గ్రును. మరియు నీ సిద్ధివన లోకవిత్కాతి వరయదవు అని ముకురు నా సిద్ధి ప్రపంచంబా సిద్ధి నవని కువదేశించి తపఃవలావసంజవెరములై ప పరాధములచే భోజం వ్యస్తం జేసి పొమ్మని యానతిచ్చి యత్నపంపరు వెండి యుఁ రపంబు జేయుఁ కొందగను.

భోజంధను గ్రమ్మర భూజము మూఁమున కరుదెంచి యల్లేఁమృక మోవదీ పిశేష ము కింకరుం తెరింగించి కురగారూఁములై వారిలోఁగూడ బయలు వెడలి పటాఁబోవురు నా సిద్ధివలన లోకంబున ద్రవిదులు లోకంబు జేయుదును సంత కల్పించుంచుండెను. అట్లు గొంతరూరము పోయి మూర్ఖాన్యదలము గానింపుచున్న సమయంబున నొకకొండ రావున మమ్మెయదవిరాంధ్రు రంపుచున్నారు. పుట్టాళ్ళు దెవరైన వచ్చి రక్షింపదే? యని యొక యొక్కవాడము వివరించినది. ఆ వ్యసన విని భోజుమారుండ తిరయంబున హయంబు నా దివకు వడిపించును గింకరుంకోఁ గూడ ముహూర్తకాలములో నాపపన్నుల యొద్ద కలిగెను.

అంకొక కొండదేవత గుడి యొడలనొక పురుషుఁ స్త్రీని మెదకు నింబ పల్లవములు గడ్డి లలి యమ్మలకుఁ గొంపంబుడు ప్రయర్పించుచుండిరి. పురుషుడు గిరిగిరి గొట్టకొనురు గేకలు వైచుచుండెను. స్త్రీ దుర్గకు పాష్టాంగ మెరిగి మోడ్చు లేకుంకో వివశయై పడియుండెను. అట్టి సమయమున నాయరూపులై యురుదెంచిన యా వీరపురుషుం మువ్వరం గొంటి యయ్యలవకులు వెంటి తలఁచుక దెసకుం బారిపోయిరి. అప్పుడు భోజుమారుండ కింకరుండే నా పురుషుని కట్లు విస్మయి యాచూఁ పై రెవ్వరు? ఈ మహాకల్యాణమున కేఁదికి వచ్చితి? అ కన్నది సేదేమి గొవలయును? పై వృత్తాంతముఁ జెప్పుము యదిగనె నెవండు ముంబులదీతంబులి పుడింపై యట్లనియె.

మహాత్మా : మీరు కమవలోకాంధులమైన మమ్మ వెనుకకు లొగికొని వచ్చి రితి, సాధదానముఁ గావించితి. నా శాపురము రాజానందము. నేనొక వర్తకుఁడను. మమ్మన మమ్మలియో నాకుఁ పడిచుదు. నాకలమాలెయిని నాపాపించుచున్నాను. పురుషునియెల్లకొన చుట్టాళ్ళు నచ్చి చుట్ట జిక్కిపోవున నుల్లపర్యమనిఁ బోయె. మృగంధోఁ బడిచుచ్చి నా యత్నముఁ గావించి నేనామెను బయలుదెనియె

తలంబిలిసి. ఇరువ్వరము గలది మచ్చుచున్నప్పుడామె మా నగరప్రభువగు భోజుమారుని వృత్తాంత ముడుగురు నాయకు పివతం దివే అంభులదెనున వారసెని మిక్కిలి పరితపింపినది. అతను తెలియొ లండుక్కణం గలిగి యున్నదని తలంపవచ్చును. ఒక పల్లెలో వామె గుఱ్ఱులును బొంగలు రీసిరాసిపోయిరి. అప్పుడు మేము పాద ధారులమై పోవుచుండఁ గొంతవాండుగ్గి కొంచెనవచ్చి మమ్ము తెదరించెరి. వారి నెల్ల నీ వారి వాక్తొడలకుదార కావలెఁ గావించెదె.

అప్పుడీయదవివాంధెల్ల నాలోంఁపింపి మాన దెలియకుండ వెను వెంట వచ్చి యామె దేశమన్న కత్తిరాగిగిరి పిమ్ము. మార్గమ వచ్చి ముట్టడించి మమ్ముఁ బట్టికొని కట్టి మా కొండదేవతకు లలియమ్ము. ఈ రీసికొసవచ్చిరి. అప్పుడీమె యా దలని తెలిపినది. ఈమె చేత గట్టాలియే యెప్పురో వెందురు వచ్చినను లెక్క పెట్టక పోవునని తమ వృత్తాంత మంతయు వా పర్తకుఁ దెలిగింపెను.

■ వృత్తాంతము విని భోజుం రాక్షసమండును సంయోగదువదన గట్టిన నీరను నిలోదీ పురున్నంత స్కాంతారత్నము కమ్ములు మూసికొని మా భోజున రేం టా : నేనుగూడ వచ్చి యంద్ర లోకములో నిమ్ముఁ గంసికొనెయొక. మమ్ముఁ గురించి యింతకఁ దాకును. అని పంపరించుటయు నతండు నౌనా. ఇకలోదరీ నన్నిట్లు స్మరించుటకఁ గరంజేయెకో? నా మనయ మెచ్చు గలిగినది. తలంబికొన వెన్నడును నీ యమ్మ మిన్నం గన్నది నివ్వడియఁ గూడ జూపకము లేదు. ఈమె మంచనే నిజముగాఁ దెలిపకొనెయింపగాక యవి నెక్కయారి యామెం బ్రబోధింపుమని యా పర్తమని నియమింపెను.

రత్న పోయెందు అమ్మా : లేమ్మ లేమ్మ మమయొక్కట్లు లన్నియు నీ పుట్టాత్తుకు వచ్చి విచ్చిన్నముఁ గావించెను. క్రతువులు కాండీకులై కని లేసిన నాపికవాణి యలవ లేరి యెదురు నమమదనంఁ యమవౌపురున్న భోజుమారుం గాంచి లజ్జభయ సంక్రమముతో నిండుఁకొంగి తం నందుకొనిపూరం దెవ్వఁడోకో యని యాలోచించు చున్న నమయలును భోజుం నిట్లనెయి

సార్వ్య : నీ కలిదండు లెవ్వరు? నీ పేరేమి? ఎందుబోవుచుంటి? భోజుని స్మరించితి వరండు నీ కేమికావలయును? నీ వృత్తాంత మెరింగించి మా నంది యమాలు బోకాచ్చుమని పలికిన నక్కలితి యొక్కింత చిఁకించెయింపాంగవలొకన మం నతనిం జూచుచు నతనిరూప మెప్పురో చూచినట్లు కలంబుచు నిట్లనెయి

మహాత్మా : అపత్కాలంబువ వచ్చి ప్రాణదాపముఁ గావించెన నీ నంది యాపుండు మా కెవ్వరును లేదు నీ యొద్ద నిశ్చయము దానివ సాతకము గదా? నేను బాహీకుని కూతుర నా పేరు ఓలావతి యం డు. మా తండ్రి నాకు వివాహ సయి శ్చయఁ బేయఁగఁ బురమియందు సుందరమునఁ జేచు పొందిన న్యవసంధుల చిత్ర పూరిము లన్నియుఁ గలిపించి వాకుఁ జూపెను. ఎవ్వడని వలించక నేను రాజానగరా

ద్రోహులగు లోకకుమారుని వరించిరి. మా తండ్రి నే వ్యావరదాధనంబును విచ్చి
 యింకామున నే కుటకు నిశ్చయించి పతలేణు ప్రాయశఃకలలో నాయన పిన తండ్రి
 రాజ్యభోగమున నకనిం జరిపించెను. వా ర్థవర్ధినిని. అప్పుడు మా తండ్రి మరియొక
 రాజవర్ధి కిమ్మటకు నిశ్చయించెను. వా వార్త విని మేనోత రుహగతుండఁ బుడువ పుష
 మాలో మరముదాటి. తుదగ యానంబున బయలుదేరి వర్ధికిని. మనోహరండు
 స్వర్ణపుఁ దయ్యెను. యిరింగివను నా మనం బాపుని కనుగుటకు బాగికిని వర్ధినిని. 1
 నా సేవల్యముఁ దలంచికొనిన వాకే వింత యగుచున్నది. ఈ వర్ధిమండు చెప్పిన
 మూల విన్నవే నరండు. అతికియున్నా జేయొ యనునాన జరిగివది. మరము
 దమ్మ మేనో యరట్టుమలో జరిగిమి. అవిగుల గొందరఁ జంపుటచే బగఁ బాని
 సివర్ధిండు వచ్చి మమ్మమ్మలారికి బలి యయ్య నిశ్చయించిరి. ఇంకలో దేవర వచ్చి
 విరిపించిరి. ఇమ్మహారణ్య మర్థమునకు హలాక్షగా వధుడెంచి మాకు బ్రాహ్మ
 డాసంగిని దేవర కులం నామంబులు వివరగతుడైమి. మీ లేకు రకనంపు పేరు
 వలి సంకరయ్య వెదఁగ సిరుకాని యానంబింతుమని యుక్త య కముగాఁ బలికిన
 విని లోకండు, ఆహా : యేమి యా వింత ? నా చిత్రమట మీ కలిక తండ్రియొద్ద
 కనిపిననా వెన్నరు ? బుద్ధి సాగముడు కావలయును. అన్నవ్వా : ఈ చిన్నది
 యెంత సాహసముఁ జేసినది. నా నిమి కమిట్టి చిక్కులంబరినది. బాగాఁ దెలిసియో
 గము. ఈ యోషామణిని బలమహిషినిగా జేసికొనవేసి నరముపాలై పోవండునా ?
 ఇట్టి పతివ్రత భార్యమయ్యెనే. మదియ రంక మంతయుఁ బుక్కిరమగునని కలంబురు
 నరండు మరియట్లు నిట్లు నీయె.

తరుణి : మా కాపురము రాకాపురమే. లోకకుమారుని వార్త వేనును విని
 యుండెని. పినతండ్రిచే జ. పంపబుదెనుని వెప్పకొనిది. అట్టి వానిం దెండ్లి యాచక
 ముఁబడి నిశ్చయంబుఁబాసిన నీక మదియొనిం చెంది యాడుట రోషము వారు. మీ
 తండ్రిమాట యతికొనించి వచ్చునట గొనవని అని చెప్పిన విని యప్పురతి
 యిచ్చయె.

అల్లా : మనోహరయ కర్మలయలో ముప్పి ప్రధానమని పెద్దలు
 చెప్పదురు. మనసు నిశ్చయంబుఁబడిన వను విరిచి మరియొకనిం దెండ్లి యాగుట
 తప్పు సాన్నితి చరిత్రమి చెప్పచున్నది. మీది భావానగమందరి. లోకకుమ
 రుండు నిక్కముగాఁ జంపబుదెనా ? ప్రధానలు వేరక తిరవరియొ నాలోనిపదెదా ?
 అశం దర్ధి యుక్తమ వర్ధముఁ జేయుదుండ సానుంతులెం యాచకలరి ? విమ్మట
 నా నంబంబుడు హల్లాభామఁ దెలిసెని నీదిమి ? తరువాత నేమి జరిగివరియొ
 మీరఁ తెలియదా ? యని యిదిగన నరండు చిరువగవుక నేమి మీదది వార ముక్తమ
 విదిరి. విమ్మట నేమయ్యెదో నాకు తెలియదు. కృత కాన్యానంతరము ఏన్నా
 భావంబు నుండం బ్రయోజన మేమి ? యని యుత్తర మిచ్చెను.

అప్పుడా వనకుడు అయ్యో! తమ కాపురము ధావనగరమా? మీ పేరిమిది? ఎవ్వనికమాయలు? హ్మరికి బోవుచున్నారని యడిగిన నశండు విని పిండుకొనక పేరిట్టియో ప్రహేళికలు చెప్పెను. అప్పుడు లీలావతి పరుక్షణా! వారి యదీభ్యుదాదీనను నదిక్కి దాగదగవా? ఎవరైన నుపశమి! ననన్ద ప్రాంతములఁ గాపాడెరి కావున మనకుఁ బ్రాణంబువలె. మన మాయనను సేనకుండు. వారెక్కడికి బోయిన వెన నక్కరికి బోవుదము. అయ్యనకు మనల నొకదాటిఁ జేర్చుకీరడు అని యనలేదే బోవుచు మారుడు. విన్నయించి యూ సుంపరి నాచుదొంగడి.

అన్వయము పురండు గ్రహించి రత్నపాదాః మనము సాయంత్రము
 బాకమున్న యా యరవిదారి ప్రేమయనును. ఇతరులతో రురగమెక్క పాటము
 గడుగుదా? మనము మగవారము వదలు గలము నా గుఱుము నిమే వెక్కు
 మనుమని పరిచిన నక్కటికి యందుం కిచ్చుకొనివదికాదు. అందరు పాదచారులె ప్రేమ
 రొరంగిరి. కిరకుగోకడు గుఱుమును వెంట దీసికొని వచ్చుచుండును. సాయం
 త్రము కాకమున్న వెనుకదీపల్లి కడగిరి అందరివారు పీరింగించి కమ్ములుట్లు
 కొడుటై నవ్విరని కలంచి యూచుడిచి పాదోయిరి. లీలానకయిక్కి వచ్చిన
 తెక్కిరింత యందే నున్నది. ఆ రేయి బాకందు వసించితి. పురుసాడుదయ
 కాంక్షన బోలెం గుఱుము రోజుమొత్తం బోడి. మేము పీరిక బోడిః బోధించుండిమి.
 నీ పీ గుఱుమెక్కి మీ పుట్టింది కరుగుము తోడు మంపెన నన నవ్వనిక విసలా
 ననయి జనమనోహరా! కరణాగతుం వినివిపోవుల యిరికమా? పుట్టింది కరుగు
 రాన నైరినే బొడతనే యిట్లు వెరకర ప్రేవురును, నాకు పీకొడిగగతి. మిమ్మ
 రగమగుగిగా జూచుకొందు. కవలము విడిచి మాట్లాడుదని కోరెడి. అతడు
 నవ్వడు బువ్వబోడి. నీ మాటలు వింతయగా నున్నవి. వంచికురాలా యేమి? బో
 లుమాచుని గుండె బయలుదేరితిమి వెచ్చితి విచ్చుకు నీ వెగతియని నాకోః బలి
 కిరి విమిడికి? ప్రీ రాంబు విడియేనా? అని యొక నక్కెము రాధెను. ఆ య్యువతి
 దేనా. మీరు బారానగర వాస్తవ్యులగదా? మీకును వాడిని సరింధము గలిగి
 యుంధకపోడు. మీరే వారని తలంచి యనునదిచి సిరుగచుండినవి యేమిమో
 య పన్నుసిండును. ఆ సరిమణి యొక్కవదనములకు నంతసిండుచు బోలెండు
 అందోజములి? నీవు నా నిమిరము గడువిరుమెల గుడిచితివి. ఇక నిన్ను
 లిరికెండు బ్రేకుల పాడికాదు. నేనే బోలెంధ కీర్త గమించి యుండినవి తెలిస
 కొంటి. నిన్ను బాచుని ఏగా పీర్కరింతు. కీర్త గుండెల బొమ్మ. మేమ
 పా నమిరామిదాని బాచుని కనుగొనితిమి ని మిప్పుడు బాచునికర భగవత్తు
 గుండెల బొమ్మని బాచుని కనుగొనితిమి ని మిప్పుడు బాచునికర భగవత్తు

అందుకే నాకు మరల అప్పుడు పాఠశాలకు వెళ్ళాను. దాని పేరు 'సాంకేతిక విద్య' అని ఉంది. అప్పుడు నాకు అక్కడ ఉన్న వాళ్ళు కూడా నాకు చాలా సహజంగా ఉన్నారు. అప్పుడు నాకు అక్కడ ఉన్న వాళ్ళు కూడా నాకు చాలా సహజంగా ఉన్నారు.

యొక సన్యాసి మా కలితోఁ జెప్పరుండి నింటిని. అట్టి లక్షణములన్నయు మీ యందుఁ గలిగి యున్నవని తోచులన నెరింగి మీరు వాకు భర్త లగుదురని నెఱుఁగఁచుతో మా కల్గి నిక్కయందెస వరుని నిరసించి యిట్లు చెప్పి వచ్చితిని. మంత్రులు మిమ్మిలో దాడింతురని వాకు భర్తలను జెప్పుకము గలిగియున్నది. అందులకే తువనేత్యరీదేవి యభిజ్ఞానమున దిగగుటకు నిక్కయందెరింగి. వేటికి నా నోములు పూరి యుండునని. తమలు సలియించినది. మిమ్ము విరచి యొక యర్చనము మరయుకచోట వసియింపము. స్నానగౌరవ మీ తోడ దీసికొనిపొండు. అని కోరికొనుటయు నశర దంగీకరించెను. ఇరువురు సరియొక గుణమెక్కి పరిణమంతో గూడ సంతాపపూర్వము బుర్రె యిరిగిరి.

అని మడిసిద్దుండు వెండియ పట్టు చెప్పఁ కొడంగెను.

తొలుది యెడవ మణి

చంద్రముఖి కథ

అమ్మ : అదికలరాదు. నిక్కువమి వా కన్నువార వా సన్యాసిం గంటి. వాడు నాకు మన యింటికి లిక్కుకు వచ్చి వచ్చు చెందె యాదుమని కోరిక నీరుణ్ణి. నేను కడులదై ద్రోయించిననని యప్పు యుగ్గించెను. ఆ పాపుడు నన్ను నిర్బంధించుచుండ వెళ్ళుతో పుణ్యాత్ముఁ డొకఁడు క్షేగ్రహము చాట ననుండి వచ్చి కలిదే వని కుత్సక నడిచెను. ఆ సుందరుని మోము రందమాను యనియొ క్రమఁ జె రితిని. అప్పు దెవ్వఁడో వేల్పువచ్చి నీ కేమి కావయమని యడిగిన వా సేమముకోకి మీకన్నెమిచ్చు నెంటికి. అంతముని యశంకు ప్రార్థించెను. కన్ను దెబ్బచూడ నునయింటిలో నింటి. అంతయు రెండు గదియందో అడిగిరి. నన్ను రక్షించువాని మొగము చిత్త యుక్త వాయుగలను. వాని పోలిక యంతయు మనంబు నం బట్టియున్నది. అని కేమూరపురంబున జ్ఞానంగరుని కూతురు చంద్రముఖి యను చిన్నది ముచ్చడించు యు దర్శి యిట్లనియి పుకః నీ వింత చెప్పిరావ వెమి ? కొన్ని కలలు యదార్థముగా జరిగినదే యుండును. కలలో జూడవ వారిని దిగ్గజమయిన వ్రాతయెప్పును. అదియొక యుక్తజనుకాదు. స్వేచ్ఛులమును గురించి విదారినపవనియున్నది. కలలో బద్ధివాణుండు కనంబుడ వాడగుడు. ఎల్ల యిన నెవ్వరోవచ్చి నిడివించరల చెప్పితివి కావునఁ జిత్తరకు మందరియే అని చెప్పినఁ దర్లి వాడేసింపరు. అందుఁ బి అమ్మ : నీజముగా జరిగినద, చెప్ప భుంక వంసు లాలోచించెన నెమిటికి ? వే వా గుడిలో జూడిన వాని తెడక చెప్పంబెద సేని వాని చెందెయారె. లేవన్న సర్వయంతెదమని పడికనది.

అమె నవ్వకు నీ మాట వినినంత తాడనికూతురు కిషాకన్య క్లాపకము

వచ్చుచున్నది. ■ దిలేజవంటి పనులూ గలిగియున్న నిపు సూచిన వానినికొని
రాగ గలదు. అని పరిచోసముః తేయదు దెంచ గువయలో నెక్కడికో పోయి
వచ్చితి నని చెప్పిన నెవ్వరు విశ్వసించును. కలగాదు సతమనన నీ మాట వెంట
కుదిరినది. రోకలి కలగఁ జాట్లము. అని వట్టెన్నది. నీ కలగి నీ సెమితు
స్వయంపరము వాలించిరి. పేరు వొండిన రాజపుత్రులలో నెవ్వఁ డెక్కడు
అంగారముఁ దీసికొనవచ్చుచో వానికి నిన్ను వెండ్లి చేయుదురట. సంపదలతో నన్ను
ఇశ్వరములు గలిగియుండును అని చెప్పెను. దం. భ్రమతి కల్గి కేమి ను నమారానము
చెప్పక యవ్వరే తండ్రికయత్త రమిట్లు వ్రాసినది. అనఁక కనకమున కాసుఁ
లెందన వరునివిద్యా గుణాలులు మరీకింపి యెట్టి పియవకైన వచ్చియుటకు బ్రయ
త్నించు చుంటిను. ఇది యాభిజాత్య లక్షణముగాదు. స్వయంపరమున కిది
యాచారము గాదు. ఉత్త ములైన రాజపుత్రుల రిప్పించుము. మేనక ప్రశ్నను
పరిగెదను. నా మఱు కిత్తర మిచ్చిన వాడే పెండ్లి యాడెన నదియే నా కవధముని
వ్రాసిన కెవ్వఁ డిదివికిని చిత్రాంగదుడు సంకసించి ద్రమ్మర నిట్లు వ్రాసెను.

శ్రీః నే వంద యేనుగనిచావను కాను. ఇంతక స్వయంపరము
వాలించితిమే గొంతునూచిన వారందరువచ్చి నరలో వోలులేకుండ తేయదురు. పది
రకటముల అంగారమునకు దక్కువ తెచ్చినవాని నా సరకు రాసీయను. అట్లు తెచ్చిన
వానినే నీ ప్రశ్నగడుగుము. నియ్యము వచ్చినవారి నేరికొనుము. కన్నెకలు కేవ
లము రూపమున కాసపది పిలేనివారిని వరించి పిచ్చుట నిడుమంల గుడువగంయ.
రావున నీ చించులకు జీంతింప వలసివపున లేదని ప్రయత్నకరము వ్రాసెను.

అందుల కా సుందరియు సంతోషించి రాజుచ్చు దంరికొన్న ప్రశ్నము
భక్తిరూపముగా రలియించి సమయమున కెరుకు చూపుచుకెను. ఇంతలో నా
దం వసుదని వండియున్న రాజపుత్రులందఱు సమకమసామర్థ్యము వరుసించి
బండ్లపై అంగారము నైచికొని యా మట్టమును కడుగించియుండిరి. సామాన్యముగా
కా రాజపుత్రులలో నూమండ్ల అంగారము తెచ్చినవా కడకుగ నున్నాడు ప్రధా
నుని వాకు రిచ్చినవంగార మంతయు ఛక్కలు వ్రాసి యెప్పునించుకొని సామము
లతో గోశాగారముల బడపైచి వారి వారి వామములు వ్రాసి చిట్టంగమనియొద్ద
విరుప్పుడుంటిరి.

దోజకుమానుండును తీరావతియు వలూపురమున కనుగుడు మారవనం
లను సాపురంబున కరిగిరి. దోజం నా వార్తవిని తీరావతితో కైయనీఁ నిల్లం
లనుగలం పమును క రాజపుత్ర కికు స్వయంపర మహోత్సవము జరుగును. నానా
లనుగలం పమును రాజపుత్రులు పెక్కింము వచ్చుచున్నాడు. ■ వింతమంది
పోయినది. ఇది యజ్ఞగిరి వచ్చువల దిహిసామ్రాట్ రేవర కిష్టమేన చచ్చు

దుఃఖమనివరు. అప్పుడేమి చెప్పు వరంభమనివడి. నందులము లేదని పలికినది.

అకండు నంబోడించుచు యోషామచి : మంచివీధము వ్రేలికొని ముచ్చట గూర్చుండుట గాదు. పాతాళపుంబ కాంచనమునకు దక్కువ తీసికొని వచ్చిన వాని నా పక్షకు రాసివేయు వాని, ఎక్కడయిన వెళ్ళు దీసికొని పోవుచున్నవని మరల వెలిగింపలేదు. తీసికొని వెళ్ళినను నేరితొ బ్రాహ్మ మనుగనదు. అందు లకు సదుత్తర మిచ్చిన వాని వరంభమని. ఎప్పు నిబంధన బద్ధునియో దూరకొని ప్రియ ప్రభావ మొక యద్భుతముగా ముచ్చటపె రెప్పిన నా యుత్సాహపు అయ్యో! ఇది యెక్కడి స్వయంవరము? బంగార మెవరికిని పరమానిం బది పోనిండు. మా వృద్ధినింబడిరిగి బంగారపు తీసికొని రావచ్చును. చితి యిచ్చున కోరుదు ప్రక్కమున కుచరము మీరు వెచ్చ పోలేను నేను గూడ సభకు రావచ్చువా? యిది యిదిగిని బోజాయ ఎకనిక . బంబోజాంబె అంబోజామచి నీ దిగమరయు కలవృత్తో నడిగితిని. నీ సోపానగుచుమునుకు మంకపింజితిని. కావనినవంత కాంచనము రెప్పించెన జానమరి రెప్ప యిచ్చుడే యిచ్చవకొట్ల యొద్దకరిగి నిలువయున్న లోహ మంతయు జల్లికి ఎరకొని యొకచోట రాసిగా వెయిం : పర్వద్రి యిచ్చిన భూమిపక్ష ప్రభావంబు నాబోహపమవున్నయు గవకవికారములు గానించెను.

మీముట నా మీమున్న కడమలనిన్నిదిని రెప్పించకొకగాడము వొర్ల బంబారమంతయు పోలింబె. నువవములు గొడ్లకు పారలు లోనన వస్తువులన్నియు గాంచన వికారములై వచ్చుచుండుట దింకింబి ముచ్చటలు వెళ్ళవచ్చుదు నీ రాతి కుమారు వెళ్ళవో మ్రొక్కుకొలిపిడువది గరంబమవుచ్చాడు ఈ వస్తువులు కోట గారములలో బట్టవు. ఈ బళ్ళ కంకమ గడంబవదు. కోట యంతయు నిండు చున్న బుచ్చుది పిం కేట వెళ్ళుట ప్రాయగలము అని యాలోచించుకొని యా కథ జ్ఞానంగదుర కెరిగింబె. అలండును ఆ బంగారమచ్చుల బాని విన్న యయు వెండుమ రిచ్చుము బంబులు ఇచ్చుతో దూకను పుప్పి బంబు బిగిసి కొని పోవనిమను యవకవరంబు వదిలింబె . ఆ రావచ్చు తు గానానింబె . ముని యిదు రేగి పోవడి నవచ్చుంబెను.

కైలాసిగిడు బాబోజాంబె దూది కట్టవరంబుపెచ్చవచ్చును కప్పిగము బంబును పోయో : ఈకండు పట్టమచు కాని భూమియుడు రాదు. ఈ స్వయంవర ముదిటికి : ఇతడు కోటకు వంశముబిని బెర్ది జేయ కుండునా? అని రలంచుచు హాగం ముచి సొకంబుగా రావచ్చుతా . మీరు పొలింబె ధాతి బెర్ది? మీ బుల్ల గట్టి పట్టింబు కెచ్చును? మీ యిల్లూ వర్ణంబు లెర్ది? నన్ను విన్నవ జేను నడుమ న రిచ్చుకర : గలంచుచుంబెను. ముచ్చున్నూయర కింక బంగారము : పంబావచ్చు నుంబె : యిది స్వయంవరంబుగా పడిన పోజాంబె ము : బంబా

రమణ భూమిని వినియోగపరుస్తుంది. అంతామనసు దేవతలు సన్నిహితమునందు పవిత్రమును దీసికొని పోవుచుండును. మేముగిది గుర్తూరి యందుగాని యందలి పుత్రుల యిత్తడివంటిది. అంతామ శ్రేష్ఠమునది మా దేవములో గనులు పెక్కులు గలవు. అంతామిహాలమున నింతగా దీసికొని వచ్చియెడల యంతసమాధిల కేవియో ప్రభుత్వరములు యెప్పు సగౌరవముగా నుండును. అంతామి విండు దొరకక నొక దొరను దొరు బాంక యొకదొరను వింగారము నానలుగా విడి విడుస్తుంది. అంతామ స్వయం పవ ముహూర్త మానవ్యమైనవంత అంతామ లీలావిహారము నా సదస్యిగెను. అంతామ వివేకబలి దీక్షితి శ్రీ పుం నివర్తక తెలియను. మేముతో అంతామి పక్షా గూర్చుండెను.

చోళసమూహని జూచి యందున్న శాస్త్రులు అందఱు జంప్రముని యుత
నినే వదించునని నిశ్చయించుకొని యుండును. పశ్చిమవర్తకము వలన ముఖ్య పుష్కరా
ముఖము దేరణజూని నించువనన శ్రీబాల నకుముఁ దిరుగును నీ క్రిందిశ్లోకము వర్తింపజే
సినదిగాని వారికి జూప్రయగుదునది.

శ్రీ: యది జ్ఞాసి బ్రాహ్మ త్వం కి మాసి ద్వైరహతయే.

భైరవాంశుమన నేమి జరిగినదియో నీ వెరింగి యుంటిను. తప్పుడు అని యున్న శ్లోకమును అతివికారి యేమి జరిగినదియో యుక్తుని వారగులు రాజు పృథు తెల్ల తెల్లపోవుచు మారకుంధిరి. కొందరు తమకు చోదిన పిషయము లేనియో వ్రాసి యచ్చిరి. అట్లు రాజుపృథుఁ డనేకంబుకాసుడు వచ్చి వచ్చి యచ్చిగురు బోధ వ్రాసిన బోధకమాతం జూచినది. మాహావీరునితో ఆయాః నే నీ నియమ మెక్కో జల్పితిమా? ఈ యంతరి జీవితో ఏమిదే యిహ్లాసంబు నని మివరో నే నెఱుఁపగల్గెను మహాను. ఆయాః లేః ఈ యిహ్లాసంబు నీవో జల్పితి నా నుదికి నచ్చియున్నాడు. హంవర్మ ము జల్పించుచునును. ఈ యిహ్లాసంబు అన్నియు మొలచినట్లు పోనెట్లు దిద్దికల్లున్నవికదా? వ్రాయుమనమచివర దూపము రూపమనను. వగిన రేతము మీయం బొప్పుచున్నది. చూడదే పల్లము దైనరో రతివల్లముని దాసుఁగా నెంత పోవుదురా? అట్టిమీ గుఱు నున్నట్లును. ఈ పల్లము ఏకని తెల్లు తెలియగలదు? ఇప్పుడు మార్చికొనన రోకాపాపము నొకరు మహా తలంచుచు జేరికే రన్య పల్ల శోకమనని నిశ్చించినది.

మొదటి పాఠ్యపుస్తకము ప్రయోగశాలములో ప్రయోగములు చేయుటకు వాడుకయును.

కోటి లీలావత్యా వధూరత్న చోరః కాపాలికో మాతః

లీలావతియను దిన్నరాచరే శ్రీ కల్పమును దొంగిలించుకొని పచ్చిన కాపాలికుడు వంశుభేను, అని ప్రాస యతం దాచిది చేతిక కంటిప్పుగుంతలో జంక్షములి యా ప్రాంతమందున్న లీలావతి జూరి గడుతువట్టి యట్టి బోయి యోహా? నా ప్రాణరక్షకు దిక్కడ నున్నాడు. చూడక పోయితినిగా? ఎవ్వని నెమిత్తంబిట్టి ప్రశ్నయని కిట్టి చేసిరినో యట్టి మహాత్మునకు బావుపంక వేయఁ బోయినంత బోజండు నిలుసలు మన నారించుచు నీర్తినియె

పూబోదీ : ఏమ నామఁ బ్రశ్న యిచ్చితిని. నా యుత్తరము యావక వేరొకరి మెదలో దానుము వైచయించిషుది? ఇది యొక్కటి ధర్మమో సమాధానము జెప్పమని యడిగెను. అప్పుడు చంక్రములి కొంపల మందుచు నారిచ్చిన యుత్తర మేదియని చేతిక వడిగి పుచ్చుకొని రదిని సెవ్వరపాఠులో నేమింబోడక యిట్లు కలంచెను.

అహా : దైవశాసనము కడువివరీతమైనదిగా? నేను ముదలనే యానెనఁ జూచితినియేని యా సందియములు కలుగకపోవును. ఇతండు నా ప్రశ్నమునకు సదుత్తరమిచ్చెను. అతనిమున్నే భర్తయని నియాపించి కొనియుంటిని. ఇప్పుడెవ్వని భర్తగావలెవవలయునో తెలియనున్నది. ధర్మసూక్ష్మము తెలియక వసింపితినిని వ్యధిరాలిడెనుగదా. ఉభయలోకమలంకరంబు జనుడనుచు హోలాయిత మనస్కయై యాలోచించుచుండెను.

బోజా : కాపాలిచ్చి ముప్పయివది రూపాయలరర పిచ్చినిని యుద్ధరించునదినినది? అను యుద్ధము రూపరేయింపఁ జూడవచ్చునని నిష్పదించెను. అను యంపికుఁ బండియున్న కాశీపుత్రు లందఱునునును. నీసేకంబు సుర్య పర్యము లాడుకను సన్నద్ధులైయుంటిరి.

అప్పుడు చంక్రములి ఛేదనముననుతోరమావగడు. కరమలు ముదలించి రోజున్నకంటి మహాత్మా : ఏమ దివ్యభావ సంపన్నతవు. ఏమను పంపిణి గింటి నొక్కమలేదు. అతండు ముచ్చోక గాచి లేచు ప్రరహయములోఁ గాపాలికుంబు బాహుచ్చి నా ప్రాణమాయ గాన దాను. అప్పుడేయింపము నడచె భర్తయని సంపదయింటి. అందుకే నా ప్రశ్నయి వైచితిని. ఇది లీ : పట్ట ప్రహించి

తిలో వింశ్యమైయున్నది. దమయంతి దేవతల యమః, సైకొని నలుని వరించినట్లు మీ యానతి నే నాయనను వరించెద ననుజ్ఞయింకని కోరుకొనినది.

రాజశ్శత్రు శిల్లరతేరి యట్లు రేయరాడు. దర్శపిరుద్ధము దర్శపిరుద్ధ మని యల్లరిఁ జేయబొడంగిది. బోజాండు వారి నందరి వారిందును లేది నిజానల ఁది యారాచటని వృతప్రక యని తెప్పవోపు. సత్యసంపన్నుల ప్రత ములు దైవమే కాపాడుతుండును, ఇష్టము దర్శపిరుద్ధమేమియు జరుగలేదు. అది పురుషుఁ డనుకొని త్రాగితి వడుచున్నది. కళత్రోపాశ్రితంబైన విత్తంబు ననుభ వింపుటకు కర్తవ్యధికారము గలదు. కావున నీ చిన్నది యెట్లునను నాకుఁ గళత్రమైనదని యుక్తిగా నుపన్యసింది రాజశ్శత్రుగ్రిం నెల్ల నిరుద్ధరులం గావించెను.

ఆ కథ వివి చంద్రమునీ పరమసంతోషముతో బోజాని మెదలో రామంబు నైచివది. మంగళగీతములు మోగించిరి. చిత్రాంగదుఁడు ప్రహర్షణల రాఁ మునఁగను వారి సందంబుపై వెక్కిరించి యూరేగించుచుఁ గోటలోనికి రిసికొని పోయెను.

అప్పుడు రాజశ్శత్రుండును నేకమై బోజాని మరాక్షమము దెలియక సేనలం గూర్చుకొని యల్లువితోఁ గూడుకొని సంగరమునకు రమ్మని చిత్రాంగదు నకు రాయజారముపంపిరి అప్పుడు చిత్రాంగదుడు బోజాని తెలింగింది యతని ననుమతిఁ దనవశముం నెల్ల నా యారము సేయించి కృతువుల నెచ్చెర్చియెను. అప్పుడు రెండు సైన్యములకు సంసంయుక్తము జరిగివది. అంగరాజు బలము లల్పము లగుచి రిపురుటకావనముం కోటి హోఁ బొడంగివని. అప్పుడుబోజాండు కుదగాదూరుండై పెక్కు సాధనంబులం దలిపి యాయోధనగరంబున కేగి విచిత్ర గమన ప్రహరణంబు వంగరపాలనంబు లేదవక రెండుగడియలలోఁ జతురంగలంబు లతోఁ గూడ రాజశ్శత్రుం నెల్ల గాంధీశులం గావించెను.

అన్వక్షపిక్రమంబున నుపశ్చారముతమాలో కృతునల నెల్లఁ తారబోలిన యాపూసాయనందనుని గాంచి చిత్రాంగదుండు శౌగళించుకొని కనపూర్వపుష్కరంబుం బసారమైనదని యగ్గించుకొనుచు నప్పుడే వివాహప్రయత్నముం గావించెను. బోజాండు పుట్టినది చంద్రమునఁ జంద్రములం పెండ్లి యొక యిరువురి కెంతయతోఁ గొన్ని దినములుంబయింది విమ్ముట గడలి రిలాపిచి వెంటా నలరాపురంబున కరిగెను.

అంతకుమున్నే బోజునికల్లి పొచ్చితి బుద్ధిపాగనునదే బుద్ధిపెండి కనుప
బసి బోజునికాక కెడుచుచునుండెను. బోజుండు నుగరకరిగి కొలుకవే కల్లియెద్ద
కరిగి నమస్కరించెను. పుత్రుఁ గొగరించుకొని కన్నీటిదారవే కిరణులు; కడుపురు
నియోగదుఃఖము వెల్లడించెను.

బోజుండు కల్లి మారణించుచు చాచు బయలుదేరినది మొదలు జరిగిన కథ
యంతయుఁ జెప్పి లీలావతిం జూపి యిదియే నీ పెద్దకోడలిని చెప్పెను. సాచ్చితి నమ
స్కరించుచున్న లీలావతిం దీచించుచుఁ గుచ్చియెత్తి కండ్లి నీ మేవమామకూతురు
పద్మావతియు రూపవతియు యౌవనవతియునై యున్నది. మా సోదరుడు నీ
నిమిత్త మెదురు చూచుచున్నాఁడు. నలుమూలలకు చూచుఁ బరిపెను. పద్మావతియు
అల్లా; నీ కొడుకెప్పుడొక్కటికి వచ్చును. వెప్పుము వెప్పుమునీ నిక్కము నున్న
నిర్యంఠించుచున్నది. నీ వప్పుడే యిచ్చరిం జెండ్లియాడి వచ్చితివి. పద్మావతిని
గూడ జెండ్లి యాచక తీరదని చెప్పిన విని కల్లిమాల ముప్పించుచు బోజుండు పద్మా
వతిం గూడ జెండ్లి జేసికొనయెను. అంతలో బుద్ధిపాగనునదే బంపబడిన రూకలు
కొంద రక్కడికి వచ్చి యేడియౌ వ్రతకలుచ్చిరి.

బోజుమూలా; నీ పినరంగడి నీవు వ్రాసిన శ్లోకమును విని పక్కాత్రాపముఁ
జెంది మరలక్కరనియుదైవంత మే మెక దైవాగినిరిప్పించి చచ్చినవానిం బ్రతి
కిందెడవని వానినే జెప్పిరింకిమి. ముంజుండు విన్ను బ్రతికింపుమని వాని ప్రార్థించు
టయు నతండు భోమములు చేయుచు వారు మానములలో రప్పించునని చెప్పె.
ఆ యాసతో నతండు మరచోట్లోగను మానికొనయెను. ఆ మితి కావచ్చినది.
కావున స్వంధనామాదుండవ విచ్చేయుమని నా వ్రతకలో మన్నది.

బుద్ధిపొదింపని మతి తోకల్కమువకును పావమికారణ క్రింది మెచ్చుకొనురు
బోజుండు; ముస్వయ భాగ్యంతో; చల్లితో; జతరంగలంములతో వెంటియు భా
నగరమును బ్రసేకించెను.

అని మరియొక చక్కఁ శేషశేషం బాశేషవీపంకుఁ దవ్వలి నివాసదేశం
బున నిట్లు చెప్పుచుండెను.

తోలుది యాటన మచిలి

క మ ల క థ

అమ్మా ! వేచి వడుచు నలుంకోఁ బరమికిదిగి వైరవనరస్సులో జలక
మాకుడుండ గట్టును బెట్టిన నా పుట్ట మెచ్చకో యెత్తుకొనవోయితి. ఎంత వివక్షింపు
వస్త్రబోదుడు కడంబడలేదు. నా సుఖరాండ్రందరు మన్నుటాది || వీరఁ దీసికొని
పోయినవానికి నిత్ర భార్యనై యుండవలసివచ్చును. ఇక నీవు భూలోకవానినివే.
భేదలోకము నీకుఁ బ్రాప్తిలేదని పరిహాస మారుచు నన్ను మిక్కిలి పరికపింప
జేసిది.

నేను దిగంబర నకుల వంతు గడవక వేరొక పుట్టముఁ బెప్పి పెట్టఁజని
యనేర విధంబుం బ్రతిమాలుకొంటిని. వారిలో నొక మధ్యకంది నా కందికి నీడు
దెప్పించి యొట్టకే దనపుట్టము నగుము నీది యొచ్చివతి. ఆ వస్త్రంధరముఁ గట్టికొని
యిక్కడికి వచ్చితిని. వారు సెప్పినట్లు జరుగుదురా ? యని కన్నీరుఁ
గావ్వుచు గమంబును గంధర్వకన్యక ప్రశ్నవతి యను తన కల్లిలోఁ బెప్పకొని
విచారించినది.

జ మాట విని ప్రశ్నవతి అయ్యోఁ సంతాపము జరిగినది. వా రన్న
మాట వట్టికాదు నత్యంతవదే. నీ వివాహము విమిశ్రమై యెంకో ప్రయత్నము
లేయుచుంది. నా మనోరథము తీరదు గాదోయి. వేడు మనోబక్తి సేవ నిమిశమై
వైకుంఠమున కడుగవలసి యున్నది. నీవు గూడ నాతో రమ్మ. అమ్మహాదేవివడిగి
యీ సంపదముఁ దీర్చుకొందము అమెపేరే నీకు బెట్టితిని. సేవకులముం దామిను
మంచి యురురాగము గలిగియున్నది. అవి బెప్పులయుఁ గమం సంతపించుచు నాదు
భక్తిగా సంజరించుకొని కల్లిలోఁగూడ వైకుంఠమునఁ కరిగినది.

ప్రశ్నవతియఁ దనకు వియోమకమైన చామర-గహణ సేవ కావించి
యాయెం బ్రసన్నురాలిం జేసికొని తనప్రతిక వామె పొడమూలమునఁ బరవైచి దేవీ !
ఇది నీ రాసురాలు కడుల. దీనికిం దగిన మరుదెచ్చుదును గళంధకున్నాడు.
గంధర్వకమాదు లెందరు వచ్చి యుడిమను సమ్మతించవడికాదు. అది యట్లుండ
పొన్ను భూలోకమున కరిగి జంకినదం వందదని పుట్ట మెట్లు పోయినదో తెలిసికొన
లేదు. ఆ వస్త్రబోదునికి భార్యయై యుండవలసి వచ్చునని కొందరు దెప్పు

చూస్తారు. దానివల్లనే కృష్ణలేని యందలి విజయం చెరిగిపోవును. మరియు దీని నెవ్వరికీ తెలియజేయవలెనో నిరూపింపుము. సకలలోక తక్రవర్తనలను నీ వెనుంగనీచేదని మునిషార్థముగాఁ బ్రార్థించిన మంత్రాశ్రయముఁ గావించుచు నింతర యుట్టనియె.

కమలా : నీవు దానివలన గంధర్వలలో లేకపోయె నేమి? మంచిది నీ విమితమై బ్రహ్మలోఁ జెప్పి యెని తర్కనిచిని స్పష్టింప జేసిదనులేయని పరిచాస ముడుచు నొక్కింకయ్యాకొని మరియొ నట్లనియె.

ప్రజ్ఞావతి : నీ కూతురును మంచివని జరిగినది. దీర దానివలననే తర్క యగునను వాడుక నవ్వమెవరే. మనుష్యునికి బిడ్డియగునని పరిగిన ముడుకునుఁ బ్రజ్ఞావతి అమ్మా : || కత్తురారి కి యాపక లాదించలేవా? కదాయాపనుల్లన మనుష్యుల కేమినుభవము గండు రక్షింపుము రక్షింపుమని దైన్యముతోఁ బ్రార్థించినది.

అప్పుడు మహాలక్ష్మి చిరువగవతో వోసి : బదులును నీవు లింకింపకుము. నేను జెప్పఁ దలచుకొనెన వానియొద్దనే నీ వృత్తికి చీరయున్నది. అతండు దేనాంశ సంభూతుండు. పిగము. సరస్వతీకావలంబున బృహస్పతి వనమతిపై బనియించి యున్నవాడు అతడు నిరతికయవిద్యాయాభ వైభవమందితోఁ బ్రకాశించుచున్నాడు. నీ కూతు వాతనికి బెండ్లి చేయుము. తక్కువనను వన్నె తెక్కగలదు. కోక చేరుటచే ముగుపే బ్రహ్మ విధియించెట్లు తోచుచున్నది. పో, పొమ్మనే యాదతిచ్చిన నీని ప్రజ్ఞావతి యుట్టనియె.

దేవి : మహామహిమవలెన సురగురుండు శాపహృతుం దగలనుఁ గార అంటేమి? వాగ్దేవకర్త కోప మెరిసితి చచ్చిపడి. ఆ కర్త యెరింగింపుమని యడిగిన యందీర యుట్టనియె.

మహేంద్రుఁ దొకనాడు బృహస్పతి పురస్కరముగా ముప్పదేమివాడు కొడులు వెల్లులు సేవించ దిన్నారితో గూడికొని హింద్యుగర్భునియొంగులను పది గెను. వాటిరవుండు కేర్చులెల్ల బ్రహ్మంతై యావలించును వానినిదానన ముల గూర్చుండ నిరుపించెను దివస్వతియు బృహస్పతియు బ్రహ్మకుఁ దామననాన్న పీకము లలంకరించిరి. తోకేందు స్వాగతపూర్వకముగా దేవతల మేలు సమాచార ముల తెలిసికొనునంటెను.

అట్టి సమయమున కారన కారమునకు తన పితామహుని? దేవతల
మాయానుకూలముగాను జరిగినది. అప్పుడు దిక్పాలకులు దేవతలను సిద్ధులు
లోనకువచ్చి పీఠములనుండి లేచి యెట్లెవరి వందనములు గాంచిరి లృహస్పతి
పీఠమునుండి లేవకయే యెట్లెవరి వందనంచెను. అప్పుడు లక్ష్మీని నిరతిగా యదోపాధిగా
భజించుచు చుచుకున్నప్పుడు జారుతు వోరే : దేవతాభరణాశా. నిపుడు నీ
వేద్యునిను మా యింటికి వచ్చి యెలుకెట్లు గడియింలేను. మాకు రాసానదాసులైన
యింద్రునియంటి భారకుండవైన పితృ మన్నితమమానవరక్షణ! ఈ లేచినవారెల్ల నీ
మాత్రము బుద్ధిలేదాదు కాదు : లేచినంత వేచి గౌరవమునకు నాచి వాటిల్లిన
లేమి? పితృ దేవతాకలయన నుండినప్పుడవు గాను పుత్రమిజుంపుము. రాష్ట్రము
పీడితుండవైతరే బుద్ధి రాగండు అని గపించినది. అప్పుడు లృహస్పతి పీఠముపై
సరునుండి కోరానశ్శాంఠనే మోము జేవుంప జోహో? వ్యాపారస్వరూపిణి?
పితామహునిపట్టి వైనంతవే యింతకన్ను గానకుండు! పిన్న పెద్ద కార
తన్ముము కొంతమైన విచారించవందా? పూజ్యులైన బ్రాహ్మణులము. నీకు లేచి
వందనములు చేయవలయు నేమి? ఈ మహాకథలు మాకు తెలియవు. అమ్మయిం
జార్యుతియుఁ స్త్రీసంఘ జెల్లును కాని పితృ మాకు లెల్లము. నీ కిప్పుడు నేను బ్రతి
కాపనియ్యదున్నదాదు : జాలికానుము. పితృను మరలకొనునా జనియింపుమని వల
వము కాపరక్షణ నా స్థలమున దాల్చినంత బద్ధులైన బారసదేయి వట్టుకొన
యిచ్చదా. నీవది తగమా? అడుకొందు వది తప్పదు మమ్మింప బాత్రుని నిని
యింతలేదా భారతిలేని పిము ముందు విచారించవలెను గపించినది. కానిమ్ము
సేపు పుత్రమి జుంపిసను మహాంతునికన్ను లెల్లెద. వైరన మనభవింప
కలవు. నీ పితృని మాత్రము నుండయ నున్నట్లు రాకకంటె పితాక్షిల్ల గలదు
నీ పితృ మాత్రమేనానింపుమని కాంతి భుజించి మహాపుత్ర పితృ కోర్కెయింపు
యిచ్చింపు.

[illegible]

విందులకు జీరింతుము. నీవు మరచి జరిగింది మరొకటి వెల్లొకటికన్న ప్రఖ్యాతి నొంద గలవు. మీ మురువులు నొక బోటనే వసంతుతు. ఏక కామంబే కావమున వసయందును. అని యనేదివరము తిప్పి యత్వతనానమందు వెల్లువెల్లె వననయూ టును వారి నివాసదేశముల కవిజెను.

దిక్పాఠరణయనున జేసి సురపురోహితుడు భూమండలమున జనియింది ధారా రాజ్యంబున బోతందను నామయన వివాదిల్లుచున్నవాడు. అతడే నీ పుత్రిక కనుకూలుందగు వారుడు. అని మహాత్మ్య యానతిచ్చిన విని ప్రజ్ఞాపరి సంకసిం చును అమ్మా ! నీ యక్కడికమ్మా వచ్చి కాసింజెద. మందివార్త యెరింగించితివి. కారద వివాదాహుకుడు కారదుఁ బెప్పఁజె వుద్దెనో తెలుపవైతిని. నావును నవ్వదు హరిపత్ని యోసి ! అదియె వివరయనా ! అతందు కాకరాసను పేరుతో నమ్మహా ధాతా నా స్థానకవి యగుచున్న వాడని యెరింగించితివి.

అప్పుడు ప్రజ్ఞాపరి భారవిధేయవజ్జగైకొని పుత్రికతో గూడ భూతలం బున కరుదెందినది. బోజకుమాచునతో సంబంధ మెట్లుగలుపు కొందునని యాలోచిం చుచు భారానగర ప్రాంతి భూభాగముల సంవరించుచు నొకనాఁ డొకయుద్ధాన వన మునకుఁ బోయి కుసుమజినయను పల్లరుములా మనోహరమగు నయ్యవననూ మణియకమున కర్పియనందుచు నందున్న వనపాదరం జీరి వివాదోద్ధృతిగిరి ! ఇప్పుడు క్రొత్తగా నరింకిరించుచున్నా రేని యని యడిగివ కాండ్రిట్లనిది.

అమ్మా ! ఈ వోట బోజమహానాగాదిది. తాపపురు భార్యలతో విహ రింప నవ్వనంబున కరుదెంచుచున్నాను. అందులకై యలంకరించుచున్నార మని చెప్పిరి. ఆ ముఱువని పట్టువది యందుక యాలోచించి బోజమహానాగాని భార్య లెందు ? పట్టాదిగిచ్చియై యంతరావ మైనది ? అరసన మిచ్చి వేండ్ల నెదురెప్పు ల్లావనముఁ జెప్పుడని యతడే వచ్చి నిది.

రాజ్యకోదంబునఁ బనివండ్రి దంపతులపి పవరదుఁ బుట్టెను. అత యుడు, బ్రాహ్మణులమొదలగునయిన నా వాఁల ముప్పుర భార్యలం బండ్రియొకటి ను నయనసే భగంబున కరుదెంచెను. పినకండ్రియైన మంజులారు మోగిల్లెను మంజుల మహాశక్తులయన నరండు జిడించి తర్కినఁ. సంకసింపురు వెంటనే యజ్ఞునిఁ బట్టి తపోసంపాదన కరిగెను. కొంచెవారము క్రిందలనే బోజండుసింహాసన ముక్కను. అంతర ప్రాంతమునకు వచ్చెను. ఆ ముగ్గురు భార్యలతో వచ్చి కొన్నదిఁ : లింద

విహరించు దియే వారి వృత్తాంతము, అది చెప్పి మీ కెవ్వరు? ఎందుకోపురుషుని దని యడిగితి.

మేము బాటసారులు మని దెప్పి వ్రక్కామె పుత్రులక మొగముఁ జూపినది. కమల సిగ్గు పెడిరి ఇక మనహిందీఁ బోవుటయు, తమ్ము, ఆయనకు మువ్వయి భార్య లందరి, ఇక నే నేమిటికి? నా కేమియు నిష్ఠము లేదు. ఇట్లే యుండునె నెవ్వరినిఁ జెందె యాదనను పరిశ్రమ పసి ప్రహ్వచరి యిట్లనియె.

త క్తపరతం, తులాలగు వెండిబాదెనె ప్పయ్యముగా వాడతిచ్చిన పెద్దయ్యయి దన్యధాత్వమేల కలిగవని? ఇంతకుగలుపు మువ్వయి భార్యలు కలిగినవాఁ నిన్నె యొక్కడుగాఁ జేయించువా? ఈ దెండు ముగ్గురుముఁ కలవాన్యదము లగుచున్నవి. అయినను వాని సొంతర్యమట్లున్నది చూచి పోవుచుండుగాక. ఇంతలోఁ తొందరయేమి యని పలికెడి. నూతన క్కరలేదు. చరిత్రమే చెప్పుచున్నది నేనుఁ బోయెద. నీవు చూచిరమ్మని కమల నొడిపిన బ్రక్కావతి నవ్వయి గమలాఁ నీ యిద్దరము వచ్చినట్లే చేయదువుగాక. ఇంతదూరము వాచే వచ్చితిమిగాదా? వాచి భార్యలను గాంచికమ్మకుఁ బోవుదము. అని యెట్లకె నొప్పించెడి.

అయ్యయి తిరస్కరించుచుఁ దిరహితులై యా తోటలో విహరించుచుం డిరి. అంతటి బోజారు తురగారూడుండై మువ్వయి భార్యలు చతురంకయానమున నుక్కి తోరవా నింద్రచైత్రముతో విచ్చేసి యందున్న సోదరునినుఁ బ్రవేశించెను.

సాయంకాలమున రీతావతి మఁ జంద్రమయముఁ బర్యావేయి సుందరతో నా తోటలో విహరించుచుండిరి. వారి పోయగములు చూచి కమలఁ బల్లికిఁ జచ్చెను. మువ్వయి కాంతలను ఇక్కగనే యుండును ననియుఁ ఈవూటోపునం బాచెడిదా? అయ్యయికి లామెయియుఁ బాపురే లాడుదాఁకఁ : మన సోయగముల అని పొసఁచుచును మొనెంటఁ దిరుగురు అదిగో వా చీర. ఆ నానీమడ కట్టికొన్నట్టి చల్లఁ చూచితిరా? తలఁచుచున్నాఁడ కక్కడికివచ్చి యెత్తికొని పోయెం గాఁబోయి తన పార్శ్వకీర్తి నాదోఁ లోక సూదనము కప్పుదు. ఈ పుట్టుముకతలయిన పితని పార్శ్వ సూర్యుడాయెను : అయి భార్యలెల్లఁకు జెండ్లి యాదిన నుక ముండునెరదు దైవమంతలు మిట్లున్నట్లుం పలియదని యాలోచించుచున్నది.

అంతలో బోజారును ని నెలలచేతఁబండునచేరి నొప్పించున్న నివ్వయియు లంక నివడుచెను.

౪. ఆలోచనలు గూడి భోజనపూర్వముండు మేల్కాగులు
య్యాలలో తీగెలనూగులు ముప్పములు గోయల బుచ్చు వాపిపయ్య
తేలిం దేలు మనోజ్ఞానముల సంగీతముల బాదగా
నాలించు వృహభంగులం గెదలి క్రిందాడుత చిత్తంబుతోన్.

ఇట్లత్తరుణి రత్నములం గూడి వెడ్డకంతో మనవివారము సేయుచున్న
యెన్నరనాథపుంగవు మనంగ రూపుగాంచి విష్ణుయాంచిత స్వాంశయై యత్కాలా
రత్నంబు తన తిరగంటితనము సారకముగాఁగఁ జూచి చూచి తం యూచుచు పెచ్చు
కొనుచు బొగడుచు సక్కుమార శేఖరులయందు బద్ధర్మమై యుండెడుగక విహ
మాననయై యుండెను.

అట్టియెడఁ బ్రజ్ఞాపతి పుత్రి : కళకముక్తమగా నాధాతీపతిం జూచి
లిమి. ఇతఁ బోవుదము రమ్మ. అని పిలుచుటయు వక్కుమలేక్షణ యక్షణ మోహో
నేకముతోఁ దల్లి. నకల బ్రహ్మాండనాయకులగు నయ్యుండియే గతాగతములఁ దలి
యక మనం నిందుఁ బొమ్మని యేల యానతిచ్చెడిను. సురగతుడోరగ విద్యారరాచి
భేదగులయం దిట్టి సుందరురకు లేదని ప్రతిన పల్లి చెప్పగలను. అమ్మక తెల్ల ,
బార్లచి చెప్పిన వేమోయనుకొంటిని. నా మనము వీనియందు లగ్నమైయున్నది. ఇటు
నుండి రాఁ జాలను. నమ్మ వీనికే పెండ్లి చేయుము. ఈ క్రింద విశేషములం బాద
నీకఁడు రక్షణనాయకులని తెల్ల మగుచున్నది. పెక్కులేని? ఒక్క విమన మా
వయసుకానితోఁ గూడి సుఖించిన యవతికి బ్రహ్మాంధాధిపత్య మేమిటి? అని తన
యలిరావ సూచించినది.

అప్పుడు ప్రజ్ఞాపతి యుపాయమాలోచించి యా తోటరావుసభలలోఁబరిచి
అన్యూ. తక్కులికాండ్రు మమ్మి బాదించుచున్నాడు. పుడ్డాళ్లులా : నచ్చి
రక్షింపుఁడు రక్షింపుఁడని యాచివది. ఆ యుక్తర్థుని బోజుండు యుమ్మిగి
వని బాటసారుల బాటర్చులు గాని పెట్టెదన్నవారు కాలోర హోయవత్తర గుంటుండు
నిన తొందరగాఁ బలుకుచు బద్ధపాణియై పరవశుఁడు. పరవశమువేనివే వచ్చుచున్నావని
వేయ వీరుచు నా దెవకుఁ బడుగెది కొని హోయను.

అతని రాజుజూచి కమల తేగంటిపూవుల నమ్మిపురాధిపతిం జూచుచుండెను.
ప్రజాపతి యెదురుచోయు నుమ్మగుంటుండు ఆయ్యా : తను దెవరో నరొపికార పాఠి
యింబు. మా మావద రాజుండు. మీ రాజుజూచి బొంగలు పారిపోయి, మీకుఁ

గృతజ్ఞులమై యుండెదమని ముఖి జేయుటయు బోజాంబకృతులంగాంచి యబ్బురము వెందురెందముతో బ్రాజ్ఞునతి కిట్ల న్నియె.

అబ్బా! మీ రెవ్వరు? ఎందు బోవుచున్నారు. ఆ రెవ్వరి నీ కేమి కావలయును. సహాయము లేక నొంటిగా రెండు మేదిటికి వదలుచుంటిరా? అని యడిగిన నా ప్రశ్నకది లేనా? అది నా కూతురు. రానిపేరు కమలయ్యలగుదు. దానికి వివాహము జేయఁజాలవుకో? దగినదకు వరయుచు లేకములు తిక్కగుంటివి. ఇండు రొంగలద్దము వచ్చిరి. మీ కృపమన నా యిక్కట్లు రాదీతిమి. ఇక్కడికి గ్రామ మెంత దూరమున్నది? మా కళారణ బంధువైన నీ కుఁజిం నామముల వినఁ గోరుచున్నదాన నవి యడిగెను. అంతలో గమం దక్కఱుపు లా భూపతిపై వ్యాపింపజేసివది అతని శైర్వము మట్లు చూసెనది. దేవులు చూసినవి. ఆ చతుర్వేల చూపుకాకు బోజాంబకపు లెదురుకొని పెక్కుచివరి. మనసికాండా విలో కనములవే పారవములుగాఁ జేసికొని వరవారుని హృదయమును వేడింపఁ జొరంగెను.

అప్పురయ్యోరయం దొక్కొక తెరపిఁ జేసికొని యేమంటివి? ఆ వాల్లంటి నీ కూతురా? వరునొకఁడు దిడుగుంటివా? అది కడు వింత. రత్నమును వెదకుదును గాని రత్నము వెదకుచుంటి వెదకుచుగదా? ఆ చకోరకుతోరన నేభాపతి యంగీకరింపుడు? నా పేరు బోజాంబకయ్య. మా కాపురము దాకాపురము. ఈ రాజ్యము నకు నేన యధిపతి. మీరు మా దేవున కరిధులుగా వచ్చిరి. కావున సత్కరింపవలయును. మా యింటికి రండు అను పలికెను ప్రజ్ఞాపతి వినయ మభినయించుచు నిట్ల న్నియె.

ఓహో! బోజాంబకయ్యలు మీరే? మీ యలిఖ్య త్రిణగద్విఖ్యాతమైనది. కరు ద్రమ్యులమైతిమి. మృగ్యమైన రత్నము లేతికి దగిలినది. అదఁబోయిన తీర్థ మెదురు వచ్చినదని పొగడుదు మీ యిద్ద రానవేం? ఈ కన్యను బంప మీర నమర్థులు రీసెం బిట్టిగాఁ గైకొందురే? యాచిర్య ముండెదము. లేకున్న మా దారిం బోయెదమని వేటికి నా నృపతింకఁడు మొగమున లేరన వ్రోయుచున్నాఁడె.

ఇందుండిక నునుచుండే? సిరిరా మోకా లొడ్డు చాడుండునా? రత్న మారీతు మార్చి) మంచివస్తువులను రాకే తరించును. అను సాపెర యందలేరా? నీ మఱి చతువున నీ బోటిం బిల్లగహించెద. సిరిటికి రందవి పాదరమంగాఁ బలిగిన విని తమం పిదప వన చంద్రులు వెంట అనవి? నీ వింత వెల్లదానవేమి? భూ

వల్ల పులు బహుదర్శి పులిని వినియుండుచోడా ఇంటికిం బోయిన మన పరిగణన నెప్పుడు
దీక్షా గనుచు యున్నాగా నితస్వర వివస్వరరమణాను తెలిపినది.

బోజులకు పెచ్చు పెరుగుతని సంత యేల బాలా : || 3 || లిటులెమ్ము.
గాఢవృక్షంబున బద్ధిగపొందు గంతుడే మనసు బురోహితుడని పలికిన విని
ప్రజ్ఞాపతి సంతసించుచు దేవా : ఇది దేవబోధికము. నీ నిమిత్తమే సేహిచ్చుడికి
వచ్చిరిమి. మేము గంధర్వులము. హరివత్పిదే మాతీ యే సదేశము దేహబిస
దని యా వృత్తాంతమంతయుఁ జెప్పినది. అప్పుడా బోజునరేండుండు పరమానంద
కందనక హృదయార విందుండై యయ్యురవిందగంధిం గాఢర్ష్య వివాహంబునఁ
బట్టిగాఁ గైకొని కేలు గేంం గిలిరి యుద్ధానవన పౌంధరంబునకుం దీసికొనిపోయి
తన భార్యలకు బావుకు నక్కాంతామణి వృత్తాంత మంతయు నెరింగిండు.

అట్లురంగవయనమును గమలను జెల్లలిగా నెంచి గారవిందిరి. లీలావతి
తాను గట్టుకొనిన పీఠ కమలదని విని విప్రమణికుమును గుడించి పెద్దగా నుపన్యసించి
నది. అట్లు బోజునరేంద్రుండు బోజుకమందయం నలుపుర బెండ్లి యాడి మహేంద్ర
వై కమంబున రాజ్యంబు సేయు చుండెను యెరింగించి యయ్యుతి వంశాననుండు
రత్నాదా శేషంబు తరసంతర నివాసదేశమునఁ జెప్పఁ బోయిండు.

తొంబదియోదవ మఱి

బోజుని రాజ్యపాలనము కథ

పరంగకులంబులు కులాయణములకి వెలుపలి కరికిరి ధృవంకో నలు
దెనలకు బారుచున్నవి. విగురించిన రహితము భాగవసించి పికని కరంబులు
మధురస్వరంబులఁ గూయుచున్నవి. వర్షరా వడిసీరద బోకరమలగు మందమాత
పోయిలు హాయిగా పీడచుండెను కుసుమకీసరియ ను మనోహరములైన తన
లరా గుండంబులు కిన్నుల పండువుఁ గానించు చుండెను. ఒకవాఁ రట్టి సమయంబున
బోజునరేంద్రుడు శ్రీరావరంబున కనుగుండు రాజమార్గంబున నొక పండితుండతని
తెడుచున్న కన్నులు మూసికొని పండువఁ బోయిండు. బోజునకుడు నిలువంబుది
యా పుష్ప సుగంధించి పొయిండా : పీ యాకారమునూత విద్వాంసుండువననెగరంబురు
చుండు. నొమ్మింబాది యాకార్యుడింజక పిశేషించి కన్నులు మూసికొని యయ్యు

చుంటి మేమిటికి? ఇది యొక్కటి సాంప్రదాయమో యింగింపుమని యడిగిన నకం
దండు నిలువంటి యట్లనియె.

యో! నీవు విష్ణుకథకుండు పగులు ప్రాకృతాదుల కువద్రవము సేయ నేరవు
గదా! బాసంజెసి నీవలన నా కేమియు కయములేదు. మరియు నీవు లోతా
విష్ణుండువై యెవ్వరి కేమియు నీయకపోవుట నీ యాశనుము వలన వాకేమి లాభము
వచ్చెడిని? అందువలన వాకేర్పడింపవైతి. ప్రాకృతాండున కొలువనై కృష్ణుని
మొగము చూచెనేని వా కేమియు లాభముగలుగదని లోకోక్తి యును. కాని ననున
రింది కన్నులు మూసి కొంటిని. వినుము. ఎవని యనుగ్రహము నివ్వలమో
యివఁకొవలెను నెరర్థమో యట్టివానిని స్త్రీలు పుష్పంసకునినివోలె లక్ష్యము సేయదు.
లోలివాని ధనము ప్రకల్పముచేసివాని విద్యయు (1)కి వానిలయు వ్యర్థములగుచున్నవి.
మరియు మా తండ్రి వృద్ధుండై వాకేర్పడండున కనుగుండ నరనికి నమస్కరించి
అనఁకా: వేదేమి సేయఁదగినది. ఏ కృత్తి నవలంబించు దగినది. మంచిచాటు
లువదలెంపుమని ప్రార్థించిన పితం డిట్లనియె. పుత్రా! నీ కెట్టి యాపదవచ్చినను
అరుదాం పద దుక్కంతులును విలులును జెప్ప మాలులకఁ జెయ్యెగు నృపతి వెన్నరు
నాశయింప నర్హునుమి? దాన ముప్పురాక మానదు. యన్నవివృతగు రాజును అట్టి
వాని న్నాశయించు వాడును మహాపాతకుఁ లొందుదురు.

వివేకహీనుండగు రాజా గుణవంతులగు మంత్రులు రెప్ప మాలులు విన
నొల్లయు. దుర్జిన సంఘము లభిషేకున్న కథ సజ్జనుల యవసరమేమిటికి
జ్ఞానంబును? సుగుణములుగల రాజా ధనహీనుడైవను సేవింపఁ దగినది. కానింకర
ముందైన కథనివలన లాభముఁ గలుగక మానదు. రాజ జాని వానికి దాక్షిణ్య
వేమియు నుంధుడు. అని చెప్పిన మా తండ్రి వాక్యముల వనసరించి తిమగుచుండి.

అది యట్లుండె. నీవు నకల విద్యా సంపన్నుండ నని లోక విఖ్యాతి
యొన్నది. బాధ్యమురాది నీ సుగుణంబుల నక్కఱముగాఁ జెప్పకొనుచుండుట. అట్టి
నీవు మహావిప్రుండవై దానకీర్త్య మింతుకయఁ బ్రకటించ వైతిని. పండితుల
నిదంబ వైతిని. స్త్రీలోలుండవై తృతీయ పురుషార్థమును సార్థకము
నొందించుచుంటిని. పూర్వము కవికర్తదగ్గిరి విక్రమ ప్రకృతులగు నృపతులు
వధదానీతులందరించి పెద్దకాలమైనను నిజదాన సమర్థులందఱింబును సుగుణ
ప్రధానంబుల ధర్మదీ ముగ్ధులందఱం తివంబునై యొప్పుమఁబడుఁ దెలియదా?

కథితకన్యవతుల పేరొక్కటియైన నెలిచివడియూ? యజ్ఞభంగరమగు భరితమును రక్షించిన బ్రహ్మచారియేమి యున్నది? కీర్తియొక్కటియే రక్షింపఁ దగినది. మృతుండైనను వక్షఃకు యోగియాయెను తీపించి యొందును.

పండితులందును మూఁడుమూడు దుర్మగలందు లుపరితపించు మహారాజు నందును దర్శియనందును మృత్యువు సమముగా వర్తించును. మృత్యుదేవతకుఁ బక్షపాతము లేదు. నీ వయము క్రమమున వరుడుడునుగాని విముష మృతమైన నిలిచియుండదు. కావున దేహమల విశ్వములని యెఱింగి కేవలము కీర్తిచే యుపార్జింపఁ దగినది జ్ఞాన విక్రమత్యాగభోగహితంబగు తీవనము వివరించుని యెఱంగునది. అని యుపన్యసించెను.

ఆ మాటలు విని భోజనమృతప్రచారంబున మునిగిరట్లుఁ బడఁబడ్డ యొందు దీక్షమైరట్లు కన్నుల వాచుర బాష్పములు విడుచుచు సత్కలక సంతోషముతో నా కూసుచుం గొగిలించుకొని మహాత్మా : ఇత్యాదుకూలముగాఁ బ్రతిధ్వనలవలెఁ బలికెడువాడు పెక్కుండు గలరు అప్రియములను విశ్వములునగు మాటల నుపదేశించు హితము దొరుకట దర్శనము. నిర్భయముగా నాకు హితోపదేశముఁ గావించితివి. కవరీయవననోపన్యాసంబు విని నా చిత్తము కలకఠినినది. అది మొదలు సంశయ గోష్ఠిలోఁ గాలితేజముఁ జేసెదము. ఈ మాటలే నిత్యము వచ్చి నాకుపదేశింపుచుండుము. మనసు కడు వంధంబైనది. దుర్బుధుననరాంశుని యుండును. మీ పేరేమి? కాపుర యెందు? అని పలికిన నవ్యంతితుండు తన పేరు గోపింధరవి యని వ్రాసి యాపెను. కానా గ్రామ వాసినే యని తెలియెను.

అత్యుక్తు భోజనండా కవివరుని వెంటఁబెట్టకొని యా పాదమువకువచ్చి మంత్రియొద్ద రప్పించి యిట్లఁబెట్టె. అమాత్యులారా : రాజ్యమదము విపరీతమైన మైత్రమును గలుగఁజేయు వనమాట సత్యము. పట్టాభిషిక్తులరైన పిమ్మట నేఁజేసివ నుక్కలకార్య మొక్కటియొ లేదు. నా కమ్ముఁడు అయింతుడు రాజకీయ ప్రియవో రముల అక్కపెట్టెమంద నేను బంకికగోష్ఠి నుండునని మొదట సంకల్పించుకొని యుంటి. అన్పియఁ బోయితిని. దుర్బుధునములపాలై తిరుగుదుండ నొక్కరుం డును దెలువత్తెరి. నేఁతీ బ్రాహ్మణుఁడు నాకు మంచి యుపదేశముఁ గావించెను. అది మొదలు విద్వాంసులు గవించుటను మన యాపాదమునకు వచ్చునట్లు దాటం బంపుఁడు. మహా కవికి లక్షయ. విద్వాంసున కర్థలక్షయ పామాన్య పండితునకుఁ

జాచంక్షయ యోదకునకుఁ దడర్దము సీయవంతును. అద్దెచ్చుటకు నా కాసన మవసరము లేదు. ఇట్లు దగ్గనుట్టికి నానకలో నుండియిగదు. అని యాజ్ఞా పించెను.

అద్దె ప్రవీణుల వ్రతకల నాడుగు దేశములకుఁ బంపించెను. ఆ వార్తనిన భూమంధలమును గలవందీతులు తిండివశంకరములుగా నచ్చి భోజాసభయ క్షోకములు రచించి గజాక్వాండ్రోకాది పారికొన్నికము లందవోవుదుండిరి. భోజాండు కవిత్వ ప్రేయంకసయో రాతయనియు నచికాంతులో నెకనియకము భూలోక మంతయు బ్యాపించినది. సెక్కియు పెంకొంది కపిశ్వరులువచ్చి రాజవర్ణనముఁ జేయుచుండుటచే భోజాండు రాజ్యంగ పవయముల విమర్శింప ననుమతము లేకపోయినది.

అప్పుడు సుద్దిపాగడంబు వాలోచించియప్పుడే యాస్థాన కవులలోఁ బ్రసిద్ధులై యున్న రంపి భవభూతి కంఠదుండు నుష్కర చిర్యులుఁ బఠింపకులుగా నీయమించి వారు సమర్థులు తెప్పవవారే రాజవర్ణనము చేయవలెనని. ఇతరులకుఁ దగిన కానుకలు పుట్టి యచ్చి యంపుచుండుము. అని సంతాపన మేర్పరిచి రాజుగారిచేత సంగీతరంపఁ జేసెను. ఇతరు లందితు లితరుల గొప్పవారనె యొప్పుకొనరు. దండి భవభూతి కంఠ రత్నరూపిని విద్వాంసునిని పిలుచుటకే సమ్మతించును. అద్దెవారు పరశురత్న సరో పండితులగతి యేమగునో యూహింపవచ్చియున్నది. ఎద్దె పండితులు నచ్చియు రాజవర్ణనముఁ గానీయక చిక్కులు పెట్టురు. సామాన్యుని ముక్తకుంకుఁ బెట్టి తగ్గఁజూడెను కానక లిప్పించి యంపుచుండును. దానఁజేసి భోజానోద్దరు మచ్చు పండితుల సందడికొంతఁ దగ్గినది.

ఒకనాడు భోజాండు దండి భవభూతి కంఠదుండు జూది అయ్యలారాః మంచి విద్వాంసుఁ డెవ్వఁడును రాకున్నవాడేమి? మన ప్రకటనలు లేకము లన్నియు బ్యాపించినవియో? పండితులు లేరా? యని యడిగిన వారు దేవాః మేవరాన సమానములో మునిగి యారకులు బంధులైరి. అని భవభూతినియు మమ్మా మించిన లందితుఁ డెవ్వరు వుదమిలేదని గర్వముతోఁ బలికిరి.

ఆ మాటలు విని భోజాండు కాసిండు. పుడమియంత గొడ్డువోయినదా? బిడి నెవ్వనెనె న మంచి విద్వాంసుని దీసికొని రంపని యాజ్ఞాపించెను. వారును సమ్మతించి పోయి యెద్దినా డెవ్వరు యాలోచించుచుండుగా నా మరునాడు దైవిక ముగ్ధా వారిగట్ట కొర పుత్రులవచ్చుచుండి రాజ వర్ణనముఁ జేయుంపుడని కోరి పోయెను.

కాశీదాసు కథ

ఏకాం నేత్రములు నాశానుబాహువులు వెదకయురము చక్కని ముగము గలిగి దివ్యజ్ఞానంబున్న యైన యా పురుషునింబారి నాడు నీమేమి చదివి కొంటివి ? రాజవర్మనముఁ జేసి యేమి యాదించెదవు ? కవిత్వ మేమైనఁ జెప్పగలవా ? యని యడిగిన వారి కిరం దట్టినయి. నే మేమియుఁ జదివినకదేరు. అయినపై శ్లోకము రచించితిని వినుండు.

శ్లో. అనిమప్పవర్తెన చల్లవ ద్వెల్లకుక్కివర
రాజులే దోజుఁ లేకీర్తి పునస్తవ్యాని రంకవర.

ఓ ధోజుదా : నీ కీర్తి యెముకలాగున కొంగవలె దల్లరికివల్లదివల్ల చందమున పన్నాసి నంరయలల్లు దెల్లనై ప్రకాశించుచున్నది అని చదివెను.

ఆ శ్లోకముచివి నాడు నవ్వుచు బాపురే : చెనింకప్పుక రాజునోర్థకుఁ దీసికొని పోవుచును. యీ పువ్వమునకు రాజు మిగుల సంకసంపంగుడు. ఇంత కన్న ముది సంకతుడు లేడని దెప్పుచును యాలోచించుకొని నాడు వాని రాజు నభకుఁ దీసికొనిపోయి దేవా : ఈతం బాచకవిత్వమునందు మంచి నేర్చుకొని నీని కవిలా భోరణికి కవిత్వమును జదివి పాఠాఁ లోకమున మెలిగి యుండెను. పెక్కు తెలి ? నీని మించిన కవి పువ్వమిలో ముదిలేదని మహానమఁగా వారిం కొగడిరి.

ఆ పొగడ రాజు నత్యమి యని నమ్మి యీ పురుషునకు చక్కన మిచ్చెను. అప్పుడా కవి యీ క్రింది శ్లోకము పఠించెను.

శ్లో. మహారాజ : క్రిమాన్ జగతి యుగ వాతే ధవళే
పదుఁ పాదావారం పరమ పువ్వదోయం బుగ్గ ఘట
విష్ణు కైవాసం కరిమరమహామం భువిచ్చక్ర
కౌసాలం రాజుఁ పమందననో హంస మధునా.

ఓ మహారాజా : నీ కీర్తిలే జగం లంతయుఁ దెల్ల కావచ్చు. నీవునీ సమస్తములు స్వంతములు మృగములు పక్షులులోనకు నవి యుష్ణియుఁ దెల్లనై పోయినవి. అప్పుడు పాంసముడ మేడియో తెలియక విష్ణుండును, పండికొండ మేడియో తెలియక పంపుండును, హంస యేడియో తెలియక బ్రహ్మయుఁ దెల్ల యేడుగు యేడియో తెలియక ఇంద్రుండును ఇంద్రుఁ దెలియక రాజు

మన వెదకుచు కొలు పరచుచుండి. అర్చి యెదుట సంగం శ్లోకమును విని
చోజుం దవదిమిరాండముఁ జెందుచుఁ తొచ్చు దిక్కుమాఖంబు మాని వక్షిది దిశఁ
దిగెను. అప్పుడతండు మ్రొక్కరి శ్లోకముఁ జదివెను.

ద్వ. నీరక్షి శేక్సహిత్యామిలింగదర్శియ్యోతి నాశేః జన్మా
రన్యామత్తుంగ శ్రావాన్ దహతి పునఃపతిః పాలన్యేతేద పశ్యన్
దశం రుద్రాక్షమ సర్వాపతిః జలదీప్త చక్రమితే త్మకుంభః
హ్యహర్షాత్కీ ర్షితాంతా బిజగతి స్పృహతేః హతాజమితీంద్ర.

అట్లు పీఠీకారక మూడు తోకమలలో వ్యాపించి యుండలి పస్తువు లన్నియుఁ బోవుచు జేయుటయు దుష్టోచమనఁ గలిపి బ్రహ్మమండల నెఱచి తిరుగుచుండెను. పొలాన్ని క్రమ్యల్లఁజేసి కిందఁబడి నీర్ బృందముల పరమోదయఁజేసి, చల్లఁ దీసికొని నెమ్మదియగు సముద్రముల కడుగుచుండెను. అట్లు తిరిగి త్రిమాళ్లు తమతమ పను పాపనములం దెరిసినారెను.

ఆ శ్లోకము పని బోధించు హాస్యముగాఁ దీరినను, అప్పడా
పని చూచి శ్లోకము వలించెను.

సర్వాధోపాం । కుత్రమసినురమునేద్ర : తాతరే కామధేనో
 రక్షకస్యానేతుకామ స్త్యజతయ మధునముగ్ధ : దుగ్ధనతుస్థాం
 క్రత్వా శ్రీభోజానా సమరచితరణం వీరవత్సవ స్తపీష్ఠాం
 మౌర్యాపాత్ర్యయ నమ రచితరణ్యదీకరం సర్వమూర్ధ్వాం ।

సూర్యవక్రం గొండాగిరి సరిహద్దు పూర్వంగా నీ కాశము వర్ధింకెను.

నారదుడు—గోపాని: స్వర్గమునందు ఏకైకత: చోవుదురా? :

గోపాలాచలము—మీర ముఖ్యమో? కామరూపిణి మాత్రమే గడ్డి పుట్టుతుంది. ఓకరిలబుట్టిన కరువుమనుషులు.

నాన—మగ్గుగా : వింతమాలలు పెప్పించివా ? ఎప్పుడూ పోదులు
 , రెండు కామదేవతలకు : పోలు లేదు మోచి ?

కోసా—అట్లయే గట్టికొర వరుగుచున్నాను. కూచిమంచివద్దకో పోయి
 యింకా కొంత ముఠాదాన గలదును. వాని కొత్త క్లబ్బులో నను నామిత్రులతో నున్నప్పుడు
 నన్ను గొప్పగా గౌరవింతు నెందుకొనవచ్చు.

వార — (నవ్వుచు) ఇట్లుగాన నీ ప్రయాణ ప్రయాణము వర్జియే.
తూలంబున నెక్కడను గడివర కన్నులు లేదు.

గోపా — మరియేమైనది ?

వార — ఆ లోకాని శత్రువులు నీలగరమున వోకి గడ్డి గరిచితి మని
యట్లుచేయుదు కరణులొచ్చుచే నానవంశయు నైపోయినది. మందునకై నను
గరికివరక బొకకడు. ఆ శ్లోకము మీ వోకాదుత్తర దిశకు తిరిగెను. వెండియు
నా కవి శ్లోకముఁ అడుపుమన్నాడు.

శ్లో. విద్యుదాఙ్గళామహాః తులంబులం రాజా త్వదీయం యశః
తైలానంచ నిరీక్ష్యత త లముతాం నిక్షిప్తవాన్ పూర్వయే
ఉజ్జాయం కరుమయ్యమాసహచరం తస్మార్థిన్ గంగాభారం
తస్మాగ్నే నజీవుంగవం తరుషు స్పారం సుధాదీపితిం.

ఓ లోమహారాజా! నిజీర్ణతారెను తలంపుతో బ్రహ్మత్రాసు లోసుంచి
తలంపపెడఁ గైరానము నైకెను. అమృత రాలినది కాదు. క్రమంబున దానిపై వృషభ
మును, దానిపై శంకరుని, అతనిపై గంగను, అందుని, ముందర భద్రరాజును
పడెను. లోకమును, దూరునప్పుడు దూరక పూర్తికి తిన్న దిన్న వస్తువులు నేమిట
వాడుకయున్నది. అందువలనే తైలానము మిదలైన శిల్లవస్తువు లన్నియు మీరు మీ
దుగానున్నవని యుద్దేశించెను. అపూర్వ కల్పనా రాక్షసంబున నొప్పుచున్న యా
నాయకు శ్లోకములకుఁ దనదేశములో నాయకుత్వముం దారవోసి భోజం దపారసంతో
షముతో దీగ్గువలేది యెకని పాదంబులకు నమస్కరింపుచు మహారాజా! నీకు రాజ్య
మంతయు స్వీకరించు. నే వకవిక్రి భోవుచున్నాను. నీవు పాలించుకొమ్మనీ పలుకు
టయు నా పండిత ప్రవచనం దిట్లనియె.

రాజా! నేను రాజ్యమున కానవడి నీ యుద్ధకు రాలెదు రాజ్యము పాలించు
సామర్థ్యమే మాయెట్లలేదు. నీవయేలు కొమ్ము. నాపై వర్షమున ముంచినం బాండును
వలిగెను. అప్పుడు మధిసాగరుండు రాజా లేనివ ప్రయాణమునకు వెళుచు నా
రాజ్యమా కదిలినవ రారాపూర్వకముగా వెండియుంగైకొ. యెక్కిరంగు స్వస్థతి తెలి
గించెను. అప్పుడు భోజంతు కమేంద్రా నీ పేరేమి? ఎందుండి వర్జియి? అది ముదలు
ముదయాపాదానామికా ముదయనా. పేరు నానలిననంద భవము? మీకొని పోవుచుండునువి
లెప్పెను. ఆ కవి తన పేరు "రాకెరాసు" అని వ్రాసి చూపెను.

అట్టి సమయమున దండ భవభూతి శంకరుని భోజనానితో మహారాజులు శంకరం దీక్షాశ్రమము రచించెనని నమ్మి మీరు మిగుల సంతసించుచుంటిరి. మీరునిన్నఁ గొల్లవందేక్షం దీక్షాకొనంగదని చెప్పినంతవఱకున మీ కీ క్షోభములు రచియించియిచ్చి మీపట్టఁ జరుపుచుని చెప్పితిమి. అతంవట్లు చేసెను. మీ శేషము నిత్యపాదు. అన్న యుడు. దేశర పరీక్షింపునకును పరమాశ్రమమునకై మీరు గొప్పవాడని పేరతోఁజెప్పితిమి. ఆ మాటయేనమ్మి యీ కుంత వంతు పెట్టించుచున్నారని యానూయగ్రస్త చిత్తులై చరియించిరి. దండి యేకనందగ్రాహి భక్తమాతెత్తివలగ్రాహి. శంకరుడు త్రిసంక గ్రాహియగుట వాగ్దోషములు వలనని తామి రచియించిరి మని చెప్పిరి.

కంకాకంఠిక స్వామియై భోజం దీ విషయముదేవు విమర్శించెదగాక నిప్పుడు భయదేయియని చెప్పి యంగోపురమున కరిగెను. దండి భవభూతి శంకరులు కాశీరామతోఁగూడ నులు గవలి వెంపుంతుం టోవును నోనూ మాతో నొకమాటఁజెప్పి యందు పేరొందెడి స్తుతిఁ జేసితివేమిటి? ఈ క్షోభములు నీ శిష్యులు రచియించి యిచ్చిరి? నిజము జెప్పుచుని యడిగిన తెలిసినామఁటోదె వత్తులు వేమియు నమా రానము జెప్పఁ గయ్యెను.

సరే. కానిమ్ము. నీవు మా చెప్పినట్లు నడిపెదనేని విప్పు తెంకియు నభకుఁ దీసికొనిపోయి కానక లిప్పించుము. ఈ క్షోభములు మీ రచియించి యిచ్చిరని చెప్ప వలయును. ఆ రాజు మామాట గైకొనక నొరులకు గుడ్డిగవ్యయిన నీయడు నుమి? నీకుఁ తెలియకున్న నొకం నడిగి తెలిసికొమ్ము. అట్లు జెప్పెదవా? యని యడిగిన నతం దంగీకారము సూచించెను. మహాభాగు ప్రాతఃకాలమున నందరు రాజసభ కరిగి. భోజండును విదరువిదకాలమునకు పచ్చి సింహాసన పంకకరించెను.

అప్పుడా మువ్వలు పండితులు దేవా నిన్నటి క్షోభములు మేము రచియించి యిచ్చినవి కావెమో పరీక్షేయికిఁగి తెలిసికొనుడు. మేము జెప్పఁగల దని పలికిన నన్నరేండు దావిషయము విమర్శించెదఁగాక నిప్పుడు వేనాకనమస్య విచేరక. మీ ప్రశ్నాజూరము. పూర్తిఁజేయుఁదని పలికి యీ క్రింది సమస్య నివ్రెను.

“అక్షరతిప్తయూత మనసా ద్విరాస్థితా వాదః”

దండి భవభూతిశంకరులు కాశ్యం వేచియు నద్వైతపతి కాదు. మేనం జెమ్మటల్లులమ్మ నాకనమవంకఁ జూచుచుంటిరి. అప్పుడు కాశీరామ క్రిందరీతిఁ జూపుట చిహ్నము.

హి. ప్నాటా దివ్యతి కుంజలేశ్వరమలా వారాంగరాజస్వయంః
 ద్యూతే రాత్రి రియం తీతా కమలయా దేవీ ప్రసా ద్యాధునా
 విశ్వంకఃపురసుందరీ జననదే మ్యానానికం ద్యాదీతా
 దేవేనా ప్రతిపత్తిమూల మనసా ద్వి-తాస్త్రితా సాదీకా.

కుంజలేశ్వరుని కూతురు పద్మావతి మూడవ భార్య బురుస్సాగయై
 యున్నది. అంగరాజ పృథివీ చంద్రముని లెంపనభార్య యాంటికీ పెళ్ళి వలసిన పంతు
 దినము. భోజనండు కమలతో లావహరి వారి రాత్రియే ఫలముగాఁ జేసి యొక
 పోయెను. కావునఁ గమలయొంటిని భోవంపెయ్యున్నది. పెద్ద భార్య లీలావతి దైవ
 జ్ఞానే సుముహూర్త ముండుకొని నాడురమ్మని లేటిని పంపినది. జల్లు నలుపురు భార్యల
 కడు నాడు పోవంపిన యగత్యము వచ్చినంత భోజనండు వెంటగడియ లేమియుం
 భోరక నాలోచించి యెక్కడకుం పోక యాంటికీఁ బండుకొని వ్రేరవోయెను.

అయ్యర్థమే నరలో సమన్యగానిచ్చి పంక పితరు దేమియు చెలిసికొన
 జాలరైరి. కాఁదాసు నిశ్చంకముగా నా కథ పూర్తిచేసెను. ఆ భోజనమునిని భోజ
 తూపోయం రాకృత్య సంగత్యములతో వకనిం గొగలింపకొని నా రాజ్య మంతయు
 నిర్మిలను నీ స్త్రీశమునకు సరిపడదు. ఏమియు పియఁ జాంక పాలింపనముఁ జేయు
 చున్నాను. ఇది మొదలు నీవు నాకు పలుకదనై గురుంకనై మంత్రినై సందితుంకనై
 కవి నై నదీయా స్థావ మంకరించి యుండవలయును. పితౄణామంపినంత ధనము నీ
 యిష్టము వచ్చినప్పటిల్ల తీసికొని పోవుచుండము. నీవ నేను నా రాజ్యమునీడి నిన్నుఁ
 పోలిన పండితుఁ దీవురమికో లేకు. దండి భవతూతి కంకరులు నీవు కదిందివ స్త్రీక
 మాలు తామే రలింపితిమని బొంకిరి. వారు నీ సామర్థ్య మెరుంగదు. అని యనేక
 విధముల నుక్తివిప్లవగవుని స్తుతియొందెను.

దండి భవతూతి కంకరులు కదీయ కవిభాదోపదేశి నీగ్గుమే తల్లలు పండు
 కొని యమామలతో సంధి కుం పోయిరి. అది మిమలు భోజనాలింను లెన్నోస్క
 స్నేహభద్రులై యేకదేహ మర్తి మింగుచుండిరి. కాఁదాసు భోజనంకారతూతుంకై
 దండి భవతూతి కంకరుంకనగాఁ రాజరత్నముఁ జేయంపుమని తన్నాఁజుండెడు
 యాచకల మతోపలీతు లెన్నెప్పి గొప్పకామక తప్పించుచుండును. కాఁదాసు భార్య
 ప్నాటాదులు భోజనంకుల కంకరము వివాసవతయును దేశ్యయొంటిలో నుండును.

జీతవాడు కుంకుమము పంట తాహ్మణుడు పిలాసవతి వాగ్రయంచి కా? రాసు నిద్రించుచుండ సతపతి హాయిగా జాడపంపాచనముఁ గావించెను. కా?రాసు కొంత సేపటికి నిద్ర మేల్కొని తనయుడుగు తొత్తుచున్న యాపాఠంబాని యనుగ్రహముఁ గలిగి నీ వెవ్వదవు ? అవారముగా నా పాఠము తొత్తుచున్నా నని ? నీ కేమి కాదో యనని యడిగిన గుండుండు నమస్కరింపుచు వెల్లి నెట్టి.

అక్కఱ నేవతిదర్శితుండ వరుగుచు పిల్లలు వండు. వాకు విద్య యేమియును రాదు పంటజేసి బ్రతుకుచున్నాను. నీకు మోయఁ దుండ నా భజనములు కాయలు కాలినవి. అట్టి యువను గుటుంబిపోషణము జరగ కున్నది. ఏమియుం జేయ నేరక బలవంతులమున జావవంయనని ప్రయత్నముఁ జేయుచుండఁగా నొకప్పుడును మీ పేరు సెప్పి యాశ్రయంబును వియపఠించెను. మహాత్మా : || వితివరకు నా వంటి పంపలకు వెక్కండ్రకుఁ జాలయవతారముఁ జేసితివని వింటిని. తోటనకన్న నీ యోదార్యమునకుఁ బెద్దగాఁ జెప్పుకొనుచున్నావు నీవెత్తిపేసి యుపకారముఁ జేయు దువా బ్రతికెదను. లేకున్న పిల్లలతోఁ గూడ లంకన్యరము నొందెద మగిఫలుకుచు నతని యిడు. లే విరువఁ దయ్యెను.

కా?రాసు నవ్వుచు నీ మేమియుం జరువలేదని చెప్పుచుంటి. రవిశ్యాముఁ జెప్పు చిర్రాంసునిగాని రాజ దర్శనమీయఁడు. నీ దీనానాథములు విన విచారమగు చున్నది. కానిమ్ము. నీయదృష్ట ప్లావ్వుతో వాకుఁ దోచినసహాయముఁ జేసెదనని మలుకుచు పిలాసవతితోఁ జెప్పి యతనిని గట్ట మంచి పుట్టము లిప్పించి వాడు సాయంకాలమున సభకుఁ దనతో దీసికొనిపోయెను.

హజరమున నిలిచి యే మే మములు గొనిరమ్మని రెండు కాసు లతని కిచ్చెను. కుంభం దంగడికిఁబోయి వండు లేమి కు. లేక పోవుంటే జానెడు పొరవుగల బెండుముక్కలఁ గొని దీసికొనిపోయెను. వానిం బాచి కా?రాసు నవ్వుచు నింతకన్న నీ కేమియుం జొరకలేదాఁ మేలు మేలు. జల్దివాని రాజదర్శనముఁ జేయనప్పురెవ్వ యను దీసికొనిపోలేడు. కానిమ్ము చాళముగదా ! నీ || రాసితోఁ గూర్చుండుము. నేను నీకు వర్తమానముఁ జేయునప్పుడు రమ్ము. అని చెప్పి రోపలకుఁ బోయెను.

ఆ రేయి భిక్షకదస్త్రధనుక జోజానితో వతని తెలు కేరింగిండుట కవకాశము గానిననిగాదు. కా?రాసు సమయమరని దేవా ? నేడొక మహాచిహ్నంబుండు మీ దర్శనము గొనినట్లు వచ్చియున్నాఁడు. దేవంతుకు ముందర్ది వంకితునిఁ జూచి యెరుం

గను. ఆ కపివదుండు సంవత్సరము నుండి మౌనవ్రతముఁ బాసేయున్నవాఁడు. వత్సరింపదగిన పాక్షికదని దెప్పినదిని బోజుండు అయ్యో : ఇంత పేపేమిటికిఁ జెప్పిరిని కావు. వేగము దిప్పివునుని యానతియ్యెను.

అప్పుడు ద్వారపాళరతో నాదావతిలో నున్న వానిని పిలువఁబడి దెప్పెను. వాడవోయి యతనిం గేతలు వైచిరి. కుంభుండు తన వగులయుఁ గూర్చుండలేక యా దెరుకు ముక్కలకట్టఁ దల్లికింద నిడుకొని వండుకొని నిద్రపోయెను. అక్కడఁ దిరిగెడు తూలివాం ద్రెవ్వరో యదని తండ్రిందఁబడి యేడియో యనుకొని నగముకాలి యుదండుఁ బరియెన్నఁ జిరుకుం నేరెల్లెచ్చి యని చూచుగట్టి యతని తండ్రింబ నిడి యాయుక్తు భండముల చాగికొనరి. ఆ వ్యత్యాస మేమి యు పరంబు గ్రహింపక ద్వార పాళుడు పిడిచినకోడవే కన్నులు మిదిమి కొనుచు లేచి యా సభలోని కరిగెను.

ఆ కుంభుండు జూచి రాజ గొప్ప పండితుఁ డికిఁజేనా యని యడిగెను. కాని దాడు అప్పుడు అనివరికి అయ్యో : తను రండుఁ గూర్చుండఁడు అని నఁజ్జటిసెనుఁ కుంభుండు తాను దెచ్చిన మూటపిప్పి చూచి రిక్షుగుడు ల్లం పిద నిడియె. ఆ కిద్దె ముక్కలుఁ జూచి బోజుంకి యెక్కడి సాంప్రదాయమో తెలియఁడు. ఇందుల కేమి దెప్పవో యని యాలోరింపుచుండెను. కుంభుండా బొగ్గు కద్దెలం జూచి యని యెల్లు వదెన్నో తెలియక యిద కపపసి పట్టుదురని పరిపించుచుండెను. కాదాను వానిం జూచివీడిబొగ్గులం దెచ్చెమేమి పాపము ! దీపతెల్లు సమాధానము దెప్పదని ఇత ర్కించుచుండెను.

అప్పుడు బోజుండు నాదాసులో కపింధా : మీ వంగితుండు బొగ్గులను దెచ్చె. నిడి యెక్కడి యాదాసుఁ అని యడిగిన్ గానిదాసు బడి దాని గూదాది ప్రసాదము. మహాశ్వం కర్మానుయోగమాపాములు కదా. ఇతంటి బొగ్గులరఁ దెచ్చిన జాతజమిరింబెద పనిండు. అని యీ శ్రీతిండి స్తోత్రమును జపింపు.

స్తో. దగ్ధం భాంధవ హర్షణేనకు వృధా దివ్యదుమై రూపితం
రక్షా వాయుసురేవ పి మరదితా రంభా వృధా స్వర్గదూ
దగ్ధ సర్వస్వభాస్వరకృష్ణుడనో హా హా వృధా కంఠూవా
దార్శిద్యం జనరాపకం భువి వృషజేవాపి నోచ్యహ్యతే.

అన్యమందు ధివ్యవృక్షమంతో వౌష్ణయమ్మ బాంధవవమామ్మ హనుమః
తుండు స్వర్గకుల్మసున లంకాపురమును. శంఖరేడు సర్వజన సుఖాస్పదందగు
మన్మథుని దహంపఃశేసిరి. పద్మజుతాపకమైన చంద్ర దెవత నివ్యండును గాల్పదేవ
బోధును కావన దేవ : నీవు నా దార్శిర్యమును నీకర్తవ్యతోః గాల్పివేయమని తెల్పు
టచే యిట్టి కర్తవ్యం దెచ్చెను. అని కాళిదాసు పదరించి చెప్పెను. బోధం దాతని
సమయస్ఫూర్తికి సంతసించుచుః గాళిదాసుం గొగరించుకొని కన్పించా : యాతని
యల్లిపాయ మేమియో నాకుః తెలియదు.తాని నీపట్లు సవరింపనందులకుః జాల సంత
సింపితిని అని మునుకు నా స్తోత్రమున కక్షరంశలు ఇనుకగా నిచ్చెను. కాళిదాసా
చిత్రమంకయుః గుంతున కిచ్చి నీ పిట్టి బొగుం దెచ్చితి మేమిదికి? నా కప్పటి రా
యొకీ స్ఫురింపక పోయినచో జాయుపమానమ చచ్చుంగరా. పో పోమ్మ. ఈ
పొమ్మచో సుఖముగా వివంతుమని చెప్పి యాచిప్పు నింపివేసెను.

కాళిదాసు అట్టివాఁడై బ్రోక్కండ కుషకారములు చేయుచు సర్వికల్పభూ
మగు బోధానిశిష్యు వెక్కడు వాడుక వదలెను.

తాని తెప్పి మణిపద్మం దమ్మలిమణిలి యంబులః జెప్పఁబోవలెగను.

శౌంబది యెనులదవ మణిలి

యజ్ఞ శర్మ పథ

ఈ సివ్యవృక్షము వేమ భవంపలేమండి నెన్నెనాకెల్లిబుందివరు. రుండును.
అయ్యలః పిఠోడివారల్లి రాజదర్శనముఃశేమురు గళా వ్యంధోకాదుల సంపాదించు
రొసె ఉచ్చి మిదైచును మేమును గట్టికొని బాగావు యుల సుపించుచున్నారు. చదివి
కొనియు నభకుః బోధుని కింత పిప్పికన మేమిదికి? బోధుం దరదేవబూజుండై యుండ
మునుముతక్క || పీఠిలోః దేవరిక మనుభవించు పాతలు లేదు. ఎన్నెసాయలు చెప్పినను
వినిపించుకొన కున్నారు. నేరు వంతుల తేముయును లేదు. నాయావగవృక్షిని బొరు
గింధకుః దిరిగితిరి తప్పెడులియ్య నెవ్వరును ఒడు లిచ్చిరికారు. నూకలు నిపెత్తము
తరిగివను కొనికనిసావు పిల్లలు మంతుల మారుచున్నారు. మిరు సర్వదా అగ్నిని
భరణముగా న్నాశయించుకొని యుండును. నేరు వోయి రాజాగారిం జూచి వచ్చిన
సర్వ మున్నరు. లేకున్న ముసావరమే యుం పలుకుదు భావగగంబున పోమిదేలి
చును కామోడ తన భర్తతో నొకనాడు ప్రాతఃకాలమున నంతాపించినది.

యజ్ఞశర్మయును పెరిగెం యా కమలాని వార్యమాలలు రిన్ అయ్యలః
సర్వమును సరల చర్యములు వెలింగిన నామానస మితర్య కరణంబును

కొరకున్నది. నే నేమి చేయదును? క్షణకాలమునకు కరిమును బోషించుకొనుటకై యన్తమార్గము నుపయోగించువా? కాని విత్తములు ప్రకారమునాధిపతియైనను, పాపప్రవృత్తి పరిగ్రహణంబున మిగుల పాతముని కాస్తములు పోషించుచున్నది. అది కాని ప్రవృత్తియు ముగిసినది యెప్పుడైన నీ కరిమును బోషించుకొని స్థిరమునవి బోగొట్టు కొను జూడను ఎత్తోంపులు మోసికొనున నాదుగురినయలు గడువనవిశేష. ఇన్ని దినములు జరిపిన పగవంతుడు ఏమియు మాత్ర మే మునుపలగెడిన, ద్రవపా యున్నాడు. నన్ను రాజనాధికారు బోమ్మని వేసినవల ముంబరిమాలిన నా యల్లా రిట్టినయి.

కను నగు, నేను బరితినము పెక్కురిమ్ములు పడి యల్లుగడుపుదులక భగవంతుడు గడుపుచున్నాడని తెప్పుచున్నారా? కానిజాని దానిప్రవృత్తియు రెప్పు కొనుదా కరి సకమునకు బోవువాడేనా? అట్లయిన గొత్తవరక మొకటి కట్టిన మలయును. నునరాజనాధి ప్రవృత్తియు గ్రహింపవలదు లేదు. ఆ సమయమునలే తెప్పుచుండును. కానియ యజ్ఞముగలయి వేసి బ్రాహ్మణులను దనము లంచి పెట్టిన పురాణములలో నున్నది. అందరకు బోనులేవా? ఏమిట లేమియు సువికముగా లేవు. ఎక్కడనో తెచ్చి పెట్టుచుండు సిండిలో గూర్చుండి నీకు రెప్పియేను తెప్ప వచ్చును. ఇంత పదాంతము గలరాని పెండి యాడు గూడదు. పిరిలుగన గూడదు. సంసారము జేయుచున్నప్పుడు బ్రాహ్మణులు బోషింపలేనవాడు మహాపాపుడని యున్నది. నేనెట్లే పండుకొని యుండున, మీ ద్రవ మెట్లు తెచ్చి పెట్టునో భూదినం గానయిన మా సోమిదేసి ప్రాయ కానియక యారా పండుకొన్నది.

అప్పుడు యజ్ఞార్క మిక్కిలి వరికపించుచు వోసి నిర్మాణ్యులారా నన్ను దక్కనివలె కరించుచుండెడికదా? ఆ పెట్టెలో కాని యున్నది. ఇది తెప్పిని పోయి పెట్టెదన మంతములు కొనుకుడు బరితిన నామిలేరియా కానియ రెప్పియిచ్చి నది. అది యజ్ఞార్క ములాకది. మొదటిద్రవము కలిగి యున్నది. ఎట్టి మంతలు పెట్టెను దూర్తి పట్టెదరినదికాదు. గానివే మంతము పెట్టెకొని ఏమిటి పట్టె మంతములగుం . అప్పుడేమిట నొత్తుచు విరిలేక పట్టెకే పోయినోమని ముగ్ధుని పిలువ కలిగినది.

కొల ములకల దేవ గురుయూ గప్పిన పుట్టనునుం జూచి మామం ఎప్పుడు నా బిచ్చెనాని అజాన తెలింగిలి తదానరినకని మనసి మొంతుల టినకొనెనోమరి, కాని ములాదేని జూచి బోజుండు పన్నయముతో నమమ్మరించి అట్లు మిత గ్రామము? ఏ పెట్టెం జరిపితిని మీ కట్టివ పుట్టయింబా జాత కడు దొడ్డియెనెనది. సింపించుచున్నాడు మీ బ్రాహ్మణ మదామ్యలు లేదా? యన యదిగిన గానినుపట్టె నొక్కవన పుగనగముగా పట్టెనది.

లేచి నా కాపుర మీ పురమే. నే నమ్మరును రాజవర్గముఁజేసి యుండలేదు. నేను దుర్మదఁడనే. కథ్య లన్నియుఁ బాఠుఁడనీతిని. అగ్నిహోమముఁ జేసితిని. అగ్నిగర్హము న్నాశయించుకొని యుండు వింతకన్న వేరొక వృత్తిదని తెప్పలుచు దోచుండు శివులు మూసికొని కపటా యెంతమాట ననఁబడినది. మావీట రాత్రిపట్ట పీఠకుండగు భూసురుం డుండెవేమ నాకపట్యారి కాదా? ఇన్ని దివముంను నా యెట్ల జేసితిడి వచ్చితిరి కాదు? మిమ్మెవలెను రాసినయ రైచా? పారపారు. ఈ రాత్రిపట్టముట్లు గడుపుదున్నారు. మీ మూలులు వివరగు నిడుములు కడుగుదువ్వుట్లు కోరుచున్నదని పరితపించుచుఁ గోళాఁతారిం చని యాపాదముఁ గోరినంత రస మిమ్ముని పంపాగింపెను.

అతఁడొ బ్రాహ్మణుని రమ్మని పిలిచివంత సతవస్త్వ భేషా నా విన్నప ముండువివరమును. వేనికకాలము మీ వెంకట రాజవోపురుఁ గారణ మిదియే మీ కష్టాధికమైన ద్రవ్య మేమైనఁ గలిగియున్న వాకియూడు. ఇతరమైనది నేను భరింప నాలి. అన్ని పుచ్చునను సంకోషించును వివరముతోఁ బ్రార్థించిన విని యారేఁ బోలోంచి యోహా! ఇంతకు కష్టాధికమిమ్ముని యడిగెను. అట్టి భవము నాయెద్ద నేమియున్నది? ఉన్న దంతయుఁ రాఁజేయమే. అని యాలోచించి యావిపున కిచ్చియె.

అనఘ! నీవు నన్నుఁ బిలిచియటలె యిట్లుంటే కాళిఁదఁ నా యెట్లఁ గష్టాధిక మేమియునులేదు. రాజ్యము మరేయ మగిట నందలి భవము వాదికాదా? నేను గొవలసివంత ద్రవ్యము దీసికొని పొమ్ము. దొరక బాంధవుము. అని యడిగెన సతండ్రినియె.

రాజా! వేమవదానములెవఁ జేయుదుఁడగాని పాప దుష్టము లన్నిగవించ నోప. అట్టిది లేకున్న వాకనుడ యిమ్ము పోయి వచ్చెద. పేరొకప్పుడు సత్కలం రురుగాక యని లేది యింటికి దోచ యట్టింపుడు ము పోజుండు సవ్యేరపాపంబో అయ్యా! ఇంతకు మున్నే పరిచుండును నన్ను బాంధవి వివరమువోడదుడి ద్రవ్యంబు పోలేదు. ఈరంధరి దర్శియదయ్య లతిగహమనము వెలమయ ద్రవ్యంబోడవఁ జేయ చున్నాడు. ఇది మహాత్ముని సంకోషవరదలె నానన్న మిదిటికి అగ్నియ. ఏ వర్తిద్ర మెట్లు పోగట్టుదును? నాకష్టాధిక ద్రవ్యం పడి గంధ? అని వివరించు అక్కా మీరు లేపివేకకు పక్కటికి కయిచేయకు. ఏదీయ మాది ముచ్చనాకన. చిట్టి యుప్పిందియంపెను.

అతఁడరిగినది మొదలు కప్పవడి రస యట్లు సుపాదించునని యాలోచించి సాయంకాలమెవడి రాత్రియొక్కటికై న పోయి తవ్వన్నముగా గూలి ము పేసి యా వచ్చిన పొమ్ము పెట్టెన రియంబెయెను.

చిట్టిగ్రంథివేరొదనే ప్రవృత్తు మిట్టియగునని వాటి పాట పేసి యెట్లు పోయి వచ్చిన పొమ్ము పెట్టెన రియంబెయెను. అప్పుడు కొందరు ములిపిండు మాటలని

కానీ నన్ను నీకు పోషించుచుండి. వానికాని మీరెందు కోరుతున్నాడు? ఈ రాత్రి నాగిరియేని పని చెప్పించురా? యే. యిదిగ వారు నీకు కోరకాని కరుణ కున్నాను. రాత్రుల వందు అని రేచుదుము. నీవు సమ్యుటం గొడ్డెడవే తీసికొని పోయెదము. ■ పనివారు వెదు రాలేదని చెప్పిరి.

ఆ మాట విని రాజా రా. తియ్యలఁ బుడవేసిన నా కేమి యిప్పించుకొని
 యిదిగదా వరాధికానుం సక్తుమని చెప్పెను. నాఁ గా నునినాఁడు బాధకు నావున
 చూచి వానితో నవనరముఁగలిగి నాదుగదా లిక్తుమని యొప్పించి నీసికొనఁబోయితి.
 నారందరకు నొక రోహకారకుని యింటికిఁ జోయితి. రోహకారకుడు నమ్మిట గొట్టుట
 రాజానకు నయమింపెను. తన మృత్యువాసముతోఁ బరువైకకమ్మిట వెతికి కొట్ట
 దుండెను. పెదరెబ్బలు కొట్టునప్పు రోకరె రెండుసారులు నిదానముగా వేయముస
 రోహకారకుఁడు మందలించెను. వెండియు వచ్చి వేయమునంద నానికిఁ గోపమువచ్చి
 కాలిన కాపుతోఁ గాల్చుతోయెను. అందుల కరకుడు తప్పించుకొని నే నెప్పుడు నీ
 పునిసేయియంగను. దానంతేని నాకుఁ జక్కగాఁ దెలియఁజెప్పతి. శోపము సేయరుడు
 అని నిజమనికొనుచుండెను.

అతని వక్రమాలకు సరికదా మా రోహితకకుడు తిట్టుచునే యుండును. మా ప్రమాదము తన్నియు సైనికుడు భూపాలుండు మార్కెస్వరుడు వసుక నమ్మితి వాడుండును. లేకుడా రెండును పొందుచు రకము ననివిష్టకుండును.

ఓరీ పునాః ఇంక రేతగనాదవేషు శేషిడికి వారంయను? ఏ
 కరంబు నా పనిపూను తెలిపేయవలెదాః పో, పొమ్మి. ఇతే వెన్నడును మా
 శాలకు రావయ్యు. తెలియక వెన్నుద్రుద్దొందెను సుదియము బిదారు రాగిదబ్బుల
 పాసికిర్చి పంపివేసెను. రక్త ప్రదఘోరితములై కరకరంబులు జాప్తింపుదుంక నా
 దోశంబాదబ్బుల మూట గడ్డల పై యుండేమియు కట్టబడజ్ అక్కటా. నాకు
 దోషము వేరెగు సదుమంబు చెల్లించెను. కష్టాన్ని గ. ద్రుమ్మం పుచ్చి యో విప్రం
 వక్షిణా? ఆశాః పాపము పుణ్యాంబు స్వచ్ఛమితములై నిలంపెను. పడు
 ముండుపోకదా. నేనీ స్వల్పద్రవ్యము సేవిత డింక కష్టమితేనో, తిని వలన నా
 నాశాబ్దముల పోక పూలయెయను గనుమను. ఆహా! స్వల్పరీతి ద్రవ్యంబున నా
 బ్రాప్తివర్షియ మెట్లు జాప్తివావను. ఓరీ, రీతికై నా పేస ఉదాసీద్ధుడనీ, మరియిత
 డు దీము గమంబడదు. ఇంతకన్న నాకు కష్టమనాదనీ యో యెనతో జెప్ప
 పొనె వచ్చివడి. అని యనేనో మరగమంబు దంబోయెను నా వ్యపత్తి గూఢమూలే
 పొనె పంపించి పొనె పొన్నెననీ. పొనె జవపూజకనునా. నాకు పొనె యో విప్రసి
 డా. పదంబులంబులయ్యు. పొనె. నా పూనుకల పొనెయను మా రాజరాగినునీ
 యులసెను. కలది వలనకలెయను.

సమస్కరింపుదు బోజంబు తన తిందు కరంబులు చూచి మహాత్మా :
 నీవు నన్నిట్లు భార పెట్టుకొట్టి కోరిక కోరివి. కష్టపడి నే నెంత ద్రవ్యము సంపా
 దింపగలను? ఇది యెల్ల నమ్మితి బాదితిని. పరమ దుష్టునియిచ్చితి. అతఁడు
 మైన యా ద్రవ్యము మే కిచ్చుటకు సిగ్గుచేస్తుంది. మీ కది యొక పూటకై వ
 జాండు. మీరు సన్నాక్రయించియు రెద్దిరపిచితురై యన్నారని నా మనసు
 మిక్కిలి వరికపించుచున్నది. మీకు బెప్పులు పంపవలెను జేయుదును. ఈ
 కట్టడి విడిచి రాజరీయ ద్రవ్యము తీసికొని పోయి. దాని యావత్తీవము సుశింపుదురు
 గార! అని సానునయముగాఁ బ్రార్థించిన నా విష్ణు కిట్లు చెప్పెను.

దేవా : నాకు సగముకాదును గలించెను. ఇప్పుడేఁ బ్రతిగ్రహము
 చేసి యిరుగము. భార్యాపుత్రుల యిచ్చుండిమాంబున సింధులకు సేద్యపరవంసి
 వచ్చినది. అడిగితే వాడుఁ బరిసేయి. పాపద్రవ్య పర్తిగహణము సేయజాలను.
 నా నిమిత్తము మీరు భార క్రమవరికిరి. అయ్యో : కనుయో కోపంబులగు మీ
 కరకలములు భారణ ప్రదాంబికములై యున్నవి. ఈ పాడు పోట్లకై మిమ్మింక
 శిష్ట పెట్టిన నా పాతమున కంతము గందా? నీ : నేను వట్టి మోయుడ. నీ
 నిష్కాస్య గతతి యిప్పుడువచ్చి నిర్బంధింపవలయునా. పాపము. మీరు రాత్రి
 యెల్ల నిద్ర మాని పరమాని మూలం బడురు. గూరిమని చేసికొగదా : అయ్యోలే!
 మీ యోధార్యము చేతోళ్ళ గొనియాడఁ దగియున్నది. దీన మీకు వరిక పుణ్యము
 కలదు. నాకు పాప పాపకము కలదు. ఇది విరాదించుచున్న యా జన్మిగట్టు
 సుశరణింపుదు బోజవృథాబంబు దా దుష్టునిచ్చి సాష్టాంగ సమస్కారములుగావించెను.
 యజ్ఞకర్మ నిర్మలమైన మనసుతో నా మనసునీతి పోకర్మదించుదు నా రొక్కము
 మూటఁ గట్టికొని తన యుండికిం బోయెను.

సోమదేవియు భర్త తేదువోయి యిట్లా : గురమరా : యేనుగురా :
 దేనిమీద ద్రవ్యముఁ దెచ్చుచున్నాను. ఎంత సామ్యిచ్చెనని యడిగి సప్తకు నా
 పాంబులు అ పాతద్రవ్యము నేను వరింపలేదు. రాజానకుఁ దన కష్టాధికమైన రొక్క
 మిచ్చె. నిదిగో పుచ్చుకొనుచుని మూట మిప్పి యా దుష్టులు భార్యకేలిలో వైచెను.

ఆమె వానిం జూచికొని కోకములోఁ గున్నిపోతగ్రహములోఁ బాపెట్టె—

ఉ. అక్షరంక్షరిచ్చి ప్రియమారఁ గపిల్దులకెల్ల దేవరా
 ప్పక్షమనంగఁ గోర్కె బోధవియచు నర్థులఁ బ్రోచుపట్టి బో
 లికిరనెడి మీ కడఁకఁ బాలిపపిత్ర మెనంగదేక యా
 కింకరంబై మీ పింఁక గుణేయిదేదెన ముఖ్యనే నీరుద.

అని నిందింతులయొక్క యజ్ఞార్థము పో పోయి. నే నింకకన్న నంపాతంప
చే. చెడుభావములు ; గహించి సంపదలచే గుణగుణ వాచక యనునవి ముట్ట
చేతుల దెవ్వరు పుడగలరు? నీ యివ్వము వచ్చినట్లు లేదు. నా కన్ని దేవతయే
శరణమని పలుకుదు స్వామిముఃశేసి దేవతార్చన గావించిన పిమ్మట వైశ్ణవరహస్య
భాగ్యమును పొందుమని నమరించెను.

అంతకుమున్ను సోమదేవత పితరి పారవెదిన పదారుణులు నా భార్య
నుతోఁ జదివరి. ఆ భార్యమున నగ్ని వెలువరించు సమయమున నందున్న రాగి
వాద్యములు అంగారక ప్రాంతం గలుగఁ జేయుదు అంగారు ముద్రలై పెరియుచున్న
యని. ఆ జన్మిగట్లు వాసం బట్టిగోవి దులి లెక్కింప యోహా. ఈ అంగారు
ముద్రల సందెవ్వఁగిరి? ఇది కడుబోధ్యము. నాకు బోధించిచ్చిన కట్టు లిట్లుయిన
వియా? అప్పుడు సత్యమే లెక్కింప బడారే యన్నవి. లెచాః శ్రోత్రియ్యదవ్యము
సత్త్వతయం దుపయోగింపబడిన సుత్రేతయన వాదిన మంచి త్రననువదల అంగా
రమే వెలిందునని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. ఆహా! ఆ మహావా నా సమీకమే
కులిపించెనీ నంపాతించి తెచ్చిన విశ్రమాళక పోవువా? కనాః ద్రవ్యక్షితి అని
యొప్పును నా శ్రోత్రియ్యదు కళత్రమును దిలిచి యా చక్కానముద్రాకం నేతి
కందిచ్చి యిది యేమియో చెప్పుకొనమని యడిగెను.

అదిగ వానిజూచి కంఠాదురు లోకాదు మీ కిచ్చిన మీది రాచి తెచ్చి
తిరి కాలోయ. ఇది మీ చేతఁ బడి లోష్టములుగాక యిదే యున్నవేమి! అని పరీక్షా
నింప నా భూసురుండు వచ్చెడు దట్టయే. పోమిదేవతః నీవు మంచి తెరలు చెమ
ర్చింపక న మ్మూరక నిందింతులవ్వాపు నీ మాటలు వివి నేను చెడు తోనం బోవలసి
నదియా? దుష్టాక్షియోపాధికంబైన విశం అనన్యమైరము తరకాంతు నిలువనేరదు.
నన్యార్థంబున అలింగిన పోయి అంతియైనను నక్షయంబై యుండును. రామనకు
ద్రవ్యక్షితియఁ బాత్రక్షితియఁ గలిగియే వలుపుమేయనై ప్రకాశించును. ఇది యిందాక
మే తెచ్చినదియే. రాత్రుప్రతిగహితం వైశ్ణవ్యంబునంజేసి కానినాదెమలుఁ బోయి
తెనవి. చూచుకొమ్మని తెచ్చిన నమ్మక యో యిల్లలు వాపులే. న నైంక మోనము
జేయుచుండిరి. బాటుగ మీది తెచ్చి భార్యమతోఁ గట్టి తెచ్చిరిందుమన్నారా?
పోసింకు ఎట్లయినవేమి? కాన్నిదికములు కాంతుఁ గడుపుకొనవచ్చునని చెప్పి వానిం
బుచ్చికొని వానిలో నొకమూలకం బంకించి కొందెము కాంబడం బమ్మి కావలసిన
పదార్థములఁ దెచ్చింజుకొని వాడు సుఖముగాఁ గడిపినది మరువాఁ జేడియో కావల
సిన మా కాంబడ ముడికలలోఁ బొలిపాడు అంతకమైన ముడికయేది యని నెడకగా
బుచ్చుము పోసితిగానే యున్నవి లెక్కకు నరిగినవి.

అప్పుడు సోమదేవి య్యూరపాళతో భర్తయొద్ద కలిగి వారా మీరన్న మాట నిశ్చయమై తుడి? ఏమో యనుకొంటి. విన్న మీలో నొకరొనినది యెఱ్ఱితిని. అది యెప్పటియట్లయెప్పుడున్నది ఇది అడయమలు గాబోలునని చెప్పిన నా బ్రాహ్మణులమున వాని గ్రమ్మరఁ బరిసీచి యట్లగుట చూచి వింత పడుచు రాజుగారి కష్టార్థకమైద్రః క్షుణ్ణి యెట్టిదో చూచికొనా యని భార్యకుఁ జెప్పుచు దత్తతాననుఁ జెప్పు తెరంగుల స్త్రోతముఁ గాఁబెను. చాతుర్మమయన నా కిళిల బంటించుచు నా కాంచనము వెక్కిరించి రాస వచ్చిన ద్రవ్యమున మేదలు గట్టి కూసులు సంపాదించి తోలుచుచు యధికివైకవముతో నొప్పుచుండిరి.

ఒకనాడు భోజనండు తుగఁగూడుండె వానమార్గంబున బోవుచున్నతొంఱు కార భోధికములైన సౌరంబులంగాంచి యిది యెవ్వరి మది యుండిన యజ్ఞవల్క్యును బ్రాహ్మణోత్తముని మని తెప్పిరి.

అతని పేరుమిది యోహాః యజ్ఞశర్మ కడు పేరవాడే యంత భాగ్యమెట్లు వచ్చినది? తాను మిగుల భాగ్యవంతుండె కవలముగా నా యొద్దకువచ్చి యట్లు యాచించెనా? నిష్కారముగా నన్ను గూలీమని లేయండెం గదామని యాలోచించుచు వీధి నెలువలండి యా బ్రాహ్మణునిఁ దిరిపించెను.

యజ్ఞశర్మ వారికి నన్ని భోజన గారెచి విషయ ముదయించుచు దేనా భోవలికి దయదే ముఁడు నేను మీ యాశ్రయం యజ్ఞశర్మమని చెప్పుటయు రాజు విన్న యనుఁ జెంది నీ కీసంపద యెటుగలిగివడి కష్టార్థముగాని స్వీకరింపవుగదా? ఒరుసినవ ద్రవ్యము సంపాదించి నాతో న్నవత్తిగహికనని చెప్పి నమ్ముఁ గన్తుపెట్టి తివిగదా? అదియో నీ వ్యక్తియని యాశేసించిన వాక్కినుచుం దిట్లనియె.

దేవా! నా భర్తవర్మ మంతయు దేవర రానముగావిరిన ద్రవ్యమువలన వచ్చినదే! ఇతరులకర తెన్నుడును నేను పోయి యెదంగ. ద్రవ్యశక్తియుఁ భాగ్య కర్మయుం గలసి యెడయెత్తినవని చెప్పిన నమ్మక భోజనం రాసాముఁ బరిచోసము తాడఁ బోడంగెను.

అప్పుడు యజ్ఞశర్మ భోజన వరేంద్రుని భోవంకుఁ దీసికొని పోయి భార్య ములో (అగ్ని భాతుకుండుములో) నున్న బంగాళ ముద్రలు జూపించి వారియెదుటనే బంటించి దానిలో గప్పి యెక్కి యెప్పటియట్ల యెప్పుడుండుటం జూపించి యా పుష్కలంక మంతయుం జెప్పి యతని వాక్యరహితగరంబున మునుంగఁ జేసెను.

అప్పుడు భోజనండు అహో! రానమునకు ద్రవ్యశక్తి కావంశమున్నది నేను బంధువులందఱు పంచిపెట్టునన్నను దానివలమంకము నీ దేవుల నిచ్చిన

పరిమానకు సరిపడదు. పాత్రకథియు నట్టిదే యని మెచ్చుకొనుచు నా విప్రునివలన నా మంత్రితము వశమి యింటికిఁ జూచు మార్గమవ్వమన నున్న శివాంధములోని కరిగి ప్రవేశముఁ జేయుచుండఁ జూచుచున్న మంత్రివలన నొక యోగిని యొకభావని మార్చుచుండెను.

దుర్గ కథ

బోతాం రంధ్ర నిలవఁబడి యోహా ? ఈ యోగిని సంగమంబు విడిచి నీ దింధకునియం దిట్టి ప్రీతి యేమిటిఁ జెందవంతులు ? బ్రహ్మచారిణిఁ బుత్రుం దెట్లు జనియించెనని శంకింతుకొనుచు రాష్ట్రవంతునియ దేవి : నీ కిటు వేయి కావలయునని యడుగుటయు నా యోగిని యట్లుచేయె.

దేవి : వాకీ బాలుండు సోమఁడు. వేనల్లుండు. ప్రితుండు. మామ కొడుకు. పినతండ్రి మరది యగునని చెప్పినది. ఆమాట విని యతండు నెవ్వర పాటతో నెన్ని వాపు దెట్లు కలిగినవియో చెప్పుచుమలయు నా యోగిని వేమ చెప్పఁ గలను దైవమే చెప్పవలయునని యుత్తరముఁ చెప్పినది.

అప్పుడు బోతాం దిందఁ బోయి మమవాడు పవరోఁ జిందితుల సందర్శన రప్పించి యట్లు చేసెను.

శ్లో. బ్రాహ్మ : బ్రాహ్మ్య : పాత్ర : కృపర : సుత : పితృ వ్యేతికం దేవతేతి.

అనియొక పాదముఁ జదివెను. కపిలదులందఱు దిక్కులు చూచుచుండిరి. అప్పుడు కపిసార్వభౌముండు కాశీవాసు జట్లు పూర్తి గావించెను.

శ్లో. తారోక్యన్నా విస్మయే తనయదుపాతరోదంపతివైవయోగార :

యోగివాగవివేకాపాతదనుగమన కాద్యోగినిర్వృత ప్రపతి :

పశ్చాద్వాక్యాశ్చక్లాశాశ్చిరమతశ్చింతనంబంధంబుంబులైవైక్యా :

బ్రాతర్వాక్యవ్య పాత్రకృత్వచరసుతపితృ వేతికందేవతేతి.

ఆ గ్రామమున కర్ణాటకు వెండి గలదు అది జాలిబియై తొలిప్రాయముననే తర్జనవిడిచి మదియొక గ్రామమువోయి యువవతితోఁ గాపురము జేయుచుండ తండ్రిదను కొమరుండు రయించెను. ఆ కిరీటుం బెండ్లవరోఁ దనయోదనమునకు భంగము గలుగనని యా దుర్గయ పావనువిడిచి మదియొక గ్రామమువోయి యభి

కపిలో గాఢరము దేయబడుచును. కొంతదాం పని గర్భవతియై యొక యాడు
చి. పుంగవ తెనుగిడిచి నా బాపకి పండువదిలి ముంకొనె పట్టమునకుఁబోయి పక్క
లలో గలిసి వర్తిండుచుండె

దాని కొడుకు నొకఁడను గూతువొకఁడను తెలికొని తెలియక యా
ముద్దరికే వివాహము గావించిరి. ఒకవాడు బ్రతికొనెడివియైన యొగిని వారి
గ్రామమునకు వచ్చుచుఁ బెంతుకొనెన తల్లిరంధ్రుల వహూమయం నామి కడకుఁ
రేసికొనబోయి నీది యవృష్ట మెట్టిదో దెప్పుమని యడిగిరి. అప్పు వామోగిని దివ్య
వృష్టిచే వారి సంబంధము తెలిసికొని నీ : నీ : చూచి ధునము గూర్చి దగివది
చాడు. అన్నా వెల్లెల్లెలు అని వారి వృత్తాంతము దెప్పినది. అతడ పసి
యూ బాలిక నివేదముతో నెప్పుడవచ్చుననిచి వాపోయవత్తము ధరించి ఒకట్టిని యసి
పేరు పెట్టికొని యా యోగినికి కన్యలారై యామిలోఁ దిరుగుచుండెను.

దుర్గకొడుకు మాతృదోషమున దుర్వ్యసనిమఱపొల్చి యోవన గర్భమున
గిన్ను గానక తిరుగుచు వెనుగక యొకచోట పక్క దర్భమున వరింతు దలిలోఁ
గలిసికొనియెను. వానినలం దుర్గుకు మగకపిపు జన్మయ్యుండెను. దుర్గు వెనుకటి కాలము
వనే యా కపిపును పీడిలోఁ బారవేయించినది. ఉత్పరవాంతు పిళ్ళుయన్న యాదం
భకుని దీసికొని కావడిలో పెడికొని యొక్కదితో బోవుచుంటిరి. దైవికముగా యోగియె
లిరుగుడున్న కవరిచి యా బాబుంబాచి దివ్యవృష్టిచే గ్రహించి తొడ నిడుకొని యట్లు
పొడ్డురాడెను. పక్కరించి యాచ వా బాబునం దన్నిపావులు గలిగియున్నవి.

తన తల్లి కొడుకు కాపున - సోదరుడయ్యెను.

తన యన్నకొడుకు కాపున మేవల్లులు.

భర్తకు భార్యయైన తల్లి తనకు నివరి ఆయనయి. అట్టి ససరికొడుకు
అని పిలువకయ్యెను. వాని కొడుకగుం - పోయెను.

భర్తకు తల్లిఆయన తనతల్లి నేనె కర్త అయినది. అర్థ మగనది తమ్ము
- పోయెను.

ఇది దుర్గ కొడుకగుట-మతనడు.

ఇది తల్లికి మగనె భర్తయగుట-మేవల్లులు.

ఇది భార్యయైనతనకు మదలు.

ఇది నివరిమంతయు మూడువాదాలలో నెరిగి ముగించింపిన కా
ద - మిట్టియె తిప్పుకుడు నమ్మిన ముగింపైన దర్భము భారవి
యొకటి నెమోనెయినో కేవలంబు కవులకు పీఠురద్యు

అట్లుగా నుండుచున్నది. ఇది ముగియించెను.

గోవాలా! బోజమహిమంతర్లు కాకపోయినా మహాకవులతో పితృగోష్ఠిఁ గూడెనము తేయును నిర్వృత్తవైభవముఁడతోఁ బెద్దగౌరవము వాఱ్యము గలిగెను నీ యుపాఖ్యానము నెఱవ నిహిత పాదసమైవమని చెప్పుదుము శిష్యులందఱ పరమికానందముఁ జూచుదు గురునితో నవ్వలి ముతలీ చేరెను.

క. మంగళమగు గోబ్రాహ్మణ -

పుంగవులకు నవ్వనన్యూహార్థము

ప్రయోగం దొడ్డకలులు

హాస్యంబు దనరాచుదును ప్రవృత్తసమయమున.

గీ. యుతుహంకార న మమకార శేకకలిత

సంఖ్య నొప్పారు మరకాలకమునందు

దనము నానందవామ పత్తరమునందు

దీని కదియించి ప్రకటించితిని ధర్మిని.

గద్య. ఇది శ్రీమద్విశ్వనాథ సరమకంపానందహాసితకవితాపితృత్వత్రయ

వాసిస్థులకామ గోత్రవైదికమధికములకలఁజూపెనాశాకుమార

మిత్ర లక్ష్మీనారాయణప్రౌతకౌండయార్జ్యభక్తసోమ

దేవి గర్భకృత్తిముఖాన విభురజనారిరక్షిత

సుబ్రహ్మణ్యకవివిరచితంబగు కావ్యము

ప్రకాశనంబు చేర్చెను నాంబ

భాగము సమాప్తము.

ప్రొల్లెప్రొల్లె

విశ్వనాథవిశ్వము

